

1395

27. Ø.

JOANNIS LAURENTII BERTI
FLORENTINI
FRATRIS EREMITAE AUGUSTINIANI
LIBRORUM
DE THEOLOGICIS
DISCIPLINIS
TOMUS III.

Qui complectitur dissertationes de Originali Peccato,
de Hæresibus adversus Liberum arbitrium,
& Gratiam, atque de ipsa Gratia
REPARATORIS.

ROMÆ APUD PANTHEON ANNO D. MDCCXXXIX.
EXCUDERAT ANTONIUS DE RUBEIS

SUPERIORUM PERMISSU.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER DECIMUSTERTIUS

*In quo Originalis peccati ex primo
Homine in posteros demon-
stratur transfusio.*

ADAMI culpa, de qua postremo libro disserui, non solum imitatione ac exemplo, verum etiam propagatione peccati universum genus humanum infecit; nam præter paterni sceleris documentum, cui tanta vis inest, ut ad illud soleant prognati vitam, moresque componere, ob perturbatum dominium rationis, atque infeminatam labem, concupiscentiæ, ipsa filiorum generatio originali sorde polluitur. Imo, quum gignendis liberis operam non dederint Protoparentes ante lapsum, nec fuerint aliqui homines eorum inobedientiæ spectatores, imago autem, & recordatio antiquæ felicitatis, quam in tot, ac tantas calamitates commutavit Adæ transgressio, in nobis tristitiam potius, & ægritudinem pariat, quam peccandi libidinem; non esset veteris delicti ad mentem, revocatio tam deploranda, nisi ad nos nequitiae turpitudinem, ac meritum poenæ vitiosa origo transmitteret. Quoniam itaque in iniquitate concepti sumus, atque in nobis etiam per lavacrum regenerationis ex-

piatis remanet ad agonem languor animi, & lacertosa cupiditas; opus est, ut de Originalis peccati transfusione, & qualitate instituiamus Theologicam concertationem. Consueverunt quidem Scholastici hoc facere, ubi de peccatis, & de virtutibus disputatur: sed nos huic disceptationi initia tertiū Voluminis deputamus, propterea quod pertracturi sumus in quarto de iis virtutum, aut vitiorum officiis, quæ usu tantum libertatis propriæ exercentur; ac præterea præsens de Transfusione peccati disceptatio magnam habet cum præcedenti connexionem, necnon ad intelligentiam eorum, quæ posthac dicturi sumus de Gratia, & de libero arbitrio, apprime est necessaria.

C A P U T I.

Peccatum Originale ab Adam in posteros ejus transfundi, ex sacris literis demonstratur.

NEMINEM ob prævaricationem Adæ nasci infectum peccato, & damnationi obnoxium primum commenti sunt gregales Carpocratis secundo Ecclesiæ sæculo ineunte, ut scribit in 111. Strom. Clem. Alexandrinus. Deinde in eundem errorem, in libris saltem Periarchon, lapsus est Origenes Adamantius, qui Pelagianismi ova fovit; quamquam is gratiam baptismatis fateretur ad ablunda peccata in superiori vita, priusquam anima dilaberetur in carnis ergastulum, perpetrata. Idem opinatus est Pelagius asserens Adamum posteris obfuisse non transfusione, sed exemplo delicti, adeo versipellis ut suffuratus sit in Synodo Diospolitana a quatuordecim Episcopis absolutionem. Legendus S. Pater de Peccato Origin. cap. 13. & 15. & lib. 1. contra Julianum cap. 5. Manifestius hanc evomuerunt blasphemiam Cælestius, & Julianus; qui quinam fuerint, & quantum pro hæresi Pelagiana pertinacissimi operis contulerint videbimus libro proximo. Patrocinator est iis Theodorus Mopsuestenus, ut referunt Marius Mercator in Commonitorio, & Norisius de Hæresi Pelagiana lib. 1. cap. 1x. Armenii, Albenfes, Beguini in eodem luto pedibus conlitterunt. Erasmus quoque male apud plurimos audiit, quod Catholicis studuerit eripere aperitissimum Pauli testimonium in Epist. ad Rom. cap. v. 12. Ipse tamen post interpretationem suam, de qua infra, Ego, inquit, demonstrans bene locum ad revincendos Pelagianos non esse satis efficacem relego disputantem ad alia loca hoc certiora. Hoc non est eripere telum Ecclesiæ, sed indicare tela certiora pro parum certo: nec est aperire ruinam hostibus, sed admonere, ne hic urgeamus hostem ubi possit elabi. Belle quidem, & præclare nimium: at certiora illa tela non profert. Attamen hominem ceteris vehementer suspectum. neque absolvo, neque condemno. Fal.

Falsam Erasmi expositionem secutus est Joannes Clericus Animadv. ad Epist. Augustini 157. olim 89. Mitto Socinianos, qui ad aliorum hæresum colluvionem etiam Pelagianam asciscunt.

PROPOSITIO I. Transfusio Originalis peccati ex veteri Testamento primum evincitur.

Eligam ex multis, quæ produci possent, tria loca duntaxat. Sit primus ex cap. xvi. 1. Genes. v. 14. *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illius de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.* Ubi non sola mors temporalis præscribitur, sed æterna potissimum; quoniam sicut ea verba Gen. xxv. 17, *Es appositus est ad populum suum,* & 1. Macchabæorum cap. 2. 69. *Appositus est ad patres suos,* vitam significant sempiternam; ita hæc, *Delebitur anima illius de populo suo,* demonstrant maxime mortem animæ, & damnationem. Atque alia, *Quia pactum meum irritum fecit,* non solum pactum & fœdus cum Abrahamo initam designant, cujus violatio non est tenello puero imputanda, sed illud de ligni prohibitionem, quando per unum hominem peccatum introivit in mundum. Quapropter Augustinus de Peccato Originali cap. xxx. num. 35. *Quid enim mali, quæso, (inquit) parvulus propria voluntate commisit, ut alio negligente, & eum non circumcidente ipse damnetur damnatione tam severa, ut pereat anima illa de populo suo? Næque enim temporalis mortis terror incussus est, cum de iustis quando moriebantur, tunc potius diceretur, Es appositus est ad populum suum, vel, Appositus est ad Patres suos, quoniam deinceps homini nulla tentatio formidatur quæ illum separet a populo suo, si populus ejus ipse est populus Dei, &c.* Et in 111. contra Julianum cap. xviii. num. 34. Isaac (inquit) quantum ad propria peccata quid meruerat, etiamsi ex adulteris nasceretur, innocens natus, quid meruerat ut anima ejus de populo suo periret, nisi circumcisio subveniret? Noli evagari permulta obscura, perplexa, superflua; ad hoc unum apertum, simplex, necessariumque responde. Legatur & de Peccatorum meritis libro 2. cap. xi. num. 24. necnon xvi. de Civit. Dei cap. 27. Ex quibus ita argumentamur: Puer, qui nondum instituto baptismo non circumcidebatur, erat exclusus a cœtu Sanctorum, atque a sempiterna beatitudine, propterea quod divinum mandatum irritum fecerat. At puer ille octo dierum non dissipavit testamentum Domini de imperata circumcissione, neque capax erat actualis peccati. Ergo irritum fecerat mandatum de ligni prohibitionem, & originalis peccati reus erat.

Quoniam multi hoc argumentum aut nullum, aut infirmissimum putant, in eo aliquantisper commorabor. Sunt qui dicunt verba Genes. xv. 1. non pertinere ad pueros, sed ad solos adultos, qui circumcissionem negligerent; & male additum *die octava*, quomodo citat persæpe Augustinus. Ita Grotius. Gerardus Vossius lib. ii. Hist. Pelag. p. 1. thesi 2. observat in Hebræo esse זָכָר *Zacár*, quod *virum* notat; quare

quare locus accipiendus est de adultis, non de infantibus. Adde *7ª die octava* tam in Hebraico, quam in Vulgatæ textu desiderari. Male ergo, inquit, hæc verba detorquentur ad pueros.

Hæc facili negotio eliduntur. Nam verba illa *die octava* inveniuntur in textu græco, in quo legitur *7^η 4^η 8^η*: eandemque cum Augustino lectionem sequuntur Ambrosius Epist. 77, Origenes lib. 2. in Epist. ad Romanos circa finem cap. 3, alique veteres. Nec refert quod in Hebræo, & Vulgatæ nostræ textu minime reperiuntur; cum subintelligi constet ex versu 12. præcedenti, *Infans octo dierum circumcidetur in volis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra*. Itaque proximo cap. 14, etsi non habeantur ea verba *octava die*, illic subintelliguntur, maxime quod legimus indefinite, *Masculus, &c.* Quare Græca lectio falsa non est, sed addit commodam verborum interpretationem. Observatum a me in Polyglottis Anglis tom. 1. pag. 65. in vetustissimo textu Sammaritano haberi: *Præputium autem masculi, cuius non circumcisa fuerit caro præputii sui in die 8.avo, istius exterminabitur anima de populis suis: fœdus meum frangit*. Huius etiam lectionis adminiculo verus sensus eruitur, refutatur Grotius, & argumento Augustini novum robur accedit. Falsissimum quoque est *7^η Zachar* significare tantummodo marem grandævum; invenimus quippe ipsum vocabulum in Codice Hebræo Exodi xii. 12. Levit. xii. 2. Esaiæ lxi. 7. & Jerem. xx. 15. de puero nuperrime nato: qui cum ad Patris memoriam servandam nascatur, non minus, ac adultus, appellatur *7^η*. Textum Genesios de puero infante etiam Hebræi interpretantur, præsertim Aben-Esra apud Cartwrightum.

Respondent alii, inter quos etiam L'Herminier Tom. 6. pag. 29. ea verba *pactum meum irritum fecit*, non ad legem Adamo datam esse referenda, sed ad pactum circumcisionis, ob cuius neglectum signaculum Angelus in diversorio voluit occidere Moysen Exodi iv. 24. unde Sephora illico filii præputium circumcidit.

Verum hoc etiam admissio Augustiniana argumentatio in suo robore perseverat. Vidit enim subterfugium istud perspicax S. Patris ingenium: atque ita ex adverso ratiocinium instituit lib. xvi. de Civ. Dei cap. 27. *Si enim dixisset quia hoc testamentum meum dissipavit, nonnisi de ista circumcisione intelligi cogeret. Nunc vero quoniam non expressit cuiusmodi testamentum parvulus dissipaverit, liberum est intelligere de illo testamento dictum, cuius dissipatio pertinere possit ad parvulum. Si autem quisquam hoc nonnisi de ista circumcisione dictum esse contendit, quod in ea testamentum Dei qui non est circumcissus dissipaverit parvulus, querat locutionis aliquem modum, quo non absurde possit intelligi, ideo dissipasse testamentum, quia licet non ab illo, tamen in illo est dissipatum. Verum sic quoque an in advertendum est nulla in*

in se negligentia sua iuste interire incircumcisi animam parvuli, nisi originalis obligatione peccati.

Tertio inquit illa verba, *Delebitur anima illius de populo suo*; vel corporalem mortem designare, vel temporalem hæreditatem, vel sortem filiorum Israel. Sed neque hæc vim Augustinianæ argumentationis elidunt. Primo quoniam *apponi ad populum suum* hebraica phrasi demonstrat hæreditatem Sanctorum. Igitur hac antithesi *delevi de populo suo* significatur hujus hæreditatis privatio. Deinde quia in Hebraico, Chaldaeo, & Samaritano textu habetur plurali numero *de populis suis*, quibus verbis haud obscure ostenditur, ut animadvertit etiam Druſius, puerum incircumcisum a cœtu Sanctorum esse excludendum. Insuper sive de temporali, sive de æterna morte, aut alia pœna, quæcunque ea demum sit, verba illa sumantur; urget semper Augustinianum argumentum, *Quid meruerat, ut anima ejus de populo suo periret, nisi circumcisio subveniret?* Postremo S. P. lib. 11. contra Julianum cap. 6. n. 18. etiam auctoritate Joannis Chrysostomi, & Beatissimi Martyris Cypriani demonstrat circumcisionem in signum præceptam esse baptismatis, & in remedium Originalis peccati. Quod & affirmat S. Basilii Orat. xlii. quæ est hortatio ad Baptismum, & Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. xi. Innoc. etiam III. in cap. *Majores*. Quamobrem ut non baptizati nunc delentur de libro viventium, ita olim non circumcisi. At de Institutione Circumcisionis alibi. Sufficiat modo demonstrasse argumentum Augustini non adversari universæ Patrum traditioni in eo, quod ad Circumcisionis mandatum attinet, ut scribit Nicolaus L'Herminier.

Alter textus est Jobi xiv. 4. *Quis potest facere mundam de immundo conceptum semine?* Nonne tu, qui solus es? Hæc verba explicat Olympiodorus pag. 274. Catenæ Græcorum Patrum: *Quorsum plura de homine dicenda sunt, quandoquidem ipsa hominis generatio sine illuvie, & peccato non existat? Unde fit ut infantes ad eluendam sordem, quam ex Adami transgressione contraxerunt, baptizentur.* Noranda est etiam Versio LXX. quæ habet: τίς γάρ καθάρει τὸν ἀπὸ γένου; ἀλλ' ἰδοὺ. ἰαὶ ἡ ψία ἡψα ὁ ἥιος ἀπὸ τοῦ τῆς γῆς; videlicet, *Quis enim mundus erit a sorde? Nec unus, si & una dies vita ejus in terra.* Hanc sequitur Augustinus lib. xx. de C. D. cap. 26. Omnes ergo de immundo semine concipiuntur, nec est homo immunis a sorde, etiam si nunc vivere incœperit. Futilis est interpretatio Fratrum Polonorum, qui Jobi textum accipiunt de sordibus & immunditiis pannorum: has enim in thermis eluunt mulierculæ cinere, aut smegmate, neque sordes istæ contrahuntur immundo semine dum proles concipitur. Loquitur autem Job, ut liquet, de sorde, quam omnes contrahunt, & quæ a nemine, nisi a Deo, potest abluī.

Tertius locus erit Psalm. l. v. 7. ubi Regius vates inquit: *Ecce enim*

enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Quæ verba intelligi nequeunt de illicito parentum Davidis complexu; siquidem ut Augustinus scribit in hunc Psalmum n. 10. *Nunquid David de adulterio natus erat de Jesse viro justo, & conjugè ipsius? Quid est quod se dicit in iniquitate conceptum, nisi quia trahitur iniquitas ex Adam?* Multo minus cum Socinianis id acceperis de peccatis a Davide propria voluntate, postquam regnum obtinuit, patris: nam Uriæ interfectio, & alieni tori violatio nullam habent connexionem cum Davidis conceptione, nisi quatenus materno ex utero traxit fomitem peccati; quod pariter est vitiatæ originis argumentum. Respondebant Pelagiani plurali illo numero *in iniquitatibus, & in peccatis*, aperte, actualia peccata monstrari, cum Originale unicum asseratur. Ast Augustinus cap. 46. Enchirid. num. 13. ita cavillationem istam exufflat: *Neque hic dixit in iniquitate vel peccato, cum & hoc recte dici possit: sed iniquitates & peccata dicere maluit; quia & in illo uno, quod & in omnes homines pertransiit, atque tam magnum est, ut eo mutaretur & converteretur in necessitatem mortis humana natura, reperiuntur, sicut supra differui, plura peccata.* Hæc plura peccata sunt ab Augustino explicata præcedenti cap. 45. sunt autem superbia, sacrilegium, homicidium, fornicatio, furtum, & avaritia. Vide lib. præcedentis cap. xii. prop. 1. Ad refellendam novorum Pelagianorum audaciam addo in Hebraico textu legi *אָמַרְתִּי וְנִחַסְתִּי אֶת־נַפְשִׁי בְּחַטֹּאתַי* *Ecce in iniquitate formatus sum, & in peccato calefecit me mater mea.* Ubi iniquitas & peccatum singulari numero effertur, quemadmodum in Versione Chaldaica, Syriaca, & Arabica.

OBJECTIO REFELLITUR.

Unum est, quod ex veteri testamento Pelagianorum defensor Julianus opposuit. Ezechielis xvi 11. v. 20. habetur: *Anima, quæ peccaverit ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: justitia iusti super eum erit, & impietas impii erit super eum.* At si esset peccatum aliquod originale, filius portaret iniquitatem patris, & impietas impii esset etiam super posteros. Nullum est ergo peccatum istud originale.

Resp. 1. Nego minorem: Propheta enim promittit gratiam novi testamenti, in quo regenerati majorum suorum peccatis non afficiuntur, ut olim in lege veteri, quando Deus visitabat iniquitatem patrum in filios usque in tertiam, & quartam generationem, sicut legitur Exodi xx. 5. & Jeremi. xxxi 1. 18. unde in Israel invaluit proverbium illud: *Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obtupefcerunt,* eodem cap. Ezech. v. 2. Deus itaque promittit hanc parabolum ulterius non futuram in proverbium in Israel, quoniam regenerati debita paren-

rentibus pœna minime constringuntur , sed personalium malefactorum supplicio multantur . *Hæc per Ezechielem Prophetam promissio est novi testamenti , quam non intelligis , ubi Deus regeneratos a generatis , si jam in majoribus atatibus sunt , secundum propria facta discernit : ait S. Pater lib. 111. Operis Imperf. contra Jul. cap. 38. Et quidem proverbium illud nulla ratione de Originali peccato , sed de solis actualibus apud Israelitas vigeat , cum hi tamen Originale peccatum concordissime agnoscerent ; & illud appellarent , auctore Aben-Esra , *Figmentum malum , cordisque præputium* . Primo enim Adæ peccatum non solum visitat vindex Dei justitia usque in quartam generationem , sed in generationes mille ; nec solius Sethi vel Enos , sed nostrum quoque dentes obstupuerunt ob protoparentis comestionem . Deinde liquet ex præcedenti versu 18. loqui Ezechielem de parentum peccatis personalibus , quæ ad quædam genera simul cum virtutibus oppositis reducit in suis Commentariis Hieronymus ; ut sunt idololatria , hæresis , adulterium , alique a Propheta ibidem enumerata .*

Secundo respondetur dist. eandem minorem : Filius portaret iniquitatem Patris , nisi ei fuisset remissum originale peccatum , aut actualia patraret , concedo : Si peccatum illi remissum foret , & justitiam operaretur , & custodiret omnia præcepta Domini , nego . Versu proximo 59. declarat Propheta , quod Filius non portabit iniquitatem Patris , si legem impleverit , aut si impius est , egerit penitentiam ; & loquitur de Israelitis , quibus per circumcisionem peccatum originale deletum erat . Quo ergo jure hoc testimonio abuti possumus adversus originalis peccati transfusionem , dum sermo instituitur de actuali , & ad filios Israel a priori illo peccato solutos ?

PROPOSITIO II. Eadem Catholica veritas confirmatur novi Testamenti locupletissima auctoritate .

Tria pariter ex novo Testamento producam præ ceteris argumenta . Quorum esto primum . Apostolus ad Rom. v. 12. scribit : *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit , & per peccatum mors , & ita in omnes homines mors pertransiit , in quo omnes peccaverunt* . Et in 1. ad Corinth. cap. xv. 21. *Per hominem mors , & per hominem resurrectio mortuorum . Et sicut in Adam omnes moriuntur , ita & in Christo omnes vivificabuntur* . Vindicavi a falsis hæreticorum interpretationis utrumque locum præcedenti libro cap. 1. & cap. xi. 11. Addam modo , perperam a Pelagianis ita explicari , quasi omnes moriantur animâ , propterea quod imitentur prævaricatorem Adamum . Primo quoniam ostendi agi utrobique de morte corporis , cum Apostolus peccatum a morte distinguat , & priori loco v. 14. affirmet ob Adæ delictum mortem regnasse etiam in paryulos , qui Adam imitari non possunt ; in altero autem de resurrectione corporum verba faciat . Deinde non per hominem , sed per Angelum primo , posthac per Evam peccatum

catum pervasit, *si de imitatione* tantummodo disceptetur. Præterea instituit Apostolus comparationem inter Adam, & Christum: & illum peccati auctorem declarat, istum gratiæ; illum mortis, istum resurrectionis. At Christus gratiæ & resurrectionis causa est non per imitationem duntaxat; sed per veram propriamque participationem virtutis suæ in his qui justificantur, & in omnibus qui resurrecturi sunt. Adam ergo erit vere propriæque causæ mortis & peccati in singulis qui moriuntur. Legendus omnino Augustinus Ep. 157. olim 89. lib. 1. de Peccat. meritis cap. 10. 11. de Nuptiis cap. 27. lib. 11. Operis Imperf. contra Julianum n. 16, &c.

Joannes Phereponus Animadv. ad Epist. Augustinianam 157. §. 1. & ad Epist. 176. §. 2. ausus est scribere Augustinum locum Pauli ad Rom. v. confidentius explicavisse, & sese demonstrasse Apostoli proletarium Interpretem. Proletarium dicit Plautina phrasi, idest plebejum, ac pauperrimum. Etenim, inquit, hunc locum Pauli pertinere ad adultos tantum, qui peccatum Adami imitantur ostenderunt dudum viri doctissimi. Sed & hujus censoriæ notæ causam profert ex Græco textu, in quo habetur *ἐν ᾧ πάντες ἡμαρταν*, nimirum, *eo quod omnes peccaverunt*. Etenim *ἐν ᾧ* est *quia* vel *eo quod*; non *in quo*, ut 2. ad Corinth. v. 4. & ad Philippens. 111. 12. Hæc ex Erasmo, qui Comment. in hunc locum scribit *ἐν* jungi paterno casui, quoties idem est ac *super*, ut *ἐν τῷ γῆ*, *super terram*, *ἐν παντί*, *super omnia*; item cum tempus indicat, aut dictionem, ut *ἐν Καίσαρι Οκταβίῳ*, *Insuperante Cesare Octavio*. Jungi autem dativo cum potestatem significat, ut *ἐν τῷ βασιλεῖ*, *auctoritate, vel nomine Regis*; aut cum indicat causam vel eminentiam, ut *ἐν θανάτῳ*, *spe mortis*; denique cum *supra*, ut *ἐν στήλῃ*, *super columnam*. At cum dativo ad significandum *In* nusquam reperitur. Ex Erasmo tam Phereponus in Augustinum excanduit. De loco altero ex 1. ad Corinth. xv. 22. ait nihil ad rem facere. Vult enim Paulus, quod sicut unus Adamus mortem induxit in mundum, omnibus, qui eum imitantur, morientibus; ita quoque Christus beatam resurrectionem allaturus sit omnibus, qui ei parebunt. Nullus hic sermo de peccato infantium, qui conditione naturæ, quia ex hominibus mortalibus nati sunt, non quasi supplicio de iis sumpto moriuntur. Hæc Phereponus.

Novi hæreticorum, præsertim Joannis Clerici, ingenium, omnes, vel saltem plurimos, atque inter hos Augustinum, circa sacrarum literarum expositionem Interpretes Catholicos. vellicantium quod tantam operam non dederint literis hebraicis, græcisque, quantam Novatores impendunt. Jure ergo vindicabo Augustinum adversus Phereponum testimonio & auctoritate eorum, qui hoc etiam literarum studio floruerunt, maxime Protestantium: nam Catholici uno ore probant S. P. Augustini doctrinam, eique pollice utroque subscribunt.

Ergo

Ergo Gerardus Vossius de Hæresi Pelag. lib. 2. p. 1. thesi 2. observat in testimonio Pauli considerandam particulam *Per*, quæ causam efficientem significat. Tum voculas *ἐν* ᾧ, *in quo*, quæ posteros in Adam peccasse docent: vel si eas *quia*, live *propter quod* transferre mavis, adæquatam mortis causam, quæque in infantibus quoque locum habet, ostendunt. Ita hunc locum explicare ait memoratus Vossius præter Augustinum, Scriptorem Homiliæ de Adamo & Eva, quæ tribuitur Chrysostomo, Theodoretum in Psalm. 1., Prosperum de Vita contemplativa lib. 111. cap. 11. Sedulium in cap. 1x. ad Rom. Faustum quoque de lib. arbitrio lib. 1. cap. 11. Carthagiense Concilium & Arauxicanum 11. utrunque Canone 11. Grotius in Epistolam ad Rom. *ἐν* ᾧ, inquit, *in quo*, hic est *per quem*: quomodo *ἐν* cum dativo sumitur Luc. v. 5. Act. 111. 16. 1. Corinth. v111. 11. Heb. 1x. 17. Chrysostomus hoc loco: *illo labente, & ii, qui de ligno non comederunt, per eum omnes mortales facti sunt. In quo vertunt, & effœtricem peccati causam his voculis significari demonstrant Clarius, Zegerus, & Jacobus Cappelus*, quorum Comment. habentur volumine Sacrorum Criticorum septimo. Idem præstat Brianus Waltonus in Polyglottis: in quibus observanda est versio Arabica: *Mors pervasit in omnes homines, cum omnes jam peccaverint*. Tum Aethiopica, de qua præcedenti libro cap. 1. Utraque enim commonstrat mortem in singulos pervasisse, etiam in infantes, ob primum & antiquum Adæ peccatum. Smidius Bibliorum suorum pag. 1000. ita exponit verba Pauli: *In quo omnes homines peccaverunt, nempe in uno illo homine Adamo*. Et observat *ἐν* usurpari pro *de* Matth. 18. 5. ad Rom. 1v. 18. ad Philipp. 1. 3. Affert & Scriptorum Græcorum exempla Pyndari præsertim, & Hesiodi: cujus est pervulgatum adagium, *Μῆρς ἐν ἑνὶ τῶν ἀντρῶν, Modus in omnibus rebus optimus est*. Postremo Theodorus Beza (arbitror enim istos sufficere) in notis ad novum Testamentum pagina editionis Cantabrig. 405. hæc ad rem nostram. *In quo homine ἐν ᾧ, idest, ἐν ᾧ, videlicet uno illo homine, ut humani generis stirpe. Fuit enim omnino asserenda ratio, cur ab uno homine peccatum & mors in omnes homines pervaserit: nec alia asserri potest ratio: quod tamen perspicuitatis causâ exprimere non dubitavi. Novum autem non est, ut ἐν pro *de* accipiat, quamvis repugnante Erasmo, ut Marc. 2. 4. ad Hebræos 1x. 17. & possim apud idoneos etiam auctores. Et cum ἀνθρώπου Græcis sit feminini generis, non potest stare eorum sententia, qui relativum quo volunt referri ad peccatum. Erasmus quatenus, vel per hoc quod, ut mordicus teneat errorem, quem semel ex Origene arripuit, hæc nimirum ad incitationis peccata pertinere: nempe, ut simili quoque ratione (quod recte prorsus damnavit Augustinus adversus Pelagianos) in altera collationis parte statuatur, nos per Christum sola quoque imitatione, non autem per ipsius spiritum ἀνθρώπινον incipere bene velle, &*

bene facere . Sic enim statuendum esset , ut sibi constaret antitbesis . En quid sit a scopo aberrare , & errorem pertinacius tueri . Hactenus Theodorus Beza .

Infertur ex dictis primo , quam temere & impudenter Phereponus appellat Augustinum *proletarium* interpretem , dum Augustinianam expositionem probant plenis calculis Concilia , Patres , & Theologi etiam Reformati linguarum pericia doctissimi . Secundo colligitur celeberrimos Theologos , quos contra Augustinum stare autumat , esse solum Erasmus , & perpaucos Pelagii , Arminii , & Socini gregarios . Sequitur tertio Erasmus aperte revinci sacris , profanisque testimoniis apertissimis , in quibus particula *in* cum dativo usurpatur pro *In* , & effectricem causam significat . Imo ejusdem significationis est in duobus locis , quæ opponit Phereponus , idest in 2. ad Corinth. v. 4. & ad Philipp. iiii. 12. nam ea verba *ip' p'* , *eo quod* , in primo loco causam indicant ob quam in corpore ingemiscimus : in altero voculæ ipsæ *ip' p'* , *In quo* , demonstrant in Christo Jesu electionis nostræ causam esse . Kursum consequitur nihil efficere aut Erasmus , aut Phereponum , etsi gratis concedatur particulam *in* ad Romanos v. idem esse ac , *eo quod* , vel *quatenus* . Indicat enim in hac significatione omnes homines mori , *eo quod* peccaverunt . At complures ex morientibus , ut sunt infantes , non peccaverunt actualiter . Ergo originaliter . De verbis Apostoli in 1. ad Corinth. cap. xv. vide quæ diximus præcedenti libro cap. xi 11 .

Alterum argumentum sumitur ex iis locis , in quibus ostenditur Christum Dominum universos Adæ posteros redemisse , & pro omnibus mortuum esse : quod affirmat Apostolus ipsomet quinto ad Romanos capite vers. 9. *Christus pro nobis mortuus est* : & 2. ad Corinth. v. vers. 14. *Civitas enim Christi urget nos : astimantes hoc , quoniam si unus pro omnibus mortuus est , ergo omnes mortui sunt* . In qua universali sententia etiam parvulos comprehendi nemo non videt . *Nega* (ita Augustinus Julianum premit lib. vi. cap. 4. num. 8. & cap. ix. n. 24.) *nega Christum etiam pro parvulis mortuum , ut eximas eos de numero mortuorum , hoc est de contagio peccatorum . Si autem & pro ipsis mortuus est : Ergo & ipsi mortui sunt* . Et infra : *Si nullum trahunt peccatum parvuli , non sunt mortui . Si non sunt mortui , non est mortuus pro eis , qui non est mortuus nisi pro mortuis . Tu autem jam in primo tuo libro contra nos clamans dixisti , Christum etiam pro parvulis mortuum . Nullo modo igitur negare permittaris eos trahere originale peccatum . Nam mortui unde , si non inde : aut propter quam mortem mortuorum mortuus est , qui non est mortuus nisi pro mortuis ?* Enimvero perspicuum est Apostolum mortuorum nomine nequaquam intelligere illos , qui de corpore exierunt , sed qui in delictis mortui sunt , ut Augustinus demonstrat memorato cap. 4. num. 8. ex contextu ad Col. 2. 13. *Et vos cum mortui essetis in delictis , convivificavit cum illo* do-

donans vobis omnia delicta : delens quod adversum nos erat Chirographum decreti , quod erat contrarium nobis , & ipsum tulit de medio , affigens illud cruci : atque citato cap. 9. num. 27. ex Epist. ad Hebræos cap. 2. 14. ubi Christus dicitur mortuus , ut per mortem destrueret eum , qui habebat mortis imperium , idest diabolum . Vide & Operis Imperf. lib. 11. num. 175. & lib. 111. num. 138.

Erit tertium argumentum depromptum ex necessitate baptismatis : de quo Joan. 111. 3. legitur : *Nisi quis renatus fuerit denuo , non potest videre regnum Dei* . Baptizantur itaque parvuli , ut possint ad regnum Dei pertinere . At nemo baptizatur nisi in remissionem peccatorum . Habent ergo & parvuli peccatum aliquod per Sacramentum regenerationis delendum . Atque majorem propositionem admittunt Pelagiani tam aperto Evangelii testimonio coacti , distinguentes inter regnum celorum & vitam æternam , ut mox dicam , dolosa ac pertinaci vasritie . Neminem vero tingi baptismate nisi ut moriatur peccato , Augustinus hac manifestissima argumentatione demonstrat . Scribit Apostolus ad Rom. v1. 3. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu , in morte ipsius baptizati sumus* . Dicendo , *Quicumque* , non utique parvulos facit exceptos . Ergo & parvuli baptizantur in Christi morte . Baptizari autem in Christi morte nihil est aliud , quam mori peccato , ut proximo versu 11. Paulus affirmat . *Si ergo* (adtende Augustini illationem lib. v1. contra Julianum cap. 3. num. 7. & cap. 4. num. 10.) *Si ergo peccato non moriuntur parvuli , proculdubio in Christi morte non baptizantur . Si in Christi morte non baptizantur , non in Christo baptizantur . Quicumque enim baptizati sumus in Christo Jesu , in morte ipsius baptizati sumus . In Christo autem baptizantur , peccato ergo moriuntur . Cui peccato , quæso te , nisi quod originale traxerunt ?*

Male autem a Pelagianis distingui Regnum celorum a vita æterna S. Pater pluribus argumentis demonstrat , quorum præcipua hæc sunt . Principio Marc. xvi. 16. apertissima est Salvatoris sententia : *Qui crediderit , & baptizatus fuerit salvus erit , qui vero non crediderit , condemnabitur* . At qui condemnatur non est particeps æternæ vitæ : Ergo nequit æternam vitam consequi quisquis baptizatus non est . Insuper Matth. xxv. 34. Christus dicturus est electis : *Possidete paratum vobis regnum* : proximo autem versu 46. legitur , *Ibunt iusti ad vitam æternam* : Regnum itaque & vita æterna idem omnino est . Præterea quis vitam æternam , nisi prorsus desipiat , cogitare potest extra societatem Christi , qui est vita animæ , ac incommutabilis veritas ? Pertractat Augustinus hæc tria argumenta lib. 111. de Peccatorum meritis cap. 3. num. 6. & 7. Quartum addit lib. 111. de Origine Animæ cap. xi. num. 17. Joannes enim memorato loco expresse ait non baptizatos excludi a regno Dei . At regnum Dei non illud accipiendum est , in quo Deus potestatem exercet , hoc enim modo regnum Dei etiam ad inferos extenditur .

ditur. Est itaque regnum Dei prorsus idem, ac vita æterna. Rursus lib. vi. contra Jul. cap. 19. num. 59. ostendit ideo secundam nativitatem esse institutam, quia nativitas prima est damnata; & consequenter pueros non renatos in priori damnatione manere. Postremo lib. iiii. ejusdem Operis cap. 3. num. 8. quænam absurda ex fictitia illa distinctione profluant, hisce verbis declarat: *Non eos dicitis non debere baptizari, sed pro magnitudine sapientia vestra res mirabiles dicitis. In Sacramento Salvatoris baptizantur, sed non salvantur: redimuntur, sed non liberantur; lavantur sed non abluuntur; exorcizantur & exsufflantur, sed a potestate diaboli non eruantur. Hæc sunt sententiarum portentosa vestrarum, hæc inopinata mysteria dogmatum novorum, hæc paradoxa Pelagianorum hæreticorum mirabiliora quam Stoicorum Philosophorum. Ut enim hæc dicatis, timetis audire, Si salvantur, quid in eis egrotabat? Si liberantur, quid in eis servitutis vinculo tenebatur? Si abluuntur, quid in eis latebat immundum? Si eruantur, quo merito erant sub diaboli potestate, qui propria iniquitate non erant rei, nisi quia trahunt, quod negatis, originale peccatum?* Huc etiam spectant argumenta, quibus probat magnum supplicium esse excludere a regno cælorum innocentem Dei imaginem, de quibus plura in Supplemento superioris libri cap. 2.

REFUTANTUR OBJECTA.

Ob. 1. Ex eadem epistola Pauli ad Rom., unde prior argumentatio petita est, cap. v. vers. 15. constat gratiam Christi in plures abundare, quam Adami delictum: *Multo magis gratia Dei* (inquit Apostolus) *& donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit.* Gratia, & donum in gratia, præcipuum saltem, quod est vivificatio per Christum, non pertranfit in omnes. Ergo multo minus in omnes pervasit Adæ delictum. Præterea eodem versu legitur: *Unius delicto multi mortui sunt:* & vers. 19. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem iusti constituuntur multi:* Si multi; non ergo omnes. Item eodem capite versu 18. habetur: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ;* & in 1. ad Corinth. xv. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Atqui non omnes in Christo vivificantur, non omnes justificationem vitæ participant: Igitur neque omnes in Adam moriuntur, neque ob ejus prævaricationem obnoxii sunt damnationi.

Resp. ad primum Gratiam Dei multo magis abundare, quam delictum, propterea quod peccatum Adæ nobis temporalem mortem promeruit, & gratia non solum corporis resurrectionem, sed etiam vitam perenn-

perennem ac felicissimam confert : nec solum originale peccatum diluit, verumetiam actualia, & quæ homo propria voluntate perpetrat : insuper non solum sufficientis gratiæ adiutorium nobis propter Christi merita datur, sed etiam efficax & eo, quod perdidit primus homo, longe præstantius, ac tale, quod prædestinatos reddit perseverantes. Ea ergo gratia superabundans delicto. Hæc est responsio Augustini scribentis lib. 11. Op. Imperf. num. 85. *Quid est multo magis abundavit? nisi quia omnes, qui per Christum liberantur, temporaliter propter Adam moriuntur, propter ipsum autem Christum sine fine victuri sunt?* Et post pauca. *Multo magis abundavit, dixit, non in magis multis, idest, non in plures.* Quis enim non videt plures esse in genere humano, in quos non abundavit? Ut ex pluribus ostenderetur quid universa Mafsa iusto iudicio deberetur, nisi ubi vellet spiritus spiraret, & Deus quos dignaretur vocaret, & quem vellet religiosam faceret. Legito & librum 11. de nuptiis cap. 27. num. 46. Atque hæc responsio liquet ex proximo vers. 16. in quo Apostolus explicans majorem gratiæ efficaciam, *Nam iudicium, inquit, ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem.* Quare ea verba, *multo magis gratia Dei abundavit in plures*, ad copiam ubertatemque donorum, non ad numerum filiorum Adæ quorum plurimis gratia confertur, sunt referenda: quod & versio Arabica exprimit apertissime: est enim, *Abundavit vehementer per gratiam, quæ unius hominis est Jesu Christi, uberrimam in quamplurimos.* Et quidem in plures non demonstrare comparationem personarum etiam ostenditur collatione Versionum: habet enim Græca, *ἐν τοῖς πολλοῖς, in multos*: atque ita etiam Syriaca, & Aethiopica.

Ad secundum respondendum est, *multos* qui moriuntur ob Adæ delictum esse omnes; nam præcedenti versu 12. jam Apostolus scripserat, *In omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Sunt ergo illi *multi isti omnes.* Etenim etsi aliquando multorum nomine non omnes intelliguntur; tamen ubi dicuntur omnes, vereque sunt omnes, recte dicuntur & multi, lib. 11. Op. Imperf. num. 145. & lib. vi. num. 8. Non enim filii Adæ, in quos mors pervasit, omnes simul tam exigui sunt numeri, ut multi dici non possint, quomodo quinque digiti unius manus sunt omnes, nec tamen multi, & quatuor Evangelia omnia sane, at non multa sunt: capilli autem omnes promiscue omnes, multique dicuntur. Quæ exempla profert ipsemet Augustinus, Eadem ratione Gen. xvi 1. 5. dicitur Abraham *Pater multarum gentium*, quæ cap. xx 11. 18. appellantur *omnes gentes terræ*. Usurpatur etiam vocabulum primum pro altero Luc. vi 1. 47. Matth. xx. 28. aliisque in locis compluribus. *Multos* ergo scripsit Apostolus, ne quis crederet Adæ peccatum per paucis obfuisse.

Tertium facile ex dictis diluitur; vers. enim 18. in particula *sicut*, & in.

& in altera per causâ damnationis in Adam, & causâ vivificationis in Christo significatur; sitque comparatio inter primum hominem, qui fuit *typus* secundi Adam, & ipsum humani generis Redemptorem, non inter mortuos & vivos, inter damnatos ac prædestinatos, inter quos nulla reperitur æqualitas. Sensus est ergo, quem S. Pater tradidit lib. 2. de Nuptiis & Conc. cap. 27. his verbis: *Omnes autem dixit ad condemnationem per Adam, & omnes ad justificationem per Christum; cum utique non omnes eos qui moriuntur in Adam transferat Christus ad vitam: sed omnes dixit atque omnes, quia sicut sine Adam nullus ad mortem, ita sine Christo nullus ad vitam. Sicut dicimus de literarum Magistro, si in civitate solus est, Omnes iste hic literas docet, non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab ipso. Vide etiam quæ diximus cap. xii. præcedentis libri disputantes de morte, & resurrectione corporum adversus Socinum.*

Rursus obijciunt Pelagiani: Carnalis generatio est simul ab Adamo, & Eva. Si ergo per carnalem generationem contraheretur peccatum, & per istud in omnes homines mors pervaderet; non diceret Apostolus: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: sed potius per hominem simul ac mulierem.* Igitur peccatum generatione non contrahitur, sed magis imitatione.

Hujus argumentationis falsa est minor. *Ideo enim dictum est, per unum hominem, non per duos, quia non a femina concipiente, & pariente, sed a viro seminante est generationis exordium: aut quia jam non sunt duo, quando per coitum una fit caro.* Ita S. P. lib. 2. Op. Imperf. num. 83. In cujus responsionis confirmationem proferri potest alterum testimonium Apostoli ad Hebr. xi. 12. ubi de posteris Abraham ait, *Ab uno orti sunt, quamquam & a Sara traherent originem.* Enimvero peccatum & mortel. a muliere in nos derivari alibi divine literæ testantur, dicente Davide Psalm. 1. 7. *In peccatis concepit me mater mea, & Eccl. xxv. 33. A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur.*

Obijciunt ulterius. At idem Apostolus ad Rom. iv. 15. inquit: *Ubi enim non est lex, nec prævaricatio;* & in 2. ad Coriinth. v. 10. *Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Ergo in parvulis non est prævaricatio, cum nulla sit lex; nec erit supplicium aliquod, cum in proprio corpore nihil gesserint.

Respondet S. Pater Epistola ad Hilarium 157. num. 15. in parvulis esse prævaricationem legis, quæ in paradiso data est; eadem enim lege prævaricata nascitur homo ex Adam cum lege peccati, & mortis. Ad postremum ex 2. ad Coriinth. idem Augustinus lib. vi. contra Jul. cap. 10. n. 29. tria respondet. Primo sic adversus Pelagianos argumentationem contorquet: *Utrum & ipsi ante tribunal Christi manifestabuntur, aut non? Si non manifestabuntur, quid te adjuvat ista sententia*

tentia, quando ad eos non pertinet, quorum nunc agitur causa? Si autem manifestabuntur, quomodo reportat eorum quisque quod gessit, qui nihil gessit, nisi quia pertinet ad eos, quod per corda & ora gestantium, sive credunt, sive non credunt? Deinde ait hunc locum accipiendum, esse principaliter de adultis: Propria enim corporis sui dixit, quod ad unumquemque in seipso jam viventem pertinet. Inquit demum posse parvulum ante tribunal Christi non baptizatum reportare malum, id est damnari, licet nihil actualis tulpæ patriverit; quomodo fatentibus Pelagianis baptizatus, etsi nihil boni operis gesserit, maximum bonum, scilicet, regnum cælorum a Domino consequetur. Vide ergo, ait S. Pater, quam importune nolis parvulum de alieno peccato reportare malum, & velis eum de alieno recte factò reportare bonum, non qualecunque, sed Dei regnum. Alienum quippe opus est cum eredit per alterum, sicut alienum opus fuit cum peccavit in altero.

C A P U T II.

Patrum quoque traditione, & Sacrorum Concillorum auctoritate commonstrari originale peccatum.

CONFLICTAM ab Augustino, atque priscorum ætate inauditam originalis reatus transfusionem objiciebant Pelagiani, qui his verbis S. Patrem audebant lacerare: *Confitearis ergo necessario est originale, quod finxeras, interisse peccatum.* Quibus in 2. de Nuptiis cap. xi. Augustinus respondet: *Non ego finxi originale peccatum, quod catholica fides credidit antiquitus, sed tu, qui hoc negas, sine dubio es novus hæreticus.* De ista ergo antiquorum fide modo videndum est.

PROPOSITIO I. Ex scriptis priorum Patrum depromi possunt pro originali peccato luculentissima testimonia.

In primis S. Ignatius in Epist. ad Trallianos hoc peccatum appellat *valens duriusque, impietatem ac prævaricationem antiquam.* Sequitur Dionysius Areopagita, qui expresse *existalem mortem esse ab Adæ peccato* scribit cap. 111. Eccl. Hierarchiæ; sed qui hujusmodi opus Areopagitæ abjudicant, etiam negant illius Auctorem esse antiquiorem Augustino. Proximus est Justinus Martyr, qui in Dialogo cum Tryphone scribit humanum genus *per Adam in mortem, seductionemque serpentis concidisse*, atque inter primum & secundum Adam hanc constituit antithesim, *ut sicut unius inobedientia causa est damnationis omnibus, qui corporaliter ab eo descendunt; ita Christi obedientia confert vitam aeternam, qui per ipsum spiritualiter regenerantur.* Accedit Tatianus, qui in Orat. contra Gentes ait, *Nos propter priscorum hominum inobedientiam spiritum Dei, perfectam justitiam, sanctitatemque amisisse.* Irenæus

næ Lugdunensis Episcopi illustria verba produxit Augustinus in 1. contra Julianum libro, cap. 111. num. 5. Ille ait: *Non aliter salvari homines ab antiqua serpentis plaga, nisi credant in eum, qui secundum similitudinem carnis peccati in ligno martyrii exaltatus a terra omnia traxit ad se, & vivificavit mortuos.* Sunt hæc verba lib. 1v. adv. hæreses cap. 5. Addit S. Pater alia non minus illustria ex libro v. cap. 19. longe plura depromi possunt ex lib. 111. cap. 20. lib. v. cap. 14. 17. & 21. quæ in libris de Hæresi Pelagiana collegit Gerardus Vossius, & in suo Thesauro Jodocus Coccius. De Origene, etsi permulta possunt afferri, ut fecerunt laudatus Coccius, L'Herminier, Boucat, alique, nulla nos angimur cura, utpote quem prælusisse Pelagianis persuasum habeamus: imo quæ citantur ex Origenis Commentariis in Epistolam ad Romanos, ubi de Originali peccato edisserit enucleatius, aliaque loca plurima adscribenda censemus paraphrastæ ejus Rufino. Atque Homiliæ in Leviticum, unde plura promuntur, num Origenianæ sint, controversitur. Nos tamen contra Cocum, & Hottingerum Origenianas fatemur; aut saltem incerti Scriptoris, nam stylus demonstrat non esse S. Cyrilli, ut hi, alique Remonstrantes, opinantur. Gregorii Nazianzeni perspicuas apertissimæque sententias assert S. Pater Augustinus eodem libro cap. v. num. 5. Quibus addo quæ Nazianzenus scribit Orat. 11. in Pascha, *Nos ab initio per peccatum lapsi sumus: atque Oratione ad Arrianos xxv. Omnes, qui Adamo participavimus, atque a serpente in fraudem inducili sumus per peccatum mortui, ac per celestem Adamum saluti restituti, atque a ligno vitæ unde excideramus, per ignominiam lignum redacti sumus.* Basilii ex prima Homilia de Jejuniis insignem locum vide ibidem apud Augustinum num. 18. Sunt alia æque illustria cap. 4. Const. Monastic. Hom. in xl. Martyres, & in sermone de Paradiso, ubi hæc eleganter: *Florida quidem est rosa, sed mihi tristitiam infligit. Nam quotiescunque florem hunc video, peccati mei admoneor, per quod terra, ut spinas ac tribulos proferret, condamnata est.* Athanasii Orat. 2. contra Arrianos hæc sunt verba. *Lapsa Adamo in omnes homines peccatum dimanavit.*

Agendum paullo accuratius de S. Jo. Chrysostomo, quem Julianus adversus Augustinum produxit, alique nonnulli temere erroris Pelagianorum insinularunt. Quæ in re abstinere a recitandis fragmentis ex Homilia de Adamo & Eva, ad quam nos advocant eruditi Theologi plures, Zumel præsertim & Alvarez: cum sint, qui existimant illam centonem esse ex Latinorum Scriptorum posterioris ætatis sententiis confutum. Ergo S. Pater Augustinus libro 1. contra Jul. cap. 6. n. 24. & seq. citat hæc Chrysostomi ad Olympiam: *Quando enim Adam peccavit illud grave peccatum, & omne genus humanum in commune damnavit; de morte pænas luebat, &c.* Item hæc ex hom. x. ad Rom. *Cum dixeris tibi Judæus, quomodo unius virtute mundus salvatus est?*

Possis

Possis & dicere, quomodo & uno inobediente Adam mundus damnatus est? Profert & alia plura ex Hom. de Resurrect. Lazari, ex Hom. 9. in Gen., ex Hom. ad Neoph. &c.

Quoniam vero Erasmus, Stapulensis, Dallæus, alique contendunt velle quidem Chrysostomum peccato Adæ corpora nostra reddita esse *mortalia*; sed animam nihil inde detrimenti sensisse, nisi in iis, qui primi hominis inobedientiam voluntate ac libertate propria imitantur; hunc errorem allatis Sancti Doctoris sententiis præstat refellere. Docet Chrysostomus Hom. xi. in cap. 6. ad Rom. non solum mortem i. e. nos ob Adæ prævaricationem pervadere, sed etiam pravorum affectuum illuviem, ad quam comprimendam, dum Christus advenit, majora nobis auxilia collata sunt. *Μετά, inquit, τὸν θάνατον ἡ τοῦ αἵματος τοῦ καθάρου ἐπαλθὼν ἰσχύς. ὁμοίως ἐπὶ ἐπίδρα κυρίου ἢ ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἁγίου. ὅτι γὰρ πνεῦμα παρὸν τὸ βαπτίζον, ὅτε βάπτισμα τὸ πνεύματος συνάμεινον. Una cum morte magnam etiam affectuum veluti examen introierat. Itaque corpus non valde agile erat ad eum cursum, qui ad virtutem fertur: neque enim spiritus aderat, qui opem deferret; neque baptisma, quod mortificare posset. Addit corpore facto mortali etiam animam ob ingressum illud passionum examen, nisi opitulante Christi auxilio, ruere in præceps, ὅπου τὸ ἴσχυος δυνάμει, ac esset equus indomitus. Repetit eadem hom. xii. & xiiii. ubi scribit: Una cum morte & affectuum turba introiit. Cum enim corpus mortale effectum est, tum denique necessario admisit & concupiscentiam, & iracundiam & dolorem, & cetera omnia, que magna admodum constantia, ac sapientia indigebant, ne inundantis assus vis ac tempestas rationem in nobis obrueret, in peccati voragine demersam: Μετά γὰρ τὸ θάνατον, οὗτις, ἢ ὁ τὸν καθάρου ἐπαλθὼν ἰσχύς. ὅτι γὰρ θνήσκον ἰσχύος τὸ σῶμα, ἰδὲ καὶ ἡ ἐπιθυμία ἀναγκάζει λυπεῖν, &c. Manifestum est ergo peccatum Adæ non solum corpori, sed etiam animæ juxta Chrysostomum obfuisse, neque Erasmus Sancti Doctoris mente. & satis fuisse affectum. Atque de Græcis Patribus satis.*

Ad Scriptores Latinos accedendum est, quorum ducit agmen Tertullianus. Is in libro de Anima cap. xi. *Omnis anima* (inquit) *usque in Adam censetur, donec in Christo recensatur: tandiu immunda, quandiu recensatur. Peccatrix autem, quia immunda, recipiens ignominiam suam ex carnis societate. Et in 1. adversus Marcionem: Homo damnatur in mortem ob unius arbusculæ delibationem & exinde profiliunt delicta eum pænis, & pereunt jam omnes, qui paradisi nullum cespitem noverunt. Et de testimonio animæ cap. 3. Per quem (Satanam) homo a primordio circumventus ut præceptum Dei excederet, & propterea in mortem datus, exinde totum genus de suo semine infectum, suæ etiam damnationis traducem fecit. Cypriani ex Epistola ad Fidum illustre testimonium adfert S. Pater in lib. 1. contra*

Julianum, in iv. ad Bonifacium contra 2. Epist. Pelag. cap. 8. & Hieronym. lib. 111. adversus Pelagianos: *Infans, qui recens est natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ primæ nativitate contraxit. Qui ad remissionem peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur non propria, sed aliena peccata.* Reticii Augustodunensis Episcopi, qui floruit sub Constantino Magno, Olympii Hispani, qui vixit tempore Aroadii & Honorii, necnon Hilarii Pictavenfis collegit apertissima testimonia S. P. Augustinus eodem libro contra Julianum. Multa congestit & Ambrosii, veluti quod habet lib. 1. de Pœnit. cap. 2. *Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum, dicente David, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in deliciis peperit mater mea.* Optatus Milevitanus lib. iv. contra Parmenianum, *Neminem fugit, quod omnis homo qui nascitur, quamvis de Christianis parentibus nascatur, sine spiritu immundo esse non possit, quem necesse sit ante sulcare lavacrum ab homine excludi ac separari.* Hieronymus denique in cap. 2. Michæ: *Unusquisque nostrum, inquit, cum Adam de Paradiso cecidit, & in hujus mundi captivitate versatur: atque in cap. 4. Jonæ; Major ætas incipit, & usque ad minorem pervenit, Nullus enim absque peccato, nec si unius quidem diei fuerit vita ejus, & innumerabiles anni vitæ illius. Si enim stellæ munda non sunt in conspectu Dei, quanto magis vermis, & putredo, & ii, qui peccato offendenti Adam tenentur obnoxii?* Affert hæc verba cum debita Hieronymi laude S. P. Augustinus lib. 111. de Peccatorum meritis, & remiss. cap. 6. Igitur non Augustinus finxit originale peccatum, sed istud ad ipsa fidei pertinet fundamenta; plenissimaque traditione firmatur: quod perspexit Aurelius Prudentius in Apotheosi:

Hæc prima est natura animæ, sic condita simplex.

Decidis in vitium per sordida fœdera carnis.

Exin tincta malo peccamine principis Adæ,

Infecit genus omne hominum, quod pullulat inde.

Eorum autem, qui Augustini tempora subsecuti sunt, necesse non est sententias congerere; quum nemo de illorum consensione hæsitare possit, neque soleant hæretici istorum nobis auctoritatem opponere.

PROPOSITIO II. Ejusdem Originalis peccati transfusio demonstratur Ecclesiasticis definitionibus.

Accedunt traditioni PP. decreta summorum Pontificum, necnon Sanctorum Conciliorum. Extant Innocentii adversus Pelagianos literæ, quas Cælestiani in cassum tentarunt eludere. Zosini, qui Bonifacio successit Rescriptum ad Africanum Concilium commemorant Cælestinus in Epist. ad Gallos, Augustinus ad Optatum, & cap. x. adv. Collatorem Beatus Prosper. Bonifacium Augustini contra Pelagianos responsa probasse auctor est idem Prosper capite laudati Operis primo & qua-

drage-

dragesimo. Cælestinus originis vitium, & naturam culpa obstrictam agnoscit in Epist. ad Nestorium, in altera ad Clerum Constantinopolitanum, & in ea, quam scripsit ad Gallos: de qua Vincentius Lirinensis cap. Commonitorii ultimo, Prosper 42. & 43. adversus Collatorem, & Photius in Biblioth. cap. 43. Xysti III. successoris Cælestini hæc sunt verba lapidi octangulari in Basilica ad Baptisterium inscripta:

Mergere peccator sacro purgande fluente:

Quem veterem accipiet, proferet unda novum.

Insens esse volens, isto mundare lavacro,

Sen patrio premeris crimine, seu proprio.

Vide Baron. Tom. 1. pag. 440. Leonis Magni apertissima sententia est, nasci unumquemque hominem originali vulnere fauciatur, & nisi baptizetur reum in peccato Adæ teneri, Epist. 86. ad Nicetam, serm. 11. & 11. in Nativitatem Domini cap. 14. Eadem est definitio Gelasii in Epistola ad Piceni Episcopos, & Magni Gregorii lib. 14. Moral. cap. 2. nec non Epist. 114. lib. 7. ad Narsem Comitem, & 111. lib. 11. ad Secundinum.

Damnavit negantes Originale peccatum Diospolitana, seu Palestina Synodus quatuordecim Episcoporum, quorum nomina habes apud Augustinum in 1. contra Julianum: quamquam Hieronymus Epist. 111. vocat hanc Synodum *miserabilem*, quoniam etsi non erravit in doctrina, erravit *in homine*, & Pelagium hæresiarcham absolvit. Videatur Augustinus de Peccator. mer. lib. 11. cap. 111. & 12. Habita est hæc Synodus anno 415. Posthac Concilium Carthaginense habitum opera, Orosii, Theodosio 11. & Palladio Coss., idest anno 416. Tum Concilium Milevitanum eodem anno, ad quod convenerunt Episcopi 12. Meminit hujus Concilii Augustinus Epist. 94. ad Hilarium, nunc 178. Deinde in Concilio Africæ plenario celebrato anno 418, Coss. Honorio 11. & Theodosio 11. dictum anathema iis, qui dicunt parvulos *nihil ex Adam trahere Originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur*, Can. 2. Plura de hoc Africano Concilio Cardinalis Norisius Hist. Pelag. lib. 1. cap. 13. ex libris Augustini, aliisque vetustissimis monumentis. Etiam Ephesinum Oecumenicum coactum contra Nestorium anno 431. can. 14. doctrinam Cælestii proscripsit. Idem præstitit Synodus Arauxicana Canone 2. quam celebratam tradunt Decio juniori Consule, idest anno 105111. Quare Cæsarius Arelatensis, qui ei præfuit, non vivebat, ut putavit Trithemius, anno 106111, neque, ut visum Bellarmino, pervenit tantum ad an. 106111, sed floruit post 10. Consecravit catholicam contra Pelagianos veritatem Sacrosancta Tridentina Synodus sessione 5. Comprobatur ergo, quod demonstrandum erat, peccatum originale Ecclesiasticis quoque definitionibus.

AD EA QUÆ OPPONUNTUR RESPONSIO.

Oppones 1. Justinus Martyr Quæst. ad Orthodoxos LXXXVIII. docet petitam à Jobo sententiam, *Nemo mundus aorde, nec infans, cujus est unius diei vita super terram*, ad parvulos non pertinere. Ita enim hunc locum interpretatur, ut non de vita naturali sermo sit, sed de morali, quæ peragitur *antequam in operatione, operibus liberis & cum deliberatione factis*. Sunt ergo parvuli ante usum rationis, & priusquam hoc genus vitæ agere incipiant, expertes cujusque fordis.

Resp. 1. Harum Quæstionum Scriptorem, cum meminerit Irenæi, Origenis, & Manichæorum, qui annis 130. post Justinum exorti sunt, proferatque interdum vocabula *quid sit, operatus, inoperatus*, aliaque ad refellendos Antitrinitarios hæreticos usu Ecclesiastico inducta, fuisse sanctissimo, præclarissimoque Martyre posteriorem. Deinde respondendum est, Auctorem hunc, quemadmodum vitam intelligit statum liberæ operationis, ita fordes appellare, quæ contrahuntur *in operatione, in inoperatis, ex proposito, & libertate*. Peccatum enim Originale aperte agnoscit quæstione c. 11. ubi inter Adam & Christum eandem statuit *distinctionem*, quam tradit Beatissimus Iustinus in Dialogo cum Tryphone.

Secundo obijciunt perdifficilem Clementis Alex. locum. Is enim Encratitas conjugia damnantes hac ipsa de causa, quod nefas sit dare operam generationi, quæ fordida ac polluta natura traducitur, originarium cujus vitium ex allato Jobi testimonio, & ex quinquagesimi Psalmi versu septimo satis comprobari sentiebant, Clemens eos, ac ejusdem fursuris hominem Julium Cassianum exagitans, negat primo in tertio Stromatum libro parvulos Adæ prævaricatione inquinari, dicens: *Ubi fornicatus est infans natus, vel quomodo sub Adâ cecidit execrationem, qui nihil est operatus?* Deinde verba Davidis, *In peccatis concepit me mater mea*, ad solam Evam spectare his verbis declarat: *Et quando dixit David: In peccatis conceptus sum, dicit prophetice quidem matrem suam, sed Eva mater fuit viventium: & si in peccatis fuit conceptus, sed non ipse in peccato, neque vero ipse peccatum.* Ut ergo Clemens sædos Encratitarum errori obviam eat, non solum peccatum negat quod contrahitur generatione, verum etiam contemnit, elevatque auctoritatem scripturarum, quibus potissimum demonstratur.

Non illam ego adhibebo responsum, qua lib. 4. de Amiff. Grat. cap. 9. utitur Bellarminus, Clementem scilicet ex sententia Encratitarum ista proferre. Quisquis enim oculis non conturbatis Clementem viderit, facile dignoscet, non esse hæc Julii Cassiani objectionamina, sed hæc impugnantis responsio; quomodo ejusdem hæretici sunt consequentia verba: *Generationem esse malam, non illam corporis modo, sed*

sed etiam illam animæ, propter quam est & corpus. Neque respondebo cum Edmundo Simonnet, si hæc verba Clementis sunt, vix, ac ne vix quidem cum aliquali verisimilitudine dici posse, hoc loco peccati originalis non impugnari existentiam. Etenim quo argumento ducti dubitare possumus hæc non scripsisse Clementem Alexandrinum, cum nullus vetustissimus codex, nullaque perantiqui Scriptoris auctoritas, nulla demum ratio hæsitacionem istam confirmet? Sed nec respondemus Clementem hoc tantum velle, quod infantes non cadant sub execrationem Adæ ex vi generationis, quæ mala sit suapte natura; cum labes generationi insit per accidens, & ex eo quod natura per generationem propagata jam sit ob primorum parentum prævaricationem vitata. Quamquam hæc responsio satis illustretur a Nicolao L'Hermier, & sæcundo præsertim testimonio possit aptari. Quid ergo? Dicemus cum Gerardo Vossio Clementem Alexandrinum non satis percepisse originale peccatum? Id vero nunquam. Tatianus, a quo Encratitæ, post obitum Justini, cujus fuerat auditor, in hæresim Valentini, Saturnini & Marcionis prolapsus est, Auctore S. Irenæo libro 1. capite, e distinctione Massueti, xxxvi. Itaque non solum assererat matrimonium esse corruptionem & stuprum; sed istud quoque, unde tam nefarium dogma tanquam ex impuro fonte manabat, connubia a principio malo fuisse instituta, nec aliud esse, quam seminarium ac fomentum turpissimarum libidinum, quarum usu anima in uno corpore fornicata, ac divisa a spiritu vitæ transfunderetur in aliud corpus continuis sordibus inquinanda. Hæc enim & Saturnini, & Marcionis, & Valentini, & Gnosticorum ceterorum esse dogmata Irenæus, Epiphanius, Tertullianus, ac Veteres plerique consentiunt. Nego itaque Julium Cassianum, ac Tatianos reliquos a nuptiis abhoruisse ob originale peccatum, quale nos propugnamus, quod scilicet inhæret animæ creatæ de novo a Deo, atque ex consortio carnis pollutæ contrahitur. Quare priorum verborum sensus est: *Ubi fornicatus est infans?* Hujus nempe parvuli anima, priusquam in hoc intruderetur ergastulum, quoniam in corpore sese obscœna libidine commaculaverat? Incidit quidem in execrationem Adæ: at, num ob antea facta flagitia? Minime: non enim aliquid antequam huc devolveretur, boni, malive perfecit, quomodo ab Gnosticorum physiologia fuisset edocti. Non est corporis generatio, nec creatio animæ mala, quod sit instituta a diabolo, redeantque mortui ad carnis contubernium, ut repetitis sordibus obfolescant. Hanc infaniam Tatianus vester ex Marcionitarum gurgite ebit. Ait quidem David: se a matre in peccatis conceptum: sed hæc ad Evam referenda sunt, a cujus utero labes primigenia diffunditur, non ad damnatas nuptias proximæ matris suæ, non ad superioris vitæ sceleratissimam consuetudinem. Conceptus est quidem in peccato; sed ante conceptionem ipse in peccato non fuit. Hæc mea de verborum Clementis

mentis sententia est; nec obscura, si dogmata Tatianorum inspiciantur. Ceterum Clemens 1. lib. Pedagogi cap. 6. & sub finem 1v. Strom. differte agnoscit animarum regenerationem *ex matrice aquæ*, sive lavacro baptismatis, ideoque & originale peccatum.

Præterea opponunt verba S. Joannis Chrysostomi: qui hom. ad Neophytos, *Hæc de causa* (inquit) *& infantes baptizamus, quamvis non sint inquinati peccato; nempe ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, & fraternitas Christi*. Idem Hom. x. in Epistolam ad Rom. cap. 5. ait: *Videtur questionem non parvam habere quod dictum est, (ob unius inobedientiam peccatores multos esse constitutos) sed & si quis accurate attenderit, & hoc quoque perspicue solvetur. Quænam igitur questio fuerit? Illo enim peccante ac mortali affecto, & qui ex eo orti sint, eos tales esse nihil absurdum. At ex illius inobedientia alterum peccatorem extitisse, id vero quam obsecro, congruentiam, & consequentiam habet.... Quid igitur hoc loco verbum hoc peccatores significat? Mihi videtur tantundem significare, quantum illud supplicio obnoxii, ac mortis rei, quod Adam mortuo omnes sunt mortales effecti. Videtur ergo non male Erasmus interpretatus Chrysostomum, quod is putaverit solam mortem, non culpam in nos hæreditario jure transire? Quid? Hom. 17. in 1. ad Corinth. scribit, nos minime ob Adæ delictum perire: Hom. xxxix, in eandem Epistolam addit, non omnes in Adam morte peccati mortuos esse. Et Hom. xxiv. in Epist. ad Ephes. nobis ob Adæ peccatum esse corruptibile corpus: at animam labefactari & suo modo corrumpi peccato, quod post lavacrum regenerationis committitur.*

Respondet ad 1. S. P. Augustinus in 1. contra Jul. cap. vi. n. 22. loqui Chrysostomum de peccatis actualibus: habetur enim in græco *ὅτι τὸν & τὰ τῆς παιδείας, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἡμῶν*: Ideo & infantes baptizamus, quamvis peccata non habentes. Vides certe, ait S. Pater non ab eo dictum esse parvulos non coinquinatos esse peccato, sive peccatis: sed non habere peccata: intelligit propria, & nulla erit contentio. At, inquit, cur non ipse addidit propria? Cur putamus, nisi quia disputans in Catholica Ecclesia non se aliter intelligi arbitrabatur, tali questione nullius pulsabatur, vobis nondum litigantibus securius loquebatur? Quæ postrema verba aliorum Patrum, qui nondum grassante Pelagiana peste floruerunt, debent sententiis minus expressis aptari. Habent præterea versiones aliquæ, Basilicensis an. 1530. & Parisiensis an. 1556. pag. 614. *Hæc de causa & jam infantulos baptizamus, ut non sint coinquinati peccato*. Atque hæc videtur mihi valde probabilis. Cum enim quidam unicum agnoscerent effectum baptismi, videlicet peccatorum remissionem, S. Joannes Chrysostomus decem connumerat, ac statim singulos in puerulis sacro baptismi lavacro regeneratis locum habere demonstrat. Sunt autem hæc effecta baptismatis libera-
rari

rari a peccato , donari sanctitate , justum reddi , adoptari in Dei filium , jus ad hæreditatem nancisci , constitui Christi fratrem , cohæredem , membrum , templum , & organum Spiritus Sancti . *Vides* , inquit , *quos sunt baptismi largitates ? Multis quidem videtur cælestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere . Nos autem honores computavimus decem . Hac de causa & jam infantulos baptizamus* (en- quomodo iterum enumeratos omnes effectus recenset) *ut non sint coinquinati peccato , ut eis addatur sanctitas , justitia , adoptio , hæreditas , fraternitas Christi , ut ejus membra sint omnes , ut spiritus habitatio fiant .* Ut ergo baptismus in parvulis omnes memoratos effectus producat , debet in iis primario efficere remissionem peccatorum , ideoque legendum est , *ut non sint coinquinati peccato .* Dixi autem *probabiliter* ; nam Augustinus ad Græcos codices tunc temporis , ut arbitror , non depravatos confugit , exscripsitque verba Chrysostomi , ut supra producta sunt .

Illud vero quod sequitur , etsi perdifficile videtur , hoc tantum innuit , neminem peccatorem constitui per actualem Adæ inobedientiam , quasi peccatum originale sit ipsamet primi parentis transgressio : non enim parvuli actualiter & proprie , sed originaliter peccatores nascuntur , ut Augustinus ait xv. de C. D. cap. 27. Sed minime Chrysostomus negat originalem maculam propter eandem inobedientiam in omnes pervadere : quin hoc ipso loco singulos Adami posteros supplicio obnoxios , & mortis reos esse declarat . Neque miseros , ac morituros duntaxat : sed supplicio plestendos , mortisque reos ; ut quisque etiam in ipsis culpam & pœnæ causam dignoscat . Quis enim reus mortis , supplicioque obnoxius dici potest , si nullum omnino reatum habeat ? Atque hæc eò magis sunt manifesta , quod sequenti Hom. xi. declarat Chrysostomus simul cum morte corporis in animam pugnas inter carnem & spiritum , & pravorum affectuum examen introisse , ut contra Erasmus , Fabrum , & Dallæum demonstravimus .

At cetera facillima sunt . Nam præterquamquod de baptizatis proferuntur , in Hom. xv. i. super Epist. ad Corinth. ait nos ab ipso peccati Adæ supplicio non damnum accepisse , sed lucrum ; quandoquidem mortalitas , quæ etiam post baptismum remanet , non est causa peccati , imo possumus peccata solvere , *Cum corpus sit humile , demissum , & dissolvatur* . Quamobrem , ut non accusamus frenum , sed arigam ; ita non corpus debemus reprehendere , dum in præcipitia dilabimur , sed perverfam & lubricam voluntatem . Abel enim , etsi corpore mortalis , salvus factus est ; & Diabolus contra , quamquam incorporeus , in gehennam detrusus . Eò itaque tendit oratio , ut indomiti equi habenas , carnis scilicet , regere studeamus non causando infirmitatem , quam traximus ex Adami , corruptibilis corporis , sed illud tanquam injecto freno , admotisque calcaribus gubernando . *Quæ*

To. III.

D

satis

fatis commode dicta sunt, maxime ab Oratore populum alloquente, qualem Chrysostomum consideremus oportet. Homilia xxxix. negat omnes mori in Adam ea morte, quam evitarunt Abraham, Job, alii- que iusti, morte nimirum perpetua: profert enim horum Sanctorum exemplum. Ad ultimum solet responderi loqui Chrysostomum de baptizatis, in quibus est anima incorrupta, dummodo actualis peccati macula non contrahatur. Verum habetur in Græco *ἡ δὲ ψυχὴ τὴν ἐν αὐτῇ ἀφάρτην οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἀφάρτης ἡ ψυχὴ. μὴ δὲ ἐν αὐτῇ ἀφάρτην. τὴν δὲ ἀφάρτην τοῦ σώματος ἡ ἀφάρτης. ἡ δὲ μὴ τὴν ἀφάρτην ἐν τῇ ψυχῇ ἀφάρτης οὐκ ἔχει. Corruptibile nobis est corpus: sed incorruptibilis anima. Ne itaque & ipsam corrumpamus. Hoc primum peccatum fecit. Quod est autem post lavacrum potest pariter animam corrumpere. Hoc ergo testimonio probatur, non evertitur originale peccatum: ut optime adnotatum est in editione Parisiensi an. 1556. pag. 1006. Confer & Commelianam pag. 1197.*

Objicies quarto aliorum Græcorum Patrum testimonia, Gregorii Nysseni, qui infantes matura morte abreptos omnis malitiæ expertes esse declarat, nec definire audet, num in iudicio universali ante tribunal Judicis debeant comparere. Item magni Basilii docentis non esse malam perversamque naturam, quæ seminali propagatione generatur. Theodoretum demum, qui lib. v. hæret. fab. cap. 18. docet parvulos baptizari, etiam si peccatum nondum gustaverint.

Ad 1. respondetur agere Nyssenum de infantibus baptizatis, de quibus anceps est, num debeant in extrema die judicari; quoniam si Evangelica historia nude legatur, videtur proprie iudicium pertinere ad adultos, qui actualia opera exercuerunt. Quorum tamen sortem parvulos baptizatos possessuros diserte affirmat, licet impari quadam cum adultis retributione, cum non sint illi ob personalia merita coronandi. Nam *in peccatum humanam naturam lapsam* ob Adæ prævaricationem, idque certissima traditione tenendum, scribit Nyssenus in libro de vita Moysis. At Basilius, de quo supra, scribit *adversus Manicheos putantes, atque affirmantes de gente tenebrarum, quam malam naturam dicunt Deo coeternam, habere originem corpora, & esse etiam ipsa immutabilia mula*: ut Augustinus ait in 1. contra Jul. cap. v. num. 17. Theodoretus vero scribit adversus Meffalianos, qui dicebant per baptismum deleri actualia peccata, originale autem solummodo per orationem. Quare jure merito negat parvulos ablui baptisate in remissionem peccatorum, id est, actualium: nam hæc satis insinuantur ipsis Theodoretum verbis *peccatum nondum gustaverunt*. Agnoscit autem originale peccatum expressissimis verbis in Exposit. cap. v. Epist. ad Rom, & in Epitome divinorum decretorum cap. x1.

Postremo adversus Catholicum dogma pugnant Latinorum auctoritate. Inter quos antiquissimus omnium, post Victorem & Apollonium, qui deperierunt, Tertullianus in libro de Baptismo, *Quid festi-*

festinat, inquit, innocent ætas ad remissionem peccatorum? Atque de resurrectione carnis cap. 47. in Adæ prævationem refert quidem mortem corporis, at non animarum reatum. Hilarius etiam Comment. in Epist. Pauli, qui tribuuntur Ambrosio, scribit: *Est & alia mors secunda in gehenna; quam non peccato Adæ patimur: quo loco non dari peccatum originale probare conatus est Michael Servetus, ut notat Sixtus Senensis lib. vi. Bibl. sanctæ annot. 236. Et denique Optatus Milevitanus lib. vii. n. 1. ait, non pertinuisse ad Seth filium Adæ patris admissum.*

His ex ordine responsuri primum ad ea, quæ supra ex Tertulliano producta sunt, adversarios provocamus. Deinde dicimus infantulo innocentes appellari, quod nihil mali actualiter perpetraverint, quemadmodum de Jacob & Esau scribit Apostolus ad Rom. ix. xi. De Resurrectione autem carnis iccirco Tertullianus solam corporis mortem commemorat, quia disputat adversus Marcionem, qui mortuos resurrecturos esse negabat. Quem refellit ex eo, quod sicut omnes, ut Apostolus scribit, moriuntur ob culpam Adæ, ita omnes resurgent per Christum, quoniam per bonitatem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, &c. in 1. ad Corinth. xv. 21. Hilarii plura Augustinus contra Julianum recitat lib. 1. cap. 3. n. 9., ut quod habet in Exposit. Psalmi centesimi duodevigesimi, ad illa fere extrema verba, *Vivet anima mea, & laudabit te*, ubi ait: *Vivere se in hac vita non reputat, quippe qui dixerat, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in deliciis concepit me mater mea. Scit sub peccati origine, & sub peccati lege esse se natum.* Quibus recitatis, *Sentis ne* (inquit S. P.) *quid audias? quæris ne quid dicas? Hunc virum tanta in Episcopis Catholicis laude præclarum, de peccato originali aude, si quid tibi frontis est, criminari.* Hilarius auctor Comment. in Epist. Pauli non est Pictavenensis, nec Arelatensis, cum ipse ad Timot. prim. 111. asserat scribere sub Damaso. Fuit autem Pictavenensis antiquior, & Arelatensis Damaso junior. Quare erit iste, ut dudum Lovanienses Theologi observarunt, Hilarius Diaconus, qui schismati Luciferi Calaritani adhæsit, dictus a Hieronymo, circa finem Dialogi adversus Luciferianos, *Deucalion orbis*. Atque hujus extat pro originali peccato illustre testimonium in Augustini quarto ad Bonifacium libro, cap. 1v. *Manifestum in Adam omnes peccasse, quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus, omnes, quos genuit, nati sunt sub peccato.* Hæc Hilarius, quem opponit Servetus. Verbis autem in contrarium allatis tantummodo sentire videtur originale peccatum non puniri ignis æterni cruciatibus: quod & plures Catholicorum defendunt.

Optati Milevitanus non esse septimum librum olim dubitatum est, quod non sit in editione Germanica Cochläi, & Hieronymus asserat nonnisi sex libros ab eo scriptos; imo ipse Optatus lib. 1. sex tantum

librorum argumenta proponat. Stylus tamen, & plura Mss. illius genuinum opus demonstrant, unde ab eodem Auctore creditur sex prioribus superadditus. Non tamen probamus iudicium Vossii, & Casauboni; quorum alter scribit Optato non satis originale peccatum perspectum fuisse: iste vero ait vereri se, ne imprudenti & incauto hæc exciderint, quæ severioris examinis acrimoniam ægre sustineant. Nam constat Optatum de actuali peccato verba fecisse, utpote qui sermonem instituit de Traditoribus. Atque in libro quarto præclare de Originali peccato scripserat, quod propter illud *omnis homo qui nascitur, quamvis de Christianis parentibus nascatur, sine spiritu immundo esse non possit*. Est ergo Patrum cum Græcorum, tum Latinorum concordissima traditio, quod primus homo, ut Prosper inquit in Carm. de Ingratis cap. xxvii,

*Corruit, & cuncti simul in genitore cadente
Corruimus.*

C A P U T III.

*Ex hujus quoque vitæ miseris Originale demonstrari
peccatum.*

FAMILIARE fuit Augustino ex morte, aliisque cruciatibus quibus infantes plectuntur, originale peccatum adstruere: quod argumenti genus ne omnibus quidem Catholicis probatur, cum plures putent potuisse Deum pro absoluto dominii sui jure hominem innocentem morti, ceterisque calamitatibus adjudicare. Vim tamen habere illas Augustinianas rationes fide supposita, & facta hypothese, quod Deus hominem rectum ac sanctum condiderit, vix aliquis denegat. Videamus ergo quale pondus in se vere habeant, & num possint a Pelagianis eludi.

PROPOSITIO: Sive supposita fide, sive absolute loquendo ex miseris, quas modo patimur, probari potest originale peccatum.

Demonstrata est prima pars superiori libro cap. xiii. ubi ostendimus mortem, ignorantiam, & concupiscentiam non esse conditionem naturæ, sed pœnam peccati. Confirmatur nunc 2. Canone Araucicano, *Injustitiam Deo dare convincitur, qui mortem, quæ est pœna peccati, sine peccato, quod est meritum mortis, ad nos transisse dicit*. Idem docent PP. Africanus in Sardiniam exules in lib. de Incarnat. & Grat. cap. 14. Gelasius in Epist. ad Episcopos Piceni, Prosper contra Collatorem, cap. 20, Scriptor Hypognosticon initio 2. libri, Anselmus lib. 2. de Incarnat. cap. 2. & de Concept. Virg. & Peccato Origin. cap. 13. & alii apud Norisium in Vind. cap. 111. §. 3.

Probatur secunda pars. Vel enim nos statum *puræ naturæ*, non qui-

quidem absolute, & considerata potentia Dei, sed ex pura puta decencia, & spectata Dei providentia, atque animæ spiritualis natura credimus esse impossibile; aut consentire volumus iis, qui possibile esse propugnant. Si arrideat sententia prior, liquet defectus tam corporales, quam spirituales, et si ex necessitate materiæ consequi videantur, *considerata divina providentia, & dignitate superioris partis humanæ naturæ*, poenam esse peccati, ut alibi dictum est cum Angelico Doctore Thoma in iv. contra Gentiles cap. 53. Atque huc spectant verba Augustini ita Julianum refellentis in Opere postremo n. 81. libri 1. *Propter quid ergo affliguntur parvuli, si nullum habent omnino peccatum? An omnipotens & iustus Deus injustas pœnas a tot innocentibus prohibere non potuit?* Et n. 135. *Judicium hoc utique in parvulis injustum esset, si peccatum originale non esset.* Vide & lib. iv. contra duas Epist. Pelagianorum cap. 4. lib. iv. contra Jul. cap. 16. lib. ii. Op. Imperf. cap. 119. lib. vi. cap. 9. 27. & 36.

Si vero magis placeat illorum sententia, qui statuunt *naturæ puræ* possibilitatem; sunt adhuc Augustini argumenta ducta ex hujus vitæ miseriis firmissima ac validissima, & perperam quispiam niteretur illa elevare. Dato enim quod nullo supernaturali beneficio rationalem creaturam Deus exornasset, num credendum est illam condidisse tot prementibus calamitatibus ac miseriis obnoxiam? Id quidem est mea sententia falsissimum. Principio in eo statu aut non adesset concupiscentia antevergens rationem, aut certe non adeo pugnax & lacertosa, quam nunc Adæ posterius experiuntur captivantem in lege peccati, & turpissima quæque inhiantem. Tantam enim libidinem neque pecora sentiunt, neque asini. Errat autem qui putat potuisse Deum, cujus erga hominem singularis est providentia, hunc creare deterius, quam bruti sint, conditionis. Optime ergo ex concupiscentia hac acerrima & bellicosa, locis nuper laudatis, evincit magnus Augustinus nasci homines sub lege peccati; & sunt Augustiniana argumenta etiam non supposita elevatione hominis ad finem supernaturalem, quantum ad præsentis calamitates attinet, invictissima. Idem de ignorantia dicendum est. Cum enim creaturæ omnes in finem suum providentissime dirigantur; in eo sane statu, in quo nulla adesset macula originalis, saltem homo perciperet quid sibi foret agendum, & non esset ratio talibus tenebris obvoluta, quibus modo obæcata plura ignorat ad se pertinentia, & sæpenumero errat invita. Ex hac itaque tam spissa ac tenebrosa ignorantia infectam esse humanam naturam satis evidenter concluditur. Quid vero de vexatione dæmonum, a quibus interdum ab ortu suo abripiuntur infantes, & multimodis excruciantur? Annon recte Augustinus in ultimo Opere lib. i. cap. 88. scribit adversus Julianum? *Quando parvulum spiritus vexat immundus, animamque ejus & corpus affligit, sensus sanitatemque pervertit, nonne universa ejus, quam*

quam Deus instituit, natura turbatur? nec invenitis omnino tanti boni mali meriti negotium negantes originale peccatum.

Demus præterea potuisse mortem, ceterasque corporales misérias absque culpa a supremo Domino immitti, quod nimis ægre fateor, si ad immortalis animæ naturam, hominisque præstantiam animum, mentemque converto: est nihilofecius homini mors tam horribilis, & quam frequenter immatura, sæva, teterrima; ut pœnam esse peccati natura ipsa proclamet. Inter animalium fœtus est ne ullus, qui ululatus, fletibusque vix in lucem editus conqueratur, quemadmodum muliebris partus? *Dispendia ergo, quæ nascentes flendo testantur,* (ait de parvulis Augustinus eodem libro n. 113.) *dicito, quo merito sub iustissimo & omnipotentissimo iudice eis, si nullum peccatum attrahant, irrogentur.* Hæc etiam Gentiles philosophi naturali mentis acumine perceperunt. Nascentes quippe homines contemplati, videntes ex una parte nobilissimum omnium animal tot miseriis & ærumnis premi, ex alia autem sacris literis destituti, aut ipsam naturam tanquam novercam damnarunt, quod sit in homines magis, quam in bestias iniquior; aut opinati sunt ob peccata superioris vitæ rationalem animam his calamitatibus subjici. Atque horum quoque Philosophorum placita demonstrant, optime ipsa naturali ratione probari impositum jugum grave super filios Adam a die exitus de ventre matris; quemadmodum, S. Pater acute demonstrat sub finem libri quarti contra Julianum. Itaque ex præsentibus animæ, corporisque cruciatibus constat omnes homines peccati vinculo adstringi, quoniam vel non potuit servata lege providentiæ ac iustitiæ Deus hominem condere miserum ac moriturum: aut, si potuit, nunquam creasset subiectum morti adeo nobis adversæ atque infestæ, neque tam gravi & ærumnoso jugo prostratum.

REFELLUNTUR OPPOSITIONES.

Contra hanc propositionem facit primo quod legimus de cæco nato cap. 1x. Joannis 2. *Neque hic peccavit, nec parentes ejus:* quemadmodum ergo cæcitas, ita calamitates reliquæ absque ullo peccato immitti possunt hominibus. Deinde nonne Christus, qui peccatum non fecit, neque maculam virginali ex utero traxit, ignominiosæ mortis supplicio affectus est? Immaculata item Virgo, quam sine labe originali conceptam totus fere Orbis veneratur, communi morte decessisse creditur, variosque cruciatus pertulisse. Non est ergo mors corruptæ peccato originis argumentum.

Levissima hæc sunt. Ac ad primum quidem de cæco nato responsum dedimus præcedenti libro cap. 4. Prop. 1. ad 3. Potest & retorqueri argumentum verbis Augustini in 111. contra Jul. cap. 6. *Neque enim de innumerabilibus parvulis, qui & in animo & in corpore cum tanta*

vitiis varietate nascuntur, hoc dici potest, quod Dominus ait de illo, qui cæcus est natus, non propter peccatum ipsius, vel parentum id esse factum, sed ut manifestarentur opera Dei in illo. Multi quippe nec sanantur omnino, sed cum eisdem vitiis, sive in qualibet ætate, sive in ipsa moriuntur infantia, &c. Ad alterum idem Augustinus resp. de Peccat. meritis lib. 1. cap. 37. Dicit aliquis si hæc natura pura non est, sed vitiosa primordia, quia talis non est creatus Adam: cur Christus longe excellentior, & certe sine ullo peccato natus ex Virgine, in hac tamen infirmitate atque ætate procreatus apparuit? Huic propositioni respondemus: Adam propterea non talem creatum, quia nullius parentis precedente peccato est creatus in carne peccati. Nos ideo tales, quia illius precedente peccato nati sumus in carne peccati. Christus ideo talis, quia ut de peccato condemnaret peccatum, natus est in similitudine carnis peccati. Neque enim pœnæ rationem habet, quod Salvator, ut chirographum nostrum affigeret cruci, nulla necessitate, sed electione voluntatis suæ propter nimiam caritatem, qua dilexit nos, pati dignatus est. De Virgine matre Romanorum Pontificum decretis inhærens, & repetens de originali labe, quod Augustinus lib. de nat. & Gratia cap. 36. scripsit de actualibus noxis, Propter honorem Domini nostri nullam prorsus cum de peccatis agitur habere volo quæstionem; dico, licet pie credatur a peccato originis præservata, genitum tamen esse ex carne vitiatâ & corrupta, ex qua mors corporalis consequitur; quamquam anima ex hujus carnis consortio non fuerit singulari privilegio inquinata.

Sunt autem bene multa, quæ adversus peccati Originalis transi-
sionem ex ratione humana obijciuntur. Primum est, quod Diabolus foret conditor hominum: Neque enim a Deo bono potest produci contaminata natura. Sapit ergo cum Manichæis quisquis nascentium originem putat esse vitiatam. Nec satisfit hujusmodi argumentationi dicendo Deum utique bonam rectamque naturam instituisse, sed corrupta primi prævaricatione parentis, peccatum carnis propagine contrahi. Anima enim rationalis non propagatur, sed a Creatore corpori tabifico infectoque inferitur. Erit ergo ipsemet Deus hujus causæ peccati. Referenda sunt enim in ipsam causam efficientem quæ alicui rei ab origine primæque institutione conveniunt. Præterquamquod occur Deus rationalem animam corpori unit, si scit inde illam diaboli ancillam captivamque evasuram, & lege peccati adstringendam? At huic argumento cap. 14. superioris libri satisfactum est. Verissima est responsio, originale peccatum non esse ex institutione Creatoris, sed ex prævaricatione primi parentis; laudandam esse adversus Manichæos hominis creationem, sed comendandam etiam adversus Pelagianos Salvatoris gratiam ac redemptionem. Melius quippe Dei causâ agitur, cum
& Creator & Salvator agnoscitur, quam cum defensa velut sæva, vi-

*ribu-
ji-*

vibusque integra creatura, opitulatio Salvatoris inanitur: Inquit Augustinus de Nat. & Grat. cap. 42. Vide & lib. 1 v. ad Bonifac. cap. 3. Diximus etiam necessarium non esse, ut ad perdifficilem de animarum origine questionem confugiamus. Etsi creentur singulæ a Deo, trahunt originalem maculam ex carne, *sicut aqua in vitiato vase corrumpitur*. Eapropter non est Deus causa peccati, quoniam *non ex creatione Dei est vitium, quod voluntario motu natura collegit: sed etiam de vitiosa per semetipsam natura Deus institutionem suam quidem suæ creationis exequitur*; inquit Epist. v11. Sanctus Gelasius. Disposito autem corpore non debet Deus animorum creationem suspendere, quoniam, ut scribit Prosper ad 1 v. ob. Vincentii, *Prævaricatio hominum disposita a sæculis creationis ordinem turbare non potuit*.

Deinde obiebat Julianus lib. 1. ultimi contra Augustinum Opcris n. 59, & lib. 11. n. 24. damnari in sententia Catholicorum nuptias, neque a Deo institutas fuisse; si aliquid unde damnabiles generantur secum habeant, & illarum usu corrupta propagetur natura. Addebat lib. v. num. 2. parabolam Evangelicam Matth. v11. 17. a fructu arborum bonam aut malam dignosci; & consequenter malam esse suapte natura generationem, concubitumque virilem, ex quo fructus carpitur adeo noxius.

Et huic argumento cap. x111. proximi libri obviam itum est. Nego itaque nuptias esse damnandas, cum non ad libidinem & peccatum fuerint institutæ, sed ad generationem, quæ humana propagetur natura, inquinata sane & corrupta, sed non causâ nuptiarum, cum labes originaria in prævaricationem primi hominis sit referenda. *Nuptiæ* (inquit S. P. lib. 2. de Nupt. cap. 26. num. 42.) *institutæ sunt causa generandi, non peccandi: propter quod illa est a Domino benedictio nuptiarum: Crescite, & multiplicamini & replete terram. Peccatum autem quod inde a nascentibus trahitur, non ad nuptias pertinet, sed ad malum, quod accidit hominibus, quorum conjunctione sunt nuptiæ*, Et Fulgentius in 1. de Verit. Præd. *Deus humanæ naturæ fecunditatis donum contulit; libidinis vero malum non est creatura Dei, sed pœna peccati*. Proinde de immunditia nuptiarum mundus homo non nascitur, quia interveniente libidine seminatur. *Quam libidinem nuptialis bonestas atque non amat, sed in nuptiis mortalis propagationis necessitas tolerat*. Non sunt ergo damnandæ nuptiæ, quarum finis bonus est, humanæ videlicet naturæ conservatio & propagatio. Imo magnum afferunt ac laudabile bonum, bonum scilicet usum concupiscentiæ malæ, qua abutuntur adulteri, & curam ordinate filios procreandi. Quare laudandæ ac celebrandæ sunt, ut S. Pater demonstrat memorato loco, & lib. v1. contra Jul. cap. 18, necnon libri 1. Op. Imperf. n. 65. & lib. v. cap. 23. Cumque causâ originalis peccati sit Adæ transgressio, nuptiarum vero fructus procreatio filiorum; erit mala Adami voluntas,

non bona connubiorum institutio, malæ arbori comparanda. *Nihil proinde valet ad istam questionem similitudo illa Evangelica: quia non sunt nuptiæ causa peccati, quod trahitur a nascente, & expiatur in renascente: sed voluntarium peccatum hominis primi originalis est causa peccati;* inquit magnus Augustinus laudato cap. 26. de Nuptiis lib. 2. num. 43.

Uterius argumentantur Pelagiani. Parentes baptizati peccatum originale non habent: Non ergo istud traducunt in posteros. Quo enim pacto fieri potest, ut illud probentur tradere parentes, quo carere creduntur? Ita Julianus lib. vi. apud Augustinum cap. 7. num. 18.

Resp. In baptizatis soluto reatu concupiscentiæ, quæ viâctos detinebat, ipsam ad agonem remanere; & per baptismum evacuari carnem peccati, non ut in ipsa vivente carne concupiscentia conspersa & innata repente absumatur & non sit: sed ne obsit mortuo, quæ inerat nato: Ita Augustinus de Peccat. meritis lib. 1. cap. ult. & lib. 11. cap. 4. Porro hæc concupiscentia ex peccato nata, & ad peccatum inclinans, est originalis peccati quasi rheda atque vehiculum. Igitur nego consequentiam. Quamvis enim gratiâ regeneratis carnalis concupiscentia repugnans legi mentis remissa sit, & in peccatum non reputetur, neque noceat aliquid, nisi ejus motibus ad illicita consentiatur: attamen *Proles eorum, quia non per spiritalem, sed per carnalem concupiscentiam seminatur, velut ex illa oliva quidam nostri generis oleaster, sic inde reatum nascendo trahit, ut nisi renascendo liberari ab illa peste non possit;* inquit ipsemet Augustinus lib. 11. de Nupt. cap. 34. Ad exemplum oleastri, qui exoritur e bacca & semine oleæ, addit in vi. contra Julianum cap. 7. num. 18. alterum ex filiis circumcisorum, qui præputiati gignuntur, trahuntque ex patris semine quod non reperitur in patre: ac supra cap. 6. n. 16. aliud attulerat ex Filiis Fundani Rhetoris Carthaginensis, qui cum accidenti vitio luscus esset, luscum filium procreavit; quo exemplo *evertitur (inquit) illa tua sententia, qua dicis naturalia per accidens non converti: accidens quippe fuit in patre, quod factum est in filio naturale.* Naturale autem possumus hoc modo appellare originale peccatum, quatenus insitum est propagatione naturæ, quamquam naturale non est, ipsius naturæ substantia, atque institutione spectata. Fundano autem alter filius duobus oculis de lusco natus est, quod & passim evenire conspiciamus: idque evertit alteram Pelagianorum sententiam, qua dicunt, *Parentes in filios eam, quæ non habent, non posse transfundere.*

Insuper arguunt apud Augustinum lib. 111. de Peccator. meritis cap. 2. Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocuit, ergo & Christi justitia etiam non credentibus prodest. Hoc falsum est. Itaque & illud.

Resp. cum Augustino ibidem, quod *sicut eorum, per quos parvuli renascuntur, justitiæ spiritus trajicit in eos fidem, quam voluntate* Tb. III. E pro-

propria nondum habere potuerunt; sic eorum, per quos nascuntur, caro peccati trajicit in eos noxam, quam nondum vita propria contraxerunt. Et sicut eos vita spiritus in Christo regenerat fideles, sic eos corpus mortis in Adam genuerat peccatores. Illa enim carnalis generatio est, hæc spiritalis, &c. Quamobrem nego minorem, & argumentationem in Pelagianos retorqueo. In spiritali enim generatione necessaria non est propria actualis fides in parvulis, ut per lavacrum baptismatis constituentur sancti, ac regni cælorum hæredes. Pari ergo jure non requiritur actualis ac propriæ voluntatis transgressio, ut in carnali generatione per originem ex Adam filii iræ, mortisque nascantur.

Adhuc obijciunt. Non est peccatum nisi voluntarium: Peccatum originale infantulis voluntarium non est: Igitur nullum est in parvulis peccatum originis.

Respondetur, eodem modo quodlibet peccatum voluntarium esse, quo peccatum est. Actuale peccatum est voluntarium propria voluntate: Originale voluntarium est *originaliter*, videlicet comparate ad primum hominem, a quo sumus per carnis propagationem progeniti. *Potest autem* (inquit Augustinus lib. 2. Operis Imperf. cap. cx1.) *& hoc recte dici de eodem genere esse, si ad originem referatur, quia ipsum ex primi hominis voluntate manavit, quando illius peccatum intravit in mundum, & per omnes homines pertransiit. Et lib. 1v. cap. 90. Ad hoc peccati genus ex libera voluntate perventum est, non ejus propria qui nascitur; sed ejus, in quo omnes originaliter fuernit, quando communem naturam mala voluntate vitiauit. Distinguo itaque minorem: Peccatum originale non est voluntarium parvulis actualiter & voluntate propria, concedo: originaliter & voluntate Adæ, qui communem naturam infecit, nego.*

Perfistunt hæretici: Si peccatum originale ex libera protoparentis voluntate contrahitur, apud quem impollutam innocentiam scelus gravavit externum? Quomodo Deus, qui adeo est misericors, ut propria unicuique contenti peccata dimittat, est tam crudelis, ut innocentem impingat aliena? At respondet Augustinus lib. 1. Oper. Imperf. cap. 1v. Pelagianos potius Deum facere iniquum atque injustum; nam cum videant gravi jugo miseriæ parvulos premi, contendentes nullum eos habere peccatum, accusant Deum si affliguntur immeriti, & redarguunt Ecclesiam, si exuffantur a jure diabolicæ potestatis alieni. Et cap. 46. negat peccatum originale non esse singulis proprium, ita Julianum urgens: *Peccatis, inquis, alienis non utique perire debuerunt. Aliena sunt, sed paterna sunt, ac per hoc jure seminationis, atque germinationis & nostra sunt. Sunt ergo etiam parvuli proprio obnoxii peccato, non secundum vitæ suæ proprietatem, sed secundum communem generis humani originem, inquit idem Augustinus lib. xv1. de Civit. Dei cap. 27. Quisquis hæc non satis percipit, arcana enim sunt*

sunt obscurissima, audiat Apostolum de Adamo dicentem: *In quo omnes peccaverunt.*

At, inquires iterum, cum omne peccatum sit aliquo modo voluntarium; voluntarium autem ab intrinseco principio efficiatur; quomodo Adæ voluntas parvulis externa, tantoque distita intervallo, causa est ob quam prævaricatores singuli reputentur? Rursus: Si vera est definitio peccati, quæ vulgo circumfertur, *Est dictum, factum, aut concupitum adversus legem Dei*, dic quæso, cur peccatum est in parvulis nondum ad agenda, vel appetenda illicita idoneis. Item: Si nemo damnatur ob invincibilem ignorantiam, quam habet in se, eo quod non sit ei voluntaria, & nemo ob aliorum malefacta apud rectissimum judicem plectitur; quare ob Adæ inobedientiam erit misera posteritas punienda?

Tenenda est superior regula, quod eodem modo voluntarium peccatum est, quo est peccatum. *Ad culpam personæ requiritur voluntas personæ: ad culpam vero naturæ, non requiritur nisi voluntas in natura illa*, inquit S. Thomas in 2. dist. 30. quæst. 2. art. 2. Ea ergo, quæ prædicta sunt, in solis actualibus peccatis actum personæ voluntarium demonstrant. Dum quæstio de originali instituitur, sat est, quod fuerit voluntarium *originaliter*. Hoc pacto non est externum, ut diximus, nec malefactum alienum, sed hominum universorum. Est etiam factum & concupitum, quatenus ex primi hominis voluntate manavit.

Objicies adhuc: Per quid hoc peccatum invenitur in parvulo? Certe non peccat iste qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat ille qui condidit: per quas ergo rimas peccatum istud ingreditur? Equidem dicendum est, aut illum peccasse qui genuit, aut illum qui condidit, aut istum qui natus est: ex quibus unum infanum est, aliud Manichæum, aliud supra Manichæos. Ita Julianus libro 11. posterioris Respons. cap. 24. & 28.

Respondet S. Pater ibidem & lib. 111. prioris Operis cap. 24. num. 56. *Rimam quæris inter tot innocentie præsidia, qua potuerit introire peccatum; cum tibi ostendat Apostolus Paulus non rimam, sed apertissimam januam dicens: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors.* Introivit itaque peccatum per Adam, qui communem naturam vitiavit: quod non est infanum, non enim damnantur nuptiæ, ut frontem perfiricans obgannit Julianus; nec Manichæum, cum non sit origo vitiata ex institutione Creatoris, aut humana natura per se, & substantialiter mala.

Ultimo arguebat Julianus doctrinam Catholicorum de Corruptione naturæ ad perfectionis desperationem inducere, cum incredibile sit, quod ingenerata vitia possint consumi. Sed respondetur quod ideo Salvatoris gratia creditur necessaria, ut vitium inolitum auferatur per

ejus virtutem, qui ex origine vitiatam mutare potest, & sanare naturam, ait S. P. Augustinus initio 2. libri contra Julianum.

C A P U T IV.

Originale peccatum contrahi etiam a filiis Baptizatorum.

EST ergo Catholica fides etiam in Sanctorum filios originale peccatum transire, ut supra adversus Pelagianos disputatum est. Non enim fideles generant in quantum sunt filii Dei: sed quemadmodum ex olea gignitur oleaster, atque ex tritico mundo frumentum cum paleis, ita generantur a sanctificationis conjugibus filii iræ. Incidunt tamen in Pelagianam hæresim Novatores; quorum tenent aliqui filios regeneratorum ad hæreditatem novi fœderis pertinere, & solum tingi baptismatis lavacro, ut tanquam membra in unum Ecclesiæ corpus coaptentur. Ita sentire videtur Calvinus lib. IV. Institut. cap. 16. n. 24. & in Antid. Conc. Trid. Zuvinglius in lib. de baptismo, & Bucerus in cap. 3. Mat. Eadem est sententia Theodori Bezæ, qui Comm. in cap. 7. Epist. 1. ad Corinth. tradncem sanctificationis & gratiæ ex Parentibus in filios propugnat. De hac hæresi, quoniam præcedentibus momentis omnibus profligatur, dicam perbrevis.

PROPOSITIO. Etiam ad filios Fidelium peccatum originale pertransit.

Et enim Scripturarum testimonia producta cap. 1. & secundo universalialia sunt, omnesque Adæ posteros statâ, ordinatâque lege comprehendunt. Dixi autem *ordinata lege*, ne quis me existimet erga purissimam Dei Matrem iniquum, quasi piam, vulgatamque de singulari ejus præservatione sententiam velim adversus scita Pontificum controlvertere. Deinde: Erat David fidelibus & circumcisis parentibus procreatus; & nihilominus *in iniquitatibus*, inquit, *conceptus sum*; ut plurali numero, non Hebræorum consuetudine, ut visum P. Simonnet Tract. V. disp. V. art. 4, cum in Hebræo potius singulare nomen occurrat; sed quoniam in uno Adæ delicto plurima continentur. Ad hæc Apostolus ex Hebræorum genere, & ex tribu Benjamin, scribit de seipso ad Ephesios cap. 11. 3. *Eramus natura filii iræ, sicut & ceteri*. Præterea ex Hæreticorum confessione filii Sanctorum baptizandi sunt. At quicumque baptizatur, in Christi mortem, & in remissionem peccatorum baptizari, superius probatum est. Rursus ob manifestam Christi assertionem Joan. 111. 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.*, fatebantur Pelagiani infantes non regeneratos baptismate a regno cœlorum excludi. Sunt ergo Novatores Pelagianis deteriores ac magis, magisque improbi, si aliquos non baptizatos ad novi fœderis hæreditatem

tem asciscunt. Item Ecclesiastica consuetudine etiam pueri fidelium ante regenerationis lavacrum exorcizantur: igitur & isti dæmonis mancipia nascuntur. Amplius: Ex opinione Calvini baptizantur Christianorum filii, ut fiant Ecclesiæ membra. Nisi ergo baptizentur, non pertinent ad corpus Christi, nec in cœlis cum capite regnare poterunt. Postremo tradunt Patres, singulis necessarium esse baptismum *propter contagium mortis antiquæ*, ut in Epistola ad Fidum loquitur Cyprianus. Vide Bellarminum de Baptismo cap. 4. & De Amiff. Gratiæ lib. 1v. cap. 14. Definita est hæc propositio a Tridentina Synodo sessione v. can. 4, ac per scripta primum ab Augustino lib. 111. de Peccator. meritis cap. x11. num. 21, ubi hæc habet: *Nec parvuli de quibuslibet sanctis, justisque procreati originalis peccati reatu absolvuntur, nisi in Christo fuerint baptizati*. Et de peccato originali cap. xl. num. 45. *Regeneratus quippe non regenerat filios carnis, sed generat: ac per hoc in eos non quod regeneratus, sed quod generatus est, trajicit. Sic igitur sive reus infidelis, sive absolutus fidelis non regenerat absolutos uterque, sed reos, quomodo non solum oleastri, sed etiam olea semina, non oleas generant, sed oleastros*. Ita docet etiam lib. 1. de serm. Domini in monte cap. 16. lib. v11. contra Jul. cap. 3. aliisque in locis compluribus.

Opp. 1. Apost. ad Hebr. v11. 9. scribit Levi, dum in lumbis Abraham erat, decimatum quidem esse, at postea natum decimas accepisse. Ita ergo filii promissionis, qui in femore protoparentis prævaricatores reputati sunt, a genitore fideli actu procreati censendi erunt ab antiquo reatu soluti.

Resp. nego consequ. *Non enim propterea Levi postea non fuit decimatus, qui jam fuerat decimatus in lumbis Abraham, sed quia sic ordinatus est honore Sacerdotii, ut acciperet decimas, non praberet, alioquin nec ceteri fratres ejus decimarentur, quia & ipsi in lumbis Abraham a Melchisedech jam fuerant decimati*. Ita Augustinus lib. 11. de Peccator. meritis cap. 25. num. 39. Et quidem Apostolum de Sacerdotii dignitate eo loco sermonem instituisse, ut comparatione Levitici ostenderet quantum præcellat Sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech eoquod is decimas accepit a Levi, res est per se manifesta.

Opp. 2. At idem Apostolus ad Rom. x1. 16. ait: *Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami*.

Resp. alloqui Apostolum Christi fideles vocatos e Gentibus, ne se a Judæis ad Christum conversis segregarent. Aspernabantur enim illi ex circumcisione fideles, quod hi olim legis ritibus addicti fuerint; & reprobatis Israelitis, quasi ramis fractis, Christo Gentes insitæ fuerint. Hos ergo ad fraternitatem revocans utitur Paulus duplici comparatione. Prior est ex oblatione primitiarum, de qua Deuteron. xv11. 4. & xxvi. 3. oblati enim primitiis, cunctis frugibus vesci licebat: atque ita regeneratione per baptismum facta, debent Judæi simul & Gentiles mu-

mutua consuetudine uti. Altera similitudo est ramorum, qui debent eisdem trunco hærere, nec inſitione jam facta, ex arbore materna deſringi. Erant Judæi ad Chriſtum converſi rami arboris, cujus radix ſancta erat, idest, ex Moſaica lege; atque hæc arbor per Chriſti mortem a vetuſtate fuerat purgata. Ceteri Judæorum, quaſi rami fracti, ſunt ab arbore exciſi; Gentiles, cum oleaſtri eſſent, cum prioribus ſocii radices facti ſunt, & in olivam inſerti. Hi ergo, idest Gentiles, gloriari non debent adverſus ramos: ſed ſi ad eandem radicem ſpectant, hoc eſt, religionem ac fidem, unâ pinguedinis olivæ, nimirum caritatis, fieri participes: ſi autem fracti ſunt, idest, propter incredulitatem a Chriſto alieni; non debent altum ſapere, ſed ſtare in fide ac timere, ne Deus ex Gentilitate vocatos abiciat, dum nec naturalibus ramis, nempe Judæis iſtis pepercit. Radix ergo, & delibatio ſancta Christianam Religionem ſignificat, & rami ac maſſa fideles omnes baptiſmate regeneratos.

Ob. 3. idem Apoſtolus in 1. ad Corinth. cap. vii. 14. ait: *Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.*

Reſp. in Corinthiaca Eccleſia fuiſſe eo tempore feminas, quæ infidelium virorum congreſſum vitarent, & viros ſimiliter, qui uxores infideles, quaſi ſcorta adverſarentur: ex quo duo maxima incommoda, conſequabantur; unum, quod facto conjugatorum divortio nonnulli filii legitimi habebantur tanquam ſpurii & adulterini; aliud, quod pueri baptizati apud alterum ex parentibus infidelem commorantes, illius exemplo ad idololatriam declinabant. Monet ergo Paulus ne ab altero conſentiente conjux fidelis diſcedat; ut ſimul cohabitando unius ſanctitas & cohortatio alium reducat ad frugem, & a fideli marito, aut uxore nati in Chriſti religione contineantur. *Jam enim erant parvuli Chriſtiani, qui ſive auctore uno ex parentibus, ſive utroque conſentiente ſanctificati erant: quod non fieret, ſi uno credente diſſociaretur conjugium, & non toleraretur infidelitas conjugis uſque ad opportunitatem credendi.* Ita Auguſtinus lib. 1. de ſerm. Dom. cap. xvi. num. 45. In ſecundo autem de Peccatorum merit. cap. 26. num. 42. animadvertit, quod Apoſtolus eodem loco dicit conjuges infideles in conjugibus fidelibus ſanctificari, (eſt enim in græco *ἐν τῇ γυναίκα*, & *ἐν τῷ ἀνδρὶ*): Atqui uxor infidelis non ſanctificatur per maritum fidelem, niſi baptizetur: ergo & filii, niſi baptiſmate regenerentur, ſancti non erunt. *Non opinor* (inquit S. P.) *quiſquam tam infideliter intelligit, ut ob hoc exiſtinet etiam maritum non chriſtianum, quia chriſtiana fuerit uxor ejus, neque jam baptizari oportere, & ad peccatorum remiſſionem perveniſſe, & in regnum cælorum eſſe intraturum, quia ſanctificatus dictus eſt in uxore.* Vide & lib. iii. cap. xii. num. 21. Uno verbo nego ab Apo-

Apostolo dici Sanctos Christianorum filios nondum regeneratos .

Opp. 4. Christiani deputantur in semen Abrahæ : At Genes. xvii. 7. Deus pollicitus est futurum se Deum tam Abrahæ, quam seminis ejus: Ergo est Deus, & quidem sempiterno fœdere, omnium, qui ex Christiani parentis semine procreantur .

Resp. dist. ma. Deputantur in semen Abrahæ secundum carnem, & ob generationem, nego: secundum fidem & propter baptismum, conc. *Qui filii sunt promissionis, æstimantur in semine*, inquit Apost. ad Rom. ix. 8. & ad Galat. iii. 7. *Qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ*. Falsa est etiam minor universaliter accepta; nam filii Abraham non circumcisi ex eodem cap. Gen. v. 14. ad sempiternum Dei fœdus non pertinebant: itaque nec filii Christianorum non baptizati. Censentur enim in Adam donec sint per baptismum regenerati;

*Et 'cet hoc totum Christus persolverit in se
Contraxit quantum percussa in stirpe propago:
Attamen Auctoris vitio, qui debita letibi
Instituit, morbosque suis ac funera misit,
Vivit peccati moribunda in carne cicatrix .*

Alc. Avitus lib. 1. de initio Mundi cap. 1.

C A P U T V.

In quo consistat Originalis peccati natura .

Q UÆSTIONEM satis obscuram aggredimur ob diversas Catholicorum, atque Hæreticorum opiniones. Matthias enim Illyricus Centuriarum Magdeburgensium præcipuus compilator, ac Lutheranorum, qui rigidiores dicuntur, antesignanus peccatum originale asseruit malam esse substantiam. Novatores reliqui communiter illud in ipsa concupiscentia constituunt, itaut in renatis, in quibus remanet fomes concupiscentiæ, originalis reatus nequeat deleri, sed tegatur tantummodo, nec imputetur. Ex Catholicis vero quidam affirmarunt nihil esse aliud, quam ipsum peccatum Adæ, a quo prævaricatores posterius omnes denominentur: quæ est singularis Alberti Pighii & Catharini sententia. Recentiores affirmant nihil esse præter privationem originalis justitiæ, post Anselmum in lib. de Conceptu Virginis cap. 2. Noster Ariminenfis, cui subscribunt Gabriel, & Henricus de Gandavo, in 2. dist. 30. q. 1. art. 2. ait originale peccatum esse ipsam concupiscentiam cum reatu, sive vitium ex morbida qualitate contractum. Thomistæ, præsertim Gonet. disp. 7. de Peccat. Origin. art. 5. Contens. dissert. 2. de Peccat. cap. 2. spec. 3. Salmanticenses Tract. xiii. disp. xvi. dub. 4. Card. Gotti Tom. 6. Q. viii. alique passim tenent peccatum

tum originale materialiter esse concupiscentiam, formaliter vero privationem originalis iustitiæ. Hæc sententia, quicquid Recentiores scripserint, eadem est cum ea, quam defendit Gregorius noster de Arimino constituens peccatum originale in concupiscentia cum reatu, tametsi ille nomen etiam *morbida* qualitatis adhibuit sensu non malo. Nec alia est ceterorum discipulorum Augustini doctrina, maxime Petri Manso Tom. 2. de Orig. peccato pag. 72. Nicolai Girken in summa Theologica P. 2. Tract. 3. Q. 2. dub. 2. Leonardi Vanroy De Peccatis cap. ultimo, Aurelii Piette 11. Parte cap. 2. quæst. 7. aliorumque fere omnium. Ac nostris consentiunt Gaspar Juenin P. VII. diff. 7. quæst. 2. Estius in 2. dist. xxx. paragrapho 9, alii plurimi. Quæ sententia nullo modo rejici debet tanquam memoratæ hæresi affinis; nam docent Nostrates concupiscentiam in renatis separari a reatu, illam remanere, hunc vero prorsus per baptismum deleri, itaut in baptizatis, in quibus adhuc illa ad agonem luctamque perseverat, nihil sit amplius damnationis antiquæ.

PROPOSITIO I. Originale peccatum non est mala ac perversa substantia, ut affirmavit Illyricus.

Vidimus enim in primæ Partis lib. 1. cap. VII. malum non esse substantiam, ut Manichæi excogitarunt, ideoque sententia Illyrici ad horum, qui principium sempiternum cuiusque mali temere statuerunt, infaniam proxime accedit. *Iniquitas quippe ipsa non est substantia; non enim iniquitas est natura, quam formavit Deus, sed iniquitas est perversitas, quam fecit homo.* Inquit S. P. Augustinus Conc. 1. in Psal. 68. Atqui peccatum originale est malum & iniquitas: Ergo peccatum originale non est substantia. Ulterius: Substantia spiritualis, cum sit physice incorruptibilis, nullam aliam mutationem patitur, quam accidentalem, affectuum scilicet, aut operationum suarum. Diabolus ergo, aut Adæ prævaricatio novam rationalem substantiam non potuit efficere. Rursus evertitur error Illyrici ex ejusdem principiis; docet enim posse hominem considerari physice ac theologicè: hominis autem substantiam physice post Adæ lapsum eandem perseverare, atque Theologicè fuisse mutatam. Profert ipse testimonia L'Herminier tom. 6. pag. 177. At mutatio Theologica non est substantialis, ut liquet: Ergo per originale reatum minime nova quædam natura producta est. Deinde per baptismum deletur peccatum; ad substantiam quis sanæ mentis dixerit auferri? Rursus quod idem est, homo cum originali peccato, ac regeneratus eadem persona est, unumque individuum. Remanet ergo in eo semper eadem *species*, eademque substantia.

Opp. 1. Homo creatus est ad imaginem & similitudinem Dei: atque hæc imago sita est in facultate intelligendi & volendi, ideoque in ipsa animæ rationalis substantia. Adam peccando divinam imaginem ac similitudinem perdidit. Igitur perdidit priorem substantiam. Resp. diff. minorem:

Adam

Adam peccando amisit divinam imaginem quantum ad characteres & ornamenta gratiarum, con. quantum ad ipsam intellectivam naturam, nego. *Simul enim*, inquit Cyrillus in cap. 1. Evang. Joan., & vitam creaturæ spiritus indidit, & suos characteres divinitus impressit. *Adulterata est illa similitudo Dei incurfu peccati, nec jam characteres erant amplius clari & splendidi, sed subobscuri, ac tenebris obvoluti.* Vide quæ de imagine Dei, ad quam factus est Adam, scripsimus præcedenti libro cap. VII. 1. & 2. propositione.

Ob. 2. Sacrae literæ exprimunt originale peccatum nonnullis notis, quæ significant propriam veramque substantiam. Etenim Gen. VIII. v. 21. appellatur in Hebr. Cod. *Figmentum cordis malum*. Ad Rom. VI. 6. *Vetus homo*. Matth. XV. 19. principium efficiens malarum cogitationum, aliorumque vitiorum: & alibi *Semen serpentis, caro, Adam terrenus, &c.* = Resp. hæc omnia dici metonymice, & propter vitiarum originis effecta. Ita Gen. VIII. *figmentum cordis* accipitur pro cupiditatibus, ac desideriis; unde recte Vulgata habet: *Sensus enim, & cogitatio hominis in malum prona sunt*. Nec desunt innumera exempla. Quid est enim scrutari renes, cor effundere, conglutinari animam, & cetera huiusmodi, nisi metonymiæ, in quibus causa ponitur pro effectu? Item *vetus homo*, de quo Paulus ad Rom. XII. 2, & 2. ad Corinth. V. 17. significare novitatem sensus, gratiam, iustitiam, renovationem Spiritus Sancti, ex ipsa lectione manifestum est. Itaque nihil aliud ex adverso connotat *homo vetus*; quam desideria carnis, concupiscentiam, nequitiam, & sanctitatis & gratiæ privationem. Principium vero, a quo sunt inordinatæ cogitationes, est ipsa voluntas perversis affecta cupiditatibus, in Evangelio Matthæi *cor* eadem ratione appellata: nam operis mali causa nulla alia est, quam substantia bona mutabilis ac deficiens. Ob pravam denique affectionem homo lapsus caro, terraque nuncupatur; quod opera carnis perficiat, non spiritus: in terram enim, concretionemque corpoream animum abijisse, nequit, si habet animum, Illyricus opinari.

Opp. 3. Propter originalem noxam quilibet homo nascitur filius diaboli. Gignitur ergo a diabolo maligna substantia = Resp. dist. ant. Quilibet homo nascitur filius diaboli, scilicet, cum peccato, quo diaboli mancipium redditur, conc. cum substantia, quæ a diabolo generatur, nego. Cum Adimantus Manichæus consimili argumentatione aliquam substantiam malam conaretur evincere ex verbis Christi Joan. VIII. 44. *Vox ex Patre diabolo estis*; S. P. Augustinus in libro adversus hunc Manichæi discipulum cap. 5. ait, *Tribus modis in Scripturis sanctis filiorum nomen accipitur: uno secundum naturam, quomodo Isaac dicitur filius Abrabæ: alio secundum doctrinam, sicut filios suos appellat Apostolus, qui ab illo didicerunt Evangelium: tertio secundum imitationem, sicut filios Abrabæ nos vocat Apostolus, qui ejus*
To. III. F *fidem*

fidem imitatur. Qui ergo propria voluntate peccant, duobus postremis modis filii Diaboli nuncupantur, atque de his loquitur memorato loco Ioannes. Quantum vero spectat ad parvulos, & ad originale peccatum, hæc responsio plane non satisfacit; nam peccatum istud non contrahitur imitatione: & tamen Gaspar Juvenin, & alii quidam, hac ratione argumentum dissolvunt. At ego dico homines nasci filios Diaboli non secundum naturam, non secundum doctrinam, non secundum imitationem: sed secundum legem peccati, cui natura ob primi hominis transgressionem adstringitur, quemadmodum in baptismo regenerantur in filios Dei, quoniam soluto originali reatu liberi a potestate dæmonis in Dei similitudinem renovantur. Erit ergo triplex illa filiorum acceptio a magno Augustino non satis exposita? Ita sane. *Quod dixi: Tribus modis in Scripturis Sanctis filiorum nomen accipitur, minus considerate dictum est; & alios enim quosdam modos sine dubio prætermisimus, sicut dicitur filius gebennæ, vel filius adoptivus. Quæ utique nec secundum naturam, nec secundum doctrinam, nec secundum imitationem dicuntur*. Idem Augustinus in 1. Retract. cap. XXI 1.

Opp. ultimo. Tamen si Diabolus non sit conditor rationalium creaturarum, potest tamen harum substantiam in deteriorem commutare, non minus ac vinum in acetum, lac in caseum, & laterem in lutum. convertimus: ac reapse commutavisse ex eo constat, quod modo humana natura legi Dei est difformis, & a priori, quam Deus instituit, longe diversa = Resp. Substantiam spirituales non posse superinductis accidentibus corrumpi, & consequenter extra orbitam Flaccum divertere ad casearias & latericias tabernas; non enim fingitur animus ad instar coctilis lateris, neque ex lacte coagulatur. Sed & accurati philosophi negant in allatis exemplis produci novam substantiam a materie dispositione diversam. Vitiata autem per peccatum natura primitus institutæ contraria est, ut infirmus sano, ut pauper diviti, ut deformis venusto, idest, non quod alia substantia sit, sed quod infirmitati, miseriis, & peccati inquinamento nascatur obnoxia. Hanc appellant Scholæ oppositionem privativam; nec alia ratione dicimur difformes legi, nisi quia deest rectitudo iustitiæ & æquitatis in membris nostris, legi, quæ in mente est, adversantibus ob inditum languorem, & pestem concupiscentiæ;

Quam generi humano tristis origo dedit,
ut scribit libro 1x. ad Childericum Fortunatus.

PROPOSITIO II. Peccatum originale non est ipsum Adami personale delictum.

Demonstratur 1. quoniam hæc doctrina repugnare videtur Sacrosanctæ Synodo Tridentinæ, quæ sess. v. can. 3. definit, *peccatum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione transfusum, omnibus inesse unicuique proprium*: In sententia autem Catharini & Pighii hoc peccatum exitisset in Adam re ipsa, atque in posteris per solam impu-

imputationem, ideoque non esset cujusque hominis proprium: Ergo hæc sententia Sacrosanctæ Synodi decretis repugnat. II. Deleri hoc peccatum, ut eadem Synodus decernit proximo Canone v, non est duntaxat ipsum non imputari. Igitur contrahi hoc peccatum non est tantummodo idem Adæ posteris imputari. III. Ut Apostolus scribit ad Rom. v. 12, & definit altera Synodus Arauxicana Can. 2, per Adæ prævaricationem in omne genus hominum peccatum pertransiit: At non pertransiit ipsummet actuale delictum Adæ, quod fuit actus immanens, & propria ejusdem transgressio: Non est ergo originaria culpa Adami actualis prævaricatio. IV. Aliquod est inter causam ejusque effectum discrimen: Peccatum Adæ, quomodo ex eodem Apostolo, & cit. Canone Arauxicano colligitur, originariæ culpæ causa est; Igitur Adæ peccatum a culpa Originaria discrepat. Postremo: Justitia, quæ nobis per Christum tribuitur, non est quædam extrinseca denominatio, sed nobis revera inhæret. Ergo & inhæret vere, proprique peccatum, quod per Adam in omnes pertransiit; nam Apostolus memorato loco versu 18. & 19. de peccato, atque de justitia eodem prorsus modo verba facit.

Obijcies. At versu 12. ait Apostolus: *In quo omnes peccaverunt* § eodemque v. 19. *Per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi*. Augustinus etiam lib. 11. de peccat. meritis cap. 6. inquit: *Peccato offenditis Adam tenentur obnoxii* = Resp. hæc de causâ efficiente ac prima, ob quam maculam originariam contrahimus, accipienda esse. Fuit autem hæc effectrix causâ procukdubio perversa Adami voluntas. Et de sensu Apostoli satis nunc, & in superioribus dictum est. De Augustino pariter liquet ex dictis præcedenti cap. 3. ad quintam, & sextam oppositionem: nemo quippe negat originariam maculam ex primi hominis voluntate mansisse. Quamobrem, si ita Pighium & Catharinum benigne possumus explicare, ut in originali peccato quod liberum & voluntarium est, sola sit extrinseca denominatio, inhæreant tamen singulis nondum regeneratis peccati macula, erit eorum sententia catholica & vera: sed nimis crude, & confidenter peccatum originarium in sola imputatione constituerunt; quod præbuit Snarefo, aliisque Theologis occasionem refellendi illorum assertum tanquam hæreticum, aut erroneum saltem, & periculofum in fide.

PROPOSITIO III. Peccatum originale nihil est aliud, quam concupiscentia cum reatu, sive vitium ex morbida qualitate contractum ab anima, cui inest reatus culpæ, seu privatio originalis Justitiæ, adeo, ut concupiscentia sit originariæ culpæ quasi materies, reatus vero sit illud, quod appellant Theologi *formale* peccati.

Antequam sententiam nostram adversus Recentiores Scholasticos confirmare aggrediamur, animadvertendum est, concupiscentiam non esse sensitivum appetitum, ejusque vivacitatem, sed inordinationem

potentiarum animæ, unde confurgunt motus repugnantes rationi; in superiori libro cap. xiii. fuit explicatum. Notandum etiam, quod in unoquoque peccato invenitur sua quasi materies, five substratum; & forma, five malitia, in qua primario sita est ratio peccati; ut in actuali peccato est actio, & defectus debitæ rectitudinis, illa quasi *materia*, hæc quasi *forma* ejusdem peccati. Observandum quoque, originale peccatum esse natura sua habituale. Est autem discrimen inter actuale, & habituale peccatum, quod in illo transit materia, ipsa videlicet operatio, & remanet culpæ reatus, ut dum præterit actus sacrificii idolis oblato, remanet in anima idololatriæ crimen, & macula. In peccato autem habituali etiam ablato reatu, remanet materia, videlicet prava quædam affectio & inordinatio, quæ inclinat ad iniquos pravosque actus; ut constat in habitu & consuetudine vinolentiæ. Hæc est Augustiniana doctrina in vi. contra Julianum libro cap. xvi. num. 55, & sola actus, habitusque perceptione deprehenditur. Quam doctrinam approbat notisque collustrat eruditus Jesuita Edmundus Simonnet tom. i. Instit. tract. v. disp. 5. art. x. Ego tamen his paucis ex Augustino depromptis contentus ero.

Nunc propositio demonstratur. Ac primo: Tantum abest, ut hæc sententia Tridentino Concilio adversetur, quemadmodum contendunt moderni quidam Theologi, quin hæc præsertim hujus Synodi canones explicantur, & hæreticorum error sententia eadem exploditur. Immerito ergo refellitur. Prob. antecedens. Inviolabile Tridentinæ Synodi decretum est sess. v. *Tolli per baptismum totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet. Item manere in baptizatis concupiscentiam, & fomitem.* Rursus hanc concupiscentiam peccatum appellari ab Apostolo, *non quod vere, & proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.* Atque hæc est expressa sententia Augustini lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 26. lib. 1. de peccator. meritis cap. 29. lib. ii. cap. 4. & 34. &c. Atqui hæc omnia propositione nostra asseruntur, & confirmantur; dicimus enim per baptismum deleri concupiscentiæ reatum, atque illud quod ratione sua peccatum est, justitiæ scilicet *nuditatem*, per quam nascimur filii iræ; remanere autem ipsam concupiscentiam, animique languorem: quæ sane concupiscentia in renatis peccatum proprie non est, quoniam illud, quod habet in peccato habituali rationem materiæ, soluto reatu, & adveniente gratia sanctificante, remanet, ut constat ex prava qualibet consuetudine: at, quamquam remanet, non imputatur in culpam, sed ad malum adhuc inclinat, & si ei voluntas gratia adjuvante resistat, non peccat, sed potius meretur. Itaque sententia nostra cum decretis Oecumenicæ Synodi amissim congruit.

Confirmatur; nam in Congregatione habita die 21. Maji anno 1546. in qua Patres Tridentini de natura peccati originalis disputarunt, solus

solus Trevirensis Antistes Pelargus asseruit originale peccatum situm, esse in privatione originalis iustitiæ, quod statim impugnatum fuit ab Antonio Episcopo Canariensi. Duæ autem aliæ sententiæ ab Angelo Paschali, & Balthasare Eredia Prædicatoribus doctissimis propugnatae sunt : quarum prior erat, perturbationem, inordinationemque facultatum, quæ subjiuntur arbitrio, esse originariæ culpæ *materiam* ; perturbationem vero ipsius arbitrii relate ad Deum esse *formam*, quia hujus culpæ constituitur natura : & altera sententia ab hac tantummodo discrepabat, quod contenderet originalis peccati naturam constari ex memorata debiti ordinis destitutione, seu facultates animi hujusmodi ordine carentes, ac præsertim concupiscendi vim, hoc est, propensionem animi ad fluxa bona esse id, quod peccato originali subternitur. *His* (inquit Cardin. Pallav. lib. vii. cap. 8.) *communiter assentiebantur*. At hoc idem nos affirmamus, imo has omnes simul sententias defendimus. Ergo Tridentinorum Patrum sensa cum nostris plane conveniunt.

Præterea probatur propositio auctoritate Augustini. Qui lib. xi. de peccat. merit. cap. 4. *Concupiscentia* (inquit) *tanquam lex peccati manens in membris corporis mortis hujus cum parvulis nascitur, in parvulis baptizatis a reatu solvitur, ad agonem relinquitur, ante agonem mortuos nulla damnatione persequitur. Parvulos non baptizatos reos innescit, & tanquam ira filios etiamsi parvuli moriantur, ad condemnationem trahit*. Innumeris autem in locis docet per baptismum solvi hujus concupiscentiæ reatum. Ita loco nuper laudato : *Soluta reatu, quo vincit detinebat, ad agonem manet*. Tum lib. 1. de Nuptiis cap. 23. *Hæc concupiscentia, quæ solo sacramento regenerationis expiatur, profecto peccati vinculum generatione trajicit in posteros, nisi ab illo & ipsi regeneratione solvantur*. Libro etiam vi. adversus Jul. cap. 18. non semel repetit, *concupiscentiam manere actu, & præterire reatu*. In libro pariter 1. Retract. cap. 15. ait : *Concupiscentiæ reatus in baptismo solvitur, sed infirmitas manet*. Hæc & alia plura nequeunt explicari, quod Augustinus tantum velit concupiscentiam comitari originarium peccatum, non ad hujus naturam, tanquam substratum, sive materiam spectare. Enimvero apertissima sententia Augustini est, concupiscentiam solvi a reatu : ergo reatus concupiscentiæ inest ante baptismum. Augustinus ait concupiscentiam non baptizatos reos innescere, & si decedant non regenerati, ad condemnationem trahere : hæret itaque ei turpis macula, & culpa, a qua in baptismo sejungitur. Repetit concupiscentiam a reatu solutam manere ad agonem : inerat ergo ei vulnus mortis, & sit post remedium stimulus, & occasio certaminis.

Accedit non solum auctoritas, verum etiam ratio D. Thomæ, ejus verba, ut Salmanticenses scribunt memorato loco §. 4. nullam congruam explicationem in contrarium admittunt. Nam 1. 2. q. 82. art.

art. 3. ait: *Privatio originalis iustitiæ, per quam voluntas subdebatur Deo, est formale in peccato originali: omnis autem alia inordinatio virium animæ, se habet in peccato originali, sicut quiddam materiale. Inordinatio autem virium animæ in hoc præcipue attenditur, quod inordinate convertuntur ad bonum commutabile, quæ quidem inordinatio communi nomine appellatur concupiscentia. Et ita peccatum originale materialiter quidem est concupiscentia, formaliter vero est defectus originalis iustitiæ.* Quod repetit in 2. sent. dist. 30. q. 1. art. 3. & q. 4. de malo art. 2. Falluntur autem qui cum Ludovico Habert tract. de Peccatis cap. 7. Paragrapho 1v. ob illa Angelici Doctoris verba, *sicut quiddam materiale*, arbitrantur satis demonstrari, quod concupiscentia conjungitur quidem cum originali peccato, sed ad illius constitutionem non pertinet. Principio enim laudata q. 82. assertum suum ex eo probat, quod ita spectat ordinatio facultatum animæ ad originariam iustitiam, sicut illarum perturbatio ad originale peccatum. Ordinationem autem virium animæ per se ad originalem iustitiam pertinuisse, satis arbitror exploratum, & traditur ab ipso Habert cap. 1v. de Creatione q. 4. Deinde in distinctionem xxx. 2. libri docet S. Thomas, ita peccatum originale consistere in deordinatione naturæ, quomodo peccatum actuale situm est in deordinatione actus. At deordinationem actus non esse substratum actualis culpæ, cui inest peccati macula, quis homo non asserit? Sanctus ergo Thomas ideo concupiscentiam non materiam absolute, sed *quasi materiale* compellat, non quod minime spectet ad originarii peccati naturam, sed quoniam nec corpus, nec sensus, nec substantia, nec materia propria est, ut alio in loco monstravi. Ideo recte Salmanticensis ajunt non posse testimonia Divi Thomæ extorqueri: & L'Herminier tom. vi. pag. 200. ingenue scripsit: *Hanc fuisse S. Thomæ sententiam negare non possumus.*

Demonstratur quoque ratione petita a D. Bonaventura 2. sent. dist. xxx. art. 2. Etenim originarium peccatum, ut supra dictum est, habituale est dicendum. Peccatum autem habituale non tantum complectitur privationem gratiæ sanctificantis, sed etiam immoderatam, quamdam affectionem, quæ intrinsece illud constituit, licet hæc possit a reatu separari, & separetur reapse, si anima per gratiam sanctificantem habitualiter convertatur in Deum, & a dominatu, quo premebatur, divinitus liberetur. Petenti enim quid sit peccatum habituale fornicationis, aut ebrietatis, optime respondetur esse immoderatum appetitum potus, seu veneris, vitio per ejus materiam descripto: quemadmodum dicitur recte esse privationem castitatis ac temperantiæ, demonstrata ratione horum habituum formali. Ita ergo, inquit Seraphicus Doctor, *dum quaritur quid sit originale peccatum recte respondetur quod sit concupiscentia immoderata: recte etiam respondetur quod sit debita iustitiæ carentia: & in una illarum responsionum clauditur alia, licet*

licet una notificet ipsum habituale peccatum ratione ejus, quod est in ipso habens modum conversionis; altera vero rationem privationis. Concedendum est igitur, sicut rationes ostendunt, & Magister dicit in litera, quod originale peccatum est concupiscentia; & hac non quaecunque, sed concupiscentia prout claudis in se debita justitia carentiam. Hæc Bonaventura.

Nec male appellatur a nobis hæc Originarii peccati materia vitium ex morbida qualitate contractum. Ut enim scripsi superioris libri cap. 13. describitur concupiscentia a D. Parente Augustino, *Affectio quædam mala qualitatibus sicut languor*. Atque in libro xi. de Gen. ad literam cap. 32. n. 42. de protoparentibus ait: *Corpus eorum duxit morbidam & pestiferam qualitatem*. A qua infici animam apertissime docet Augustinus lib. v. contra Julianum cap. 9. num. xiv. aliisque in locis. His autem accedit, quod eidem Juliano obijcienti non posse qualitatem de subiecto in subiectum migrare, expositisque qualitatibus generibus, ut traduntur in categoriis Aristotelicis, ad nullum illorum concupiscentiam reduci; Sanctus Pater libro vi. cap. xviii. demonstrat ex principiis ejusdem Juliani spectare ad tertiam qualitatis speciem, quæ est affectio & affectionalis qualitas. Hanc enim cum definiisset hæreticus, *Affectionalis qualitas ex majoribus orta causis ita inbærescit, ut aut magnis molitionibus, aut nullis omnino separetur*: infert Augustinus concupiscentiam esse qualitatem affectionalem, quoniam miser homo clamat adversus talem qualitatem: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. Argumento autem Juliani occurrit dicendo, qualitatem affectionalem non emigrare de substantia in substantiam, sed transire aliam ejusdem generis quodam operante contagio, sicut de parentibus morbidis morbida soboles procreatur. Quod lib. v. cap. xiv. num. 51. pluribus exemplis confirmat. In Augustiniana ergo Schola negari non potest concupiscentiam, quæ originalis peccati materia est, rectissime ab Ariminensi in 2. dist. xxx. art. 2. concl. 3. appellari vitium derivatum ex morbida qualitate. Illud tamen non probo, quod is prope finem articuli supponens juxta placita Peripatetica omnem qualitatem esse entitatem aliquam, ait hujusmodi vitium ac pestem fuisse immissum statu ac sibilo venenosi serpentis. Et nihilominus in hoc etiam errore studium Ariminensis commendo; cum similia tradat Auctor librorum Hypognofticon lib. iv, qui Augustino olim tribuebantur. At a stylo Augustinianiano, & solidæ argumentationis forma illos abhorreere videntur Critici posteriores. Est ergo concupiscentia per Augustinum, quasi languor & infirmitas: videlicet non positiva entitas, ut probare contendit Petrus Manso quæst. iv. de Originali peccato §. 4, sed prava quædam affectio, sive vires ipsæ animi recto ordine destitutæ, quemadmodum languor & infirmitas valetudinis est mala corporis habitudo, perturbatio humorum, sanguinisque motus irregularis,

Per

Per solam autem concupiscentiam non constitui originariæ culpæ naturam ; sed hujus *formam*, atque id, cujus causa reos innectit, trahitque ad condemnationem, esse illius reatum, ac privationem sanctitatis, & originalis justitiæ, jam comprobatum est D. Thomæ, & Doctoris Seraphici auctoritate. Hinc Beatus Anselmus lib. de Conceptu Virg. cap. 26, ait : *Hoc peccatum, quod originale dicitur, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui, scilicet per inobedientiam Adæ justitiæ debitæ nuditatem, per quam omnes filii sunt iræ.* Accedit & Theologica ratio. Primo quoniam originale peccatum est macula, est injustitia, est mors animæ, quibus etiam characteribus exprimitur a Tridentino ; mors vero est carentia vitæ, & injustitia & macula est privatio sanctitatis ac pulchritudinis. Præter hæc in baptismo exornatur anima habituali caritate, per quam tollitur quicquid est vere ac proprie peccatum : non tollitur autem concupiscentia, sed remanet ad agonem ; ideoque hæc non est ipsa ratio *formalis*, ex qua reatus culpæ constat. Est denique peccatum originis habituale, in quo præter animi languorem necesse est admittere privationem justitiæ ; istam ergo *formaliter* constituere originarium peccatum, majori numero Theologorum nos pariter assentimur.

REFELLUNTUR OBJECTIONES.

Opp. 1. Per baptismum tollitur quicquid est vere & proprie peccatum. At concupiscentia remanet in renatis. Itaque concupiscentia, vere & proprie peccatum non est. Insuper ; Si concupiscentia originalis peccati essentiam constituit, consequitur in renatis remanere originarium peccatum quantum ad essentiam, quod Gregorius de Arimino fateri coactus est, scribens laudata distinct. xxx. art. 4. *Originale peccatum tollitur quantum ad reatum, non tollitur quantum ad essentiam.* Quod aperte est contra Tridentinum definiens in regeneratis nihil damnationis manere. Rursus sequitur concupiscentiam esse peccatum per seipsam & suapte natura, ut commenti sunt hæretici abutentes Apostolicis verbis ad Rom. vii. *Jam non ego operor, sed quod habitat in me peccatum :* cum tamen ex eodem Tridentino concupiscentia renatorum hoc tantum sensu appelletur peccatum, quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.

Ad argumentum resp. concessa ma. dist. min. Concupiscentia remanet in renatis actu, conc. reatu, nego. Ita Augustinus supra. Solvit autem in baptismo a reatu, quoniam per gratiam sanctificantem tollitur ab anima aversio habitualis a Deo, in qua aversione macula & formalis ratio peccati sita est, & per caritatem, quæ in corde baptizatorum diffunditur, anima Deo conjungitur, atque ita a captivitate demonis liberatur. Remanet tamen actu, quoniam manet adhuc mala affe-

affectio, ac perturbatio facultatum animæ, quæ licet non sit mors spiritalis, est tamen quasi animi languor, & mala animi valetudo. *Ipsa soluta reatus vinculo, quo illam Diabolus animam detinebat, & interclusione destructa, quæ hominem a suo Creatore separabat, manet in certamine, &c.* ait Aug. lib. 1. de peccat. mer. cap. ultimo. Distinguenda eadem ratione consequens propositio: Non est igitur concupiscentia vere, proprieque peccatum in Renatis, in quibus evacuat per baptismum caro peccati, ut Augustinus ibidem loquitur, & Tridentinum decernit, conc. Non est peccatum in nondum regeneratis, quos reos innectit, & nondum interclusione destructa, ob quam homo separatur a Creatore, reatu, macula, & habituali averfione a bono incommutabili dehonestat, nego. Ita ad priorem confirmationem nego sequelam; non enim remanet essentia peccati in concupiscentia quando ab ea separatur reatus, & macula, quæ est peccati formalis ratio, etsi concupiscentia tanquam *materiale* quoddam idem peccatum constituat; quemadmodum ablata figura & elaborata dispositione partium non manet statua remanente ligno vel lapide, & separata anima omnino mortuum est animal, etiamsi maneat adhuc cadaver.

Hæc est opinio Gregorii Ariminensis. Qui post ea verba: *Originale peccatum tollitur quantum ad reatum, non tollitur quantum ad essentiam*, sese Augustini verbis aperte explicat, quod post baptismum remanet vitium illud, sive qualitas, quæ dicitur concupiscentia, & quæ ante baptismum erat originale peccatum, in renatis, qui remissionem omnium peccatorum accipiunt, peccatum non est, ita ut recte S. P. de concupiscentia scribat libro 2. de Grat. Ch. cap. 38. post remissionem peccatorum non nocere, nisi quis ea male utatur, & mox, *Obesset*, inquit Augustinus, *ista carnis concupiscentia etiam tantummodo quod inesset, nisi peccatorum remissio sic prodesset, ut quæ in eis est, & nato, & renato, nato quidem & inesse, & obesse, renato autem inesse quidem, sed non obesse possit*. Quo testimonio recitato Ariminensis ait: *Est igitur in baptizato originalis concupiscentia, sed ipsa non est in eo peccatum; ac per hoc proprie loquendo de peccato, scilicet culpa, nea ipse baptizatus habet originale peccatum*. Gregorius ergo scribens remanere peccatum originale quantum ad essentiam, non de culpa, neque de ratione *formali* peccati locutus est, sed de parte *materiali*, ut hominem appellamus cadaver exanime. Immerito itaque Nicolaus L'Herminier Tom. vi. de Peccatis pag. 198. scribit, Gregorium nostrum tenere opinionem, quæ proxime accedit ad Hæreticorum doctrinam, cum is nec latum unguem ab Augustino discedat. Nos tamen castigatius loquentes, ne in hæc sinistra judicia incidamus, negavimus remanere in baptizatis essentiam peccati, quoniam nullum peccatum est, ubi solvitur reatus, & macula abstergitur.

Ex his liquet toto cælo Augustinianam doctrinam distare ab hæresi
To. III. G Luthe-

Lutheranorum & Calvinistarum. Hi enim opinantur concupiscentiam esse *formaliter* peccatum originale, ideoque istud remanere in renatis. Augustinus contra distinguit concupiscentiam in regeneratis ab ea, quæ in ceteris invenitur. In regeneratis, inquit, concupiscentia *vocatur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est: sic vocatur, sicut scriptura manus cujusque dicitur, quod manus eam fecerit*. Ita lib. 1. contra duas Epist. Pelag. cap. 13. Et in 1. de Nuptiis cap. 23. *Nam ipsa quidem concupiscentia jam non est peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur, sed modo quodam loquendi peccatum vocatur, quod peccato facta est, & peccatum, si vicerit, facit, &c.* En Augustini cum Tridentino perfectissima verborum, ac sententiarum consonantia. Quo ergo jure Vasquesius p. 2. disp. 132. c. 1. scribere ausus est de Augustini sententia: *Favere videtur errori eorundem, qui asserunt originale tegi, & non tolli, radi, sed non eradicari?* Sed indulgendum est viri hujus ingenio, maxime quod postea honorificentius de ipsomet Augustiniano dogmate loquitur. At de concupiscentia ante baptismum aliter est discurrendum. Nondum enim remissione peccatorum accepta reatui, & culpæ subsistitur, non præcise quia concupiscentia est, sed quia connectitur habituali aversioni a Deo, a qua per gratiam regenerationis scernitur. Quare etiam hoc titulo in renatis appellatur peccatum, quod jam peccatum quasi materia constitueret, ut cadaver dicitur homo, quoniam antea, cum anima aderat, homo erat.

Dices: Si concupiscentia peccato facta est, quo jure ipsa peccatum constituit? Rursus fieri quidem potest, ut prætereunte actu maneat reatus; nam post immolationem factam idolis hæret animæ sceleris reatus & macula: sed non est eadem contrariorum ratio; etenim fieri non potest, ut deleatur idololatriæ reatus, & maneat actus sacrilegæ immolationis.

Resp. ad primum concupiscentiam esse simul pœnam peccati, peccatum, & causam: *pœnam peccati* compare ad prævaricationem Adami; *peccatum* quando nondum soluta est a reatu, & mentem habituali aversione, sive, ut Augustinus loquitur, *interclusione* a Deo separat: *Peccati vero causam*, dum consentientem trahit ad illicita. Ita habituale peccatum, quod nihil est aliud quam affectionalis qualitas ad malum illiciens cum privatione justitiæ, est pœna actualis peccati: est peccatum, & quidem proprium, dum reatu, & carentia caritatis habitualis animam dividit a Creatore: est pœna peccati, quatenus etiam post absolutionem ac remissionem ad inhonesta pellicit & inclinat. Supra exemplum vinolentiæ, & scortationis allatum est. Atque ex his eliditur altera oppositio, quæ est Juliani lib. vi. cap. viii. n. 19. nam oblatio facta idolis est actuale peccatum, cujus materialis pars est actus, qui præterit: peccatum vero originarium est habituale, cujus materia

est

est actus habitudine , & prava affectione permanens . *Hoc de sacrificio idolis oblatō* (inquit ibidem Augustinus) *verissime dicis : actus est enim qui opere ipso peragitur , & non erit , & si iterum fit , alterum fit . Impietas vero ipsa , qua hæc fiunt , tamdiu manet , donec idolis renuncietur & credatur in Deum . Idolis itaque sacrificatum factum est transiens , non vitium manens . Nullo modo igitur simile est quod pro simili ponendum putasti . Nullo modo , inquam , simile est sacrificium transiens manenti concupiscentia .* Ita Augustinus solvit argumentationem Juliani , & dicta confirmat .

Opp. 2. Originale peccatum in omnibus idem est : concupiscentia vero in uno , quam sit in alio , vehementior . Rursus in anima ante baptismum a corpore separata univërfa , quæ ad originariam culpam attinent , perseverant : at concupiscentia locum non habet . E contra *in pura natura* afforet absque ulla labe peccati ipsa concupiscentia . Ex hac itaque originalis culpa nequaquam constatur .

Resp. hæc minima esse . Etenim concupiscentia non est æqualis in omnibus , si accipiat pro motu , qui rationi adversatur : sed hic motus , ut ostendimus superiori libro ex Augustino , *non est concupiscentia , sed actus ejus* . Verum concupiscentia , quæ est perturbatio virium animæ soluto vinculo originalis justitiæ , etsi pro affectione subjecti non eodem pacto motus excitet , ut inquit S. Thomas 1. 2. q. 82. art. 4. *in omnibus est æqualis* . Vel respondetur originale peccatum idem esse in omnibus quantum spectat ad maculam , & privationem sanctitatis , non quantum attinet ad illud , quod huic privationi subternitur . In anima vero separata , licet non sit libido carnis , quam *concupiscentiam* dicimus titulo quodam peculiari , esse potest inordinatio facultatum rationabilium , nempe voluntatis ac intellectus , atque pugna utriusque . Atque in hac inordinatione , quæ animum carni alligatum deprimit , & ad illicita trahit , nos concupiscentiam statuimus . Hæc in statu naturæ , quam *puram* vocant , aut non esset , aut subiceretur rationi , aut saltem non esset ex voluntaria prævaricatione primi hominis . Nunc vero & est , & pugnax est , & mala est .

Opp. ultimo . Si reatus concupiscentiæ , in quo macula originarii peccati a nobis constituta est , foret ipsa privatio originalis justitiæ , duo gravissima sequerentur absurda . Primum , quod per baptismum non tolleretur peccatum , quoniam nulli restituitur originalis integritas : alterum , quod per peccatum actuale baptizati iterum originarium contraherent , quia iterum sanctitatis & justitiæ jacturam faciunt .

Resp. neutrum ex nostra sententia deduci . Non primum : nam justitia originalis plura quidem dona complectebatur , sed quod hominem reddebat justum , Deoque gratum erat caritas habitualis & gratia sanctificans . Hujus doni privatio hominem a Deo avertit , & pec-

catorem constituit. Tollitur ergo per baptismum peccatum originale, quoniam confepultis in Christo evacuatur caro peccati, infunditur caritas habitualis, anima in Deum convertitur, & redditur iustitia prior, non quantum ad reliquas dotes, sed quantum ad primam, ac maximam, gratiam videlicet sanctificantem. Est enim macula originalis peccati privatio iustitiæ originalis, non adæquate acceptæ, sed ratione effectus primarii, nimirum ut importat unionem animæ cum Deo, & habitualement voluntatis in eum conversionem. Nec sequitur iterum per actuale peccatum baptizatos in originarium dilabi: siquidem privatio iustitiæ in actuale peccato contrahitur propria personæ peccantis voluntate, ideoque illam inestit reatu peccati actualis. At in peccato originali istiusmodi sanctitatis privatio contrahitur ob prævaricationem Adami, neque nobis voluntaria est, nisi duntaxat *originaliter*. Est ergo privatio sanctificantis gratiæ peccatum originarium, quatenus contrahitur origine; & peccatum actuale, quatenus contrahitur actualem hominis, ratione propria utentis, voluntate.

C A P U T VI.

Quomodo peccatum originale sit ex Adam derivatum in posteros.

NONUS, quem solvendum suscipimus, implexus est, atque expeditu difficilis. Comparat invictissimus Fidei Athleta Augustinus Adæ posteros noxa obstrictos originaria, atque in communem miserrimamque abyssum dejectos, Epistola ad Magnum Hieronymum 29. nunc 167, cuidam, qui cum fuisset in puteum, & jam aquarum gurgite mergeretur, percunctanti quæ factum esset, ut in fundum delaberetur, *Obsecro*, respondit, *cogita quomodo hinc me liberes; non quomodo huc ceciderim quæras*. Objicienti autem Juliano quomodo pueri, in quibus nullus propriæ voluntatis usus est, possint reatum culpæ contrahere, occurrit S. P. v. libro cap. 3. *Aut utrumque*, (anima scilicet & caro) *vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero tanquam in vitiato vase corrumpitur, ubi occulta iustitia divinæ legis includitur. Quid autem horum sit verum, libentius discio, quam dico, ne audeam docere quod nescio*. Cum ergo prior ratio innixa animorum propagini nequeat absque inconsiderata temeritate præferri, ut monui capite quarto præcedentis libri, illamque Theologi ferme omnes exuerint, reliquum est, ut rationem aliam a Sancto Parente traditam complectamur. Ex carne ergo feminatrice concupiscentia propagatâ anima inficitur; & ideo originaria labes in omnes pervadit, quod hæc jam polluta, & vitiata caro seminaliter in lumbis Adæ præexistit, atque his voluntaria præ-

varica-

varicatione communem naturam corruperit. Atque ita originaria macula singulorum hominum propria est, singulisque *originaliter* voluntaria. Quamquam vero hæc est Augustini absque ulla ambiguitate doctrina: visum est scholasticis plurimis novam rationem inire: quam & Augustino probatam permulti, frustra tamen, ac fallaciter arbitrantur. Nam iniquiunt Adamo, qui univerforum hominum erat morale caput, ceterorum voluntates fuisse alligatas a Deo, pactione quadam, & conventu, ut posterius iustitiam, si staret, culpam vero, si caderet, participarent jure quodam hæreditario. Hoc nempe modo dum Patres ac Magistratum Rectores sese voto aliquo obstringunt, eodem vinculo cives omnes tenentur, etiam in posterum nascituri. Ea causa qui semel disceptationem instituimus, bene & naviter oportet esse litigiosos.

PROPOSITIO: Contrahitur originalis noxa propagatione naturæ, eo quod concupiscentia & libidine seminetur corpus, cui lege providentiæ anima a Deo inferitur, unde hæc carnis consortio vitatur: & quoniam corpus præcontinebatur in lumbis Adæ, is communem naturam infecit, ita, ut originarium peccatum sit ob hanc præcontinentiam singulis proprium, & originaliter voluntarium, non quod voluntates nostræ moraliter continerentur in Adam, aut cum eo Deus conditionem aliquam, vel pactum inierit.

Dicimus primo noxam originariam contrahi propagatione naturæ. Quod probatur primo definitione Tridentini sess. 6. cap. 3. *Revera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur injusti; cum ea propagatione per ipsum dum concipiuntur propriam injustitiam contrahant*, &c. Deinde auctoritate Augustini, qui lib. 11. de peccatorum meritis cap. 8. ait peccatum originale omnibus proprium esse carnali generatione, & lib. vi. contra Julian. cap. 12. *contagione propagationis*. Idem docet S. Thomas 1. 2. q. 81. art. 1. *Peccatum originale non est peccatum hujus personæ, nisi quatenus hæc persona recipit naturam a primo parente, unde & vocatur peccatum naturæ, secundum illud Ephef. 2. Eramus natura filii iræ*.

Præterea dicimus, iccirco transfundi per generationem hoc peccatum, quod hæc generatio peragatur seminatrice concupiscentia. Id vero demonstratur primum ex verbis Jobi xiv. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine?* Quæ ita explicat Innoc. III. in Psalmum l. v. 7. *Ex seminibus sædatis, & corruptis concipitur corpus corruptum pariter & sædatum, cui anima tandem infusa corrumpitur & sædatur, non ab integritate & munditia quam habuit, sed ab ea, quam haberet, si non uniretur sædato corpori & corrupto, quoniam & creando infunditur, & infundendo creatur*. Deinde probatur ex Augustino, qui lib. 1. de Nupt. & concupisc. cap. 23. ait: *Hæc concupiscentia, quæ solo Sacramento regenerationis expiatur, profecto peccati vinculum generatione trajicit in posteros*. Item lib. 11. de peccat. meritis

ritis cap. 27. & 28. docet etiam filios procreatos a parentibus baptizatis nasci obnoxios peccato, quia gignuntur, *ex illa manente concupiscentia vetustate*. Atque eodem libro cap. 25., nec non lib. v. contra Jul. cap. 15, postremi Operis lib. 1v. cap. 103., & serm. 128. de temp. cap. 1. docet, ideo Christum nullo obnoxium fuisse peccato, quoniam, cum virili non sit conceptus ex semine, *liber fuit a nexu seminatricis concupiscentiæ*. Satis autem constat, Augustinum non solum asserere concupiscentiam esse signum naturæ corruptæ, ut Habert, alique recentiores perperam reponunt: sed expresse scribit per illam trajici peccati vinculum, illam nondum regeneratos innectere culpæ reatu, propter illam, qui per illam nascuntur, peccatores constitui; ut liquet ex locis nuper, & præcedenti capite allatis, ex cap. 1. prioris libri de Nuptiis, atque ex libris aliis, maxime adversus Julianum. Accedit S. Thomas, qui 1. 2. q. lxxxii. art. 4. ad 3. *Libido*, inquit, *transmittit peccatum originale in prolem*. Vide & Magistrum dist. xxxi. num. 8.

Asserimus tertio animam contrahere peccati maculam ex unitione, & consortio carnis vitiato semine procreatæ. Quod principio probatur ex verbis Jobi, & expositione Innoc. Ili. de quibus supra. Eam ob rem mulieris menstrua Levit. xv. pro summa immunditia haberi, cum semen tritici, aliarumque rerum nusquam vocetur immundum, animadvertit Estius 2. libro Sent. in dist. 31. §. 1. Augustini autem hanc ipsam apertissimam sententiam esse ostenditur primo, quoniam in v. libro contra Julianum, & in Epistolis ad Hieronymum, & Optatum laudatis cap. 4. præcedentis libri, non alia ratione quæstionem hanc expedit, nisi affirmando, vel animam ex anima propagari, vel in corpore tanquam in vitiato vase corrumpi. Atqui ratio prima communi consensione rejicitur, & de ea S. Pater tantummodo anceps exitit: altera ergo retinenda est, & probanda. Deinde hæc assertio præcedentis corollarium est; nam generatione carnali, quæ propter manentem concupiscentiam qui nascitur contrahit peccatum, sola caro traducitur. Si ergo per Augustinum transfunditur originaria labes carnali generatione, necessum est, ut in animam transeat per carnem. Præter hæc cum nonnihil difficultatis præferat, quomodo peccatum cujus subiectum est anima, per corporis generationem trahatur, ut ex qualitate corporali pertranseat in spiritum, idque pugnaci contentione objectaret Julianus: S. Pater libro v. cap. 9. num. xiv. respondet, quod qualitates, licet subiecto inhæreant, & sine illo esse nequeant, attamen *afficiendo transeunt, non emigrando, quemadmodum Aethiopes, qui nigri sunt nigros gignunt, non tamen in filios parentes colorem suum velut tunicam transferunt, sed sui corporis qualitate corpus, quod de illis propagatur, afficiunt*. Demonstrat posthac, ob arduissimam inter animam & corpus necessitudinem, etiam rerum corporalium qualita-

tes in res incorporeales transire, ut formas corporum quas videmus habuimus quodammodo & in memoria recondimus. Cujus rei etiam aptissimam causam profert, nimirum quod non ita Deus naturas creat, ut leges auferat, quas dedit motibus uniuscujusque naturæ. Manifestum est ergo sentire Augustinum quod carnis vitium contagio quodam ex parente transit in prolem, & ex carne, ubi occulta justitia diuinæ legis includitur, maculam contrahit anima originariam.

In hujus asserti confirmationem nonnulla alia argumenta producam. Ac primum sit: quod peccatum dicitur in sacris literis manere in carne, non ob aliam rationem, nisi quia ejus consortio anima maculatur peccato, inquit memorata dist. xxxi. n. 4., allatis etiam Sanctorum testimoniis, Magister. Alterum depromitur ex lege, nexque carnis & spiritus, quæ talis est, ut ex mala corporis affectione animus doleat, & ex variis illius motibus diversas induat inclinationes; ideoque potest eodem pacto dum corpori infunditur, virium ac facultatum suarum habituales perturbationem subire. Atque hac ratione utuntur eruditi, doctique viri Estius laudato loco, & Vanroy cap. ultimo de Peccatis Q. 5. Postremum argumentum est, quod animi vitium, quaecumque illud sit, unam ex his causis debet habere, aut ipsius animi originem, aut actus ejus, aut corporis conjunctionem. Puerorum animæ inquinari non possunt ob originem animæ, quoniam singulæ creantur a Deo: neque ob actus & operationes ipsarum, quia nondum cum libertate operantur. Restat ergo, ut vitium duntaxat contrahant ex carne. Atque ita ratiocinatur lib. 2. dist. xxx. q. 1. art. 2. noster Ariminensis.

Dictum ulterius est, originale peccatum esse singulis proprium & voluntarium, quatenus omnes *seminaliter* fuerunt in Adam, qui propria voluntate communem naturam vitiauit. Quarta hæc asserti pars sequitur ex præmissis. Etenim originale peccatum non est proprium hujus personæ, nisi quatenus recipit naturam a primo parente: Atqui unusquisque recipit naturam a primo parente, quia præcessit *seminaliter* in lumbis ejus. Ergo, &c. Nihil tamen minus demonstratur. Primo quidem Scripturis. Etenim ex Apostolo ad Hebræos vii. 9. & 10. ideo Levi decimatus est, quia *adhuc in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech*. Igitur omnes peccaverunt in Adam, quia omnes in lumbis Adæ continebantur, quando ipse peccando communem naturam vitiauit. Deinde ex Tridentino superius laudato nascimur iniusti, quia sumus ex Adæ semine propagati. Sumus autem propagati ex Adam, quia ex femore ejus egressi.

Hanc vero esse Augustini mentem colligitur ex ejus verbis allatis cap. 3. ad sextam oppositionem. Addimus quæ habet in 1. de peccatorum meritis cap. 17. *Alia esse propria cuique peccata, in quibus hi tantum peccant quorum peccata sunt, aliud hoc unum, in quo omnes ille*

ille unus homo fuerunt. Rurſus capite 26. Enchirid. Stirpem quoque ſuam peccando in ſe tanquam in radice vitiaverat. Et in poſtremo contra Julianum Opere libro 1v. num. 75. omnes in Adam peccaviſſe declarat, Quia in lumbis Adam fuit genus humanum, quando perpetravit illud grande peccatum. Atque ne ſingula per cenſeam, eodem libro num. 103. recitatis verbis Ambroſii ex libro 7. in Lucam cap. 15. Fuit Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & omnes in illo perierunt, hæc Auguſtinus: Sed poterat Ambroſius hoc intelligere, quod tu non poteſ, non hoc dici propter arbitrium ſingulorum, ſed propter originem ſeminis, unde omnes futuri erant, ſecundum quam originem omnes in illo uno erant, & hi omnes unus ille erant, qui in ſeipſis nulli aſſue erant. Secundum hanc originem ſeminalem etiam Levi in Lumbis patris ſui Abraham fuiſſe dicitur, quando a Melchizedech decimatus eſt Abraham: unde & ipſe Levi tunc decimatus oſtenditur, non in ſeipſo, ſed in illo, in cuius fuit lumbis: nec voluit, nec noluit decimari, quoniam nulla ejus voluntas erat, quando ſecundum ſubſtantiam ſuam nec ipſe aſſue erat; & tamen ſecundum rationem ſeminis, non mendaciter, nec inaniter dictum eſt, quod ibi fuit, & decimatus eſt. Sane non poterat Auguſtinus melius diſſerere, omnes peccaſſe in Adamo, quatenus omnes in ipſo fuerunt ſecundum originem ſeminalem.

Demonſtratur inſuper teſtimonio & ratione beati Thomæ. Qui 1. 2. q. lxxxv. art. 1. docet poſſe quidem animam propter corporis indiſpoſitionem deſectus contrahere, ſicut interdum ex fatuis fatui generantur; ſed id non ſufficere ut culpa parentum revera tranſeat in prolem. Hoc itaque aliunde repetendum eſt, ex eo ſcilicet, quod univerſi homines ex Adam derivati, ſint tanquam multa membra ejusdem corporis, non propterea quod fuerit ille morale caput poſteriorum voluntates præcontinens, iſtud enim Thomas non aſſerit; ſed quoniam Adam eſt primus auctor, qui movet motione generationis omnes, qui ex ejus origine derivantur: & in quantum unusquiſque recipit naturam a primo parente. Quod profeſſo non eſt, eſſe humani generis morale caput tantummodo, ſed phyſicum & naturale. Proferat Sanctus Doctor exemplum petiti ex peccato actuali per corporalia membra perpetrato: quod voluntarium non eſt voluntate membrorum, puta manus occidentis, oriſſe blaſphemantis, ſed voluntate arbitrii, a quo hujusmodi membra ad illicitos actus moventur: ita originale peccatum univerſæ poſteritatis Adami proprium eſt, quod iſ propria voluntate naturam communem vitiaverit, & motu generationis, quæ habet ab ipſo originem primam, hæc natura in ſingulos homines traducatur. Hæc ratio Divi Thomæ in Tridentino congreſſu producta a Paſchali Antiſtite Motulanenſi ab omnibus ſummo plauſu excepta eſt: cum e contra opinionem de capite morali, quam Joannes Fonſeca Epiſcopus Stabienſis colluſtrare conatus eſt exemplo Regis oppidum concedentis alicui hac lege,

lege , ut illud ipse , ejusque posteri hæreditario beneficio possideant , dummodo a fide principis non desciscat , & ubi ille desciverit oppidi possessione spoliatur universa progenies : istam , inquam , opinationem (auctore Pallavic. lib. vii. H. Conc. Trid. cap. 8.) nonnullis visum est haud plane satisfacere , quippe quæ nullatenus declaret transmitti posse culpam genitoris in posteros , sed solum pœnam . Compendio dicam : ut peccatum actuale est voluntarium voluntate arbitrii illud perpetrantis ; ita originale voluntarium est singulis *originaliter* , nempe voluntate protoparentis , qui legem transgressus *serpem quoque suam in se tanquam in radice vitiauit* .

Tandem dictum est non transfundi originale peccatum in posteros Adæ ob arbitrarium illud pactum , pro quo decertatur in Scholis . Id vero primum ex præmissis thesibus evincitur . Si enim hoc peccatum sit proprium posteritatis Adæ non propter arbitrium singulorum , sed propter originem seminis , frustra ad pactiorem illam confugimus . Atqui peccatum istud singulorum proprium est secundum solam originem feminalem . Commentitium est ergo pactum illud a Deo initum cum Adamo . Deinde nullum aut in sacris literis , aut penes Augustinum hujus conventionis reperitur vestigium ; sed undequaque ; ut hæctenus vidimus , eliminatur . Insuper : *Quod pœnaliter præcessit in peccantibus hominibus primis , etiam naturaliter sequitur in nascentibus ceteris* , ut Augustinus inquit xlii. de Civ. D. cap. 3. atque , ut ait S. Thomas , ideo originale peccatum appellatur peccatum naturæ , quoniam contrahitur ex quo singuli homines naturam a parente primo recipiant . Si *naturaliter sequitur* , si ob generationem ex semine Adæ ; quomodo vi conventionis , aut pacti ? Item inter Diabolum & Deum nulla certe conditio intercessit , & tamen si Diabolus filios gigneret , ob originem feminalem , per quam esset caput posterorum suorum , ut Augustinus scribit in i. contra Julianum cap. 20. gigneret filios *paterno peccato obnoxios* . Ita de Adam asserendum est .

Neque vero si ad conventionem hanc recurramus , facilius , ut creditur , expeditur nodus , sed magis , magisque implicatur . Ad pactum enim requiritur libertas ex utraque parte , & necessarium est , ut quisquis paciscitur , sponte alicui conditioni sese obliget . At præceptum datum Adæ , cujus transgressione peccatum in omnes pervasit , absolutum est , atque , ut tale esset , decebat supremum dominium Dei . Fæbula est ergo pactio illa : *Nam quid Deus opus habebat Adæ consensu* ? Inquit Dominicus Soto lib. 1. de natura & gratia , cap. 20. Ad hæc : *Quomodo voluntas posterorum potuit in Adami voluntate præexistere ?* Physice ? Nequaquam ; neque enim illorum voluntas erat ; *quando nec ipsi secundum substantiam suam adhuc erant* . Moraliter ? At mea voluntas in alio moraliter est , si in illum propria mea electione transferatur , puta monendo , præcipiendo , consentiendo , ut ille operetur .

Filii autem Adæ non potuerunt voluntatem propriam suamet electione in voluntatem Adami transferre. Ergo nec moraliter Adamus habuit in arbitrio suo posterorum suorum voluntates. Deinde qui est caput morale sola potestate ac dignitate, potest quidem aut legem condere, aut votum vovere, aut cum alio pacisci, & subditorum, filiorumque voluntatem obligare, adeo ut si legem frangant, aut votum non reddant, dum jam arbitrii potestate fruuntur, graviter peccent. At hoc miuime satis est, ut nati, subiectique teneantur illorum transgressionis reatu. Quare in Tridentino conventu, de quo supra, visum est illam de capite morali sententiam pœnæ alicujus transmissionem saluare, non culpæ. Demum per solam conventionem Patris cum Christo, hujusque constitutionem in caput morale universæ Ecclesiæ minime justificamur, sed oportet, ut illius sanctitatis per regenerationem spiritus, atque interiorem gratiam reddamur participes. Igitur per solam passionem Dei cum Adamo peccatores non constituimur, sed ideo in eo delinquimus, quia per seminalem originem, transfusamque libidinem ab illo habemus carnem peccati, & corruptam naturam; ideoque peccatum transfundi ob arbitriam aliquam conventionem, falsum est; nec solvit hæc opinio dubitationem majori, quam Augustiniana sententia præstat, facilitate, ut Theologi plures scripserunt.

ARGUMENTA OPPOSITA REFUTANTUR.

Primum adversus dicta argumentaberis: Etiam Christus ex semine Adæ secundum carnem genitus est, dicente Apostolo ad Rom. 12. *Factus est ex semine David secundum carnem*. Si ergo per seminalem originem trahitur peccatum, *Caro Christi, quia de Maria natus est, cujus Virginis caro, sicut ceterorum omnium, ex Adam fuerat propagata, nihil distat a carne peccati*. Ita Julianus apud Augustinum libro v. cap. 15. = Respondeo hoc argumenti genere magis sententiam nostram firmari. Ideo enim Christus carnem peccati non habuit, sed carnis peccati similitudinem, quia de purissima Virgine sine virili semine, & sine carnali concupiscentia homo processit. *Et hinc apparet illam concupiscentiam, per quam Christus concipi noluit, fecisse in genere humano propaginem mali, quia Maria corpus, quamvis inde venerit, tamen eam non trajecit in corpus, quod non inde concepit*. Vide Augustinum eodem loco: & in 11. de peccatorum meritis cap. 25. nec non in libro supplementi quarto, cap. 103. ubi ait: *Qui licet sit etiam ipse secundum carnem semen Abraham, eo quod Virgo Maria, de qua carnem sumpsit ex ipso semine propagata est: non tamen est obnoxius eidem semini, qui virili non est conceptus ex semine, liber a nexu seminatricis concupiscentia*.

Dices: Ergo Virgo Mater, cum virili semine concepta sit, eademque

demque concupiscentiâ, sine qua nec sanctissimi conjuges generant, originalem maculam sine dubio contraxit. = Resp. immaculatam Deiparæ conceptionem, quam pium ac religiosum est tenere, nefas vero & vetitum scripto, aut verbo impugnare, non esse conceptionem carnis propagatæ per semen, sed instans illud, in quo anima creata est, & corpori conjuncta, sive eam fœtus formationem, per quam humana substantia carne, animoque conflata incœpit vivere & esse. Pia enim Fidelium opinio, de qua decertatum est diu, tenet *Virginis animam in primo instanti creationis & infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, intuitu meritorum Christi a macula peccati originalis præservatam, atque in hoc sensu ejus Conceptionis festivitatem solemnè ritu celebrari*, uti declaravit Alexander VII. Constitutione sua edita an. 1662. Mea itaque sententia est, primam conceptionem, quæ est carnis propagatio per semen talem fuisse, ut inde consecuta esset originaria macula, nisi Deus animam Virginis, ne pollueretur unitione corporis, speciali gratia servasset. Quare nec Virgo purissima a debito contrahendi communem labem a me censetur immunis. Quod de ipsâ peccati macula nunquam ausim asserere propter honorem Domini, propter Ecclesiæ statuta, propter singularem Virginis dignitatem, propter piam, fovendamque Christiani populi devotionem. Neque id summo Deiparæ honori quicquam derogat: quin potius cum permulti etiam Sanctorum, ut Anselmus 2. libro *Cur Deus homo* cap. 16. & S. Thomas 3. p. q. 27. art. 2. videantur in oppositam sententiam propendere; atque, ut scribit Baptista Mantuanus Theologus ac Poeta clarissimus, lib. 1. Parthen.

Ista hominum communis erat sententia; verum

Jam senio exangui erigens sua robora sensim

Perdit, & amissa jam majestate recedit:

hæc nostra assertione facilius Virginis privilegio consulitur, dicendo veteres de conceptione seminis, & carnis propagatione fuisse locutos, ob quam Virgo Christi redemptione opus habuit; non quâ anima peccati vinculo solveretur, sed quâ per corpus nullam traheret fœditatem.

Argues 2. Nec per semen, nec vi concupiscentiæ originale peccatum potest traduci. Non per semen, quoniam in eo nullum peccatum est; non vi concupiscentiæ; etenim si duo conjuges absque ardore libidinis concumberent, gignerent filios originali peccato inquinatos. Contra in statu innocentie fuisset absque transfusione peccati procreatio filiorum, quæ non peragitur absque sensu concupiscentiæ = Resp. hæc jam satis fuisse contrita. Diximus enim supra per semen trahi maculam originalem, quatenus per illud propagatur caro peccati, ejus unitione anima coinquinatur. In semine ergo peccatum est, non *formaliter*, sed *causaliter*. De concupiscentia, quæ est radix peccati, dictum non semel, eam non esse motum vel actum, sed perturbationem virium, affectionemque perversam; quæ in singulis eadem est.

Vide sup. capitis oppositionem secundam. Hujusmodi non futuram in statu innocentiae, nisi ad imperium nutumque rationis Augustinus non semel tradidit, ut perspicuum est ex capite libri præcedentis undecimo.

Tertio opponens argumenta, quæ demonstrant ad transfusionem peccati necessarium fuisse aliquod pactum, vi cuius voluntates posterorum fuerint voluntati Adæ moraliter conjunctæ. Primum est: Hoc pactum explosum est a Janzenio lib. 1. de statu nat. lapsæ cap. 6, ubi appellatur Commentum a Theologis excogitatum. Quam doctrinam Janzenius mutuatus est a Lutero in Psalmum 51. & a Calvino libro 1. Institutionum cap. 1. Hæc præmittit Edmundus Simonnet Traët. v. disp. v. art. v. nam cetera, quæ profert sunt pervulgata & communia. Alterum est: Potuit Deus supremus universorum Dominus decernere, ut si Adam stetit, omnes cum originali iustitia procrearentur, si cecidisset autem, omnes culpam contraherent, ac in primo homine, tanquam morali capite nostri generis, nostras quoque voluntates censere. Temporales enim principes includunt in voluntate tutoris voluntatem pupillorum, & debita ac vota parentum, in quos filiorum arbitrium translatum est, in istos pertranseunt. Cur non potuit Altissimus Dominator in Adam voluntates includere posterorum? Tertium argumentum est: Genes. xviii. 14. de puero non circumciso legitur, *Pactum meum irritum fecit*: quod de peccato originali S. Augustinus exponit, ut diximus capite 1. Et Osee vii. 7. dicitur: *Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum*. Pactum ergo a multis Theologorum assertum commentitium non est, sed traditum in Scripturis, & Augustino probatum.

Ad primum respondetur frustra in nos odioso Jansenii & hæreticorum nomine consilari apud imperitos calumniam. Traduci originale peccatum per feminalem originem, & concupiscentiæ vehiculo, quod negat Simonnetus, scribit Augustinus, scribit Magister, scribit Sanctus Thomas, scribunt Theologi probatissimi: & pactiorem, ad quam permulti confugiunt, rejiciunt Tridentini Theologi Soto, Paschalis, & quotquot huic differenti de hac quæstione assenserunt. Mitto Nostrates fere omnes, & aliorum Scholasticorum catervam. Sat enim nos a damnatis erroribus distare præcedenti capite evicimus; atque in isto positionis nostræ fontes uberrimos monstravimus. Nec Scholasticos reliquos nobis adversantes irridemus, sed utimur utrinque monumentis, illi suis, nos nostris: juncto adversus Refractarios agmine, & comitatu virtutis.

Nunc ad alterum. Tametsi modo inquirimus quid factum sit, non quid supremus Dominus possit; concedimus decrevisse Deum hac lege hominem condere, ut eo peccante, peccarent omnes; eo stante starent: fatemur constitutum Adam suæ posteritatis morale caput: annuimus latam ei, vel ab eo legem obstringere posteros: nemo nostrum est,

est, ut id neget, tam bardus ac stupidus. At Deum potuisse includere voluntatem meam, quæ nisi mihi intrinseca sit, mea non est, in voluntate primi hominis, & hujus voluntatis causâ alienum peccatum vere, intrinsece, ac proprie meum esse, id vero non assequor. Repugnantia enim est rerum, non defectus potestatis supremæ. Allata exempla nihil prorsus efficiunt. Non potest a Magistratu pupillorum voluntas transferri in voluntatem tutoris in ordine ad peccandum, ut peccante tutore peccet pupillus; sed in ordine tantum ad permutationem, & alienationem bonorum, atque alia istiusmodi, quæ sunt penes Magistratum jurisdictionem. Ita peccante patre, exilio mulsetur filius, quoniam natus est a parente, quem a sua ditione princeps expulsi; & exilium est filio conditio nativitatæ, non proprii pœna peccati. Princeps enim potest damnare morti homicidam, punire seditionem; at nunquam efficere, ut filius habeat in se homicidii, ac seditionis reatum, hoc solo, quod genitus sit a patre talium scelerum auctore. Visum proinde est Tridentinis Patribus, exempla quæ nobis obijciuntur demonstrare in posteris Adæ transfusionem pœnæ, non culpæ.

Dices: Si filii ob parentum scelera exilio, aliisque pœnis plectuntur, & nihilominus non contrahunt illorum scelus maculam: eccur ex miseris, quibus parvuli afficiuntur, inferitur hostrahare originalem nequitiam? = Resp. oppositionem istam ad quæstionem, quam necimus, non spectare. Illam solvit Augustinus in Epistola ad Auxilium 75. nunc ordine 250. Corporali pœna inficiuntur interdum etiam, qui ejusdem impietatis non fuerunt participes *ad terrorem viventium*, quoniam corpora quandoque moritura sunt ob Adæ delictum: spiritualis autem pœna non potest sine proprio crimine infligi, cum in Ezechielis 18. scriptum sit: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur*. Infantium ergo corpora perimuntur, quoniam propter Adæ peccatum morti miserisque subiecta sunt, nec soluto etiam originariæ culpæ reatu jus habent, ut in terris vivant, neque calamitates experiantur. Nam etiam baptizatis inest antiqui peccati substratum, ac moriendi & ingemiscendi necessitas. Ergo visitantur quandoque a Deo peccata parentum in filiis, ut legimus 20. Exodi, temporalibus suppliciis, quia traxerunt ab Adam carnem peccati: non possunt autem puniri pœna spirituali, nisi etiam peccatum trahant aut imitatione, aut origine. Quare ab exclusionem a regno cœlorum, ab ignorantia, a libidine aliisque animorum suppliciis monstratur peccato proprio esse obstrictos, nisi fuerit regeneratione expiati. A morte autem, morbis, ceterisque miseris corporum inferitur, granditate primi peccati jus ad corporalem vitam perdidisse. Itaque filius, qui homicidium unâ cum patre non perpetravit, mulsetur exilio, quia jus non habet ne de muliere natus repleatur miseris, & potest indebito beneficio expoliari.

Ad argumentum tertium hæc sit responsio. Omne Dei præceptum;

ma-

maxime comminatione, aut promissione latum, appellatur *pactum* in sacris literis. Deus enim præcipiendo quasi de mercede, & de supplicio pacificatur. Ita præcepta legis *pactum* appellantur Levitici xxvi. 15. Adam ergo prævaricatus est pactum, quoniam transgressus est legem. Quod ex ipsis verbis Osee satis liquet; ait namque de idololatriis: *Ipsi sicut Adam transgressi sunt pactum*: atqui pactum, quod transgrediuntur idololatræ, est Dei lex: ergo Dei lex est pactum illud, quod prævaricatus est Adam. Eadem est sententia Augustini lib. xvi. de Civ. Dei cap. 27. ubi hæc habet: *Testamentum autem primum, quod factum est ad hominem primum, profecto illud est: Qua die ederitis morte moriemini. Testamentum enim est a seculo morte mori eos, qui transgrediuntur præcepta Dei*. Videas, quæso, an hoc loco arbitrariam illam conventionem agnoverit, & compendiosè expresserit Augustinus, ut scribit Simonnet disput. v. de Peccatis art. 3. an potius exploserit, nullam aliam, præter Dei mandatum, pactiorem commemorans.

Præterea objicies: Absque hujusmodi pacto vix, ac nec vix quidem potest intelligi quomodo primum Adæ peccatum sit proprium posterorum: quippe horum voluntates non sunt ex Adamo per seminalem originem, cum anima, cujus voluntas proprietas est, per semen non traducatur. = Resp. nec intelligi quomodo aliena voluntas, me nolente, sit mea. Proprium est peccatum meæ voluntatis, animique mei, quia voluntas & animus meus per unionem corporis contrahunt habitalem a Deo aversionem, non voluntate Dei creantis animam, sed voluntate primi hominis, a quo est primus motus generationis, quod supra auctoritate, & exemplis satis est explicatum.

Objicies adhuc: Si per seminalem propagationem traheretur originale peccatum, non solum in nos transiret prima Adæ transgressio, sed quodcumque peccatum proximorum parentum. = Resp. neque ipsam transgressionem Adæ in nos pertransire: quandoquidem originale peccatum non est ipsum peccatum Adæ nobis imputatum, sed singulis proprium illud est. Prima illa transgressio fuit originariæ maculæ causa, neque ad hanc ullatenus pertinent alia peccata, vel Adæ vel proximorum parentum. Quare? Ob primum peccatum communis natura vitata est, & soluto vinculo originalis justitiæ inducitur omnimoda perturbatio, anima sese a Deo avertente, voluntate a ratione, sensuum officiis a voluntate. Hanc naturam tanta perversitate vitiatam seminali propagatione recipimus: atque ita peccatum in omnes pertransiit per unum hominem, quatenus primâ prævaricatione communem naturam vitavit. Peccata reliqua sive Adami, sive proximorum parentum non induxerunt in naturam humanam tale vitium, sed invenerunt. Per hæc jam manenti concupiscentiæ voluntas obtemperans non insicit naturam, sed ad istum, vel illum actum illicitum declinat, & cum prona sit ob vitiatam originem ad omne malum, reddit ad unum,

unum, aut alterum procliviorē . Hæc etiā proclivitas interdum de parentibus in prolem trajicitur, quando ex ebriosis ebriofi, ex idololâtris idololatræ generantur . Ita parentes in filiis originale peccatum quodammodo aggravant ; ut scribit sententia 306. Sanctus Prosper : & concupiscentia est in uno, quam in alio vehementior, actualis scilicet, non habitualis, cui reatus originarius substernitur . Porro hujusmodi actualium peccatorum macula, & privatio justitiæ nequit in posteros pertransire simul cum hæc peculiari concupiscentiæ pronitate, quia concupiscentiæ motibus non inest ratio *formalis* peccati, nisi iis voluntas assentiatur . Inest tamen concupiscentiæ habituali, non cuicunque, sed ei tantum, quæ etiā animam a Deo avertit, ac separat ; & hanc per feminalem originem hæreditario jure contrahimus . Quapropter ubi anima per gratiam baptismatis *habitualiter* Deo conjungitur, tollitur peccatum, & remanet concupiscentia . Animadvertite, quod Augustinus, qui cap. 46. & 47. Ench. videtur dubitare an parvuli obligentur non solum noxâ originali ; sed etiā peccatis parentum suorum, lib. 1. de Peccatorum meritis & rem. cap. 15. omnem dubitationem deponit, & in v. 1. Operis Imperf. contra Julianum n. 21. docet solum Adæ & Evæ peccatum mutando in deterius naturam communi reatu hæreditarii debiti obligare Chirographum, & habere suam vim, & meritum singulare . Observa ibidem objectionem hanc esse Juliani ; nec dilui ab Augustino recurrendo ad aliquod pactum, sed ad qualitatem, & effectum primi peccati .

Oppones ultimo cum pio, eruditoque Scriptore Joanne-Nicolao Chiefa Congregationis S. Joannis ad Carbonariam Antistite, qui fere unus est ex Ordinis nostri viventibus Theologis, qui pactum propugnat . Trahitur peccatum ex Adam non naturaliter, sed quia ille personam gessit posterorum ; Præter enim argumentum nuper productum, quod magnam vim habet, quia per primum peccatum non est totaliter infecta persona, ideoque nec totaliter est infecta natura : & si peccatum contrahitur ob concupiscentiam, quæ est effectus transgressionis Adæ trahi etiā deberet ob concupiscentiam, quæ est causa aliorum peccatorum : debet hoc argumentum, duo sunt, quæ hætenus dicta prorsus elidunt . Unum, quia decimatio Levi non fuit ex natura rei : ergo nec peccatum humani generis in Adam fuit ex natura rei . Deinde Augustinus lib. 1. de peccat. meritis cap. 19. & lib. 3. cap. 2. docet parvulos dici fideles ac pœnitentes propter fidem & pœnitentiam gestantium, quemadmodum propter Adæ prævaricationem sunt obnoxii peccato . Atqui fides & pœnitentia gestantium non est ex natura sua, fides & pœnitentia parvulorum : Ergo peccatum Adæ non est ex natura sua peccatum posterorum .

Resp. hujus Theologi positionem esse contrariam Augustino scribenti xiii. de Civ. Dei cap. 3. *Quod pœnaliter præcessit in peccantibus homi-*

hominibus primis, etiam naturaliter sequitur in nascentibus ceteris. Est etiam obiectio Juliani loco nuper laudato negantis *peccatum quod Adam commisit, potuisse fieri naturale.* Originaria ergo culpa naturalis est, non quidem institutione naturæ, quod foret blasphemia Manichæorum, sed transfusa vi propagationis naturæ vitiatæ per Adam, non vi alicujus conventionis, & pacti. Instantiæ autem ad præcedentem argumentationem sunt nullæ, eo quod concupiscentia prior est universarum animi facultatum perturbatio; concupiscentia alia est actualis pronitas voluntatis, aut sensuum, & primæ tantum inest aversio habitualis animi a Deo: unde hæc sola naturam inficit, & animam labe originali commaculat. Quæ dicuntur de Levi decimatione, sententiam nostram corroborant. Enim vero Levi decimatus est non ratione pacti, sed per feminalem originem, ut ostendimus supra ex Augustino lib. 1v. Operis Imperfecti cap. 103. Itaque & nos per originem feminalem fuimus in lumbis Adæ, & hac ratione peccavimus *originaliter.* In his, quæ scribit Augustinus de peccatorum meritis, est aliqua dissimilitudo, & aliqua æquiparantia. Dissimilitudo est, quod in baptismo est generatio spiritalis, vi Sacramenti, quod gratiam confert ex Christi institutione: in procreatione hominis trahitur peccatum per vitium carnis, quæ traducitur generatione naturali. Paritas in eo est, quod sicut gratia confertur per Sacramentum institutum a Christo etiam parvulis nondum credentibus propria voluntate; ita originalis noxa per vitium carnis contrahitur a parvulis nondum propria voluntate peccantibus. Audias Augustinum lib. 3. de peccat. meritis cap. 2. *Sicut eos vita spiritus in Christo regenerat fideles, sic eos corpus mortis in Adam generavit peccatores; illa enim carnalis generatio est, hæc spiritalis, &c.* & loco altero, qui objicitur, *Totum hoc,* inquit de-regeneratione spiritus, *in spe fit vi Sacramenti, & divina gratiæ, quam donum donavit Ecclesia.* Inepta autem est consecutio: Naturale non est, quod parvulis confertur per gratiam: Ergo naturale non est quod contrahitur per carnalem generationem. Ac de quæstione perdifficili dictum sit.

COROLLARIUM.

Ex nostra sententia sequitur absque ulla ambiguitate, quod perseverante Adam, si Cain Dei legem prævaricatus esset, is communem naturam peccati inquinamento sædasset, atque in posteros per feminalem originem, & carnalem concupiscentiam transfudisset originalem creatum. Sed stante Adamo exornasset Deus probabilius majori gratiarum cumulo universam cum genitore progeniem, ne ullus homo ulterius ab incommutabili bono descisceret.

Sequitur etiam, quod si Deus absque virili semine hominem conderet; quoniam is non esset ex Adam per feminalem originem, non inficeretur peccato originali. Quamquam enim tota massa corrupta est, & homo

& homo ille ex hac eadem massa plasmaretur; tamen caro non inficit animam, nisi in quantum est principium generationis, ut docet Sanctus Thomas 1. 2. q. 81. art. 4. ad 3. tum quia non fit proprium posteris peccatum Adæ, nisi ab eo sit motus generationis, sicut actus corporaliū membrorum non pertinent ad peccatum, nisi in quantum moventur a voluntate: tum etiam, quia nullibi, ut in semine, fervescit libido, nec causaliter continetur tota substantia, quæ omnium virium & sensuum, in quorum inordinatione stat originalis culpæ substratum, fit subsidium, atque instrumentum.

Postremo consequitur, quod, etiam si sola Eva peccasset, vel solus Adam, posterī nascerentur obnoxii peccato. Me non latet magnum numerum Theologorum sentire oppositum, quod, inquirunt, est homo primus generationis auctor, & principium efficiens: quod Magistro Beato Thomæ citata quæstione, art. 5. potest validissime propugnari. Sed opinor principium generationis non esse maritum sine uxore, neque semen virile absque semine mulieris, quocunque modo istud concurrat; quod apud Philosophos controvertitur. Quoniam ergo coeuntium sit una caro; in ea seminum permixtione, si alterum pollutum sit, oportet ut vitietur utrumque, & modicum fermentum totam massam corrumpat. Atque id fiet, etiam si muliebria permisceantur ad solam fermentationem. *A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes moriuntur. Sive autem a muliere, sive ab Adam dicatur, utrumque ad primum hominem pertinet, quoniam sicut novimus mulier ex viro est, & utriusque caro una est. Unde & illud quod scriptum est, & erunt duo in carne una: igitur non jam duo, inquit Dominus, sed una caro.* Ita Augustinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 16. Etsi ergo Pater præcipuus gignendorum filiorum sit auctor, eique generationes tribuantur, ut præclare idem Augustinus animadvertit lib. 3. Op. Imperfect. num. 90, nihilo tamen minus non exerit motum ad generationem idoneum, nisi complexione mulieris, ac seminum permixtione. Puto autem nihil referre, num aqua effluat impura ab ipso fonte, num lutulenta efficiatur in vase. Sed quoniam vereor ne hæc sententia, vel potius opinatio mea minus nostris arrideat, quamvis illam cum Estio Dist. 22. §. 8. valeam pluribus communire, non eam nimium loquax obtrudam,

C A P U T VII.

*De singulari quadam opinione afferente peccatum
Judæorum Crucifixionis Domini auctorum
esse genere suo originale.*

STATUIMUS supra præter originale peccatum nullum aliud ad posteros hæreditario jure transire. Solus Bajus prop. 52. asseruit, *omne scelus ejus esse conditionis, ut suum auctorem & posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio*: sive quod Bajus existimaverit omnem pravam motum concupiscentiæ esse *formaliter* peccatum, sive quod nullum reatum agnoverit præter obligationem ad penam: quæ duo affirmavit propositione 75. & 56. Nam & pravam inclinationem a proximis parentibus trahimus, & visitat quandoque Deus peccata parentum in filios corporalibus saltem suppliciis. A qua Baji doctrina, ut a media nocte meridies, absunt sententiæ Augustini. Is enim, ut ex præcedentibus liquet, in Adæ primo peccato ad mutandam in deterius naturam agnoscit meritum singulare, libro vi. contra Julianum cap. 21. & in reatu concupiscentiæ demonstrat aversionem a Deo, sive, ut loquitur lib. 1. de peccat. meritis cap. 1. *interclusionem, quæ hominem a suo Creatore separat*, ideoque etiam reatum culpæ. Nunc excitata est nova questio scriptis Magistri Mansii plurimum collustrata, an scilicet scelus Judæorum qui Matth. xxv 11. 25. clamarunt, *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*, illorum progeniem inficiat. Ferunt namque Judæi illius sceleris poenas, easque gravissimas, non solum captivitatem ac dispersionem, sed etiam intestinum in Dei filium odium, maximamque cordis obdurationem. Et hanc si dicatur comitari intima macula, quæ dici possit vitium naturæ, habeatque singulare meritum, ut prima Adæ transgressio, naturam ipsam inficiendi; nihil hæc assertio habebit cum erroribus Baji commune. Versetur itaque in hac dissertatione nuper nata, ac lepidula ad punctum temporis.

PROPOSITIO. Scelus Judæorum, quibus auctoribus Christus crucifixus est, nequit appellari peccatum naturæ pervadens in posteros.

DEMONSTRATUR 1. Ex verbis Apostoli ad Rom. v. 16. *Judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem.* Ubi inter Adam, & Christum, & inter illius inobedientiam, istiusque ad mortem usque singularem humiliationem hæc statuitur antithesis, quod quisquis carnali generatione propagatur per Adam contrahit maculam originalem, & quisquis regeneratur per Christum justitiæ gratia exornatur: sed *non sicut delictum, ita & donum*, cum generatione carnali non contrahatur nisi unum delictum, gratia autem Chri-

Christi, quæ nos justificat, non solum originarium illud dispungit, sed etiam actualia, quæ voluntate propria patrantur. Unum est ergo peccatum quod trahitur per originem & causa est condemnationis posterorum: Atqui non unum esset, si etiam scelus Judæorum pertransiret in posteros: Non ergo pertransit.

Respondet Manso Tom. 2. Theol. Scholasticæ p. 514. utique peccatum originale, quo singuli nascuntur obnoxii unum esse; sed quid inde ad determinata peccata hujus, vel alterius determinatæ familiæ? Sed persistit adhuc præcedens argumentatio. Comparatio enim facta ab Apostolo inter Adam & Christum est, quod sicut *Christus est unus in quo omnes justificantur, quia non sola ejus imitatio justos facit, sed per spiritum regenerans gratia: ita & Adam unus est, in quo omnes peccaverunt, quia non sola ejus imitatio peccatores facit, sed per carnem generans pœna*. Quod & satis manifestum est, & hisce iisdem verbis asseritur ab Augustino in primo de peccatorum meritis cap. 15. Atqui determinata scelera capitis hujus, aut alterius familiæ non habent penam, quæ generet per carnem; non enim Judæorum pervicacitas & ferverescens in Christum invidia excitat motus, quibus propagatur natura, & carnalis generatio peragitur, sed ii efficiuntur duntaxat carnis concupiscentiâ, quæ est memorata *per carnem generans pœna*. Ergo determinata hujus, aut alterius familiæ scelera nequeunt esse naturæ, & genere suo originalia. Similiter ideo per Apostolum *non sicut delictum, ita & donum*. Quia *generante carne illud tantummodo trahitur, quod est originale peccatum: regenerante autem spiritu, non solum originalis, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum*. Ita eodem loco Augustinus. Atqui si Judæorum scelus pertransiret in filios, generante carne non traheretur tantummodo illud, quod est originale peccatum. Igitur scelus Judæorum in filios nequaquam culpæ reatu pertransit.

Accedit argumentum ex postremo Augustini contra Julianum Opere lib. vi. Num. 21. petatum. Ubi Hæretico objicienti, quod si primum Adæ peccatum fieret naturale, tale etiam evaderent quæ voluntas criminosa quotidie committit, respondet illud solum *habere suam vim, & suum meritum singulare*, propterea quod potuit *omnium ex viro & muliere nascentium in deterius mutare naturam*. Hoc vero potuit, quoniam ante illud peccatum, *natura illa talis fuit, ut nec mori posset, si peccare nolisset: natura illa talis fuit, ut in se discordiam carnis & spiritus non haberet: natura illa talis fuit, ut contra vitia sua nulla certaret*. Atqui ante peccatum Judæorum in Christi cædem conspirantium talis in eis natura humana non erat, sed morti subiecta, discordiis lacerata, affecta vitiis: Ergo illud Judæorum scelus non habuit vim ac meritum singulare, (non quidem in se inspectum, sed quoniam jam naturam vitiatam invenit) ut deberet omnes inde na-

scentes inficere . Vide quæ diximus præcedenti capite ad objectionem penultimam .

Eodem loco Augustinus ostendit quænam culpa sit originalis , quænam vero actualis ex pœnis , quæ inde consequuntur . Ut enim culpa originalis sit , & contrahatur propagatione naturæ , necesse est , ut quisquis illam naturam habet , iisdem pœnis afficiatur . Nam si pœna non pertransseat ad omnes , est peccatum actuale , quod pœnis temporalibus etiam in posteris quandoque punitur ad terrorem malorum , pœnâ autem æternâ non puniuntur nisi in iis , qui illud imitantur . Ex quo probat primum Adæ peccatum originariam labem in nos transfundere , quod pœnis , quas Deus primis hominibus fuit comminatus , singuli afficiuntur . Etenim *nullum hominem videmus a pœna laboris alienum : nullam parientium a suppliciis scimus immunem* , &c. Si ergo scelus Judæorum evasisset naturale , scilicet cum propagatione naturæ culpam trajiciens in posteros , omnes Crucifixorum Christi nepotes eadem spirituales pœnas luerent , quæ juxta Cl. Theologum sunt amissio juris ad promissiones factas Abraham , velamen cordis , & obsecratio , & culpa ac vindicta effusi sanguinis Jesu . Atqui his pœnis non afficiuntur Judæi omnes , sed ii soli , qui imitantur Majorum suorum flagitia ; ut enim legimus Act. xxi. 20. multa millia ex Judæis crediderunt , atque auctore Apostolo ad Rom. xi. 25. *Cecitas ex parte contigit in Israel* . Ergo scelus Judæorum non est peccatum naturæ , nec reatu pertransit in posteros .

AD QUÆDAM IN CONTRARIUM ARGUMENTA .

Ob. 1. Judæi , ex quo propagati sint ex semine Abraham , peculiare jus ad divinas promissiones habebant . Etenim Gen. xvi. 7. Deus statuit pactum cum Abraham , ut esset Deus *seminis illius* . Christus Matth. 15. 24. testatur se tantum missum fuisse ad oves , *quæ perierunt ex Israel* : atque Lucæ xix. 9. Zachæus salutem consecutus est , eo quod & ipse *filius* esset Abraham . Atqui post Domini Crucifixionem hoc jure privati sunt , ut liquet ex parabola apud Matth. xx. 1. de dispersis agricolis ob occisionem Filii Domini sui , nec non ex ipsâ Apostolorum prædicatione ; nam principio Matth. x. 6. præcepit eis Jesus , ne abirent in vias gentium , at post mortem cap. xxvi. 11. 18. jussit , ut omnes gentes docerent . Judæi ergo ob crimen Deicidii nedum se , sed posteros quoque suos jure ad promissiones divinas privaverunt . Atqui peccatum quod privat bono aliquo non solum personam , sed ejus progeniem ex D. Thoma q. 4. de malo art. 5. est peccatum inficiens naturam ; Judæorum ergo scelus peccatum naturæ est .

Resp. dist. ma. Judæi jus habent ad divinas promissiones ex quo sint filii Abraham *secundum carnem* , nego : *secundum spiritum* , concedo :
ait

ait enim Apostolus ad Rom. 4. 13. *Non enim per legem promissio Abraham, aut semini ejus, ut heres esset mundi, sed per justitiam fidei*; & Augustinus in Ps. 148. *Quisquis imitatus fuerit Abraham, filius est Abraham: quisquis degeneraverit a fide Abraham perdidit progeniem Abraham. Judæi degeneraverunt; perdiderunt*. Ita Chanania non erat filia Abraham, quia nondum credebatur, unde ei eodem cap. xv. Mat. v. 23. ob fidem concessum est quod petebat. Zachæus etiam erat filius Abraham *imitando fidem, quia non erat in vanitate somniantium, sed in fide evigilantium*, ait Augustinus in Ps. 75. Alioqui si Zachæus non propter imitationem fidei Abraham salutem consecutus esset, sed ob carnalem propagationem, salvi facti essent Judæi omnes. Hæc ad majorem propositionem. Minor eadem ratione distinguenda est: Judæi privati sunt jure promissionum divinarum quantum ad terram Chanaan, alique bona temporalia, concedo: quantum ad sempiternum regnum Messie, subdistinguo: Judæi omnes procreati ex semine Crucifixorum, nego: Judæi, qui horum crucifixorum imitantur infidelitatem, concedo. Enimvero post mortem quoque Christi Judæis Evangelium prædicatum est, & Apostoli conversi sunt ad gentes, quoniam Judæi ipsi contradicebant blasphemantes, & verbum Dei refutabant. Videantur Acta Apostolorum cap. xii. 26, & 46. Distinguenda est pariter minor subsumpta: Est peccatum naturæ illud quod privat aliquo dono naturæ, ut originale quod privat originali justitia, & recta facultatum ac sensuum ordinatione atque harmonia quale donum primitus collatum fuit Adam, trajiciendum, si stetisset, in omnes posteros, esto: Peccatum est naturæ, quod privat aliquo dono collato fidei, meritoque personæ, quale donum fuit promissio Abraham participanda ab his tantum, qui ejusdem fidei imitatores sunt, nego. Atque hæc etiam est expressa doctrina D. Thomæ 4. q. de malo art. 8. ubi definit peccata proximorum parentum non esse originaria, quoniam non auferunt *aliquod donum naturæ*, idest donum in singulos naturali generatione propagandum.

Ob. 2. Ad Rom. xi. 24. Judæi dicuntur inserti olivæ, idest, Ecclesie fidelium *secundum naturam*. Cap. xv. 8. asseritur Christum fuisse ministrum circumcisionis *ad confirmandas promissiones patrum*, & cap. ix. 3. 4. Apostolus ait Israelitarum esse adoptionem, gloriam, legislationem, promissa; de iis loquens, qui erant ejus *cognati secundum carnem*. Itaque naturaliter, & vi propagationis ex semine Abraham spectabant ad promissionem, a cujus jure ob mortem illatam Christo exciderunt.

Resp. nego consequentiam. Nam ad Rom. xi. Judæi dicuntur olivæ rami naturales, quia naturali propagatione erant ex radice, sive genere Abraham, in quo per fidem servabatur Ecclesia: quemadmodum Gentes erant rami oleastri, quia inter eas vivebat idololatria. Ut ergo idololatria gentium non est peccatum originale, sed actuale transiens in po-

posteror imitatione, non femine; ita benedictio Abrahamæ spectat ad omnes, qui imitantur illius fidem, non qui gignuntur ex ejus semine. Et quomodo gentes insertæ sunt in bonam olivam per gratiam fidei, ita rami naturales fracti sunt *propter incredulitatem*. Ita ibidem Apostolus v. 25. *Propter incredulitatem*, inquit, non per seminalem originem. Si enim per seminalem originem non contigisset in Israel *cæcitas ex parte*, nec salvus fieret *omnis Israel*, ut e vestigio addit Paulus, idest, *qui & ex Judæis, & ex gentibus secundum propositum vocati sunt*: ipsi *verius* (sive verus) *sunt Israel*, inquit Augustinus Ep. 59. nunc 149. 19. Nam pœna respondens peccato naturæ posterius omnes multantur. Ex his patet sensus aliorum verborum, maxime quod Apostolus appellans Israelitas *cognatos secundum carnem* ostendit alium modum cognationis secundum fidem, ut animadvertit Augustinus serm. 63. de diversis cap. 18. De ea autem cognatione ad Rom. 1x. 8. scriptum est: *Qui filii sunt promissionis æstimantur in semine*.

Ob. 3. Judæi Crucifixores Domini clamaverunt Mat. xxvii. 25. *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*, idest, *culpa & pœna*, habet Glossa interlinearis: Atqui *perseverat usque hodie imprecatio*, ut scribit Hieronymus laudatus a Corn. a Lapide Comment. in hunc locum Matthæi: Ergo pertransit ad posterius Judæorum *culpa & pœna*.

Resp. dist. majorem: Clamaverunt invidentiâ excæcati, & nescientes quid imprecarentur, conc. quod posset sceleris sui in filios culpa & pœna transire, subdist: pœna temporalis, quâ ad terrorem impiorum interdum puniuntur posterius nullum jus habentes ad terrenam felicitatem, licet sint innocentes, concedo: pœna sempiterna, quâ puniuntur Judæi, tametsi non imitentur incredulitatem patrum suorum, nego. Atqui perseverat usque hodie imprecatio, scilicet temporalis pœna, & abominatio prædicta a Daniele, ut inquit ibidem a Lapide, conc. pœna sempiterna, si imitentur Judæi incredulitatem Majorum, esto; nisi illam imitentur, nego.

Ob. ultimo: Scelus Judæorum appellatur a Jeremia cap. xvi. 1. *peccatum scriptum stylo ferreo in ungue adamantino*, & ab Amos ii. 6. *scelus*, a quo Israel non convertitur. Id vero non solum ob temporalia supplicia, verum etiam ob cæcitatem ac perversitatem, quæ in Judæis tanta est, ut perpauci Christi fidem amplectantur: & si quis Christo nomen dederit, continuo ad relapsum vehementi inclinatione excitatur. Ex solo lacte Judææ nutricis infici puerulos experientia compertum est. At ubi pœna est, etiam culpa invenitur, frequenter Augustino Julianum interpellante: *Fatemini pœnam, culpam dicite*; Itaque in Judæos culpa Majorum trahitur.

Resp. peccatum Judæorum scriptum esse stylo ferreo, quoniam ejus causa in perpetuam captivitatem sunt deportati, & quemadmodum idololatrarum amuleta Deorum suorum suspendunt ad cor, ita Judæi di-

disperſi, quaſi inſignia deferunt & χαραματα patrati ſceleris. Id vero non eſt culpam contrahere, ſed quaſi ſanguinis inſamiam, & infortunium natalium. Ita poſteri Cham ſecum ferunt maledictionem paternam: ita peccato Salomonis ejus filii diminutione regni puniti ſunt: ita cruciferorum ac rebellium nati abſque proprii reatus macula habentur infames. Cauſſam reddidi ſuperiori capite ad 3. At, inquit Manſo, trahunt Judæi parentibus etiam pravum habitum, cæcitatem, perviciaciam, & inclinationem ad imitandum crucifixores. Quid inde? Filii omnes, ut plurimum, pravam affectionem contrahunt parentum; & eorum artes, vitia, moreſque imitantur, maxime ſi eadem ſit parentum ac filiorum educatio. At hæc prava affectio non ſubſternitur reatui culpæ, niſi præbeat voluntas aſſenſum. Nemo quippe damnatur propterea quod inclinationem malam ob corporis diſpoſitionem induat ſemine, aut lacte. Enimvero culpæ reatus vel eſt privatio originalis juſtitiae, vel actualis: illam privationem induxit peccatum Adæ, quia naturam vitiavit originaria juſtitia exornatam: hanc privationem efficit actualis voluntas, quia iterum animam exiit ſuperinducta juſtitia: Judæi ergo, ut generantes reliqui, in filios affectiones malas trajiciunt; quæ, ut in parentibus, ita in poſteris nequeunt eſſe proxima cauſſa damnationis, ideſt, nocere non poſſunt niſi volentibus. Qui volunt, ac pereunt, non ſunt diſcreti a maſſa perditionis, neque eis auxilia, quæ nullum durum cor reſpuit, ſunt Dei propoſito præparata. Cur ſic diſcreti non fuerint, non eſt peccatum Crucifixorum, ſed illud, quod trahimus ex Adam; & qui diſcreti ſunt, velamen cordis abjiciunt, eiſque ſive Judæi ſint, ſive Gentiles, ſive mali improbiſſimi, Chriſtiani, *durum eſt contra ſtimulum calcitrare*. Act. 1x. 5.

C A P U T VIII.

*De pœnis, quæ in altera vita originali peccato
reſpondent.*

PUEROS non regeneratos baptiſmate ante rationis uſum concedentes naturæ Pelagiani excludi quidem a regno cælorum ſenſerunt, ſed frui tamen felicitate quadam, ac vita perenni. Hanc Pelagianorum, fuiſſe hæreſim nullus ignorat, traditque expreſſe Auguſtinus Hær. 88, de peccato origin. cap. 21. ſerm. 14. de verbis Apoſtoli, lib. 11. de orig. animæ cap. 12, in v. Operis Imperf. contra Julianum n. 200, & aliis in locis compluribus. Eoſdem pueros frui naturali beatitudine, & poſt judicium extremum ſuper terram eſſe commoratuſos cenſent Catharinus, Pighius, & Cardinalis Sfondratus. Puniri exclusionem regni cælorum, quod ſupplicii genus dicitur pœna damni, conſentiant uno ore.

ore Catholici. Sunt ex his nec pauci, nec infimi ordinis, qui ex hac pœna nullum animi dolorem illos experiri arbitrantur. Augustiniana tandem sententia est, illos nedum dolore aliquo macerari, sed etiam plecti pœna sensibili, licet comparate ad eos, qui actualia patrantur, leni admodum, & mitissima.

Antequam hujus doctrinæ positiones afferam, dissimulandum non est, Augustinianæ sententiæ assertores passim appellari a Scholasticorum nonnullis *Tortores puerorum*. Quibus si vicem rependere velimus, nihil est, quod facilius possimus præstare. Nam Florentius Conrius Archiepiscopus Tuamensis, & is quidem non Augustiniani instituti, sed Ordinis Minorum, in libro, quem de hoc argumento conscripsit cap. 26. hos Scholasticos stupendæ animositatis redarguit, a penetrandis Augustini principiis remississimos esse pronunciat, parum Divinas Scripturas penetrare, & Romanam Ecclesiam, dum Augustini placitum labefactare conantur, non levi forte injuria afficere. Sed nos ab his penitus abstinemus, hac una responsione contenti, tortores damnatorum esse demones; & universorum judicem, ante cujus tribunal etiam pueri sisti debent, esse Deum. Ipse illorum causam aperte novit; nos quæ audivimus ab Augustino, referemus commiserantes Filiorum Adæ conditionem: quæ nisi talis erit, qualem nos opinamur, gratulabimur maximopere. Næ tortores dicuntur, qui nec percutiunt, nec damnant, & commiserantur damnatis!

Vetustis hisce conviciis, quæ late expungit Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 5. nunc prætermisiss; animadvertendum est, quod Edmundus Simonnet Jesuita doctissimus Disput. v. de peccatis art. 12. ingenue fatetur Latinos Patres post exortam hæresim l'elagianorum magno consensu nostram tenuisse sententiam; quamquam oppositam post sæculum xii. amplexi fuerint fere omnes Doctores Scholastici. Imo nostram definitam in Concilio Florentino arbitratur Petavius alter celeberrimus Jesuita Tom. 1. Theolog. Dogmatum lib. 1x. cap. 10. prope finem: quod sine ulla hæsitacione fatetur Nicolaus L'Herminier Tom. vi. pag. 441. Quod vero de Scholasticis dictum est, nos utique negare non possumus. Cum enim Magister sententiarum scripssisset dist. xxxi. infantem nullam ignis materialis vel conscientie vermis pœnam sensuros, qui primum in eum Commentaria ediderunt, fortasse de hac questione minus solliciti, nec data opera Patrum testimoniis expensis Magistro subscripserunt, tria quoque Scholasticorum lumina D. Thomas, Scotus, & S. Bonaventura. Ob quorum auctoritatem, absit, ut huic assertioni vel minimam erroris notam nos audeamus impingere. At vicissim immerito a nonnullis vexamur, si ab istis recedimus. Nam major pro nobis stat numerus & auctoritas Patrum, si verum est nobiscum cum Augustino Latinos reliquos consentire; quod num verum sit, postea inquiremus. Nec destituimur Scholasticorum suffragiis, Nam par-

parvulos luere pœnam ignis, si Thomam de Argentina exceperis, teneant omnes instituti nostri Doctores. Commemorandus primo Gregorius Ariminensis in 2. dist. 33. q. 3. qui tamen quæstionem his verbis absolvit: *Quia hujus quæstionis non vidi partem aliquam expresse determinatam ab Ecclesia, & tremendum mihi videtur negare auctoritates Sanctorum, e contra etiam non est tutum contraire communi opinioni, & consensui Magistrorum nostrorum; idcirco neutri parti alteram præferens, dijudicationem earum lectori relinquo.* Atque hanc moderationem nos tenere volumus lectoris judicium expectaturi. Sequuntur Alipius Reylof lib. v111. de Anima cap. 2. Carolus Moreau Tom. 1. Tertul. p. 2. pag. 89. Cardinalis Norisius in Vind. cap. 3. Gavardi de Peccat. Originali q. 2. art. 5. Petrus Manfo Tom. 2. q. xv. Nicolaus Girken Tom. 2. Traët. 3. dub. 4. q. 2. Leonardus Vanroy de Peccatis quæst. ultima, Aurelius Piette Tom. 2. cap. 2. q. 1x, atque ut omittam Musæum, Paludanum, aliosque innumeros, Antonius Guerrero Traët. 111. §. 1x. prioris voluminis Operis Moraliū, quod adhuc sub prælo sudat. Ex externis plures laudat citato loco Norisius præsertim ex discipulis Scoti, ut Joannem Poncium, Patrem Macedo, Florentium Cornium, alios. Sylvius 1. 2. q. 86. art. 2. fatetur sententiam nostram esse *tum Scripturis, tum Patribus conformiorem.* Estius §. v111. in dist. 33. secundi libri utriusque argumenta proponit, & affirmat hanc nostram, in quam magnopere inclinat, poni a Fulgentio inter regulas fidei, etsi neutra tanquam fide tenenda sit, nec possit e contra damnari, tanquam hæretica. Ex Sorbonicis Doctoribus luculenter pro nobis scripsit L'Herminier tom. 6. pag. 415. Augustini aliorumque Patrum Africanorum, & Gregorii Magni hanc esse mentem confirmat Ludovicus Habert de Peccatis cap. v11. §. 7. q. 10. Eidem assentitur Juvenin P. 7. dissert. 7. cap. 2. quæst. v. Hos commemorasse sufficiat. Nunc dirimendæ controversiæ bonis, ut inquam, avibus tantillum operis commoda bo.

PROPOSITIO I. Pueri decedentes priusquam sint regenerati baptizmate, supernaturali beatitudine minime potiuntur.

Hæc propositio est de fide adversus Pelagianos definita a variis Conciliis, ut scribit S. P. lib. 11. de Orig. animæ cap. 12, idest a Diospolitano, Carthaginensi, & Milevitano. Quibus adde Tridentinum sess. v. can. 4. & Florentinum sess. ultima. Demonstratur 1. ex Scripturis; nam Jo. 111. 3. habetur: *Nisi quis renatus fuerit, &c. non potest videre regnum Dei.* Quo testimonio perculsi Pelagiani fatebantur parvulos baptizandos esse *non propter salutem, & propter vitam æternam, sed propter regnum cælorum*, ut Augustinus refert Serm. de verbis Apostoli quartodecimo. Atqui non solum a regno cælorum, sed etiam a salute & vita æterna hujusmodi parvuli exclusi sunt. Ergo supernaturali beatitudine non fruuntur. Minorem probamus primo,
 ToIII. K quia

quia commentitia est illa a Pelagianis excogitata inter regnum Dei, & inter æternam vitam distinctio, quemadmodum evici cap. 1. hujus libri proposuit. 2. argum. 3. Deinde ex eodem cap. Joannis versu 16. *Ut omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam*, factis apparet eos, qui habituali fide non exornantur, esse æterna vita privandos. Quod in eodem Evangelio repetitur cap. v. 24. 40, &c. Demonstratur 11. Patrum auctoritate, maxime Augustini scribentis laudato Serm. de verbis Apost. 14. *Nos dicimus aliter salutem, & vitam æternam non habituros, nisi baptizentur in Christo*. Et in 11. de peccat. meritis cap. 16, *Multum autem fallit & fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apostolo, Judicium ex uno delicto in condemnationem*. Adstipulantur Patres Concilii Carthaginensis, & Milevitani in Epistola ad Innocentium 90. & 92. inter Augustinianas: illi enim scribunt, *Parvulos etiam propter salutem, quæ per Salvatorem Christum datur, baptizandos (Pelagiani) negant, & sic eos mortifera ista doctrina in æternum necant: promittentes etiam si non baptizentur habituros vitam æternam, nec pertinere ad eos, de quibus Dominus ait: Venit enim filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat*. Quam Pelagianam assertionem subinde anathemate feriunt. Et Milevitani Patres: *Pueros quoque parvulos, si nullis innoventur Christianæ gratiæ Sacramentis, habituros vitam æternam nequam præsumptione contendunt, evocantes quod dicit Apostolus, Per unum hominem &c.* Vide & Innocentii Epistolam, ejusque sententiam apud S. Patrem libro 11. ad Bonifacium cap. 4. Nec non Gelasii ad Picanos Episcopos. Tertio refutatur hæresis Pelagianorum ratione: nam repromissa beatitudo est Dei visio, ut docet Apostolus ad Corinth. 1. cap. 13. 12. & Joannes 1. cap. 3. 2. Hi pueri non videbunt Deum, ut est in se; Ergo privabuntur supernaturali beatitudine. Accedit nec Pelagianos potuisse percipere, quænam sit hæc vita sempiterna extra regnum cælorum, ut liquet ex Augustino cap. 21. de Peccato originali.

Advertendum obiter distare ab hæresi Pelagiana opinionem Gerfonis affirmantis serm. de Nativ. Virginis quosdam pueros nondum natos, si forte morituri sint priusquam ad baptismum fluminis pervenire valeant, & præsertim parentes assidue orent, & in votis habeant, ut baptizentur, baptismi Spiritus Sancti misericorditer consecrari. Cujus opinionis suffragator est Gabriel Biel in 14. dist. 9. q. 2. & Cajetanus in 111. partem q. 68. art. 1. 2. & 11. Hi enim parvuli per Christi gratiam absque baptismo noxa originali deleta beatitatem, regnumque cælorum statuminant. Sed paucos habet patronos commentum istud, meritoque refellitur. Primo enim diserte Augustinus lib. 11. de Origine Anim. cap. 12. adversus Vincentium Victorem affirmat, neminem, qui non renatus fuerit Christianæ fidei lavacro solvi ab originali peccato, nisi mysterium fidei in parvulis perficiatur atque impleatur, & perpetuam

ram illius peccati abolitionem promitti absque Christi baptismo . Legatur & Epist. 57. ad Dardanum . Deinde non esse de parvulorum sine baptismo decedentium damnatione dubitandum , liquet ex Epistola 1. Siricii Papæ cap. 2, & ex Conciliis Africanis nuper laudatis , nec non ex plenariis Florentino , ac Tridentino , quæ definiunt necessum esse , ut peccatum originale lavacro regenerationis expiatur , alias decedentes pueros æternam vitam non consequi . Legito Petavium lib. 1x. Theologorum Dogmatum cap. xi. Tandem si fide ac voto parentum possent pueri interiori baptismo consecrari ; quamplures filii fidelium in utero matrum expiarentur , neque puerulos recens natos necesse foret ob damnationis periculum sacro fonte levare . Quod est nimium plaudere Novatoribus ; a quorum dogmate Catholici omnes abhorrent .

PROPOSITIO II. Fictitia est illa naturalis beatitudo , quam benigniores quidam pollicentur infantibus .

Evincitur pluribus argumentis , quorum esto primum . Hæc assertio nullum in Scripturis vel Patribus fundamentum habet , quin , ut visum hastenus , cum ex illis , tum ex his constat omnes ob Adæ delictum damnari , & excludi a regno , nisi lavacro regenerationis munden- tur . In quo exilii ac damnationis statu puerulos beatitate quadam potitos quasi ludere , & in arundine longa equitare , nos quidem anilem fabulam arbitramur . Alterum est , quod si ad naturalem aliquam beatitudinem hujusmodi parvuli pervenirent , foret hæc medius ille locus inter regnum cælorum , & condemnationem , quem locum commenti sunt Pelagiani , & de quo Augustinus in primo de Origine animæ cap. 9, *Non baptizatis parvulis* , inquit , *nemo promittat inter damnationem , regnumque cælorum , quietis , vel felicitatis cujuslibet , atque ubilibet quasi medium locum , hoc enim eis hæresis Pelagiana promisit* . Ubi non solius supernaturalis felicitatis , sed *cujuslibet* parvuli , qui non renati decedunt , asseruntur expertes . Tertium argumentum illud est , quod hi parvuli non sunt immunes a pœna & miseria , ut sequenti propositione demonstrabitur . Nequit autem beatitudo aliqua cum oppressione animi , ærumnisque consistere . Proximum est , quod hi parvuli stant sub dæmonis potestate , ut S. Pater affirmat lib. vi. contra Julianum cap. 8. & lib. 111. de Nuptiis cap. 18. quod etiam liquido colligitur ex baptizandorum exsufflationibus . Sub vexatione autem Dæmonum , *nonne universa , quam Deus instituit , natura turbatur ?* Ait ipsemet Augustinus lib. 1. Operis Imperf. cap. 88.

His accedit , quod gravissimorum Theologorum judicio , non aliam beatitudinem parvulis decedentibus sine baptismo promittebat hæresis Pelagiana , quam naturalem felicitatem . Ita sentit Estius in distinctionem 33. §. 7. ita Petavius lib. 1x. de Prædest. cap. xi. n. 2. ita L'Herminier loco citato Concl. 2. & ex Nostratibus Norisius , & quos supra commemoravi . Id vero mihi satis compertum est . Nam Pela-

giani duo genera vitæ distinguebant; unum est *anapaustia*, sive expers peccati animus, cujus quisque naturæ viribus sibi met esset auctor, ita ut sine peccato vitam degens congruentem felicitatem assequeretur. Posterior vita est adoptio, & dignitas filiorum, ad quos regnum cælorum hæreditario jure devolvitur. Atqui Pelagiani fatebantur pueros non baptizatos tali hæreditate privari: Ergo iis non aliam beatitatem pollicebantur, quam quæ naturæ viribus posset comparari, & nullum haberet supernaturalis beneficii ornamentum. Præterea Pelagiani fatebantur parvulos non esse vasa in honorem, nec eis deberi vitam æternam paratam credentibus, sed quamdam tantummodo felicitatem, in qua sine cruciatibus vitam agerent. Ita nimirum constat ex Augustino lib. 1. de Prædest. Sanctorum cap. 13, lib. 1. Operis Imperf. cap. 137. lib. 11. de Nat. & grat. cap. 21. Ergo Pelagiani nunquam parvulis absque Christi Sacramento denatis aliam beatitatem sponponderunt, quam naturalem.

PROPOSITIO III. Parvuli cum originali reatu morientes dolore aliquo afficiuntur.

Mihi quidem, nisi omnino peridi communem sensum, videtur hæc thesis manifestissima. Quæ est enim pœna, quæ damnatio, quodnam supplicium, ubi nullus dolor excruciat? Certe pœnæ ideam percipere non valeo, nisi animadversionem, incommodum, multamque cui reus animo, aut corpore subijcitur. Nec pœnam subire ac luere crediderim, qui nec suscipiunt, nec perferunt. At non ea est ceterorum perceptio. Age ergo, disceptetur de propositione paulisper. Primum ob originale peccatum pueri nascuntur filii iræ, ut Apost. loquitur 2. cap. v. 3. ad Ephes. id est filii vindictæ, filii pœnæ, filii gehennæ, ut lectione 1. docet S. Thomas: iram ergo, vindictam, pœnam, gehennam perferunt, ac dependent. Deinde fides docet illos damnari & arceri a regno cælorum, quod gravissimum supplicium esse tradunt unanimi consensione Patres, maxime Chrysostomus hom. 47. & 57. ad Populum Antiochenum, & Basilii in Psalm. 33. Insuper per Concilium Florent. sess. ult. definitum est, *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas. Quid est autem puniri, nisi castigari, plecti, supplicio affici?*

Ex Augustino autem hæc delibo. Cap. 112. Enchirid. *Perire, inquit, a regno Dei, alienari a vita Dei, carere tam magna multitudine dulcedinis Dei. . . . tam grandis est pœna, ut ei nulla possint tormenta quæ novimus comparari, si illa sit æterna.* Bene habet, inquit; sed hæc pœna parvuli non excruciantur. Verum S. Pater lib. vi. contra Julianum cap. x. ita hanc responsonem expungit: *Si hoc eis non erit malum, non ergo amabunt regnum Dei tot innocentes imagines Dei. Si autem amabunt, & tantum amabunt, quantum innocentes amare de-*

debent regnum ejus, a quo ad ipsius imaginem creantur, nihil ne malè de hac separatione patientur? Et serm. 294. cap. 6. *Parvum malum est in hominis corde, qui societatem non querit Sanctorum, qui non desiderat regnum cælorum? Si non desiderat, pœna est de perversitate; si autem desiderat, pœna est defraudata caritate.* Vide etiam lib. 111. contra Jul. cap. 3. & 12. & Operis Imperfecti lib. 111. n. 97. Præterea, S. Pater lib. primo contra 2. Epistolas Pelagianorum cap. 22. expressis verbis scribit parvulos *secundæ mortis subire supplicium*. Item lib. 1. Operis Imperfecti n. 5. non solum rejicit medium illum locum Pelagianorum inter regnum Dei, & gehennam, sed etiam negat medium *inter regnum bonis, & supplicium malis præparatum*: & denique lib. 1. de peccatorum meritis cap. 16. & v. contra Julianum cap. 11. ait parvulos non baptizatos futuros *in damnatione mitissima*. At damnatio parvulorum dici non potest mitissima considerando in se pœnam d. nni: hoc enim sensu *nulla tormenta possunt ei comparari*, auctore ipso met Augustino. Mitis est ergo & minus aspera, ut conficit premitque puerulos, quorum non est cruciamentum egregie summum, omnique immanitate teterrimum, ut in adultis.

Suppetit ad auctoritatem ratio. Primum quia cruciatur quisquis appetit quod adipisci non potest: Parvulorum animus quod appetit adipisci non potest, nempe Deum, ad cujus imaginem creati sunt: Ergo excruciantur. Deinde quomodo exules a patria, ac sub dæmonis potestate, ferrei scilicet, ac truculentissimi hostis, possunt non ingemiscere, nec indolere? Rursus adversa opinio, ut inquit Clariss. Theologus Estius cit. §. 7. dist. 33. veritatem peccati originalis evacuat; etenim peccato proprie dicto pœna proprie dicta respondet: Parvuli non regenerati rei sunt peccato proprie dicto: Ergo necesse est, ut ei pœna aliqua vera, ac propria respondeat. Postremo cur hi parvuli supplicium subire non debent? Num quod sint innocentes? Hæc est vetus querimonia Pelagianorum. An quod Deus speciali providentia efficiat ne triste quidquam illis accadat? Somnium istud est; nam in vasa contumeliæ apta in interitum non talis cura exercetur, sed ira. Fortassis cœlestis regni ignorantia laborant? Sed illud amant, ergo norunt: sunt Dei imagines, ergo illius desiderio exardeſcunt: judicabuntur, ac stabunt ante Christi tribunal; ergo audient esse regnum ante mundi constitutionem præparatum electis. Hæc de tertia propositione; nunc agamus quod instat.

PROPOSITIO IV. Pueri cum Originali peccato decedentes pleſtuntur aliqua pœna sensus, licet in comparatione adultorum, mitissimâ.

Sit primum pro hac sententia argumentum. Describitur universale judicium Matth. 111, 12. x111, 36. xxv, 32. Apocalypſi. xx. 15. aliisque in locis. Priori loco hæc verba occurrunt: *Cujus ventrilabrum in manu sua: & permundabit aream suam. & congregabis triticum suum*

*suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Quæ verba repetentur Lucæ cap. 111. 17. Altero in loco legitur: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. In tertio habetur: Congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabis eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis: & statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris: & v. 41. Tunc dicet his, qui a sinistris erunt, discedite maledicti in ignem æternum. Postremo ita tragedia absolvitur: Es qui non inventus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. Parvuli sane non sunt triticum, quod congregetur in horreum: non sunt oves, quæ statuuntur a dextris: non sunt prædestinati, qui scripti inveniantur in libro vitæ. Sunt ergo paleæ, & zizania alliganda ad comburendum: sunt hædi locandi a sinistris, & in gehennam trahendi: sunt reprobi detrudendi in stagnum ignis. Notissima sunt Augustini verba hoc argumenti generis mirifice comprobantis: *Venturus est Dominus* (inquit form. 14. de verbis Apostoli cap. 3.) *& judicaturus de vivis, & mortuis, sicut Evangelium loquitur, duas partes facturus est, dexteram & sinistram. Sinistris dicturus est: Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus. Dextris dicturus: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: hanc regnum nominat: hanc cum diabolo damnationem. Nullus reliquus est medius locus, ubi ponere queas infantes. Et paucis interjectis: Qui non in dextera, proculdubio in sinistra. Ergo qui non in regnum, proculdubio in ignem æternum.**

Contrariæ sententiæ patroni respondent primo parvulos non esse a Christo judicandos. Sed hæc responsio evertitur validissimis momentis. Ac primum iisdem, quæ produximus, literarum sanctarum testimoniis. Nam Matt. xxi. 36. rogantibus discipulis ut edissereret parabolam zizaniorum respondit Dominus: *Ager est mundus: bonum vero semen, hi sunt filii regni: zizania autem filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero consummatio sæculi est. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione sæculi.* Omnis ergo qui in agro mundi nascuntur, sive triticum sint, sive zizania, in die messis sunt colligendi, atque vel in horreum congregandi, vel igne inextinguibili comburendi. Cap. autem xxv. *Congregabuntur*, inquit Evangelista, *ante eum omnes gentes.* Deinde futuros parvulos in sinistra definit Concilium Africanum celebratum an. 418. declarat in Epist. ad Picens S. Gelasius: connumerat inter regulas fidei Augustinus in Epist. 107. ad Vitalem, ut demonstrat laudato in loco Norisius. Rursus: *Pater omne judicium dedit Filio: & potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est*, ut habetur Joan. v. 22. 27, nimirum ideo Christus est iudex, quia Redemptor; atque, ut explicat Augustinus, ro-

tum judicare debet, quia pro toto pretium dedit. Quid ergo? Redemit omnes; omnes judicabit.

Respondent alii esse quidem parvulos judicandos, sed non ituros in ignem. Verum hos non moror. Nam si judicandi creduntur, aut in dextera statuendi sunt, aut in sinistra: ergo vel in regnum ibunt, vel in ignem æternum. Ibunt, inquit aliqui, sed non cremabuntur. Nil solidius hi crepant. Enim vero *paleas comburet igni inextinguibili: Zizania alligabuntur in fasciculos ad comburendum: Ibunt in supplicium æternum*; clamat Evangelista. Habet Græcus: *eis κόλαση αἰώνιον, in punitionem, & cruciatum sempiternum*. Deinde: quare hi parvuli mittuntur in ignem? Num ut inter flammæ cum pueris Babylonis Deo benedicant? At inquit Regius Vates Ps. cxl. 17. *Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui descendunt in infernum*: & ps. vi. 6. *in inferno autem quis confitebitur tibi*? Rursus: ne igne torqueantur, erunt flammæ singulari beneficio cohibendæ. Sed cur tantus amor in vasa iræ, & vindictæ? Denique si fas est hoc pacto sacras literas detorquere, dicamus & scelestissimos in ignem æternum fore compingendos, non concremandos. His autem obviam it Augustinus in 1. de Fide & Operibus cap. 15. *Neque illud dici potest, in quo nonnulli se seducunt, ignem æternum dictum, non ipsam combustionem æternam: cum & hoc prævidens Dominus sententiam suam concluderit, ita dicens: sic ibunt illi in combustionem æternam; justi autem in vitam æternam. Erit ergo æterna combustio, sicut ignis*. Itaque si parvuli ibunt in ignem; ibunt in supplicium, in ambustionem, in operationem ignis, in cruciamentum, *eis κόλαση αἰώνιον*.

Sunt qui reponunt cum Bellarmino, hædos & agnos esse fideles, quorum unus est pastor, & agrum in quo germinat triticum cum zizaniis ac paleis Ecclesiam Catholicam. Quæ facillime convelluntur. *Quid enim si dicatur nomine area intelligi etiam posse mundum universum*? ait eruditus Jesuita Simonettus in hac quæst. resp. 2. ad opp. 2. Ego, quod ita intelligatur, contendo; quoniam Christus parabolam illam edisserens ait: *Ager est mundus*; & Evangelista explicans ovium, hædorumque magnum gregem, inquit: *Congregabuntur ante eum omnes gentes*. Animadvertit gravis & præclarus Theologus L'Herminier Tom. 6. pag. 419. Bellarminum hoc loco sibi non confitere, nam fateatur quod universali judicio *omnes omnino aderunt pusilli cum magnis, fideles cum infidelibus, justi cum peccatoribus*. Hi ergo sunt agni & hædi, frumentum & paleæ, triticum & zizania.

Addam ex Scripturis nonnihil. Apocalypseos xx. 6. legitur: *Beatus & Sanctus qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem*. Prima resurrectio est animarum, secunda corporum: prima mors est separatio animæ & corporis; altera animæ & corporis ab omni felicitate divulsio, & damnatio perpetua. Ita docent

cent Augustinus xx. de C. D. cap. 6. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. item 6. & colligitur ex eodem loco Apocalypseos v. 14. *Et infernus & mors missi sunt in stagnum ignis, hæc est mors secunda*. Itaque sic argumentari fas est. Mors secunda habet potestatem in eos, qui non habent partem in resurrectione prima. Parvuli decedentes cum originali peccato non habent partem in resurrectione prima. Ergo in parvulos decedentes cum originali peccato mors secunda habet potestatem. Argumentum istud suppeditat mihi Augustinus scribens serm. de Oët. Pasch. 6. sive 162. de Temp. *Mors autem secunda ipsa est corporis & anime punitio sempiterna. Per mortem vero secundam anima solius mali hominis in æternum cum corpore suo cruciatur. Utraque ergo mors omnem hominem tenebat obstrictum, quia natura transgressio unumquemque peccatis propagat obnoxium. Quo in loco non solum Augustinus declarat secundam mortem esse illam, quæ & anima & corpus torquetur, quod etiam affirmat in capite nuper commemorato Fulgentius; sed asserit quoque deberi hanc mortem originali peccato.*

Infuper probatur thesis Sanctorum auctoritate. Augustini nonnulla recitata sunt: restant, quæ possent in medium asferri, longe plura: curabo manifestissima delibare. *Abstine*, inquit cap. 12. de dono persever., *ut causam parvulorum sic relinquamus, ut esse nobis dicamus incertum, utrum in Christo regenerati si moriantur parvuli transeant in æternam salutem: non regenerati autem transeant in mortem secundam*. Citato sermone de verbis Apost. xiv. explicata Dominica sententia: *Ite in ignem æternum*, inquit: *Ecce exposuit tibi, quid sit regnum, & quid ignis æternus, ut quando confiteris parvulum non futurum in regno, fatearis futurum in ignem æternum. Regnum enim cælorum est vita æterna. Nec aliud etiam Paulus Apostolus cum terreret homines, non parvulos non baptizatos, sed scelestos, facinorosos, contaminatos, perditos, non eos terruit quod erunt in igne sempiterno, quo sine dubio ibunt, si non corrigantur: sed tantum terruit quia in regno non erunt; ut cum viderint se perdere spem regni, non viderent esse consequens, nisi pœnam ignis æterni*. In Epistola etiam 28. num. 166. Ad Hieronymum: *Certus sum, quacunque anima (inquit) sine gratia Mediatoris & Sacramento ejus, in qualibet corporis ætate de corpore exierit, & in pœna futuram, & in ultimo judicio recepturam corpus ad pœnam*. Libro v. contra Julianum cap. 8. nunc xii. aperte pronunciat de parvulis non renatis *ignibus æternis arsfuros*. Et denique in tertio Operis Imp. num. 199. ita Julianum alloquitur: *Si non eruitur a potestate tenebrarum, & illic remanet parvulus: quid miraris in igne æterno cum diabolo futurum, qui in Dei regnum intrare non sinitur?*

Quid ad tam aperta loca Adversarii? Quidam respondent, Augustinum rem habere cum Pelagianis, & impugnare duntaxat fictam illam beatitatem, quam hi parvulis promittebant: asserere, cum ce-

teris

teris peccatoribus etiam pueros damari, comparate ad carentiam visionis Dei, & loci infernalis horrorem; abreptum denique æstu disputationis adhibuisse rigidiorē, & Scythicam orationem. Arbitror solā librorum Augustinianorum lectione hæc magnorum virorum dicta refelli. Augustini sententia est parvulos non baptizatos ire in ignem æternum, affici pœna ignis æterni, arsueros ignibus æternis: nec rejicit tantummodo medium locum confictum a Pelagianis, sed qualemcunque inter dexteram & sinistram, inter regnum electorum, malorumque supplicium. Ac opinione nostra nec fallitur, quia Divinarum Scripturarum ducitur auctoritate: nec rigidiorē sententiam amplectitur, quoniam per unum hominem peccatum in omnes pertransiit, & qui generantur ex Adam, sunt natura filii iræ, filii vindictæ. Debita reverentia dictum velim. Etiam Julianus Pelagianorum pestilentissimus lib. 1. Op. Inœrf. num. 48. sententiam Augustini immanem ac funestam appellat, negans Deum æternis ignibus parvulos tradere. Numquid objectum sibi rigorem Augustinus emollit? Nunquid affirmat igne pueros non confici? Annuit, & agnoscendum deprædicat *Judicium occultissimum quidem, sed sine ulla dubitatione justissimum.*

Respondent alii, mentem Augustini aliunde ex ejus libris patescere. Nam memorata ad Hieronymum Epistola, *Sed cum ad pœnas, inquit, ventum est parvulorum; magnis mihi crede coarctor angustii, nec quid respondeam prorsus invenio.* Quibus videtur nihil S. Patrem finite pronunciavisse. Futuros etiam hujusmodi parvulos in damnatione mitissima scribit libro v. contra Julian. cap. xi. in 1. de peccator. meritis cap. 16, & Ench. cap. 93. Si autem loca Augustini penitus inspiciantur; his quoque assertum nostrum firmatur. In Epistola enim illa, integra Augustiniana periodus est: *Sed cum ad pœnas ventum est parvulorum, magnis mihi crede coarctor angustii, nec quid respondeam prorsus invenio, non solum eas pœnas dico, quas habet post hanc vitam illam damnatio, quo necesse est trahantur, si de corpore exierint sine Christianæ gratiæ Sacramento, sed eas ipsas, quæ in hac vita dolentibus nobis versantur ante oculos, quas enumerare si velim, prius tempus quam exempla deficient.* Ergo ut in hac vita, ita in damnatione, ad quam trahuntur, parvulos pœnam dare, Augustinus censet indubitatum. Arduum putat ac perdifficile demonstrare humana ratione quomodo traducatur peccatum, quod tantorum malorum est causa: unde inquit, quid de animorum origine sentire commodius valeat; aut si pœnis tantis mulctari possunt parvuli sine peccato, rogat ut id ei velit Hieronymus edisserere.

Hæc pariter de mitissima parvulorum damnatione in v. contra Julianum libro leguntur: *Ego autem non dico, parvulos sine Christi baptisinate morientes tantā pœnā esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret: cum hoc Dominus non de quibuslibet peccatoribus, sed de se-*

lestissimis, & impiissimis dixerit. Si enim quod de Sodomis ait, & utique non de solis intelligi voluit, alius alio tolerabilius in die iudicii punietur: quis dubitaverit parvulos non baptizatos, qui solum habent originale peccatum, nec ullis propriis aggravantur, in damnatione omnium levissima futuros? Itaque mitissima est parvulorum damnatio, quia non tanta pœna plectuntur, ut peccatores nequissimi; qualis est Juda, cujus immane flagitium Salvator Matth. xxv. 24. his verbis expressit: Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Est enim in damnatis, ut unus altero iniquior, ita pœna magis, aut minus acerba. Adde quod Augustinus pœnam damni, ut proposuit. 3. dictum est, censet esse gravissimam. Erit ergo mitissima parvulorum damnatio, non pœna damni, sed sensus.

Confidentius regerunt alii, Augustinum proprio Marte, & absque opinionum defectu contrariam ceteris Patribus sententiam cudisse. Hos detineam paullulum, opus est. Principio meminisse juvat, S. Patrem sermonem 14. de Verbis Apostoli recitavisse Carthagine ad populum, jubente Aurelio Primato totius Africæ anno 413, ex quo recte infert Norisius Augustinianam doctrinam nec novam fuisse, nec singularem. Secundo vetustissimus Auctor Hypognosticon, idest, *subnotationum*, lib. v. cap. 5. sic placitum, scitumque nostrum confirmat: *Finge Pelagiane locum ex officina perversi dogmatis tui, ubi alieni a Christi gratia vitam requies, & gloriæ possidere parvuli possint. Dextera est iusti iudicis sedentis, & sinistra: regnum, & gehenna: vita, & mors: iusti, & iniqui. In dextera igitur iusti sunt constituti, in sinistra operarii iniquitatis: in regno requies baptizatorum, in gehenna pœna incredulorum: vita ad lætitiâ gloriæ, mors ad fletum & stridorem dentium: iusti in regno Patris cum Christo, iniqui in igne æterno parato diabolo, & angelis ejus.* S. Fulgentius in libro de Fide ad Petrum cap. 27. *Firmissime*, inquit, *tene, & nullatenus dubita, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in utero matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur, sive jam de matribus nati, sine Sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, de hoc seculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos.* Quæ non proprio privato sensu Fulgentius scripsit, sed, ut constat ex priore capite libri, ei subscripserunt Episcopi quindecim: nec ibidem contra Pelagianos disceptat, sed Petro Diacono clarissimo, doctissimoque viro quadraginta capitula ad regulam fidei, ut ait cap. 44. pertinentia proponit. Quare Fulgentii verba sub nomine Augustini a Gratiano in canonem relata sunt de Conf. dist. 3. can. *Firmissime*. Idem confirmat Fulgentius in libro 1. de verit. Prædest. cap. 12. & de Incarnat. & gratia Christi expressissimis verbis. Vide Petavium Tom. 1. pag. 376. & Vossium Tom. 6. pag. 637. & iudex esto, num Fulgentius ita possit exponi, *ut parvuli interminabilibus ignis æter-*

eterni pœnis non cruciantur. In hæc enim verba statim offendes: *Necesse est cum corpore interminabilia gehenna sublinere supplicia*: tum. in hæc: *interminabilibus ignis æterni cruciabitur pœnis*. Quisiam? *In originali peccato quisquis vivere ita incipit, ut ante finiat vitam, quam ab ejus obligatione solvatur: Imago Dei, quæ nihil potuit per seipsam delinquere*. Hæc Fulgentius. Addas librum de Incarnatione editum nomine omnium Episcoporum in Sardinia ob fidei causam exulantium.

Jam summatis reliqui sunt perstringendi. Hieronymus in fine tertii contra Pelagium Dialogi ait infantulis originaria labe inquinatis *æterna miseria cruciatus preparari*. Magnus Gregorius lib. 9. Mor. cap. 12. scribit: *Propterea tormenta percipiunt*. Prudentius Tricassinus Antistes de Prædest. cap. 16. *Perpetua plexione damnantur*. Isidorus Hispalensis lib. 1. num. 26. diff. sp. *Cum carne commune habebunt peccatum, & pari judicio damnabuntur in ignem æternum*. Aelredus Anglus Synchronus S. Bernardi lib. 1. speculi caritatis cap. 15. *Injustum æstimas, ut lignum inutile & infructuosum ignis depascat? Cogita quæso, totum humanum genus quasi lignum aridum, lignum infructuosum, lignum in ipsa radice vitiatum, utpote veneno antiqui serpentis inficiatum, justissimis additum flammis, igni destinatum, adjudicatum damnationi*. Aelredi sententia deprompta videtur ex cap. 111. Matth. vers. 10. Alcimi Aviti in Carmine ad Fuscinam Sororem hæc sunt verba,

Quæ flammis tantum genuerunt pignora matres.

Plura ex his collegit primum Ariminensis: selegit illustriora Petavius: permulta Vossius: omnia cumulate & erudite Norisius; hinc posteriores degustarunt.

Allata sunt propositione 3. verba Florentini Concilii. Horum sensus est: *Iisdem inferni pœnis puniendas eorum, qui cum solo originali peccato moriuntur, animas, quibus ceterorum, qui in actuali mortali decedunt. Horum autem pœne sunt combustio ignis, ut Augustinus supra citatus a nobis observat. Ut igitur quamvis eorum, qui in lethali culpa pereunt, dissimile sit in eadem concrematione judicium, una est tamen cruciantium pœna flammarum: ita parvuli inæquali quidem flammaram cruciatu torquentur; sed torquentur tamen*. Agnoscis opinor, verba Petavii. Hactenus dictis satis superque refelluntur, qui verba Augustini aut detorquent, aut elevant.

Sit postrema argumentatio a ratione; quamvis Theologo nullius validior est ratio, quam a Divinis Scripturis, eorumque Patrum auctoritate, qui dirimendæ controversiæ contulerunt quantum ipsorum animo erat roboris, & nervorum. Sæpenumero dictum est parvulos esse sub diaboli potestate: quod probant exsufflationes Ecclesiæ, scribit Augustinus lib. 1. de peccat. meritis cap. 34. lib. 1. de Nuptiis cap. 23. lib. 111. Operis Imperf. cap. 200. & definit Tridentina Synodus sess. v. de Originali peccato. Atqui Diabolus, dum ei occulta justitia permit-

titur, captivos parvulos in hac vita vexat, *animam & corpus affligit, sensus, sanitatemque pervertit*, ut experimento compertum est, & idem Augustinus docet in 1. Op. Imperf. cap. 88. Jactabit ergo vehementius, affliget, perfundabit, cum directos, inferisque asservatos vindice flamma constringet. Deinde si verum esset, quod Adversarii confidentissime urgent, Originali peccato nullam sensibilem pœnam correspondere, non possent absque injustitia plekti morte corporis: *Habet enim asperum sensum, & contra naturam vis ipsa, qua utrumque divellitur quod fuerat in vivente conjunctum atque confectum, quando moratur, donec omnis adimatur sensus, qui ex ipso inerat animæ carnisque complexu*, lib. xlii. de C. D. cap. 6. Atqui ob peccatum originale pueri morte corporis afficiuntur. Ergo originali peccato pœna quoque sensibilis correspondet. Quidquid enim sit de statu puræ naturæ, in quo plurium sententia homines nascerentur morti obnoxii; indubitatum nunc est, mortem merito inflictam esse peccati. Postremo (videor enim fatis de hac quæstione diservuisse) parvuli baptizati de alieno merito reportant bona corporis, quoniam in regeneratione spiritali evacuaturo caro peccati, & per baptismum adfciuntur in Ecclesiam Christi, qui sanctificat animam, & glorificat corpora: ergo non baptizati reportant mala corporis, quia generatione corporali trahunt ex Adam carnem peccati, & per noxam originariam numerantur in familiam diaboli, in cujus domo est cruciatus animi, & corpus efca flammarum. Vide quæ diximus cap. 1. hujus libri ad ultimam objectionem.

C A P U T IX.

Refelluntur opposita sententiæ argumenta.

QUI arbitrantur parvulos, si non regenerati e vita excesserint, nullo ignis supplicio in inferis confici, primum adversus nos literarum sanctarum auctoritate belligerant. Apostolus, inquit, in 2. ad Corinth. v. 10. ait: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum*. Apocalypsis 187. habetur: *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*. Et ipse iudex ad sinistram positus dicturus est, Mat. xxv. 41. 42, *Ite in ignem æternum . . . esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c.* Atqui parvuli nihil mali gesserunt, nunquam in delectamentis deliciisque fuerunt, neque denegarunt elemosynam indigentibus. Igitur parvuli referre non debent mala corporis, non sunt plektendi tormentis, nec perpetuis ignibus coneremandi.

Resp. primo hoc esse argumentum Juliani apud Augustinum lib. vi. cap.

cap. 10. quod a D. Parente adversus callidum versutumque dialecticum retorquetur. Nam parvuli baptizati de alieno recte facto reportant bona corporis : ergo possunt de alieno peccato reportare malum . Vide ob. ultimam 1. capitis . Hac ratione alia loca in adversarios retorquentur . Quippe parvuli corporis delicias & oblectamenta non despexerunt , nec sunt elargiti pauperibus obulum , minimumque teruncium ; & referent nihilominus gloriam corporis , regnumque electorum . Præterea respondetur nihil esse magis verum , quam mundi illecebris obscenisque voluptatibus deberi sensuum afflictionem ignisque supplicium , & judicandum fore sine misericordia , qui misericordiam non fecerit . At nunquid damnati horum tantum scelerum pœnas dabunt ? Ergo neque hæresis , neque ambitio , nec desperatio , aliaque hujus generis crimina , absque carnali delectamento patrata non erunt flammis ulticibus punienda ? Ergo qui pauperem alit & stipem erogat , volutatur autem in cœno libidinum , regnum Dei possidebit ? Ergo ne , quia in judicio durius agetur cum fidelibus , qui fuerunt naturâ asperi , & humanitatis expertes , infideles atque idololatræ absolventur ? Unum itaque genus peccatorum pro reliquis positum est , & maleficia magis nefaria pro noxiis ceteris . Responsum reddo breviter & absolute : Distinguo majorem ; Hæc dicta sunt ad exclusionem aliorum peccatorum , nego : sine tali exclusione , concedo .

Opponunt 2. verba Jobi cap. 3. ubi posteaquam ait diem nativitatis suæ fuisse atrum ac tristem ; proptat perisset in utero matris , vel statim in lucem editus ; redditque v. 13. hanc rationem : *Nunc enim dormiens silerem , & somno meo requiescerem* . Itaque parvuli decedentes ante usum rationis nullo sensibili supplicio torquentur . = Resp. dist. ant. Et Job puerorum , qui immaturâ morte abripiuntur , dormitionem & quietem appellat , quatenus immunes sunt a doloribus , miseriisque hujus sæculi , concedo . Quatenus ex hac vita migrantes in peccato , requie ac felicitate potuntur , nego . De præsentis vitæ afflictione loquitur Jobus , de qua & nos , dum moritur homo infortuniis miseriisque jactatus , licet impius sit , dicere consuevimus , Penis & calamitatibus obrui tandem aliquando cessavit . Nimirum ob oculos nostros hujus vitæ conditio versatur , non futuræ . Ita Job : qui proximo vers. 17. suorum verborum sensum exponit : *Ibi impii* (scilicet in sepulcro) *cessaverunt a tumultu , & ibi requieverunt fessi labore . Et quondam vinisti pariter sine molestia non audierunt vocem exaltoris . Parvus & magnus ibi sunt , &c.* Quietem ergo ac dormitionem appellat mortem , quâ omnes sive parvuli , sive adulti ab angustiis sæculi eximuntur . Exhibet ergo nobis miserorum lamenta , veluti ille , qui Elegia xii. 1. ajebat in 3. Tristium :

Ecce supervacuus , (quid enim fuit utile nasci ?)

Ad sua natalis tempora nosster adest .

Præ-

Præterea Gregorius lib. iv. moral. cap. 3. docet, hæc verba Jobi non esse literaliter accipienda. Atque premuntur eadem difficultate Theologi omnes, qui ob pœnam damni censent parvulos contristari. Vide in hunc locum Hieronymum.

Tertio obijciunt auctoritatem Decreti de Baptismo Tit. 42. cap. 3. *Majores*: Ubi Innocentius IV. (non ut citari solet, III. cum sit Rescriptum an. 1250.) ait: *Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei: actualis vero pœna peccati est gehenna perpetuus cruciatus*. = Resp. primo in Decretorum Codice dist. 4. de Consecrat. c. 3. *Firmissime* definiri originale peccatum puniri *ignis aterni sempiterno supplicio*. Hujusmodi ergo decretum adeo perspicuum expressumque alteri valde anticipati & ambiguo est præferendum. Deinde non addit Pontifex particulam *Tantum*: ideoque si ob peccatum actuale punitur damnatus & cruciatus gehennæ & privatione visionis Dei; plesti etiam potest propter originale privatione visionis Dei, & cruciatibus gehennæ. Insuper ibidem declarat Pontifex, pueros ante usum rationis esse baptizandos, quoniam *originale quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur Sacramenti: actuale vero quod consensu contrahitur, sine consensu minime relaxatur*. Obijcienti autem cur pariter non baptizentur amentes ac dormientes, & in eis deleatur per baptismum originale peccatum, remanente actuale, respondet Pontifex primo *quod Dominus, qui totum hominem sanum fecit in Sabbato, opus imperfectonis non novit: & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit*. Alteram dat responſionem, eo quod *pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; actualis vero pœna peccati est gehenna perpetuus cruciatus: unde si dimitteretur alicui primum altero non dimisso, talis non careret visione Dei propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna propter reatum criminis actualis: sed hæc tanquam impossibilia minime patiuntur, imo sibi mutuo adversantur*. Quarum rationum priorem probamus: altera ab imperito Secretario, ut habetur in Glosa, addita est: constat enim, adultum cui dimissum est peccatum originale, & decedit cum actuale mortali, utrâque pœnâ puniri. Vide Gregorium Ariminenſem.

Arguunt 4. auctoritate Augustini: qui in tertio de libero arbitrio cap. 23. ait: *Non enim metuendum est, ne vita esse potuerit media quadam inter recte factum, atque peccatum, & sententia judicis media esse non possit inter primum atque supplicium*. In eo autem loco sermonem habet de parvulis. Rursus in v. contra Julianum cap. xi. non solum scribit parvulos futuros in damnatione *mitissima*, sed etiam negat *tanta pœna esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret*. Quod falsum esset, si torquendi forent ambustione perpetuarum flammarum. Rursus ferm. 14. de verbis Apostoli cap. 6. ait: *Hæc illis sola pœna est non esse in patria*. Igitur præter pœnam damni nulla alia parvulis irrogatur.

Tan-

Tandem Tract. 19. in Joannem asserit Judicis sententiam, *Ibunt in ambustionem æternam*, esse *de quibusdam sinistris*. Non ergo ad omnes, qui in sinistra erant, est referenda.

Respondetur frustra hæc perpauca & contorta Augustini amplissimis ac expressissimis testimoniis opponi. Quæ antequam Adversariis nostris eripiantur, summam illorum erga Augustinum observantiam gratam acceptamque habeo, qui palam recedere a tanto Magistro erubescunt. Non enim probare me finit ingenium meum acrimoniam styli, quo L'Herminier Tom. vi. p. 453. scribit, *At ego miratus sum persape illorum omnium audaciam, qui in opinionis sue præsidium Divi Augustini auctoritatem super hoc negotio proferunt*, &c. Non est audacia hæc, sed reverentia. Jam vero ex dictis constat, S. Patrem damnationem parvulorum appellare *mitissimam* comparate ad adultos: neque de illis usurpandam Dominicam sententiam *Melius erat sinati nois fuissent*; quæ nec de omnibus peccatoribus qui æterno igne cremantur, pronunciata est, sed de scelestissimis tantum, ad ostendendam inæqualitatem tum pœnarum, cum peccatorum. Quæ sunt Augustini verba legentibus manifesta. Nam eodem cap. 92. Ench., ubi damnationem puerorum appellat *mitissimam*, ait: *Quicumque vero ab illa perditionis massa, quæ facta est per hominem primum, non liberantur per unum mediatorem Dei & hominum, resurgent quidem etiam ipsi unusquisque cum sua carne, sed ut cum diabolo, & angelis ejus puniantur*. Atque hoc loco istud addidi, ut videant Augustini mentem, qui docent ignem inferni non posse in parvulorum corpora vim nativam exercere. Quamquam non satis percipio istiusmodi subterfugiorum acumen; siue enim ignis corpora adurat naturali virtute, siue collatâ divinitus, ad præsentem controversiam nil attinet. Verba ex serm. xiv. de verbis Apostoli, sunt ex concessis a Pelagianis illatio dogmatum Catholicorum. Illi fatebantur parvulos excludi a regno cœlorum, frui tamen aliqua tranquillitate. Sic eos revincit Augustinus: Hoc tantum non esse in patria maximum supplicium est; quam ergo quietem ac beatitatem fingitis in iis, qui a Patria perpetuo exulant? Ac subinde probat reprobos omnes ituros in ambustionem æternam, ut præcedenti capite demonstratum est. Tractatu in Joannem 19. n. 18. plectendos supplicio ignis appellat *quosdam sinistros*, relate ad omnes gentes, turbamque judicandorum universam. His ergo excussis, unum restat ex tertio libro de lib. arbitrio, quod jam expediam.

Agit S. Pater in hoc libro adversus Manichæos, qui existere principium malorum omnium nitebantur ostendere argumentatione petita a parvulis. Hi enim cruciatibus corporis affliguntur, cum nullum peccatum patnaverint. Cum ergo mali non sint propria voluntate, consequens est, ut tales sint constitutione naturæ. Rursus dicebant, qualis in judicio futuro deputabitur, cui neque inter justos locus est, cum
nihil

nihil recte fecerit, neque inter malos, quoniam nihil peccavit? Itaque oportet, ut parvulus, qui damnatur, nec ullius reus est iniquitatis, sit malus conditione, ac substantia. Quid ad hæc Augustinus? Cum Manichæi fateri nollent originale peccatum voluntaria Adami prævaricatione transfusum, conterit argutationes istas ex illorum assertionibus. Recipiebant novum Testamentum, sciebantque necatos ab Herode infantes ab Ecclesia cum Martyribus honorari. *Quis ergo novit* (ait de pueris, qui doloribus ac mortibus flagellantur) *quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus?* Sic explodit unam Manichæorum instantiam, quod si nullum est peccatum in parvulis, temporales afflictiones non erunt pœna peccati, sed meritorium occultæ retributionis. Diluit eadem ratione quod objectabant Manichæi de parvulorum judicio. Potest, inquit, horum parvulorum vita esse media inter recte factum, & peccatum? Igitur poterit etiam sententia judicis esse media inter præmium, & supplicium; ideoque nec ex temporalibus cruciamentis, neque ex futuro parvulorum judicio inferitur illorum malam esse substantiam. Hæc vident omnes non cæci, qui legunt laudatum caput tertium ac vicefimum. Quid ergo juvat Adversarios nostros locus iste? Sequitur ne ex Augustiniana responsione parvulos morte non plecti propter Adæ peccatum? Minime. Sequitur vitam parvulorum esse mediam inter peccatum & recte factum? Minime. Sequitur in judicio futurum locum parvulorum inter justos & malos? Minime. Ergo nec sequitur sententiam judicis posse mediam esse inter præmium ac supplicium; sed hoc sequeretur duntaxat, si parvuli nullum peccatum contraherent. Addo ex hoc Augustini testimonio Adversarios nostros contendere S. Patrem hic admittere statum *parvæ naturæ* possibilem. Nonne hinc statum illum medium inter justitiam & peccatum se evincere jactitant? Igitur, velint, nolint, fateri debent sententiam illam *mediam* non spectare ad parvulos obnoxios originali peccato.

Ad hanc responsionem meam accedunt observationes Norisii, Augustinum in Epist. ad Hieronymum 28. nunc 166. cap. 7. disserte contestari, quod in 111. de lib. arbitrio nihil dixerit de damnatione eorum parvulorum, qui sine baptismo emigrant de hac vita; imo cum Pelagiani, ac Massilienses hunc locum S. Patri objectarent, respondet de dono Perseverantiæ cap. 12. se minime de pœnis parvulorum dubitasse, & adversus Manichæos instituisse disputationem; ac etiam si cum scripsit de libero arbitrio in hac dubitatione versatus esset, neminem debere esse tam injustum, atque invidum, qui se *proficere prohiberet, atque in ea dubitatione remanendum esse judicaret*. Unde lausit operam Belarminus scribens Augustinum nunquam quæ scripserat in eo cap. 23. retractasse. Ideo enim non retractavit quod olim docuerat de pœnis parvulorum, inquit Norisius, quia de iisdem non dubitaverat. Sunt qui

qui ulterius respondent, quod sicut vita parvulorum dicitur media inter recte factam atque peccatum, intelligendo peccatum actuale; ita sententia sit *media* inter primum & supplicium, accipiendo mercedem & penam, quæ retribuitur meritis personalibus. Quemadmodum ergo pueri baptizati non habent retributionem adultorum, habent tamen animi corporisque beatitudinem: ita non baptizati non afficiuntur cum adultis æquali supplicio: sed afficiuntur tamen. Sed vera est responsio prior, quamquam & hæc contrariam argumentationem atterit & eliminat.

Opponent 5. aliquorum Patrum auctoritatem, qui videntur ab Augustiniana sententia recedere. Sunt hi Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Bernardus, & cum plurimis Scholasticis D. Thomas, ac S. Bonaventura. Ambrosius libro 2. de Abraham cap. ultimo scribit de parvulis sine baptismo ex hac vita migrantibus: *Habeant tamen illam apertam pœnarum immunitatem, nescio an habeant regni bonorem*. Nazianzenus Orat. 45. quæ est in Sanctum Baptisma, eorum, qui non baptizati ex hac vita discedunt statuit tertium genus, idest parvulorum, qui lavacrum nec contempserunt, nec consequi poterunt: de quibus ait, *Nec cœlesti gloria nec suppliciis a iusto iudice afficientur, utpote qui licet signati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hinc iustitiam passi potius fuerint, quam fecerint*. Habet consimilia Nyssenus scribens Orat. 1. huiusmodi pueros in doloribus ac tristitia non esse. Bernardus vero in Serm. de resurrectione. 3. *Cesset (inquit) voluntas propria, & infernus non erit*. Porro D. Thomæ aperta est sententia 3. p. q. 1. art. 4. & q. 5. de malo art. 2. sicut & D. Bonaventuræ in 2. dist. 33. art. 3. q. 1. huiusmodi pueros supplicium ignis evadere.

Resp. 1. Gregorium Nazianzenum & Nyssenum, aliosque antea exortam Pelagianam hæresim, non tam fuisse in hac controversia versatos, quantum in ea Augustinus & Africani Patres sese exercuerunt, unde, quemadmodum in materia de Prædestinatione & Gratia, ita in hac questione post illam hæresim ventilata, Latini Græcis præferendi sunt, maxime quod hi tantum duo Adversariis favere videntur, & si rigore accipiantur, scribunt pueros ante baptismi lavacrum carere improbitate & peccato, quod falsum est. Pro nobis autem stant Augustinus, Fulgentius, Patres Milevitani, & Carthaginenses, & confessione Petavii, & aliorum, Florentini Concilii decretum. Et nihilominus ob horum duorum, necnon D. Thomæ ac Bonaventuræ reverentiam, oppositam opinionem Catholice propugnari fatemur, eique nos vel unam censoriam virgulam minime hoc nostro scripto adijcimus. Sed singula expendenda jam sunt.

In Ambrosii cap. ultimo lib. 2. de Abraham opinantur PP. Benedictini Tom. 1. pag. 351. nonnulla ab aliquo hæretico fuisse intrusa. Nec immerito; nam supra num. 79. Ambrosius affirmate dixerat parvulos

non baptizatos excludi a regno. Quomodo ergo posthac scripsit: *Nescio an habeat regni honorem?* Deinde ultima pars postremi capitis cum præcedenti nulla ratione cohæret. Insuper ab solute asserere quod hi parvuli habeant immunitatem pœnarum, videtur sapere Pelagianismum. Optima tamen est responsio nostri Vanroy loqui Ambrosium per figuram concessionis, siquidem ait, *Habeant, non, habent*. Etenim perspicuum est illum tam de adultis, quam de parvulis verba facere, & probare sancti lavacri promiscue necessitatem. Solent proferri & quædam de Ambrosii in Epistolas Pauli Commentariis: sed liquet hæc perperam sub tanto nomine celebrari. Observarunt in iis viri docti semina Pelagianismi: nos autem suspicamur conscripta ab Hilario Diacono, qui vixit sub Damaso, & Luciferianis adhæsit, ut diximus cap. 2. ad ob. ultimam. Idem asserendum est de Auctore QQ. ad Antiochum, scribente a. cxiv. de parvulis, qui non baptizati decedunt, *ὅτι οἱ βαπτισμῷ ἐνέχονται, ἀλλ' ὅτι πάλιν οἱ κίλασιν, ἁμαρτίας γὰρ οὐκ ἔπαραζον*: *Neque in regnum ingreditur, neque vivit in pœnam: peccata enim non commiserunt*. Spiritus sunt enim quæstiones illæ, licet diu Athanasianæ habitæ sint, & alicubi nonnulla præferant ex Athanasio translata. At continent longe plura obsecuri & imperiti Scriptoris: atque cum olim non excederent num 35. jam extant 136, *Librariis* (inquiunt eruditi Censores Tom. 2. p. 252. edit. PP. S. Mauri) *novas quæstiones semper addentibus*. Laudatum D. Bernardi Sermonem habicum ad adultos liquet legentibus. Testimonium Nysseni premit eos etiam, qui ob pœnam damni parvulos mœrore aliquo affici tenent, quod sentit Adversariorum nostrorum pars major, & si perpaucos Thomistas exceperis, omnes propemodum. Dubitat etiam Nyssenus an *quælibet anima ante iudicis tribunal sistetur*, cum postea id fuerit definitum, ut cap. præcedenti dictum est: unde qui negat parvulos judicandos, auctore Beda in Proemio Canticorum, *contradicit Catholicæ fidei*. Quare dicendum est cum Norisio Gregorium Nyssenum in ea quæstione, quam appellat *difficilem atque perplexam*, dubitanter locutum esse: alioqui erit in hac parte ipsius opinatio penitus rejicienda.

Unus restat Gregorius Nazianzenus. Hunc Nostrates satis commode exponunt; quod sicut dum ait parvulos *carere improbitate*, & *iusturam potius pati quam facere*, loquitur de neglectu baptismatis: ita dum addit, *nec cælesti gloria, nec supplicio illos affici*, accipiendus est de punitione respondente huic neglectui, ac despicientiæ; ob quam proculdubio adulti contemptores baptismatis supplicio multo acerbiori plebentur. Atque hanc responsionem magnorum virorum consensione probatam refutare non ausim. Nazianzeni tamen sententia videri posset aliquibus manifesta: nam paullo ante scripserat in diu quid intercedere inter gratiam, ac mortem, *γινώσκω τι μίση τῆς κίρατος, ἢ τῆς ἀνάστασις*. Tum post ea, quæ nobis obijciuntur, scribit non propterea quemquam ali-

aliquo dignum esse supplicio, quia non meretur honorem : ὁ δὲ ὅτις ἀνιμῶν, ἢ δὲ καλῶν : parvulos vero sine lavacro decedentes neque ἔτι τι honorem, nec supplicium subituros, μὴτε δεξασθῆναι, μὴτε καλῶσθαι. Insuper Græcus illius Scholiastes Nicetas ad hanc ipsam Orationem ita Nazianzeni sententiam explicat : *Nec celestis regni voluptates sentiunt, nec pœnis ullis torquentur*. In nonnullis etiam latinis editionibus, ut in Parisiensi an. 1609. additum est in margine, *Parvuli nulla pœna sensus mulctantur*. Sed primum animadvertendum est Nazianzeni verba etiam eos premere, qui censent pueros pœnam damni sentire. Deinde hæc scripta esse ante exorta dogmata Pelagiana; postea vero medium locum inter gloriam & supplicium a Patribus, & Conciliis fuisse explosum, atque exhibitum. Scholia autem, atque interpretationes non sunt eadem cum textu assimatione probanda. Quid vero de Divo Thoma Aquinate? Is quidem communem Scholasticorum sui ævi sententiam tutatus est: sed ut erat Augustini studiosissimus, hujus sparsit ubique semina. In 4. sent. dist. 46. q. 2. docet, *Peccato originali non tantum deberi carentiam visionis pro pœna, sed etiam subiecti annihilationem*: ex quo probat Godoy celebris & peracutus Thomista disp. 38. de peccat. §. 3. originali peccato obnoxios etiam pœnâ sensus fuisse ex rigore mulctandos. Subiecti enim annihilatio est pœna omnium gravissima, & ideo pœna sensus est vere pœna, quia ad subiecti annihilationem quodammodo tendit. Plura sunt, quæ idem evincunt, ab eodem Auctore ex D. Thoma deprompta. Sylvius in 1. 2. q. 86. num. 6. ait, Beatum Thomam variis quidem in locis loqui juxta sententiam suo tempore communem. Si tamen suam Summam Theologicam absolvisset, non deest ratio existimandi eum in partem alteram fuisse declinaturum, quia lib. 111. contra Gentes cap. 156. habet pro absurdo, quod sint aliqui homines, qui nec beatitudinem consequantur, nec pœnam a Deo patiantur, quod juxta Scripturam Matthæi 25. omnibus in divino judicio existentibus dicitur, *Venite, possidete paratum vobis regnum*, vel, *discedite in ignem æternum*. Multo magis ad nos accessisset, si postremum contra Julianum opus datum ei esset perlegere, ubi sententia nostra traditur expressissime, lib. 1. n. 48. lib. 3. n. 200, &c. Dicitur sit præ, quod in Epistolam ad Ephes. lect. 1. scribit ob originale peccatum nasci unumquemque pœnæ, & gehennæ addictum. Verba Beati Thomæ sunt: *Huc est quod dicit, Eramus natura, idest per originem naturæ, non quidem naturæ, ut natura est, quia sic bona est, & a Deo; sed naturæ ut vitiosa est, Filii iræ, idest vindictæ, pœna, & gehennæ: & hoc sicut & ceteri, idest Gentiles*. Hæc pauca pro mea erga D. Thomam observantia satis sit innuisse. De D. Bonaventura, omiſſa responsione Vanroy Tom. 1. pag. 288. tantum commemorabo Apostolicam ad Rom. xiv. 5. hortationem, *Unusquisque in suo sensu abundet*, quæ nec Ovenum fugit dicere solitum,

*His ego censuerim vetus hoc debere reponi ,
Illa tibi placeant , dum magis ista mihi .*

Id vero non assero facta comparatione inter eximium Ecclesiæ Doctorem, nosque miserrimos in summa ignorantia versantes : sed propositis mihi Augustini, ac Bonaventuræ doctrinis hac in parte pugnantibus, in utrumque obsequentissimus illius placita debito filii officio complector ; hujus sapientiam condignis laudibus prosequor . Atque hoc idem, ubicunque Divi alicujus oppositam sententiam non sequor, aut verba absque interpretatione prætermitto, me profiteor sensu animoque tenere .

Sexto obijciunt argumenta quædam a ratione petita . Ac primum: Pœna sensibilis non est originali peccato proportionata : non ergo hac pœna multantur pueri e vita migrantes absque baptismo . Probant antecedens I. quoniam peccatum originale non contrahitur per actum propriæ voluntatis : ergo nec illi respondet multa, ac supplicium proprii sensus . II. Peccatum illud est vitium naturæ, non personæ, igitur ejus causâ persona plesti non debet . III. Pœna sensibilis debetur conversioni ad bonum commutabile ; quæ non est in puerulis . IV. Ob pravam inclinationem & pronitatem ad malum, quæ ratione concupiscentiæ posset sensui puerorum hære, nemo damnari potest, nisi illius motibus obsecundet . V. Nec quispiam reprehendi potest in eo, quod nequit vitare . VI. Etiam Augustinus lib. de duabus Animabus cap. 11. affirmat illud impio imputandum esse, *unde illi liberum fuerat abstinere*. VII. Nulla ob originale peccatum injungitur pœnitentia : non ergo ei debetur multa, qua animadvertitur in adultos ob actualia .

Hæc omnia placuit simul congerere, quoniam facillimæ sunt solutionis, scitumque Augustinianum quater non valent, magisque corroborant . Itaque nego antecedens . Ac priorem probationem primum in adversarios retorqueo : Parvuli non contrahunt noxam originalem actu propriæ voluntatis, & nihilominus eorum voluntas a summo bono, quod appetit, cum pœna ac tristitia divellitur : Ergo licet non deliquerint proprio sensu, julle poterit illorum sensus flammæ cruciamenta experiri . Deinde nego consequentiam ; nam cuicumque peccato mortali, sive origine contrahatur, sive propria voluntate, cum displiceat Deo summo bono, debetur, si Deus velit, omnis pœna, etiam *infinite acerba si dari posset*, inquit S. Thomas in 2. dist. 42. q. 1. art. 5. ad 2. Præterea peccatum quod in Adam fuit actuale, in posteris originale est : ideoque omnis pœna, quæ debetur peccato actuali primi hominis, infligi potest peccato originali ceterorum . Insuper Doctores, qui adversum nos hæc obijciunt, putant originale peccatum esse proprium omnibus, quia omnium voluntates censentur in Adam . Si id sufficit, ut pueri voluntate propria peccaverint, cur non sufficit ut in proprio sensu tormenta percipiant ? Rursus : damnari potest exclusionem regni

gni anima, quæ non continebatur in anima Adæ: ergo pleſti poteſt ſupplicio ignis corpus, quod præexiſtebat in Adæ corpore.

Secundum ita diluitur. Primo retorquetur in Adverſarios. Quod originale peccatum ſit vitium naturæ, non perſonæ, non evincit, quin hæc perſona ſit peccatrix, debeatque damnari ad tartara: Ergo nec efficit, ut hæc perſona gehennæ cruciamentum non ſentiat. Deinde diſtinguo ant. Originaria culpa naturæ vitium eſt, non perſonæ, ideſt, inducta voluntate protoparentis, qui naturam communem vitiavit, concedo: propagata per voluntatem Adæ, itaut vere ac proprie non ſit culpa omnium poſteriorum, nego antecedens.

Eſt tertium ejuſdem ſimilaginis. Principio in Auſtores evibratur: Tametſi parvuli non ſunt actu voluntatis ſuæ averſi a bono incommutabili, afficiuntur pœnâ damni: Ergo etſi converſi non fuerunt ad commutabile bonum, pleſti poterunt pœnâ ſenſus. Deinde diſtinguitur ant. In parvulis non eſt converſio ad bonum mutabile, actualis per determinationem arbitrii ſui ſingularem, concedo: habitualis per concupiſcentiam infeminatam origine, nego. Et quoniam in idem recidit quod ſequitur quarto loco, ſimiliter retorquetur: Ob concupiſcentiam, cui ineſt habitualis averſio a Deo, parvulus non baptizatus pleſſitur pœnâ damni: ergo ob pronitatem cui ineſt habitualis propenſio ad illicita, muſtari poterit pœnâ ſenſus. Deinde diſtinguo propoſitionem: inclinatio mala non caſtigatur niſi accedente voluntatis conſenſu, ad Tribunal Magiſtratus, qui curat duntaxat externam civium politiam, concedo: ad Tribunal Dei, qui ſcrutatur renes & corda, ſubdiſtinguo; ſi prævæ inclinationi adhæreat reatus & macula peccati, ut adhæret concupiſcentiæ non baptizatorum, & habituali peccato nondum remiſſo, nego: ſi concupiſcentia, ablata intercluſione, quæ ſeparabat a Deo, ſoluta ſit a reatu, ut eſt in baptizatis, atque in adultis, quibus peccatum habituale dimiſſum eſt, concedo. Vide quæ ſcripſimus ad propoſitionem 3. quinti Capitis.

Quod proxime ſequitur, recidit in caput adverſariorum. Parvuli poſita Adæ prævaricatione vitare nequeunt reatum originarium, & nihilofcius illius cauſâ condemnabuntur. At qui poteſt damnari, poteſt etiam vituperari ac reprehendi. Ergo parvuli reprehendi poſſunt ob prævaricationem Adæ, quam evitare non potuerunt. Præterea diſtinguo antecedens: Non poteſt quis vituperari ac reprehendi ob originale peccatum, tanquam malus arbitrii electione, concedo: tanquam malus nativitate, & vitiatâ naturæ origine, nego. Si enim hoc paſto nequit filius Adæ objurgari; quomodo eſt natura filius iræ, filius vindictæ? Cur audient infantes, qui ſine regenerationis Sacramento extremam diem obierunt, Judicem ſic eos alloquentem: *Ite in ignem æternum*? Etiamſi flammarum tormenta vitarent, an non ignominioſum eſt, Imaginem Dei in exilium propelli, ſubire tenebras exteriores, ac de-

gere sub dæmonis potestate? Num probrum, ac ignominia non est, furæ alligari, damnari ad triremes, etiamsi cervicem non frangat carnifex, nec remigare opus sit, vitamque arreptitio pane miserrimam agere? Compellabimus, si hoc verum est, Adversarium nostrum lisdem verbis, quibus Augustinus alloquitur, serm. 14. de verbis Apostoli, hominem Pelagianum, *Videris tibi misericors, quia non auferis ei vitam, damnas tamen quem separas a regno cælorum. Damnas, non eum percutis, sed in exilium mittis.* Quod ex libro Augustini de duabus animabus addebatur, eidem a Juliano fuit objectum: sed respondit S. P. in primo Operis Imperf. num. 48. se ibidem definisse peccatum, actuale, non illud quod peccatum est, & simul pœna peccati: idque necessarium est Catholicos profiteri; alioquin originale, quod infantes ante usum libertatis contrahunt, non posset reputari peccatum. Atque istud contendunt Pelagiani hac eadem fallaci argumentatione ducti, quod nemo potest damnari ob id, a quo liberum non est abstinere.

Postremum argumentum potest similiter retorqueri. Enimvero mors, & vitæ hujus calamitates, exilium, & concepta illine amartudo, sunt in penam originalis peccati. Falsum ergo est filios Adæ ejusdem peccati pœnitentiam non agere. Ad hæc Cathecumenus priusquam baptisinate abluatur, monendus est, se inimicum esse Dei, ac sub dæmonis potestate captivum: quod audiens, inquit Norisius, dolore corripitur. Parvuli quoque pœnitentes sunt modo suo, cum per verba gestantium Diabolo & huic sæculo renuciare monstrantur, ait Augustinus in 1. de peccat. merit. cap. 19.

Oppones 7. Parvuli, cum gratia destituti sint, nequeunt pœnam gehennæ patienter sufferre: ergo in cruciatibus in impatientiam prorumpent, ac Deum blasphemabunt. Rursus: quis ignorat hoc Augustinianorum placitum feritatem, ac immanitatem olere? Denique, ut ut sit, hujus sententiæ promulgatio plura inter rudiores scandala parere, & piarum matrum animum perturbare, ac frangere potest.

Resp. ad 1. Nego consequentiam: ex quo enim ob originale peccatum gerant parvuli voluntatem a Deo averfam, non sequitur, ut debeant mox in Dei odium, & blasphemias prorumpere, & eandem malitiam habeant cum peccatoribus scelestissimis, ac sint a dominante malitia in omne scelus abrepti; ut commentus est Bajus proposit. 48. & 49. Urgeri etiam potest istud argumentum de pœna damni: quam si ægre ac moleste ferant; blasphemabunt ne? Ad alterum dixi nuper, quod si carent pueri peccato; nec in eos misericordes sunt, qui damnant, eosque in exilium mittunt, etsi non percutiant. Si peccatum contraxere, ut fides docet; exclamandum est, *Quam inscrutabilia judicia Dei!* Vidimus etiam superiori capite, hanc esse veterem Juliani querimoniam. Ad postremum respondere possumus, fortasse si hæc nostra divulgaretur assertio, nec rusticos tam audacter cæsuos præ-

prægnantes uxores, nec tam frequenter compressas puellas curaturas abortus, nec allaturos conjuges interdum vel intemperantia, vel alia causa filii nascituris interitum. Tunc enim illacrymantes clamarent: Veli in sempiternum ignem infantulus dejectus est! Dignosceretur etiam facilis originariæ culpæ demeritum, atque ex illa, quam acerbum ferumque sit actualium criminum supplicium. Verum quandoque non expedit omnia dicere, nec in aures omnium, nec coram omnibus.

Onp. 8. Quibus ergo deserviet terra illa nova, quæ futura prædicatur Apocalypsis primo ac vicesimo, *Et vidi cælum novum & terram novam*? Quibus, inquam, nisi parvulis immatura morte peremptis? Hi enim licet aversi a Deo auctore supernaturali, naturalem ordinem servant, ideoque visione quidem Dei privabantur, at non communicatione ceterorum bonorum.

Respond. 1. cum S. P. Aug. 20. de Civit. Dei cap. 16. futurum novum cælum, ac novam terram, *ut mundus in melius innovatus apte accommodetur hominibus etiam carne in melius innovatis*. Quapropter non erit nova illa creaturæ facies pro iis, qui veterem hominem non exuerunt. Cum soleat præterea prophetica locutio propriis verbis metaphoras admiscere, eo sensu dictum est *cælum novum ac terram novam*, quomodo nova creatura, novum figmentum, novus homo, atque ipso loco nova Jerusalem. Illud vero, quod de aversione a Deo dictum est, ex præcedentibus abunde revincitur, cum in obnoxio originario peccato sit virium omnium inordinatio, imago Dei subiecta dæmoni, tota, inquit Augustinus, natura turbata. Rursus nec peccatum actuale naturalia prorsus tollit, cui tamen respondet gehennæ supplicium. Ac tandem, cum naturalia bona sint medium, ipse autem Deus finis ultimus creaturæ rationalis, atque ut D. Thomas docet 1. 2. q. 71. art. 6. ad 3. aversio a fine omnes alias in ordinationes secum afferat, fieri non potest, ut qui avertitur a Deo, in recto ordine erga res creatas sese contineat.

Tandem sunt aliqua argumenta pro illis pueris, quos optarent parentes ad baptismum perducere, sed in utero matrum præfocantur, vel statim ac nati sunt moriuntur priusquam, sacro lavacro abluantur. Quos diximus Gersonem cum aliis perpaucis cælestis patriæ civibus accensere. Pro qua opinione hæc possunt proferri. Primum, *voluntas*, ut fert commune proloquium, *reputatur pro facto*, & aliud, *Ad impossibile nemo tenetur*. Insuper: In pueris ante usum rationis locum habet baptismus sanguinis, cum inter martyres habeamus omnes infantes, quos Herodes Bethlemi interemit: ita potest illis prodesse baptismus flaminis, scilicet votum, ac desiderium parentum. Item fides Elisabeth promeruit, ut Joannes Baptista sanctificaretur in utero. Præterea liberi Judæorum ante diem octavam sine circumcisione morientes hantquaquam divina lege damnabantur; ideoque privatio sola

sacramenti in necessitate non ducit ad perditionem. Tandem effectus sacramenti impletur invisibiliter, cum *mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit*, ait Augustinus lib. 4. de baptismo contra Donatistas cap. 21. Ambros. in Orat. de obitu Valentiniani, Innoc. III. in cap. *Apostolicam*, & Divus Bernardus epistola 77.

Jam diximus supra hanc Gersonis opinionem falsam esse, & sere ab omnibus refutari, quoniam & Evangelium Christi, & Concilia, & Patres non renatos baptismo excludunt a regno Dei. Nec votum parentum potest infantibus opitulari, quoniam spiritus ubi vult spirat, nec beneficia liberrimæ Dei voluntatis pendent ab hominum desiderio: sacramentis autem sunt vi solius divinæ institutionis conjuncta. Eam ob rem Augustinus jure negat connumerandos inter filios Dei pueros decedentes sine regenerationis sacramento, etiam si moriantur, paratis ministris, ac parentibus festinantibus, eo quod non sint de numero prædestinatorum, quos secundum propositum elegit Deus ante mundi constitutionem. Sed de his alibi. Nunc ad argumenta, quæ adversus hætenus dicta de parvulorum damnatione, militant, ex ordine respondendum est. Ac prima ratio, uti excusat parentes qui vellent filios renasci, ita non prodest pueris qui voluntatem propriam non habent. Neque hi damnantur, quod non acceperint suomet neglectu ad baptismum, quod exequi non potuerunt, sed quoniam traxerunt ex Adam iniquitatem. Altera eliditur, quoniam in martyrio in se recipiunt infantes stigmata Salvatoris & sanguinem suum ad confirmandam fidem effundunt, ideoque merito, ut suos recipit Ecclesia fidelium. Voluntas autem parentum non est voluntas natorum. *Redimens enim terram Salvator per crucem & in latere vulneratus sanguinem & aquam emisit, ut alii quidem pacis tempore in aqua baptizarentur, alii vero tempore persecutionis propriis sanguinibus baptizentur*, inquit Catechesi 111. Joannes Jerosolymitanus. Retorquetur & illa argutatio: cula hoc pacto: Martyrium parentum nihil prodest natis, qui martyres non occumbunt: igitur votum parentum non prodest filiis, qui votum illud minime eliciunt. De Joanne Baptista videtur esse opinio Augustini, fuisse quidem repletum Spiritu Sancto in utero, & sanctificatum in maternis visceribus, ut præconem Christi se gereret; sed nondum exornatum ea sanctitate, quæ vinculum solvit successionis obnoxie, idest, repletum per Spiritus Sancti gratiam dono prophetiæ, sed noxa originali adhuc obstrictum, priusquam circumcideretur octavo die. Quod Augustinus non solum scripsit Epist. 57. nunc 187. ad Dardanum, sed etiam lib. 4. Operis imperfecti contra Julianum num. 133. De qua sententia perlegendæ sunt Norisianæ Vindiciæ cap. 5. §. xi. Responderi tamen potest, quod de Præcursoris exultatione & prophetandi munere docet in eadem Epistola S. Doctor, privilegia Joannis habenda esse in miraculis divinæ potentie, non trahenda ad bu-

humana exemplar naturæ, & de illo mirabiliter prædicari, quod in aliis non invenitur.

Memorata ad Dardanum Epistola cap. 10. num. 33. singulare sup-
 peditat argumentum, quo non solum evincitur adversus Gersonem
 vota prægnantium matrum non præstare salutem pueris mortuis in
 utero ipsarum, sed etiam adversus recentiores quosdam irritum esse
 baptismum eis collatum priusquam illinc egrediantur. *Quod si quis-*
quam dicit jam esse natum hominem, etiam cum adhuc est in utero ma-
tris, testimoniumque addibet ex Evangelio, quia dictum est ad Joseph
de prægnante Virgine Domini Matre, Quod enim in ea natum est de
Spiritu Sancto est: nunquid nam huic nativitati accedit secunda na-
tivitas? Alioquin non erit jam secunda, sed tertia. Dominus autem
cum huic loqueretur, Nisi quis, inquit, renatus fuerit denuo, eam-
que scilicet computans primam nativitatem, quæ fit matre pariente, non
concupiente atque prægnante, quæ fit ex ea, non quæ fit in ea. Ne-
que enim renatus dicimus hominem, quem mater peperit, tanquam
iterum natus sit, qui jam semel natus fuerat in utero: sed illa nativi-
tate non computata quæ gravidam facit, natus dicitur homo partu, ut
possit renasci ex aqua & spiritu. Hæc vero, cum tam aperta sint, &
 duplicem quæstionem dirimant, non erant prætermittenda. In veteri
 lege quemquam sanctificatum sine aliquo sacramento, sive circumcisio
 fuerit, sive aliud ignotum, negat in eadem Epistola S. Pater. Num;
 itaque pueri ante diem octavum decedentes salutem æternam conseque-
 rentur, incertum omnino est; ac nisi eis subventum erat vel parentum
 sacrificio, vel alio gratiæ instrumento, certissimè credimus condem-
 natos. Immo solam in sacris literis Circumcisionem invenimus, ob
 quam Deus pepercerit infantibus, ut exemplum monstrat filii Se-
 phoræ, ac Moysi, cap. 14. Exodi vers. 25. Diximus quippe in primo
 capite hujus libri, non solum in signum populi Dei, verum etiam in
 remedium originalis peccati Circumcisionem fuisse institutam. Nihil
 ergo prohibet, quin pueros omnes non circumcisos, quorum eadem
 erat cum decedentibus in uteris matrum originalis culpa & naturæ
 conditio, asseramus fuisse simili, relictissimoque judicio damnatos. In
 quarto denique libro de Baptismo cap. 21. docet S. Pater impleri invis-
 biliter effectum baptismatis, cum exterius sine contemptu prætermi-
 titur, & valet quod ait Apostolus, *Corde creditur ad justitiam, ora*
autem confessio fit ad salutem, videlicet in adultis ob fidei credulitatem
 & animi præparationem. Idem docet Innocentius in cap. *Apostolicam*,
 de Presbytero non baptizato, qui tamen Ecclesiæ diu humiliter mi-
 nistraverat, eique se devovisset suscipiens regenerationis lavacrum,
 ubi acceperat se non renatum. Eadem est in Epistola 77. doctrina Divi
 Bernardi. Hujusmodi ergo testimoniis nequit comprobari salus illo-
 rum, qui gratia fidei, ac animi præparatione sunt destituti. Atque

98 De Theologicis Disciplinis Liber XIII.

hæc dicta sunt de Originaria labe, & de anima non renatorum infantium :

*Quæ, quia materiam peccati ex fomite carnis
Confociata trahit, necnon simul ipsa sodali
Est incentivum peccaminis; implicat ambas
Vindex pœna reas, peccanteis mente sub una,
Peccandique cremat socias cruciatibus æquis.*

His itaque verbis ex Prudentii Apotheosi exscriptis finem libro tertio-decimo constituimus :

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER DECIMUSQUARTUS

*Qui Pelagianam Hæresim vellicat,
& refellit.*

RIGINALI peccato humanam obnoxiam esse naturam, atque ignorantiam & difficultatem, quam patimur ab exordio nativitatis, non conditionem instituti hominis, sed pœnam esse damnati, negarunt. Gratia Dei infensissimi hostes, hæretici Pelagiani. Opinantes iccirco peccatum Adæ posteris obfuisse non propagine, sed exemplo, & voluntatem actionemque nostram tam ad declinandum a malo, & faciendum bonum valere, ut divino non indigeant adjutorio, istud in lege ac doctrina, non in sanctæ dilectionis inspiratione constituerunt; maximumque Redemptoris beneficium, licet specioso verborum apparatu multipliciter viderentur deprædicare, coarctarunt ad revelationem, exempla, præceptorumque instituta. At Gratia Vindex Præsul Sanctissimus Augustinus, quam optime animadverteret neminem posse legem implere per legem, neque per doctrinam, sed per caritatem, quæ per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur, in omnibus fere libris contra Pelagium, Cælestium, & Julianum conscriptis, curavit ut simul originalis culpa pro-

propagationem, & gratiæ necessitatem defenderet. Aequum est igitur, ut qui Doctoris præclarissimi sectamur vestigia, ejusque dogmata universa propugnandi suscepimus arduam, amplissimamque provinciam, posteaquam de Originali peccato absolvimus disputationem, insectantes hæresim Pelagianorum pro Christi gratia, quæ superabundavit ubi abundavit delictum, nervos atque vires experiamur.

C A P U T I.

De Pelagianæ hæreseos Auctoribus Origene primum, Rufino, ac Theodoro Mopsuesteno.

IOANNES Garnerius cap. 1. dissertationum ad Pelagianam historiam pertinentium scribit videri sibi hujus sectæ primordia referenda ad Paulum Samosatensem; quem negasse veram Christi divinitatem, & asseruisse post Incarnationem Deum factum ex profectu virtutis vitam ducendo studiosam, haud obscure colligitur ex Synodo Arriana habita Antiochiæ an. 344. apud Athanasium in libro de Synodis, atque ex ejusdem Athanasii Orat. 4. contra Arrianos. At Norisius noster Pelagianæ sectæ auctorem facit Origenem; & hunc quidem de Gratia hæreticam tenuisse sententiam, adversus nonnullos defensores demonstrant alii viri clarissimi, ut Natalis Alexander sæc. 3. dissert. 16. art. 3. Daniel Huetius in Originianis lib. 2. q. 7. §. 12. Honoratus Tournelius q. 3. de Gratia, & qui primus commemorandus erat, Magnus Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem. Plura etiam de hoc argumento Janfenius lib. 6. Hist. Pelag. cap. 13. & sequentibus: ubi tamen a vero exorbitat improbens in Origene indifferentiam arbitrii, & hanc reprehendens, tanquam Pelagianorum Dogmatum scaturiginem.

Sequitur Rufinus, a quo errore imbutum Cælestium insignia monumenta demonstrant. Sed an fuerit Aquilejensis ille percelebris, an Syrus vel Palestinus, qui nobis innotuit ex Epist. 66. nunc 81. Hieronymi, inter Eruditos non convenit. Fuisse Aquilejensem tenet Baronius, Pagius, Norisius, & major pars illustrium Scriptorum. Negat Garnerius loco citato cap. 3. & alii perpauca, quibus accessere Auctores observationum Norisian. eruditi Presbyteri Veronenses lib. 1. cap. 2. Dubitare videntur PP. S. Mauri in notis ad cap. 3. libri de Peccato Originali S. Augustini, & ad Commonitorium Mercatoris, nec non in Præfatione Tom. x. De Theodoro Mopsuesteno consentiunt Norisius & Garnerius, alique communiter. In his ergo, Origene scilicet, Rufino, ac Theodoro hæc prior dissertatio versabitur, nam de Paulo Samosateno solas habemus, quas leviter tetigi conjecturas.

Pro-

PROPOSITIO I. Origenes de Divina Gratia pravam tenuit hæreticamque doctrinam.

Evincitur primo clarissimorum Scriptorum testimonio, illorum maxime, qui grassante hæresi Pelagiana floruerunt. 1. S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem designans Pelagianorum Amasium, *Doctrina tua*, inquit, *Origenis ramusculus est*. Idem repetit in fine Dialogorum. Orosius in Apologia: *Origenes* (inquit de Pelagianis) *in his vivit*: Et Vincentius Lirinensis Common. cap. 23. testatur, quod Origenes omnium pene hæreticorum Magister evasit.

Probatur 2. Origenes scripsit gratiam dari secundum merita nostra, posse unumquemque vivere absque ullo prorsus peccato, nec contrahi a parvulis ob Adæ prævaricationem originale peccatum. Hæc vero sunt Pelagianorum Dogmatum paradoxa. Itaque Origenes Pelagianorum hæresi viam aperuit. Et quidem existimasse gratiam dari secundum merita nostra asseruit ille libro 1. *περὶ ἀπορίας* cap. 7. lib. 3. cap. 1. & 3. Philocal. cap. 20. & in Epist. ad Rom. lib. 7. & 9. Quæ loca congestit & illustravit Huetius. *Est* (inquit Origenes) *alia Spiritus Sancti gratia, quæ dignis præstatur, ministrata quidem per Christum, impetrata autem a Patre secundum merita eorum, qui capaces efficiuntur. & unumquodque vas vel ad bonorem, vel ad contumeliam formatur, prout ex seipso causas, & occasiones præstiterit Conditori*. Initium quoque fidei esse ex nobis, & profectum a Deo apertissime asseruit. Docuit insuper, ut cap. 1. demonstrat Norisius, Angelos diversa officia promeruisse ex suis meritis ac studiis: Joannem Baptistam in utero sanctificatum ob merita comparata, priusquam ipsius anima devolveretur ad corpus: eodemque pacto Christum Dominum promeruisse unionem hypostaticam, quæ est omnium gratiarum maxima. Prælusit ergo Origenes primo errori Pelagianorum, affirmavitque gratiam dari secundum merita nostra.

Docuit præterea Origenes alterum Pelagiani dogmatis paradoxum, posse hominem vitare quaecunque peccatum, quod est famosa hæreticorum *ἀναπύρνια*, idest, impeccantia. Id liquet primo auctoritate Hieronymi in Proœmio lib. 14. Commentar. in Hierem., ubi ait: *Hæresis Pythagoræ & Zenonis ἀνάπυρνος, ἢ ἀναπύρνιας, impassibilitatis & impeccantiae, quæ olim in Origene, & dudum in discipulis ejus Grunnio, Evagrioque Pontico, & Joviniano jugulata est, caput reviviscere*. Idem habet in Proœmio Dialogorum adversus Pelagianos. Deinde: Origenes Tom. 12. in Matth. exponens illud Christi ad Petrum, *Scandalum mihi est*, ait eum, qui in caritate perfectionem adeptus est, scandalo obnoxium non esse, & Tom. 15. in idem Evangelium scribit pueros, quibus Jesus manus imposuit, *jam amplius percelli non posse peccati illecebris*: quæ vix ullam admittere excusationem fatetur Huetius num. xviii. q. 7. lib. 2. Origenianor., quamquam plura illic studet emollire.

Num

Num Originale peccatum reapse negaverit, perdifficile est definire. Huetius qui loco citato n. 24. Origenem vindicat a querelis Jansenii, fatetur in Commentariis in Epistolam ad Romanos nonnulla occurrere Orthodoxæ fidei parum consentanea: atque in Catena Græcorum Patrum in Psalm. 48. v. 6. referri testimonium Origenis, quod illum, apertissime oppugnat. Sed inquit Commentarios interpolatos fuisse a Rufino, Catenarum vero fidem subleſtam eſſe atque incertam. Dixerim Origenem in tanta librorum copia non ſemper ſibi conſtare, & aliquando peccatum originale ſaltem conſequenter negaviſſe. Enimvero, hujus vitæ miſerias non in Adæ peccatum, ſed in habituale in ſuperiori vita commiſſum referendas eſſe propugnavit, & Eſau reprobatum, variisq; calamitatibus affectum ob ſclera ante conceptionem patrata, ideoque cohærenter ad falſam ejus doctrinam, ea ſcilicet quæ a nobis geſta fuerunt, antequam corpora ſubiremus, cauſſam Deo præbuiſſe, ut ſpiritus terrenis hiſce molibus complicaret.

Opp. 1. Pelagius adeo Origenem abominatus eſt, ut in Synodo Dioſpolitana, cum de æternitate Inferni ageretur, dixerit, *Et ſi quis aliter credit, Origeniſta eſt*. Nullum præterea pro ſe Origenianum, teſtimonium protulit, licet ſæpenumero Laſtantii, Hilarii, Ambroſii, Chryſoſtomi aliorumque ſententias recitaverit. Non ergo ex Origenis libris Dogmata Pelagiana eruperunt. = Reſp. Verſute & callide animadvertiſſe Pelagium, ne Origeniana ſcripta produceret: neque enim ipſum latebat, quam male apud Latinos Patres Adamantius audiret. Servarunt nihilofecius inter ſe Origeniſtæ ac Pelagiani artiſſimam amicitiam: ut conſtat de Rufino, Theodoro Mopſueſtено, aliſq; Pelagianis, qui ſedente ad clavum Eccleſiæ Vigilio conati ſunt Origenem, quamquam irrita molitione, defendere.

Opp. 2. Pamphilus in Apologia Origenem ab omni errore purgavit. Illam vero Apologiam Pamphili eſſe, non alterius Scriptoris tradunt Eusebius lib. vi. H. Ec. cap. 33. Socrates lib. 4. cap. 27. & Nicephoras Calliſtus lib. x. cap. 14. = Reſp. 1. cum Huetio etiam Pamphilum in eadem cum Origene cauſſa verſari, ſi nos Rufini interpreta-
menta non fallunt. Defendit enim Origenianam Animorum præexiſtentiam, & anteaſtam vitam, ſine qua aſſerit Deum fore injuſtum, ſi inſontes animas in debilia ac mortalia corpora truderet. *Vides*, inquit doctiſſimus Abrincenſis Epiſcopus, *labefactatum ac peremptum* (a Pamphilo) *gratiæ cæleſtis auxilium*. Deinde reſpondetur prædictam Apologiam univerſam fuiſſe ab Eusebio elucubratam, quamquam priorem librum ipſemet Eusebius ſub nomine Pamphili ediderit. Ita S. Hieronymus in Catalogo Script. Eccl. cap. 8. & in Apologia adverſus Rufinum: quo in loco illud etiam animadvertit in primo Apologiæ Pamphili libro aperte Arrianam hæreſim contineri, quamquam Rufinus latinam reddendo ſenſum paſſim immutavit, Abſit vero, ut Pamphilum

philum Martyrem Christi gloriosissimum Arrianis connumeremus.

Opp. 3. Origenes hom. 8. in Levit. disertissime agnoscit originale peccatum. = Resp. 1. a Criticis hujusmodi homilias vel Cyrillo Alexandrino, vel incerto auctori passim attribui. = Resp. 2. existimasse Origenem non delictum Adæ, sed *præterita in calis, & antiqua delicta solvi in baptismo*, ut in fine Dialogorum scribit Hieronymus. Respondetur 3. juxta Origenem animas delabi ad corpus inquinatum, & propagatum ex Adam ob antea facta flagitia, ideoque si revera originariam noxam agnovit, fuit hæc præcedenti merito comparata, quemadmodum debita meritis gratia posthac collata: unde nihil ad purgandum Origenem valent ea loca, in quibus videtur asserere omnes filios Adæ in peccato fuisse conceptos.

Opp. ultimo: Origenes cap. 8. lib. 2. Periarchon, hom. 4. in Psalmum 36. aliisque in locis divinarum gratiarum munera prædicat. = Resp. Gratiam quam Origenes quandoque commemorat esse præcedentibus meritis erogatam: distinguit enim duplicem fidem; humanam, quam propriis viribus nulla gratia suffultis habere possumus, & divinam, quæ nobis per gratiam infunditur. Item virtutum inceptionem, illarumque profectum. Ita Tract. 33. in Matth. lib. 4. in Epist. ad Romanos, & lib. 3. Periarchon cap. 1. Vide Huetium in Origenianis p. 115. Ex his facile est genuinum sensum Origenis subodorari: gratiæ enim deputat secundam fidem, non primam; & incrementum virtutis, non inceptionem; splendideque *ἡμιπελαγianiζεν, semipelagianizat*.

PROPOSITIO II. Rufinus, qui inter Pelagianos cooptatur, est Rufinus Aquilejensis, non Palestinus, vel Syrus.

Probat 1. Marius Mercator in suo Commonitorio sermonem, instituens de hæretico Dogmate, quod Adam & Eva sibi tantum prævaricando nocuerint, alteri penitus nulli, ait: *Hanc ineptam & non minus inimicam rectæ fidei questionem Anastasio Romanæ Ecclesiæ Summo Pontifice Rufinus quondam natione Syrus Romam primus invexit: & ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens per se ferre non ausus Pelagium gente Britannum Monachum tunc decepit, eumque ad prædicta apprime imbuit, atque instituit impiam veritatem*. Rufinus ergo, quem Mercator appellat Syrum, fuit primus Magister ac deceptor Pelagii. Atqui Magister & deceptor Pelagii fuit Rufinus Aquilejensis, qui Romæ libros Periarchon latinos reddidit, ut scribit S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem; ubi Pelagianam de impeccantia hæresim ait primum a Manichæis derivatam, deinde a Priscillianistis, postremo ab Evagrio Pontico, atque a Rufino Librorum Periarchon interprete. Quod repetit Præfat. in lib. 14. Comment. ad Hierem., Rufinum sub Grunnii nomine indigitans. Igitur Rufinus Aquilejensis inter Pelagianos connumerandus est.

Deinde: Rufinus Aquilejensis de libertate arbitrii male sensit, ita enim

enim declarat in Cap. *Sancta Romana Concilium Romanum LXX. Episcoporum. Rufinus vir Religiosus plurimos Ecclesiastici Operis edidit libros: nonnullas etiam Scripturas interpretatus est: sed quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de libertate arbitrii notavit, illa sentimus, quæ prædictum Beatum Hieronymum sentire cognoscimus*. Nullibi autem legimus Rufinum liberum arbitrium negasse: erravit ergo duntaxat illius naturalem facultatem nimis cum Origene suo, Pelagianisque extollendo.

Tertio: Recentiores Critici, ut Rufinum Aquilejensem vindicent a Pelagianismo, cum negare non possint aliquem huius nominis hanc hæresim præformasse, damnant Rufinum alterum Syrum, aut Palestinum, qui nobis innotuit ex Epistola 66. Hieronymiana. At quo jure sanctissimus Hieronymi discipulus hæresis infimulatur? Compertum est huic Rufinum ex Bethlemitico specu missum fuisse ad Venerium & Anastasium adversus Origenistas. Quis ergo dixerit talem virum, a Hieronymo eruditum, & in Italiam fidei causâ profectum, disseminasse hæreses, & partibus Origenis studuisse? Hunc Hieronymi discipulum (inquiunt ingenui, & eruditi Theologi Veronenses) tantæ hæresis doctorem non audemus suspicari. At quomodo probant hunc a Syro fuisse diversum, cum viri docti, ipsi quoque PP. Benedictini, disputent num Præcurfor Pelagii sit Rufinus ille Aquilejensis, an alter qui circa annum 399. in Occidentem venit missus a Hieronymo Mediolanum ad Venerium? Qui vero ex his tres nobis Rufinos venditant, nulla vel probabili ratione ducuntur. Addo Cælestium in Carthagenensi Conventu pro suo Dogmate Rufinum, tanquam omnibus notum, produxisse. Syrum vero illum ab Aquilejensi diversum & famâ aut scriptis percelebrem nondum comperimus.

Rurfus: In Præf. ad 1v. librum Comment. super Hierem. S. Hieronymus de Hæresi Pelagiana loquens, quam in Grunnio nuper asserit jugulatam, *Cui respondere, inquit, diu taceas, & dolorem silentio devorans crebra fratrum expostulatione compulsus sum, nec tamen hucusque prorupi, ut auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari*. Quo sane in loco non solum demonstrat sub Grunnii cortice latere illius hæresis prodromum, sed etiam intermissam a se Expositionem Hieremiæ, quam per intervalla dictabat, ut serpentem errorem eliminaret. At Grunnius ipsum esse Rufinum Aquilejensem, & libros interea temporis a Hieronymo editos eos esse, quos contra Pelagianos conscripsit, nemo jure negabit. Rufinus ergo Aquilejensis hæresim Pelagianam, saltem quantum spectat ad Dogma impassibilitatis, & impeccantiæ, invexit in Occidentem, eaque imbuit Cælestium. Neque hoc solo titulo Grunnius dicitur a Hieronymo Pelagianorum præcurfor, quod Origenem Latio donaverit; etenim ipse Hieronymus plura Origenis scripta fecit Latina, eique hoc idem in 1. Invectivarum libro ipse

ipse Rufinus objectat . Atque insuper non omnia Origeniana Dogmata Rufino attribuntur , sed ea maxime , quibus Pelagianismus innititur .

Præterea : Rufinus in interpretatione librorum Origenis , quos pro suo lubitu immutavit , ut demonstrat in præclarissimis dissertationibus Origenianis Daniel Huetius , quæ Pelagiana erant , fideliter , & præter morem suum retulit , ut constat ex cap. 20. Philocaliæ , ubi peculiare auxilium gratiæ declaratur esse solam liberæ voluntatis facultatem . Et , quod caput est , verba quæ redolent Pelagianismum in 1. libro Periarchon cap. 3 , & quibus probant Natalis Alex. & Iansenius Adamantium prælusisse Pelagianis , in nullo Græco exemplari comparent : sed , ut Huetius ait libro 2. Orig. q. 7. n. x. & xiv , *de sua Pelagianismi officina largitus est Rufinus* . Falsum est ergo sententiam de Pelagianismo Rufini esse popularem credulitatem , ut illam appellat in Appendice Augustiniana pag. 44. Phereponus : ac falsum , quod scribunt Veronenses , nullum adhuc inventum esse argumentum præter nominis Rufini similitudinem , ac suspicionem , in quam Aquilejensis incurrit propter scriptorum Origenis translationem . Quin , ut mox ostendam , levissimæ sunt conjecturæ Garnerii , quibus permoti Norisii Concivis sui doctrinam maluerunt impugnare , quam defendere , tametsi illam pene certam scripserint Pagius , Dupinius , Gerberonius , Natalis Alexander , & Huetius , qui Rufinum Aquilejensem omni procul dubio adnumerant Pelagianis .

Opponit 1. Garnerius : De Rufino magistro Cælestii Mercator loquitur , quasi de homine minus noto : *Rufinus quidam* , inquit : Aquilejensem autem totus orbis noverat ob eruditionis famam , opinionem sanctitatis , & Melaniæ consortium . II. Aquilejensis venit Romam anno 13. Siricii , & Syrus sub Anastasio hæresim Romam invexit . III. Rufinus , qui imbuit Cælestium , Romæ mansit apud Pammachium ; Aquilejensis vero nunquam virum cum Hieronymo conjunctissimum adjisset . IV. Rufinus Cælestii magister Romæ fuit , cum doceret non dari peccati traducem ; ut liquet ex libro Augustini de peccato originali cap. 3 . V. Rufinus Pelagianus appellatur a Mercatore natione Syrus . VI. Cælestius innuere videtur apud Augustinum loco citato , Rufinum tempore judicii Carthaginensis adhuc fuisse superstitem , Sanctum illum appellando , non *beatæ recordationis* . VII. Paulinus Diaconus nihil excipit adversus Rufinum a Cælestio appellatum ; poterat autem plura adversus Aquilejensem propter hæreses damnatum , & in damnatione extinctum .

Resp. ad 1. Mercatorem non scripsisse *Rufinus quidam* , sed *Rufinus quondam* , atque ita etiam habetur in edit. Augustiniana PP. Bened. 2. p. Append. Tom. x, Tom. 27. Biblioth. Patrum pag. 129, in Appendice Phereponi , & in Op. Mercatoris . Ad 2. dico , Rufinum utique venisse Romam regnante Siricio , & anno 396. sed constat ex Epistola Hieronymi diu illic moratum , & forte toto ferme biennio : unde

Tit. III.

O

pos.

possumus afferere Romæ constitisse initio Pontificatus Anastasii, qui creatus est anno 398. pridie idus Martii, ut scribunt Anastasius Biblioth. & Marcellinus Comes in Chronico. Deinde si Rufinus ante Pontificatum Anastasii Roma discesserat; sub Siricio hæresim disseminaverat, & invexerat, quam primum, operam navante Marcella nobilissima femina, Anastasius compressit. Quare hæresim negantem originale peccatum, sub Anastasio exortam affirmavit Mercator, atque Hieronymus in Epist. VII. ad Demetriadem. Ad 3. respondeo Rufinum fuisse hospitio exceptum a Pammachio, primum, quia ipsius domus commune erat Monachorum hospitium: deinde quia Rufinus maximâ erat amicitia conjunctus cum Paulino Pammachii amicissimo: rursus quia in Peregrinatione Syriaca complures Pammachii amicos Rufinus noverat: ac tandem falsum est Rufinum inter ac Hieronymum ante annum 399. vulgatamque Interpretationem Origenis, fuisse amicitie vinculum dissolutum. Ad 4. dico Cælestium in Synodo Carthagenensi non dixisse, se a Rufino Romæ edoctum quod non sit tradux peccati, sed a Rufino, *qui fuit Roma*: quamquam & Romæ Cælestium fuisse Rufini discipulum, anno 397. mihi sit persuasum. Ad 5. missâ responsione Rigbœerii in notis ad Mercatorem Tom. 27. Bibl. PP. pag. 147. scribentis Rufinum fuisse natione Syrum & Aquilejensem titulo Sacerdotii, quomodo S. Felicem patria Italum, Presbyterio Nolanum, & genere Syrum testatur eadem ætate S. Paulinus Natal. 4. de S. Felice: missâ, inquam, ea responsione, dico cum Norisio ac Pagio Rufinum commoratum in Siria, per annos viginti septem; ideoque appellatum a Mario Mercatore Syrum, ut Faustus a Possessore dicitur natione Gallus: revera tamen Faustum in Britannia natum, & Rufinum in pago diœcesis Aquilejensis, sive Concordia fuerit, sive ignotum aliud oppidulum. Ad 6. dico Rufinum obiisse anno 411. & judicium Carthagenense habitum an. 412. verno tempore: unde fieri potuit, ut nondum nuncium obitus Rufini perveniret ad Africanos. Ad ultimum: testatur Mercator Rufinum, ut erat argutus, se quidem ab hæresis invidia solerter munuisse: unde Paulinus Diaconus illum tanquam hæreticum non excepit; imo nec in damnatione Origenis facta anno 401. ab Anastasio expressè Rufinus nominatus est. Quare Pontifici gratias egit, quod calumniantibus se non accomodasset auditum, & propriæ existimationi, quam sibi apud plurimos comparaverat, insigni simulatione consuluit. Ea propter falsum est Aquilejensem ab omnibus habitum tanquam hæreticum: neque enim S. Paulinus cum homine anathemate damnato tam arctam coluisset necessitudinem. Sed & Paulinus Diaconus, ubi Cælestius Rufinum Presbyterum laudavit, respondit duntaxat, *Est ne alius?* Quæ verba commonstrant institutum sermonem de Rufino omnibus noto: quem jure Paulinus nec reprehendit ob nominis celebritatem, nec pluris facit ob Cælestii consuetudinem.

Opp.

Opp. ultimo cum Veronenſibus Theologis. Valerent hæc aliquid, ſi aliunde exploratum eſſet, Rufinum Aquilejenſem fuiſſe Magiſtrum Cæleſtiii. At obſtat teſtimonium Mercatoris, qui ait hæreſim ſub Anaſtaſio *inveſſam*, non *invaluiſſe*. Argumentum vero adverſus Rufinum Italum nullum eſt præter ſimilitudinem nominis. Ac in primis damnari non debet, quod græca Origenis voluntina latine reddiderit, niſi convincatur errores ibi contentos propugnaffe. Deinde ex Apologia & expoſitione Symboli ſatis exploratum eſt, quantum ab erroribus Origenianis diſtaret. Inſuper S. Hieronymus illum vocavit Præcurſorem Pelagii, quod non tam Origenis interpretem, quam deſenſorem exiſtimaret. Poſtremo non apparet Rufinum fuiſſe aliquando hæreſis convictum aut damnatum.

Reſpondetur compertum quidem eſſe Magiſtrum Pelagii eſſe Rufinum Aquilejenſem, non ex nominis ſimilitudine, ſatemur enim alios fuiſſe Rufinos, diſcipulum nempe Hieronymi, & alium quoque Romanum; ſed Aquilejenſis ille eſt, qui *anaptyrias* opinionem evulgavit, qui liberum arbitrium extulit, qui interpretando Origeniana, omnia emollire ſtudit, præter Pelagianiſmum, & hunc ubi non erat intruſit. Ita enim demonſtrat Huetius tam evidenti argumento, ut ſatis appareat æquitas Hieronymi, & mala Rufini fides. De Commonitorio Mercatoris dictum ſatis. Rufinus inimicam fidei quæſtionem, inexit ſub Anaſtaſio jugulatam. Nam & Origenis translationem exornavit ſedente Siricio, & tamen ſcribit Hieronymus ad Virginem Demetriadem fidem Romæ Origenianis erroribus labefaſtatam ſub Anaſtaſio. Nec damnatur Rufinus, quia Origenis volumina latinitate donavit, hoc enim fecit & ipſe Hieronymus; ſed quia more ſuo quæ Pelagiana erant non caſtigavit, ſed auxit, iſſque imbuunt Cæleſtium. Ita non fuit tantum interpres Origenis, ſed & deſenſor. Seſe ab omni invidia Apologiis & Epiſtolis præmuniffe, innuit non obſcure Mercator. Non damnatum expreſſe, & forte etiam proſcripto per Anaſtaſium, Origene reſpuiſſe, ultro ac lubenter concedimus.

PROPOſITIO III. Theodorus Mopfueſtenus eſt alter Prodrumus Pelagianorum.

I. Probatur ex Mario Mercatore, qui in libro Subnotationum, de Hæreſi Cæleſtiana ſcribit jamdudum motam apud nonnullos Syrorum, & præcipue in *Cilicia a Theodoro quondam Epifcopo oppidi Mopfueſteni*. II. Quia ut conſtat ex eodem Mario Mercatore, & Photio in Biblioth. Cod. 177. non ſolum negavit filium Dei veniſſe ad tollendum Originale peccatum, ſed etiam de hoc argumento adverſus S. P. Auguſtinum quinque libros conſcripſit, negando Adam per tranſgreſſionem mortalem factum. III. Quia Domini comminationem factam Adæ *Morte morieris* ita exponit, ut poſt lapſum fraudatus deliciis ærumnoſiſſima converſatione mulctatus ſit, ſed non ob aliam cauſam morti

fuerit obnoxius, nisi quia ex terra fuerat compactus: quod molitus est demonstrare ex cap. 3. Gen. v. 19. iisdem plane argumentis, quibus postmodum usus est Faustus Socinus; quemadmodum potest percipere quisquis contulerit fragmenta Theodori edita a Norisio cap. 9. Hist. Pel. cum cavillis Socinianis a me refutatis lib. xii. cap. 13. Postremo quia in x. Aët. Concilii Chalced. Ibæ Theodori discipulo, hæc plusquam Pelagiana Mopsuesteni sententia fuit objecta: *Non invideo Christo, quod factus est Deus: quoniam & ego, si volo, possum fieri secundum illum*. De Theodori expunctione e sacris Diptychis legendus Norisius cap. 5. dissert. de Synodo v.

C A P U T II.

De Pelagio, ejusque gestis, erroribus, variisque statibus hærescos, quæ ab eo dicta est Pelagiana.

QUANTUM ad Pelagii personam attinet, me paucis expediam: inquiri enim potest de ipsius Patria, professione, moribus, scriptis, atque erroribus.

DE PATRIA PELAGII.

Pelagius fuit patria Britannus, sive fuerit Scotus, sive Hybernus, vel Anglus. Etenim S. P. Augustinus Ep. ad Paulinum 106. ait: *Pelagius, quem credimus, ut ab illo distinguatur, qui Pelagius Tarenti dicitur, Britonem fuisse cognominatum*. Prosper in Carmine de ingratis:

Dogma, quod antiqui satiatum felle Draconis

Peliferō vomuit coluber sermone Britannus.

Beda libro 1. Hist. Anglorum: *Ab auno incarnationis 394. temporibus Arcadii & Honorii Imp. Pelagius Brito contra auxilium gratiæ venenum suæ perfidiæ longe lateque dispersit*. Idem docet Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem, & in Apologetico Paulus Orosius. Est aliqua nec levis suspicio fuisse Scotum; quia S. Hieronym. in Præf. ad lib. 3. Comment. Hierem. ait de Pelagio: *Habet progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia*: & ad lib. alterum, *Scotorum pulchris prægratum appellat*. Garnerius tamen dissert. 1. cap. 4. rem incertam arbitratur. Norisius vero cap. 3. id etiam improbat, quoniam auctore Beda cap. 12. memoratæ Historiæ Scoti *sunt gentes a parte Britonum remotæ*; ac Pelagium Britonem omnes appellant. Fallitur Lambertus Danæus Genevensis, qui ortum asserit in maritima Galliæ regione, quam vocant tractum Armoricanum; nam vivente Pelagio nondum Britannia ea Galliarum pars vocabatur; Britanni autem dicti sunt, qui partes australes a Gallia Celtica diffitas incolebant.

De

DE PELAGII INSTITUTO.

Pelagius fuit professione Monachus. Constat ex Commonitorio Mercatoris præc. cap. prop. 1. ex D. August. lib. de hæresibus cap. 88. & de Gestis Pelagii cap. 35. Obiter notandum est. I. Nullis Ecclesiasticis muneribus Pelagium fuisse condecoratum, quoniam a Zosimo Papa in Epistola ad Episcopos Afros dicitur Laicus: ideoque errant Balæus & Prateolus, qui putant fuisse Episcopum, aut Abbatem amplissimi cœnobii Bannochorensis. II. Facile ego subscripserim Garnerio, non fuisse Pelagium Cœnobitam, nec Eremita cultorem, sed ex illo genere Monachorum, qui veste ad pietatem composita domi vivebant, & disciplinis sedulam navabant operam, quales fuerunt Pammachius & Paulinus. Quamquam enim Augustinus aliquando Pelagium sanctum, bonum, ac prædicandum virum appellat; Orosius cap. 27. Apologitici asserit enutritum epulis, balneis & conviviis deditum, ut pinguedinem etiam in fronte prætulerit. Quod Hieronymus in primo adversus Pelagianos dialogo satis lepide carpit ita illorum signiferum compellans: *Catoniana nobis inflaris superbia, & Milonis humeris intumescis*. Atque his accedit, S. P. Augustinum memorato cap. 35. de Gestis Pelagii num. 61. scribere, quod Pelagiana hæresis fuerit inventa a quibusdam veluti Monachis; ab his scilicet, qui Monachorum instar pallio incedebant, quosque Græci Philosophos appellarunt. III. Decipitur Vossius, qui lib. 1. H. Pelag. cap. 3. ait Pelagii lapsum deploratum a Jo. Chrysostomo in Epistola ad Olympiadem scripta an. 405. ex oppido Armeniæ Arabisso. Hoc enim tempore Pelagius adhuc sanctimonix laude commendabatur: imo cum Cælestius an. 412. in Episcopali Carthaginensi conventu excommunicationem promeruisset, nondum Augustinus scripserat de peccatorum meritis: in cujus operis lib. 3. cap. 1. ait, existimari Pelagium Sanctum, & non parvo profectu Christianum. Si ergo Pelagius adhuc erat anno 412. sanctimonix ac religionis fama percelebris: quomodo Chrysostomus an. 405. poterat in remotissima regione exulans casum hominis deplorare? De alio itaque Monacho Pelagii nomine nuncupato loquitur S. Chrysostomus. E contra Epistola Isidori Pelusiotæ 314. qua vocitat Pelagium *liguritem, cupidiosum, & obsoniorum condimentis maxime addictum*, de Pelagio Britone videtur intelligenda; etsi neque Vossius, neque Petavius id facile concedere videantur. Vixit enim Isidorus post annum 431. ac celebratam Synodum Ephesinam, quam commemorat Ep. 410. lib. 3. Neque aliud Pelagio tribuit, quam illam vivendi rationem superius ab Orosio damnatam in cap. 27. Apologiæ. Isidorus vero & Orosius eadem floruerunt ætate; atque eadem ab his de uno Pelagio narrari haud videtur inverisimile.

DE SCRIPTIS, GESTISQUE PELAGII.

Pelagius ergo fertur venisse Romam circa annum 384. & ex urbe discessisse circa 408. vel insequentem. Cum adhuc Romæ confisteret edidit tres libros de Trinitate, quorum meminerunt in Catal. de Scriptoris Ecclesiasticis Honorius Augustudunensis, & Gennadius. Videtur in his libris circa processionem Spiritus Sancti a solo Patre consentire Theodoro Mopsuesteno. Dicuntur editi ante adventum Rufini in urbem, ideoque nondum exacto anno 396. Ibidem scripsit commentarios in Epistolas Pauli distributos in libros 13. Vossius quatuordecim numerat. In his tollit prorsus Originale peccatum, asseritque Adæ lapsum transire in posteros duntaxat imitatione. Dedit & Epistolas ad Paulinum, & ad Constantium Episcopos: illam anno 405., ut constat ex cap. 35. libri Augustini de Gratia Christi, in eaque videtur Dei gratiam constituere in sola possibilitate & facultate naturæ: alteram anno ineunte 408. memoratam ab Augustino proximo capite laudati libri; in eaque gratiam aliquam præter liberum arbitrium commemorat: quare hujus Epistolæ præsidio errorem suum excusare nitebatur.

Cum primum Pelagius una cum Cælestio in Siciliam pervenit, aut fortassis paullo ante quam ejiceretur ab Urbe, idest, anno 408. vel ineunte 409. scripsit librum Consolatorium, & Hortatorium alterum ad Viduam. Hanc Garnerius suspicatur esse Julianam matrem Demetriadis, aut Albinam Socrum Piniani. Postquam vero aliquandiu cum suo Achate Cælestio constitit Siraculis, anno 411. se contulerunt in Africam, appuleruntque Hipponem Episcopalem Augustini sedem, & inde Carthaginem. In hac urbe Cælestius judicio postulatus, cum liberius negaret dari originale peccatum, Synodali congressu damnatus est, anno 412. Videndus in libro de Peccato Originali S.P. Augustinus. Cælestius anathemate percussus in Asiam transmisit.

Interea Pelagius in Palestinam se recepit, ascivitque sibi plures discipulos, fretusque patrocinio Joannis Jerosolymitani latius errores spargere cepit. Atque circa hæc tempora, anno scilicet 413, Hieronymus adversus Pelagianos stylum movit, incitatus a Ctesiphonte. Scripsit Pelagius eodem anno Epistolam ad Augustinum, & aliam ad Demetriadem, illam calliditatis, hanc erroris plenissimam. Edidit proximo anno librum de Natura, qui opera Timasii & Jacobi ad Episcopos Afros pervenit, & ab his missus ad Innocentium gravissima censura proscriptus est. Sequenti anno 415. hunc librum S. P. Augustinus compressit altero, qui inscribitur *De natura & gratia*. Eodem anno 415. Heros S. Martini discipulus, & Lazarus Aquentis Episcopus Pelagium hæresicos accusarunt. Habita propterea æt Synodus xiv. Episcoporum, quorum nomina sunt in primo Augustini contra Julianum libro, Diospoli in Palestina. Verum Pelagius absentibus Accusa-

cusatoribus, & nonnulla accusationis capita damnans, ad alia callide ac versute respondens fuit ab omni erroris suspicione absolutus, atque per Epistolam absolutionis suæ certiore reddidit Augustinum. Hæc Pelagii Epistola in Appendice Phereponi pag. 268. errore typographi scripta dicitur anno 412. Sed manifestum est datam hoc anno 415. Hanc Synodum non aliam ob causam appellavit Hieronymus *miserabilem*, in Epist. 79. nunc 147. nisi quia Patribus Pelagius illulit.

Anno 416. Episcopi Africani acceptis per Orosium literis Herotis, & Lazari, auditoque infelici exitu Synodi Diospolitanae, duo contra Pelagianos Concilia celebraverunt, unum Carthagine, alterum Milevi in Numidia; datisque ad Innocentium Epistolis, Romanus Pontifex in Cælestium, & Julianum sententiam dixit.

Defuncto anno 417. Innocentio, ejus successor Zosimus deceptus principio literis, & Professione fidei, quam Romam misit Pelagius, acerrime reprehendit Episcopos Africanos, quod crediderint Heroti & Lazaro, & Cælestium Pelagiumque damnaverint. At rescriptis Africanorum admonitus, & hæreticorum fraude detecta, ipse Zosimus anno sequenti 418. utrumque proscripsit; necnon operam dedit, ut plenario Carthaginensi Concilio 214. Episcoporum, universus Orbis Pelagianam hæresim condemnaret.

Prætermittendus non est liber *Εὐαγγέλιον, honestorum sermonum*, sive Testimoniorum, quem Pelagius ad exemplum Cypriani conscripsit. Nam ex hoc libro, ut Garnerius demonstrat, & etiam liquet ex Dialogis D. Hieronymi, maxime scatent dogmata omnia Pelagiana. Quo præcisè anno Pelagius hunc librum ediderit, me fugit. Constat conscriptum ante annum 415, nam hoc anno Dialogi Hieronymi prodierunt. Plura ex hoc libro Pelagii perstringuntur etiam ab Augustino de Gestis Palestinis cap. 3. 4. 5. & 6. Scripsit etiam Pelagius libros quatuor de libero arbitrio ante annum 418. quos non semel commemorat S. Pater in libro de Gratia Christi, quem editum constat hoc ipso anno.

DE ERRORIBUS PELAGII.

Solent recenseri ex Augustini ad Paulinum Epistola 106, nunc 186. errata duodecim, quæ in Synodo Palestina ipse hæreticus anathematizavit, ut eo loco, & in 2. contra Julianum cap. 5, ait S. Pater. Sunt autem alia octo, quæ in libris Augustini deprehenduntur ac refutantur, quorum aliqua in memorata Synodo ausus est, ut potuit, tergiversatione defendere, aliqua postmodum ore pestifero evomuit. Ergo errores Pelagiani ad vicissimum numerum pervenerunt. Sunt autem priores illi duodecim his verbis ab Augustino memorata Epistola recensiti: *Objectum est enim dicere 1. quia Adam sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. 2. Et quod peccatum ejus ipsum solum læserit, non* *gens*

genus humanum . 3. Et quod infantes nuper nati in illo statu sunt , in quo Adam fuit ante prævaricationem . 4. Et quod neque per mortem , vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur , neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat . 5. Et infantes etiam si non baptizentur habere vitam æternam . 6. Et divites baptizatos nisi omnibus abrenuncient , si quid boni visi fuerint facere , non reputari illis , nec eos posse habere Regnum Dei . 7. Et gratiam Dei atque adiutorium non ad singulos actus dari , sed in libero arbitrio esse , vel in lege atque doctrina . 8. Et Dei gratiam secundum merita nostra dari . 9. Et filios Dei non posse vocari , nisi omnino absque peccato fuerint effecti . 10. Et non esse liberum arbitrium , si Dei indiget auxilio , quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid vel non facere . 11. Et victoriam nostram non ex Dei adiutorio esse , sed ex libero arbitrio . 12. Et quod penitentibus venia non detur secundum gratiam & misericordiam Dei , sed secundum meritum , & laborem , qui per penitentiam digni fuerint misericordia . Hæc Augustinus , qui illico duodecim articulos ponit his e diametro oppositos Catholicæ fide tenendos . Hos in Canones redegit Cresconius , cujus collectio extat in Appendice Tom. 1. Bibliothecæ Juris Canonici .

Octo reliqui errores Pelagiani sunt 1. *Posse hominem , si velit , cavere omni peccato* . Hanc impeccantiam , ut diximus , didicerat a Rufino , Rufinus ex Origene . Quid sibi voluerit Pelagius explicat Augustinus de Grat. Christi cap. 4. & de Gestis Pelagii cap. 13. Tria enim distinguebat Pelagius , posse , velle , & esse ; quorum unum statuebat in natura , alterum in arbitrio , postremum in effectu . Itaque contendebat nos habere per liberum arbitrium tantam non peccandi possibilitatem , ut sine gratia omnia Dei præcepta possimus implere . 2. Docuit consequenter non opus esse Deum rogare , ne nos inferat in tentationem , nobisque peccata dimittat , cum in nostra sit libertate posse sine gratia vitare & abstergere omnem labem peccati ; ita tradunt in Epistola ad Innocentium PP. Milevitani . 3. Quod inde consequitur , *negabat necessitatem orationum , quas pro infidelibus fundit Ecclesia , ut convertantur ad Deum* . Ita S. P. libro de Hæres. cap. 88. 4. Volebat Ecclesiam in hac quoque vita esse sine ruga & sine macula ; ut S. P. Augustinus scribit de Gestis Pelagii cap. 35. 5. Afferebat tam a veteri lege , quam ab Evangelio sanctissimos viros prodixisse , eo fine , ut legem ejusque notitiam extolleret , quasi in hoc sita esset Christi gratia . 6. Ob eandem rationem novum testamentum par veteri prædicavit . 7. Ostentans affectionem ac jactantiam perfectionis asseruit peccatum esse jurare etiam in veritate . 8. Postremo etiam labe Nestoriana infectus fuit , affirmans solitarium hominem de virgine natum , & eruditorem potius humani generis , quam Redemptorem , eo quod hominibus nihil aliud præstiterit , quam religiosæ conversationis exemplum . Vide Cassianum lib. 6. de

In-

Incarnat. cap. 14. Hinc Pelagiani in Ephesina Synodo celebrata anno 331. unâ cum Nestorianis fuere damnati.

Si quæras cur Pelagius negaverit Originale peccatum; Respondeo illud negasse primum ne confitendo liberum arbitrium ob Adæ prævaricationem sauciatur, cogeretur gratiam Salvatoris admittere. Deinde ut occurreret præcipuæ argumentationi Sanctorum Patrum, qui ex causâ parvulorum, quorum unus adsumitur, alter relinquitur, antequam aliquid fecerint boni vel mali, demonstrabant gratiam non dari secundum merita nostra. Legite Augustinum in libro de dono Persev. cap. 12. Censuit nihilominus Pelagius parvulos baptizandos, ut hæredes fierent Regni cælorum, coactus Evangelica sententia Joan. 3. *Nisi quis renatus, &c.* at non baptizatis, utpote infontibus, felicitatem quandam, & vitam æternam pollicitus est; quod commentum a nobis libro præcedenti fuit explosum:

DE GRATIA, QUAM PELAGIUS INTERDUM AGNOVIT.

Quoniam vero Pelagius aliquando gratiam Dei necessariam confessus est; oportet animadvertamus, quidnam gratiæ nomine intellexerit tortuosus callidusque tergiversator. Comperimus ergo plura admisisse gratiarum genera. Est primum *natura ipsa, & insitum voluntatis arbitrium*. Secundum gratiæ genus est *peccatorum remissio*: de qua Augustinus in 3. contra Julianum cap. 23. ait: *Putatis gratiam Dei sic in sola peccatorum remissione versari, ut non adjuvet ad vitanda peccata, & desideria vincenda carnalia diffundendo caritatem in cordibus nostris*. Tertium gratiæ genus illud est, quod adest, & opitulatur extrinsecus, nimirum *lex, prædicatio Evangelii, & Christi exemplum* ad imitationem propositum. Ita Augustinus in lib. de Gratia Christi cap. 33. & 41. Quartum gratiæ genus est *mentis illuminatio*, qua Deus cordis oculos aperit, sed nullam efficit in voluntate motionem. Hanc gratiam admisisse Pelagium liquet ex eodem libro Augustini septimo capite. Quintum genus est *dignitas regenerationis, & adoptionis*, quæ per baptismum tribuitur. Abserebat namque Pelagius parvulos in baptismo nullius utique peccati consequi remissionem, sed adoptari tamen in filios Dei, regniq; cælestis fieri participes. Legatur in carmine de Ingratis S. Prosper, ab eo versu, *Tam dives vero hoc donum baptismatis esse, &c.* Ultimum denique gratiæ genus a Pelagianis admissum est *vita æterna*; quam Pelagium aliam a regno cælorum existimasse semel iterumque monui.

DE STATIBUS HÆRESIS PELAGIANÆ.

Status denique Pelagianæ hæresis tres a nobis statuuntur. Quo-
To. III. P rum

rum primus est, in quo Pelagius nullum prorsus interioris gratiæ adiutorium agnovit, affirmans ad bene operandum sufficere liberum voluntatis arbitrium, præsupposita cognitione præceptorum, sive per lumen naturæ: sive per exteriorem legem atque doctrinam. Alter status est, in quo correptus aliquando a fratribus interiorem aliquam gratiam admisit, sed eam voluit dari *ad facilius*, non *ad simpliciter* operandum, ut Augustinus ait in libro de Gratia Christi cap. 40. In tertio sui erroris statu Pelagius etiam internam aliquam gratiam simpliciter necessariam confessus est, nempe internas supernaturales revelationes, se tenentes ex parte intellectus, sed non inspirationem dilectionis & gratiam voluntatis & operis: sive admisit Pelagius gratiam, qua ignorantia pellitur, non qua caritas inspiratur. Quartum statum hæresis Pelagianæ, in quo hæretici admiserint etiam gratiam operationis & voluntatis, sed talem, quæ consistat cum indifferentia liberi arbitrii, tanquam commentum Jansenianum rejicimus, affirmantes indifferentiam arbitrii non ad Pelagiana decreta spectare, sed ad Catholica Dogmata. Verum de his statibus hæresis Pelagianæ proximo capite quinto.

C A P U T III.

De Cælestio, & Juliano Pelagianis.

CÆLESTIUM, quem Baronius ad annum 410, Norisius cap. 3. nec non Usserius & Jansenius Scotum scripserunt, Joannes Garnerius mavult Romanum fuisse, aut Campanum. Mutum enim per Albinum Canem latrantem, de quo Hieronymus Præf. lib. 3. in Jeremiam, illi interpretantur Pelagium loquentem ore Cælestii; Garnerius vero Rufinum hæresim docentem ore Pelagii. Sunt etiam qui mutum illum arbitrantur Joannem Jerosolymitanum, cum Tillemontio. Nos priori sententiæ subscribimus; nam Joannes Jerosolymitanus palam patrocinabatur Origeni, & Pelagium, quem Catholicum habebat, etiam coactis Synodis studuit aliquando defendere. Rufinus vero jam anno 401. libros Invektiviarum contra Hieronymum compleverat & limaverat. Præfationem autem in 3. librum Comment. Jerem. ante annum 414. scriptam non esse, tradit ipse Garnerius. Mutum ergo latrantem per Canem Albinum, non Joannem Jerosolymitanum, non Rufinum esse arbitramur, sed Pelagium hæresim disseminantem ore Cælestii. Is ergo erit *Albinus Canis*, idest Angelus, aut Scotus. Enimvero versum Properi,

Aut huic Campano gramine corda tument,
non de Cælestio, ut Garnerius putat; sed de Juliano liquet esse conscriptum. Quod scribit ergo Sebastianus Paulus in Epistola ad Vallisnerium, Baronium ac Norisium deceptos depravato quodam loco Hieronymi,

nymi, idest Præf. nuper commemorata, ubi *Albinum canem* legimus, non *Alpinum*; est ad evertendam clarissimorum Purpuratorum sententiam nimis futile. Nam hac etiam repudiata lēstione, ac priori retenta, non efficitur Cælestium non esse Scotum, sed magis id corroboratur. Albinus enim dicit ab Albione. Sic olim dicta Britannia apud Stephanum, ab Albis rupibus, quas mare abluit. Scoti vero incolunt Britannia partem, quæ vergit ad Septentrionem. Itaque *Albinus* Britannus erit, aut Scotus; nec Noris deceptus est depravato Codice, quo etiam emendato illius sententia magis firmatur.

Verum quidquid sit de patria Cælestii, natus creditur circa annum 370, studuisse Pelagio circa 400. induisse pallium anno 402. scripsisse adversus peccati traducem anno 408. comitatum in Siciliam Pelagium an. 409. transivisse Carthaginem, ibique accusatum a Paulino Diacono, & Synodali congressu damnatum anno 412. Fugit inde Ephesum, ibique traditur Presbyteri honore condecoratus. Epheso per tumultum eiectus exeunte anno 416. petit Constantinopolim. Proximo anno hinc pulsus Romam concessit, ibique anno 418. damnatur a Zosimo. Pellitur ex urbe decreto Constantii anno 421, quamquam opinio est apud potentes quasdam feminas latitasse. Ex quibus haud obscure colligitur, hunc hominem in vulgando hæresim audacissimum ac impudentissimum illum esse, ut dixi, quem cani, & Cerbero Hieronymus comparavit. Hinc Pelagiana hæresis Cælestiana dicta est, & Cælestius in Hieronymi ad Ctesiphontem Epistola *Dulcor exercitus*.

Fuisse Cælestium professione Monachum, atque ex Monasterio tres Epistolas pietatis atque eruditionis plenas scripsisse ad parentes suos, demonstrat Norisius cap. 3. II. Pelag. testimonio Gennadii. Garnerius, ut Pelagium, ita Cælestium facit de illo Monachorum genere, qui palliati incodebant habitu ad exemplum composito, sed errone, sui que juris. Augustino, qui Auctores hæresis Pelagianæ appellat *veluti Monachos* cap. 35. de Gestis Pelagii, accedit Timothæus Presbyter Constantinopolitanus, qui ait: *Pelagius & Cælestius, quemadmodum ajunt, nec Episcopi, nec Clerici, nec omnino ex ordine sacro fuerunt, & veluti Monachi vagabantur*. Vide Append. Tom. x. Op. Augustini pag. 66. PP. S. Mauri. At Cælestium post damnationem suam factum in Asia presbyterum, liquet ex Epistolis Zosimi ad Africanos. Dicitur Cælestius ab Augustino lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. *acerrimi ingenii homo*, sed a Hieronymo in Epistola ad Ctesiphontem *imperitus sermone, & per solacismorum spineta decurrens*; atque hæc de Cælestio.

Julianum Cardinalis Norisius H. P. cap. 18. Eclani natum suspicatur, cujus Urbis fuisse Episcopum Eruditi omnes consentiunt. Idem de Patria opinantur Pagius ad annum 419. & alii. Baronius scribit natum Atellæ: huic post memoratum virum Cl. Sebastianum Paulum, Presbyteri Ballarinii censent subscribendum. Horum argumentum est,

quod S. Pater Augustinus in vi. Operis Imperfecti num. 18. scribat Julianum genitum in Apulia; Prosper autem in Chronico illum appellat Atellanensem. Fugit vero, inquiunt, Norisium præter Atellam, quæ sita erat prope Averfam, aliam fuisse Atellam in Apulia. Valeret nonnihil hoc argumentum, si constaret Chronicon Prosperi non esse corruptum. At Chronicon Prosperi in vetustissimis Codicibus habet Eclanensem, non Atellanensem, ut constat ex notis Duçei, & Rosweydi ad carmen 14. Paulini. Habent Eclanensem etiam Editiones Scaligeri, & Arnoldi Pontaci, omnesque aliæ melioris notæ. Itaque Chronico Prosperi confirmatur sententia Norisii; cui inquirendum non erat an esset alia Atella, cum mendum in Chronico Prosperi deprehendisset. Nec est cur Ballarini obtrudant Codicem Prosperi Colbertinum, quem vidit Pagius ad an. 419. n. 8. & Augustanum editum a Canisio; siquidem Pagius eodem loco asserit Colbertinum Codicem esse depravatum, & in eadem Bibliotheca num. 1286. extare alium, qui habet Aeclanensem, non Atellanensem. Editum a Canisio non in uno loco corruptum, & interpolatum demonstrant notæ ei superadditæ Tom. xi. Antiquitatum Romanarum. Scaliger autem & Pontacus majorem ea in parte, inquit Vossius lib. 1. H. P. cap. 6, cum excusorum, tum Mss. codd. secuti sunt fidem. Confirmant sententiam Norisii notissimæ conjecturæ, uxor, & nuptiæ Juliani, de quibus infra; tum quod Beda & Gelasius appellant Julianum Celanensem, Petrus Diaconus Edanensem, alii Eraciensem: quæ facile errore Amanuensium potuerunt ex priori nomine *Eclanensem* derivare. Addimus ex Atella non Atellanensem venire, sed Atellanum. Neque obstat, quod scribit Augustinus, Julianum genitum in Apulia; nam Eclanum in Apulia Peucetia constituunt, auctore Vossio, omnes Geographi. Pertinet tamen Eclanum ex divisione Adriani ad Campaniam: unde a Prospero, & Gennadio, si hujus meliores Codices videantur, Julianus Campanus dicitur, non, ut alicubi legitur, Capuanus. Hieronymus Vignier Præf. in 2. p. supplementi censet Julianum natum Celix in Apulia, quod Beda Præf. in Cantica, & Gelasius in cap. *S. Romana*, cum scripserunt *Celanensem*, quasi *Celianensem*. Verum addit e vestigio: *Si tamen Eclanensem aliqui dixerint, funem contentiosum non ducam.*

Asseruit eodem loco Norisius Iam Juliani uxorem fuisse filiam Aemilii viri Consularis, & Episcopi Beneventani, idque colligi ex Epithalamio Paulini. Id quoque falsum videtur Ballariniis; dubitantque Benedictini Patres: hisque argumentis ducuntur. Paulinus Julianum & Iam vocat Memoriam domum, nunquam vero Iam Aemilii filiam, cum tamen de Aemilio non pauca differat. Nominat quoque Paulinus Iam, nunc Sacerdotis, filiam nequaquam: & Julianum, Iamque Sacerdotis pignora dicit, non Sacerdotum. Addit mulierem dici factam per nuptias filiam Domus ac Gentis Apostolicæ. Præterea laudant Cl. Ludovi-

dovicum Muratori, qui Tom. 1. Anecdotorum dissert. 8. ex quibusdam Paulini versibus conjicit Aemilium esse Memoris fratrem, minorem, quidem natu, sed Episcopatu seniore.

Hæc non tanti ponderis sunt, ut me a Norisii, Vignerii, Pagii, Garneriique sensu divellant, quin prædictis quoque objectis moveor, ut iam credam Aemilii filiam. Cum enim Paulinus hanc nobilissimam clarissimamque feminam appellet, non prætermisisset illius parentem commemorare, si alius is esset ab Aemilio. Hæc autem conjectura, si addantur verba Fulgentii, quæ ex inedito Ms. profert Vignier, *Nec illi (idest Juliano) sufficiebat paterna nobilitati Aemiliorum fasces admovisse, quos hæresi degenerare turpiter maculavit*, jam argumentum fecit plane certum. Non appellat quidem expressis vocabulis Paulinus iam domum Aemilii, sed hujus filiam fuisse nihilofecius demonstrat; nam mulierem illam non solum vocat *Sacerdotis nurum*, sed etiam *Sacerdotis pignus*, non minus ac Julianum.

*Sancta Sacerdotis venerando pignora patra
Junguntur.*

Et infra:

*Nunc igitur prisca quoniam sub imagine sanctum
Fœdus Aroneis pignoribus geritur.*

Quod enim, inquit, *Sacerdotis*, non *Sacerdotum* scripserit Paulinus, nihil prorsus in contrarium evincit. Enimvero ut *Sacerdotis* est minoris numeri nomen, ita *pignora* dicuntur plurali. Igitur & Julianus, & *la pignora* sunt, idest, filii geniti a Sacerdote; & non quidem ab uno eodemque, cum non fiant conjuges eodem parente prognati. Cum ergo *la* sit Sanctum pignus Sacerdotis, pignusque Aroneum, clarissimisque orta natalibus, cujusnam, nisi Aemilii, filiam existimabimus? Ait etiam Paulinus, de Memorio atque Aemilio:

*Infula Pontifices divino jungit honore,
Humano pietas jungit amore pares.*

Itaque in utrique erant iidem tituli amoris, & consuetudinis, etiam humanæ. Quod Norisius ut explicaret magis, apposite commutavit, *jungit amore patres*. De qua mutatione, cum se illius profiteatur Auctorem, eaque ambiguum sensum complanaverit, non redarguendus est, sed laudandus; nam & Paulinus paulo post, vocat Aemilium patrem ob Sacerdotii honorem Memorii, & ob necessitudinem, ac mulieris originem patrem nuptorum,

Communem sibi, pignoribusque patrem.

Ia per nuptias facta dicitur filia gentis Apostolicæ, quoniam & Episcopi nurus facta est, & uxor Lectoris: quamquam num per nuptias, num vero nativitatis origine ad Apostolicam domum pertineat *la*, Paulini carmina non declarant. Ludovici Muratori conjecturæ, præter viri hujus præclarissimi auctoritatem, quæ mihi aliorum multorum

rum comparatione est maxuma, magni roboris non videntur. Aemilium Beneventanum Antistitem, ac patrem Iæ missum fuisse in caussa Chrysofomi Apostolicæ Sedis Vicarium scite observavit Norisius. Ergo dum Paulinus ait,

*Surge Memor, venerare Patrem, complectere fratrem,
Posterius natus senior quia sede Sacerdos,
Gestat Apostolicam pectore canitiem,*

innuit duntaxat utrumque fuisse Episcopum, & Aemilium quidem juniorem ætate, fratremque charactere, digniorem tamen Memore Ecclesiasticorum munerum auctoritate. Id vero ex ipsomet Epithalamio possumus conjicere. Narrat enim Paulinus de Aemilio tam singularia ac præclara, ut dubitari non possit fuisse illius nomen honestissimum, ac celeberrimum. Legatur ab eo versu:

Sed quis odor nares allabitur æthere manans.

At Aemilium alium a Beneventano Antistite *virum superi luminis, divitem numero munere Christi*, non exhibent monumenta historię, nec Ecclesiasticæ tabulæ illius temporis. Nec vulgare est dignitatis Aemilii testimonium, quod ei Memorius tradiderit sponso sanctificandos ac benedicendos, idque postulasse, ut Paulinus ait, *rectum ordinem*. Quamobrem adhuc in sententia Norisii persistere directum & æquum est.

Ut ad Julianum revertatur oratio, fuit is olim Augustino carissimus cum ob Patris memoriam, tum ob egregiam, quam præferebat indolem, maxime vero propter eloquentiam sermonis, ac perpolitam dicendi rationem. Solutio matrimonii vinculo, (aut communium eum uxore consensu, aut hujus morte id contigerit,) ætate florentem Innocentius Papa ad Episcopatum Eclanensem promovit. Irruente fame omnia sua bona in pauperes erogasse, auctor est in Catalogo virorum illustrium Gennadius. Ita factum est, ut virtutis speciei, & delectu orationis, plurium, etiam nobilium, ac religiosorum hominum animum in suam hæresim illiceret. Negavit eum Pelagio originale peccatum, mortem tamen ex Adamo in posteros derivare affirmavit, ut colligitur ex postremo Augustini libro ad Bonifacium cap. 4. Imo deterior factus in postremis scriptis asseruit, etiam non peccante Adam homines morituros, quamquam leniter ac tranquille, ut idem Augustinus scripsit in v. 1. Op. Imperf. num. 27. Quod olim Theodorum Mopsuestenum, postea Socinianos asseruisse, observatum est supra. Circa Christi gratiam videtur aliquo temperamento hæresim Pelagianam moderatus, nempe, ut aliquam gratiam necessariam fieret ad boni operis incrementum, nullamque ad initium, sive præcedentem imperfecti boni cupiditatem. Hoc enim in 2. contra duas Epist. Pelagian. cap. 8. aperte Augustinus redarguit. Episcopatu expulsus ad Nestorianos se contulit, apud quos quietam illum invenisse sta-

stationem scripsit ad hæresiarcham Nestorium S. Pontifex Cælestinus. Amissi Episcopatus cupidine tam vehementer exarsit, ut multimoda arte fallendi correctionis speciem præferens non semel molitus sit iterum in Ecclesiæ communionem irrepere. Verum obstitit ejus conatibus S. Leo tunc Diaconus, postea Romanæ & Universalis Ecclesiæ Pontifex Maximus. Scripsit Julianus adversus primum Augustini librum de Nuptiis libros quatuor, quos S. Pater rogatus a Valerio Comite altero libro de Nuptiis cum nonnulla inde decerpta acceperisset, studuit refutare. Postea perlectis etiam libris ipsis Juliani, hos egregio opere confutavit in libros sex distributo. Cum ergo Augustinus primum librum de Nuptiis scripserit vertente anno 419, secundum vero 420, & Responsiones ad Julianum 421, quatuor Juliani libros editos novimus circa finem prædicti anni 419, & circa initia sequentis. Deinde octo alios libros Julianus adversus Augustinum elucubravimus: quibus & Augustinus opposuit Opus Imperfectum, cujus sex libri extant, duo desiderantur. Hos vero genuinum esse Augustini opus consentiunt Critici omnes posteri, & evincunt argumenta producta a Norisio cap. 1. Appendicis ad v. Synodum, ut mirum sit id quoque in dubium vertisse in Epistola ad Vallinierium memoratum Sebastianum Paulum. Sed animadversionibus Norisii, Lupi, Suaresii, PP. Sancti Mauri, aliorumque complurium, jam in aliis hæc dubitatio satis castigata fuit, atque excussa. Juliani libros octo scriptos arbitramur ab anno 421, postquam secundus liber de Nuptiis illi delatus est, cum sex priores libros Augustini non legerat. Serius ad Augustinum pervenerunt, eisque refellendis anno mortis suæ 430. impendit extremam operam. Scripsit Julianus & ad Zosimum Papam Epistolas an. 418; item aliam ad Thessalonicensem Episcopum: vulgatisque insuper voluminibus de Bono Constantiæ, & de Amore, sive Commentariis in Cantica Salomonis, quos caute legendos monet Beda, egit vitam profugam ac dejectam.

De reliquis Pelagianis, ut Anniano, Fastidio, etſi qui sunt obſcurioris nominis alii, legito Garnerium diſſert. 1. in Commonit. Mercatoris, & Norisium H. P. cap. 19. Etenim nos de hæſiſ primis Aucto-ribus ac Duſtoribus inſtituimus, quod perfectum eſt, agere.

C A P U T IV.

Hæſim Pelagianam Romanorum Pontificum & Conciliorum auctoritate, necnon Patrum, maxime Auguſtini lucubrationibus fuiſſe proſcriptam, & proſtigatam.

Sulla unquam hæſis fuit, quæ omnium ſermæ indignationem ſubierit, crebriſque anathematifmīs & vellicationibus fuerit exagitata;

tata; ea profecto est Pelagiana. Vigintiquatuor enumerantur Concilia, quorum definitionibus damnata est. Fuit 1. Carthaginense celebratum anno 412, Honorio IX. & Theodosio V. Cofs. de quo Augustinus lib. de Gestis Pelagii cap. 11, & de Peccato Originali cap. 2. & 3. Alterum Hierosolymitanum habitum anno 415, Cofs. Honorio X. & Theodosio VI. in quo Orosius disputavit cum Pelagio, ut idem scribit cap. Apologetici 3. Eodem anno coacta est Synodus Diospolitana ab Eulogio Cæsariensi, & Pelagius absolutionem suffuratus est, ut diximus 2. cap. Proximo anno 416. Cofs. Theodosio VII. & Palladio celebrata est altera Synodus Carthaginensis, necnon Milevitana a Silvano Primate Numidiæ: & rursus habitus conventus Carthaginensis quinque Episcoporum. Meminit horum Conciliorum S. P. Augustinus Epist. 175, Innocentius in literis ad Afros Episcopos, & PP. Milevitani Epist. inter Aug. 176. Anno 417, Cofs. Honorio XI. & Constantio II. in Synodo Romana Pelagius a S. Innocentio I. damnatus est. Iisdem Cofs. congregata est Constantinopolitana ab Attico adversus Cælestium. Eodem anno Zosimus successor Innocentii omnem Pelagianorum fraudem detexit, & vertente an. 418, Cofs. Honorio XII. & Theod. VIII. AA. acceptis literis Africanorum, qui rursus ut eliminarent serpentem hæresim confluxerant Carthaginem, ibique aliam coegerant Synodum, Innocentii damnationem firmavit. Inter hæc tempora etiam a Theodoto coacta est Synodus Antiochena. Prædicto Consulatu nondum exacto Africani acceptis Zosimi Epistolis celebrarunt Synodum collectam ex universis Africæ provinciis, Episcoporum CCXXIV. de qua cap. x. adversus Collatorem S. Prosper. Commemorat Garnerius eodem anno 418. alteram Synodum, quæ dicitur secunda Africana, alteram item Carthaginem sem coactam ab Aurelio ex tota Africa, alteram quoque Romanam sub Zosimo. Decima sexta est Synodus alia Carthaginensis celebrata ab Aurelio, Cofs. Monaxio, & Plinta 3. Kalendas Julias, idest an. 419. Contra Julianum anno 422, Cofs. Mariniano, & Asclepiodoto habita est Synodus Anaxabi Auctore Maximiano. Anno 424, Cofs. Victore & Castino aut sequenti 425, Cofs. Theod. XI. & Valentiniano Cæs. celebrata est ab Attico Constantinopolitana in causa Episcoporum, qui ex Occidente fuerant expulsi. Damnata est iterum Romæ Pelagiana hæresis a Cælestino Pontifice eodem anno 425, quo pariter habita est Synodus universalis Africana. Coegit etiam in Galliis adversus Pelagianos Concilium Arelatense S. Honoratus Episcopus anno 427. Hierio, & Ardaburio Cofs., nec non celebrata est Anglicana contra Agricolam Pelagianum anno 429, Cofs. Florentio, & Dionysio. Proscripsit quoque Pelagianos in Synodo Romana celebrata anno 430, Cofs. Theodosio XIII. & Valentiniano III. Sanctus Pontifex Cælestinus. Postremo damnavit Pelagium, & Cælestium Oecumenica Synodus Ephesina Cofs. Basso, & Antiocho, idest, insequenti anno

anno 431. De Arauxicana , ceterisque adversus Semipelagianos alio in loco .

Extant adversus Pelagianos etiam Constitutiones Imperatorum : Honorius & Theodosius Pelagium , & Cælestium damnarunt , ac statuerunt , ut execrandi dogmatis Capita pellerentur ab Urbe Roma decreto ad Palladium P. V. dato Ravennæ Coss. Hon. XII. & Theodof. VIII. id est anno 418. Sequenti anno Coss. Monaxio & Plinta idem decretum innovatum est , ut constat ex Rescripto eorumdem Imperatorum ad Aurelium Carthaginensem datum in eadem Urbe Ravennæ v. idus Julias . Exturbavit Pelagianos Romæ adhuc latitantes Constantius Cæsar Coss. Agricola & Eustatio , anno scilicet 421, misso ad Volusianum P. V. edicto. Idem præstitit promulgata in hæreticos lege Valentinianus Imperator datis Epistolis Aquilejæ VII. idus Julias Coss. Theod. XI. & Valent. Cæs. hoc est an. 425, ad Amacium Præf. Galliarum . Is accessit Theodosius Junior datis literis ad P. Orientis Asclepiodotum anno 424, Coss. Castino & Victore , & ad Florentium an. 429, Coss. Florentio & Dionysio. Post horum Imperatorum edicta alii Episcopatu dejecti sunt , ut Julianus ; alii ab erroris semita revocati , ut Turbantium , cui Julianus priores quatuor contra Augustinum libros nuncupaverat . Vide Augustinum lib. 1. Operis Imperf. num. 1.

Inter eos , qui adversus Pelagianam hæresim pro Catholica fide pugnarunt , primus in aciem prodit Hieronymus , quem jure meritoque in Carmine de Ingratis appellat Prosper ,

Hebræo simul , & Graeco , Latineque venustum

Eloquio , morum exemplum , mundi que magistrum :

Is adversus Pelagianos scripsit Epistolam ad Marcellinum 82. an. 411. alteram ad Ctesiphontem 67. quam Norisius sc. iptam putat anno 412, Garnerius 413, Pagius paullo ante annum 415. Hoc anno 415. edidit tres Dialogos affabre elaboratos collata inter Atticum , & Critobulum altercatione , ut liquet ex Apologia Orosii scripta hoc eodem anno , in qua Dialogorum Hieronymi meminit : quare scripti non sunt anno 416. post Synodum Diospolitam , ut visum Baronio , & Vossio in H. P. lib. 1. cap. 12. Critobuli nomen constat ex *κρίτων* , & *ἀττικὸν* , quod jam in Cælestio Pelagius in Synodo Carthaginensi fuerit damnatus . Attici nomine honor datus est Attico , qui magnis animis Constantino- poli exagitabat Pelagianos , five eo vocabulo significatum est voluisse Hieronymum imitari Atticum dicendi genus . Vellicavit S. Pater hæresim Pelagianam etiam in Præfationibus ad libros quatuor in Hieremiam : quarum primam edidit anno 413. secundam & tertiam an. 414. ultimam paullo post . Sunt ejusdem argumenti Epistolæ Hieronymi ad Alipium & Augustinum conscriptæ anno 419. quo obiit Eustochium , ut observarunt viri doctissimi Garnerius , & Norisius . Anno infrequenti 420, Theodosio IX. & Constantio III. Coss. pridie Kal. Octobris Ma-

To. III.

Q

gnum

gnum Hieronymum decessisse constat ex Chronico Prosperi, & pervenisse usque ad decrepitam ætatem testatur Augustinus in 1. contra Julianum cap. 7.

Cum vero S. P. Augustini scriptis hæresim Cælestianam esse jugulatam grataletur in præfatis Epistolis præclarissimus antri Bethlehemitici hospes; quid in causa Pelagiana egerit magnus ille noster Institutor, ac Doctor, est modo breviter aperiendum. Igitur S. P. Pelagianos errores antequam vulgarentur, præfocaverat in libris de libero arbitrio, de duabus animabus, & in Quest. ad Simplicianum, necnon in Sermonibus quibusdam, quos cum gratiæ Dei commendatione habuerat ad populum. Sunt hi in postrema PP. S. Mauri editione 170, 174, 175, & 176. Irrumpente vero pestifero dogmate, edidit an. 412. lib. tres de Peccatorum meritis & remissione, in quibus maxime disputatur de parvulorum baptismo ad delendum originarium peccatum, ac Pelagius non sine laude commendatur, quoniam ejus vita adhuc prædicabatur a multis. Fuerunt autem conscripti ad Fl. Marcellinum V. C. qui proximo anno Donatistarum fraude fuit obtruncatus. Eidem Marcellino sub finem anni 412. inscripsit Augustinus librum de spiritu, & litera, in quo ostendit posse hominem divino auxilio fretum exercere multas magnasque virtutes, sed ad justitiam habendam præter legem necessariam esse gratiam, quæ imbecillum erigat voluntatem, oppugnata impeccantiâ Pelagianorum. Data est eodem anno Epistola ad Honoratum 120, nunc 140. quam in 2. Retract. cap. 36. S. Doctor librum appellat, & in qua novi hæretici exagitantur. Consequente anno 413. perstrinxit Ingratos Sermonem, quem habuit in Natali S. Joannis Præcursoris in celebri conventu Carthaginensi, de Verbis Apostoli xiv. Scripsit anno 414. Epistolam 89. ad Hilarium contra Pelagianos in Sicilia commorantes, nunc ordine 157. Editum hoc anno 414. arbitratu Garnerii librum de perfectione justitiæ adversus definitiones Cælestii: sed rejiciunt alii ad finem proximi anni 415. Hujus Operis non meminit Augustinus in libris Retractionum, quoniam cum scriptum sit ad Eutropium & Paullum, pertinere videtur ad seriem Epistolarum. Eodem anno 415. conscripsit Epistolas duas 28, & 29. nunc 166, & 167. ad Hieronymum: item librum de natura & Gratia contra illum, quem elapso anno scripserat Pelagius de natura, proditum a Jacobo & Timasio statim operâ Augustini ad bonam frugem revocatis. In hoc Opere S. P. demonstrat naturæ vitia pertinere non ad institutionem, sed ad vindictam, detegitque Pelagii cavillationes, parcens adhuc, quod singularis caritatis exemplum est, ejus nomini. Scripsit S. Doctor insequente anno 416. Epistolas ad Joannem Jerosolymitanum, ad Mercatorem, ad Hilarium Narbonensem, & ad Innocentium. Eæ sunt in veteri editione num. 252. 94. 92. in postrema 179. 193. 178. & 176. hisque narratur damnatio Pelagii facta in Synodis Carthaginensi & Milevitana. In-

Ineunte anno 417. edidit librum de Gestis Pelagii, in quo agit de Synodo Palestina, de calliditate ipsius Pelagii, & de Chartula defensionis suæ, quam ad eundem Augustinum miserat. Scripsit & ad Julianam matrem Demetriadis, & ad Dardanum epistolas 143, & 57. nunc vero 188, & 287. Anno 418. editus est liber de Gratia Christi, & alter de Peccato originali pertractantes de adjutorio possibilitatis & operationis, de peccato Adæ, de nuptiis, de libidine, & de effectibus baptismi. Garnerius scriptas putat hoc anno Epistolas ad Paulinum, ad Sixtum, & ad Optatum 106, 105, & 157. nunc autem 186, 194, & 190: sed ad Paulinum data videtur superiori anno 417. Exeunte hoc anno 418, ut videtur Garnerio & Norisio, vel circa initium sequentis scriptus est ab Augustino liber 1. de Nuptiis & Concupiscentia ad perillustrem virum Valerium Comitem, in quo de bono nuptiarum, de concupiscentia ac pudore pertractat enucleate. Edidit sub finem anni 419. libros de Anima & ejus origine, quibus Manichæi simul & Pelagiani in iis, quæ ad ignorantiam, & difficultatem, quibus anima conjuncta corpori subjicitur, refelluntur & confutantur. Cum vero pervenissent ad Augustinum objecta quædam Juliani excerpta a quatuor libris hujus hæretici editis contra memoratum de Nuptiis; anno 420. addidit alterum, quo depellit cavillationes Juliani, confirmatque superius dicta de peccato originali, de poenis ejusdem, & de gratia regenerationis per baptismum collata. Interea scripsit Epistolam 107, modo 217. ad Vitalem, & quatuor ad Bonifacium libros contra duas Epistolas Pelagianorum. Exoravit anno 421. librum Enchiridii ad Laurentium, responditque Questionibus sibi propositis a Dulcitio. Quo anno elucubraverit libros de Gratia & libero arbitrio, nec non de Correctione & gratia ad Monachos Aduersarios Historici non conveniunt; perfectos anno 424. tradunt Norisius, Garnerius, & Vossius; editos 426, aut 427. Scriptores alii. Retractionum libros argumentis profligantibus hanc hæresim passim, refertos elaboravit anno 426. & 427. operibus aliis distractus. Contra Julianum non anno styllum exercuit: secundum librum de Nuptiis scriptum esse anno 420. dictum est supra: postquam in ejus manum pervenerunt quatuor libri Juliani, sex notissimos doctissimosque S. Pater conscripsit circa finem anni 421, & initia sequentis. Addidit morti proximus Cpus Imperfectum: de quo cap. præcedenti. Exaravit paullo ante mortem anno 429. etiam libros de Prædestinatione Sanctorum, & de Dono Perseverantiæ, quibus Pelagianorum Reliquiæ prostrate sunt. Decessit autem beatissimus Pater v. Kal. Septembris anno 430, Coll. Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA.

His, quæ de Augustino breviter dicta sunt addo Appendicis loco, Garnerium dissent. vii. §. 2. in ea versari sententia, quod S. Patri nomen Aurelii addiderit popularis opinio, & hæc exorta sit ex cap. 1. Apologiæ Orosii, ubi librarii incogitantia ex Aurelii Carthaginensis

& Augustini nominibus unum videtur esse conflatum . Comparat enim Orosius defunctis Ecclesiæ luminibus Cypriano , Hilario , & Ambrosio tres viventes Aurelium , Augustinum , & Hieronymum , scribens : *Patres enim , & qui jam quieverunt Martyres , & Confessores , Cyprianus , Hilarius , & Ambrosius , & quibus etiam nunc permanere in carne necessarium est , Aurelius Augustinus , & Hieronymus , &c.* At decipitur vir doctissimus ; non enim his Orosii verbis tres Patres tribus æquiparantur : & Augustino Aurelii etiam nomen accessisse , præter Orosium , testatur Claudianus Mamertus lib. II. de statu Anim. cap. 9. ubi ait : *Aurelius Augustinus acumine ingenii , & rerum multitudine velut quidam Chrysippus , argumentandi virtute aut Zenon sensuum subtilitate , aut Varro noster voluminum magnitudine , &c.*

Demum adversus Pelagianos , ut eos interim mittam , qui Semipelagianis obstitērunt , scripsit inter annum 418 , & 420. incertus Auctor Hypognosticon , idest *subnotationum* , libros sex , in quibus in unum studuit contrahere Augustinianas contra Pelagium elucubraciones . Hos libros tribuunt quidam Sixto Romano , quidam autem Mercatori : sed ab hujus stylo & eruditione videntur plurimum discere .

C A P U T V.

Disputatur de statibus Pelagianæ hæresis enumeratis secundo capite , & ostenditur Christi gratiam non solum mentem collustrare , verum etiam adjuvare voluntatem per inspirationem sanctæ dilectionis .

STATUS varii hæresis Pelagianæ superius explanati sunt : de his agendum nunc singillatim .

PROPOSITIO I. Pelagius in primo sui erroris statu admisit necessitatem legis , sive naturalis singulorum hominum inscriptæ cordi , sive per revelationem traditæ , quam Deus iis proponere teneretur , qui legi naturæ per liberi arbitrii facultatem obtemperarent .

Demonstratur I. auctoritate Concilii Carthaginensis in Epistola ad Innocent. , in qua his verbis Pelagii & Cælestii proditur error : *Isti autem asserunt , sicut a fratribus , qui eorum libros legerunt cognovimus , in eo Dei gratiam deputandam , quod talem hominis instituit , creavitque naturam , quæ per propriam voluntatem legem Dei posset implere , sive naturaliter in corde conscriptam , sive in literis datam .*

II. Synodus Palestina , quæ primum Pelagii hæresim damnavit , hanc ; ut vidimus , illius assertionem proscriptit : *Gratia Dei non ad singulos actus*

actus datur, sed in libero arbitrio est, & in lege, atque doctrina. III. S. Pater Augustinus De Grat. Christi cap. 3. damnata a principio sententiam, & traditam a Pelagio in libris de libero arbitrio asserit, *Gratiam Dei & adiutorium, quo adjuvamus ad non peccandum, aut in natura & libero arbitrio, aut in lege, atque doctrina constitui.* IV. Idem Pelagius in Epistola ad Demetriadem totus est in demonstrando, quod possit homo per legem ac doctrinam instructus divinis obtemperare mandatis. V. Inverisimile omnino est, Pelagium in priori statu legem aliquam ac doctrinam non agnovisse; quandoquidem, ut ibidem Augustinus docet, basis Pelagianæ hæresis erat, tria distinguere, quibus divina mandata adimplentur, *possibilitatem, voluntatem, & actionem*, quorum primum dari fatebatur a Conditorè naturæ: supponit ergo ea possibilitas legem aliquam divina præcepta proponentem. Quod S. Pater in lib. de Prædest. Sanctorum cap. 19. affirmat expressius, docens Pelagianos putare, *acceptis præceptis jam per nos ipsos fieri libera voluntatis arbitrio sanctos, & immaculatos, &c.*

Neque vero dicas in his consistere secundum statum Pelagiani erroris, non primum. Enimvero primæva Pelagii hæresis ea est, quæ in Epistola ad Demetriadem propinata fuit; quæ in libris Pelagii de libero arbitrio, aliisque latitat; quæ in prima Synodo celebrata contra eundem Pelagium fuit anathemati subiecta; & quæ decantatam illam naturæ possibilitatem spectat, cui totam erroris molem callidus Architectus admovit. At in his omnibus legem ac doctrinam sive inditam naturaliter, sive exterius revelatam manifeste comprehendit.

Facit adversus prædicta, quod S. P. Augustinus in lib. de Hæres. ad Quodvultdeum cap. 88. ait Pelagium in tantum Gratiæ Dei inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem divina præcepta adimplere. Deinde ait, *increpatum a fratribus quod nihil adiutorio gratiæ tribueret, correctioni horum hactenus cessasse, dicendo gratiam dari hominibus, ut quæ per liberum facere iubentur arbitrium, facilius possent implere per gratiam, illam vero gratiam, sine qua nihil omnino possumus, non esse nisi in libero arbitrio, quod Deus adjuvaret per suam legem atque doctrinam.* Itaque in eo statu Pelagius necessariam legem confessus est, in quo increpatum a fratribus agnovit gratiam *ad facilius*, non ad simpliciter operandum collatam. Qui status non est profecto hujus hæresis primus. Idem S. Pater de Gestis Pelagii cap. 23. ait, oblatum sibi post Synodum Palestinam Pelagii libellum, in quo liberum arbitrium gratiam appellabat *non aperte ei conjungens legis adiutorium.* Ante Synodum ergo Palestinam, & in primo hæresis statu admisit Pelagius solam facultatem arbitrii, quacumque lege præcisa.

His respondetur, S. Patrem prioribus verbis, quibus docet Pelagium principio adeo gratiæ inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem omnia divina præcepta adimplere, etiam legem doctrinamque

que significare; non enim præcepta possunt, nisi per legem proponantur, servari. Verborum ergo, quæ subsequuntur, sensus est, correptum a fratribus admisisse aliquando etiam veram aliquam gratiam ad facilius operandum; sed absolute necessariam illam putasse tantummodo, quam etiam tradiderat a principio, idest, liberum arbitrium cum legis ac doctrinæ adiutorio. Quare ex libro ad Quodvultdeum quæ supra diximus confirmantur. De Gestis autem Pelagii scribit S. Pater, hæreticum non admisisse adiutorium legis aperte in illo libello, non quod non admisit re ipsa. Subdolan enim tergiversator non semper expressit quod semper admisit, ut interrogatus an aliud gratiæ adiutorium confiteretur præter facultatem arbitrii, annueret illico; ac responderet se utique gratiam profiteri aliam, auxilium scilicet doctrinæ ac legis proponentis quid agere debeamus. Articulus quidem septimus damnatus in Synodo Palestina legem atque doctrinam expresse memorat: & Pelagius in Epistola ad Constantium data jam ab anno 408, præter liberi arbitrii naturam, aliud gratiæ proficitur auxilium, ut constat ex Augustini libro de Gratia Christi cap. 36.

PROPOSATIO II. Pelagius in secundo erroris statu admisit præter legem atque doctrinam, gratiam, quæ dilectionem inspirat, sed ad facilius, non ad simpliciter operandum, eamque præcedentibus meritis comparatam.

Id probatur 1. ex libro de Hæresibus ad Quodvultd. capite supracitato. II. Ex libro de Grat. Christi cap. 26. *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri: ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque iustitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste, qui cum dicit propterea dari gratiam, ut quod a Deo præcipitur facilius impleatur, quid de illa sentiat satis ostendit, scilicet, quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen quod divinitus præcipitur, potest.*

Quod hæc gratia ad facilius etiam voluntatem excitaverit inspiratione caritatis, probatur primo; nam capite nuper laudato Augustinus diserte loquitur de Gratia, qua caritas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum, in cordibus nostris. Deinde quia sequenti cap. 29. ait S. Pater, sanum fore & catholicum sensum Pelagii, si tolleretur *facilius*, & absolute fateretur gratiæ necessitatem ad boni Operis adimplerionem. Præterea Pelagius in illo errore, quod gratia detur tantum ad facilius, semper obstinate perseveravit: gratiam vero interioris illustrationis, ut mox dicam, tandem confessus est. Illa igitur gratiæ ad facilius operandum præter mentis illustrationem, etiam caritatem aliquam inspirari, Pelagius non denegabat. Denique quod Pelagiani existimaverint hanc gratiam meritis naturæ rependi, constat ex cap. 31. ejusdem libri de Gratia Christi, ubi de hæresiarcha legitur: *Nempe manifestum est eum di-*

dicere gratiam secundum merita dari, quamlibet eam, vel qualemlibet significet, quam tamen aperte non exprimit. Nam cum eos remunerandos dicit, qui bene utuntur libero arbitrio, & ideo mereri Domini gratiam, debitum eis reddi fatetur, &c.

PROPOSITIO III. Pelagius tandem admisit gratiam internæ illuminationis, etiam ut *simpliciter* necessariam, nunquam vero gratiam excitantem voluntatem per subministrationem Spiritus Sancti, sive per inspirationem caritatis.

Est prima propositionis pars contra Leonardum Lessium lib. de Efficacia Grat. cap. 17. P. Lugo disp. 1. sect. 2. aliosque perpaucos. Defenditur autem a Gregorio de Valentia in 1. 2. q. 3. puncto 3, a Suarezio lib. 3. Opusc. cap. 2, & lib. 2. de causa Prædest. cap. 16, ab Edmundo Simonnet principio dissert. de Gratia, a Dionysio Petavio cap. 9. de Hæresi Pelag. ab Honorato Tournely lib. 1. de Gratia cap. 3. pag. 70, a Thomistis & Augustinianis communiter. Ex his tamen aliqui tenent, nunquam Pelagianos admisisse interiores collustrationes ut *simpliciter* necessarias, sed ad facilius tantummodo. Verum tradunt oppositum Schola Lovaniensis & Duacensis, nec non Thomistæ doctissimi cum suo Joanne Gonzalez controversia 4. de Auxiliis art. 6. Atque idem de Semipelagianis ingenue fatetur Petavius laudato capite, num. 12. Hæc vero est propositionis pars altera. Tertiam, quod Pelagius nunquam admisit gratiam voluntatis & actionis, probant omnes Catholici in Augustino, atque in his controversiis parumper exercitati.

Itaque prima pars demonstratur auctoritate Augustini scribentis cap. 7. de Gratia Christi: *Et tanquam explicaturus (Pelagius) quam dicat gratiam, secutus adjunxit dicens, quam nos non ut tu putas, in lege tantummodo, sed & in Dei esse adjutorio confitemur. Quis non hic consideret, ut ostendat, quam velit intelligi gratiam? Propter hoc enim maxime de illo expectare debemus, ut dicat hoc quod dicit, non in lege tantummodo se gratiam confiteri. Sed nobis hac expectatione suspensis, quid addideris intuemini. Adjuvat enim nos, inquit, Deus per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperis, dum nobis ne presentibus occupemur futura demonstras, dum diaboli pandis insidias, dum nos multiforini & ineffabili dono gratiæ celestis illuminat.* En aperte confitetur Pelagius præter legem doctrinamque exterioriorem, internas collustrationes mentis, & gratiam aliquam ex parte intellectus.

Solent respondere, ex præmissis Augustini verbis solam externam legis ac doctrinæ gratiam in Pelagiana confessione apparere: sed falsi sunt hac in parte Adversarii. Primum: Pelagius eo loco proficitur *Gratiam non in lege tantummodo, sed in Dei esse adjutorio*: atque petenti Augustino & expectanti, quidnam esset adjutorium istud a lege distinctum, respondit hæreticus, *Adjuvat per doctrinam, & revelationem*

tionem suam, &c. Non ergo iis verbis adjutorium legis designat, sed revelationem aliam intimam ac ineffabilem. Præterea S. Pater proximo cap. xi. demonstrat hanc revelationem non esse veram Christi gratiam, propterea quod nullus in hac vita pervenit ad magnitudinem revelationum Apostoli Pauli: cui tamen, ut gratia adesset, per quam resisteret stimulo carnis, Angelo Satanæ, nec ob sapientiæ altitudinem extolleretur, addenda erat caritas, quæ non inflatur, animique reprimat elationem. Quare Christi gratia in sola interiori revelatione sita non est, ut tergiversabatur Pelagius; etiamsi revelationem dixeris intimam, multiplicem, ac mirabilem, qualem habuit Apostolus. Insuper, ut eodem libro docet S. Pater cap. 41. affirmabat Pelagius, *Ipse quoque orationes ad nihil aliud adhibendas, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione & actione perficiat: Quisquis autem orat, jam lege & exteriori doctrina instructus est, & donum orationibus postulat hæcenus non impetratum: ideoque Pelagius præter externam legem, gratiam aliam dari annuebat.*

Nec repugnat, quod S. Pater post verba supra allata eodem cap. 7. ait: *In his omnibus non recessit a commendatione legis & doctrina.* Qualicumque enim gratia, etiam internæ revelationis, quæ proponit tantummodo quid faciendum est, & voluntatem non adjuvat subministrare aliqua caritatis, in munere a lege ac doctrina non differt. Atque hanc mentem esse Augustini, consequentia verba demonstrant: *Dei adjutorium multipliciter insinuandum putavit, commemorando doctrinam, & revelationem, & oculorum cordis adaperitionem, & demonstrationem futurorum & aperitionem diabolicarum insidiarum, & multiforrem & ineffabilem gratia celestis illuminationem, ad hoc utique, ut divina præcepta & promissa discamus. Hoc est ergo gratiam Dei ponere in lege, atque doctrina.* Itaque per Augustinum Pelagius etiam admittens gratiam illuminationis a commendatione legis & doctrinæ nequaquam recessit, quia gratia illa hoc solum efficit, ut divina præcepta ac promissa discamus; non donat, nec adjuvat voluntatem, ut agat. Et cap. 10. ejusdem libri de Gratia Christi, *Ad doctrinam, inquit Augustinus, pertinet etiam quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet cum suadetur omne quod bonum est.*

Secunda propositionis pars, quod Pelagius admisit aliquando gratiam internæ illuminationis, ut simpliciter necessariam, probatur primo: Admisit, ut modo vidimus, Pelagius adjutorium aliquod distinctum ab exteriori lege ac doctrina, atque istud nullum aliud est, quam interna mentis illuminatio: Atqui adjutorium illud ab exteriori lege ac doctrina distinctum admisit aliquando Pelagius, ut simpliciter necessarium. Ergo admisit ut simpliciter necessarium adjutorium internæ illuminationis. Probatur minor. Pelagius anathematizavit eos, qui

qui gratiam Dei & adjutorium non ad singulos actus dari opinantur, & illud putant in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina; ut Augustinus docet lib. de Gestis Pelagii cap. 14. Aliquando igitur admisit necessarium etiam adjutorium illud ab exteriori lege distinctum. Idcirco autem Pelagius ad punctum istud pervenit, ut abjuramentum suum in Synodo Palestina quoquomodo sinceram ostenderet, nec se a seipso proderet esse damnatum. Cum enim septimum articulum proseripsisset, oportebat, ut gratiam aliquam necessariam confingeret diversam a naturali facultate arbitrii, & ab exteriori lege ac doctrina. Quod præstitit oppido, admittens gratiæ illuminationem, de qua nunc pertractatur. *Eecce anathematizat, ait Augustinus, qui hoc sentiant: ecce nec naturam liberi arbitrii, nec legem, nec doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus singulos adiuvamur.* Nec tamen veram Gratiam confessus est unquam, ut principio speciosis verbis suadere nitetur: quoniam per multiformem illam illustrationem non recedebat, nisi oretenus, a commendatione legis, atque doctrinæ. Probatum deinde assertio; nam S. Pater hoc unum adversus Pelagianos contendit, ut non solum fateantur adjuvari a Deo possibilitatem per illuminationem mentis, & objecti propositionem, verum etiam adjuvari voluntatem & actionem per subministrationem Spiritus Sancti. Atque de Gratia Christi cap. 47. scribit, quod si Pelagius *consenserit etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus & agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur.* Tota ergo controversia Pelagium inter & Augustinum erat de adjutorio voluntatis & actionis, quod situm esse constat in inspiratione caritatis; & per consequens de gratia, quæ proponit divina præcepta ac promissa, etiam per interiorum mentis illustrationem Pelagius Augustino minime dissentiebatur.

Ex his consequitur tertia Propositionis pars, scilicet, quod Pelagius nunquam admisit veram Christi Gratiam, quæ non solum proponit quid agere debeamus, verum etiam voluntatem adjuvat per subministrationem caritatis. Quod tamen breviter confirmatur Augustini luculentissimis testimoniis. Ergo eodem libro de Gratia Christi cap. 12. S. P. sermonem instituens de Gratia, quam Catholici profitentur, hæc habet: *Qua gratia agitur non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus. Hæc gratia si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius & interius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occultus, ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat caritatem.* Et cap. ejusdem Operis tertio ac tricesimo:

To. III.

R

Nos

Nos autem, inquit, illam gratiam in eorum confessione requirimus, de qua dicit Apostolus, Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & caritatis & continentia. Non est autem consequens, ut qui habet donum scientiæ, quo noverit quid agere debeat, habeat etiam caritatis, ut agat. Huc spectat Concilium Milevitanum Can. 4. Quisquis dixerit, eandem gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reveletur & aperiatur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, & faciamus, anathema sit. Et infra: Utrumque Dei donum est, scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: nam sicut de Deo scriptum est, Qui docet hominem scientiam; ita etiam scriptum est, Caritas ex Deo est.

Hæc cum adeo perspicua sint; asserendum est non confiteri veram Christi gratiam, qui admittunt solam illuminationem mentis trahentem voluntatem tantum moraliter per solam propositionem ac revelationem divinorum præceptorum, nisi asserant ejusmodi illuminationem fieri ineffabili suavitate, & inspiratione virtutis humanam voluntatem roborantis. Quod mihi videtur ex dictis manifestissimum; atque potest insuper sequentibus rationibus commonstrari. Primo hæc illuminatio exhibens tantum scientiam rerum faciendarum, & se tenens ex parte objecti, quantumvis interior sit & singularis, non recedit in munere a lege, & doctrina, cum detur ad hoc, *ut divina præcepta, & promissa discamus*. Non est ergo illa gratia, quam adversus Pelagium Augustinus invictissime propugnavit. Deinde per illam gratiam, quæ demonstrat solum quid agere debeamus, quemadmodum, per legem & doctrinam, adjuvatur a Deo sola naturalis *possibilitas*, non datur adjutorium voluntatis & operis; ut scribit Augustinus de Grat. Christi cap. 6. & 15., ideoque hanc gratiam confitentur etiam Pelagiani. Præterea, ut vidimus, hi non denegant revelationes internas, & consequenter nec motionem illam moralem, quæ per solam manifestationem objecti, ut aiebat Pelagius, stupentem excitat voluntatem. Operatur (verba sunt hæretici apud Augustinum de Gratia Christi cap. 10.) *in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodo presentia diligentes, futura gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitât voluntatem, dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne quod bonum est*. Igitur motionem aliquam extrinsecam voluntati, ac moralem, per revelationem & doctrinam, sive internam, sive externam, nequaquam Pelagius infirmabatur. Insuper, si adhuc contendas Pelagium nunquam

quam confessum interiores illustrationes; arbitror te minime negaturum, eas admisisse Semipelagianos, quos tamen certum est ad initium fidei veram Christi gratiam non existimasse necessariam, eam, saltem, pro qua magnus Augustinus certavit; ut mittam Julianum, & Pelagianos posteriores, de quibus legendus est S.P. lib. 1v. ad Bonifacium cap. 5. Dabo interim testem locupletem, ac bene Theologis auditum Dionysium Petavium: qui de H. P. cap. 9. 12. in hunc plane modum loquitur: *Nam etsi Semipelagiani gratiam Christi non in sola externa legis propositione, sed in interna voluntatis excitatione, verum metaphorica & morali positam putarent, ut eruditiores Theologi faterentur, præter paucos illos, qui consensu majoris partis exploduntur; nihilominus eos Prosper queritur in Carmine de Ingratis, nullas alias gratiæ Christi mandasse partes, quam doctoris, monitoris, ac forissecus insonantis. Cujus sane rei veritas liquet ex dictis; quoniam proponere duntaxat, ac suadere quod bonum est, pertinet ad doctrinam. Postremo non est consequens, ut Augustinus superius monuit, ut qui habet scientiam & percipit quid agere debeat, habeat etiam adjutorium operationis ut agat; veluti, si dormientem infirmum & in aliquo periculo constitutum quispiam a somno excitet, & ad fugam arripiendam hortetur, non proinde illum adjuvat, nec subtrahit ab impendenti discrimine, nisi illius plantas consolidet. Propungere ergo imbecilli hominum voluntati divina præcepta ac promissa, eamque suscitare ac movere tantum moraliter revelatione, & propositione objecti; est commonere hominem, non adjuvare: est impertiri donum scientiæ, non caritatis; est denique commendare legem ac doctrinam, non gratiam.*

Videntur mihi ex dictis penitus contrita Adversariorum objecta. Opponere solent verba Augustini in lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 19. ubi de Pelagianis ait: *Vos autem in bono opere sic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut in excitanda ejus ad ipsum opus bonum voluntate, nihil eam credatis operari.* Nullam ergo Pelagiani admiserunt gratiam interiorem. Quod argumentum Bellarminus in Recognitione librorum suorum lib. 1. de Grat. cap. 13. putat validissimum. Verum Augustini verborum sensus est, Pelagianos nullam admisisse gratiam, quæ per inspirationem caritatis adjuvat hominis voluntatem, & facit ut agat: non gratiam illuminationis, & donum scientiæ, quo noverit quid agere debeat. Insurgunt S. Patrem de Gratia Christi cap. 3. 4. 5. 6. 7. & 47. affirmare quod Pelagius nunquam recessit a commendatione legis & doctrinæ. Sed respondemus, ad legem & doctrinam pertinere, quicquid suadet quod bonum est, & excitat tantummodo metaphorice proponendo objectum, non adjuvat voluntatem impertiendo adjutorium operationis. Reponunt, Concilia, Patres, ac Theologos innumeros affirmare Pelagium, nunquam

Christi gratiam fuisse confessum . At his occurrimus dicendo veram Christi gratiam non consistere in sola illuminatione mentis, five in dono scientiæ ; sed etiam in subministracione caritatis , qua facere velimus , & faciamus . Tandem inquirunt esse plurium Doctorum Catholicorum sententiam , quod Gratia Christi sit interna revelatio objectivæ tantum & moraliter attrahens voluntatem : qui , si vera forent hæcenus dicta , consentirent apertissime Pelagianis . Ceterum hi Theologi non affirmant internam subministracionem gratiæ exercere tantummodo munus Doctoris , & monitoris , ostendendo quid agere debeamus , quasi necessaria tantum sit ex parte objecti , nec potentiæ animæ rationalis debeant excitari & elevari ad opera supernaturalia , aut sit virtus operationis & voluntatis in sola facultate arbitrii , ut asserbat Pelagius . Sed ulterius fatentur tribui per gratiam intrinsicam voluntati adjutorium , quod tamen negant esse suapte natura inspectum efficax , ac prædeterminans . De qua controversia alio in loco .

PROPOSITIO IV. Non est connumeranda inter errores Pelagii indifferentia liberi arbitrii ; nisi ita accipiat , ut inspecta sola naturali facultate possit ex æquo bonum & malum .

Demonstratur prima pars ; quia hæc est communis liberi arbitrii notio , ut sit potestas animi libera ad faciendum vel non faciendum ; unde jure merito damnata est Janseniana propositio , quod ad merendum vel demerendum in hoc statu non requiratur libertas indifferentiæ , dummodo arbitrium sponte & voluntarie velit ; itaut libertas cum necessitate consistat . Quem errorem non semel in hoc opere profligavimus , & rursus infectabimur cum ad hæresim Jansenianam perventum erit . Præterea S. Pater lib. II. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. ait : *Non itaque sicut te , atque alios fallens loqueris , si quis liberum in hominibus arbitrium dixerit , Cælestianus & Pelagianus vocatur : istud quippe Catholica fides dicit .* Idem tradit in Epistola ad Ctesiphontem S. Hieronymus . Non ergo redarguendi sunt Pelagiani , quod liberi arbitrii indifferentiam assererent . Id in eis reprehenditur , & damnatur , quod ejusdem arbitrii vires adeo robustas esse jactabant , ut vellent sine gratiæ adjutorio posse bonum & malum , dummodo illud per legem doctrinamque innotesceret . Quare Augustinus post laudata verba prosequitur : *Sed si quis ad colendum recte Deum , sine ipsius adjutorio , dicit esse in hominibus liberum arbitrium , ipse Cælestianus & Pelagianus vocatur .* Atque his verbis comprobata est propositionis pars altera .

C A P U T VI.

Nam Pelagius Gratiam habitualement negaverit.

HABITUALEM gratiam negavisse Pelagium, scilicet intrinsecam illam animæ *habitudinem*, qua homo permanenter fit justus, opinatur Vega lib. VII. in Tridentinum Concilium, eique subscribunt Suarez in Prolegomeno v. de Gratia cap. 2, & lib. VII. cap. 7. num. 1, & Tournely lib. 1. de Gratia q. 3. pag. 79. Oppositum tamen tradunt non solum Janſenius lib. v. de H. P. cap. 22, verum etiam Gonetius disput. 1. art. 3, Martinonus in Anti-Janſenio disput. 7. de H. Pelag. sect. 13. cum aliis Theologis plurimis. Inter quos media via incedendum nobis est; nam arbitramur istiusmodi gratiam admissam a Pelagianis, non tamen eo modo, quo illam tenemur confiteri: atque id proxima positione explicabimus.

PROPOSITIO I. Pelagius habitualement gratiam agnovit, at non sensu recto, & Catholico.

Demonstratur prima pars. Nam primum nullibi invenimus hunc errorem vel ab Africanis Conciliis, vel ab Augustino fuisse Pelagio imputatum. Deinde Pelagiani apud S. Patrem lib. 1. contra Julianum, cap. 6. docebant parvulos baptizandos, non quidem ut illis originale remittatur peccatum, sed ut ipsis addatur Sanctitatis decus atque ornamentum, usurpantes verba Chrysostomi ex homilia, quam de Baptizatis habuit: *Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti: non tantum sancti, sed & iusti: non solum iusti, sed & filii; non solum filii, sed & heredes: non solum heredes, sed & fratres Christi: nec tantum fratres Christi, sed & coheredes: non solum coheredes, sed & membra: non tantum membra, sed & templum, non tantum templum, sed & organa Spiritus*. Et infra: *Hac de causa etiam infantes baptizamus, cum non sint coinquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio hereditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint*. Qui hæc cum Chrysostomo profitentur, videntur ne sanctificantem gratiam denegare? Insuper manifesta sunt hæc alia Pelagii verba apud Augustinum de Gratia Christi cap. 37. *Vide quid Christiani facere possunt, quorum in melius per Christum instaurata natura est, & qui divina quoque gratia juvantur auxilio*. Addit S. Pater: *Naturam in melius instauratam; remissionem vult intelligi peccatorum*. Quod alio loco in hoc ipso libro satis demonstravit, ubi ait, *Etiam illi, qui longo peccandi usu quodammodo obduruere, instaurari per penitentiam possunt*. Tandem Concilium Milevitanum Canone 3. damnans Pelagium admittentem gratiam, quæ justificamur, non ideo damnat, quia gratiam per quam remittuntur peccata negaverit, sed quoniam asseruit, *Gratiam, qua justificamur*

mur valere ad remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, non vero ad adjutorium, quo non committantur.

Respondent Suarezius & Tournely, Pelagium admisisse gratiam remissionis peccatorum, qualem Novatores permulti constituunt in sola extrinseca imputatione justitiæ. Sed refellitur hæc responsio. Gratia enim qua in meliorem hominem renascimur, quæ ornatam animæ confert, eamque reddit sine macula & sine ruga, qua meliores reddimur, animique virtute perficimur, hæc, inquam, gratia non extrinseca est, sed interna. Pelagius vero in Epistola ad Demetriadem his plane verbis gratiam remissionis peccatorum describit. Deinde Concilia & Patres in hac gratia id solum improbant, quod Pelagius cum ipsa non conjunxerit adjutorium ad vitanda peccata, & quod crediderit illam naturalibus meritis comparari, ut mox ostendam. His ergo erroribus explosis, Pelagius veram gratiam sanctificationis confessus est. Postremo Julianus apud Augustinum lib. 1. cap. 6, ut vidimus, Gratiam remissionis peccatorum describit verbis Chrysostomi: atque inter illius dotes hanc complectitur, quod ejus dono fit homo Dei templum, & organum Spiritus; & Pelagius fatetur per illam gratiam instaurari naturam. Quæ omnia proculdubio demonstrant donum aliquod receptum in anima.

Secundam propositionis partem demonstrant verba Augustini capite de Gratia Christi tricesimo: *Istam quippe gratiam, qua justificamur, idest, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, in Pelagii & Celestii scriptis, quacunque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est, confiteri.* Enimvero non confitetur gratiam remissionis peccatorum, quemadmodum confitenda est, quisquis asserit illam dari secundum merita per solam arbitrii facultatem comparata, atque arbitratur valere tantummodo ad remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, non vero ad adjutorium, quo non committantur; videlicet, animam exornare, sed nullam ei virtutem ad supernaturaliter operandum infundere. At Pelagius asseribat non a Deo accipere, sed a seipsis homines habere gratiam, qua liberamur ab impietate, & hanc secundum merita nostra dari, ut Augustinus ait hæresi 88. Et rursus affirmabat Pelagius auxilium gratiæ Salvatoris in hoc positum esse, *ut ignoret commissa præterita, non ut adjuvet ad futura vitanda*, ut idem Augustinus scribit libro de natura & Gratia cap. 34. Existimabat enim in nostra potestate, non in Dei misericordia esse opus quodlibet salutare. Igitur Pelagius habitualement Gratiam, quomodo confitenda est, nequaquam confitebatur. Hinc Concilium Milevitanum can. 3. definit per Christi gratiam, non solum remitti peccata commissa, verum etiam conferri adjutorium ne committantur.

Opponit Suarez cit. Prolegom. v. de Gratia. Dona habitualia propter actus supernaturales dantur. Ergo his ablatis tollitur etiam habitus

tus

tus supernaturalis. II. Ex quo Patres & Concilia non damnaverint Pelagium negantem gratiam habitualement, non sequitur hanc gratiam admisisse; quia Pelagius de iis donis expresse non tractavit, vel quia doctrina de talibus donis non erat tunc declarata. III. Pelagius ante peccatum nullum Dei donum agnovit præter naturalia: sed dixit nos omnes generari in eo statu, in quo fuit conditus Adam. IV. Gratiam adoptionis, quam admittit in pueris, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed gratia habitualis non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparentur. Ergo Pelagius gratiam illam habitualement non admittit.

Resp. ad primum, nego antecedens; habitus enim supernaturalis datur in sensu Pelagii ad decorem ornatumque animæ, atque ad hoc ut ea sit templum Spiritus Sancti, & membrum Christi, ipsiusque instauretur natura. Ad alterum dico Concilia & Patres non solum damnasse Pelagii dogma circa adiutorium gratiæ actualis; verum etiam pertractasse de iis, quæ ille proferebat, ut illuderet Catholicis, & videretur gratiam Dei confiteri, ut de lege & doctrina, de exemplis Christi, de ipsa peccatorum remissione: in qua, cum id solum redarguerint, quod Pelagius ab ea sejunxerit actuale auxilium; consequens est, hæreticum gratiam huiusmodi non denegasse. Ad tertium fateor in sensu Pelagii gratiam remissionis peccatorum esse quodammodo naturalem, utpote arbitrii meritis comparatam: at non sequitur ex hac præmissa, nullum nobis donum conferri præter illa, quæ nascendo nobis conferuntur; alioquin denegasset quoque vitam æternam, & baptizatis, iustisque regnum cælorum. Quod sequitur probat solummodo Pelagium non admisisse gratiam habitualement, quemadmodum confitenda est; & potest etiam argumentum sic comparatione eludi: Gratiam vitæ æternæ, quam admittit Pelagius, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed vita æterna non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparantur. Ergo Pelagius vitam æternam minime admittit. Falsissima est consequentia.

Oponit 2. idem Suarez lib. vii. de Gratia cap. 6. Augustinus Epistola 95. docet, Pelagium, licet admiserit gratiam remissionis peccatorum, hanc tamen existimasse non fieri per interioris gratiæ subministrationem: *Sive gratiam dixerit esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis præceptum; nihil eorum dicit, quod per subministrationem Spiritus Sancti pertinet ad concupiscentias, tentationesque vincendas.* II. Idem Augustinus lib. de Grat. Christi cap. 2. ait, putasse Pelagium nos salvari *adjutos, non aliqua subministratione virtutis, sed viribus propriæ voluntatis.* III. Concilium Milevitanum dammans Can. 3. gratiam ad solam remissionem peccatorum valere, videtur damnare Pelagium, quod in remissione peccatorum gratiam habitualement non intellexerit. IV. Divus Augu-

Augustinus fatetur se in scriptis Pelagii, & Cælestii nunquam potuisse invenire gratiam, qua justificamur; ita de Gratia Christi cap. 30.

Resp. ad 1. minime citatâ Epistolâ Augustinum asserere, quod juxta Pelagii mentem fiat peccatorum remissio sine interioris gratiæ infusione; sed hoc unum affirmat, nec liberum arbitrium, nec legem, nec remissionem peccatorum, quæ omnia admittebat Pelagius, esse adjutorium, quod per subministrationem Spiritus Sancti datur ad tentationes & concupiscentias vincendas, idest gratiam actualem voluntatis & operis, quam negabat hæreticus. Id vero ex ipsis Augustini verbis est manifestum. Per hæc diluitur secundum, & tertium; nam utique subministrationem virtutis inficiabatur Pelagius; at Concilium Milevitanum definit non solum pertinere ad gratiam, quod remittantur peccata, sed etiam quod non committantur: quorum unum fitebatur Pelagius, negabat; alterum. Notandum hic obiter, Scholasticos nonnullos, qui putarunt disputatum fuisse cum Pelagio de necessitate gratiæ habitualis, nominis æquivocatione, & ignorantia historiæ lapsos non leviter: quod animadvertit etiam Gabriel Vasquez disput. 196. cap. 3. num. xlii. Ad ultimum liquet ex verbis Augustini, Pelagium non admisisse gratiam habitualement, quemadmodum debebat eam confiteri, idest, non comparatam per vires naturales arbitrii, & collatam cum subministratione virtutis. Levissima sunt ergo momenta Suarezii, nostramque assertionem potius corroborant.

PROPOSITIO II. Præter habitualement Gratiam necessarium est ad actus supernaturales præmovens aliquod actuale adjutorium.

Sequitur ex dictis; & ulterius probatur Scripturis, Conciliis, Patribus, & ratione. Enimvero Psalm. 126. ait Regius Vates: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam: & Ps. 26. 9. Adjutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus:* quibus verbis Innocentius in Epistola ad PP. Conc. Carthag. *Nos ergo dicimus (inquit) quid oremus? Cum ille tantopere beatus vir, ne despiciatur, exorat. Illi enim necesse est ita arguant, qui ista confirmant. David enim orationis ignarus, & suæ naturæ nescius accusetur: qui cum sciat in sua inesse natura, adjutorem sibi Deum, & assiduum adjutorem invocat; nec illi sufficit assiduum, sed ne aliquando illum despiciat, orationibus pronus exoptat, & per corpus omne psalterii hoc & prædicat & clamat. Et paucis interjectis rationem his verbis addidit: Nam quamvis redemisset hominem (Deus) a peccatis; tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa servavit; quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti, confisque vitamur, xulatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur. Habet similitudo in Epistola ad PP. Milevitanos. Apostolis quoque, tametsi jussi essent,*

sent, ait Christus Joannis x. v. 5. *Sine me nihil potestis facere* : quo testimonio necessitatem gratiæ actualis demonstrat Augustinus de Gratia Ch. cap. 30, & alibi frequentissime . Ad rem similiter facit exemplum Petri, de quo ait Ambrosius apud Augustinum citato libro cap. 45. *Nam si Petrus lapsus est, qui dixit, Etsi alii scandalizati fuerint, ego non scandalizabor; quis alius jure de se presumat?* Ergo etiam justis divinum auxilium est implorandum, eoque indigent .

Hoc idem inferitur ex canone x. secundæ Synodi Arauxicanæ: *Adjutorium Dei etiam venatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare* . Cui Arauxicano Canonicon consonant verba Cælestini in Epistola ad Episc. Galliæ; ubi cap. 8. docet, filios Dei, qui Divino Spiritu aguntur, & procudubio habent gratiæ habitualis ornamentum, *ut bonum aliquod agant, paternis inspirationibus tangi* .

Confirmat hæc dicta S. P. Augustinus: etenim de Gratia Christi cap. 25. allatis verbis Apostoli ad Rom. viii. 14: *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*, & Matth. x. 20, *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*, hæc scribit S. Doctor: *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est*. Et infra: *Nec ait, Spiritus Patris vestri, qui vobis dat, vel dedit posse bene loqui: sed ait, Qui loquitur in vobis, non significans possibilitatis profectum, sed exprimens cooperationis effectum* . Quo in loco S. P. aperte necessitatem actualis, & cooperantis adjutorii demonstrat. Et de Corrept. & Grat. cap. 2. diserte gratiam singulis necessariam appellat *inspirationem bonæ voluntatis atque operis*. Ut enim dictum est supra hanc negabat Pelagius, & pro hac tantæ Augustini adversus hæreticum postulationes .

Accedit Theologica ratio . Primo enim Justus divini gratiæ auxilium quotidie postulat : at, quemadmodum Augustinus scribit de Grat. Christi cap. 15, *Cur petitur quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem?* Deinde in contraria sententia, solum posse, non autem velle atque operari tribuitur Deo, quandoquidem habitus cum se teneant ex parte *actus primi*, adjuvant *possibilitatem*, non autem operationem . Postremo si Adam præter originalem justitiam, in qua illum constituerat qui fecerat rectum, indigebat adjutorio sine quo perseverare non poterat; quanto magis adjutorium actualis gratiæ erit iis necessarium, qui cum Apostolo ingemiscunt dicentes: *Video legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati?*

Dices 1. Quolibet potentia naturalibus habitibus, qui illam compleant, instructa, potest ex se prodire in actum . Ergo etiam habitus supernaturali exornata . = Resp. dist. ant. cum divino concursu, ac præmotione ordinis naturalis, concedo : absque tali præmotione, nego.

To. III.

S

At-

Atque ita ad actus supernaturales præter gratiam habitualement necessariam dico præmotionem & concursum ordinis Gratiae, cum D. Th. 1. 2. q. 109. art. 1. & 3. Verum tamen est, quod in hoc statu propter concupiscentiam & ignorantiam, non sufficit quod virtute divina moveatur ad bene agendum; sed requiritur etiam, ut voluntas infirma sanetur, atque ad bona opera efficaciter præmoveatur, ut docet ibidem S. Thomas, & a nobis demonstratum est alio in loco.

Dices 2. Concilium Milevitanum Canone 3. superiori propositione landato definit gratiam, qua justificamur, non solum conferre remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, sed etiam adiutorium, quo non committantur. = Resp. Id quidem jure ac merito a sancta Synodo definitum contra Pelagium affirmantem gratiam justificationis spectare ad solum animæ ornatum, & nullam ad actus supernaturales impertiri virtutem. Nec sequitur, si gratia habitualis adiutorium, ac virtutem impertit, quid opus est auxilio gratiæ actualis? Ut enim prædicta questione nono articulo docet Angelicus Doctor, *Homo ad recte vivendum dupliciter auxilio Dei indiget. Uno quidem modo quantum ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta sanetur, & etiam sanata elevetur ad operanda opera meritoria vite aeterna. Alio modo indiget homo auxilio gratiæ, ut a Deo moveatur ad agendum.* Quod S. P. Augustinus in lib. de nat. & gratia cap. 26. duplici declarat exemplo: unum est infirmi hominis, qui cum sanatur a medico, sustentandus est etiam elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat; alterum corporeorum oculorum, qui etiam plenissime sani, cernere colorata, nisi candore lucis adjuvi, non possunt.

Dices 3. Per gratiam habitualement Spiritus Sanctus in nobis habitat. At Spiritus Sanctus omnipotens est. Omnia ergo possumus per hanc gratiam = Resp. dist. ma. Spiritus Sanctus habitat sanando & justificando, conc. inspirando dilectionem, & subministrando virtutem; subdistinguo, Atque id pertinet ad gratiam habitualement, nego: ad actualement, concedo. Vera est etiam minor propositio; potest enim Spiritus Sanctus inhabitans subministrare adiutorium operationis, & sanctam inspirare delectationem. Atque si id impertiatur, aderit actualis gratia ad bene operandum necessaria.

Dices 4. Habitus est perfectior actu. Potest ergo actum ipsum efficere = Resp. dist. ant. Habitus est perfectior actu, ut Scholæ loquuntur, *secundum quid*, quatenus diuturnior & permanens est, conc. Est perfectior *simpliciter* & absolute, nego. Sicut enim turpius est male agere, quam posse male agere; ita perfectius est facere bona, quam posse. Ad illud vero quod inferitur, dico posse quidem habitum proportionatos sibi actus efficere, sed accedente concursu ordinis gratiæ, idest adiutorio voluntatis, & operis. Nec sequitur, si habenti gratiam

tiam alia gratia est necessaria, dabitur processus in infinitum, ut quidam objectant. Nam habenti gratiam habitualement est necessaria actualis, non vero alia habitualis, quemadmodum oculo plenissime sano non est necessaria sanitas, sed candor lucis; & qui firmo corpore est, non indiget valetudine, sed alimentis.

C A P U T VII.

Queritur quid sit gratia.

ARROR ex dictis manifestum, nos Gratiae nomine minime significare hoc in libro Conditoris dona ad naturam spectantia, inter quae in creaturis ratione praeditis facultas liberi arbitrii singulare est ac praecipuum. Quamquam & dona istiusmodi non immerito Gratiae dicuntur, significante Gratiae vocabulo omne id, quod alteri gratis, idest liberalitate donatoris confertur. Eam ob rem non improbanda ratione gratia Dei dicitur qua creati sumus, quia non praecedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est, scribit Augustinus Epist. 177. alias 95. Quibus similia habet de Praedestinat. SS. cap. 5. ostendens quo jure sit gratia, qua sumus animantia rationabilia, discernimurque a peccatoribus. Ac multo minus de illa nunc dissertatur gratia, quam latini Scriptores appellant aut auctoritatem, aut amicitiam, aut beneficii memorem animum, aut rationem studiumque, quibus gratificamur alicui, sive in memoria & remuneratione tenemus officiorum, honorumque observantiam. Gratiam itaque dicimus hoc loco beneficium nobis divina liberalitate collatum, non quod ad naturam attinet, vel ad proprietates illius, sed quod pertinet ad supernaturalem beatitudinem, atque ad eam comparandam intellectum illustrat, & voluntatem corroborat. Praecipue autem loquimur de gratia actuali; nam habitualement quam vocant, ad controversias Pelagianas non spectat, eaque erit sequentis libri XIX. argumentum.

In quo autem actualis Gratiae sit constituenda natura, viri Theologi non consentiunt. Thomistae complures illam statuendam arbitrantur in actuosa qualitate, quae physice nostrum velle operatur. Et de efficientia quidem physica ego sane doctis viris plenissime adhæreo, cum moralem efficientiam attrahentem sola propositione objecti, salva aliorum opinione, non valeat tarditas ingenii mei a lege, atque doctrina fecernere. Ceterum nec percipio quid sit illa qualitas, illamque scio Thomistis omnibus non probari: nam adversus illam acerrime pugnat Joannes Gonzales Controv. 1. de Gratia art. 3. statuunt alii naturam Gratiae in motibus indeliberatis intellectus & voluntatis quos nonnulli putant fieri a Deo sine nobis, ut Alvarus Pelagius, Capreo-

lus, Vega: alii probabilius tenent effici etiam a potentiis animæ; cum enim sint vitales, & intrinseci, petunt proculdubio intrinsecum, & vitale principium. Quæ sententia inter Theologos etiam Nostrates videtur esse communior. Emmanuel Maignanus videtur actualem gratiam constituere in motione Dei ipsos actus indeliberatos præveniente; quæ fuit etiam sententia memorati Joannis Gonzales, citata Controversia art. 4. Thomas Braduardinus, Estius, Tiphanius Jesuita, aliique Gratiam nihil aliud esse contendunt, quam Dei voluntatem & misericordiam nobis intime præsentem, & in nobis gratuito affectus salutares operantem; quemadmodum concursus Dei prævius ad opera naturalia plurium Theologorum sensu nihil est aliud, quam omnipotentia divina intime secundis causis assistens, easque pro singularum conditione juvans, ac præmovens. Cæterum hæc postrema opinio, licet plausibilis admodum, potius gratiæ demonstrat principium, quam naturam atque ego ex his omnibus unam sententiam conficio, quam arbitror esse certissimam, nam in singulis veri aliquid inesse deprehenditur.

PROPOSITIO. Gratia est actus intellectus & voluntatis, sive mentis illustratio, & inspiratio caritatis; sed magis in delectatione, quam in illuminatione sita est; efficitur autem motione Dei, quæ est ipsa Dei voluntas subministrans hanc delectationem, & caritatem, & potest sensu non malo qualitas appellari.

Quod Gratia Dei complectatur collustrationem mentis, & delectationem voluntatis facillimum est suadere. Primo enim sacræ literæ gratiam appellant lucernam super caput splendentem, benedictionem dulcedinis, cordis inclinationem, & cor novum, dilectionem, caritatemque; atque illam explicant verbis pulsandi, invitandi, vocandi, trahendi: quæ omnia interiorem sensum mentis, & voluntatis commonstrant. II. S. Pontifex Cælestinus in Epist. ad Galliarum Episcopos cap. 8. scribit: *Præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliqui ngant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium*. III. Etiam Tridentinum Concilium sess. vi. can. 3. Gratiam vocat *prævenientem Spiritus Sancti inspirationem, atque ejus adiutorium*: & cap. ejusdem sess. 6. declarat in nobis gratiam operari, *tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem*. IV. Insuper Augustinus lib. xi. de Peccatorum meritis cap. 17. Gratia munus esse demonstrat, *ut innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat*. Et proximo cap. 19. gratiam vocat *certam scientiam, & victricem delectationem*, nec non *lucem, qua illuminantur tenebræ, & suavitatem, quæ dat fructum suum terra nostra*. V. Postremo suffragatur etiam Theologica ratio: Duo enim sunt, quæ hominem ab operibus salutaribus retrahunt, sive quia latet, sive quia non delectat quod faciendum est: Ergo Gratia adiutorium, quod avertit hujusmodi impedimenta, erit illustratio mentis & lumen ostendens quod antea latebat, & inspiratio dilectionis suave

suave reddens quod antea non delectabat , ut nuper dicebam cum Augustino .

Hanc inspirationem dilectionis potius, quam illuminationem mentis, esse illam Gratiā, pro qua Sanctus Pater decertavit, existimo in Augustino rem esse majoribus quasi theatris propositam . Et quamquam id ante omnium oculos posuerim præcedenti cap. 5. prop. 3. nunc eamdem veritatem testimoniis, & rationibus confirmabo . Itaque S. Pater de Gratia Christi cap. 6. redarguit Pelagium, quod doceret quidem Deum nostram possibilitatem gratiæ suæ semper adjuvare auxilio, sed non laudem dedisse Deo, confitendo, *Quia si sic vult homo, tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inspiret.* Gratia ergo voluntatis & operis, quam denegabant Pelagiani, est sanctæ dilectionis inspiratio . Sequenti cap. 9. probat S. Pater legem, atque doctrinam non esse gratiam, quoniam ad operandam justitiam lex humanam voluntatem non adjuvat : *Nemo, inquit, potest legem implere per legem . Plenitudo enim legis caritas; caritas autem Dei non per legem diffusa est in cordibus nostris, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis . Proinde per legem gratia demonstratur, ut lex per gratiam compleatur.* Igitur juxta Augustinum Gratia, qua legem implemus, est caritas . Proximo cap. 10. de eodem Pelagio ait : *Istam aliquando gratiam fateatur, qua futura gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam amatur.* In amore ergo gratia potissimum sita est . Undecimo capite ostendit in magnitudine revelationum posse elationem existere, & de caritate tantummodo scriptum esse, *Caritas non amulatur, non inflatur.* Unde insert gratiam non esse revelationem sapientiæ, sed dilectionem . Præclara sunt quæ S. Pater habet capite primo ac vicesimo : *Cum ergo dicat Scriptura, Caritas ex Deo est, vel quod est amplius, Deus caritas est, cum apertissime clamet Joannes Apostolus, Ecce qualem caritatem dedit nobis pater, ut filii Dei vocemur & simus, iste audiens, Deus caritas est, quare adhuc usque contendit, quod ex illis tribus tantummodo possibilitatem habeamus ex Deo, bonam vero voluntatem, bonamque actionem habeamus ex nobis? Quasi vero aliud sit bona voluntas, quam caritas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & a Patre datam, ut filii ejus effemus. Quibus manifestissimo docemur, gratiam bonæ voluntatis & actionis, quam denegabat Pelagius, nihil aliud esse quam caritatem . Legatur & prope finem capituli 26. ubi expendens Apostolica verba, Fides per dilectionem operatur, in hunc plane modum proloquitur : *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet.* Consistit itaque gratia in caritate sub-*

subministrationem Spiritus in cordibus nostris diffusa. Atque similia in aliis contra Pelagianos editis libris passim Augustinus deprædicat.

Et quidem ratione plurima. Primo namque non est consequens, ut qui habet donum scientiæ, habeat etiam donum gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem, ut supra ostendimus cap. 5. auctoritate, & exemplis. Deinde superna mentis illustratio, tametsi beneficium Dei est, eamque a Patre luminum postulamus verbis Davidicis, *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam*, & necessaria est cum ad percipienda divina mandata ac promissa, tum ad dispellendas mentis tenebras, & pœnalem filiorum Adæ cæcitatem; præstat nihilominus, ut cognoscamus quid agere debeamus, non efficit ut agamus; & proinde spectat ad gratiam possibilitatis, non ad adiutorium operationis. Præterea illa proprie dicenda est gratia actualis, quam Pelagius nunquam confessus est: hunc vero hæreticum noluisse unquam profiteri gratiam consistentem *in inspiratione flagrantissima, & luminosissima caritatis*, tradit expresse Augustinus memorato libro de Gratia Christi cap. 35, & nos supra notum testatumque reddidimus. Denique nihil est gratia, nisi bonorum operum principium, & virtus illa animæ inhærens, qua bonum, & salutare opus protequimur. At radix & principium bonorum operum est caritas, dicente Augustino de Spir. & lit. cap. 14, *Non enim actus est bonus, qui de caritatis radice non fit*. Et de Gratia Christi cap. 18. *Apostolus Paulus cum dicit radicem malorum omnium esse cupiditatem, admonet utique intelligi radicem bonorum omnium caritatem*. Et Magno Gregorio Homilia 17. in Evangelia: *Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice caritatis*. Atque eandem caritatem nos ad bona opera trahere ex eo constat, quod amor est animi pondus, & illud operamur quod nos delectat. Quod & S. Pater scribit de Spiritu & lit. cap. 3. *Quando caritas cæpit non latere, nisi etiam delectet, non operatur*: & habemus in communi proloquio, *Trahit sua quemque voluptas*. Ratione ergo, & auctoritate constat, gratiam actualiorem in delectatione, & caritate esse potissimum constituendam.

Verum cum multi, nec infimæ notæ Theologi gratiam constituent, in motione quadam Dei præveniente caritatem; nos hanc motionem minime gratiam esse negamus; sed dicimus hanc gratiam esse increatam, sive Dei benevolentiam & voluntatem nobis inspirantem actum dilectionis; non gratiam creatam & dilectionem ipsam, qua voluntas ad bene operandum movetur; vel, ut loquamur clarius, Deum subministrantem caritatem esse principium efficiens gratiæ, caritatem gratiam ipsam esse arbitramur. Etenim per gratiam caritatem diffundi in cordibus nostris Augustinus locis supra productis aperte testatur, & in Epistola ad Paulinum 106, nunc 186, aliisque in locis plurimis gratiam docet præcedere voluntatem hominis, & prævenire caritatem.

Ccc.

Cælestinus etiam laudata Epistola ad Episcopos Galliarum definit *omnes sanctas cogitationes, & omnes motus bonæ voluntatis, non tantum quoad incrementa, sed quoad eorum exordia, referri debere ad Dei gratiam, qua præparatur voluntas* : & D. Thoma de Veritate q. 24. art. 14. gratiam actualem esse affirmat *misericordiam Dei, per quam interior motus mentis operatur*. Hæc tamen recte sapienterque dicuntur de gratia considerata ex parte Dei; etiamsi hæc considerata ex parte nostra sit gratuitus effectus ipsius divinæ motionis, videlicet motus quidam animi, sive amor & delectatio. Quare idem S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 2. scribit : *In eo, qui dicitur gratiam Dei habere, significatur esse quidam effectus gratuita Dei voluntatis. Dicitur est autem supra, quod dupliciter ex gratuita Dei voluntate homo adjuvatur. Uno modo in quantum anima hominis movetur a Deo ad aliquod cognoscendum, vel volendum, vel agendum. Et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam animæ. Actus enim moventis in moto est motus, ut dicitur tertio Physicorum*. Ergo etiam per Divum Thomam Gratia, quæ comparate ad Deum est Dei voluntas & misericordia operans in nobis motum mentis, & voluntatis, si consideretur ex parte nostra, est gratuitus ejusdem voluntatis effectus, est motus quidam animi, est amor, caritas, delectatio.

Ex postremis S. Thomæ verbis inferitur, neque hunc Scholasticorum principem existimasse, quod actualis gratia sit de illo genere qualitatum, quas tam magnifice celebrant Peripatetici. Quamquam enim Thomistæ aliqui respondent S. Thomam excludere a ratione gratiæ actualis qualitatem, quam *habitam* dicimus, non illam, quam appellant *dispositionem*; nihilominus certum est in schola Peripateticorum motum non esse qualitatem, sed actum quemdam spectantem ad aliud, ut inquirunt, *predicamentum*. At Angelicus Doctor actualem gratiam contendit esse animi motum. Quomodo ergo erit qualitas? Præterea D. Thomas 1. 2. q. 112. art. 3. comparat gratiam motioni, qua Deus, secundum modum uniuscujusque, movet causas secundas ad operandum; id vero, quo Deus in naturalibus secundas causas præmoveret, non est qualitas aliqua nec habitualis, nec actualis. Similiter ergo gratia, qua movet ad opera supernaturalia, non erit qualitas, sed motus, alterius tamen ordinis ab illo, quo lege providentiæ creaturæ juvantur, & his ad opera supernaturalium virtutum perficienda vim & potestatem impertiens. Rursus nulla qualitas, ut demonstrat eruditus Thomista Joan. Gonzales, movet intellectum, & voluntatem *quoad exercitium*, sed tantum *quoad specificationem*: id est, qualitas nullum actum operatur, nisi ab alio principio determinetur, & moveatur. Quibus addo istiusmodi qualitatem ad actum primum pertinere, non ad actum secundum. Quid est enim forma, aut qualitas inhærens, quæ est prin-

principium actus secundi, nisi id, quod Scholastici consueverunt appellare actum primum? Cum ergo gratia in nobis operetur salutares effectus, & sit adiutorium non solum possibilitatis, sed etiam operationis, nequit in qualitate consistere; imo si esset qualitas, necessaria foret ad operationem alia gratia, motus scilicet animæ, & gratia efficax non tantum prædeterminaret actum secundum, sed etiam primum, & libertatem everteret, ut demonstrat laudatus Thomista Controversia 1. art. 3. argumentatione prima, & confirmatione secundæ. Atque his missis, quis percipit qualitatem constitutam in tertia Categoria, posse bonæ voluntatis esse principium? quis ignorat scripsisse Apostolum ad Philippenses, quod *Deus operatur in nobis velle*? quis negat *omnipotentem in cordibus nostris inspirare dilectionem, caritatem, delectationem*? quis in tot Augustini libris non his vocabulis, sed physicæ qualitatis nomine Gratiam designari comperit? Ergo hanc ad sensum Bannesii qualitatem explodimus. Attamen quoniam homo gratia præventus virtutem habet supra naturæ vires, & potest supernaturalem beatitudinem adipisci; si *qualitatis* nomine intelligas id, quod non pertinet ad naturam, illamque aut adjuvat, aut perficit, aut exornat, certum est Gratiam esse de genere *qualitatum*.

COROLLARIUM.

Apparet ex his optimam esse definitionem Gratiæ a nobis traditam libro IV. cap. XI. & desumptam ex Augustino lib. IV. ad Bonifacium cap. 5. *Gratia est inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus*. Quæ sola definitio, si accurate expendatur, omnia quæ diximus confirmat. Deus enim dilectionem inspirans est gratia considerata ex parte Dei; & ita nos assentimur Theologis, qui gratiam nihil aliud putant, nisi voluntatem, & misericordiam Dei, sive Deum ipsum, qui nobis voluntatem bonam inspirat. Ipsa dilectionis inspiratio, nihil est aliud, quam Dei motio intellectum illuminans, & inflammans; ideoque non recedimus omnino ab illorum opinione, qui gratiam constitunt *in motione quadam virtuosa*. At caritas, quæ nobis inspiratur, est motus animi, & sancta delectatio trahens ad opera salutaria, & faciens, ut faciamus: & consequenter in Caritate vere & proprie consistit gratia, si consideretur ex parte nostri.

AD EA, QUÆ DICTIS ADVERSANTUR, RESPONSIO.

Stant contra prædicta argumentationes, quæ sequuntur. Prima est: Gratia est necessaria ad omnia opera bona: Caritas est opus bonum: Igitur Gratia etiam ad caritatem necessaria est. Secunda: Gratia prævenit caritatem, & voluntatem bonam; non ergo ipsa gratia
in

in caritate, & voluntate bona consistit. Tertia: Caritas est actus supernaturalis; præsupponit itaque in voluntate principium, & virtutem intrinsecam, unde efficiatur. Quarta: Gratia ut dictum est, appellatur illuminatio, inspiratio, vocatio, & vocabulis aliis consimilibus, quæ non significant vitalem aliquam animæ operationem, sed impulsus, atque vim effectricem, cujus ope anima illuminatur, atque excitatur. Quinta: Gratia saltem præveniens ea est, per quam Deus operatur in nobis sine nobis: At caritas nequit absque voluntate nostra produci: Igitur Gratia saltem præveniens ab actuali caritate distinguitur. Postrema: Intellectus ad supernaturaliter operandum indiget qualitate aliqua intrinseca, sive sit fidei donum, sive propheticum lumen, sive raptus, qualis contigit Paulo, sive lumen gloriæ. Est ergo necessaria supernaturalis qualitas etiam ex parte voluntatis ut bonum velit, & diligat.

Non est operosum ex dictis hæc statim elidere. Nam ad primum argumentum respondeo caritatem esse quidem opus bonum, sed primum, & radicem ceterorum; quod inspiratur a Deo subministrante Spiritus Sancti, ut bene operari possimus. Ad caritatem ergo est necessaria gratia increata, idest Dei benevolentia & voluntas nobis intime præsens, & gratuito beneficio tenebras mentis discutiens, & voluntatem inspiratione dilectionis alliciens. Ad cetera bona opera necessaria est ipsa caritas. Atque hoc sensu totum argumentum conceditur. Idem dicendum est de secundo; siquidem Gratia, quæ prævenit caritatem, est ipse Deus, qui illam nobis liberali donatione largitur; atque, ut inquit Eftius in 2. sent. dist. 26. §. 5, *Caritas, qua Deus diligit nos, prævenit caritatem, qua nos eum vicissim diligimus*. Tertium pariter diluitur, dicendo actum supernaturalem præsupponere quidem principium intrinsecum; motionem scilicet Dei, qui nobis est intimior intimo nostro, & flagrantissimâ caritate innovat cor novum in visceribus nostris. Ad quartum jam diximus illuminationem & inspirationem, si considerentur ex parte Dei, esse veritatem & caritatem, idest Deum, ipsam largientem nobis lumen & dilectionem; si autem ex parte nostra, ipsam ipsam cogitationem, ac sanctam dilectionem nobis divinitus inspiratam. Nam & dum sol lumen diffundit, lumen & calor sunt respectu solis ejusdem impulsus & devolutio; respectu autem subjectorum corporum, horum motus & agitatio: licet si hæc ad qualitates velis referre, non est eadem ratio de summo Deo, qui caritas est, non accidente aliquo, sed substantia. Quod sequitur nullius est momenti; nam caritas, licet sit a voluntate tanquam a principio vitali, non inspiratur a Deo ob meritum aliquod naturale, sed gratis omnino: atque dum dicitur Deus per gratiam operari in nobis sine nobis, rejicitur decretum Pelagianorum, scilicet, *dari gratiam secundum merita nostra*. Ad ultimum dico, eandem esse de intellectu, & de voluntate rationem;

& sententiâ nostrâ actualem illuminationem fidei, ac lumen propheti-
cum nihil esse aliud, quam mentis illustrationem a Deo beneficentissima
largitate productam; eamque comparate ad ipsum Deum esse intimam
ejus præsentiam mentis tenebras dispellentem, & comparate ad men-
tem nostram, esse hujus irradiationem, & motum: quamvis loquendo
de fide & gratia habituali, nec non de lumine gloriæ, admittendam cen-
seo intrinsecam qualitatem, & habitudinem, sensu explicato libro 111.
cap. 3.

C A P U T VIII.

De Actualis Gratiæ divisionibus.

ACCEPTO Gratiæ vocabulo pro qualicunque spirituali ac supernatu-
rali dono, quod nobis ad propriam aut aliorum salutem confer-
tur, constat dividi Gratiâ in *gratis datam*, & in *gratum facientem*.
Quarum prima ea est, quæ nobis ad proximorum utilitatem divinâ li-
beralitate tribuitur: altera, quæ ad propriam salutem eorum, quibus
conferitur, est potissimum ordinata. Etsi enim, ut vel ipso nomine,
compertum est, quælibet gratia est gratis data; hoc tamen commune
gratiæ vocabulum donis illis tribuitur, quæ non habent singularem pro-
prietatem reddendi hominem Deo gratum, aut *formaliter*, quod præ-
stat habitualis gratia; aut *dispositive*, quod efficit gratia actualis supe-
rior definita. De hac proinde Gratia agendum nobis est specialiter; nam
Gratias gratis datas enumerat singillatim Apostolus in priori ad Corin-
thios cap. 11. v. 8, & sequentibus.

Itaque Gratia alia est *præveniens*, *subsequens* alia. Prima est, qua
Deus in nobis operatur priorem motum sanctæ cogitationis ac dilectio-
nis. Secunda est illa, quæ priorem illum motum subsequitur, ut ho-
mo opus salutare perficiat. De gratia *præveniente* ait Psalmista ps. 58.
11. *Misericordia ejus præveniet me*: Augustinus lib. 2. ad Bonif. cap. 9.
Ut incipiamus, dictum est, Misericordia ejus præveniet me: Tridenti-
num Concilium sess. vi. Can. 3. *Si quis dixeris, sine præveniente Spi-
ritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, spe-
rare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei gratia justifica-
tionis conferatur, anathema sit*. De gratia *subsequente* ait idem Psalm.
ps. 22. 6. *Et misericordia tua subsequetur me*: Et Augustinus ibidem:
Ut perficiamus dictum est, Misericordia ejus subsequetur me. De utra-
que autem Romana Ecclesia in oratione Dominicæ 56. post Pentec. *Tua
nos, quasumus Domine, gratia præveniat, & subsequatur, ac bonis
operibus jugiter præstet esse intentos*. Enimvero Deus nobis principio
mentem collustrat, ac pium desiderium inspirat; tunc vero victrici de-
lecta-

leſtatione ſanat languorem animi, & concupiſcentiæ motus refrenat; non deſerit, ſed adjuvat liberum arbitrium dum opus proſequitur; regit, ut perficiat: ac poſtremo largitur ſingulare donum perſeverantiæ, & coronat in miſericordia, & miſerationibus. Pertinet ergo prior illa ſanctæ dilectionis inſpiratio ad *prævenientem* gratiam; reliqua ad *ſubſequentem*.

Hinc alia Gratiarum nomina, & diſiſiones aliæ; quæ, ut opinor, a nuper tradita parum diſcrepant. Nam Gratia *præveniens*, quatenus in nobis operatur primam bonam voluntatem & ſanctam dilectionem, dicitur Gratia *operans*: & Gratia *ſubſequens*, per quam bona deſideria executioni mandantur, dicitur Gratia *cooperans*. Quamquam enim Theologi plures Gratiam *operantem* putant eſſe gratiam habitualem; quod nos nolumus controvertere, cum etiam *habitus in* opus influant aliquo modo: certum tamen eſt, Auguſtinum *operantem* gratiam illam appellare, quæ in nobis operatur bonam voluntatem, piamque delectationem. Ipſe ut velimus (inquit S. P. lib. de Grat. & lib. arb. cap. 17.) *operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*. Propter quod ait Apoſtolus, *Certus ſum, quoniam qui operatur in nobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu*. Et ſtatim cauſam reddit, cur Gratia *præveniens* ſit *operans*, & gratia *ſubſequens* ſit *cooperans*, dicens. *Ut velimus ſine nobis operatur, cum autem volumus, & ſic volumus ut faciamus, nobiſcum cooperatur: tamen ſine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus*.

Similiter non diſſert niſi nomine a Gratia *præveniente* Gratia *excitans*; nec a *ſubſequente* Gratia *adjuvans*. Nam gratia *præveniens*, quatenus per ſubminiſtrationem caritatis excitat animum ſomno oppreſſum, ideſt abreptum cupiditatibus, & nihil de ſanctis operibus cogitantem, eſt gratia *excitans*. Atque Gratia *ſubſequens* & *cooperans*; in quantum voluntatem excitatam adjuvat, ut bonum opus perficiat, dicitur Gratia *adjuvans*. Quæ Gratiarum nomina ſunt apud Auguſtinum frequentiſſima, nec non occurrunt in Concilio Arauxicano Canone 3. 4. 5. 6. & Tridentino; cujus ſeſſi. 6. cap. 5. hæc ſunt verba: *Declarat præterea ipſius juſtificationis exordium in adultis a Dei per Chriſtum Jeſum præveniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab ejus vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, ut qui per peccata a Deo averſi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando diſponantur*. Vide & Orationem Dom. xxiv. poſt Pentecoſten.

Celebris eſt diſiſio Gratiæ actualis in *ſufficientem*, & *efficacem*: Sufficiens alio ſenſu dicitur a Molinianis, alio ab Auguſtini, & D. Thomæ diſcipulis. Illi gratiam *ſufficientem* appellant, quæ voluntati dat poſſe;

posse, & nullum effectum producit nisi ab humana voluntate determinetur: determinatur tamen, & quidem sine gratia alia operationis, quæ tribuat etiam velle victrice, & flagrantissima delectatione. Atque hanc gratiam, si conferatur in aliquibus circumstantiis, in quibus positi sequimur vocantem, appellant dicti Theologi Gratiam *congruam*. Gratia ergo *sufficiens* Molinistice nihil est aliud, quam celebre adjutorium: *sine quo* collatum Adæ, & necessarium in statu Innocentiæ, de quo multa disserui lib. 4. cap. 8. Quare Molina nihil aliud præstitit, nisi quod gratiam Conditoris in gratiam Salvatoris commutavit, & pro adjutorio hujus status subrogavit illud, quod Augustinus tradit Angelis, & primo homini necessarium. Cum ergo in hoc infirmitatis statu necessarium sit auxilium ab intrinseco efficax, datur quidem & nunc gratia *sufficiens*, sed alio plane sensu, quam Theologi isti depingant. Est ergo gratia *sufficiens* sensu Thomistico, ac nostro, illa quæ dat posse, non velle; aut si dat velle, istud adeo est invalidum atque imperfectum, ut desideria carnis contraria concupiscentis non vincat, nisi superveniente flagrantissima & potentissima caritate. Hujusmodi sunt inspirationes, & pia animi desideria, quæ perversam animam movent, atque excitant aliquantulum, sed illam ad conversionem non trahunt. Hanc *sufficientem* gratiam in seipso expertus est S. Pater paulo ante conversionem, eamque his verbis expressit octavo Confess. suarum libro cap. 5. *Voluntas autem nova, quæ mihi esse cæperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus sola certa jucunditas, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam*. Ex quibus liquet gratiam *sufficientem* aliquem semper effectum producere, nempe pium animi motum, & bonam voluntatem, sed invalidam, & cui liberum arbitrium resistit. Sequitur etiam gratiam, quæ in uno est *sufficiens*, in altero, cujus vetus, & carnis voluntas cum nova & spiritali non adeo conflictat, ut discordando dissipet animam, esse efficacem, eandemque gratiam talem esse respectu unius operis, E. G. orationis, quæ efficax non est comparate ad opera alia, E. G. observantiam omnium præceptorum divinorum; & demum constat omnem Dei gratiam, quantumvis minimam, esse in se ad opera salutaria *sufficientem*, ut alibi diximus, idest, non efficere actus salutares propter obicem carnalis, & robustioris delectationis, cum tamen tribuat voluntati posse eam superare, si velit. Ut autem velit, requiritur in hoc statu sancta delectatio victrix, quæ a nullo duro corde respuitur: & hanc nos dicimus gratiam esse *efficacem*. Igitur gratia *efficax* est illa: quæ semper cum effectû conjunctionis est, sive caritas, quæ dat posse & velle, & tantum velle, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat; nec solum dat posse bene agere, sed efficit ipsam actionem. Hanc S. Pater de Corrupt. & gratia cap. xii. appellat adjutorium *quo*. Atque ibidem *sufficientem* gratiam explicat exemplo alimentorum, sine quibus non possumus

sumus vivere, nec tamen cum affuerint, eis sit ut vivat qui mori voluerit; & efficacem comparatione beatitudinis, quā, cum data fuerit, homo sit continuo beatus. Hac gratia præventus Augustinus primo capite libri Confessionum noni ita Deum alloquebatur: *Quam suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, vera & tu summa suavitas, ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate, dulcior, sed non carni & sanguini; omni luce clarior, sed omni secreto interior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Jam liber erat animus meus a curis mordacibus ambiendi & acquirendi & volutandi atque scalpendi scabiem libidinum, & garriebam tibi claritati meæ, & divitiis meis, & saluti meæ Domino Deo meo.*

Verum etsi Thomistis in confessione gratiæ sufficientis, & efficacis concordissime conjuncti sumus, & consentimus nihil boni liberum arbitrium perficere, nisi victrice gratia flectatur, & determinetur ad actum; dissentimur tamen ab illis non solum in explicanda Gratiae natura, verum etiam in eo, quod nolint in eadem gratia gradualitatem admittere; & gratiam quæ in in uno *sufficiens* & *inefficax* est, non posse efficacem esse in altero constantissime teneant, propterea quod auxilium *sufficiens* & *efficax* inter se specie differant, & natura. At nos eandem numero delectationem, quæ in aliquibus minus excæcatis atque obduratis, E. G. in Tyriis, Sydoniisque, foret *efficax*, & ad poenitentiam traheret, in aliis majori cæcitate, & obduratione affectus *inefficacem* esse contendimus: nec tamen derogari gratiæ efficaci, quoniam si Deus talem delectationem inspirat, quā perversa cupiditas superatur, id præstat beneplacito ac proposito voluntatis suæ; iisque, quos vult efficaciter bene agere, talem impertitur caritatem, quæ nunquam ab eorum, quantumvis duro, corde respuitur. Atque in eo, quod hæc delectatio modo sit victrix & valida, modo nondum idonea ad superandam vetustate roboratam cupiditatem, arbitramur magis apparere, & liberalitatem beneficiorum Dei, & Spiritus, qui ubi vult spirat, & mirabilem eorundem beneficiorum œconomiam. Quæ omnia, tametsi aliis in locis complanare studuerim, cum non desint viri docti hanc sententiam rejicientes ad dogmata Jansenii, eo quod revera is alio tamen & perverso sensu parvam, validamque delectationem propugnaverit, nunc quatuor thesibus illustrare & vindicare conabor.

PROPOSITIO I. Gratia est inspiratio sanctæ dilectionis; neque a caritate actuali distinguitur.

Arbitror neminem hanc Thesim damnati Janseniani erroris reprehendere, cum sit Augustini, ut supra probatum est.

PROPOSITIO II. Gratia efficax est victrix delectatio, sive caritas, quæ superat contrariam cupiditatem.

Et hæc constat ex dictis, & defenditur a Catholicis innumeris, ut dixi

dixi cap. ultimo lib. 4. Illam demonstro 1. S. P. Augustinus per delectationem victtricem explicat gratiæ efficaciam : quis autem ignorat quanta sit in his quæstionibus Augustini auctoritas ? Afferam perpauca, quæ nequeunt exponi de gratia habituali, cum aperte dicta sint de adiutorio in hoc statu infirmitatis ad sancta opera necessario. De Corrupt. & Gratia cap. 11. pertractans de Gratia, qua indigent filii Adæ in certamine, & pugna carnis adversus Spiritum laborantes ac periclitantes, ait: *Secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut velit, & tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat*: & proximo cap. 12. *Eis non solum dat adiutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint: sed in eis etiam operatur & velle, ut quoniam non perseverabunt nisi possint, & velint, perseverandi eis possibilitas & voluntas divini gratiæ largitate donetur. Tantum quippe Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint. Quid ergo est per Augustinum Gratia Medicinalis, nisi qua accenditur voluntas, atque adeo inflammatur, ut pugnantem cupiditatem prosternat?* Similiter lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 17. his verbis gratiæ necessitatem, atque efficaciam declarat: *Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suæ facultatis, sed divini muneris esse quod scit, vel quod delectatur, ac sic ab elationis vanitate sanctetur, & sciat quod vere non de terra ista, sed spiritaliter dictum sit: Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus summum atque incommutabile bonum, & auctor qualiumcunque bonorum omnium. Ut autem diligatur Deus, caritas Dei diffusa est in cordibus nostris non per nos, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Illustriora etiam sunt, quæ habentur proximo capite 19. ejusdem libri: Nos autem, quantum concessum est, sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicujus operis justitiam aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel victtricem delectationem, ut cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lucem qua illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem qua det fructum suum terra eorum. Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, & suave faciat quod non delectabat, quia & hoc ab ipso esse deprecandum ejus gratia didicimus dum antea lateret, ejus gratia dileximus, dum antea non delectaret, ut qui gloriatur non in se, sed in Domino gloriatur? Cæcutiat autem oportet quisquis non videt his locis efficacæ auxilium gratiæ appellari ab Augustino suavitatem, caritatem, delectationemque victtricem. Sunt magis perspicua verba S. Patris in*

libro

libro de Spiritu & litera cap. 29. *Inspirata gratia suavitate per Spiritum sanctum facit* (Deus) *plus delectare quod præcipit, quam delectat quod impedit.* Et cap. 35. *Fieret, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tanta rei. Effet autem tanta, si & nihil eorum quæ pertinent ad iustitiam nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis, dolorisve impedit, delectatio illa superaret.* Atque his locutionibus sunt Augustiniani libri plenissimi.

Solent respondere Adversarii S. Patrem vel loqui de habituali delectatione gratiæ sanctificantis, vel de illa delectatione, quæ non prævenit voluntatem, sed oritur ex libera illius electione. Sed utraque responsio apertissime falsa est, neque eget confutatione. Prima; nam constat in his saltem locis a nobis productis S. Patrem differere de adiutorio operationis necessario ad habendam, perficiendamque iustitiam, ad bonum opus suscipiendum, atque implendum; de illo scilicet adiutorio, de quo cum Pelagianis acerrime decertabat: idque recitatis verbis expresse traditur. Altera etiam responsio iisdem locis revincitur; cum Augustinus requirat victricem delectationem, & caritatem, ut velimus, & diligamus. Hæc itaque delectatio, & caritas prævenit motum voluntatis, & est deliberata duntaxat, cum voluntas huic præmoventi dilectioni libere obtemperat, & prosequitur opus, ad quod trahit faciendo, ut delectet quod antea non delectabat. Quod probare debent qui prævenientem gratiam in actibus indeliberatis constituunt, quandoquidem actus illi sunt cogitatio sancta, & amor & delectatio. Si ergo gratia præveniens sit efficax, nihil erit aliud nisi bona voluntas, & delectatio victrix nobis divinitus inspirata. Atque hæc videtur esse mens Augustini de Gratia & libero arbitrio cap. 17. hæc scribentis: *Ut ergo velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus nobiscum cooperatur.* Non conveniunt tamen Assertores sententiæ nostræ hac in re. Nonnulli enim, quibus consentit Macedo in Cortina Thesi 47. & 70. defendunt huiusmodi delectationem esse actum deliberatum; affirmantes in eodem puncto, quo gratia inclinatur movetque suaviter, voluntatem delectatam victrice gratia actum amoris elicere, ita ut sit iste plenissime in liberi arbitrii potestate. Addunt gratiam esse principium meriti, quod sine libertate & deliberatione minime comparatur: ac demum inspirari delectationem a Deo intime nobis præsentem, & perficiente libertatem, non illam necessario impellente. Atque id quidem, quod postremo dictum est, ad fidem Catholicam pertinet. Sed possumus hæc ad concordiam revocare. Etenim si gratia accipitur ex parte Dei, quatenus est ipsa misericordia movens, & caritatem inspirans, nullatenus cum nostra deliberatione conjuncta est, & hoc sensu ait Augustinus: *Ut velimus sine nobis operatur.* Si consideretur ex parte nostra, est ipsa dilectio simul a Dei inspiratione & voluntate nostra promanans; a voluntate tamen, ut a Deo intime præ-

præfente præmota : atque ideo fequitur Auguftinus , *cum autem volumus , & fic volumus ut faciamus , nobifcum cooperatur* . Quare , ut fupra dictum eft , Gratia quæ prævenit caritatem , eft caritas Dei , five ipfe Deus nobis Spiritum fuæ dilectionis infpirans : & gratia prævenient opera libertatis eft ipfa bona voluntas & caritas nobis infpirata . Prima omnem noftram deliberationem antevertit : altera cum ipfa deliberatione conjuncta eft , comparate ad opera , quæ confequuntur , libertatis , & meriti .

Ut modo ad thefim difputatio noftra redeat ; illa videtur etiam facris literis , & rationi conformior . Nam verba illa Pfalmi 84. 13. *Etenim Dominus dabit benignitatem , & terra noftra dabit fructum fuum* , de gratia victricis delectationis explicari , vifum eft fupra . Legitur in Pfalmo 118. 32: *Viam mandatorum tuorum cucurri , cum dilataffi cor meum* . Item Ezechielis 36. 26. 27. *Et dabo vobis cor novum & fpiritum novum ponam in medio veftri: & auferam cor lapideum de carne veftra , & dabo vobis cor carneum . Et Spiritum meum ponam in medio veftri , & faciam ut in præceptis meis ambuletis , & judicia mea cuftodiatis , & operemini* . Eft ergo gratia quæ facit ut operemur , & cuftodiamus præcepta , illa , quæ nobis tribuit cor carneum , cor novum , fpiritum novum . Quo testimonio utitur S. Pater ad demonftrandam gratiæ neceffitatem & efficaciam de Prædeft. SS. cap. xi. n. 22. & de Grat. & lib. arbitrio cap. 14. n. 29. ubi etiam declarat quomodo cor lapideum fit illud , in quo non præcedit caritas , five bona voluntas . Poftremo , ne proferam fingula , præclara funt verba Chrifti Joannis 6. 44: *Nemo poteft venire ad me , nifi Pater , qui mifit me , traxerit eum*: quo loco pariter Chrifti gratia commendatur , ut conftat ex lib. 1. contra duas Epiftolas Pelagianorum cap. 2. num. 6. Animum vero trahi voluptate idem Auguftinus demonftrat Tract. in Joannem 26. num. 5. ex Virgiliano carmine, *Trahit fua quemque voluptas*: ex verbis Cantico- rum 1. 3. *Trabe me : poft te curremus in odorem unguentorum tuorum* ; & num. 7. fimul præfocans Janfeniana decreta , *Videte* , inquit , *quomodo trahit Pater : docendo delectat , non neceffitatem imponendo* .

Eruitur hinc ratio . Etenim fi voluntas trahitur voluptate ; fi animus movetur a bono , quod ingerit delectationem ; fi nemo animo amplectitur quod eum non delectat , ut idem Auguftinus docet lib. 1. ad Simplic. q. 2; confequens eft , ut Gratia qua trahimur , & ita movemur , ut nunquam eam refpuamus , qualis eft gratia efficax , infpiret tantam delectationem , quæ vincat pugnantem & contranitentem cupiditatem . Denique: *Quidquid eft peccatorum in dictis , in factis , in cogitationibus , non exoriuntur nifi ex mala cupiditate , non exoriuntur nifi ex illicita delectatione*: inquit ipfemet Auguftinus Serm. 6. de verbis Apoftoli, nunc 155. cap. 1. Quid ergo ? quicquid in nobis bonorum eft ad æternam vitam conducentium , nonnifi ex caritate , & Spiritu S. movente procedit.

PRO-

PROPOSITIO III. Delectatio non eadem est in omnibus, sed modo efficax, modo inefficax, & habet caritas, & gratia gradus suos, ex quibus absque ullo præjudicio absolutæ Dei voluntatis mirabilis ejus œconomia una cum vera arbitrii nostri libertate facile potest dignosci.

Probatur hæc thesis 1. sancti Patris Augustini testimoniis locupletissimis. Qui in secundo libro de Peccatorum meritis cap. 5. ait; *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & aequitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* De Gratia & libero arbitrio cap. 15. Gratia vero Dei, inquit, semper est bona, & per hæc fit ut sit homo bona voluntatis, qui prius fuerat voluntatis mala. Per hæc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, quæ jam esse capit augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata qui voluerit, cum valde perfecteque voluerit. Et cap. proximo 17: *Qui ergo vult facere Dei mandatum & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit & robustam. Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magnâ utique voluntate, hoc est magnâ caritate fecerunt: de qua caritate ipse Dominus ait: Majorem hæc caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Sermone pariter 17. de verbis Apostoli nunc 159. ait: *Amanda est enim justitia & in justitia amanda gradus sunt proficientium. Prius est ut amoris justitiæ non præponantur omnia quæ delectant, ipse est primus gradus. Quis est quod dixi? ut inter omnia quæ delectant plus te delectet ipsa justitia, non ut alia non delectent, sed prius ipsa delectet.* Explicat ibidem hos gradus exemplo cupiditatis impudici adulescentis: qui primo injicit oculos in conjugem alienam suavitate illiciente: deinde amat libere mulierem, eamque cupit, sed quærit latere: sic enim amat voluptatem, ut timeat; latere enim quærit, quia timet apprehendi, torqueri, & occidi, quæritque latebras suavitatis suæ appetitione. Ducitur enim suavitate, sed hæc non est tanta, ut vincat etiam timorem. Audacior factus etiam verecundiam timoremque depellit. Ita primo pulchra justitia ostendit se oculis cordis, & inspirat fervorem amatoribus suis: jam dicit cordi, Contemne quicquid te aliud delectat. Contemnitur quidquid delectabat, sed nondum expellitur timor. Perficitur tum caritas; & cor amat, ardet, fervet, venit ad aspera & truculentæ, calcât, frangit, transît. Summatim Augustini sensa excerpti iisdemque fere verbis.

Probatur 2. ratione. Enimvero Gratia efficax est medicinalis & sanans: ut ergo infirmitas est major & minor, & concupiscentia carnis plus aut minus intensa, ita oportet magis, minusve validum exhiberi ægrotis medicamentum. Deinde concupiscentiæ motus non sunt ejus-

dem rationis, sed varii: aliquando enim tenuis excitatur in nobis cupiditas; interdum pugnax est, & robusta: quandoque adeo vehemens, ut ad eam repellendam magna sint adhibenda remedia; non semel etiam in ejus lustra robustiores, Deo permittente, succumbunt. Ergo nec ejusdem rationis sunt motus gratiæ, quæ nobis in remedium infirmitatis subministratur; nunc enim ejusdem inspirationes vix sentiuntur; nunc pulsant animum vehementius: nunc adeo alliciunt, ut vincant carnalem omnem delectationem; nunc tanto ardore voluntatem accendunt, ut minacia quæque & horrenda parvipendat & vincat. Præterea quis facile credat eandem, quantum attinet ad motionem & impulsus, gratiam esse in Martyre qui teterrima supplicia suffert, & in eo, qui vix adigitur ad levissimam injuriam tolerandam? Quis dixerit eadem gratia præventos fuisse Sanctos omnes, quorum diversa sunt merita, dispares virtutes, & inæqualis in beatitudine merces? Quis demum sibi met persuaadat, non plus gratiæ, ac sanctæ delectationis requiri ad vincendam robustam consuetudinem, quam ad caste vivendum inter mortificati sensus illecebras?

Tertio commonstratur thesis præclarissimo exemplo Conversionis S. Patris Augustini, in qua maxime œconomia gratiæ relucet. *Paulatim tu Domine* (inquit idem Augustinus lib. vi. Conf. cap. 5.) *manu mitissima & misericordissima pertractans, & componens cor meum.* Cœpit ipsum pun gere, & inspirans contrariam cupiditatibus suis dilectionem reddidit illas minus jucundas & dulces: *Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quanto minus sinebas mihi dulcescere quod non eras tu;* ait sequenti cap. 6. Tam conscientie aculeis illum pupugit: quod eleganter scripsit lib. vii. cap. 8. *Placuit in conspectu tuo reformare deformia mea, & stimulis internis agitabas me, ut impatiens essem, donec mihi per interiorem adspæctum certus essem. Et residebat tumor meus ex occulta manu medicina tua, aciesque conturbata, & contenebrata mentis mea acri collyrio salubrium dolorum meorum de die in diem sanabatur.* Posthac cœpit Augustini cor ad bonum incommutabile trahi; sed inde robusta carnis concupiscentia, statim retrahebatur. *Et non instabam frui Deo meo, sed rapiebar a te decore tuo, moxque diripiebar abs te pondere meo, & ruebam in ista cum gemitu, & pondus hoc consuetudo carnalis;* ait cap. 17. Deinde voluntas nova, quam in Augustino operata est gratia Dei, adversus cupiditatem decertavit vehementius; sed cum hæc esset robusta, & quasi ansulis sibi met innexis teneret Augustini voluntatem obstrictam dura servitus, pugnabant invicem caritas & cupiditas, nec una alteram superabat: *Ita duæ voluntates meæ* (inquit lib. viii. cap. 5.) *una vetus, alia nova, illa carnalis, illa spiritalis, conflegebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam. Sic intelligebam meo ipso experimento id, quod legeram, quomodo caro concupisceret adversus spi-*

spiritum, & spiritus adversus carnem. Accessit uberior gratia, quæ et si cor Augustini non traxit omnino, continuït tamen a pristinis sceleribus, reddiditque timidiorē, ne vetus concupiscentia invalesceret. Quam gratiam ita describit undecimo capite: *Sic agrotabam, & exercebar accusans memetipsum solito acerbius nimis, ac volvens & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar, sed tenebar tamen: & instabas tu in occultis meis, Domine, severa misericordia, flagella ingeminans timoris, & pudoris, ne rursus cessarem, & non abrumperetur idipsum exiguum & tenue quod remanserat, & revalesceret iterum, & me robustius alligaret.* Tandem, ut narrat cap. 12. infusa cordi ejus luce securitatis, ab illo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt, ac tantâ accensus est caritate, ut nunquam talem antea jucunditatem expertus fuerit: *Convertisti enim (ita in fine octavi libri Deum alloquitur) me ad te, ut nec uxorem quærerem, nec aliquam spem sæculi hujus, stans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei (Monicæ) revelaveras, &c.* Hoc sane exemplo firmissima auctoritate comprobato constat gratiam gradualitatem habere, nec semper esse effectricem ob reluctanter concupiscentiam, persæpe liberum arbitrium ei resistere; & licet semper effectum aliquem producat, piumque animi motum, non tamen semper conjunctam esse cum illo effectu ad quem ordinatur; efficere tantummodo id, quod Deus absoluta voluntate decrevit: omnia demum disponere suaviter, secundum rectissimum voluntatis divinæ beneplacitum.

Interdum tamen, ut quisque videat non pendere ab ulla temporum locorumque circumstantia, quod unum minus, alterum magis adjuvet, sed a suomet beneplacito, & a potestate quam habet inclinandi voluntatem nostram quando, & quomodo ipsi libuerit, statim repugnantem, obsecratam, positamque aliquando in circumstantiis oppositis prævenit flagrantissima ac potentissima caritate, emollit, frangitque duritiem, & producit mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Quod probant Evangelica exempla mulieris, quæ erat in Civitate peccatrix, quæ statim ac cognovit turpitudinem suam, ad Christi genua provoluta lacrymas & unguenta profudit: latronis, qui suffixus cruci credidit Salvatori, & veniam, regnumque petivit: Matthæi, qui vocatus statim deseruit telonium & lucrum; & Pauli, qui percussus & prostratus de cælo, dum persequeretur Ecclesiam, confestim de lupo in agnum mutatus est. Quare errant, qui opinantur sententiam nostram derogare gratiæ efficaci, & absolutæ Dei voluntati; cum semper sit efficax illa gratia, quam Deus vult talem esse, moveatque illum tantum, illum non tantum secundum secreta aq̃uitatis rationem, & excellentiam suæ potestatis.

PROPOSITIO IV. Hæc doctrina nihil habet affinitatis cum hæresi Janſeniana.

Probatur; nam Janſenius, ut oftendimus, quando ad illius dogmata perveniet diſputatio, & conſentiant omnes Anti-Janſeniani, ſtatuit efficaciam gratiæ in delectatione victrici, quæ a deliberatione & indifferentia liberi arbitrii penitus ſejuncta eſt. Nos vero dicimus indeliberatam quidem eſſe hanc delectationem, quatenus inſpiratur a Deo; & proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mereri, niſi accedat liberi arbitrii deliberatus aſſenſus, firmiſſime tenemus, cum meritum haberi nequeat ſine indifferentia libertatis. At hæc delectatio victrix conjuncta eſt cum deliberatione comparate ad opera, quæ efficiuntur a libero arbitrio hac delectatione excitato. Quamvis enim ſit hæc efficax gratia antecedens, & Deus ſine nobis faciat, ut velimus; nihilotamen minus per illam non proponitur nobis bonum ſub omni ratione boni, quemadmodum proponitur beatis per lumen gloriæ, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera libertas, quam habere nequeunt beati in patria: ut explicavi in libro de Scientia Dei cap. xiii. Regula ſexta, de Angelis cap. pariter xiii. & de primo homine cap. x. Quamobrem ſequitur quidem ex hac victrici delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum quod magis delectat, ſed ſequitur libere, quia non adeo in hac vita delectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio aliqua mali. Et ſi quidam ex noſtris tenent poſſe nos mereri etiam per primum actum dilectionis, quem in nobis excitat gratia efficax; contendunt hunc actum eſſe deliberatum & cum indifferentia judicii, & poſſe eundem actum prout inſpiratur a Deo neceſſarium eſſe, & prout elicitur a voluntate, indifferentem & liberum. Non ergo nos, neque noſtratum aliqui, propugnamus delectationem victricem juxta Janſeniana decreta.

Pari jure diſcrepamus circa gratiam inefficacem. Primo enim fatemur qualemcumque gratiam in hoc ſtatu ſive parvam, ſive magnam eſſe gratiam Chriſti. Deinde defendimus dari gratiam inefficacem, cui voluntas reſiſtit. Ac tandem per gratiam ſufficientem dari nobis poſſe ſtatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, ſed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non ſit neceſſaria gratia efficax. Sed de his alibi. Interim legendus Norſius in Janſeniani erroris calumnia ſublata cap. 4. Ceterum ſi Janſenius parvam & inefficacem delectationem his limitibus continere ſtudiſſet, non declinaſet ad errores merito ab Eccleſia proſcriptos: a quibus immunes cenſendi ſunt, qui famoſas quinque propoſitiones ſincere anathematizant, ſive gratiam in delectatione conſtituant, ſive in qualitate aliqua, ſive in motionem Dei actus indeliberatos præveniente. Obtemperandum eſt Innocentio XII., qui ad reprimendam audaciam eorum, qui Thomiſtas, & Auguſtinianos Theologos Janſeniani erroris inſimulant, in Brevi Apoſtolico dato ad Episcopos Belgii anno 1694. hæc opportune mandavit: *Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter ſe excitata diſſidia,*

dia, fraternitatibus vestris injungimus ne ulla ratione quempiam vaga ista accusatione, & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinatis, nisi prius suspectum esse legitime constiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse.

OBJECTA QUEDAM ADVERSUS HAS THESES DILUUNTUR.

Arguunt primo: Aliud datur principium bonorum operum longe diversum a sancta delectatione & caritate, idest timor Domini, quem donum esse Spiritus Sancti & nos continere a malo demonstrant sacrae literae, definit Tridentina Synodus sess. 6. cap. 6, affirmatque locis pluribus Augustinus. Non ergo omnis gratia est delectatio.

Respondetur timorem utique delectationem non esse; ille enim est metus mali appropinquantis, hæc motus animi cupientis; per illum voluntas retrahitur a malo horrore supplicii, per istam trahitur ad bonum amore justitiæ; unius objectum est poena, alterius id, quod oblectat: cumque virtutes, & illarum officia distinguantur invicem per objecta, atque per rationem, qua in illa fertur voluntas, timor certissime non est caritas illa deliberata, in qua singularis species virtutis comprehenditur. Verum & timor & caritas eundem principium habent sive consideretur voluntas, quæ timet & amat; sive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inspirat; sive Gratia, a qua timoris & amoris est actus. Hæc gratia est inspiratio caritatis & dilectionis, quæ, ut S. Pater explicat laudato Sermone xvi. de verbis Apostoli, primo facit ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inspiratque bonæ voluntatis fervorem. Voluntas sic excitata deprehendit in bono quo antea illicite delectabatur mala plurima, præsertim vero meritum gehennæ: concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inspiratio bonæ voluntatis, & sanctæ dilectionis præcessit. Quisquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat necesse est. Et quoniam timor supernaturalis refertur in Deum, eumque respicit ut Judicem justum & rectum, nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi Amor; timor sanctus non sine aliquo amore excitatur. Ipse tamen non est amor, quoniam sistit in rigore justitiæ, & nondum ascendit ad summi boni jucunditatem. Dum in hanc sese vibrat animus, amare dicitur, atque ita timor sternit viam caritati, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus, ait Augustinus in Psalmum 127. Ita Gratia timorem, timor caritatem præcedit: & illa est bonorum omnium principium, timor remota ad justificationem dispositio, caritas vero proximior. Ignis etiam cum primum viride lignum calore pervadit, efficit vaporem fumum calefecit: posthac lignum flammam concipit, & comburitur. Itaque concedo timorem non esse caritatem, & nego timorem non excitari a gratia, quæ est caritas. Videatur etiam Basilii Poncius de necess.

gr.

gr. pag. 36. ubi ex doctrina D. Thomæ demonstrat, nunquam voluntatem operari, ut voluntas est, nisi operetur primum ut natura, & moveatur delectatione boni.

Arguunt 2. Interdum superiorem delectationem nobis divinitus inspiratam sentimus, nec tamen efficacem gratiam habemus; inepte ergo in illa majori delectatione gratia efficax constituitur. Antecedens probatur verbis S. P. Augustini, qui libro VIII. Confess. cap. 8. *Non faciebam*, inquit, *quod incomparabili affectu amplius mihi placebat*.

De hoc Augustini testimonio scribit Honoratus Tournely de Grat. Christi art. ultimo pag. Venetæ edit. 661. decretorium esse, coque mire premi superioris delectationis defensores. At mihi sententiam nostram insigniter confirmare videtur. Enim vero S. Pater causam reddens, cur ante conversionem perageret multa, quæ aliquando volunt homines, & non valent, si aut membra non habeant, aut hæc sint vinculis colligata, vel resoluta languore; nec obsequeretur motibus bonæ voluntatis, cui per Spiritum Sanctum longe jucundior delectatio divinitus inspirabatur; quod sane principio videtur monstrum, cum in prioribus actionibus, quousmodi sunt capillos vellere, frontem percutere, & genua confertis digitis amplecti, animus imperet corpori, & in sancto commutandæ vitæ proposito animus imperet sibi ipsi: causam inquam, hujus rei proferens Augustinus docet, ideo corporales illos actus se effectus, quoniam etsi minus in se delectabiles, voluntas ex toto volebat; atque contra, motibus indeliberatis sanctæ delectationis, licet amplioris, & fervidioris, resistebat pugnaciter, propterea quod voluntas non tantum cælesti bono delectabatur, sed etiam terrenis longa consuetudine prægustatis. Quamobrem in his non volebat ex toto, sed partim volebat, partim nolebat; volebat dum illum gratia sancta delectatione excitabat, nolebat dum vetus consuetudo illum trahebat; ideoque Gratia illa efficax erat respectu indeliberatæ delectationis, qua Augustini cor tangebatur; non erat efficax respectu conversionis, ad quam invitabatur: & non erat efficax, quoniam robusta consuetudo opponebat nolle, quod non opponebat corporeis illis actibus minus delectabilibus. *Non igitur monstrum* (inquit S. P. sequenti cap.) *partim velle, partim nolle, sed ægritudo animi est; quia non totus assurgit veritate sublevatus, consuetudine prægravatus. Et ideo sunt duæ voluntates, quia una earum tota non est, & hoc adest alteri, quod deest alteri. Quid igitur pro nostra sententia expressius & clarius? His ne mire Adversarii nos premunt? Ergo servata syllogismorum ratione distant. Interdum superiorem delectationem divinitus inspiratam sentimus, nec tamen habemus efficacem gratiam, efficacem comparate ad motum, ac desiderium animi in nobis excitatum, nego: efficacem respectu operationis, cujus desiderio accendimur, sed istud reluctante mala voluntate reprimitur, concedo. Atque hic obiter nota, nos frequentissime* inte-

interiori gratiæ resistere , quoniam , etsi efficiatur in nobis bona voluntas , & sanctum desiderium conversionis , hanc tamen non exequimur ob pugnantes carnis cupiditatem , cui indifferenti libertatis magis obsequi volumus , quoniam nondum voluntas spiritus vincit voluntatem carnis contraria concupiscentem .

Arguunt 3. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. ait : *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ , & mereri vitam æternam* ; quibus similia habet q. 70. art. 4. Non sunt ergo admittendi plures gradus efficacia gratiæ ob pugnantes carnis concupiscentiam .

Resp. loqui S. Thomam utroque in loco de gratia justificationis , quam conferebant vetera Sacramenta . Gratia autem sanctificans , quantumvis minima , omnium maximarum cupiditatum affectus reprimat , dummodo præsto sit etiam gratia actualis , quam certissime D. Thomas præter habituales existimat necessariam . Quod & nos affirmavimus præcedenti cap. Prop. 2. Sicut ergo testimonium D. Thomæ non excludit necessitatem gratiæ prædeterminantis , ut reapse resistat justus cuilibet concupiscentiæ ; ita non excludit inspirationem victicis delectationis , sive bonæ voluntatis magnæ & robustæ , quæ valde perfecteque velit , & determinetur ad opus . His enim terminis gratiam operationis nobis Augustinus delineat . Scriptor librorum de Vocat. Gen. lib. 2. cap. 11. *Donum caritatis , inquit , non est semper ejusmodi , ut quicquid ad plenitudinem ipsius pertinet simul a percipiente sumatur ; est enim amor qui potest alio amore superari , & sæpe dilectio Dei ex mundi dilectione marcescit , nisi ad eum fervorem , Spiritu Sancto inflammante , profecerit , qui nullo extingui frigore , nullo possit tepore lanzuere* . Nos præterea concedimus cum minima gratia actuali , etiam si de hac S. Thomas non differat , posse homines resistere cuilibet cupiditati , at non potentia illa proxima & expedita , quæ necessitatem gratiæ prædeterminantis ad perficiendam operationem penitus tollat . Verum de hac non levi difficultate disceptandum est infra . Alio quoque sensu minima caritas obfistit cuilibet cupiditati ; nempe caritas est erga bonum incommutabile ; cupiditas fertur in bona commutabilia : superat vero una guttula illius boni , istorum omnium plenitudinem , atque affluentiam . Oportet tamen , ut gustetur ab anima sensuum oblectamentis inhiante , quod summum illud bonum nobis subministrat Spiritus Sancti dulcescat .

Arguunt 4. Plura ex hac nostra sententia consequuntur absurda ; atque illud in primis non dari in hoc statu auxilium *sufficiens* contradistinctum ab efficaci ; quæ assertio hæretica est , & damnata . Si enim natura gratiæ sita est in sanctæ dilectionis inspiratione , necesse est semper ubi est gratia , dilectionem esse , & effectum illius semper produci . Sequitur ex adverso non dari gratiam ab intrinseco efficacem ; hæc enim semper cum effectu conjuncta est ; quod non intervenit in explicata sententia , juxta quam , si gratiæ major obfistat concupiscentia , redditur

a nobis

a nobis inefficax. Sed & emergit incommodum istud, veram esse opinionem Congruistaram, & scientiam *mediam* a nobis alibi refutatam, quandoquidem per nos gratia non erit efficax ex divinæ voluntatis absolute beneplacito, sed ob nostram majorem, minoremve dispositionem.

Resp. Nec minimum ex hisce incommodis e sententia nostra deduci. Non primum; quoniam semper quidem Dei gratia fortitur effectum aliquem, scilicet pium desiderium, & sanctam delectationem ineliberatam; at non semper efficit voluntatem plenam & deliberatam, nec opus illud, ad quod ordinatur. Id vero in omnibus fere Scholis de Auxilio *sufficiente* admittitur. *Omne auxilium sufficiens* (inquit Alvarez lib. v. 111. de Auxiliis disp. 8. num. 2.) *omne auxilium sufficiens comparatione unius actus, semper est efficax respectu alterius, ad quem efficiendum decreto absoluto divina voluntatis destinatur, v. g. auxilium sufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia desideria habendi fidem, & alios hujusmodi actus imperfectos, qui regulariter loquendo antecedunt assensum fidei.* Et infra num. 5. *Auxilium actuale dicitur efficax comparatione effectus, sive actus imperfecti quem producit: & sufficiens comparatione actus perfecti, quem potest producere, & ad quem ultimate ordinatur.* En, quantum pertinet ad gratiam sufficientem, sententiam nostram, nihil discrepantem ab ea, quam Alvarez eodem loco testatur esse inter recentiores Thomistas communem, & expresse traditam a D. Thoma in 3. contra Gentes cap. 159.

Discrepat autem hæc sententia multiplici titulo a pravo dogmate Janzenio: ac primo, quoniam Gratia sufficiens, quæ imperfectum actum, aliquam scilicet mentis collustrationem, ac pium voluntatis motum producit, etiamsi ad actum non trahat, ex se ad illum ordinatur, ad illum excitat, ad illum etiam, nisi reluctaret perversa voluntas, foret efficax; non enim divina liberalitate eo sine confertur, ut in parva ac invalida voluntate humanum arbitrium torpescat, sed ut nitatur ad opus, studeatque orando robustiorem gratiam a Deo impetrare. Jansenius e contra parvam quidem, & invalidam voluntatem a Deo inspirari fatetur, sed quam necesse sit permanere infirmam atque torpentem, nisi subministraretur delectatio tam vivida, quæ arbitrium trahat indeclinabili necessitate; adeo, ut quibus hæc deest, gratia inefficax conferatur, non ut possint converti, sed ut Deo vocanti vetusta cupiditate, quam refrenare non valeant, & fatali quadam necessitate repugnantes evadant iniquiores; ac melius effet perversis hominibus, si Deus inefficax adjutorium minime largiretur. Quare nonnulli filii iniquitatis pestifero hoc dogmate imbuti propugnatum a nobis auxilium sufficiens in peccatoribus, qui non resipiscunt, inutile & noxium temere pronuntiarunt; quasi talibus peccatoribus fas esset prorumpere in blasphemam illam, damnatam, horrendissimamque

de-

deprecationem , *A gratia sufficiente libera nos , Domine* . Deinde in pia illa affectione , quam per gratiam sufficientem nos dicimus hominibus inspirari , tribuitur operis , non quidem executio , sed vera potestas , quamquam non expedita , ut reapse prodeat in actum ; quod , ut diximus , non gratiæ defectus est , sed voluntatis humanæ obicem ipsi gratiæ oppositoris : quum e contra in Janfeniano Systemate impie fabricato ad libertatis exitium non detur sanctæ operationis potestas , nisi addit gratia necessitatem inferens , & nisi in alterno cupiditatis , & castæ delectationis conflictu , hæc illam superans in bonum voluntatem nostram tanta vi , ut nequeat contraniti , compellat . Præterea in illo actu indeliberato , qui sufficientis Gratiae effectus est , cum sit solæ lubentia & trahens voluntatem cupiditas , at non electio , & indifferencia , cum non sit optionis nostræ actus ipse excitatio : non reperitur meritum libertatis , quod nunquam comparatur , nisi voluntas gratiæ excitanti cum deliberatione , & libere obtemperet . Ex adverso autem Janfeniani , qui ad merendum necessariam putant solam libertatem lubentia , etiam in motibus indeliberatis , & in parva illa delectatione , quam Deus operatur in nobis sine nobis , meritum tenentur agnoscere ; ideoque juxta Janfenii placita quælibet delectatio est gratia efficax , & meriti vere operatrix . Verum de erroribus Janfenianis postea .

Quantum vero attinet ad gratiam efficacem , dicimus hanc utique aliquando esse absolutam , ita ut omnem penitus duritiem frangat , cujusque cordis ; qualis fuit gratia collata Paulo . At sæpenumero est efficax tantum comparative , idest , in uno , non in altero , quoniam in illo minorem , in isto majorem invenit obdurationem . Gratia enim efficax medicinalis est , & necessaria ob infirmitatem , & pugnam inter carnem & spiritum . Medicamenta autem ordinariâ lege exhibentur juxta ægroti malam valetudinem & languorem . Sat erat unicus intuitus Petro , ut fletet amare ; Paulus contra stimulum calcitrans erat majori voce , & ampliori luce juvandus . Hinc admonemur , ne terrenis cupiditatibus , & pravi consuetudinis vinculo nos implicemus , ne gratiæ adjutorium sit hac de causa sufficiens tantum , & ob robustam concupiscentiam inefficax . Nec inde sequitur nos scientiam *mediam* , aut sententiam Congruistarum probare : siquidem , ut supra cum Augustino monuimus , quod Deus adjuvet illum tantum , istum non tantum , non pendet a circumstantiis extrinsecis personæ , loci , vel temporis , neque a præscientia boni usus arbitrii , sed a secretæ æquitatis ratione , & potestatis divini excellentia : & cum Deus efficaciter vult , inspirat tam vividam delectationem , quæ facile vincat , salva semper indifferentia liberi arbitrii , contrarios motus pugnantis concupiscentiæ .

Arguunt ultimo . Destruit hæc sententia systema alibi a nobis propugnatum , quod in statu innocentia necessaria non fuerit ad perseve-

randum gratia ab intrinseco efficax; imo sequitur Adamo gratiam efficacem fuisse collatam, nec tamen perseverasse. Nulla quippe in Adamo & in Angelis ante lapsum fuit inordinata delectatio creaturæ; ergo delectatio caritatis erat in illo superior & victrix, ideoque efficax ab intrinseco. Imo quomodo Adam in peccatum prolapsus est, cum nulla illius animum pulsaret cupiditas? Postremo nonne Beati necessario Deum amant, quia nulla in eis est delectatio terrena? Pari ergo jure Adamus & Angeli debebant necessitate quadam summo bono adherere, si nulla adversus ipsorum gratiam concupiscentia pugnabat.

Resp. Nego ant. Angelis enim, ac primo homini, cum primum facti sunt, data est per gratiam sanctificantem caritas & bona voluntas habitualis, quæ beneficium erat Dei condentis naturam, simulque largientis gratiam, non meritum hominis, cujus deliberationem antevertebat. Data est & gratia actualis, sine qua non sua culpa cecidissent, quoniam non talis erat natura creata, ut posset sine adjutorio Creatoris in accepta iustitia perseverare. Hoc adjutorium, ut Augustinus docet, & nos non uno in loco demonstravimus, dabat posse, non dabat velle; scilicet non erat inspiratio sanctæ dilectionis determinate trahentis voluntatem ad hoc, vel illud bonum; cum posset liberum arbitrium cum sola gratia versatili potentia proxime expedita ad perseverandum, determinare seipsum. In Adam ergo, quia non aderat terrena cupiditas stertens liberum arbitrium ad malum, necessaria non erat inspiratio sanctæ dilectionis ipsum determinantis ad bonum; & quoniam de erat hæc sancta actualis dilectio, quæ determinate dat velle, non erat consequenter gratia ab intrinseco efficax. Peccavit vero primus homo, quia cum posset se convertere ad summum bonum, in semetipsum mentem animumque convertit, atque in tanta peccandi facilitate propriam magnitudinem turpiter concupivit. Sed hæc omnia alibi sunt a me pertractata. Beati demum non idcirco amant Deum necessario, quod nulla in eis sit permixtio adulterinæ delectationis, ut fallaciter scribit Jansenius lib. iv. de Gratia Christi cap. 8; sed necessario Deum amant, quia illum vident ut est in se, atque hæc visio nequit consistere cum indifferentia judicii, & cum vera libertate Jansenianis ignota. De gratiæ ergo natura fatis multa.

C A P U T IX.

*Sit ne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia
ab intrinseco efficax.*

EXPLICATA efficacis Gratiae natura, quaeritur nunc an admittenda sit in hoc statu Gratia ab intrinseco efficax. Nam Gratiam efficacem om-

omnes quidem Theologi dari consentiunt; sed unde illius efficacia sit repetenda, magnum in Scholis est, gravissimumque dissidium. Contentund Moliniani gratiam suam habere efficaciam a voluntatis consensu. Quod ut quisque percipiat, controversiam, ut inquit, ab ovo explicabo. Ludovicus Molina insignis Societatis Jesu Theologus, ut facilius everteret hæresim Calvinianam, & arbitrii libertatem cum Dei gratia expedite conciliaret (quod sane consilium laudandum erat, si hujus conciliaturæ rationem ex Patrum regulis, non ex humanis figmentis proponere studuisset,) anno 1588. librum, quem inscripsit *Concordiam*, edidit in lucem. In 1. autem Parte q. 23. art. 45. disp. 1. membro ultimo rationem illius Concordiæ a se traditam fatetur novam esse, & Gratix invictissimo Propugnatori Augustino prorsus ignotam. *Si ea data (inquit) explanataque semper fuisset, forte neque Pelagianæ hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare obtendentes cum divina Gratia, præscientia, & prædestinatione coherere non posse, neque ex Augustini opinione, & concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati ad Pelagianosque defecissent, facileque Reliquiæ illa Pelagianorum in Gallia fuissent extinctæ.* Ex quo notandum obiter, tam singularem esse Molinæ de se opinionem, ut se magno Augustino existimet præferendum, & a se adinventam doctrinam antiquissimæ, plenisque Romanorum Pontificum oraculis consecratæ. At in hanc hominis jactantiam perbellens vir clarissimus Jacobus Le-Bossu Ordinis S. Benedicti, & Theologus Parisiensis. in suis adversus Molinianum Opus Animadversionibus cap. 2.

Præcipuum ergo hujus Auctoris dogma, ut docet loco citato disp. 2. membro 5, nec non in *Concordia* q. 14. art. 13. est gratiæ efficaciam ex solo liberi arbitrii consensu metiendum esse, idest, *auxilia prævenientis atque adjuvantis gratia, qua lege ordinaria viatoribus conferuntur, quod efficacia aut inefficacia ad conversionem seu justificationem sint, pendere a libero consensu, & cooperatione arbitrii nostri cum illis, atque adeo in libera potestate nostra esse, vel illa efficacia reddere consentiendo, vel inefficacia illa reddere continendo consensum, & cooperationem nostram, aut etiam eliciendo contrarium dissensum.* Arbitratur enim Molina Deum eodem prorsus affectu omnibus conferre gratiam, eamque subjicere arbitrii libertati, pro cujus nutu reddatur efficax, vel inefficax; ita ut nullum sit discrimen inter gratiam sufficientem & efficacem ex parte Dei, & in actu primo, sed in actu secundo duntaxat, dum liberum arbitrium indifferenti auxilio præventum, absque vividiori motione vult, aut non vult assentiri. Hinc non est, juxta Molinam, in Deo absoluta voluntas conferendi donum perseverantiæ, nisi ob prævisionem liberi consensus, quo liberum arbitrium gratia illa pedessequa bene utitur. Vulgavit quidem primus omnium hanc opinionem Salmanticæ anno 1581. Prudentius de Monte-Major Je-

suita, & Lovanii ab anno 1585. Leonardus Lessius, & Joannes Hame-
lius ejusdem Instituti: sed cum Molina in Conc. q. 14. art. 13. disp. 53.
profiteatur se ante annos triginta scientiam *mediam* & mente præfor-
masse, & in Scholasticis quoque disceptationibus illam propugnasse
sub naturalis scientiæ vocabulo; æquum est Molinam auctorem, pla-
citumque istud appellare Molinianum.

Atera est sententia Congruistarum, quam majori consensione
modo PP. Societatis defendunt, nam Molinæ scitum alienum a sententia
divinarum scripturarum esse, & evertere fundamentum prædestinatio-
nis divini, scribit Bellarminus lib. 1. de Gratia & lib. arbitrio cap. 12.
Vide ipsum Bellarminum Tom. 4. edit. Parisiensis an. 1608. pag. 420.
Lugdunensis an. 1593. p. 426. Tomi tertii, postremæ etiam Venetæ an.
1721. Tom. 4. pag. 228, nec non aliarum. Sane ibidem his verbis Bel-
larminus Molinæ sententiam delineat: *Prima opinio eorum est, qui gra-
tiam efficacem constituunt in assensu & cooperatione humana, ita ut ab
eventu dicatur gratia efficax, quia videlicet sortitur effectum, & ideo
sortitur effectum, quia voluntas humana cooperatur. Itaque existimant
hi auctores, in potestate hominis esse, ut gratiam faciat esse efficacem,
quæ alioquin ex se non esset nisi sufficiens.* Hac autem sententia, quam
Molinianam esse constat, exposita, *Hæc opinio aliena est omnino*
(inquit) *a sententia B. Augustini, & quantum ego existimo a senten-
tia etiam Scripturarum divinarum:* quod etiam invictis argumentis de-
monstrat, ut mirum sit nonnullos negasse hoc esse Bellarmini de sen-
tentia Molinæ judicium. Eandem opinionem ut diminutam, licet non
ut falsam, reprobat lib. 3. de Auxiliis cap. 3. num. 8. Franciscus Suarez,
rejecit omnino Adam Tannerus Tom. 2. disp. 6. de Grat. q. 2. dub. 5.
num. 8. extatque adversus illam decretum Claudii Aquavivæ Generalis
Jesuitarum Præpositi editum anno 1613. die 14. Decembris. Est autem
sententia Congruistarum exposita a Suaresio lib. 111. de Auxiliis divi-
næ gratiæ cap. 14. In quo docet efficaciam Gratæ in hoc sitam esse,
*Quod Deus infinita sua sapientia prævidens, quod unaquæque causa,
sive voluntas in omni eventu & occasione operatura sit, si in ea consti-
tuatur, quando, & cui vocationi sit unaquæque voluntas assensum præ-
bitura, si ei detur, unde quando vult hominem convertere, vult etiam
illam vocare illo tempore, & modo, quo novit illum consensurum. Et
talis vocatio vocatur efficax, quia licet in se non habeat infallibilem ef-
fectum, tamen ut subest tali scientiæ divini infallibiliter est illum ha-
bitura.* Hæc est illa Gratia, quam *Congruam* appellant, propterea
quod congruo tempore & modo hominibus conferatur; & hanc imme-
rito Tourmelny comparat art. ultimo pag. 676. gratiæ victricis delecta-
tionis; cum hæc ad gratiam sufficientem addat majorem abundantiam
caritatis, per quam voluntas ita inflammatur ut velit, & tantum vet-
lit, ut faciat. E contra Gratia hæc Suareziana, ut idem Auctor fatetur
cita-

citato loco num. 14. nullam intrinsecam motionem requirit præter illam, quam præstat auxilium *sufficiens*, sed tantummodo congruas circumstantias, in quibus per scientiam *mediam* prævidet Deus humanam voluntatem fore divinæ vocationi obtemperaturam .

Hæc sententia non exploditur memorato Decreto Generalis Aquavivæ, a quo tamen proscribitur sententia Molinæ. Præcipit enim, ut Patres Societatis doceant inter eam gratiam, quæ effectum reipsa habet, & eam, quam sufficientem nominant, non tantum discrimen esse in actu secundo, quia una ex usu liberi arbitrii etiam cooperantem gratiam habentis effectum sortiatur, altera non item; sed in ipso actu primo, quod posita scientia conditionalium ex efficaci Dei proposito, atque intentione efficiendi certissime in nobis boni, de industria ea media selegit, atque eo modo, & tempore confert, quo videt effectum infallibilem habitura, aliis asurus, si hæc inefficacia prævidisset. Quare semper moraliter, & in ratione beneficii plus aliquid in efficaci, quam in sufficienti gratia & in actu primo contineri, atque hac ratione efficere Deum, ut reipsa faciamus, non tantum quia dat gratiam, qua facere possimus. Hæc Claudius Aquaviva. In quibus verbis, inquit citato loco Tannerus, negari nullo modo potest plane definiri gratiæ efficaciam *formaliter* non esse sitam in ipsamet cooperatione sua, sed etiam in actu primo prius natura efficacem esse, quam cooperatio nostra absolute secutura sit. At Mutius Vitelleschi Aquavivæ successor, postulantibus quibusdam PP. Societatis, au præmisso decreto doctrinam de gratia per se efficaci tenerentur amplecti, declaravit id eis nequaquam esse præscriptum. Et revera, cum an. 1586. curante potissimum ipso Generali Aquaviva prodierit *Ratio atque institutio studiorum*, ubi quinta regula declaratur; liberum Sociis esse a sententia B. Thomæ circa causarum secundarum præmotionem recedere; credibile non est voluisse Aquavivam rescindere jam editas, receptasque communibus suorum plausibus præceptiones. In hac Congruistarum sententia defenditur a nonnullis absque gratia ab intrinseco efficaci Prædestinatio ad gloriam gratuita; cujus prædestinationis executio ex illis circumstantiis sit repetenda, in quibus Deus ab æterno prævidit, liberum arbitrium subministraciones gratiarum minime aspernaturum.

Defenditur in scholis ejusdem Societatis Jesu alia quoque sententia; efficaciam gratiæ sitam esse non in hac vel illa particulari vocatione atque inspiratione, sed in omnium complexu, non quod liberum arbitrium sit, ut sancte operetur, beneficiorum divinorum plenitudine cumulandum; sed quia Deus in thesauris Sapientiæ suæ plures habet gratias, quarum collectionem homo repudiare non potest, tamen repudiare possit singulas distributive sumptas, cum nulla sit ex suis intrinsecis cum effectu infallibiliter conjuncta. Hi nimirum Theologi tam gratuitam prædestinationem ad gloriam, quam speciale donum perseveran-

tiæ electis divino beneplacito præparatum concedunt, sed cum se divellere nequeant a Scientia *media*, quam ad salvandam futurorum liberorum contingentiam existimant necessariam, inquirunt hunc, vel illum liberi arbitrii actum non dependere a cælesti delectatione prædominante, neque a prædeterminatione Thomistica, sed tantummodo ab illa gratia ex cumulo gratiarum omnium selecta: atque independentem ab omni absoluto decreto a Deo prævideri. Quam sententiam ætate hac nostra celebriorem reddidit non semel a me laudatus Edmundus Simonnet Universitatis Missipontanæ Cancellarius in suis de Scientia Dei, de Prædeterminatione, & de Gratia disputationibus.

Postrema Sententia est Thomistarum & Augustinensium omnium affirmantium gratiam efficacem esse seipsa, non talem reddi aut cooperatione liberi arbitrii, aut ex circumstantiis congruis: atque certissime & infallibiliter cum effectu conjunctam esse, non vage prout comprehenditur in cumulo omnium gratiarum, sed quatenus est individua & peculiaris præmotio & inspiratio collata hominibus non suspensa & indifferenti Dei voluntate, sed absoluta & plenissima: ita ut hæc gratia det posse, velle & perficere, neque ipsa cooperetur quia volumus, sed nos velimus, quia ipsa operatur. Instituitur vero quæstio de gratia, per quam recte operamur in statu naturæ lapsæ, nam de gratia ad perseverandum necessaria in statu innocentie aliis in locis pertractatum est.

PROPOSITIO: Datur Gratia ab intrinseco efficax sensu nunc explicato.

Momentum Primum ex Scripturis.

Inter Scripturarum divinarum loca a Theologis in confirmationem nostræ sententiæ producta, illustriora sunt quæ sequuntur. Primum Ezech. cap. xxxv. v. 26. de Gratia quæ per Christum confertur iis, qui ab idololatria resipiscunt, implentque præcepta Domini verba faciens, *Dabo vobis, inquit, cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri; & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat, & operemini.* His autem verbis non solum nobis promittitur gratia singularis communis, & ab arbitrii flexione pendens, sed magna, specialis, victrix, & ab intrinseco efficax. Etenim hac promissione Deus spondit, & quidem absolute, ac nulla facta mentione aut humani consensus, aut conditionis alicujus extrinsecæ effecturum se, ut cor carnis concupiscentia gravatum caritatis flamma succensum innovetur, atque divina præcepta mandentur executioni, idest, largiturum se gratiam cum effectu infallibiliter conjunctam. At hanc gratiam esse ex intrinsecis suis efficacem, nemo non videt, Deinde alia est gratia quæ facit ut possimus

simus facere , alia quæ facit ut faciamus . Prior est inefficax , sive ad-
jutorium *sine quo* ; altera efficax est , & adjutorium *quo* ; illa suspensa
est & pedissequa , quia velle ac determinare sese ad opus relinquit libe-
ro arbitrio : hæc vero est victrix & prædeterminans , quoniam dat etiam
velle ; & voluntas , quæ non determinatur , non vult . Enarrata au-
tem promissio est de Gratia , quæ facit ut faciamus , ut in præceptis
Domini ambulemus , ut judicia ejus custodiāmus , ut operemur . Est ergo
de auxilio sese , atque ex intrinsecis suis efficaci . Rursus citato Pro-
phetæ testimonio Deus non prædicat filios promissionis divinis obtem-
peraturos mandatis , sed promittit se facturum ut divinis mandatis ob-
temperent . At quod Deus promittit , non ex potestate liberi arbitrii ,
sed ex firmo statoque divinæ voluntatis decreto cum rei eventu conne-
ctitur . Docet id sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 14 , ut
observarunt Theologi Duacenses in celebri Censura ad Assertionem PP.
Societatis Jesu quintam ac viceſimam : sed manifestius S. Pater de Præ-
destinat. SS. cap. 10. ubi ait : *Non de nostræ voluntatis potestate , sed de
sua prædestinatione promissit . Promissit enim quod ipse facturus fuerat ,
non quod homines ; quia etsi faciunt homines bona , quæ pertinent ad
colendum Deum , ipse facit , ut illi faciant quæ præcepit , non illi fa-
ciunt ut ipse faciat quod promissit : alioquin ut Dei promissa compleantur ,
non in Dei , sed in hominum est potestate .* Præterea , ut Theologi Lovanienſes
argumentantur in Justificatione Censuræ suæ cap. x1 , ait Do-
minus , *Faciā ut in præceptis meis ambuletis* ; non facit autem in præ-
ceptis suis ambulare illos , qui adhuc bene vivere recusant , etiamſi
horum plurimi gratiam habeant inefficacem . In iis ergo , ut actu ope-
rentur , necessaria est uberior gratia , quam non pessudent , donum-
que speciale per seipsum ab inefficaci distinctum . Denique peremptoria
est Augustini sententia , & frustra contorquetur , in lib. de Gratia &
lib. arb. cap. 16. *Certum est nos facere cum facimus , sed ille facit ut fa-
ciamus præbendo vires efficacissimas voluntati , qui dixit , Faciam ut
in justificationibus meis ambuletis , & judicia mea observetis , & fa-
ciatis .* Gratia enim , quæ pendet a voluntatis consensu non est effica-
cissima , cum sæpenumero inefficax reddatur , suoque effectu frustretur .

Advertas hoc loco , laudata Ezechielis verba explicari non posse
hoc tantum sensu quod in nova lege plures , quam in veteri , ambu-
lent in viis Domini . Quamquam enim lex nova amplior est , & obser-
vatur a pluribus ; discrimen inter illam ac veterem non est , quod per
se pauciores vel plures sint legis observatores , quandoquidem justitia
non est ex lege , neque lex ad perfectionem adducit ; sed quoniam in
lege nova in pluribus Deus per subministrationem caritatis aufert cor
lapideum , largitur Spiritum novum , & facit ut faciamus . Nam hæc
est Augustini , aliorumque Patrum , ipsis quoque Prophetis verbis
concordissima , interpretatio . Quare declararunt Lovanienſes Theologi
ex-

explicationem Lessii & Hamelii expressam memorata assertione 25. intentioni Prophetæ nequaquam congruere, & Duacenses, esse novam & non ferendam unanimi consensione affirmarunt. Vide utriusque Universalitatis Censuras, de quibus proximo capite.

Huc spectant innumera alia divinarum Scripturarum loca, in quibus asseritur Deum inclinare & trahere corda hominum, operari in eis bonam voluntatem, agi filios Dei Spiritu Sancto & alia id genus quamplurima. Hujusmodi sunt Job. xii. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ.* Joan. vi. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me traxerit eum.* Ad Philipp. ii. 12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate.* Et ad Romanos vii. 14. *Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.* Hæc putant Adversarii nostri quam facillime eludi, si reponant hoc tantum sensu Deum inclinare, trahere, & operari in nobis bonam voluntatem & sanctam operationem, quod nos adjuvet ut velimus & faciamus per inspirationem, sine qua velle & agere non possumus, non qua efficaciter, & prævia motione præstet ut velimus & faciamus. At sunt isthæc subterfugia mera. Principio enim, ut diximus, in his, qui sola gratia versatili & pedisequa præventi sunt, non inclinatur cor, voluntas non trahitur, neque homo vult, quia Deus operatur in eo velle; sed ex adverso liberum arbitrium gratiam determinat, flestit, trahit, & ideo Deus operatur quia homo vult. Deinde in horum Theologorum systemate, quicunque indifferenti gratia adjuvantur, inclinarentur, traherentur, agerentur, operarentur; & singuli venirent ad Patrem, singuli filii Dei efficerentur per istiusmodi gratiam indifferentem: atque ita qui non credunt nec convertuntur, ineffaciter tamen vocantur, & versatili adjutorio præmoventur, haberent illam gratiam, quam commendabat Christus dicens: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Sane vero Judæi increduli ac perveraces, quos Salvator alloquebatur, non trahebantur a Patre; unde addit Evangelista: *Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum: & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum a Patre meo.* Judæi ergo illi non habebant gratiam efficacem, ideoque hæc suapte natura, non consensu voluntatis, aut circumstantiis extrinsecis, ab inefficaci distinguitur. Ad hæc: cuinam non plane stupido ac bardo Molinianus Apostolica ad Philipenses sententia timorem incutere poterit salutarem? Respondebit quisque non ingenio hebes, nihil esse cur pertimescat, cum ei semper assuturum sit illius gratiæ adjutorium, cui præbet libera voluntas pro suo arbitratu consensum. *Quid vero sentias* (inquit Nicolaus L'Hermier Tom. 4. operis Theologici p. 241.) *de systemate, in quo omnis plane timor salutaris exvertitur?*

Refel-

Refellenda sunt ergo Moliniana interpretamenta, quæ profecto Gratiae Propugnatori Augustino adversantur. Is enim de Gratia per se efficaci prædicta loca interpretatur. Nam quod ex Evangelio Joannis de promptu est, ita a D. Parente explicatur libro de Gratia Christi cap. 14. *Non est autem consequens ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit. Sed omnis qui didicit a Patre, non solum potest venire, sed venit, ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est: nimirum, quod passim inculcat, Gratia dat posse, dat velle, & efficit ut agamus.* Apostoli ad Philipenses verba ita S. Pater exponit de dono Persever. cap. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est pium, hoc verum ac sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo.* Atque de Gratia Christi cap. 45. sermonem instituens de Petro, *Misericordia Domini, inquit, latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit, & produxit affectum. Ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis.* Eodem pariter libro cap. 10. redarguit Pelagium explicantem verba Apostoli de suasionem & excitationem moralem, quæ nos terrenis cupiditatibus deditos futura gloria magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, & revelatione sapientia in desiderium Dei stupentem suscitavit voluntatem; demonstratque his minime recedere hæreticum ab ea gratia, quam in lege doctrinaque constituit. Quapropter sanctus Doctor contendit sic esse Apostolicam sententiam accipiendam, ut Deus non suadendo tantum quod bonum est, sed physice nobis etiam actum voluntatis inspirando, & efficaciter ad operationem trahendo dicatur in nobis operari *velle & perficere.* Sententiam vero ex Epistola ad Romanos petitam, ita Gratiae Propugnator excepit ipsomet libro cap. 25. *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est: & de Corrept. & Gratia cap. 2. Intelligent, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Porro qui indifferenter præmoventur, & qui suasionibus, sive extrinsecus sonent, sive interius illuminent, absque alio præveniente adjutorio illiciuntur atque invitantur, nonnisi improprie & metaphorice dicuntur agi. *Nam proculdubio (nota quod Augustinus scribit cap. 3. de Gestis Pelagii.) plus est agi, quam regi; qui enim regitur aliquid agit, & a Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur: & tamen tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere, Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest,*

To.III. Y quam

quam ut illi se agendam commendet, qui male agere non potest: & hoc cum fecerit, ab illo ut faceret adjutam esse non dubitet, cui dicitur in Psalmis, *Deus meus misericordia ejus praeveniet me*. Sunt ergo juxta Augustinum praefata Scripturarum loca ita accipienda, ut Salvatoris gratia efficiat in nobis voluntatis affectum, operetur in nobis ut operemur, agat nos ut agamus, neque sola nos morali excitatione prae-moveat, sed trahente, inclinante, agente, & tantam voluntatem, quae possit, velit, faciat, nobis divinitus inspirante.

Proferam modo praeclarum Apostoli testimonium ad Rom. ix. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei*. Hinc gratia ab intrinseco efficax demonstratur, tum quia effectus potiori jure tribuitur causae determinanti, quam indifferenter praemoventi, ideoque in sententia Adversariorum nostrorum sunt bona opera potius homini volenti & currenti attribuenda, quam Deo gratiae auxilium subministranti: tum etiam quia in eorum systemate non impertitur Deus majus gratiae beneficium homini operanti, quam non operanti; ideoque quod ille non iste divinis praeceptis obtemperet adscribendum est homini volenti & currenti, & pro nutu arbitrii sui commune illud, fluxumque auxilium determinanti.

Huic autem argumento qua arte occurrat Suarezius lib. de Auxiliis III. cap. 15. sedulo videndum est. Nititur primum ostendere hanc verba non esse Pauli affirmantis, sed posita ex persona hanc objicientis, abusus commentationibus, quae ab imperitis tribuuntur Hieronymo & Ambrosio, addita quoque Chrysostomi auctoritate. At expositio, quae Commentariis Beati Hieronymi subjicitur, Pelagianum aliquem habere auctorem, nec esse opus Hieronymi in suis contra Pelagium lucubrationibus hanc Apostoli verba non semel proferentis, scripserat Sixtus Senensis lib. 14. Bibliothec. Bellarminus de Script. Eccles. alique eruditi viri, a quibus nemo hodie dissentit. Commentaria olim inscripta Ambrosio, quamquam postea traditam a Suarezio expositionem resellunt, ut dixi de Transfusione Originalis peccati, sunt pariter Criticorum consensu supposititia. Chrysostomus docet tantummodo Apostoli verba intelligenda esse cum arbitrii libertate, quam tunc aliqui studebant evertere; nam e vestigio addidit: *Dum enim dicit, Non volentis, neque currentis, libertatem non tollit, sed ostendit rem totam non illius esse, sed superna indigere gratia*. Prima ergo Suarezii responsio sublesta, fallax, & prorsus inepta est. Addit sermonem ab Apostolo institui de electione Jacob ad temporalem hereditatem, sive etiam de electione ad gloriam, qua praeparavit electis congruam vocationem conferendam in tempore, quo bene usuros praevидit; at pertrastare Paulum etiam de absoluta praedestinatione ad gratiam & gloriam, & Deum in hac sola praedestinatione hujus status opera bona praenoscere, jam in quarto & quinto libro fuit commonstratum. Postremo Suarezius ter-

tio libro citato cap. 9. hunc Apostoli locum exponendum docet cum Nazianzeno Oratione prima ac tricesima, *quia licet ipsum velle nostrum sit, non tamen nisi Deo opitulante, ac adjuvante & principaliter operante*. Verum si hæc tantum proferret Nazianzenus, nec Suaresium juvaret tanti viri auctoritas; nam & nos bonam voluntatem nostram esse fatemur, Deo tamen *principaliter operante*; & negamus operari Deum principaliter, si indifferenter ipse præmoveat, liberumque arbitrium hanc motionem determinet. Sed quo videas magnificentissimè falli Suaresium, eodem loco Nazianzenus posteaquam ait, nostram voluntatem & electionem a Dei benignitate manare, addidit protinus, *Idcirco non volentis, idest, non solum volentis, nec currentis solum, sed etiam miserentis Dei; ita, quoniam velle quoque ipsum a Deo est, optimo jure totum Deo assignavit*. Commendat ergo Gregorius sententiam Apostoli, eamque sic interpretatur, ut totum tribuendum sit Deo, quia ipsa bona voluntas a Dei benignitate promanat, nec gratia Dei dat tantum posse, sed etiam *ipsum velle*.

Verum licet Gregorius, alique Græcorum non tam aperte gratiæ asseruissent efficaciam in expendenda præmissa sententia Apostoli, athleta gratiæ Augustinus Quæst. 2. ad Simplicianum, & cap. 32. Enchiridii, ait quod si illa posset sic explicari, *quia voluntas hominis non sufficit ut juste recteque vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei*; ratione consimili posset dici, quod nullus Christianorum dicere audeat, non esse Dei miserentis, sed hominis volentis, atque currentis, *quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur*. Unde infert S. Pater, ut consistat dictum Apostoli necessarium esse, non solum ut adjuvemur misericordia Dei, sed etiam, ut Deus voluntatem bonam præparet adjuvandam, & adjuvet præparatam, ut misericordia etiam faciat ut velimus, ut Deus in nobis operetur velle & operari pro bona voluntate. Evidens ergo est, per sufficientem gratiam, quæ non operatur & velle, non salvari sententiam Apostolicam, *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Agnovit autem Franciscus Suarez vel invitum sensum Augustinianæ expositionis, atque ad præsidium Nazianzeni confugiens, *Ad hoc tamen* (inquit) *responderet Nazianzenus non esse parem rationem, quia licet homo aliquid conferat ac operetur cum bene vult & currit, Deus tamen est, qui principales partes confert, propter quod ejus misericordia & velle & currere hominis attribuitur*. Ceterum Suaresius frustra se Nazianzeni umbraculo contegit, & frustra Deo partes dat principales, si liberum arbitrium versatilem gratiam determinat, quemadmodum diximus supra.

Percelebris quoque est textus Apostoli in prima ad Corinthios cap. 4. v. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non acceperis? Si autem acceperis, quid gloriaris, quasi non acceperis? Quo testi-*

monio revocatum se ab errore Semipelagianorum testatur S. Pater in lib. de Præd. SS. cap. 3. Hinc vero sententia pariter exploditur Moliniana. In ea quippe unus ab alio discretio nequit desumi five a gratia præveniente, five a simultaneo concursu, cum illa omnibus sit communis, atque in omnibus eadem; iste autem & communis sit, & operationem voluntatis non antecedit. Nullus autem ab alio secernitur per id, quod est utrisque commune. Restat ergo in sententia, quam impugnamus, unum discerni ab alio se ipso, videlicet suamct determinatione, suoque consensu. Utitur S. Pater hoc argumento libro 11. ad Bonifacium cap. 7. & de Prædestinat. SS. cap. 5.

Respondent vero patroni Gratiae congruae cum Bellarmino lib. 1. de Grat. & lib. arbitrio cap. 13. testimonium Apostoli habere locum ubi agitur de gratia sufficiente, non autem ubi disputatur de congrua. Fieri enim potest, inquit, ut duo homines eandem internam motionem recipiant, & unus credat, alter non credat; qui tamen credit accipit motionem eo modo, loco & tempore, quo Deus prævidit ejus ingenio congruere; alter non ita accipit, ac per hoc longe majorem habuit Dei gratiam is qui credit, quam qui non credit. At verba sunt hæc speciosa. Primo quia cur unus credat, alter non credat, ut infra demonstraturum sum, non pendet ab intrinsecis circumstantiis, sed refundendum est in judicia Dei inscrutabilia, & contingit interdum, ut qui credit, sit in circumstantiis omnino oppositis, a quibus alienus est qui in incredulitate persistit. Præterea vel in circumstantiis congruis constituitur homo per seipsum, vel gratiâ Dei; si per seipsum, ipse ergo sese discernit ab alio: si gratiâ Dei; igitur non ideo hæc gratia efficax est, quia donatur a Deo in iis circumstantiis, in quibus prævidet hominem consensurum, sed e contra constituitur in iis circumstantiis, quia Deus decrevit, ut consentiret. Reponunt alii uti Augustinum citatis verbis Apostoli lib. de Gratia & lib. arbitrio cap. 6, & de Prædest. SS. cap. 5. ad debellandos Pelagianos, qui ita prædicabant merita humana, ut ea ex semetipso habere hominem dicerent. Id quidem verum est; sed contendimus iisdem argumentis etiam Molinianos urgeri. Enimvero naturalia dona non discernunt bonos a malis, quoniam bonis & malis communia sunt. Sed etiam gratia supernaturalis, quæ suam habet efficientiam a consensu, bonis ex æquo, malisque communis est. Igitur si naturalia dona minime sufficiunt, ut unus discernatur ab altero, nec sufficiens erit gratia ista ab arbitrio pendula, fluxa & indifferens. Insuper et si Molinæ sodales supernaturalem gratiam agnoscunt, neque habendi sint Pelagiani, quoniam tamen in eorum sententia cum eadem gratia unus agit, alter non agit, necesse est, ut qui agit se discernat ab eo qui non agit non per gratiam, quæ utrisque communis est, sed per solam determinationem arbitrii. Quamvis enim duo opus habeant & ad cursum peragendum equo, & ad remigandum remis, & ad pugnan-

gnandum armis ; si hisce in rebus pares omnino sint, cur unus alium præcedat, ab ipsorum industria & conatu erit solummodo repetendum. Et quod caput est, Augustinus eodem loco de Prædestin. SS. quo se hostes nostri communiunt, non solum ait esse intentionem Apostoli, ne quis gloriatur se discerni ab aliis per dona Dei naturalia, sed etiam ne suspicetur se habere validum illud arbitrium, quale granditate primi peccati perdidimus. *In hac Apostoli, inquit, evidentissima intentione, quæ contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino gloriatur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiatæ naturæ qualescunque reliquias, nimis quantum existimo absurdum est.* Demonstravi autem alibi, in prima conditione Apostolicam sententiam, *Quis autem te discernit?* hoc duntaxat sensu locum habuisse, quod primus homo habuit a Deo adjutorium *sine quo*, & gratiam quæ dabat posse, sed fuisse illi standum per liberum arbitrium, quo se determinaret ad velle, & perseverantiam Angelorum sanctorum fuisse peculiari quodam titulo mercedem arbitrii, & stantes discretos fuisse a cadentibus suamet libertate. Non ergo ad salvandam Apostoli intentionem factum est, ut homo se discernat in hoc infirmitatis statu ab aliis per gratiam supernaturalem, sed necesse est, ut se discernat per adjutorium *quo*, & per gratiam victricem dantem & posse & velle, ne gloriatur homo se habere integritatem naturæ ob Adæ prævaricationem perditam. Sed vide quæ diximus lib. IV. cap. 8. & 9. & lib. XII. cap. 8.

Momentum II. ex Orationibus Ecclesiæ.

Validissimum ad explorandam gratiæ naturam argumentum petitur ex orationibus Ecclesiæ ; hæc enim fuit apud Sanctos Patres ab antiquis temporibus immota sententia, *ut legem credendi lex statuat supplicandi*, inquit in Epist. ad Galliarum Episcopos Sanctus Pontifex Cælestinus : atque, ut S. Pater ait in Ep. ad Vitalem 107. nunc 207. n. 27, *Nemo est tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat Deum facere, quod rogari se precepit, ut faciat.* Sunt præterea orationes Ecclesiæ traditionis Patrum, atque imbecillitatis nostræ singulare argumentum, quoniam plures a præcis temporibus recitari consueverunt ; & nemo, teste ipsomet Augustino lib. 11. de Peccator. meritis cap. 6, *optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento.* Si ergo orationibus victricem gratiam postulamus, consequens est, ut fateamur ejusdem gratiæ necessitatem. Porro quod gratiam, quæ est sese efficax, imploremus, ex Ecclesiasticis precibus satis liquet. Orat enim S. M. Ecclesia Dominum Deum Feria 4. post Dom. 2. Quadragesimæ his verbis, *Dirige ad te tuorum corda fidelium, ut spiritus tui fervore concepti & in fide inveniantur stabiles,*
& in

*& in opere efficaces . Sabbato post Dom.4. Ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates . Dom. 5. post Pascha , Largire supplicibus tuis , ut cogitemus te inspirante quæ recta sunt , & te gubernante eadem faciamus . In vigilia Pentec. Concede nobis & n.stra voluntatis pravitatem frangere , & tuorum præceptorum rectitudinem in omnibus adimplere . In proxima solemnitate , Flecte quod est rigidum , fove quod est frigidum , rege quod est devium . In Dominica post Pentec. 19. Tua medicinalis operatio tuis semper faciat inhævere mandatis . In vigesimaquarta , Omnium nostrorum ad te corda converte . Sunt autem hujusmodi precibus sacra Officia plenissima . Nec prætermittenda est oratio edita a Benedicto VII. qua utuntur in sacris Congregationibus Summi Pontifices ; cujus orationis hæc pars est : *Veni ad nos & dignare illo labi cordibus nostris , doce nos quid agamus , quo gradiamur ostende , quid efficiamus operare : esto solus & suggestor , & effector judiciorum nostrorum . Non nos patiaris perturbatores esse justitiæ , qui summa veritatis diligis aequitatem , ut in sinistram nos non ignorantia trahat , non favor inflectat , non acceptio muneris vel personæ corrumpat , sed junge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono , ut simus in te unum , & in nullo deviemus a vero , &c.* Extat hæc oratio i. tom. Conciliorum in princ. Hujus generis sunt Ecclesiæ preces quamplures . At gratiam , quæ inspirando Spiritus Sancti fervorem reddit nos efficaces , quæ voluntatem etiam rebellem revocat ad obsequium , quæ præstat ut faciamus , quæ nostræ voluntatis frangit pravitatem , quæ rigidum & renitentem animum flectit , quæ facit ut divinis inhæreamus mandatis , quæ nostra ad Deum corda convertit , quæ sola efficaciter nos Deo jungit ; gratiam , inquam , hujusmodi quisnam non esse per se effectricem poterit nobis persuadere ? Si medicinalis gratiæ operatio bonam efficit voluntatem , si corda dirigit & convertit , si præstat bonæ voluntatis consensum ; quomodo pendet a directione , flexione , & determinatione voluntatis ut efficax dici valeat ? Insuper si penes nos est adjutorium Dei efficax reddere , cur ad Sancta Altaria petimus , ut faciat nos velle , neque nudam ab eo potestatem postulamus , sed etiam operationem ? Quis , nisi infirmus , Deum rogat , ut oculos sibi aperiat , aut pedem moveat , quando indifferenti præmotione , quam suapte voluntate conjungit cum opere , potest valide atque expedite hæc officia peragere ? *Prorsus in hac re* (aiebat Augustinus de dono Perf. cap. 7.) *non operosus disputationes expectet Ecclesia , sed attendat quotidianas orationes suas : orat , ut increduli credant ; Deus ergo convertit eos ad fidem : orat , ut fideles perseverent ; Deus ergo donat perseverantiam usque in finem .**

Videndum est modo , qua arte ab hoc argumento quidam se expedire conentur . Nonnulli apud Tournely pag. 654. respondent ex orationibus Ecclesiæ tantum probari admitte. dam esse gratiam operationis , quæ

quæ dicitur efficax; sed non esse efficacem ex se, idest, connexionem non habere cum effectu ante prævisum voluntatis consensum, propterea quod sine periculo fidei negari non possit, quin voluntas roborata gratiæ efficacis auxilio libere seipsam & cum indifferentia determinet, cum non mere passive se habeat, nec tantum agatur, sed etiam agat, ut loquitur Augustinus. Quæ responsio jam refutata est: cum enim Dei gratia ipsum voluntatis consensum efficiat, nequit illa ab eodem consensu suam mutuari efficaciam: cumque voluntas, quam agere, & se determinare concedimus, quemadmodum Augustinus ait, *agatur ut agat*; non determinat gratiæ præmotionem, sed ipsa a præmotione gratiæ, nullatenus labefactâ vi libertatis, determinatur. Neque enim repugnat eandem voluntatem agi simul & agere, determinari ac determinare, si unum ad superiorem causam, istud vero ad liberum effectum referatur. Addit ibidem Tournely Apostolum 1. ad Tim. 1. v. 6. dixisse: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: in idem autem recidit, gratiam quasi sopitam suscitare, & illam quodammodo reddere efficacem. Sed tenuiter, & nugatorie. Enimvero loquitur Apostolus de gratia habituali, & Sacerdotii charactere & munere sacra ordinatione collatis. Quæ ductâ ab igne comparatione hortamur *ἀναζωοποιῆσαι*, suscitare quasi sopitam flammam, vel ut Thessalonicensibus dicitur v. 19. *non extinguere*, dum sine intermissione orando, & quod bonum est tenendo ardescit caritas, magisque ad capeſſendas virtutes cor inflammatur. Atque id perfici per Spiritum virtutis & dilectionis, & per virtutem Dei, qui nos vocat secundum propositum suum, idest per gratiam absoluta Dei voluntate efficacem, Paulus e vestigio commonſtrat. Responsa itaque a Tournely selecta nostram corroborant assertionem. Quidam e Molinianis respondent, Ecclesiam non orare ut possimus reddere gratiam efficacem, cum id in nostra sit potestate, sed petere ut de facto hoc faciamus. Sed interrogare illos pergimus, cur istud a Deo postulamus, quod in nostra situm est potestate? Inquiunt alii, petere Ecclesiam auxilium gratiæ pro eo tempore, quo prævidet homines minime reluctaturos. At ubinam quæſo, Christi Ecclesia talibus utitur precibus, & non magis gratiam præſtolatur divinam eo quoque tempore, cum voluntas Dei vocationem contumaciter, præſæctæque repudiat? Manet ergo hæc ab orationibus Ecclesiæ petita argumentatio firmissima atque inconcussa.

Momentum tertium ex Gratia strenuissimo vindice Augustino.

Diximus quidem in præcedentibus argumentis de mente Augustini non pauca. Nunc ad quædam capita S. Patris doctrinam curabimus revocare; eritque primum complexio nominum, quibus efficacem gratiam

tiam declineat. Hanc appellat in 1. de peccatorum meritis cap. 9. *Spiritus Sancti occultissimam gratiam*: libro de Grat. Ch. cap. 24. *internam, occultam, mirabilem, ac ineffabilem potestatem, qua Deus operatur in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*: cap. ejusdem lib. 35. *inspirationem flagrantissimam, & luminosissimam caritatis*: in 4. contra Julianum cap. 8. *omnipotentissimam voluntatem*: in primo contra duas Epistolas Pelag. cap. 20. *occultissimam & efficacissimam voluntatem ac potestatem, quæ convertit, & transfert corda hominum ab indignatione ad lenitatem*: seq. libro cap. 8. *inspirationem bonæ cupiditatis, ut homo non sit invidus, non sit reluctans, sed consentiens bono & volens bonum*: proximo cap. 9. *caritatem, quæ tota nobis ex Deo est, & benedictionem dulcedinis, qua fit in nobis, ut nos deleat, & cupiamus, hoc est amemus quod nobis præcipitur, & quæ reluctanti studium virtutis immittit*: de Gratia, & lib. arb. cap. 5. *magnam & efficacissimam vocationem*: de Corrupt. & grat. cap. 14. *inclinandorum cordium omnipotentissimam potestatem*: ibidem virtutem, qua omnipotens Deus in Abisai, filiisque Jesse: *intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ille operatus est, traxit*: de prædest. SS. cap. 8. *gratiam, quæ a nullo duro corde respuitur*. Quænam ampliora vocabula ad exprimendam gratiam ex intrinsicis suis efficacem poterant inveniri? Gratiam efficacem reddi aut consensu voluntatis, aut circumstantiis loci vel temporis, non est illam operari miris, occultis, atque ineffabilibus modis, quandoquidem causâ, cur operetur, in hoc systemate obvia, & apertissima foret. Non est esse efficacissimam & potentissimam, cum nequeat in ea hypothefi quicquam perficere, si homo resistat, suæque pervicacia repugnet. Non est efficere ne sit reluctans, sed consentiens & volens, cum ex adverso gratia sit efficax quoniam homo vult & consentit. Non est Deum inclinare hominum corda quo ipsi lubet, sed hominem, quo ei placet, divinam omnipotentiam flectere atque inclinare. Non est denique divinam voluntatem intus agere & trahere, sed agi potius & trahi. Stabiliunt itaque sententiam gratiæ per se efficaciæ etiam auxiliorum divinatorum epitheta & characteres.

Reponunt Molinistæ apud Tournely pag. 651. hæc frustra & immerito sibi objici, quasi & ipsi non agnoscant vim & efficaciam gratiæ ab una Dei omnipotentissima virtute derivari: hoc omnes ultro fateri; hoc etiam in statu innocentis naturæ locum habuisse; hoc verissimum esse in eorum quoque opinione, qui volunt gratiam reddi efficacem, per consensum voluntatis, quandoquidem consensus ille absque gratiæ virtute minime poneretur; Augustinum denique hisce gratiæ descriptionibus solos urgere Pelagianos, qui negabant gratiam prævenire voluntatem. Verum hæc non moror. Constat enim Augustinum appellare gratiam efficacissimam & omnipotentissimam, non eo quod a divi-

divina omnipotentia diffuat, sed quoniam facit consentientem etiam reluctantem & invitum, neque ab ullo duro corde respuit. Et quamvis etiam gratia, quam habuit Adam donum esset omnipotentis, quoniam tamen in actu secundo reddebatur efficax a consensu, nullibi appellatur ab Augustino efficacissima & potentissima, nullibi dicitur, quod humanam voluntatem inclinaret & traheret; quin rotundis verbis gratiam Christi medicinalem, quæ dat velle, & facit ut faciamus appellat S. Pater *validiorem & potentiores*, & gratiam prioris conditionis *magnam* quidem, sed *disparem*; quod & alibi demonstratum est, & paullo infra est repetendum. Deinde in hoc etiam fallitur Tournely, quod scribit Molinistas fateri efficaciam gratiæ petendam esse ex omnipotentissima Dei voluntate, cum id aperte negaverint in Congr. de Auxiliis coram summo Pontifici Paulo V. die 20. Septembris anno 1605.

Complectitur alterum caput quasdam Augustini auctoritates illustriores. Sit prima ex libro de Gratia Christi cap. 14. ubi inquit: *De isto docendi modo Dominus ait, Omnis qui audit a Patre meo & didicit, venit ad me. Qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur, audit quidem & didicit sibi esse veniendum, sed facere non vult quod didicit. Propterea non recte dicitur de isto docendi modo, quo per gratiam docet Deus. Si enim sicut veritas loquitur, Omnis qui didicit venit, quisquis non venit profecto non didicit.* Animadvertit insignis Theologus Augustinianus Basilius Poncius P. 1. Releget de Necessit. Gratia cap. 9. in sententia Molinistarum hanc tenere causalem, Gratia efficax est quia homo consentit, in sententia autem nostra causalem, istam, homo consentit quoniam vocatur gratia efficaci: & puto hanc Poncii animadversionem sese notam esse. Atqui per Augustinum de homine, qui non venit, & non habet gratiam conjunctam cum actu atque efficacem, non recte dicitur, Habet quidem gratiam, sed non est efficax, quia facere non vult: & de eo qui venit ideoque habet gratiam conjunctam cum actu, dicitur recte, Venit, quia a Patre audit & didicit. Ergo gratia, per quam aliquis venit ad Christum, non est efficax ob voluntatis consensum. Secunda auctoritas sit ista: *Ut autem de cælo vocaretur* (inquit de Paulo S. Pater in lib. de Grat. & libero arb. cap. 16.) *& tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola.* Tournely loco citato ait, gratiam magnam & efficacissimam appellari subitam & indeliberatam motionem quæ fit in nobis sine nobis, non vero illam, cui voluntas libere consentit, utramque enim ibidem distinguit S. Doctor. At licet Augustinus reapse, & quidem optime scribat simul cum gratia agere etiam arbitrium, quod nemo nisi damnatus hæreticus in dubium vertit, fallitur tamen duplici titulo eximius ille Theologus. Primo quidem; nam si gratia est magna & efficacissima, quatenus est motio indeliberata quæ est in nobis siue

nobis ; ergo non habet suam efficaciam a nostra deliberatione nostroque consensu , sed efficax est & conjuncta cum actu ante liberam consensuionem , sive ut in Scholis loquimur , in actu primo . Præterea Augustinus appellat magnam & efficacissimam gratiam collatam Paulo non solum ut vocaretur , sed etiam ut converteretur . Conversio autem non est absque deliberatione , & cooperatione liberi arbitrii . Vocatio ergo quam Augustinus scribit fuisse magnam & efficacissimam , non solum talis est comparate ad motionem gratiæ indeliberatam , & subitam , verum etiam ut pertinet ad liberam ac deliberatam operationem . Sit locus tertius depromptus ex eodem libro cap. 16. *Certum est nos mandata servare si volumus , sed quia preparatur voluntas a Domino , ut illo petendum est , ut tantum velimus , quantum sufficit , ut volendo faciamus . Certum est nos velle cum volumus , sed ille facit ut velimus bonum , de quo dictum est quod paulo ante posui , Preparatur voluntas a Domino : de quo dictum est , A Domino gressus hominis diriguntur , & viam ejus vult : de quo dictum est , Deus est qui operatur in nobis & velle & operari . Certum est nos facere cum facimus , sed ille facit ut faciamus , præbendo vires efficacissimas voluntati , qui dixit , Faciam ut in justificationibus meis ambuletis , & judicia mea observetis & faciatis &c .* Si ergo impertitur Deus vires efficacissimas voluntati , ut velit , ut faciat , ut servet mandata , quomodo gratia sumit efficaciam suam a voluntatis cooperatione ? Verum quid ad hæc Adversarii ? Attendendum inquit scopum Augustini , cui incumberebat evertere dogma Pelagianorum affirmantium necessariam non esse gratiam prævenientem hominum voluntates . Probat ergo tantummodo laudato , & consimilibus testimoniis prævenientis gratiæ necessitatem . Optime vero , ac præclare ! Sed simul Augustinus hujus prævenientis gratiæ naturam commonstrat , affirmando ita prævenire liberam voluntatem ut vi efficacissima operetur in ea velle , & tantum velle , ut volendo faciat , impleatque præcepta ; ideoque non a voluntate metiendam esse efficaciam gratiæ , sed ab efficaci gratia operationem voluntatis . Cum insuper Pelagiani ideo prævenientem gratiam negarent , quod ex ea putarent consequi interitum libertatis ; quare Augustinus ratus hanc esse gravissimam difficillimamque quæstionem , nullibi respondit præmoveri humanam voluntatem a gratia Molinistice *sufficiente* , quæ non est efficax nisi ab ejusdem voluntatis consensu , aut ex circumstantiis loci vel temporis , quod fuisset expeditissimum ; sed cum in isto , tum in locis aliis occurrit dicendo nos quidem velle , nos facere , sed Deum efficacissima sua potestate efficere ut velimus & faciamus ? Sed de hac re postmodum .

Ad tertium caput reducuntur principia , quibus Augustinus suam de Gratia sententiam corroborat . Præcipuum est , quod ab homine infirmo , & in peccatis concepto , totum bonum opus Deo tribuendum

dum est, non quod liberum arbitrium non agat, sed quia ut agatur, & efficaciter præmoveretur. Unde S. Pater de Dono Persev. cap. 6. ait: *Tutores vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus: quod vidit iste venerabilis Martyr (Cyprianus), nam ait: Quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sui superbe arroganterque aliquid assumat, ne quis, aut confessionis, aut passionis gloriam suam ducat: ut dum procedit humilis, & submissa confessio, & datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore Dei petitur, ipsius pietate præstetur.* Si ergo totum tribuendum est gratiæ, non partim homini, partim Deo; ipsa hominis cooperatio a Deo est, non efficacia gratiæ ab hominis cooperatione. Neque enim hanc rationem elidunt, qui apud Gonzales Controv. ultima art. xi. §. 8. reponunt totum attribui Deo, quoniam licet sit in potestate nostra reddere cooperatione nostra efficax auxilium gratiæ, non tamen penes nos est habere auxilium illud, aut impedire quin detur. Immo ex labili hac responsione ratiocinari fas erit, Si auxiliorum divinorum collatio attribuitur tota Deo, quoniam non dependet ex nobis quod conferantur, nec ne; pari jure eorumdem auxiliorum efficacia, cum tota Deo tribuatur, nequit a cooperatione nostra pendere. Accedit, quod cum præstantius & laudabilius sit determinate velle, & agere, quam posse, quemadmodum detestabilius facere mala, quam posse facere: videntur Moliniani nobis nobiliores partes dare, Deo autem concedere deteriores.

Alterum Augustinianæ doctrinæ principium est in assignanda causa, cur unus convertatur, & efficaciter vocetur, alter non item, confugere ad gravissimam Apostoli exclamationem ad Rom. xi. 33. *O altitudo divitiarum!* Ita enim de Dono persev. cap. 9. inquit: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt Dei judicia.* De Sp. & lit. cap. 34. *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placeat; O altitudo divitiarum! & Nunquid iniquitas est apud Deum? Atque lib. 11. de Peccat. mer. cap. 5. Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* At aliter Congruistæ & Moliniani respondent, illum videlicet credere, non istum, quod unus velit, alter nequaquam, nec tempore aut loco congruo vocetur uterque. Gratulandum iis impenisissime, transisse pelagus Apostolicis mentibus immensum ac difficillimum. Reponunt tamen aliqui cum Bellarmino lib. v. de Grat. & lib. arb. cap. 12. potuisse Augustinum, respondere uni persuaderi, alteri non ita, quia unus vult assentiri, alter

ter non vult : sed quoniam noverat posse Deum etiam nolenti facile persuadere , & ex nolente volentem facere , si vellet ei proponere quæ scite menti ejus , & ingenio congruere , ideo ad arcanum divini consilii retulit , dicens , *O altitudo divitiarum !* Sunt hæc perbelle conficta : quippe Augustinus inter illos duos discrimen repetit ab excellentia potestatis divinæ , quæ prout Dei beneplacito lubet , frangit in uno cordis pravitate , quia illum tantum vocat , in alio non frangit , quia hunc non vocat tantum ; cumque Deus omnipotens possit ubique , ac semper bonam ac robustam voluntatem inspirare etiam reluctantibus , oppugnantibus , repugnantibus , idque etiam in oppositis loci , temporisque circumstantiis ; gratia , quæ tanta est ob excellentiam potestatis divinæ , neque ab ingenio , neque a temperamento , neque a ceteris personæ adjunctis suam mutuatur efficientiam . Nam si gratiam *congruam* placeat appellare ob *congruitatem* , quam ipsa facit , non quam secum afferant rerum circumstantiæ ; etiam Augustinenses Poncius , Mansius , & Hispani communiter gratiam per se efficacem , sanctam vocationem *congruam* appellant . Solent respondere alii , quæstionem illam , Cur unus gratiæ vocanti consentiat , alter resistat , spectare ad inscrutabilia judicia Dei si accipiatur comparative , non vero si consideretur absolute ; quærenti enim , cur ille vocanti consentiat , iste resistat , prompta & obvia occurrit responsio , quia hic noluit , ille voluit . Promptum ne obviumque responsum ? At mihi pulsat animum eadem quæstio , Cur Deus unum tantum movit , ut vellet , & alterum non tantum movit ut vellet , & tantum vellet ut faceret . Quamquam hæc postrema responsio etiam juxta Augustini sensum vera est . Absolute enim cur unus non convertatur , est quia non vult ; sed non vult , quia justo judicio Dei denegatur illi adjutorium quo , & nunc quibus deest tale adjutorium , jam pœna peccati est : quibus autem datur , secundum gratiam datur , inquit S. Pater de Corrept. & Grat. cap. xi. Comparative autem cum omnes obstricti peccato nascantur , cur uni præparetur , alteri non præparetur voluntas a Domino , penes ipsum est æquitatis tam secreta ratio , & excellentia potestatis . *Qui ergo liberatur , gratiam diligat , qui non liberatur , debitum agnoscat* ; inquit de Dono Persev. cap. 8. Augustinus .

Tertium Augustinianæ Sententiæ principium est quod Dei volenti hominem salvum facere nullum resistit arbitrium . Hinc celebris locus de Prædest. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia , quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur , a nullo duro corde respuitur ; ideo quippe tribuitur , ut cordis duritia primitus auferatur* . Hinc exempla , quibus gratiam trahentem reluctantium animos explicat , & de lib. arb. & gratia cap. 5. in Paulo ad fidem converso , quando persequeretur Ecclesiam : & in 1. ad Bonifacium cap. 20. in Aflüero , quem Deus ex iracundia transfudit in Jentatem ; & de Corrept. & Grat. cap. 14. in

Abisai, qui David regem excepit; & de quo Augustinus hæc scribit: *Nunquid ille posset adversari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, quam in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, & faceret.* Hinc denique suæ doctrinæ conclusio, quam habet S. Pater eodem cap. quarto decimo: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, quæ in cælo & in terra quæcumque voluit fecit, & quæ etiam illa quæ futura sunt fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit.* Ex quibus omnibus constat efficaciam gratiæ non pendere ab hominum nutu, vel ab extrinsecis circumstantiis, sed ab absoluta Dei voluntate & potestate, quæ inclinat quo ipsi placet hominum corda, & ei volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium.

In capite postremo repetendum est discrimen inter gratiam necessariam in statu innocentiae, & illam, quam imploramus in hac infirmitate & lucta concupiscentiæ. Pluribus de hoc in libris de Divina scientia, ac de primo homine fuit disputatum. Vidimus ibidem, Augustinum distinguere inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*: illud comparare alimentis, sine quibus vivere non possumus, nec tamen dum affuerint, eis fit, ut vivat qui mori voluerit; istud æquiparare beatitudini, qua homo fit continuo beatus; per illud accepisse primum hominem *posse*, non autem *velle*, quod in ejus relinquebatur arbitrio; per istud dari & *posse* & *velle*, & tantum velle ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas Spiritus vincat. Hinc demonstratum est, Adam habuisse quidem Dei gratiam & magnam, sed hanc esse in secundo Adam potentiores, quandoquidem virtus in infirmitate perficitur, & voluntas nostra tantum Spiritu Sancto accenditur, ut ideo possit quia vult, & ideo velit, quia Deus in ea operatur ut velit. Hæc fuerunt expressissimis & locupletissimis testimoniis comprobata. Istius discriminis causam diximus ab infirmitate hujus status esse petendam. *Nam si in tanta infirmitate vite hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua* (inquit in lib. de Corrept. & Gratia cap. xi i. S. Pater de Justis, qui medicinali Christi gratia adjuvantur,) *inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent.* Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non decederet, neque adversitate aliqua vinceretur. Istud inter gratiam Conditoris, & Redemptoris discrimen falsum esset, si gratia redderetur efficax vel a voluntatis consensu, vel ab adjunctis circumstantiis. Angeli enim qui steterunt habuissent adjutorium *quo*; tum

quia

quia reapse per liberum arbitrium in veritate perseveraverunt; tum etiam, quia major circumstantiarum *congruitas* dari nequit, quam status primæ conditionis, in quo prævidit Deus fore illos in veritate permansturos per liberum arbitrium adjutorio *sine quo* roboratum. Atque ita adjutorium *quo* non esset Gratia per Christum, & rueret utriusque status discrimen, quod alibi validissime propugnativimus.

Non proferam hoc loco impugnationes Thomistarum, quia licet discrimen istud rejiciant, agnoscunt tamen in adjutorio *quo* gratiam suapte natura efficacem. Rem habeo cum illis, qui nolunt hanc gratiam profiteri, negantque ipsam laudato textu fulciri. Hi respondent adjutorium *sine quo*, five gratiam status innocentie fuisse solam illustrationem mentis; adjutorium *quo*, five gratiam naturæ lapsæ esse ulterius inspirationem bonæ voluntatis; unde illud dabat *posse*, istud dat etiam *velle*. Ita Simonnet, ita Descamps, ita Tournely, ita Recentiorum alii. Sit, ut lubet. Atqui adjutorium efficax in statu naturæ lapsæ non solum dat velle, sed etiam tantum velle, ut voluntas non relinquatur sibi ipsi; tantum velle, ut voluntas agatur divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter; tantum velle, ut voluntas spiritus vincat voluntatem carnis contraria concupiscentem; tantum denique velle, ut voluntas invictissime quod bonum est velit. Ergo adjutorium, quod in hoc statu dat velle, est efficax ab intrinseco. Insuper quomodo in Adversariorum systemate gratia Salvatoris dat velle? physica ne præmotione, an morali? Morali, inquit; *quæ fit ut objectum quod amandum proponitur, honestius & amore dignius appareat; quod timendum, horribilius; quod odio habendum, turpius*. Ita Suarezius lib. 3. opusc. cap. 5. num. 10., cui consentiunt Valentia 1. 2. q. 3. de divisione Gratiæ, puncto 3. Vasquez 1. p. q. 27. disp. 88. num. 20. & 23. Quod exemplo confirmant aliqui, de quo Augustinus tract. 26. in Joan. *Ramum viridem ostendis ovi, & trabis illam. Noces puero demonstrantur, & trahitur*. Porro hac compensatione Sanctus Pater recte demonstrat animum trahi caritate & voluntate; sed nunquam ego assentiar exempla istiusmodi per omnia præmoventi gratiæ quadrare; nam motionem metaphoricam ac moralem sitam in propositione objecti nec Pelagium arbitror negavisse, ut dixi cap. v. prop. 3. Sed ero liberalissimus. Sufficit, ut gratia det velle, promotione morali, atque, ut *Draco traherat secum tertiam partem stellarum*. Habuit Adam gratiam internæ illustrationis. Igitur habuit gratiam, qua proponitur objectum honestius, & dignius amore dignoscitur. Habuit ergo & gratiam præmoventem moraliter. Atqui hoc non obstante per Augustinum Gratia Adæ collata dabat *posse*, non dabat *velle*. Est ergo ad gratiam quæ dat *velle*, five ad adjutorium *quo*, præter excitationem moralem necessaria præmotio physica; ideoque gratia est efficax ante voluntatis consensum. Sed hæc ex-

sententia Adversariorum dicta sunt. Nostra enim sententia suo loco expressa est, in statu prioris conditionis Deum rationali creaturæ contulisse illuminationem & inspirationem indifferentem, nunc autem requiri determinatam, & efficaciter præmoventem.

Antonius Boucat, qui admittit quidem gratiam per se efficacem, sed rejicit traditum a nobis utriusque status discrimen differt. 3. de Nat. cujuslibet Grat. sect. 4. contendit S. P. Augustinum cap. 12. de Corrept. & Gratia pertractare solum de Persev. finali, de qua tantum dici possit, quod moveat voluntatem indeclinabiliter & insuperabiliter: imo plurimum miratur Augustinianos Theologos prædicta uti auctoritate; si enim gratia efficax sic moveret, *sequeretur*, inquit tom. 7. pag. 499, *gratiam hominem non solum necessitare ad bonum, quod est contra Concilium Tridentinum, sed & figere immobiliter in bono*. Qua in re morem gerit Congruistis eodem inani subterfugio utentibus apud Honoratum Tournely pag. 652. Horum prodam, explodamque æquivocationem. Cum argumentum quod petitur a perseverantia, finali, quam denegabant Semipelagiani esse speciale gratiæ donum, sit ad probandam electionem secundum propositum præcipuum atque palmare; agit utique Augustinus ad evincendam gratiæ necessitatem de finali perseverantia, ut ex ista discretionis nostræ principium, & divinorum auxiliorum propugnet necessitatem. Ergo gratiam iis, qui prædestinati sunt in regnum Dei singulariter præparatam, liberantem a peccato, quod est ad mortem, & adeo perfectientem libertatem, ut peccare nequeat ulterius, quemadmodum prædicto, proximoque capite loquitur Augustinus, donum esse finalis perseverantiæ nullus negat, nec est cur tanta pompa verborum id moliantur quidam ostendere. Hocce nostrum assertum est: Adam non indiguit hoc perseverantiæ dono, quoniam fortissimo permisit Deus atque dimisit facere quod vellet; nec ergo indiguit adjutorio *quo* ad standum. Contra infirmus nequit perseverare, nisi ipsi perseverantia donetur; igitur nec converti, atque implere mandata, nisi per adjutorium, *quo* in ipso homine virtus perficiatur, & Deus operetur ut velit. Videmus quomodo cum Augustino ex dono perseverantiæ, quo Adam non eguit adstruamus utriusque status, divinorumque auxiliorum discrimen? Ceterum quod magnus Doctor tribuit perseverantiæ, quantum spectat ad auxilii efficaciam, etiam gratiæ victrici manifesto concedit. Docet cap. xi. ad Sanctos pertinere gratiam liberationis, quia in malis sunt, & caro concupiscit adversus spiritum: nunquid non sunt toto vitæ decursu in certamine laborantes ac periclitantes, itaut possent dari sibi per Christi gratiam pugnandi, vincendique virtutem? Addit xi. cap., quod ut primus homo non acciperet in bono perseverantiam, sed perseverare, aut non perseverare, in ipsis relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, cui nihil ex seipsa con-

concupiscentialiter resistebat : id fortassis non probat esse ad superandas, ut oportet, tentationes, legemque adimplendam amplioribus donis adjuvandam infirmitatem ? Ostendit insuper sanctis donari gratiæ largitate non solum possibilitatem, sed etiam voluntatem, actumque perseverantiæ, ne in viribus suis gloriantur : anne de ceteris operibus gloriabimur in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita hominis super terram, & ne quis, nisi in Domino gloriatur, virtus in infirmitate perficitur ? Ait demum, subventum infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur : an non est ab utero quilibet homo infirmus, atque imbecillis ? Ita ergo comparantur ad invicem donum perseverantiæ, & reliqua dona gratiarum, ut cum illud in hoc statu sit efficax ab intrinseco ; necesse sit admittere ad opera salutaria præter gratiam sufficientem, etiam gratiam efficacem atque victricem, qua opus non habebat primus homo.

Quod vero miretur ille Theologus, nos superiorem textum interpretari de gratia efficaci, cum inde sequeretur hanc gratiam necessitare ad bonum, istud potius mirandum est. Peto enim, num homo finaliter perseverando mereatur ? Si non meretur, quomodo gloria, quæ redditur perseverantiæ, est corona iustitiæ ? Si meretur, atque ad meritum requiritur libertas a necessitate, quomodo gratia perseverantiæ finalis agitur homo indeclinabiliter ; sive, quomodo apud Augustinum idem est agi indeclinabiliter, atque impelli necessitate ? Peto etiam, cur non inferatur necessitas ex D. Thoma scribente quæst. 6. de malo, *Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis ; quæ deficere non potest*, & ex Joanne Chrysostomo Hom. 74. in Joan. *Imploramus insuperabile Spiritus sancti auxilium* ? Respondet idem Auctor, S. Thomam appellare gratiam moventem, *immutabiliter*, non ob necessitatem aliquam inductam libertati, sed ob infallibilem consecutionem operis ; & Chrysostomum dicere auxilium *insuperabile*, non natura sua, ut cum beatorum voluntas in Deum rapitur, sed insuperabile *secundum quid*, ex virtute gratiæ, & ex libera hominum voluntate. Vide pag. 636. & 638. Bene quidem, & sapienter. Atqui etiam Augustinus loquitur de tali immutabilitate, & indeclinabilitate ; cum gratia, quæ necessario voluntatem rapit in summum bonum, non sit donum perseverantiæ, sed sit consequens gloria, & visio Dei per essentiam, cum qua libertas non consistit, ut sæpe adversus Jansenistas ostendi. Ergo Augustinus non loquitur de gratia taliter insuperabili, ut inferat necessitatem. Arbitramur nihilominus opportunum esse, ne hæreticis præbeatur ansa propugnandi necessitantis gratiæ adiutorium, ubi gratiam dixerimus indeclinabilem atque invictissimam, libertatis simul commendare indifferenciam, sermonisque vitare cruditatem ; quomodo hactenus factum est, ubicunque de libero arbitrio prædictio fuit instituta.

Ex

Ex tam proluxa, necessaria tamen Augustinianæ doctrinæ vindicatione, quæ me adversus veteres ac recentiores impugnatores exercuit, judicet prudens Lector, an Augustinus inierit pro gratia sese efficaci pugnam cum Pelagianis. Quæstionem hanc aliquibus odiosam, aliquibus vero ingratam nollem inter nos suscitari. Scimus pro affirmativa parte stare Thomassinum, Alvarez, aliosque Thomistas doctissimos; negativam Congruistas omnes tenere. Ne simus autem rigidi audacesque Censores, dicimus Augustinum pugnasse pro necessitate gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem subministrando caritatem: & ne videamur causam nostram deserere; addimus S. Patrem pro gratia operationis & voluntatis decertantem auxilii per se efficacis invictissima argumenta suppeditasse. Atque hujus assertionis nostræ partem primam propositione quinti capitis tertia, alteram vero hæc eadem Augustinianæ doctrinæ enucleatione & syntaxi dedimus multiplici ratione stipatam.

Momentum IV. ex aliorum Patrum doctrina.

Sapienter monuit Perronius in postremo ad Regem Britannię Opere obl. 4. cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & libero arbitrio non fuisse a PP. perfecte tractatum, quoniam multi, *qui optime poterant scripturas cognoscere & pertractare latebant in populo Dei, vel non assererebant solutionem questionum difficilium, cum calumnior nullus insisteret.* Jure ergo Augustinus in libro de Præd. SS. cap. 14. docet, non opus esse scrutari eorum opuscula, *qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum questione versari, quod proculdubio facerent, si respondere talibus egerentur: unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeunter attingerent, immorarentur vero in eis, quæ adversos alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera felicitate servitur.* Quod cum animadvertisset vir doctissimus Dionysius Petavius, ut diximus in Præfatione ad VI. librum, scripsit in hisce disputationibus Latinos Patres Græcis esse præferendos, inter illos vero majorem esse auctoritatem Augustini. Quare sub tanto Magistro pugnantes non debent oppositorum phalanges reformidare.

Non desunt tamen aliorum PP. cum antiquorum, tum posteriorum Augustino testimonia locupletissima. Atque paullo supra Chrysostomi, & Cypriani nonnulla producta sunt. Ambrosii pariter, & Nazianzeni, quorum apertissima sententia est, Deum ex indevotis devotos facere, & dare nobis tam credere, quam confiteri, pugil Gratia Augustinus in lib. de Dono persever. cap. 19. insignia loca produxit. Tertul-

Tb.III.

A a

lianum

lianum appellasse *vim divinæ gratiæ potentiores naturā, quod habeat in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem*, liquet ex libro ejus de Anima cap. primo ac vicesimo. Magnus Basilii in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. vocat gratiam *Auxilium quod per imperium suæ potentia operatur in nobis*; & serm. de lib. arbitrio, *Gratiam insuperabilis potentia*. Plura græce, latineque conscripta vide in egregio Opere Isaaci Haberti, quod inscribitur *Theologia Græcorum Patrum*, cuso anno 1646. Lutetiæ Parisiorum.

Ex iis vero, qui Augustini tempora sunt consecuti, accipe hæc pauca. Prosper S. Parenti notissimus, eique superstes scribens ad Rufinum: *Quis ambigat, inquit, tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obediendique generavit? Alioquin sufficeret moveri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem*, &c. & pariter hæc addit illustriora, *Ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis obediendi in se delectationis generata ibi surgat ubi premebatur, ibi discat ubi ignorabat, ibi fidat ubi diffidebat, inde velit, unde volebat*. Fulgentius etiam genium & lingua Episcoporum ævi sui, uti dicitur a Ferrando, & Sirmondo, primo libro de Verit. præd. & gr. cap. 15. ait: *Ista gratia ut eligatur ipsa prius eligit, neque suscipitur, atque eligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur*. Et Petrus Diaconus in libro de Incarn. & Gratia cap. 6. *Frustra garrunt qui dicunt, Meum est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare; cum etiam ipsum credere, quod est consensum præbere veritati, nobis a Deo dari testetur Apostolus*. Hæc quidem, & alia permulta directe feriunt negantes necessitatem gratiæ prævenientis: sed quatenus hujus gratiæ effecta declarant, stabiliunt simul auxilii per se efficacis naturam, cum nequeat dependere a voluntatis assensu omnipotens virtus, quæ illum etiam in invito & nolente infallibiliter operatur. Quæ autem reponere possent Molinistæ, omnia in explicatione consimilium locorum Augustini fuerunt explosa, nec debent scholasticum stadium terentes injecto pulvere retardare.

Momentum V. ex aliorum placitorum confutatione.

Erat ergo primum refutanda sententiæ Molinæ, postmodum Congruistarum, & eorum denique, qui invenerunt in sylva solis arbuticulis confuta proceram robustamque illicem, gratiam scilicet efficacem in cumulo inefficacium gratiarum. Id præstium superioribus argumentis; nec res iterum nisi compendio tractanda est. Molinianum placitum improbat I. quia opponitur sacris literis, & in eo potest homo gloriari

in

in seipso : potest sese ab alio discernere ; potest rationem reddere , cur unus obediat vocanti, alter resistat. II. Juxta illud non facit Deus ut fervemus præcepta, non operatur in nobis velle, non agit ut agamus, rimaturque mortalis homo altitudinem judiciorum inscrutabilem. III. Orationum Ecclesiæ verba extorto fallacique sensu Moliniani nituntur exponere, certumque & planissimum contegunt novarum doctrinarum involucri. IV. Augustini scita, argumentationum capita, & statutam ab eo inter vires innocentis & infirmæ naturæ discrepantiam non assequuntur. V. Ut his, quæ non ignaviter cenfeo comprobata, addam aliquid, videntur mihi sufficientem gratiam nullo pacto secernere ab efficaci. Nam sicuti ratiocinabatur eruditus Augustinensis Theologus Lovaniensis Petrus Clenaerts in quodam opusculo typis edito anno 1683. cui titulus, *Augustinus per seipsum docens*; dividitur ne lux in sufficientem, & efficacem, eo quod unus, non alter oculos claudat? Eadem virtutis ejusdem medicina dividitur ne taliter, quia unus sumit, alter non sumit? Concurfus Dei naturalis ac indifferens ad sedendum solet ne dividi in efficacem & sufficientem, quando unus cum illis se determinat ad sedendum, alter non? Distinctio illa est determinantium, non principii concurrentis de se indifferenter. Hæc Clenaerts. VI. Tandem quomodo in sententia Molinæ perseverantia finalis donum est speciale, ut definit Synodus Tridentina, si perseverantes nullum præ ceteris singulare auxilium recipiunt?

Opinio pariter Congruistarum subjacet, ut vidimus iisdem incommodis, quandoquidem circumstantiæ nullam addunt divinæ gratiæ virtutem; ideoque militant adversus Congruistas argumentationes eadem. Inferuntur ex ea aliæ absurdissimæ consecutiones. I. quod constitutus in mortis articulo non deberet gratiam suppliciter exorare, cum tamen, si necesse est orare sine intermissione, id tunc maxime. At quid morti jam proximus postulabit? Gratiam ne? Hæc vero singulis adest, præsertim in istorum opinione. Petet locari se in circumstantiis magis congruis? Sed in articulo mortis est, atque in extremis laborat. Nihil est ergo illi petendum, nisi ut frangat onnipotens cordis ejus pravitatem, si male vixit; si bene, donet misericorditer perseverantiam, & in extremo certamine puguandi, vincendique virtutem. II. Habuisse Adam gratiam *congruam*, & consequenter perseverasse, quod falsum esse constat experimento; nulla quippe major *congruitas* dari potest, quam hominis constitutio in priori integritate naturæ. III. Sequeretur falsum esse, quod tamen videmus contingere, nunquam converti peccatores in ipso æstu & fervore peccandi, & justos semper respondere gratiæ excitanti, dum summa pace fruuntur; quod falsum esse exemplo Pauli, ac testimonio Augustini alibi offendimus. Datur ergo gratia *congrua*, sed quam a gratia per se efficaci perperam Recentiores distinguunt. Quilibet enim Gratia congrui-

tas non a naturalibus circumstantiis, sed a Dei munere petenda est. *Ut adulterium non committeres, suavor defuit: ut suavor deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit: ut hæc deessent, ego feci. Adfuit suavor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, quod non admisisti*: ita Augustinus Hom. 23. inter L. Rem breviter explicabo haud obscura comparatione. Sit aliquis a latronibus expoliatus, & relictus plagis impositis semivivus. Certe si medicus pertransiens veniat secus eum; misericordia motus, & approprians alliget vulnera ejus, infundat oleum & vulneratum imponat super jumentum suum, ducat in proximum stabulum, & curam ipsius agat; congruum, aptumque miserissimo illi remedium exhibet, & tale, quo opus non habebat, nisi incidisset descendens a Jerico in Jerusalem, in latrones. Hujus autem medicamenti efficacia non inde repetitur, quod peregrinus ille media in via prostratus jaceat, atque a prætereuntibus reliquis sit derelictus; sed a misericordia & cura liberatoris; rerumque circumstantiæ possunt quidem infirmitatem aggravare, ut diligentior cura sit necessaria; sed hæc non tribuunt oleo virtutem, quam habet qualitate sua, & medici applicatione. Id præstat medicinali gratia Salvator; quemadmodum sub parabola Samaritani nobis decimo capite explicat S. Lucas Evangelista.

Novissima Defensorum scientiæ mediæ sententia fucum facit, & nullatenus a præcedentibus diversa est. Illa enim divinorum auxiliorum ubertas & copia, si habet efficaciam a se, atque ex Dei voluntate absoluta, est gratia quam nos defendimus, neque cum Scientia media concordat; si non habet talem efficaciam seipsa, stant omnia præcedentia argumenta in suo robore. Illud præterea nobis imperceptibile est, quomodo unaquæque gratia singulariter accepta nequeat esse cum effectu infallibiliter conjuncta; & talis sit tamen gratia aliqua ex omnium thesauro selecta. Cum insuper hi Theologi singularem gratiam suapte natura infallibiliter operantem rejiciant, quod arbitrentur evertere libertatem; neque componi poterit cum qualibet multiplicitate gratiarum libertas ipsa, quoniam in ea multiplicitate est aliqua gratia operans infallibiliter. Atque hæc sunt argumenta, quæ pro gratia per se efficaci videntur nobis Augustinianæ Theologiæ concordissima; eorumque plura etiam Thomistas probaturos esse confidimus. Juxta horum principia, quadraginta invenies in Commentariis Guilelmi Estii, quinquaginta in disputationibus Bancel, plura apud Thomam de Lemos, innumera in amplo volumine Reginaldi, validiora in Controversiis Joannis Gonzales, aliorumque Auctorum. Ut omnia brevissime comprehendamus; dicimus cum beato Prospero in Carmine de Ingratis, medicinalis gratiæ efficaciam a nulla mutabili conditione pendere. Sic enim ille Poeta, ac Theologus præstantissimus:

At vero omnipotens hominem cum gratia salvat,

Ipse

*Ipsa suum consummat opus : cui tempus agendi
Semper adest , quæ gesta velit , nec moribus illi
Fit mora , nec causis anceps suspenditur ullis .*

C A P U T X.

Quam in literario Orbe Molinæ doctrina fortunam subierit .

HISTORICAM narrationem circa progressum ac discrimina Molinianæ sententiæ hoc capite paucis facturus , præmittendum arbitror nulla nos censura eamdem tanquam acatholicam , erroneamque insectari , memores quod a nobis postulant Christiana caritas & modestia , nec non Romanorum Pontificum definitiones . Cum tamen falso nonnulli scripserint sententiam illam in habitis circa eam ventilationibus magnum supra nostram reportasse triumphum , proximumque fuisse ut hanc Clemens VIII. proscriberet , quemadmodum ait P. Assermet Doctor Sorbonicus ; prætereundum non est , rem omnino aliter evenisse , nec Molinistis aliquid accessisse præsidii , sententiæ autem nostræ ex hac etiam parte multum auctoritatis . Quod sane nequit melius , quam ex historia rerum gestarum , adjudicari .

Itaque ubi primum facta Scholarum S. J. Moderatoribus libertate docendi , anno 1581, Prudentius de Monte Mayor Salmanticæ decreta per se efficacia expositis thesibus cogitavit explodere , celeberrima universitas Salmanticensis , nullo contradicente Magistro , censuit erumpentem in Scholas opinionem severiori temeritatis nota suffocandam & comprimendam . Factum id opera Dominici Bannes rigidiori prædeterminationis assertore , atque in ætate ad perstringendum editas lucubrationes plus æquo prona , conqueritur in suo pro Scientia media Apologetico Paulus Leonardus : at factum tamen . Vertente verbò anno 1584, antequam prodiret *Ratio atque Institutio Studiorum* , de qua consilium iniiit hoc ipso anno Aquaviva , ut narrat Possévinus Tom 1. Biblioth. & in libro *de Cultura Ingeniorum* , Vollstadii P. Avullentia cæpit Molinianum dogma vulgare ; atque illo edito jam & sparso libro de studiorum institutione Lessius & Hamelius in Collegio Societatis Jesu Lovaniensi anno præsertim 1586. eadem Molinæ placita scripto , verboque tradiderunt . Verum adeo Lovaniensi per totum orbem clarissimæ Academiæ nova doctrina displicuit ; ut in eam proximo anno 1587. notissimam , gravissimamque *Censuram* emiseric ; uti fecit insequenti anno 1588. celeberrima Duacensis . Exornavit autem illam Theologorum omnium approbatione & mandato Henricus Gravius , hanc autem Guillelmus Estius , nomina universis scientiarum divinarum Professoribus longe audita . Addiderunt eodem anno 1588. Lovanien-

ses

ses memoratæ Censuræ *Justificationem* adversus Apologiam a PP. Societatis conscriptam. Oborta hinc inter Scholas Jesuitarum, & inter Universitatem diffidia.

Antequam de horum compositione nonnulla dicam, de prædictis Censuris sunt aliqua subtexenda. Dixerunt quidam confarcinatas ab iis, qui partibus Bajanis nimium erant addicti, atque postea a ceteris Theologis reprobatas. Sed ii supino errore falluntur. Nam præterquamquod Auctorem &prehendimus, & commemoravimus, Censuram Lovaniensem omnium plane Doctorum suffragiis fuisse firmatam, & Gratiam per se efficacem in ea contentam semper ab Universitate propugnatam, totisque lacertis defensam, Universitas ipsa sub juramento declaravit die 30. Julii 1613. & die 19. Aprilis an. 1648. Atque hanc Majorum suorum sententiam esse, & adhuc a se teneri declaravit anno 1679. summo Pontifici per eximios Theologos Martinum Steyaert, Franciscum Vanvianen, & Christianum Lupum singulare Ordinis nostri ornamentum. Qui die 20. Martii a felicitis recordationis Innocentio XI. ad Ecclesiæ Clavum sedente obtinuerunt damnationem sexaginta quinque propositionum ad mores pertinentium, simulque obtulere supplicem libellum cum Censuris Lovanienfi & Duacensi, & Justificatione earundem, ut si quid in his esset corrigendum, id præstaret Petri cathedræ Magisterium. Atque post operosum examen die 10. Junii ejusdem anni 1679. significatum illis est doctrinam ibidem contentam ab omni erroris nota esse immunem, & absque Sedis Apostolicæ offensa defendi posse; licet Pontifex Prædecessorum suorum vestigiis inhærens, & Ecclesiæ paci provide consulens noluerit Causam hanc Rescripto aut decreto aliquo definire. Colligere hinc præstat, quam immerito aliqui sententiam nostram in Jansenio telo petitam auferint vociferare. Etenim eo tempore, quo de Jansenismo extirpando summus Ecclesiæ Rector erat sollicitus, oblato sibi libello, in quo sententia de gratia efficaci ab intrinseco liquatissime & absque ulla tergiversatione comprehenditur; non poterat hæc Vaticanum fulmen vitare, si quid haberet cum pravo Jansenii dogmate affinitatis. Sententiæ ergo nostræ securitas non potuit Lovanienfes Doctores retrahere, quin eam proponerent etiam in circumstantiis, in quibus contra quinque famosas propositiones Ecclesia universa obstrepebat; & ipsa Janseniana hæresis sese vaserrime quasi pallio nostro occultabat. Quamobrem in Jansenismi profligatione Censuræ Lovanienfi, & consequenter sententiæ nostræ non præjudicium obvenit, sed fulcimentum; maxime quod Alexander VII. qui post Innocentium X. Janseniana asserta damnavit, die 7. Augusti anno 1660. suo Brevis Lovanienfes hortatus est, ut *Augustini, & Thomæ Aquinatis inconcussa, tutissimaque dogmata semper, & impense revereri* studerent. Qua hortatione & commendatione doctrinam de gratia per se efficaci tantummodo celebrari,

brari, & non illorum, qui ad Moliniana placita contorte trahunt Augustinum vel Thomam, id profecto comprobatur invictissime, quod Academia Lovaniensis in Censura, in Justificatione, & in publicis Juramentis tam aperte fuerat contestata se rejicere scita Molinæ, & defendere & tutari gratiam ex intrinsicis suis efficacem. Nec debet quemquam movere, a Censura Lovaniensium recessisse Universitatem Trevirensensem, & Moguntinam, propterea quod traditæ jam erant disciplinæ Patrum Jesuitarum, nec invenimus Romanos Pontifices has, aut aliam quamlibet hortatos ad tenenda *inconcussa* dogmata Molinæ, quomodo ad tenenda *inconcussa* *tutissimaque* dogmata gratiæ per se efficacis hortatus est Lovanienses præfatus Pontifex Alexander, atque ætate nostra Fratres Prædicatores Benedictus XIII. ex eodem Ordine assumptus in Brevi dato Romæ die 4. Novembris 1724. & in altero dato die 26. Maji 1727. in quibus etiam palam & in conspectu Ecclesiæ contestatus est, se eandem cum nostra sententiam tenere. Quæ omnia diligenter notanda sunt ad coercendam eorum licentiam, qui prætextu exorti Janсениsini putant Herculeis viribus contra nos velitari.

Redeundum jam ad Lovaniensium cum PP. Societatis concertationes. Eodem anno 1588. vulgata *Justificatione*, & adeo a doctis viris probata, ut Archiepiscopus Mechliniensis vellet contra doctrinam Molinæ convocare Provinciale Concilium, idque pararet etiam Archiepiscopus Cameracensis, quod liquet ex literis ad Universitatem directis die 21. Januarii, occurrens gliscenti malo Sixtus V. Pontifex Maximus Lovanium misit Octavium Fregipanum Episcopum Calatinum apud Germanos & Belgas Apostolicum Nuntium: qui auctoritate Apostolica indixit utrique parti silentium, jussitque, ne una adversus alteram censoria notatione uteretur, donec accederet Sedis Apostolicæ definitio. Etiam Duaci utrinque conticuerunt, conditione tamen, ne PP. Societatis docerent in materia de Gratia quod non probaretur a Theologica Facultate, quoadusque disceptatio finiretur Romani Pontificis Constitutione. Sustinuisse quoque Leonardum Lessium suæ temeritatis gravem reprehensionem affirmat lib. de ult. fine cap. 12. Henricus Henriquez Societatis Jesu Theologus. Hic exitus controversiarum in Belgio.

Interea temporis prodiit Concordia Molinæ: atque ex Belgio ad Hispanos pertransiit vetus contentio. Stetit pro Gratia efficaci adversus Molinistas Sacer Ordo Prædicatorum. Causa ad Inquisitionem Hispanicam delata est: hæc consuluit Universitatem Salmanticensem: apud istam male audit Molinæ liber, si fides habenda est Thomæ Lemos lib. 4. Panopliæ Traæt. 4. cap. 43. Nec est cur tanto viro fides derogetur, cum ob illius integritatem, tum ob judicium consimile ejusdem Academiæ Salmanticensis, quando talia movit Prudentius de Monte Mayor septem annis ante editionem Concordiæ. His ergo fervescenti-

bus

bus controversiis Clemens VIII. in summum Pontificem renunciatus die 30. Januarii 1592, imposuit primum utrique parti silentium; deinde mandavit, ut scripto sententias expressas sacrarum Scripturarum testimonis, & Conciliorum ac Patrum auctoritatibus communirent; ac tandem causam Romæ agitari mandavit, id ultro cupientibus Jesuitis, atque laudabili humilitate promittentibus se obtemperaturos ac subscripturos iudicio Romanæ Sedis. Initium inde habuit sub eodem Pontifice die 2. Januarii an. 1598. celeberrima Congregatio de Auxiliis.

Hujus Congregationis Historia ex variorum scriptis & reconditis monumentis a duobus inter se pugnantibus Auctoribus edita est, scilicet a P. Hyacintho Serry sub nomine Augustini Le Blanc Lovanii an. 1700. & a P. Meyer sub ascititio cognomine Eleutherii Antuerpiæ an. 1705. Hunc Auctorem falsitatis redarguere & plene confutare priorem historiam scribit Tournely Tom. 1. *Cursus Theologici* pag. 445. sed non vidit fortasse vir doctus editionem alteram Antuerpiensem anni 1709. sub proprio Auctoris nomine, in qua prior vindicatur, fides Aëtorum asseritur, & Eleutherius haud obscuris argumentis revincitur. Quidquid sit de utriusque auctoritate Scriptoris; tria certissima sunt, nec in dubium revocari possunt, nisi temere Aëta quæque memoriæ posterorum consignata negentur, præsertim conscripta ab ingenuo viro F. Gregorio Nunnio Coronello Ordinis nostri primo Congregationum Secretario; quæ penes nos adhuc in Angelica Bibliotheca servantur. Primum est majorem Consultorum partem sententiam de gratia efficaci a consensu, & cooperatione liberi arbitrii exosam habuisse, suisque subscriptionibus reprobasse. Alterum, Clementem VIII. non tantum Congregationum initio mandasse, ut assertionum capita ad probatissimam atque a Prædecessoribus suis consecratam S. Augustini doctrinam expenderentur; verum etiam ad proscribenda Moliniana dogmata maxime fuisse inclinatum, scriptumque pro Gratia per se efficaci ex variis Augustini locis depromptum ipsummet exhibuisse, ejusque mandato editam a Coronello Censuram Molinæ, cui omnes, si Bovium exceperis, die 12. Martii 1599. Consultores Theologi subscripserunt. Quam Censuram in Archivis nostris Romæ asservatam neque in Molinam studiosi editam negant, plura causantes ad illius minuendam auctoritatem, veluti Censuram in adversam partem officium clientelæ, atque non tantam, quæ satis esset, causæ peritiam. Hæc vero, quoniam inepta sunt, nec solidi crepant aliquid, refellere non est opus. Tertium, quod indubitatum contendimus, est, Paulum Quintum Pontificatus sui anno 2. idest 1566, præcepisse unicuique Consultorum ut damnuandas propositiones diligenti studio seligerent, ac delinearent singuli edendæ Constitutionis specimen; omnes vero, excepto Bovio, in damnationem Molinæ iterum conspirasse. Hujus Bovii Episcopi Melphitensis olim Societatem professi est Tenor alius Bullæ delineandæ, in qua

qua indecimum relinquitur punctum de Gratia per se efficaci & hunc An-
natus, aliique solent ex adverso laudare; sed non est digesto a Censu-
ribus omnibus reliquis præferendum exemplar istud ab uno Bovio deli-
neatum. Verissimum tamen est, nullum diploma contra sententiam,
Molinæ fuisse publicatum; quin decreto Pontificis cautum est, ne as-
sertores unius sententiæ oppositam aliqua censura proscinderent, re-
servato, ut æquum erat, Apostolicæ Sedi iudicio. Cui nos debitam
observantiam profitentes, etsi pro una parte pugnamus, suam alteri
probabilitatem relinquimus, hoc unum asserentes in hisce omnibus
controversiis nunquam sententiam nostram, quomodo Molinianæ ac-
cidit, subisse pericula. Sed & ingenue fatemur, nullam, quod jus at-
tinet, vim habere Acta, & Censuras hætenus memoratas, utpote quæ
non fuerint supremo iudicio finita. An vero Paulus V. sententiæ pro-
mulgationem suspenderit (ut inquirunt nonnulli,) ob interdictum in
Venetos promulgatum, cujus occasione PP. Jesuitæ suam erga Aposto-
licam Sedem obedientiam singulari exemplo comprobarunt, an ob
aliam causam in summi Pastoris animo latitantem, nostrum, Ecce-
lesiæ videlicet pusillorum divinare non est: imo firmissime tenemus su-
premum Ecclesiæ Rectorem nullo humano affectu, sed provido sancto-
que consilio abstinnisse a promulganda sententia; ut pax inter nos ser-
varetur, & veritas conjuncto cum humilitate studio, & absque acer-
ba contentione diligentius inquireretur. Ex Congregationibus itaque
de Auxiliis, quæ a die secunda Januarii anni 1598. in qua habita fuit
Congregatio prima perdurarunt usque ad diem 20. Augusti anni
1607, in qua habita fuit postrema, hæc tantum colligenda esse exi-
stimavi.

Puto neminem dicturum, etiam Augustinianam doctrinam pluri-
bus aliquando displicuisse, uti Adrumetinis Monachis, & Massiliensi-
bus, aliisque doctrina & sanctitate conspicuis, ac tempestatem & nau-
fragii periculum passam in damnatione Gothescalchi, in causâ Leonar-
di Utinensis, atque in proscriptione propositionum Baji, Jansenii, Que-
nellii, aliorumque hujusce factionis hominum. Enimvero quisquis lu-
cubratiunculas nostras perlegere non dedignabitur, videbit ex Adrume-
tinis rudiores tantum, & divinarum rerum ignaros dissensionem inter
Monachos suscitasse, & hanc etiam operâ S. Patris oportune sedatam,
in causis autem ceteris non sine magna Augustinianæ doctrinæ com-
mendatione novitates atque hæreses eliminatas. Atque hæc, quoniam
suis quæque locis disposui, necesse non est permixtione quadam con-
glutinare. Sat est nullum ex Romanis Pontificibus, nullamque Chris-
tiani Orbis celebrem Academiam unquam dogmata hæc nostra repu-
diasse, sed tradidisse antiquitus, & hætenus propugnare, vel saltem
præconii laudibus ornavisse.

Factum hinc arbitror, ut, ubi Molinæ sententia continuit se in-
To. III.

B b

ter

ter domesticos parietes, externos autem defensores nonnisi aliquos ab institutis Majorum suorum degeneres adinvenit; nostram exceperint omnes fere Ordines Regulares, atque Theologi ætatis cujuslibet præclarissimi. Et quidem amplissimo S. Benedicti Occidentalium Monachorum Patris Ordini ego tantum cenfeo tribuendum esse, ut Augustinianæ Scholæ splendorem ei maxime acceptum referam. Nullus in Molinam magis integer animadversor Jacobo Le-Bossu Doctore Sorbonico; nullus pro Lovanieusi Censura stetit magis, quam cum sua Ecclesia Atrabatenfis Episcopus Meulartius; atque, ut mittam Didacum Sylvam, innumerofque Theologos Duacenses, ut plurimum ex horum Monasteriis decem simul, ac plures electos, nullus Operibus ac Doctrinæ Augustini melius consuluit, quam S. Mauri sanctissima & doctissima Congregatio. Dominicanæ Familiæ Doctores omnes Alvarez, Lemos, Bannes, Gonet, & quos recensere non vacat, numero atque eruditione præcipui, duo quoque Scholarum lumina Magnus Albertus, & S. Thomas, fuerunt, ac sunt Gratiaë efficacis acerrimi propagatores. Nostrates prætermitto. Quid sentiant Carmelitæ cum Joanne Baccone, quem habent Scholarum suarum Ducem, præclara scripta Thomæ Valdensis, Andreæ de Lao, Lezanæ, aliorumque, una cum Salmanticensium, & Complutensium editis Voluminibus, apertissime contestantur. Meminissim, uti æquum esset, Ordinum ceterorum, nisi hanc provinciam viri celebres suscepissent, neque res esset in medio posita, omniumque sermone celebratissima.

Sunt revera ex recentioribus Scotistis aliqui magis sententiæ oppositæ adhaerenti; at si de Ordine universo indiscriminatim loquamur; malo causæ nostræ patronos appellare, quam adversarios. Ipse profecto Molina in Concordia Quæst. 14. art. 13. disp. 48. Scotum illorum Principem sibi contrarium esse testatur: & si Doctorem Subtilem videamus in dist. 46. libri quarti, prorsus optime. Docet quidem alicubi voluntatem determinare seipsam; & recte, est enim libera & activa facultas: sed determinationem hanc ab efficaci decreto, & prædestinatione divina minime sejungit, ut constat ex dist. 37. libri primi. Primus aliorum Episcoporum subscripsit Censuræ Lovaniensium Franciscus Waloncapelle Antistes Nemovicensis. Steterunt pro Gratia per se efficaci qui Congregationibus de Auxiliis ex hoc Ordine Censores interfuere: eandem propagavit Florentius Conrius Archiepiscopus Thuamenfis cap. 9. Peregrini Jerichuntini, Cornelius Mussus Episcopus Bituntinus Comment. in cap. 8. Epist. ad Romanos, in libro adv. hæreses VII, Alphonsus a Castro, & ne per censuram singulos, in Cortina, & in libro, qui inscribitur *Ment vera Augustini*, Franciscus Macedo. Videntur propterea juniores quidam perpauci, qui Majorum signa dereliquerunt, uti de Scholis aliis dictum volo, nequaquam sufficere ut insignes Scoti palestræ ab Augustinensibus credantur disjunctæ. Quarum tanta est

con-

consuetudo, ac tantum pervetustæ necessitudinis vinculum, ut Scotus in solis Theologicis Commentariis octingentes, ac quindécies in præsidium assertionum suarum advocaverit Augustinum; & ex Augustiniano Ordine primus omnium Scoti opera anno 1474, edi curaverit Thomas Pendet, Divum autem Bonaventuram Scholiis, vindictisque illustraverit Angelus Rocca vir etiam Oudini iudicio doctissimus.

Ipsam quoque amplissimam Societatem Jesu decretis nostris adversari non ausim universim asserere. Neque enim Sanctus Patriarcha Ignatius a Benedictinis, quos dicitur adfuisse, nec primi ejus alumni a Gymnasiarchis, a quibus imbuti sunt, potuerunt doctrinam nondum excogitatum haurire. Neminem præterea latet Societatis Constitutiones, ut in prima generali Congregatione anno 1550. fuerunt receptæ, 1v. parte cap. 14. præcipere, ut prælegatur Thomæ Aquinatis Scholastica Theologia. A qua in hoc præsertim de Gratia efficaci puncto non fuisse alienum Alphonsum Salmeronem unum ex primis Ignatii Sociis, demonstrat in altera parte de Mente Concilii Tridentini cap. 71. eruditissimus Reginaldus. Francisci Cardinalis Toleti in Commentariis ad Evangelium Lucæ cap. 5. annot. 54, necnon Benedicti Pererii lib. v. 111. de Rerum nat. principiis, cap. 8, & in Daniele lib. 111. cap. 3. extat pro sententia nostra absolutum plenissimumque suffragium. De Henrico Henriquez Legendi Salmanticenses Tract. 3. de scientia media disp. 10. dub. 8. De Azorio, Canisio, & Costero videndus Paulus Fasseau in Opere, cui titulus *Aulivitas Philoletis*, edito cum magnifica plurium approbatione Duaci an. 1670. Ibidem de aliis compluribus. Etiam Ferdinandum de Bastida acerrimum defensorem Molinæ in Hispaniam absolutis Congregationibus de Auxiliis reversum cum veste Societatis priorem exuisse doctrinam ferunt apud Auctorem illius Historiæ Oviedo, & Martines. Eam ob rem scite ac sententiosè concludam, non defuturos Gratia per se efficaci, quamvis oppugnant illam ceteri, Scriptores Societatis, qui suscipiant ejus causam: tanta est Augustinianæ sententiæ dignitas atque auctoritas; ut, quemadmodum de magno Protoparente ait in Epigrammate Doctor Aquitanus, nequeat eam inficere anguiculus,

*In quoscunque sinus spirarum torqueat orbes,
Et fallax multa torqueat arte caput.*

C A P U T XI.

*Expediuntur argumenta, quæ pugnant adversus gratiam
per se efficacem.*

PRÆCIPUUM Adversariorum argumentum est, quod cum Gratia per se efficaci nequeat componi libertas. Et illud quidem a nobis non se-

mel contritum fuit; sed cum tironibus videatur difficillimum, & non uno runcinæ ductu possit roburolari, illius asperitatem, si quæ superest, conplanabimus. Dari ergo libertatem indifferentiæ, quam definiunt Theologi omnes *potestatem ad agendum vel non agendum positis omnibus requisitis*, & de qua affirmat Augustinus, quod sit *media illa vis, quæ ad fidem, & infidelitatem potest inclinari*, S. autem Thomas eam appellat *vim mediorum electivam*, nullus non hæreticus negat. Atque hanc libertatem per efficacem gratiam subverti non uno ex capite evincere conantur Moliniani. Proferunt primo nuper traditam libertatis definitionem, atque sic arguantur. Requiritur ad essentialitatem libertatis potestas indifferens, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, agere, vel non agere valeat. Datâ autem gratiâ ex intrinsicis suis efficacis, non remanet hæc potestas indifferens, quoniam hæc gratia dat ipsum velle, ipsum agere, ipsum indeclinabiliter operari, atque determinatio actus tollit indifferentiam. Igitur gratia ab intrinseco efficax libertatem evertit. Deinde asserunt definitionem Tridentini Concilii sess. 6. Can. 4. declarantis liberum arbitrium a Deo motum & excitatum posse dissentiri si velit: quod sane ita debet intelligi, ut liberum arbitrium dissentire possit *in sensu composito divinæ motionis*, loquitur enim Concilium de libero arbitrio præmoto, atque excitato, & consequenter frustra ad hoc momentum elidendum recurrit quidam *ad sensum compositum & divisum*. Idem insuper probant ex notissimo Scholasticorum axioma, *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est*: Si ergo gratia efficax est cum effectu necessario connexa, neque ab illo potest divelli, subministratur enim absoluta Dei voluntate atque decreto efficaci, quod non potest non exequi prædefinitam operationem; erit quoque necessaria ipsamet operatio, quæ tale decretum consequitur. Insuper nos efficacem gratiam statuimus esse victricem delectationem: At notissima est sententia Augustini, super quam Jansenius totum systema construere tentavit, *Quod magis delectat, illud sequamur necesse est*: Igitur necessarium est quicquid per auxilium efficaci operamur. Item si cum promotione absoluta & indeclinabili potest consistere indifferentia liberi arbitrii, erimus etiam liberi ad ambulandum, dum constringimur vinculis gravati compedibus atque ergastulo. Rursus si quis in hac sententia efficacem gratiam abjiceret, eique reluctaretur, decreta Dei frustrarentur: pari ergo ratione si posset quis reluctari, possent irrita fieri, & frustrari absoluta decreta Dei; ideoque aut hæc decreta non dantur, aut non persistit cum iis potestas liberi arbitrii abjiciendi divinam gratiam, & reluctandi. Tandem sub gratia efficaci aut potest quis dissentiri, aut non potest: si non potest, jam perit libertas: si potest, vel dissentiet aliquando, vel non; si illud dixeris, non est ergo gratia cum effectu infallibiliter conjuncta; si nunquam dissentiet, cui bono, cuiammodo commodo potestas nunquam operatura?

Me-

Meminisse te oportet, Lector, eorum, quæ scripsi lib. iv. cap. 13. Principio dixi argumenti difficultatem nos minime deterrere; cum Augustinus fateatur esse perdifficile libertatem concordare cum gratia; & similia objecerint olim Semipelagiani Massilienses. Quare si nobis responso nulla succurreret, fateremur ignorantiam nostram, non tamen denegaremus gratiam per se efficacem, reponentes dari liberum arbitrium, dari gratiam, & hanc trahere illud modis miris, atque ineffabilibus. Illud repeteretur a nobis, istam conciliandi cum gratia liberum arbitrium perplexam difficillimamque quæstionem demonstrare, quod divinorum auxiliorum efficacia non sit repetenda a voluntatis consensu; nam si hoc esset, non foret quæstio *ad discernendum difficultis*, ut dicitur ab Augustino in libro de Gratia Christi cap. 47, de Sp. & lit. cap. 39, in Epistola ad Sixtum, atque aliis in locis. Sed quoniam nolunt adversarii his acquiescere; percurrere regulas a nobis ibidem traditas, & quintam præsertim, in qua docuimus liberam esse voluntatem circa omne bonum, quod in se non habet plenitudinem bonitatis, & etiam circa bonum incommutabile, quotiescumque non videtur in se, ut contingit in patria; ubi iccirco non remanet, comparate ad ultimum finem, indifferentia judicii, nec libertas a necessitate. Quibus ad memoriam revocatis, ad primum argumentum admitto traditam liberi arbitrii definitionem; & nego quod sub gratia efficaci non remaneat potestas ad oppositum, quando operatur in nobis velle, & facit ut faciamus. Id enim præstat per supernam illuminationem, & inspirationem sanctæ dilectionis, at non talem quæ nobis verum sub omni ratione veri, & bonum sub omni ratione boni proponat, rapiatque in se mentem & animum illa necessitate, qua in verum bonumque in communi protendimus. Neque inducit gratia efficax necessitatem, propterea quod ipsa sit infallibiliter conjuncta cum actu. Nunquam enim eveniet ut non amplectamur liberrimam voluntatem, quod nos magis trahit, magisque delectat, quandiu ipsa delectatio, bona voluntas, & delibetatio animi perseverat: & nihilominus id potest non evenire; quoniam ea delectatione non absorbetur voluntas a plenitudine bonitatis, ideoque *potest alio amore superari, & ex mundi delectatione marcescere*; etsi non superabitur, donec Spiritu Sancto inflammante caritas Dei vincat pugnans cupiditatem. Ita quandiu teneor amore servandi propriam vitam, aut determinate volo sedere, vel ambulare, nunquam me precipitem dabo, nunquam ab opere, quod volo, desistam; possum tamen velle, & facere oppositum, quoniam in hoc quod volo possum apprehendere aliquam speciem mali, ac præsentem voluntatem abjicere.

Ad secundum respondeo optime exponi definitionem Tridentini Concilii per sensum compositum ac divisum. Neque enim Thomistæ docent quod in sensu composito excitationis & motionis divinæ non sit in nobis

nobis potentia dissentiendi, ut cavillantur nonnulli; sed docent tantum quod non possit componi dissensus cum ipsa efficaci excitatione & motione, ita ut sensus compositus & divisus appellet *positionem actus*, non *possibilitatem*. *Quamvis enim* (audi Beatum Thomam q. 23. de Verit. art. 5. ad 3.) *non esse effectus divine voluntatis non possit stare cum divina voluntate; tamen potentia deficiendi effectum simul stat cum divina voluntate: non enim ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari, & iste potest damnari; sed ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari, & iste damnatur.* Verum ut sistamus in priori responsione in re ab hac doctrina Divi Thomæ non discrepante: concedo posse hominem dissentiri etiam in sensu composito vocationis & excitationis divinæ, non enim est excitatio & motio, quæ proponendo bonum incommutabile cum perfectissima ipsius cognitione necessario trahat ad se voluntatem: sed nego cum tali excitatione divinæ gratiæ ponendum fore aliquando dissensum. Aliud est enim posse dissentiri, aliud dissentiri reapse: stat quippe sine actu potentia, & plura possumus facere, quæ non facimus. Dum excitamur auxilio efficaci infallibiliter assentimur, quoniam Deus facit, ut faciamus, agit ut agamus, & operatur in nobis velle & perficere; atque si facimus, si volumus, si operamur; quomodo simul & semel nec operemur, nec velimus, nec faciamus? Possumus tamen non assentiri, cum talis excitatio non sit luminis gloriæ, & caritatis consummatæ, sed illuminationis & dilectionis, quæ consistit cum indifferentia iudicii. Profecto infallibilitas actus excludit negationem actus, minime vero negationem potentiæ ad non agendum. Dum volo, ut velim necesse est; non est autem consequens, ut dum volo non possim non velle. Fatentur etiam Congruistæ illum, cui gratia congrua parata est, infallibiliter consensurum. Non ergo infert infallibilitas actus negationem potentiæ ad oppositum.

Dicam de Tridentino Concilio ad Tironum eruditionem nonnulla. Congregatum fuit adversus hæresim Lutheri & Calvinī; eorum impiissimum dogma erat extinctum penitus per culpam Adæ liberum arbitrium, ita ut motio & excitatio divinæ gratiæ non adjuvet libertatem, sed hanc nihil cooperantem, &, veluti inanime quoddam, *passive* se habentem, absolutâ necessitate ad opus impellat. Nam Calvinus præsertim lib. 2. Instit. cap. 3. impugnat expresse doctrinam Augustini assertantis Epist. 107. obsequi gratiæ prævenienti a pedessequa voluntate. Concilium ergo Tridentinum non definit gratiam prævenientem non esse per se efficacem, imo id confirmat; & damnando memoratam hæresim declarat sub hac efficaci gratia consistere potentiam ad oppositum, & libertatis indifferentiam. Primo enim, cum hæretici ex præmotione Dei & doctrina de Gratia per se efficaci malâ consecutione inferrent liberum arbitrium non cooperari Deo moventi; definit Synodus Tridentina præmoveri utique & excitari, sed liberum arbitrium non rapi nec-

cessitate, sed etiam motum & excitatum posse dissentire si velit. Doctrinam ergo de Gratia per se efficaci veram supponit & confirmat: consequentiam Calvinii merito negat, & damnat. Nec enim definitum est a Tridentinis Patribus ideo liberum arbitrium posse dissentiri, quoniam excitatur & præmoveretur gratia duntaxat indifferenti: id in nullo Tridentino Canone legimus. Imo si hæc erat mens Patrum: cur id expressis terminis non declarare, & Calvinianam hæresim subvertere a fundamento? Sed ex Tridentino ipso Concilio non solum hac conjectura, verum etiam argumentis plurimis potest evinci falsam esse Molinistarum sententiam, nostram autem verissimam. Mitto quæ de Justificatione declarat, ipsius exordium in adultis a *Dei per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse*, complementum autem etiam ab ipsa gratia, quam confitemur orantes, *Converte nos Domine ad te, & convertemur*: quibus verbis non petimus auxilium, sine quo converti non possumus, idest, gratiam indifferentem, sed auxilium quo Deus nos convertit, gratiam videlicet efficacem. Animadverto. Canonem tertium scilicet. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutoria hominem credere, sperare, & diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur*. desumptum ex Canone 6. secundæ Synodi Arauxicanæ: *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, pulsantibus nobis dicat misericordiam conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia sicut oportet agere valeamus, per infusionem & inspirationem Sancti Spiritus, in nobis fieri confisetur, & aut obedientia, aut humilitati subjungit gratia adjutorium, nempe ut obedientes & humiles simus ipsius gratia donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti, Quid habes quod non accepisti, &, Gratia Dei sum id quod sum*. Superiori ergo Canone etiam Tridentina Synodus per inspirationem, & adjutorium Spiritus Sancti intelligit auxilium, quo fit ut credamus, ut velimus, ut operemur, non illud tantum, sine quo credere, velle, & operari non possumus. Definit etiam Can. 22. *Justificatum sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare non posse*. In sententia autem Adversariorum nostrorum perseverantia non est speciale Dei auxilium: aut si speciale est, debet non esse commune; si non commune fatentur, non dabit solam potestatem perseverandi, sed ipsum perseverare efficaciter operabitur, ut probat Estius in 2. sent. dist. 26. §. 43. & Lescotius Carnotensis Episcopus in Prælect. de Grat. q. 4. art. 13. Revera si Concilium Tridentinum nostram de Gratia sententiam non judicasset oppositam Calvinianæ; Theologi, qui Sacrosanctæ Synodo interfuerunt, postmodum de Theologia pertractantes illam minime propugnassent. Propugnarunt autem ferme omnes, uti demonstrat in secunda parte Antoninus Reginaldus; & potest quisque percipere ex Operibus eorumdem

dem . Et ne singula percurramus , si hi Theologi non admisertunt gratiam per se efficacem ; defendercint necesse est scientiam *mediam* , hac enim scientia non admissa , sequitur Deum praevidisse futura supernaturalia in antecedenti & absoluto suae voluntatis decreto , ut recte Suarez lib. 2. de Scient. fut. condit. cap. 4. At quandonam Scientia *media* prodiit in orbem ? Molina se illam invenisse gloriatur , & consentit Fonseca lib. v. 11. cap. 2. Metaphysices . Alii scribunt etiam traditam a PP. sed adeo perplexe & obscure , ut non eam designaverint nisi nomine scientiae *simplicis* , unde invaluit tantum post assiduam eorumdem Patrum lectionem , auctore Vasquesio disput. 67. cap. 4. primae partis , & Herice disp. v. 11. cap. 10. Tempore ergo Tridentinae Synodi vetus Augustini sententia regnabat , novitia Medistarum aut nondum nata , aut nondum exposita . Sed ad argumentum secundum nimis multa ; tertium jam diluamus .

Prædictum Axioma , *Quod sequitur ex antecedenti necessario , necessarium est* , idem videtur cum isto , *Quod ex inimpedibili per necessariam consequentiam sequitur , illud inimpedibile est & necessarium* ; istud vero damnatum his , non aliis verbis expressum , a Sixto IV. & revocatum a Petro de Rivo testatur in sua *justificatione* Universitas Lovanienfis . A qua etiam solvitur hac ratione argumentum , *Quod vero subjungitur Dei decretum in ipsius esse potestate , non itidem in nostra , eoque illius non impediri libertatem , sed impediri nostram in eo quod ex illo decreto necessario sequitur : hoc inquam nullam eis præbere labendam* . Primum , quia necessitatem colligunt ex ipsa talis decreti suppositione , qua facta non est mutationis locus . Deinde etsi decretum Dei in causse secundae non sit potestate , ipsum tamen ejus causse conditionem in agendo naturalem non inmutat , eoque effectus libertatem , & contingentiam non impedit ; alioquin enim sequeretur liberam non fuisse gentium conversionem , sed necessariam ; quia absoluta Dei promissio de gentium conversione , unde illam per necessariam consequentiam futura colligitur , non erat in hominum convertendorum potestate : esque ante annos 112. in hac universitate cujusdam Petri de Rivo hac primo censurata , deinde vero in Urbe Roma sub Sixto IV. damnata , & ab ipso presente revocata propositio , *Quod ex inimpedibili , &c.* Quibus verbis habes simul quamnam fuerit propositio illa Petri de Rivo , & optimam ad argumentum responsonem . Vide Hist. de Aux. lib. 1. cap. 15. & Jo. Gonsal. contr. v. art. 3. in Append.

Ne tamen a priori responsonem nostram ullatenus recedamus ; dico in omni decreto antecedenti , absoluto & efficaci , quod nobis necessarium dicitur hoc tantum sensu , quia non est in nostra potestate ut ponatur , vel non ponatur , distinguendum esse ratione nostra primo voluntatem Dei clargiendi inspirationem victricem , quam per scientiam *simplicis intelligentia* optime novit operaturam in hominum voluntate
ut

ut velit, & tantum velit, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat, deinde voluntatem Dei adjuvandi voluntatem nostram per gratiam *cooperantem*; atque his duobus statutis habere certissimam futurorum præscientiam, qua in sua prædestinatione novit Deus quicquid est ipse facturus. Hanc præscientiam non evertere libertatem, consentiunt adversarii, nihil enim per ipsam Deus in voluntate nostra operatur. Decretum pariter adjuvandi voluntatem humanam, per gratiam *cooperantem*, nequit libertatem lædere, eo quod effectus hujus decreti est ipse concursus Dei concomitans actuali voluntatis operationem. Si esset ergo in priori decreto antecedenti & absoluto aliquid evertens libertatem, foret voluntas largiendi victicem illam delectationem, quæ a nullo duro corde respuitur. At hæc, quantumvis vivida & efficax, non proponit voluntati bonum sub omni ratione boni, neque excitat amorem, quem superare nequeat mundi dilectio, ideoque ex illo decreto non profluit effectus aliquis inferens necessitatem potentiæ, sive negationem *possibilitatis* actus oppositi; quemadmodum infert supposito antecedens luminis gloriæ, quod manifestans summum bonum in se trahit ad amorem suavissimum quidem, sed necessarium.

Quæ sequuntur non est ex dictis operosum diluere. Augustinus enim docet nos *necessario* sequi quod magis delectat, sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus, non pro negatione *possibilitatis* ad actum oppositum: quo sensu necesse est, ut sedeamus quandiu efficaciter sedere volumus, salva semper potestate non volendi quod volumus. Proximum de vitiis nullius est momenti; in actibus enim *imperatis* a voluntate, cujusmodi est ambulatio, quoniam hi impediri possunt a causa extrinseca, non solum necessitatem pati possumus, sed etiam coactionem; in actibus vero *elicitis*, cujusmodi sunt velle & nolle, semper immunes sumus a coactione, quia voluntas dari nequit invito, neque auferri nisi volenti: possumus tamen velle necessitate, si in bono quod volumus nullam apprehendere valeamus rationem mali, quemadmodum vincula cogunt, quando nullus patet aditus fugiendi. Hanc tamen necessitatem non infert, ut diximus, Gratia Christi; nisi illa, quæ coronat nos in misericordia & miserationibus, idest, vita æterna. Eam objectionem, quæ sexto loco posita est, repellere non est opus; siquidem divinum decretum est ut operemur, sed libere & cum potentia ad oppositum; unde eo supposito repugnat hominem non operari, sed non repugnat, imo conforme est ipsi decreto, operari libere, & posse simul non operari: quod in Scholis consuetum est dici, posse utique sub efficaci auxilio hominem dissentiri *potentiâ possibilitatis*, non *positionis*. Postrema etiam facilius refellitur. Nam ut potentia non sit, ut inquirunt, frustranea, sat est quod possit non agere; nec est necesse, ut aliquando sub efficaci præmotione non agat: alioqui frustranea esset potentia resistendi etiam sub gratia *congrua*; sub qua nunquam libera vo-

luntas resistit; sicuti & potestas non perseverandi collato speciali dono non perseverantiæ, quandoquidem supposito tali dono quilibet perseverat.

Arguunt præterea Medistæ: Isaïæ cap. v. v. 4. conqueritur Dominus de Israelitis dicens: *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* At si necessaria esset gratia efficax, non esset justa talis querimonia; possent enim respondere Israelitæ, *Quid?* Debuisti nobis gratiam per se efficacem elargiri. = Resp. I. cur pariter respondere non possent, debuisti nobis tribuere gratiam congruam? Deinde non loquitur Esaïas de Gratia internæ vocationis saltem victricis: non est enim, qui possit resistere voluntati Dei, *si decreverit salvare Israel*, ut habetur cap. 13. Estheris: atque id decrevisse cur non potuit? Ergo sermonem habet propheta de institutione Ecclesiæ Judæorum, & de gratiis externis, quas omnes comparatione vineæ recenset. Ait enim *plantatam in cornu filio olei*, idest, in montibus Palestinæ pinguisimis atque uberrimis: *sepisse eam*, scilicet tutatum undique ab incurtionibus finitimorum; *lapides elegisse ex illa*, hoc est eiecisse sculptilia, electis ex ea cultoribus suis: *adificasse turrim in medio ejus*, nempe in munitissimo loco Civitatem Jerusalem; *extruxisse in ea turrem*, nimirum propitiatorium, & altare perfusum sanguine victimarum. Quæ sensu mystico, & spiritali etiam conveniunt Ecclesiæ Christi. Tandem si hunc locum ad prædestinatos ad fidem referamus, qui vineæ electæ non immerito comparantur; dico iis etiam auxilium efficax ad credendum divina largitate donari. Atque *donari* dixi; quælibet enim gratia est beneficium indebitum; neque verba Esaïæ significant aliquod Dei beneficium deberi, nisi supposita promissione, providentia, & prædestinatione divina.

Præterea obijciunt nomen gratiæ efficacis inventum fuisse a Calvino: quale autem iudicium feras de sententia tali auctore propagata? Sed his reponimus Calvinum appellare gratiam eo sensu efficacem, quod ipsa omne opus salutare efficiat nihil libero arbitrio operante: at nos dicimus efficacem, quod ipsa faciat, ut faciamus. Addimus Augustinum non solum appellasse efficacem, sed & *efficacissimam* atque *omnipotentissimam*. Dicimus vocabulum etiam intrusum ab hæreticis ad labefactandam Catholicam veritatem, posse retineri ad hanc illustrandam & confirmandam; uti vocabulum *Homoousion*, quod in ore Sabellianorum præfert sensum hæreticum, receptum est ad extirpandam hæresim Arianam. Demum ut recentiores nobis objectant errores Calvini, ita Semipelagiani opponebant Augustino dogmata Manichæorum, asserentes ex illius circa gratiam & prædestinationem doctrina induci fatalem necessitatem, ut vidimus lib. vi. primæ partis cap. 6. mom. 2. **Quale autem iudicium feras de objectis Massiliensium?**

Huc etiam spectant omnia argumenta, quæ pro scientia media afferuntur

runtur tam ex increpatione Corozaitarum, & Bethsaitarum, quam ex iis Augustini locis, in quibus videtur adstruere gratiam *congruam* ad sensa Molinistarum. Verum ad hæc responsum est lib. iv. cap. 12. eandem gratiam quæ in Tyriis & Synodiis fuisset efficax, in Corozaitis & Bethsaitis talem non fuisse ob istorum obdurationem, ut Augustinus scribit cap. 4. de Dono Perseverantiæ: quod ex præcedenti cap. vii. ubi fuit de gradibus & æconomia gratiæ pertractatum est, arbitror omnibus manifestum. Ostendimus etiam citato cap. 12, Augustinum commemorasse gratiam *congruam* sine præjudicio latentis consilii Dei, & locutum de *congruitate*, quam facit ipsa gratia, non quæ pendeat ab extrinsecis circumstantiis; atque id etiam superiori capite octavo iterum confirmavimus. Non erimus ergo in his repetendis nimium importuni, ac morosi. Quod etiam obijciunt, ex nostris principiis removeri virtutes, induci desperationem, ac bonorum operum studia torpescere, in libro de Prædest. Sanctorum cap. xv. fuit evidentissime refutatum. Cumulate quod nos ibidem Monitione V. explicavimus, demonstrat secunda pars Institut. Theologicarum, quæ prodierunt Leodii anno 1705, Et MSS. de Gratia, quæ fuerunt ad usum Patris Desirant Doctoris Lovaniensis ubi cap. 6. probatur Doctrinam de Gratia per se efficaci esse fundamentum omnis virtutis Christianæ iislem plane argumentis, quæ producta sunt in Institutionibus Leodienfibus. Hæc itaque omnia sufficit modo revocasse ad memoriam.

Unum argumentum superest adversus sententiam nostram, quod Thomistis repetentibus gratiæ efficaciam a dominio Dei, & a dependentia causarum secundarum, nihil affert incommodi. Est autem: Admittitur a nobis gratia ab invinsco efficax in hoc tantum statu, ac titulo infirmitatis. At infirmitas exigit solum, ut tantæ vires restituantur infirmo, quantæ sunt in morbo, quo laceffitur. Homini ergo qui trahitur in malum a concupiscentia quatuor graduum, sufficit si medicinalis Christi gratia inspiret sanctam dilectionem, ut quatuor; æque necessaria delectatio est victrix ac prædeterminans.

Verum respondetur eo ipso, quod gratia efficax admittitur ob creaturæ rationalis infirmitatem, efficacem esse ex intrinsecis suis. Primo quia, ut ostendimus, hujus gratiæ proprium est tribuere non tantum *posse*, sed etiam *velle*, atque subvenire infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter operetur. Deinde, quia cum trahatur animus delectatione, si ex æquo afficiatur delectatione sancta & noxia, nunquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram; sed pendebit anceps, donec una sit alterà robustior, eamque deprimat: nullus enim nisi a fortiori vincitur ac superatur; & voluntas vetus & nova, dum ista illam non superat, & pugnant conflictatione, discordando dissipant animam; ut Augustinus docet lib. viii. Conf. cap. 5. Tertio, quia in æquali gradu concupiscentiæ &

gratiæ, gratia concupiscentiæ, non concupiscentia gratiæ succumbet; quia homo, etiam cum æquali virtute, majorem habet ad malum, quam ad bonum, inclinationem; & ideo Augustinus scribit de corrupt. & grat. cap. 12. *Nam si in tanta infirmitate vita hujus, in qua tamen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, &c.* Denique agere & non agere in æquilibrio virium, & determinare seipsum absque efficaci Dei præmotione, est liberi arbitrii fani & robusti, non autem infirmi. Sed de gratia per se efficaci hæc satis.

C A P U T XII.

De Theologico, & pervulgato Axiomate, Facienti quod in se est Deus non denegat Gratiam.

SYNODUM Palestinam damnasse Pelagianam propositionem *Gratia datur secundum merita nostra*, diximus cap. 2. hujus libri. De ipso nunc Pelagianorum capitali dogmate agendum est breviter; cum refellatur argumentis omnibus, quibus Gratiæ necessitatem, & initium cujusque supernaturalis operis a Deo in præcedentibus, & consequentibus disputationibus propugnamus, necnon in libro de Prædest. Sanctorum cap. 3. Aliquam tamen operam a nobis postulant varia Scholasticorum placita; non enim defuere qui naturalibus operibus crederent vim inesse meriti tantum *de congruo* & beneficia supernaturalia obtinenda, & qui existimarent posse homines naturæ viribus sese ad gratiam disponere. Atque dispositionem hanc quidam positivam dixere, quidam vtro negativam tantummodo, quatenus minora committentes peccata, non adeo sunt obdurati & obcæcati, ut Deo vocanti resistant. Est autem inter dispositionem & meritum nonnihil discriminis; quoniam illud movet quodammodo largitorem gratiarum, ut velit beneficia conferre; dispositio aptat ac præparat subjectum, ut si conferre velit, eadem non respuat. Postremam hanc sententiam tenuerunt Durandus, Scotus, & Gabriel, ut scribit Estius libro 2. dist. 26. §. 34. nec non alii plures apud Ripalda de Ente supernat. disput. xvii. sect. 1. & seqq. Molina, ejusque Sectatores bene multi docent facientibus quod in se est per vires naturæ inditas Deum suam gratiam largiri, non quod opera naturalia aut illam mereantur, aut ad illam positive disponant, sed lege quadam, & pacto inito a Deo cum Jesu Christo, ut bene utentibus ratione ac lumine naturali, promissione quadam ex divino beneficio supernaturale auxilium minime denegetur. Non est tamen inter

ter

ter Propugnatores scientiæ *mediæ* hæc opinio communis, sed eam rejicit Suarez de Prædest. SS. lib. 2. cap. v. 11. num. 24. immo num. sequenti nititur demonstrare, quod si vera sit, opera naturalia promerentur gratiam *de congruo*. Vasquez etiam 1. p. dif. 91. cap. 10. scribit illam accedere ad errorem Massiliensium, & horum errorem sufficienter non effugere demonstrat Martinez in Theologicis disputationibus de Gratia disp. 3. sect. 2. Reprobat hanc legem & pactionem etiam memoratus Ripalda disp. xv. 11. sect. 3. n. 17. Oppugnant denique illam omnes Augustini discipuli, & quotquot controversias Pelagianas limatulo judicio versarunt.

Indubitatum est hanc definitionem, *Gratia non datur secundum merita nostra*, sive quod idem est, *non est debita operibus naturalibus*, non tam spectare ad gratiam habituales, quam ad actuales, idest, non ad illam solam, quæ *formaliter* justificat, sed etiam ad illam, quæ ad justificationem disponit. Enim vero de gratia potissimum actuali erat Catholicis adversus Pelagianos concertatio; atque argumenta Augustini de prompta vel ex gratia fidei necessaria ad credendum, vel ex adjutorio implorando etiam a justis ad perseverandum, satis evincunt de auxilio præsertim actuali ac præveniente fuisse cum Pelagio discrimen. Certum est etiam, quod augmenta gratiarum & vita æterna meritis tribuuntur, si meritorum nomine ea intelligas, quæ cum divina gratia comparat sibi liberum voluntatis arbitrium: unde ipsa gloria appellatur simul & misericordia & corona justitiæ; misericordia, quia omnia opera, quæ a Deo misericorditer nobiscum operante non efficiuntur, sunt ad vitam æternam capeffendam sterilissima: corona autem justitiæ, quoniam tanquam merces rependitur meritis auxiliante gratia Dei comparatis. Quibus prænotatis sit

PROPOSITIO I. Operibus naturalibus nec de condigno, nec de congruo mereri possumus supernaturale Gratiæ adjutorium.

Demonstratur primo ex Scripturis. Docent enim Sacræ Literæ a nobis nihil fieri sine gratia, quod ad veram pietatem pertineat: *Sine me nihil potestis facere*, inquit Salvator Jo. cap. xv. 5. & cap. vi. 4. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Docent omne opus salutare a Dei gratia præveniente suum habere principium: *Qui incepit in vobis opus bonum*, inquit Apostolus ad Philipp. 1. 6. & cap. proximo v. 13. *Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere*. Docent neminem prius aliquid Deo tribuere, propter quod gratiæ beneficia rependat: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ait idem Apost. ad Rom. x. 35. & in prima ad Corinth. cap. xv. 7, *Quid autem habes quod non accepisti*. Docent ad rationem gratiæ pertinere, ut non sit debita operibus: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia*, ait idem Apostolus citato cap. x. ad Rom. v. 6. At si operibus naturalibus aliquo pacto gratia foret debita; posset homo

mo aliquid ad salutem pertinenens suamet virtute patrare, posset gloriari a se bonum opus inceptum esse; posset asserere, se priorem aliquid dedisse Deo, & habere meritum aliquod a Deo non acceptum; posset denique contra Apostolicum testimonium affirmare gratiam conferri ex operibus. Nullum ergo meritum inest cuilibet operi naturali ad divinaram gratiarum beneficia obtinenda.

Idem ostenditur ex Conciliis. Inter quæ Diospolitanum oppositum errorem damnassee vidimus supra, & aperte tradit Augustinus in 1. contra Iul. cap. 5, De Gestis Pelagii cap. 29, de Peccato Orig. cap. 6, & in Epist. ad Paulinum 106, sive 186. Confirmat eandem damnationem. II. Arauxianum Can. 3. 4. 6. Concilia Africana apud Prosperum cap. x. contra Collatorem, & Tridentinum, a quo sess. 6. Can. 3. definitum est neminem sine præveniente Spiritus Sancti illustratione posse credere, sperare, aut penitere sicut oportet, *ut ei justificationis gratia conferatur*, & Can. 5. *ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum*. Si autem naturalia opera Deum ad gratiam conferendam allicerent ac moverent; ab illis sumendum esset salus, & justificationis initium. Non ergo alliciunt, nec permovent.

Augustini autem, cui Patres alii subscribunt, innumera sunt loca. *Non enim Dei gratia, gratia erit ullo modo, nisi gratuita fuerit omnimodo*, inquit de peccato Originali cap. 24. & rationem affert, quia, *caritas per Spiritum Sanctum, qui ubi vult spirat, non merita sequitur, sed ipsa merita facit*. In lib. etiam de Prædest. SS. cap. 2. demonstrat non recedere a sententia Pelagii, quam ipse in Episcopali iudicio Palestino damnare compulsus est, Gratiam Dei secundum merita nostra dari, quisquis arbitrat ex nobis esse initium fidei, aut bonæ voluntatis conatum, cui retribuatur supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus. Sed non opus est in re notissima diutius versari. Tantummodo insigni aliquo testimonio demonstrandum est, quæ hucusque fuere producta non esse accipienda de gratia ordinis naturalis, ut commentum sunt Pelagiani. Quos perstringens invictissimus debellator in Epist. ad Sixtum 105. nunc 194. *Abjiciatur* (inquit) *a Christianorum cordibus ista fallacia. Nam omnino non istam gratiam commendat Apostolus, qua creati sumus, ut homines essemus, sed qua justificati sumus, ut homines iusti essemus. Ista enim gratia per Jesum Christum Dominum nostrum. Etenim Christus non pro nullis, ut homines conderentur, sed pro impiis mortuus est, ut justificarentur: quippe homo erat qui dicebatur: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum*. Et statim Augustinus demonstrans non solum gratiam justificationis, sed etiam fidem, omneque auxilium præveniens conferri absque ullo meritum intuitu, ait: *Possim quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, quæ nullis*

nullis præcedentibus meritis datur. *Quid enim habere boni meriti possunt peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hæc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat, Deus propitius esto mihi peccatori: & descendit justificatus merito fidelis humiliatus, quoniam qui se humiliat exaltatur. Restat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis justitia sumit initium, propter quod dicitur ab Ecclesia in Cantico Canticorum, Venis, & pertransies ab initio fidei, non humano, quo isti extolluntur, tribuamus arbitrio, nec ullis præcedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcunque sunt merita, sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram idest sine meritis cogitamus.* Vide etiam de Prædest. SS. cap. 5, ubi demonstrat in sacris literis commendari gratiam, quæ bonos discernit a malis, non qua communis est bonis & malis. Enim vero ille, quem coorcebat Apostolus scribens, *Quis enim te discernit?* non adversus pecus, nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere, quod inesse posset & pessimo, sese inflabat; *Sed aliquod bonum, quod pertineret ad vitam bonam, sibi, non Deo tribuens inflabatur.* Et recte; nam Apostolus reprehendit Corinthios, qui de acceptis donis gloriabantur, & quasi illa haberent a se, ceteros contemnebant. Itaque certissimum est, non solum humanam naturam in qua conditi sumus, sed fidem, vocationem, & quidquid ad justificationem disponit, gratiam esse, quam mereri non possumus præcedenti opere naturali; atque de hac gratia accipiendas esse Patrum, Conciliorum, & Scripturarum sanctorum auctoritates. Et quoniam fides meretur justificationem *de congruo*, & est revera initium salutis, opera autem naturalia, nullo modo ad justificationem salutemque perducunt; dicendum est his nec *de congruo* divinam gratiam aliquem promereri.

Probatur denique omnibus argumentis productis præc. cap. 1x. Si enim gratia daretur secundum merita, esset prædestinatio & gloria opus currentis atque volentis, & unusquisque per liberum arbitrium se a non electis discerneret: non foret Dei vocatio mirabilis atque occultissima: ageret homo, ut ageretur a Deo: frustra Deum orarent homines, ut eis inspiraret fidei ac bonæ voluntatis initium: nec in distributione beneficiorum Dei recurreretur ad inscrutabilia judicia.

PROPOSITIO II. Nemo potest se *positive* ad gratiam disponere; dispositionis autem *negative*, sive minoris obdurationis nullam rationem habet beneficentissimus largitor gratiarum in suorum dispensatione donorum.

Demonstro priorem partem I. Præmissis omnibus argumentationibus; si enim nos ad gratiam positive disponimus, possumus aliquid ad salutem spectans sine gratia Reparatoris; & justificationis exordium ex nobis est, cum ex nobis sit ad eam dispositio. Possumus etiam adversus alios inflari, gloriantes nos priores dedisse aliquid Deo, animam scilicet

licet præparatam atque dispositam, & Deum nobis suamet beneficia non donare, sed retribuere. II. Expresse Concilium Arauxicanum definit can. 6. *Misericordiam divinitus non conferri sine gratia Dei desiderantibus, conantibus, laborantibus, pulsantibus, aut quicquam tale facientibus nobis, atque fieri per inspirationem Spiritus Sancti, ut hæc omnia sicut oportet agere valeamus.* Quid est autem hæc dispositio, nisi forte animi conatus, desiderium, labor, aut tale aliquid? Ubi etiam animadvertit, definire Concilium non tantum per naturalia opera neminem mereri supernaturalia dona gratiarum, sed ulterius ob nullam dispositionem, ob nullam operationem naturalem, *Misericordiam conferri divinitus.* Quibus verbis non solum aliquod meritum, verum & quamlibet dispositionem ad gratiam negat ex nobis esse. III. Tridentinum declarat quod *justificationis exordium a præveniente gratia sumendum est*: Dispositio autem ad gratiam est justificationis exordium: Ergo nequit esse dispositio aliqua istiusmodi, nisi a præveniente gratia. IV. *Aufertur gratia cum a libero prævenitur arbitrio*, ut inquit Profper adversus Collatorem cap. 39. Hæc dispositio prævenit gratiam; Ergo gratiam negat & aufert. V. Aut hæc dispositio cum inspiratione gratiæ aliquo modo connectitur, aut non; si primum dixeris, Gratia est ex operibus: sin autem, nulla est hujusmodi dispositio, quoniam accidentia quæ ad formam disponunt, habere debent cum ipsa forma aliquam connexionem.

Quod vero Deus in distributione gratiarum suarum non adtendat ad minorem obdurationem, sive nihil ad gratiam conferendam, moyeatnr a dispositione, quam appellant *negativam*, probat egregie Augustinus lib. 1. ad Simplic. quæst. 2: ubi demonstrans neque majus ingenium, neque minora peccata, neque honestas utilesque doctrinas esse causam electionis gratiæ, *Sed cum hoc statuerò, inquit, ita me ridebit ille, qui infirma mundi elegit ut confundat fortia; ut eum intuens & pudore correptus ego irrideam & præ quibusdam peccatoribus castiores, & præ quibusdam piscatoribus oratores.* Nonne advertimus nonnullos fideles nostros ambulantes viam Dei ex nulla parte ingenio comparari non dicam quorundam hæreticorum, sed etiam mimmorum? Item non videmus quosdam homines cujusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, & tamen hæreticos, vel paganos? In 1. etiam De peccatorum meritis cap. 22. n. 31. Unde enim fit (ait Sanctus Doctor) ut homo ab ineunte pueritia modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes ceteras provecitior aptiorque consurgat; & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gratia Christiana non possit? Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis & facinoribus coopertus

pertus ita gubernetur ut audiat, ut credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit, laudabiliter vivat. In quibus docet excludendum esse, O altitudo! quod sane non fieret consequens, si minima peccata & negativa dispositio divinam liberalitatem ad elargiendum gratias attraherent.

PROPOSITIO III. Neque lege, aut promissione aliqua, vel pacto largitur Deus supernaturalium gratiarum auxilia facienti quod in se est per vires naturales arbitrii.

Demonstratur I. agumentationibus præcedentibus. Enim vero si facienti quod in se est confertur gratia vi conventionis, aut legis, quamvis liberalissima ac beneficentissime sit constituta, non est amplius inscrutabile iudicium, quare unus trahatur, non alter; nec verum est gratiam a libero arbitrio non præveniri, Deumque in nobis bonorum operum primordia inchoare. II. Dum quæritur de lege aliqua, aut promissione Divina, non est aliquid pro libito affirmandum, sed juxta Scripturarum sanctarum, aut Apostolicarum Traditionum revelationem. Inde vero non constat Deum cum Christo hujusmodi iniisse pactum; siquidem ubi testatur Deus non derelicturum quærentes se, & expectare conversionem nostram & velle salutem, docet etiam se omnia operaturum in nobis, a se gressus hominis dirigi, a se converti corda mortalium, & a se voluntatem præparari; uti probatum est cap. 3. de Prædest. SS. Cum ergo nequeat ex his locis Molinianum pactum inferri, debemus illud tanquam commentitium refellere, eo vel maxime quod gravissimis censuris in ipsum Theologi plures animadverterunt. III. Ut fatetur Ripalda & Martinez, videtur concordare cum erroribus Massiliensium. Et merito: non enim hi asseriebant nos per opera naturalia mereri gratiam, sed Deum expectare hæc opera, ut gratiam impertiatur, ut constat ex verbis Cassiani Collat. XIII. cap. 13. *Ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit ac defendit, ut nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet.* At posita lege ac pactione Moliniana Deus ut gratiam conferat exigit vel expectat opera naturalia. Hujusmodi pactum, ergo, lex hujusmodi habet cum erroribus Cassiani magnam affinitatem. Quod sane argumentum non solvitur, si dixeris non semper gratiam Dei expectare ut velimus, & plerumque omnem nostrum conatum provenire ex Deo: quoniam & hoc fatebatur Cassianus ipse apud S. Prosperum libro contra Collatorem cap. v. ubi Semipelagianum exagitans, *Et satis (inquit) te contra Pelagianorum calumnias præcavere exijlimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas?* & cap. x. ejusdem libri, *Quasi multum gratia tribuas, si in quorundam mentibus bonæ voluntatis initium sit ex gratia Dei, in aliis ex sola natura.* Ex quibus verbis Martinez scribit consequi evidentissime, quod non dissentit a Cassiano, qui dicit *non semper*

To. III.

D d

gru-

gratiam Dei conferri facienti quod in se est ex viribus nature, cum aliquando conferatur etiam non facienti, imo nolenti ac resistenti. IV. Nec illud verum est, quod adversarii contendunt, gratiam conferri ex Dei liberalitate, si debeatur ex lege & pactione; ut probatur auctoritate & exemplo. Docet quippe Augustinus lib. 11. ad Bonif. cap. 8. n. 18. quod si *per nos incipit cupiditas boni, ipsum captum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium, & sic gratia a Deo non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur.* Et Prosper citato loco cap. 6. *Quomodo autem non advertis te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, Gratiam secundum merita nostra dari; cum aliquid precedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, querentis pietas, pulsantis instantia, præcipue cum omnes huiusmodi & accipere & invenire & intrare dicantur.* Si ergo qui faciunt opera moraliter bona & gratiam accipiunt, & misericordiam inveniunt, quomodo eadem opera erunt nullius meriti? In parabola quoque Evangelica apud Matth. cap. xx. Paterfamilias denarium Operariis spondit conventionem quadam & pacto: & tamen debitum fuisse constat ex verbis illis v. 14. *Tolle quod tuum est, & vade.* Neque dicas hoc verum esse respectu Christi Domini, cum quo pactum initum est; nam merces non solum imputatur iis, qui operarios conducunt, & paciscuntur de pretio: sed ut Apostolus scribit ad Rom. iv. 4. *ei, qui operatur.* Quapropter si gratia tribuitur operibus naturalibus ex conventionem etiam liberali & munifica imputatur secundum debitum & Christo qui fides una cum Patre sancivit, & hominibus singulis quod in se est exercentibus. V. Postremo, ut ratiocinatur Thomas de Lemos lib. 1v. Tract. 6, Quis non videt juxta hanc Molinistarum doctrinam posse tuto defendi dogmata Pelagiana, quod omne opus bonum sit ex nobis, non a prævenientis gratiæ auxilio, & conatibus nostris se inferat Deus adjuvando possibilitatem, & largiendo sanctæ operationis incrementum?

Sequitur ex dictis, Theologicum axioma, quod Isaacus Habert demonstrat antiquissimum esse, atque ex Patribus derivatum, ita esse accipiendum, ut facienti quod in se est cum adiutorio gratiæ moventis & operantis Deus gratiam tribuat uberiores, sive fidem perfectam, sive justificationem, sive augmentum caritatis, sive gloriam ac sempiternam beatitudinem: atque ita prolatum esse, non ad divinam præmotionem evertendam, sed ad inflammandam torpentem hominum voluntatem. Recte itaq. S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. *dicendum quod nihil homo potest facere nisi a Deo moveatur, secundum illud Joan. 15. Sine me nihil potestis facere, & ideo cum dicitur homo facere quod in se, est dicitur hoc est in potestate hominis secundum quod est motus a Deo.* Si alia esset hujus pronuntiati intelligentia; aut Gratia daretur

secundum merita, aut ad illam absque divino auxilio sese homo dispo-
neret, aut interesset adumbrata a Molina conventio, aut possent im-
pune vagari decreta Massiliensium; quæ omnia mihi videor sufficien-
ter refutasse.

SOLVITUR OBJECTIO.

Argumenta Contrariorum, quoniam disputando de Eleſtione San-
ctorum ea singulatim expediſſi, atque hoc ipſo loco ſtudi præoccupare,
explodam nunc brevi. Scripturis itaque, Patribus, rationique, in-
quiunt Adverſarij, hæ poſitiones repugnant. Scripturis quidem; nam
in Prov. xvi. 1. legimus: *Hominis eſt animam præparare*. Zach. i. 3.
Convertimini ad me, & convertar ad vos. Matth. xxv. 15. *Et uni de-
dit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique ſecun-
dum propriam virtutem*. Lucæ xi. 13. *Dabit ſpiritum bonum petentibus
ſe*. Joan. i. 12. *Quotquot autem receperunt eam dedit eis poteſtatem: ſi-
lios Dei fieri*. Apoll. ad Rom. vii. 18. *Nam velle adjacet mihi, perſi-
cere autem bonum non invenio*. Et Apocal. iii. 20. *Ecce ſto ad oſtium,
& pulſo; ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, in-
trabo ad illum*. Noſtrum eſt ergo diſponi, converti, petere, uti naturali
poteſtate ac virtute, velle, oſtiumque aperire; & Dei eſt adjuvare, &
gratiam tribuere quærentibus, volentibus, petentibus, & pulſantibus.

Repugnant præmiſſæ theſes & Patribus, Græcis præſertim; Ori-
geni, qui Hom. 29. ſuper Num. ait: *Si offeramus Deo juſtitiã no-
ſtram, accipiemus ab ipſo juſtitiã Dei*. Et Chryſoſtomus Hom. 45. in
Genefim, aliſque in locis plurimis docet, homines ſe prius ad gratiæ
beneficia diſponere, & hæc promereri. Idem affirmant Latini, Am-
broſius in primis, qui lib. 4. in Lucam ſcribit *non dormientibus divina
beneficia ſervari, ſed obſervantibus*. Hieronymus in i. contra Pela-
gium Dialogo ait: *Conſtat ergo inter nos, in bonis operibus poſt pro-
priam voluntatem, Dei nos niti auxilio; & cap. 2. Noſtrum quidem eſt
velle & currere, ſed ut voluntas noſtra compleatur & curſus, ad Dei
miſericordiam pertinet*. S. Auguſtinus in lib. xix. de Civit. Dei cap. 13.
ſcribit Deum dediſſe hominibus quædam bona huic vitæ congrua;
eo pacto æquiſſimo, ut qui mortalibus talibus bonis paci mortalium ac-
comodatis recte uſus fuerit, accipiat ampliora atque meliora, ipſam ſci-
licet immortalitatis pacem, eique convenientem gloriam, &c. Et in
Opere contra Porph. cap. 9. *Deus, inquit, nulli unquam deſuit qui di-
gnus fuit, & cui deſuit, dignus non fuit*. Divus etiam Thomas de Ve-
rit. q. 14. art. xi. ad primum, docet quod ſi aliquis nutritus in ſylvis du-
ctum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni & fuga mali, certifi-
ſime ei Deus vel per internam inſpirationem revelaret ea, quæ ſunt cre-
denda, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Pe-
trus

trum ad Cornelium. Habet autem consimilia 1. 2. q. ult. art. 3. in C. atque aliis in locis.

Demum adversantur assertiones nostræ rationibus : quarum prima petitur ex anima rationali, cujus creationi non officit quod homo corporalem materiam præparet ac disponat : similiter nec gratiæ liberam largitionem tollit, si quis ad eam possit se naturaliter præparare. Altera defumitur ex efficacia Sacramentorum, quibus, cum sint sensibilia, & consent elementis ac verbis, iis tamen positis nescuntur institutione ac lege character & gratia. Tertia sit : Dummodo affirmetur gratiam non dari secundum merita, evitatur sufficienter Pelagianismus : Juxta Molinæ sententiam gratia non datur secundum merita, sed ex divina liberalitate ac beneficentia. Igitur juxta hanc sententiam Pelagianismus sufficienter exploditur. Ita impugnantur superius statuta argumentationibus a Divina scriptura, a sententiis Patrum, atque a ratione depromptis.

His omnibus constat quid sit respondendum ex dictis. Sacræ enim literæ commendant liberum arbitrium, sed minime tollunt gratiam prævenientem ; siquidem ex opposito docent *præparari voluntatem a Domino*, Prov. 14. vers. 70. Deum operari *in nobis velle & perficere*, ad Philip. 11. 13. atque his similia superius producta : de quibus videndus Augustinus in 11. de Peccat. meritis cap. 18. & 19. Quod obijciatur ex cap. 16. Prov. solvitur his verbis a D. P. Aug. lib. 11. ad Bonif. cap. 9. n. 19. *Sed nimirum quod scriptum est, Hominis est præparare cor, non bene intelligendo falluntur, ut existiment cor præparare, hoc est, Inebare sine adjutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere. Absit ut sic intelligant filii promissionis, qui cum audierint Deum dicentem, Sine me nihil potestis facere, quasi convincant eum dicentes, Ecce sine te possumus cor præparare : & num. 20. Ecce Dominus admonet ut præparemus voluntatem, in eo quod legimus, Hominis est præparare cor, & tamen ut hoc faciat homo adjuvat Deus, quia præparatur voluntas a Domino, & aperit os ita jubendo, ut nemo possit, nisi id faciat adjuvando, cui dicitur, Labia mea aperies*. Plura ididem. Similiter virtus illa, secundum quam Deus unicuique talenta distribuit, non est absque præmotione Spiritus Sancti, ut recte S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 3. Quamquam necesse non est, ut in parabolis omnia prorsus rei significatæ respondeant. Sunt & qui hunc locum exponunt de gratiis gratis datis, & muneribus Ecclesiasticis, quæ ut plurimum conferuntur hominibus naturali virtute exornatis ; licet hæc etiam Deus quandoque largiatur infirmioribus. Ad vers. 12. Joannis respondet S. Pater Euarat. in Psal. 120. *Unde acceperis hanc potestatem ? Credentibus, inquit, in nomine ejus. Si ergo credis, ipsi tibi potestas data est*. Vide & cap. 3. n. 6. libri 1. contra duas Epist. Pelag. Verborum Apost. ad Rom. vii. sensus est, bonum velle, quod nobis adjacet operante Dei gratia, ut

aderat Paulo vocato jam atque juftificato, non fufficere ad perfectionem honorum operum abfque gratia Dei cooperante, ob pravam cupiditatem captivantem in lege peccati, ut ftatim explicat dicens, *Nous enim quod volo bonum, hoc facio*, poffibilitatem perfectionis fuæ ponens in Dei gratia; ut Auguftinus fcribit lib. 111. num 73. Op. Imperf. Locuf Apocaly. demonftrat oppofitum, videlicet, Deum pulfare ad oftium, antequam homo aperiat, & gratiam vocantem præcedere voluntatis humanæ conatus.

Idem eft fentus Patrum: qui affirmant nos per liberum arbitrium divina gratia præmotum ad juftificationem, & ad ampliora beneficia difponi. Ita Chryfoftomus, & Ambrofius. De illo tamen, quoniam nonnulli aufi funt illum Semipelagianis connumerare, inftituam iterum orationem. Origenem ii, quibus placet lavare laterem atque Aethiopem, poterunt eadem refponfione explicare: nos enim de illo prolatum cap. 1. judicium nolumus retractare. D. Hieronymi in primo dialogorum verba fignificant quæftionem inter Catholicos & Pelagianos non fuiſſe, an detur in nobis liberum arbitrium, cujus eft velle & currere, neque an detur gratia confequens, a qua eft operis confummatio: unde Critobolus agens Pelagiani perfonam refpondit: *Conflat, & fuper hoc nulla contentio eft*. Igitur erat controverfia de gratia adjuvante & operante, quæ antecedit omnem motum bonæ voluntatis, eamque gratiam Atticus propugnaturus ait: *Nous fic donata eft liberi arbitrii gratia, ut Dei per fingula tollatur adminiculum*. Reftiffime autem Auguftinus in lib. xix. de Civit. Dei cap. 13. ait, quod bene utentibus bono quolibet temporali æquiffimo pacto rependitur æterna gloria: at opus habet mortalis homo, ut bene utatur temporalibus bonis, *magifterio divino cui certus obtemperet, & adjutorio ut libere obtemperet*, inquit S. Pater capite proximo. Mitto quæ Gregorio de Valentia textum hunc proferenti contigiffe narrat Auâtor Hiftoriæ de Auxiliis pag. 302. poftremæ editionis. Adverto etiam dici ab Auguftino *pactum æquiffimum*, ideoque non agi de benefica conventionem Moliniftarum. In memorato contra Porph. Opufculo ait S. Pater Deum non defuiſſe iis, qui digni fuerant, ita tamen ut ipſe dignos fecerit ſua vocatione & propoſito, ut explicat in 11. Retract. cap. 31. Quod attinet ad S. Thomam, quidam dicunt priorem retractaſſe ſententiam: nos arbitramur ubique locutum abfque præjudicio præmotionis divinæ, ut conſtat ex 1. 2. q. 109. art. 6: ad 2. & q. 112. art. 3. in Corpore.

Nec perdifficile eft oppoſitas argumentationes elidere: quarum prima in Adverſarios retorquetur. Rationalis quippe anima, cum certas materiei diſpoſitiones exigat, eft naturalis corporum forma, iſque debetur: eſſet ergo & gratia naturalis quædam perfectio, ſi homo ad illam ſe nativa poteſtate diſponeret. Pertinent enim cum diſpoſitio, tum forma ad unum, eundemque ordinem. In ſecunda latiffima eſt diſparitas,

spartitas, quoniam Sacramenta, in quorum participatione dignoscitur Ecclesia visibilis, debent constare sensibilibus elementis: supernaturalis autem res pendere non debet a naturali, nisi huic divina virtus accedat. Ceterum hæc quoque argumentatio retorquetur; quandoquidem nemo vi Sacramentorum percipit gratiam, si contritionem habeat tantummodo naturalem: igitur naturalis dispositio ad gratiam obtinendam non sufficit. Ad Postremam respondeo, ipsum P. Molinam in Epistola, quam refert Herice de Præd. d. 27. cap. 7, nec non Ripalda & Martinez citato loco, fateri necessarium non esse ut quis incurrat in Semipelagianorum errores, meritum concedere conatibus solius naturæ, cum sufficiat iis subungere gratiam pedisequam. Quare sub finem laudatæ sect. 2. inquit Martinez: *Satis constat illius sententiæ auctores non effugere, quantum par esset, doctrinam Massiliensium*. Id vero demonstratum est supra in tertia Propositione. In Censura etiam San-Germanensi dicitur eandem sententiam *Semipelagianismum inflaurare mutatis tantum vocibus*. De qua Censura Contensonius, Juenin, Piette. Nihilotamen minus habeant ista solam conclusionem, quæ de arte Dialecticorum descendit: hoc nobis asserentibus non esse in nobis, quid amet Deus, nisi ex illius liberalissima & munificentissima largitate, atque repentibus cum Prospero, quinto ac sexagesimo Epigrammate:

*Tales a Domino, quales formamur, amamur;
Non quales nostris extitimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet:
Et sibi perpetuo, quod placeat, faciat.*

DE THEOLOGICIS
DISCIPLINIS
LIBER DECIMUSQUINTUS
S I V E
DE HÆRESI SEMIPELAGIANA.

ELIQUIAS Pelagianorum, sive sparfos circa Christi Gratiâ errores, postquam Augustinus Pelagii hæresim profligaverat, proximo libro decrevimus infectari. In his autem vellicandis occurrunt nobis monita quædam utilia ad doctrinam simul, atque ad mores spectantia: quorum primum est, perniciosas hæreses, ubi semel radicem fixerint, non absque magna difficultate, firmissimoque Apostolicæ auctoritatis judicio extirpari; & aliquando recisas talia germina emittere, quæ solent furculis, nisi opportune evellantur, abundantioribus fruticari. Alterum est, viros quoque percelebres, quales fuerunt Vincentius, Cassianus, Hilarius, erroribus fieri interdum obnoxios: unde debemus attendere quid habeamus ex nobis, quid ex munere Largitoris; ne aliquis nostrum adversus alterum gloriatur, sive scientiâ præditus sit, sive decore atque honestate virtutis. Postremo denique Cælestini, ac Prosperi exemplo docemur, quanto nobis studio pro Christi Gratia, amplissimoque Augustini Nomine pugnandum sit, aut audeant Adversarii magnificare humanæ libertatis conatus, aut illam nitantur evertere, aut opponant ejus-

ejusdem cum divinis constitutionibus repugnantiam ; quod cum Augustinum præsertim discipulorum interfit, iis merito post Pelagianam hæresim trado Semipelagianam breviter Historicis, & Dogmaticis thesibus refutatam.

C A P U T I.

Quanam fuerit Semipelagiana hæresis, & qui illam intruserint, qui profligaverint.

POSTREMO Capite etiam Semipelagianam hæresim cœpimus oppugnare ; illius enim decreta fuerunt bonam voluntatem, quæ fidem præcedit, ex nobis esse, in consequentibus non deesse divinæ Gratiæ adiutorium. Posteaquam S. P. Augustinus gratiæ operationem, ac divinæ voluntatis propositum tot, tantisque lucubrationibus confirmaverat ; complures in Lugdunensi præsertim, & Arelatenfi Provincia, arbitantes ex Augustiniana Doctrina consequi fatalem necessitatem, in oppositam sententiam abierunt, tria dogmata ex adverso constituentes. Fuit primum, iustitiæ aliquod initium, bonam scilicet voluntatem credendi esse ex nobis absque divinæ gratiæ auxilio ; ex hujus autem fidei & voluntatis merito gratiam & justificationem conferri : unde hæc erat illorum vox, ut scribit Petrus Diaconus ad Fulgentium, *Meum est velle credere, Dei autem gratia est adjuvare*. Deinde asserabant Prædestinationem nullam esse, nisi ex meritorum præscientia, & parvulos etiam eligi ex prævisione operum, quæ facturi essent, si viverent : posse augeri, vel minui prædestinatum numerum electorum, & posita electione secundum gratiam, inutiles esse hortationes & correctiones. Ita scripserunt ad Augustinum Hilarius & Prosper, atque ita contendit Faustus de libero arbitrio lib. 1. cap. xi. & lib. 2. cap. 3. Tertio, quod confectarium hujus est, dixerunt perseverantiam non esse speciale Dei donum præparatum iis, qui sunt a massa perditionis prædestinatione discreti : ut constat ex Resp. Prosperi ad vii. objectionem Gallorum. Pertractabimus hoc libro de priori tantum dogmate, in quo revixit hæresis Pelagiana ; quoniam de Prædestinatione differimus in prima Parte, & de Perseverantia disputabimus libro xvi. 11.

Non male dixeris hujus hæresis originem ad antiquiora tempora referendam. Ipsum Augustinum nondum Episcopum similiter errasse, ex ipsius confessione didicimus in cap. 3. de Prædest. SS. Similia tenuisse quosdam Monachos Adrumeti circa annum 424. sed statim ab Augustino correptos, alibi scriptum est. Erravit pariter Vitalis quidam Carthaginensis, quem ab errore revocavit idem Augustinus, quatuor circiter annis ante dissidia Adrumeti, ut liquet ex Epistola 107. vel 217. scri-

scripta vertente anno 420. Sed coepit coalescere in Sectam Semipelagianismus anno 428. aut insequentem, cum delato in Gallias libro de Corrupt. & grat. scripto ad eisdem Monachos Adrumetinos, coeperunt Lirinenses Monachi, inter quos aliqui scientia & sanctitate conspicui, infestari S. Patris doctrinam. Scripserunt ea occasione ad Augustinum Hilarius & Prosper, quorum acceptis Epistolis, ille edidit libros de Prædestinatione Sanctorum, & de bono perseverantiæ, referens etiam de reliquiis Hæresis Pelagianæ triumphum. Horum Semipelagianorum duces fuisse Cassianum scribit Norisius lib. 2. cap. 1. & 5. ante Norisium Vossius lib. 1. cap. 7. Suarez Prolog. v. de Grat. cap. v. Petavius de Hist. Pelag. & Semip. cap. x. n. 11. Gonzales Controv. iv. art. 10. quibus accedunt Tournely q. 3. pag. 91. Isaac Habertus lib. 2. cap. v. 11. §. 3. eum Theologorum, & Historicorum maximo numero. Infelicitate eum purgare conati sunt, quos refellit Norisius in Appendice cap. 2. necnon Henricus Cuykii, Possévinus, Petrus Ciaconus, Thomas Pius, & ex Scholasticis novissime Antonius Boucat de Grat. Dissert. Præambula art. v. 11. Fuit autem Cassianus primum Diaconus S. Joannis Chrysostomi, postea Presbyter Mafsilienfis, insignis, & facundus Scriptor, ut appellatur in Chronicis Prosperi ad an. 433, nisi elogium istud infartum sit, quomodo annotavit Pontacus. Scripsisse Cassianum novimus de Institutis Cœnobiorum libros xii. Collationum libros xxiv. & adversus Nestorium de Incarnatione opus singulare. Collationes scriptas constat anno 432. ex notis Conradi Abbatis Urspergensis apud Gerardum Vossium lib. 2. de Hist. Latinis cap. xvi. contra Nestorium scripsit *absolutis Collationum libellis*, ut ipse testatur in libri ingressu: de Institutis autem Cœnobiorum ante editas Collationes.

Post Jo. Cassianum fuisse Ducem & Coryphæum Semipelagianorum Faustum Rejessem probat Norisius lib. 2. cap. xv. & in Append. cap. 3. Et quidem jure merito. Quippe in eadem sententia fuere Theologi Lovanenses in Justificat. Censuræ, Baronius ad annum 490, Bellarminus de Script. Ecclæs., Theologi fere omnes, atque illustriores Historici. Suos nihilominus, ut mali omnes, habuit Patronos, inter quos celebrioris famæ sunt Driedo, & Ruardus Tapperus laudati a Vossio lib. 1. H. P. cap. 10, & Sirmondus & Cellotius a Norisio in memorato loco Appendicis. Faustus Lirinensium Monachorum Abbas factus anno 433. eisdem rexit annos supra viginti, electus post Maximum Episcopus Rejenfis. Scripsit de Spiritu Sancto, de Gratia & libero arbitrio, & libellos, atque Epistolas alias apud Gennadium.

Et hunc, idest, Gennadium adhæsisse Semipelagianis vera est, & communior sententia, quam tenent Lovanenses Theologi, Thomas Bradwardinus, Ferdinandus Mendoza apud Vossium loco nuper laudato. Accedunt Bellarminus de Script. Ecclæs. Gonzales Controv. iv. art. 14. Norisius lib. 2. cap. 16. & Appendicis postremo, Baronius ad

an. 388, & posterioris ætatis Scriptores eruditissimi, quos recensere non vacat. Sed neque huic defuit Defensor illustris, quem eloquenti Apostrophe compellat Norisius, Franciscus Suárez Prolog. v. de Gratia. cap. 5. Scripsit Gennadius librum de viris illustribus, & multorum opinione de Ecclesiasticis Dogmatibus rejectum in Appendicem Tom. vii. Operum Augustini: & illum quidem circa annum 492. Porro si hi tres Cassianus, Faustus, Gennadius connumerentur a nobis inter Semipelagianos, neminem arbitror futurum, qui non fateatur nos aut meliorem causam suscipere, aut consentire præcipuis, gravissimisque Scriptoribus.

Aliqui sunt autem sanctitate, atque eruditione percelebres, quos Semipelagianos dici ægre ferunt nonnulli; inter quos eminent Vincentius Lirinensis, & Hilarius Arelatenfis. Scripsit Vincentius Commonitorium anno 434. & Semipelagianus probatur a Norisio lib. 2. cap. xi. Non aliter sentit Scriptor Eminentissimus de Hilario Episcopo Arelatenfi eodem libro cap. 2. Plures utrumque defendere aggressi sunt: sed cumulatius, nec servata erga Norisium moderatione, Bruno Neusser in Apologia, quam ex Prodomo Velitari retulerunt Bollandistæ ad diem v. Maji, & Franciscus Macedo in libro, cui titulus *Commentationes duæ*, &c. Qui nec styli acrimonia, nec rationum vi potuerunt efficere, quin subscriberent Norisio viri literarum laude celebratissimi, uti dicam sequenti capite tertio. De Hilario tamen invaluit nuper opinio Semipelagianismum ejurasse; eaque unde muniatur, ostendam, de horum virorum celebritate dicturus, ut æquum est, non indigne. Gabriel Vasquez censet Semipelagianum etiam Joannem Chrysostomum: id vero prorsus immerito. E contra Theophilus Raynaudus operam perdidit in disputatione Theologica pro Defensione Valeriani Cenensii, non ut ipse putat, Cemeliensi, qui vixit ætate Fausti Rejenfis; cum Valerianus aperte Semipelagianum se prodat Homilia xi. xvi. & xviii. Verum de ipso, quemadmodum & de aliis obscurioris nominis, necessarium non arbitror pertractare. Similiter nec de Arnobio juniore, pro quo decertavit Vossius lib. 1. H. Pelag. cap. xi. pag. 569. refutatus a Norisio lib. 2. cap. 15. Disceptandum ergo erit, ut habeamus etiam rationem temporum, de Joanne Chrysostomo, de Cassiano, de Fausto, de Vincentio, de Hilario, & de Gennadio.

Quod priusquam facere aggrediar, dicam pauca de infelici exitu Semipelagianismi, & de glorioſis ejusdem Oppugnatoribus. Post Augustinum, de quo satis de Hist. Pelag. cap. 4. steterunt adversus Semipelagianos Hilarius & Prosper: & S. Patrem adhuc viventem de Massiliensium erroribus certiore fecerunt. Defuncto S. Parente, cum Semipelagianii redderentur audaciores, simul Romam ad Cælestinum profecti sunt, ut is novos Pelagianos reprimeret. Maxime autem enituit in horum extirpatione sollicitudo beati Prosperi. Scripsit contra eosdem

Epi-

Epistolam ad Rufinum anno 429. exagitavit Cassianum libro contra Collatorem circa annum 433. proximo anno 434. respondit ad Capitula calumniantium Gallorum, ad Objectiones Vincentianas, & ad Excerpta Genuensium: edidit ipsa occasione Epigrammata plurima, & celeberrimum carmen de Ingratis. Num scripserit libros de Vocatione Gentium, inter Eruditos dissensio est; laudant tanquam genuinum illius opus Scriptores plurimi: negant Henricus Noris, & Vossius: reliquit iudicium disquisitioni Eruditorum Philippus Labbe. Eundem Prosperum contra vulgarem opinionem non fuisse Episcopum Regii Lepidi probant haud obscure Labbe, & Norisius, ex quo Episcopum nunquam appellaverint aut Victorius Aquitanus, aut Gelasius Papa, aut Genuadius Massiliensis, aut Marcellinus Comes, aut aliquis veterum ante Honorium Augustodunensem, qui Gennadii verba transcripsit depravata Amanuensium errore. Episcopum tamen Regiensem, quamvis nullo certo argumento, agnoscunt post Honorium Scriptores Itali, Sixtus Senensis, Possevinus, Baronius, Ferrarius, Sigonius; nec non Thomas Braduardinus, Martinus Polonus, Trithemius, & Vossius. Is animadvertit cum Pontaco in vet. libb. vocari Prosperum aliquando Episcopum Rheginensem, & Regium Italiae interdum dici Rheginum: affert etiam Inscriptionem extantem Regii in æde Carmelitarum, *Hic situs est Prosper, quo sancto Praefule Clerus*, &c. Consentiant antiqua Breviaria Regiensis Ecclesiae, & nostrum ad diem 24. Novembris. At hæc rigidioribus Criticis nequeunt plenissime satisfacere: ac nos dubitatione distrahimur. Nullatenus tamen assentiri possumus Bellarmino scribenti de Script. Eccl. Prosperum fuisse Episcopum Rheginensem in Provincia Provinciae, quia subscripsisse invenitur Synodis Vasensi & Carpentorastensi. Interfuit enim his Prosper Aurelianensis Episcopus successor Aniani; non Aquitanus, qui cum Augustino scripserit Epistolam circa annum 429. certe jam ætate grandævus, non potuit adesse memoratis Conciliis anno 527. & 529. celebratis.

Operâ Sanctorum Prosperi, & Hilarii Cælestinus Papa scripsit contra Pelagianos Epistolam ad Galliarum Episcopos anno 431. Capitula huic Epistolæ annexa Cælestini non esse dudum viri docti observarunt, Vossius, Norisius, Natalis Alexander, Presbyteri Ballerini, & Auditor Adnot. in Estium dist. 26. lib. 2. §. 26. Nos tamen aliquando sub Cælestini nomine ea laudavimus exemplo Petri Diaconi, Cresconii, Dionysii Exigui, Vasquesii, aliorumque; quod iussu vel approbatione Cælestini fuerint a Prospero, vel ab alio defensore Augustini concinnata: atque ita sanctitati quorundam Semipelagianorum, qui certo definitioni Pontificis non repugnassent, melius consulitur. Enimvero in illis Capitibus aperte damnantur, qui fidem, piusque animi desiderium, ac primum bonæ voluntatis motum negant esse donum Gratiae. Commendat tamen Cælestinus Augustinianam doctrinam, illiusque oppu-

gnatores compescit. Idem præstitit Gelasius in Epistola ad Picanos Episcopos scripta Albino Consule, idest, anno 493: itemque Hormisda in Epist. ad Possessorem data sub annum 520. Eo vertente scripsit ad Africanos Episcopos exules in Sardinia Petrus Diaconus. Idem Episcopi in Synodali congressu anno 527. Semipelagianismum impugnarunt, & Augustini doctrinam Synodica Epistola probarunt & confirmarunt.

Tandem proscripta est Semipelagianorum hæresis in secunda Synodo Arauxicana. Hanc celebratam sub Leone primo anno 443. aut 444. fuit olim fere communis opinio, ut liquet ex Præfatione ad opera Prosperi editionis Duaci, & ex Tom. 2. Conciliorum Surii. Verum jam constat habitam fuisse sub Felice IV. Decio Juniore V. Consule, hoc est, anno 529. ut observant PP. Mauro-Benedictini in Append. Tom. x. Op. Aug. Garnerius dissert. 2. in Mercatorem, & erudita disputatione Gerardus Vossius lib. 1. H. P. cap. 53. Confirmavit Concilium Arauxicanum Bonifacius II. in Epistola ad Hilarium Arelatensem datâ anno 530, Lampadio, & Orestis Coss. tum Synodus Valentina Imperante Lothario anno 840, ac postremo Tridentinum Concilium Sessione vi. habita anno 1546. Atque hæc de ortu, fortuna, & interitu Semipelagianismi.

C A P U T II.

Vindicatur S. Joannes Chrysostomus a nota Semipelagianismi.

QUAMPLURES Chrysostomi doctrinam ab omni Semipelagiano errore purgatam apertissime demonstrarunt, ut Ferdinandus Velliosilius Adv. in Tom. 1. q. 9. Sixtus Senensis lib. v. annot. 101. Alexander H. Ecc. Sæc. iv. c. 6: atque præter alios Scholasticos Ysambertus 1. part. q. 23. dist. 2. art. 4. L'Herminier Tom. 4. de Gratia pag. 151. & seqq. Isaac Habert. lib. 1. cap. 8. §. 3. & cap. 24. §. 5. Ant. Boucat. Dissert. Præambula de Grat. art. 6. & recentiores ceteri. Et si vero loci ambigui eorum Patrum, qui floruerunt ante exortam hæresim Pelagii, & præsertim illorum qui ad populum habebant conciones, nequeunt Semipelagianis asferre aliquid adjumenti ob validissimas rationes productas cap. 7. de Elect. Iustorum, atque alibi repetitas; tanta nihilominus mihi est existimatio & auctoritas Joannis, ut aliorum nervosis doctisque vindicationibus aliquam & ego addam, per quam illata illi injuria veritatis vi, præsidioque propulsetur.

PROPOSITIO: Chrysostomus Semipelagianismum præfocavit potius, quam docuit.

Contextam ego S. Doctoris apologeticam argumentationem hoc pacto. In Semipelagianis quatuor sunt attendenda, aut primum ipsorum dogma jam a Catholicis omnibus refutatum; aut principia & do-

doctrinæ capita, quibus illud firmare moliebantur; aut ex opposito argumenta, quibus oppugnatum est: aut Canones, quibus invenitur proscriptum. Quid enim aliud, ut dignoscantur Semipelagianismi notæ, necessum erit expendere? Sanctus autem Joannes Chrysostomus capitale Semipelagianorum assertum rejicit omnino, fontes, a quo profluit lutulentum illud dogma, illustrat & clarat: rationem primam, qua exploditur, ipse suppeditat: eadem verba Canonum, quibus damnatur, sunt ex illius verbis exscripta. Igitur Chrysostomus Semipelagianismum non intrusit, non fovit; sed compressit, & suffocavit. Singula sic demonstro. Primarius Semipelagianorum error est, initium fidei, aut bonæ voluntatis esse ex nobis. Error iste a Chrysostomo evertitur: ait enim Hom. 4. in cap. 2. ad Ephes. *Ne beneficiorum magnitudo extollat te, vide quomodo te reprimat. Gratia, inquit, per fidem. Deinde ne rursus liberum arbitrium perimeretur, nostra etiam adhibuit; atque iterum illud idem sustulit, dicens, & hoc non ex nobis. Non enim fides, inquit, ex nobis. Nisi enim venisset, nisi vocasset, quomodo credere posuissimus? Quare nec fidei nostræ est, sed Dei: illud ipsum donum Dei est, ne quis gloriatur, ut nos erga Gratiam gratos reddat.* Quibus verbis fidelissime ad literam ex Græco translatis, ait eruditissimus Habertus, ubinam illa in Chrysostomum tanquam gratiæ ad fidem initiantis ignarum, aut inimicum, invidiosa criminatione? Certe tanquam spuma in scopulum illisa concidit, & evanescit. Homilia pariter xix. in Epist. ad Roman. expendens ea verba, *Vide bonitatem Dei &c. Non dicit* (inquit Chrysostomus) *vide igitur virtutem tuam, aut labores tuos; sed Dei bonitatem, ostendens, quod universum ex superna gratia sit factum, instituensque credentem, ut tremat.* En Chrysostomum capitale Semipelagianorum assertum verbis expressissimis rescentem.

Momenta vero Semipelagianorum erant, cum hortationes scripturarum affirmantium Deum expectare voluntates hominum & extendere tota die manus suas ad non credentes & contradicentes, nec non hominum esse præparare animam suam: tum libertas arbitrii, quam autumabant everti, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates. His, ut in antecedentibus dictum est, respondent Catholici expectare Deum voluntatem deliberatam, divinæ vocationi obtemperantem, atque non coactæ, non necessitate compulsam, & inhærentem mandatis; donari tamen illi misericorditer ut velit, ut faciat, ut veniat per gratiam prævenientem, & Spiritus sancti illuminationem, inspirationemque dilectionis: ita ut non tollatur gratia, non denegetur arbitrium: istud quidem, quia non necessitatur, nec cogitur; illa, quia non expectat merita, sed facit. Quid vero Chrysostomus? Hæc ante exortum Semipelagianismum diserte tradidit, docens Deum non prævenire voluntates humanas, uti dogmatizabant Manichæi, impellente ne-

neceffitate ; quandoquidem dum meremur , aut demeremur , operamur cum deliberatione atque eleétione : totum autem opus , ideoque ipsam voluntatis primam in bonum inclinationem præfupponere gratiam moventem . Audi Joannem , vere Chryfoftomum , ideft aurei eloquii , Hom. 12. in Epift. ad Hebræos negantem auxilium præmovens , neceffitatem inferens voluntati : *Non prævenit , ne perdat liberum arbitrium* . Verumtamen audi iterum hæc ſcribentem Hom. 12. in 2. ad Corinth. cap. 4. *Manifestum eft ſua quemque voluntate vel malitiam , vel virtutem eligere . Verum in noſtra voluntate totum poſt gratiam Dei relictum eſt* . Eſt ergo apertiffima ſententia Chryfoſtomi , Deum expectare quidem voluntatis noſtræ deliberationem & opus , ac noſtrum eſſe manum aut ad ignem , aut ad aquam extendere , ſed nihil , quod pertineat ad veram , & Chriſtianam virtutem , a nobis fieri niſi poſt gratiam , licet hæc non ita nos præveniat , ut evertat liberum voluntatis arbitrium . Quamobrem uti Semipelagianiſinum non juvant ea loca , Scripturarum ſanctarum , quæ clamant noſtra intereſſe , converti , velle , querere , parare animam ; ita errorem illum non alunt , nec ſovent ſententiæ Joannis ſæpe numero ſplendida oratione dicentis referre noſtra credere , parere , & perfectioris ſanctitatis ponere fundamenta .

Jam vero dicendum aliquid de ratione præcipua , qua Semipelagianus error ſubvertitur . Eſt ea deprompta ex verbis Apoſtoli in 1. ad Corinth. cap. 4. *Quid autem habes , quod non accepiſti ?* Iſ teſtatur ſe fuiſſe convictum S. P. Auguſtinus , cum ſimiliter erraret putans fidem , qua in Deum credimus non eſſe donum Dei , tertio de Predeſtinat. Sanctorum capite . Quanti ponderis hæc Apoſtolica verba ſint ad revincendum Semipelagianiſinum dixi cap. xi. præcedentis diſſertationis , repetam in hac quarto , & longe melius commonſtrat Doct. Gratia in quinto libri , quem nunc laudavi . Nec ſentit oppoſitum S. Chryſoſtomus . Expendens Apoſtolicum teſtimonium Hom. xii , *Sed eſto ſis laudandus , inquit , & revera habeas donum , & hominum judicium non corrumpatur : ſed neque ſic oportet ſuperbia efferri , quippe qui non ex te habes , ſed a Deo accepiſti . Quid igitur te habere ſimulas quod non habes ? Sed eſto habeas , habent & alii tecum . Igitur quod accepiſti habes , neque hoc tantum , & illud , ſed quicquid habes : non enim merita hæc ſunt , ſed Dei gratia . Quamvis fidem adducas , a vocatione eam accepiſti ; quamvis peccatorum veniam adducas , quamvis dona , quamvis virtutes , omnia inde tibi provenerunt . Quid igitur habes , quaſo , quod non acceperis habes ?* Argumentum primum ac ſingulare iſtud eſt : eodem convictus fuit Auguſtinus : eodem Semipelagianos ipſe oppugnavit ; eodem uſi ſunt Canone 6. Patres Arauxicani .

Fluit nunc veluti ſponte ſua argumentationis noſtræ pars quarta ; & apparet in Chryſoſtomi Orationibus reperiri ipſa Canonum adverſus

Se-

Semipelagianos editorum verba, atque vim, auctoritatemque verborum. Dixi modo de Canone sexto Arauxicano: hunc attuli non semel, & novissime cap. x1. & x11. de H. P. Facias, Lector, ejusdem Canonis cum recitatis verbis Chrysostomi collationem. Legas & Canonem alium Arauxicanæ Synodi numero tertium. Eccum: *Si quis invocatione humana gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Esaiæ Prophetæ, vel Apostolo idem dicenti. Inventus sum a non quærentibus me, palam apparui iis, qui me non interrogabant.* Hoc ergo Canone demonstratur necessitas prævenientis auxilii ex cap. 65. v. 1. Esaiæ, & ex 10. Epistolæ ad Romanos 20. Inquiramus nunc interpretationem Chrysostomi Hom. 18. in Epistolam ad Romanos. En illam: *Non dicit, quod ipsi per se Deum attrahere potuerint; sed & eorum, qui ex gentibus credebant factum deiciens, ostendensque quod totum gratia sua perfecit, dicit, Ego palam apparui iis, & ego inventus sum.* Vides in Chrysostomo vel ipsos Canones Arauxicanos? Ergo imperitus, aut ad audendum profectus esse debet, quisquis tanquam Semipelagianum rodit & vellicat præclarissimum Ecclesiæ Doctorem, qui prædamnavit Semipelagianismi capitale decretum; qui explosit fallacia Massiliensium interpretamenta, & elisit argumentationes, antequam proferrentur; qui rationem primam ac validissimam pro necessitate gratiæ ad initium fidei promovit: qui præformavit Arauxicanæ Synodi definitiones, & Canones. Hæc omnia præstitit Joannes Chrysostomus. Igitur Semipelagianismum præfocavit potius, quam docuit. Atque hæc erat propositio demonstranda.

CONTRARIA OBJECTIO REPELLITUR.

In eandem cum Semipelagianis conspirasse sententiam S. Joannem Chrysostomum nititur probare Gabriel Vasquez disput. 89. cap. 4. ex Hom. 42. in Genesim, ubi docet Deum voluntatem nostram attendere & ex Hom. 27. in qua ait aliquam ex nobis poenitentiam esse, ac proinde dilectionem & spem, quæ tamen de se non sufficiat ad delendum peccatum, nisi accedat gratia Dei; quibus similia tradit Cassianus Collat. 20. cap. 8. Eandem doctrinam habet Chrysostomus in Hom. de Daniele, & serm. 1. de Verbis Domini. Insuper addit Vasquez disp. 91. cap. 8. ex Hom. 17. in Joannem hæc verba Chrysostomi: *Hinc admoneri possumus Deum suis in nos beneficiis nostras non prævenire voluntates, sed a nobis incipendum esse, &c.* Urget & Hom. 12. in Epist. ad Hebræos, ubi parum a principio hæc habet: *Oportet nos eligere primum quæ bona sunt, & tunc ipse quæ sua sunt introducit; non enim antecedit nostras voluntates, ne ledatur arbitrium.* Possumus addere quæ scripsit Hom. 26. in Genesim de Noe: *Quandoquidem quæ sua erant omnia contulit, eorum etiam quæ a Deo sunt abunde potitus est.* Et in Pl. 120, *A nobis principia.* Hom. etiam 8. in Epist. ad Rom. tradit fidem

dem præcedere, & gratiam impetrare. Denique pluribus in locis affirmat gratiam iis conferri, qui reddunt se gratia dignos, ut Hom. 41. de Sancta Pelagia. Præfesto quisquis docet a nobis esse virtutem, nos divinis beneficiis non præveniri, nostrum esse principium bonorum operum, ad nos pertinere ut velimus & præeligamus, & gratiam dari iis, qui præbent se dignos gratia, is per omnia Semipelagianis adhæret. Adhæret ergo Semipelagianis Chrysostomus.

Resp. dist. minorem: Semipelagianis consentit, qui docet virtutem esse a nobis deliberate operantibus & volentibus post gratiam prævenientem, & inspirantem nobis bonam voluntatem indeliberatam; qui docet nos prævenire divina beneficia, qualia sunt augmenta gratiarum, sanctitas & iustitia, incrementa virtutum, aliaque huiusmodi; qui docet nos præeligere & velle, quatenus in voluntate nostra totum post præmoventem gratiam relictum est; qui docet denique Deum non antecedere voluntates nostras præmotione necessitante atque impellente; nego quod is Semipelagianis adhæreat. Qui hæc omnia docet excludendo gratiam præmoventem, ac prævenientem, concedo. At Joannes Chrysostomus gratiam hanc non excludit, ut supra demonstratum est. Ergo quamquam alicubi scribat, nos velle, nos prævenire beneficia Dei, nos præeligere, nos dignos reddi voluntate nostra gratis uberioribus, inter Semipelagianos immerito cooptatur.

Quamquam vero hæc responsio ex argumentatione nostra redditur manifesta: singula objecta a Vasquesio, & etiam aliunde superaddita, cursitans repulsabo. Itaque Hom. 42. in Gen. loquitur Chrysostomus de eleemosyna, in qua Deus respicit voluntatem nostram, non censum; quod probat exemplo mulieris, quæ in gazophylacium duo tantum minuta projecit, & Sareptanæ viduæ, quæ l'prophetam pavit Eliam. Huic quidem voluntati rependit Deus remunerationes gratiarum: sed hanc voluntatem num sine gratia a nobis esse docet Chrysostomus? Imo animadvertit Sareptanam mulierem, ut Eliam pasceret, a Domino habuisse præceptum & gratiam, & recitatis verbis Scripturæ, *Præcipiam mulieri viduæ ut pascat te*, statim ait, *Vide spiritus gratiam, dilectæ*. Quod si in hac ipsa Homilia ait nos a Deo adjuvari dum entimur ad virtutum agones; loquitur de gratia cooperante: opponens virtutem gratiæ iis, qui spectant quidem, sed non adjuvant in ludis Olympicis decertantes. Hom. 27. demonstrat justificationis gratiam non conferri adultis, nisi eos pœniteat, nisi sperent, nisi diligant. Et hæc sunt Semipelagianismi argumenta? Essent, si ad pœnitentiam non requireret gratiam: sed hanc eodem loco commendat in servo, cui Dominus dimisit debitum, dicens: *Bonus Dominus non solum quantum petiit, sed quantum ne cogitare quidem ausus fuit, dedit*. Is enim ejus nos est, ut vincat, & præveniat petitiones nostras. Hæc frustra requires in Collationibus Cæsiani, unde errores sciant Semipelagianorum,

eorum , ut dicam proximo capite . In Homilia de Daniele loquitur de augmento gratiarum ; Daniel enim , puerique alii iusti erant , & illos gratia prævenerat benedictionibus dulcedinis . Hanc tamen Homiliam non constat esse Chrysostomi , eruditis pluribus repugnantibus . De augmentis gratiarum loquitur etiam in Hom.26. de Noe , in 41. de Pelagia , & ubicunque de iustis instituit orationem . Etenim cum Noe *perfectus* dicatur , non consideratur a Chrysostomo in principio , sed in progressu virtutis : atque Pelagiam laudat martyrium patientem , postquam Dominus illi donaverat , ut pateretur . Martyres quidem fortiter pugnantes gratiâ Dei confortari verum est : nec gratia cooperans tollit prævenientem , quemadmodum subsequens ac perficiens non tollit cooperantem . Decimâ septimâ Homiliâ in Joannem sermo est non de prima vocatione ad fidem , sed de beneficiis collatis Andreæ , quem sponte obtemperantem vocationi Dominus constituit Apostolum , & familiari consuetudine complexus est . Hunc tamen locum depravatum contendit Gonetus de Prædest. disp. 2. art. 3. §. 6. & legendum esse *præveniri* , non autem *non præveniri* , uti legitur in Veneta editione anno 1183. sed labitur manifeste , ut constat ex proxima antithesi , *sed a nobis incipiendum* , &c. , & ex Græcis codicibus , quos consulto perlegens vidi ita habere : ταυτὴν παιδείαν ἔτι ἡ χάρις τὰς ἐκλήσεις ἡμῶν ἡ δὲ τις διπλαῖα . εἰδὼ , &c. In Hom.12. ad Hebræos liquet , ut observatum est supra , excludi præmotionem necessitantem ; atque , ut adnotavit Habertus , sit sermo non de iis , qui sunt in privatione gratiæ , sed de iis , qui stant , currunt , & potestatem habent non dandi in commotionem pedem suum . Quod colligitur ex verbis sequentibus : *Etiamsi curras , etiamsi studium adhibeas , ne tuum existimes , si quid recte gestum est . Nisi enim celesti auxilio potiaris , omnia frustra sunt* . Denique in Epistolam ad Romanos Hom. v111. dum ait fidem impetrare gratiam , loquitur Chrysostomus de Gratia sanctificante ; siquidem & hæc habet eodem loco , *Accedit fides per gratiam attracta* . Quare ex his apparet argumenta omnia , quæ adversus doctrinam Chrysostomi proferuntur , vitrea esse , & ficulna : atque inter Cassianum , Hilarium , Vincentium , aliosque Semipelagianos , doctos alioqui , sanctosque viros , nec non inter complures nullius falsæ doctrinæ suspectos , & sapientiâ præclaros , extare & eminere Chrysostomum ,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi .

C A P U T III.

De sanctis viris , quorum doctrinam fuligo Semipelagiani erroris aspersit .

PRÆMITTENDUM est nihil derogare sanctitati ac virtuti eorum , qui ante exploratam circa prævenientis gratiæ auxilium veterum traditionem ,

ff

tionem ,

tionem, expressasque definitiones Romanorum Pontificum, aut Sanctorum Conciliorum, profundissimas gratiæ ac libertatis quæstiones aut ignorarunt, aut non exacte explicaverunt: aut proprio indulgentes ingenio fallaci sensu, quod cuiusvis hominis est, quadam verba fuerunt interpretati. S. enim Prosper Semipelagianos Massilienses in Epistola ad Augustinum servos Dei, ac tales, qui vitæ meritis ceteros antecellerent, spiritualium studiorum viros, claros egregiosque in omnium virtutum studio, & in ceteris Augustinianæ admiratores, sectatoresque doctrinæ appellat. Hilarius etiam illos summa cum laude commemorat, & scribit illos, hoc excepto, quod pertinet ad initium fidei, in factis & dictis omnibus Augustini sanctitatem fuisse admiratos. Dum ergo illos Semipelagianos dixerō, non illorum personam me accusaturum declaro, non mentis pervicaciam, non voluntarium errorem, sed solam falsitatem doctrinæ, qualem in suis quoque scriptis ante Episcopatum editis S. Augustinus deprehendit, & qualem Vasquesius absque ulla Sanctorum injuria suspicatus est in Chrysostomo, & in Marco Eremita. Quare si forte nobis vel excedit hætenus, vel in posterum defluet verbum aliquod contumeliosum, quod è pectore nostro utinam non erumpat; sancte profitemur dogmata nos adversari, non Auctores; quemadmodum ajebat Prosper in Pelagianæ pravitatis reliquiis *non mediocris virulentia fibræ nutriri*, cum tamen, ut diximus, sanctitatem Massiliensium debitis laudibus celebraret. His vero præmissis sit

PROPOSITIO I. Cassianus non potest a Semipelagianismo excusari.

Probatur 1. Testimonio Isidori Pelusiotæ Cassiani condiscipuli, qui Epist. 309. loquacem & temerarium appellat, & doctrinæ S. Augustini impugnatorem: ex Adone Viennensi, qui in Chronicis ad annum 425. scribit: *Opera illius a Catholicis cautissime legenda, maxime de libero arbitrio & gratia*; addit errores illius non ad plenum purgare potuisse, cum vellet, Cassiodorum Senatorem Ravennatensem: ex Cassiodoro ipso scribente cap. 29. Divinarum institutionum Cassianum purgatum ab erroribus etiam a Victore Martyritano: ex Thoma Braduardino, qui lib. 2. de causâ Dei cap. 4. Cassiani sententias appellat *Hæreticas, & Pelagianæ veneno prægnantes*; ex parente Ecclesiasticorum Annalium, qui ad annum 433. scribit certo falli, qui Cassianum credunt *fuisse omni ex parte catholicum*. His consentiunt omnes fere Scriptores. Non ergo absque magna testimoniorum auctoritate Semipelagianismi Cassianus insinuitur. II. Probatur ex quo in S. Officio Generalis Inquisitionis Hispaniæ damnata fuit hæc propositio Thomæ de Ituren: *Cassianus non fuit Semipelagianus*. Vide Gonzales controv. iv. art. 9. III. Probatur quoniam S. Prosper adversus Semipelagianos fidem catholicam egregie defendit. Illum his verbis commendat in Martyrologio Romana Ecclesia, *Eruditione & pietate insignis adversus Pelagianos*

gianos pro fide catholica strenue decertavit. Illius opera dicuntur a Gelasio in Concilio Romano *custodienda & recipienda*. Ex illius & Augustini scriptis fabricati sunt Canones Synodi II. Arauxicanæ. Ipse autem Prosper suum maxime studium contulit in refellendo Cassiano. Editum adversus hunc librum contra Collatorem, constat ex titulo, constat ex Cassiani verbis passim in hoc libro productis, constat ex cap. 2. ejusdem Operis, constat ex antiquissimo Corbejensi Codice præferente hunc titulum: *Liber S. Prosperi pro Prædicatoribus Gratia contra librum Cassiani Presbyteri, qui prænotatur De protectione Dei*. Hæc est Collatio 13. habita cum Abbate Chæremone. Quod autem Antonius Boucat respondet in hac Collatione non esse sensum Cassiani, ab eoque historice referri sententiam Chæremonis, refelletur infra ipsius Prosperi expressissimis verbis. IV. Probatur ex decreto Gelasii, qui statim post recepta Opuscula Prosperi ait, *Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum apocrypha*. Triplici autem sensu dicitur aliquis liber apocryphus, vel quod non sit auctoritatis divinæ & in Canone Scripturarum sanctarum, vel quod incertum habeat auctorem, vel quod doctrinam exhibeat non plane catholicam. Opuscula Cassiani nequeunt appellari apocrypha primo & secundo sensu; non primo, quoniam dicerentur apocrypha etiam opera Prosperi, aliorumque Sanctorum, quæ ibidem declarantur esse recipienda & custodienda: non secundo, propterea quod Auctoris, idest, ipsius Cassiani nomen apponitur. Sunt ergo Apocrypha eo quod doctrinam contineant non undequaque Catholicam. Hanc Gelasii Censuram impetere quidam volunt, non Collationes Cassiani, sed libros de Institutis Monachorum. Verum si id concedatur, quid inde? Profecto sequeretur hos quoque libros non esse immunes erroris, ut revera non esse demonstrat Norisius lib. 2. cap. 1. §. *Interim*. Neque est ulla ratio- ne probabile Romanum Pontificem expungere reliquos Cassiani libros, non illum de Protectione refutatum a Prospero ibidem insignibus Gelasii laudibus celebrato. Ipsum vocabulum *Opuscula Cassiani* videtur appellare non omnia hujus Scriptoris Volumina, sed e grandioribus voluminibus ad refellendum excerpta. V. Probatur ipsius Cassiani verbis. Qui posteaquam collat. xiii. cap. 3. scripserat non solum actum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, quæ sane verba videntur esse catholica, sequenti cap. 9. venena spargens, *ut autem evidentius clareat* (inquit ille) *etiam per natura bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen nisi a Domino dirigantur ad consummationem virtutum pervenire non possunt, Apostolus testis est dicens, Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. En manifeste Cassianus initium bonæ voluntatis a nobis esse autumat, exponens quæ dixerat tertio capite, intelligenda esse aut de gratia conditionis, qualis est facultas arbitrii, aut de eo quod accidit nonnunquam, & in por-

tione, non in universitate bonorum. Ita animadvertit S. Prosper cap. 3. num. 8. atque ita nos demonstravimus cap. xi. præcedentis prop. 3. Etiam Apostolicum testimonium explicat Prosper cap. 4. n. 14. dicendo, *Vox ista (Velle adjacet mihi) vocati est, & jam sub gratia constituti*, scilicet, ut egomet explicavi in solutione objectionis. Legantur reliqua capita memoratæ Collationis, nec non lib. xii. de Institutis Monach. cap. 14, ubi docet, naturaliter inesse cuique animæ virtutum semina beneficio Creatoris inserta, conatus humanos gratiam præcedere, divinamque misericordiam conferri laborantibus ac desudantibus, aliisque plura puri puti Semipelagianismi argumenta.

Obijcit Antonius Boucat. Cassianus Collat. 3. cap. 4. sic loquitur: *Ex Deo quidem est, quoties inspiratio quadam immixta in cor nostrum nonnunquam etiam dormientes nos ad desiderium æternæ vitæ, & salutis exuscitat*. Rursus Collat. xiii. cap. 3. *Quibus manifeste colligitur, non solum actum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia bona voluntatis inspirat*, &c. Addit Boucat in resp. ad objectiones, S. Prosperum damnare in Cassiani Collatione non sensum ipsius Cassiani, sed Abbatis Chæremonis. Cum enim, inquit, sit liber Collationum Patrum, solummodo ad sensum auctoris Collationis, nusquam vero auctoris libri spectandus est.

Resp. Boucatum, ut in aliis pluribus, in defensione Cassiani nihil proferre, quam verba. Etenim verba deprompta ex cap. 4. Collationis tertiæ demonstrant Cassianum fateri gratiam in portione (inquit S. Prosper) *quam negabat in universitate vocatorum*. Quid sibi vult adverbium illud *nonnunquam*? Neminem id puto ignorare. Nonnunquam ait Cassianus tam bene, quam bene alibi, *Nonnunquam etiam conatus bona voluntatis vel exigit, vel expectat*. Quod profertur ex cap. 3. Collat. xiii. ita a Prospero retunditur cap. 2. num. 7. *Doctores Catholice, cur professionem tuam deseris? Cur ad fumosam falsitatis caliginem relicta serenissima veritatis luce devolveris?* Etenim Cassianus cap. 9. ut supra ostendimus, definitionem præcedentis cap. 3. ita explicat, ut omne donum descendat a Patre luminum, quatenus naturæ bonum beneficio Creatoris indultum est, & nonnunquam in portione vocatorum gratia etiam dormientes exuscitet. Hæc ubi adnotavit Prosper, inquit num. 10. *Post hæc concludit, quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus potest extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari. Et ubi est quod regulari definitione præmissum est, non solum actum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur & consummat in nobis?* Ecce hic etiam si bonis captis necessarium Dei fateris auxilium: ipsos tamen laudabiles motus, appetitusque virtutum, remota gratia Dei, nude libertati adscribis arbitrii. Quod postremo loco positum est hac ratione refellitur. Si Prosper non redarguit sensum Cassiani,

sed

sed Abbatis Chæremonis, si in Collationum libro nusquam sensum Scriptoris putas esse spectandum, cur Cassianum conaris defendere contorto textu verborum capitis tertii, quæ Chæremonis erunt, te iudice, non Cassiani? Deinde ubinam Cassianus quod ponit in ore Chæremonis aut emollit, aut notat interjecta parenthesi, ne fallat lectorem? Rursum quomodo non loquitur Cassianus in proprio sensu, dum etiam libro de Institutis Monachorum duodecimo constantissime definit *perfectiorem sine gratia Dei a nemine consummari*, sed primam gratiam præsto esse occasione sibi tantummodo, a nobis bonæ voluntatis oblata? Num Cassianus refert modo verba Chæremonis? At declarat se hoc dicere, & seniorum sententia plane & constantissime definire. An libros de Institutis Monachorum & tu abjudicas Cassiano? At librorum illorum. Auctor promissit Castori lib. 2. cap. 9. se Patrum Collationes lteris mandaturum, ne dubitares diversos esse Scriptores. Postremo audias Divum Prosperum hæc capite 2. scribentem: *Igitur in libro, ejus prænotatio est = De Protectione Dei, = vir quidam sacerdotalis, qui disputandi usu inter eos, quibuscum degit excellit, Abbatem quemdam introducit de Gratia Dei, & de libero arbitrio differentem, ejus se per omnia probasse, ac suscepisse ostendit sententiam: ut jam non cum illo nobis sit negotium, qui forte tales opiniones suas aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; sed cum isto, qui ad instrumentum inimicorum gratiæ Dei talem studuit proferre doctrinam.* En argumentationes recentioris hujus Theologi ab ipso Impugnatore Cassiani contritas. Sed Boucat contradicit sibi ipsi, cum supra art. 3. pag. 56. probet Semipelagianos non admisisse gratiam actualem ad initium fidei ex Collat. xiii. Cassiani, cap. 8. & 11.

Objicies 2. cum alijs Apologistis. I. Collationes Cassiani a summis, sanctisque viris summopere commendantur, a D. Benedicto capite 24. Regulæ, a Joanne Climaco Gradu 4. Scalæ, a Petro Damiani lib. 5. Epist. cap. 19. ab alijs. II. Cassianus in Monasterio S. Victoris prope Mafsilium tanquam Sanctus colitur, recondito ejus corpore in Crypta loculo marmoreo quatuor columnis suffulto, & capite incluso in theca argentea gemmis ornata. Celebratur etiam Sancti Cassiani festiva dies 10. Kal. Augusti cum solemnitate octavarum. III. Nunquam expresse in damnatione Semipelagianorum Cassianum invenimus nominatum.

Resp. ad 1. In his quæ spectant ad Religiosorum institutionem in Collationibus Cassiani multa reperiri utilissima, ideoque merito laudantur a prædictis summis sanctisque viris, nec non a Gregorio, Fulgentio, Dominico, Thoma Aquinate, ceterisque præditis discretionis iudicio, & a palea triticum discernentibus. Ad 2. respondeo nonnullos de sanctitate Cassiani dubitare, eo quod S. Prosper illum accusare videatur hypocrisis & superbiæ, & in Congregat. de Auxilijs Clemens VIII. auctore P. Lemos lib. 1. de Auxilijs div. Grat. cap. 22. & Gonzales Con-

Controv. IV. art. 10, prohibuerit ne Cassiani reliquæ venerationi exhiberentur. At ego nolo Cassiani sanctitati detrachere, cum Gregorius Magnus lib. VI. Epist. 12. laudet Monasterium in honorem S. Cassiani consecratum, ut observat Pagius ad an. 433. n. XVIIII. & quæ de illius sanctitate dicta sunt, arbitror esse verissima. Respondeo itaque nihil derogare sanctitati notam Semipelagianismi, ut præmonui initio hujus dissertationis: quare si Prosper carpit Cassianum acerbiori sermone, quælibet verborum asperitas doctrinam spectat, non Auctorem; vel aliquos alios Semipelagianos superbos forte & hypocritas, factos sanctitate Monachorum, quibus cum sentiebant, audaciores, sectatoresque pravitate doctrinæ, non probitatis atque virtutis. Clemens autem VIII. rejecerit reliquias Cassiani vel quia non constabat de illarum, ut inquirunt, *identitate*, vel quia non est privati hominis cultum Sanctorum, quos tales non declaravit Ecclesia Romana, ubique promovere; vel quia opportunum non erat ebullientibus controversiis de Gratia promovere existimationem Cassiani. Ad tertium respondeo personam Cassiani merito non fuisse damnatam, quoniam non errabat perviciacæ cordis, sed ignorantia, & existimabat errorem suum procul abesse ab hæresi Pelagiana: unde Prosper cap. 3. scribit Collatorem nec cum hæreticis, nec cum Catholicis plenam habere concordiam; & num. 61. de ipso ceterisque Semipelagianis ait, *Quoniam tamen, dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio*. Si Augustinus pepercit nomini, & personæ Pelagii antequam damnaretur, & reus fieret solemnisi tergiversationis ac pertinaciæ; si nec Bajus a Pio V. in damnatione propositionum suarum, ut illius honori consuleretur, expresse nominatus est: quantomagis servandum id erat cum viris doctrina, & sanctitate conspicuis?

Objicies 3. Cassianus fuit discipulus S. Joannis Chrysostomi. Si ergo doctrina Chrysostomi in materia de Gratia Catholica est; erit & Catholica doctrina Cassiani: = Resp. Isaac Habert lib. 2. cap. 17, Cassianum a Joanne Chrysostomo expulsum fuisse ab Ecclesia Constantinopolitana, ubi Diaconi fungebatur officio. Nititur hæc opinio auctoritati Trithemii in Catalogo virorum illustrium, S. Antonini Florentinorum Archiepiscopi 2. p. Hist. tit. 10. cap. 10. §. 2. Sigeberti in Chronicis ad an. 425, & Vincentii Bellovacensis lib. 12. Speculi Hist. cap. 14. His non assentior, 1. quia Cardinalis Norisius principio lib. 2. Hist. Pelagianæ demonstrat ex lit. Innocentii ad Clerum C.P. Cassianum, & Germanum venisse Romam in causa Chrysostomi ab eodem Clero legatos. 2. Quia ex Historia Sozomeni & Nicephori constat Cassianum non a Chrysostomo, sed cum Chrysostomo fuisse Constantinopoli expulsum. 3. Quia ad finem usque vitæ Cassianus præceptoris sui Chrysostomi fuit studiosissimus, ut liquet ex dignis, plenissimisque laudibus, quibus doctrinam ac sanctimoniam ejus exornat circa finem librorum de Incarnatione

tione adversus Nestorium, ubi etiam testatur se a Chrysostomo habuisse institutionem & disciplinam, & referendum totum ad honorem magistri, quicquid putatur esse discipuli. Melius itaque respondebis, Cassianum aliquas sententias Chrysostomi, quæ prima specie videntur Semipelagianæ, non plane fuisse affectum.

PROPOSITIO II. Faustus Rejenfis Episcopus fuit revera Semipelagianorum imbutus errore.

Certissima est hæc propositio, & probatur I. Ex cap. *Sancta Romana*, in quo Fausti Opuscula rejiciuntur ut apocrypha. II. Ex epistola Hormisdæ ad Possessorem, ubi Pontifex pariter declarat scripta Fausti non esse recipienda. III. Ex Joanne Maxentio, quem Faustum egregie refutasse, & pro Gratia Christi magno studio ac fervore decertasse testantur PP. Africani exules in Sardinia, & inter eos Fulgentius libro 1. de Veritate Prædestinat. Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiast. Baronius ad an. 490. Vasquez 1. 2. disp. 199. can. 3. & Suarez Prolog. 5. de Grat. cap. 5. IV. Ex eodem Fulgentio, quem conscripsisse septem libros adversus Faustum, ejusque placita circa liberum arbitrium & gratiam, affirmat S. Isidorus Hispalensis in Catalogo Virorum illust. cap. 14. Syncellus in vita Fulg. cap. 28. & PP. Africani in Epist. Synodica ad Monachos Scythas, quæ legitur inter Opera Fulg. Tom. vi. Biblioth. PP. V. Ex S. Cæsario Arelatenf, quem adversus Faustum propagasse Augustinianam doctrinam constat ex Ennodio Ticinensi apud Baronium ad an. 508. VI. Ex Petro Diacono, qui Tract. de Incarnat. & Gratia demonstrat Fausti doctrinam Ecclesiæ plurimum esse nocivam. VII. Ex his, quæ scripsimus de H. Prædestinat. lib. 6. cap. 14. ubi demonstratum est a Semipelagianis Defensores Gratæ & Augustini discipulos tanquam Prædestinatos fuisse traductos, atque in hoc maxime Faustum intendisse ingenii sui nisus & molitiones. VIII. Ex Synodo Arauxicana, quam præsertim contra Faustum fuisse celebratam constat ex Norisio lib. 2. cap. 23. IX. Ex libris Fausti de libero arbitrio: in quorum altero, cap. 6. docet in electione ad gratiam *observari merita*; Abelem divinis placuisse conspectibus *per insitum a Deo generaliter bonum*, atque *per propriæ voluntatis affectum*; dari aliquam fidem per legem inscriptam visceribus, ob quam *bonum credulitatis non novellum est privilegium, sed vetustum*; inter ipsa mundi coalescentis exordia datam hominibus virtutem fidei, quoniam inspiravit Deus *animæ notitiam suam*. Capite quoque x. exemplo Gentilium nititur ostendere, per legem naturæ indiscrete vigentem inter sensum cujusque hominis *inesse homini intellectum Dei pariter & cultum*; ante munera Redemptoris circa rationabilem creaturam semper *auctoris dona viginisse, a Conditor quidem summo præscripta per naturam, sed per gratiam confirmanda*; hoc nostrum esse, ut qui pro fragilitate idonei non sumus, *quærendi & pulsandi importunitate placeamus, perfectissima providentia*

tia hominem conditum ad sanctæ imaginis dignitatem laboribus & conditionibus explorare; vilescere gratiæ oblationem, nisi fuerit obedientiæ præmissa devotio; non esse in quo jucundetur benignitas largientis, si non prius explorata fuerit inquirentis aviditas. Hæc & alia permulta Faustus: ex quibus paret non admisisse gratiam Salvatoris nisi ad consummationem perfectionemque virtutis, ad initium vero sanctæ credulitatis tantummodo bona naturæ, & gratiam legis atque doctrinæ. Fuit ergo Semipelagianus, imo Semipelagianorum antesignanus & princeps, qualem haberi a plurimis liquet ex Notatione, & Indice expurgatorio Magistri S. Palatii præmissis Operibus Fausti Tom. VI II. Max. Biblioth. PP. pag. 523.

Revincitur ex dictis Sirmondus, qui in Hist. Prædestinarianæ Apologiam pro Fausto concinnavit. In qua primum ait Faustum accusatum a Joanne Maxentio infecto Eutychiana labe: cum Maxentius Orthodoxus fuerit, ut ostendam in libris de Incarnatione; nec solus, sed alii viri sanctissimi, Romanique Pontifices Fausti scripta tanquam Semipelagianismum olentia rejecerint. Addit Afros Patres Faustum infectatos, quoniam illorum menti infederat error Prædestinatariorum. At Commentum de Hæresi Prædestinarianæ rejectum est: & quamquam extitisset reapse; nequit tribui Africanis Patribus, maxime Fulgentio, qui & Faustum impugnavit, & circa libertatem & gratiam egregio volumine haud recta incedentem Monimum docuit, & emendavit. Denique negat Gelasium damnasse libros Fausti declarando esse apocryphos: quod repugnat literis Hormisdæ, ipsi decreto Gelasii, nec non testimoniis Sanctorum. Quare sapientissime monuit Baronius Faustum in pluribus declarari hæreticum, nec purgari posse qualibet Apologia.

PROPOSITIO III. Vincentius Lirinensis fuit & ipse Semipelagianus dogmate imbutus.

Demonstrant hanc propositionem Cardinalis Norisius lib. 2. Hist. Pelag. cap. XI. Nat. Alexand. Tom. 5. H. E. pag. 53. Pagius in sua Critica ad an. 434. num. xv, alique viri eruditi pluribus argumentis. Quorum primum sit. Aliquis Vincentius fuit Semipelagianus, ut constat ex Opere Prosperi contra objectiones Vincentianas. Invenimus autem tres Vincentii nomine appellatos, Vincentium Lirinensem, Vincentium Victorem, & Vincentium Presbyterum, cujus meminit Gennadius cap. 80. de Viris illustribus. In ceteros posterorum ætatum de Vincentii nomine dictos nulla cadere potest suspicio. At objectionum Vincentianarum auctor non fuit Vincentius cœvus Gennadio, & Cannato, quippe qui floruit plusquam sexaginta annis post excitatos in Galliis Semipelagianorum tumultus & post obitum Prosperi vita functi anno 457. vel ut contendit Philippus Labbè in notis ad Bell. 456. Etenim Vincentius iste, ut refert Gennadius eodem loco, legebat quasdam Expositiones suas sancto homini Dei Cannato, qui Episcopatum non

non obtinuit nisi exacto, aut vertente anno 480; ac Gennadius scribebat circa annum 490. Nec Semipelagianismus exortus fuit extremis diebus Prosperi, sed jam ab anno 429, ut illum eliminaret, scripsit Augustinus de Præd. SS. & de Dono Persev. Vincentius ergo Presbyter non est Auctor prædictarum objectionum, quomodo male differunt Scriptor Præfat. ad Commonitorium Lirinenſis, & Gonzales Controv. IV. pag. 233. Multo minus objectiones tribuendæ sunt Vincentio Viſtori, jam confutato libris Augustini anno 419. cui & Prosper, si rediſſet ille ad ingenium, exprobraſſet veterem contumaciam, ac ſuperbiam. Accedit poſt mortem Augustini nullos in Africa extiſſe Semipelagianos, exortos e contra complures in Galliis; ad quos coercendos Proſper vigilanter nerveſque ſtetit in acie *Apoſtolica auctoritate* munitus. Si ergo Semipelagianus objectorum auctor non fuit Vincentius Presbyter, nec Vincentius Afer; quiſnam ille fuit, niſi Vincentius Monachus Lirinenſis?

Alterum argumentum eſt. Proprium erat Semipelagianorum Pelagium, Cæleſtium, Julianum execrari; Augustinum autem hoſtem. Pelagianorum inſenſiſſimum, quoniam & ſibi adverſabatur, inſectari, ejuſque doctrinam vel in quæſtionem trahere, vel clam quaſi cuniculis aggredi & oppugnare. Exempla ſunt nobis libri Fauſti, Caſſiani, & Gennadii; teſtimonia autem literæ Cæleſtini, atque Opera Proſperi. Atqui Vincentius Lirinenſis, uti redarguit Pelagianos cap. 3. 13. 34. & ultimo Commonitorii, ita Augustinum non curat omnino, neque vel ſemel commemorat, etiãſi in reſellendis Pelagianis illum celebrandi frequens oblata fuerit occaſio. Agit ergo Lirinenſis ceterorum Semipelagianorum more & modo, eodemque colore tinctus eſt. Legite Pagium ad annum 434. num. XIX.

Tertium argumentum deſumitur ex libro Commonitorii, quem tamen doctrinæ plenum, & alias perutilem judicamus. In eo libro Vincentius non uno indicio Semipelagianum ſe prodit. Primum Semipelagianorum erat decretum communem eſſe univerſis hominibus gratiam, dari illam quærentibus & pulſantibus, nec admittendam eſſe gratiam ſpecialem, quam electis ſacræ literæ pollicentur. Hoc docet Vincentius Commonitorii cap. 37. *Audent* (inquit) *docere quod in Eccleſia ſua, ideſt in Communionis ſuæ conventiculo magna ac ſpecialis, ac plane perſonalis quadam ſit Dei gratia, adeo ut ſine ullo labore, ſine ullo ſtudio, ſine ulla induſtria, etiãſi nec petant, nec quærant, nec pulſent quicunque illi ad numerum ſuum pertinent, tamen ita divinitus diſpenſetur, ut angelicis eveſciti manibus, nunquam poſſint offendere ad lapidem pedem ſuum*. Alterum Semipelagianorum aſſertum erat, quemadmodum manifeſtum eſt ex Epiſt. Proſperi, Augustinum in exponendis divinæ Prædeſtinationis myſterio & dono perfeverantiæ exceſſiſſe modum, ac melius eſſe in illius myſterii altitudine ſervare ſilentium. At-

20. III.

G g

qui

qui hoc pariter docet Vincentius his verbis: *Sancti cujusdam viri memoriam tanquam sopitos jam cineres profana manu ventilant, & quæ silentio sepeliri oportebat rediviva opinione diffamant*. Addit hujus sancti viri erratum *nec approbandum esse, nec prodendum*. Hæc vero de quonam jam defuncto Patre dicta sunt, nisi forte de Augustino, quem Patrem Semipelagiani arbitrantur nec prodendum esse ob Augustiniani nominis celebritatem, nec approbandum ob novitatem doctrinæ? Cujus enim innovabatur memoria, atque, ut Vincentius scribit, cineres tunc temporis ventilabantur, nisi Augustini, quem Hilarius & Prosper acerrime propugnabant? Fallor, inquit Alexander, *nisi sit hæc vera mens, verusque sensus Vincentii Livinensis*. Præterea Semipelagiani doctrinam Augustini excipiebant in iis tantum libris, in quibus cum antiquis Patribus putabant concordare, & rejiciebant quæ scripserat de necessitate Gratiæ *ad initium sanctæ credulitatis*. Ea propter affirmabant Cælestinum Papam postrema Augustini scripta nulla ratione probasse. Vincentius pariter Semipelagianis ceteris morem gerens: *Hic aliquis fortasse addubitet (inquit) quinam sint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermonem, vetustatis prædicatores, an novitatis inventores? Ipse (Cælestinus) dicat, & dubitationem legentium ipse dissolvat*. Quibus contendit Vincentius, non esse corripiendos Massilienses approbatores antiquæ doctrinæ, sed Hilarium potius ac Prosperum novæ & recentioris propugnatores. Sed de hoc argumento videquid Norisius lib. 2. H. P. cap. x1. §. *Verum quanta arte*.

Postremum argumentum sit istud. Cælestinus adversus Semipelagianos detrahentes Augustinianæ doctrinæ scripserat ad Episcopos Galliarum, *Desinat si ita res est, incesse novitas vetustatem*. Hæc verba Vincentius cap. 43. Commonitorii ita contra Hilarium & Prosperum detorquet. *Desinat, inquit, si ita res est, id est, si ita est, ut apud me quidam Urbes, & Provincias vestras criminantur, quod eas quibusdam novitatibus consentire noxia dissimulatione faciat; desinat itaque, inquit, si ita res est, incesse novitas vetustatem*. Ergo hæc fuit beati Cælestini beata sententia, non ut vetustas cessaret obruere novitatem; sed potius novitas desineret incesse vetustatem. Juvat hic nonnulla animadvertere cum Norisio in scrupulis Anonymi evulsis, Natali Alexandro citato loco, Claudio Frassen tom. 1. Scoti Acad. Tract. 2. aliusque viris doctissimis. Primum est, hæc Vincentii verba ferire Prosperum & Hilarium: hienim foli ex Galliis ad Cælestinum profecti erant illius contra Semipelagianos auctoritatem imploraturi; neque eo tempore alia dissidia suborta sunt, aut saltem non alia studuit Cælestinus compefcere prædicta ad Antistites Galliarum Epistola. Deinde Vincentius carpit Hilarium & Prosperum tanquam criminatores, illos flocci faciundo his verbis, *ut quidam criminantur*; cum Cælestinus utriusque sollicitudinem iisdem literis commendaverit. Præterea cum Hilarius ac Pro-

Prosper accusassent apud Cælestinum *nescio quos Presbyteros*, ut ibidem Summus Pontifex contestatur; Vincentius, quasi esset Semipelagianismus communis Gallorum fides, ait vocasse in crimen *Urbes, & Provincias*. Insuper trina repetitione illius parentthesis *si ita est*, suadere videtur aut illatam accusationem esse falsam, aut Cælestinum non habuisse delatoribus fidem. Denique ea conclusione, *Ergo hæc fuit Beati Cælestini beata sententia, &c.* satis ostendit Vincentius novitatem Augustinianæ doctrinæ non debere incesse perantiquam a Massiliensibus propugnatam; siquidem Semipelagiani Augustini discipulis obiectabant istorum de Prædestinatione sententiam novam esse, & cum antiquorum Patrum doctrina pugnantem: quod manifestum est ex Epist. Beati Prosperi scribentis, *Contrarium putat Patrum opinioni & Ecclesiastico sensui quicquid de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti*.

Plura obijciunt contra Norisium Franciscus Macedo, & Bruno Neusser: sed omnia possunt ad quatuor capita revocari. Erit ergo primum pro Vincentio argumentum: Sententia quæ asserit Vincentium Lirinensem fuisse Semipelagianum nullum Auctorem habet, nisi Vossium, Norisium, & Lupum. = Resp. non esse postremos duos, & in iis quæ ad eruditionem spectant etiam Vossium, proletarios & populares, uti exultimat personatus Neusserius; Macedo enim fatetur plures cum Norisio consentire circa Vincentii Semipelagianismum, quod tamen negat de Hilario Arelateni, de quo proxima Propositione. At Norisius ad scrupulos Anonymi dissert. 3. §. 2. demonstrat suam de Vincentio sententiam probari Garnerio dissert. 1. cap. 6. Claudio Frassen Scoti Acad. Tract. 2. disp. 3. Altemio dissert. 9. de Scriptis SS. Leonis & Prosperi, PP. Mauro-Benedictinis in App. Tom. x. Op. S. Aug., Thomassino dissert. 13. in Synodos, Basilio Poncio in priori parte Relect. de Grat. cap. 4. Atque si hi perpauci videntur, addimus Natalem Alexandrum & Pagium supra cit. Graveson Tom. 2. H. E. pag. 161, ipsum quoque Francolinum in suo Th. Tyrocinio pag. 130. Est ne assertio nostra singularis, an inter Scriptores communior?

Secundum pro Vincentio argumentum est, illum non esse auctorem objectionum Vincentianarum 1. Quia Vincentius Lirinensis fuit Pelagianorum infensissimus hostis. 2. Quia Commonitorii cap. 43. laudat summoepere Epistolam Cælestini contra Semipelagianos. 3. Quia objectiones illæ adeo absurdæ sunt, & insulsæ, ut moveant, inquit Macedo, vomam & camerinam; cum Lirinensis doctissimus fuerit, ac disertissimus. 4. Quia auctor illarum objectionum fuit Vincentius Presbyter, ut scribit Baronius, & Vasquez 1. p. disp. 91. cap. 8. n. 43. Respondetur Vincentii Semipelagianismum erumpere non solum ex objectionibus Vincentianis, verum etiam ex ejus Commonitorio. Illas autem objectiones non esse Lirinensis nullum ex his momentis evincit.

cit. Non primum, quia Semipelagiani omnes execrabantur Pelagianos, ut constat ex libro Prosperi contra collatorem, & ex ipso Faustulo in libro 1. de lib. arbitrio: credebant enim Semipelagiani, *peccato primi hominis obnoxium nasci genus humanum, nec ab isto malo nisi per justitiam secundi hominis aliquem liberari*, inquit Augustinus cap. 1. de Præd. SS. Non secundum, quia Epistolam Cælestini, ut supra dictum est, Vincentius contra Hilarium & Prosperum miro artificio detorquet. Non tertium, quia in objectionibus, & in Commonitorio idem apparet ingenium. Non ultimum, quoniam Vincentius Presbyter floruit ætate Gennadii, & Prospero jam defuncto.

Tertium argumentum petitur ex egregio Opere Commonitorii. Istud enim mirifice commendatur, ut demonstrat Macedo cap. 3. prioris Commentationis. Deinde falsum est in hoc Opere Vincentium loqui contra discipulos Augustini, quos optime noverat a Cælestino singulari elogio condecoratos. Præterea verba illa Commonitorii *in conventiculo Ecclesie sue* aperte significant aliquam Congregationem hæreticorum, non sectatores Augustinianæ doctrinæ. Rursus verba cap. 37. *Audent polliceri, & docere, &c.* explicari debent catholice, non in sensu Semipelagiano: quandoquidem in sententia quoque Augustiniana orandum & pulsandum est, ut specialem illam gratiam obtineamus. Resp. Commonitorium Vincentii utilissimum esse in iis, quæ pertinent ad doctrinam de Patrum traditionibus, & usu earumdem: uti Collationes Cassiani peritiles sunt in iis, quæ spectant Monachorum institutionem, unde utrumque Opus suas laudes promeretur, hoc excepto quod Semipelagianismum instaurat. Existimabant Semipelagiani Augustinianam doctrinam approbatam a Cælestino in superioribus libris, non vero in postremis, ubi Augustinus disputat de electione secundum propositum, & de necessitate gratiæ ad initium fidei: atque ita opinatus est Lirinenfis. Habebantur ab iisdem Semipelagianis assertores doctrinæ Augustinianæ, ut sæpenumero dictum est, Prædestinatiani atque inimici libertatis. Non ergo mirum si Vincentius illorum palæstram dixerit *conventiculum*. Laudata verba ex cap. 37. Commonitorii nequeunt habere Augustinianum sensum; in quo specialis gratia confertur aliquando etiam non quærentibus, nec pulsantibus: imo ut quæramus & pulsemus, est necessaria.

Ultimum argumentum petitur ex sanctitate Vincentii. Nam Vincentius scripsit post Cælestini Epistolam, in qua Semipelagianismus aperte damnatus est. Id autem Vincentius vel ignorabat, vel non. Si non ignorabat, erat in eo hæresis pertinacia. Si ignorabat, jam erat hæc ignorantia vincibilis, ideoque a peccato non poterat eum excusare. Addit Macedo: Norisus negat Faustulum, aliosque Semipelagianos potuisse excusari per ignorantiam invincibilem: quomodo ergo excusabitur Lirinenfis? Insuper Semipelagiani appellantur a Norisio *calumniantores* 2

toties; lupi, & hypocritæ: non ergo adorandi sunt; neque enim sumus in Aegypto, ubi colebantur Lupi cum Anubi, & Api. Tandem Semipelagianismus jam damnatus erat cum hæresi Pelagiana; ut colligitur ex Augustino cap. 2. de Prædest. SS. Omnes itaque Semipelagiani erant hæretici, qualem fuisse Vincentium Lirinensem nemo affirmabit. Hæc & alia plura hujus generis Macedo in Comment. 2. pro S. Hilario Arelatenfi, quæ etiam valida sunt pro Vincentio. = Resp. & nos Lirinenfium Monachorum defendere sanctitatem, ut diximus in Prænotatione hujus Capituli. Ad primum tamen respondemus Vincentium Hilarium, & Semipelagianos reliquos non ignorasse Epistolam Cælestini, sed existimasse non omnia, quæ scriperat Augustinus, præsertim in postremis Operibus fuisse a Pontifice comprobata, maxime quod Capitula annexa Epistolæ, in quibus Semipelagianismus aperte damnatur, non sunt Cælestini. Ignorantiam in Semipelagianis dicimus fuisse vincibilem, quoniam poterant viri illi docti illam exuere diligentiori studio atque labore: negamus tamen non posse excusari ab hæresi; quoniam nec ignorantia vincibilis est peccatum, si sit eorum, quæ quis scire non tenetur, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 76. art. 2. Videatur Norisius differt. 3. ad Scrupulos Anonymi §. 3. Responsione VI. & VII. Ad 2. Resp. recte Norisium scribere Fautum non excusari per ignorantiam invincibilem, quoniam non fuit in Semipelagianis hæc ignorantia, ut male scripsit Ariaga in 1. P. disp. 36. num. XI; quippe ignorantia invincibilis ea est, quam nulla ratione possumus superare: excusantur autem complures Semipelagiani ignorantia vincibili eorum, quæ scire non tenebantur. Ad tertium dico fuisse inter Semipelagianos, qui doctrinam Augustini reprehendebant *non intelligendo*, & alios, qui eam rodebant *intelligere molendo*, ut inquit Prosper in Præf. ad objecta Gallorum: illi, inter quos connumeramus Vincentium & Hilarium, appellantur a Prospero *Frates, dilectores, & sancti*; & similiter dicuntur a Norisio lib. 2. cap. 5. alii autem calumniatores & hypocritæ erant, saltem verbo tenus, atque in hoc Norisius loquitur cum eodem Prospero, cap. x. ejusdem libri. Legendus Scriptor Eminentissimus §. 2. cit. differt. ad Scrupulos Anonymi Resp. 2. ubi consimilem objectionem exemplo Hieronymi, & Cyrilli, & eruditione plurimâ egregie refellit. Ad ultimum respondeo Semipelagianorum plures ignorasse sententiam suam fuisse in Pelagio damnatam, ignorantia tamen superius explicata. Enimvero S. P. Augustinus initio libri de Præd. SS. fatetur eos *plurimum a Pelagianorum errore discerni*; Prosper, ut dictum est Prop. 1. non denegat Cassianum esse Catholicum: quamquam implicite Semipelagianum dogma cohæret cum assertionem Pelagii, *Gratia Dei datur secundum merita nostra*. Semipelagianismus expresse damnatus est sub Felice IV. a Synodo Arauxicana, atque, ut Norisius scribit lib. 2. cap. 23. ad hæc usque tempora *citra lesa fidei crimen* propugnabatur. Quare
nulla

nulla injuria irrogatur sanctis viris, qui ante celebrationem illius Synodi dicuntur Semipelagianorum asseruisse sententias: quemadmodum eo loco demonstrat doctissimus Cardinalis auctoritate & exemplo.

PROPOSITIO IV. Judicium Norisii de S. Hilario Arelatenſi connumerando inter Semipelagianos grave est, libratum, & verum.

Duo Norisius de S. Hilario Arelatenſi affirmavit; unum, Semipelagianorum opinionibus adhæſiſſe, lib. 2. H. P. cap. 2. alterum neſcire ſe, an tandem aliquando errorem Hilarius abdicaverit, lib. 2. cap. 13. Quantum ad primum attinet, depugnarunt contra Norisium præ ceteris Bruno Neuffer, & Macedo, ſed viri eruditi Norisio ſubſcripſerunt fere omnes, ut affirmant Ballerinii lib. 2. obſervat. cap. 1. Quantum vero ad ſecundum Ballerinii ipſi eodem lib. cap. 8. poſt Tillemontium in vita S. Hilarii, & Pagium ad annum 445. putant certiffimum eſſe, quod Hilarius errorem ſuum depoſuerit. Itaque dico certum eſſe Hilarii Semipelagianiſmum, incertam abdicationem, & judicium Noriſianum bene ponderatum atque graviffimum. Ac primum demonſtratur ex Epistoſa S. Proſperi hæc ad Auguſtinum ſcribentis: *Nam unum eorum præcipua auctoritatis, & ſpiritualium ſtudiorum virum, S. Hilarium Arelatenſem Episcopum ſciat Beatitudo tua admiratorem, ſectatoremque in aliis omnibus tua eſſe doctrina, & de hoc quod in querelam trahit, jampridem apud ſanctitatem tuam ſenſum ſuum per literas velle conferre. Sed quia utrum hoc facturus, aut quo ſine ſit facturus, incertum eſt, &c.* Hoc teſtimonium adeo clarum eſt (inquit Nat. Alex. Tom. 5. H. E. pag. 52. cui ſubſcribunt Pagius ad annum 445. num. 18. Graveſon Tom. 2. H. pag. 164. Tournely lib. 1. de Grat. pag. 92.) adeo clarum eſt, ut nemo diſſiteri poſſit, Hilarium Semipelagianorum errorem tinctum fuiſſe fuligine. Et revera in Epistoſa Proſperi legendus non eſt pro Hilario *Honoratus*, ut quidam putabant, cum MSS. omnia, inquit PP. S. Mauri in notis ad Epistoſ. Proſperi Tom. x. Op. S. Aug; Hilarium ſerant. Neque Proſper intelligendus eſt de Hilario altero, qui una ſimul ſcripſit ad Auguſtinum; quoniam Hilarius iſte laicum ſe nominat, & viciffimi Auguſtinus cap. 1. de Prædeſt. SS. illum appellat Filium: ac præterea teſtatur ſe nihil de veritate ac doctrina S. Patris dubitare, ejuſque præſentis deliciis aliquando fuiſſe potitum. Quæ nequeunt in Arelatenſem Episcopum convenire, inquit in notis ad Epistoſ. Hilarii doctiffimi Mauro-Benedictini. Infulſe autem, atque ineptæ ſunt exclamations Brunonis Neuffer in ſua pro S. Hilario Apologia ſcribentis, *Si eſt Hilarius admirator, & Sectator Auguſtini, quomodo Semipelagianus?* Digna ſane riſu argumentatio! quaſi Proſper dicat Hilarium ſectari in omnibus Auguſtinianam ſententiam, nec in quæſtionem trahere quæ S. Pater in libris poſterioribus diſputavit: quaſi de ceteris quoque Semipelagianis non conteſtetur Auguſtini ſanctitatem doctrinamque, hoc excepto quod ſpectat initium fidei, & electionem ſecundum

dum propositum, *in factis ac dictis omnibus admirari*: quasi demum Augustinus ipse de *Dono Pers.* cap. 21. suam non profiteatur Semipelagianis gratitudinem, quod in ceteris suamet placita amplecterentur. Cum itaque S. Prosper scribat Hilarium Episcopum Arelatensem accessisse Semipelagianis, neque substituendus sit Honoratus, neque Hilarius alter Augustini discipulus, & collega Prosperi, non Episcopus, sed Laicus; de Semipelagianismo Arelatensis addubitare non possumus.

Obijciunt Adversarii 1. Norisium nec unum pro sua sententia posse citare Auctorem. Sed nos jam aliquos, nec infimi ordinis, memoravimus. His addimus cum præclarissimo Auctore dissent. 3. §. 3. ad Scrup. Anonymi, Theophilum Raynaudum de bonis, ac Imalis libris n. 581. & Thomassinum superiori §. laudatum. Accedit Lucas Holstenius, & Sirmondus, de quibus ibidem Norisius in responsione ad Appendicem ejusdem Operis; qui addit in *Adventoria Usserium*, P. Gabrielem de Henao, Christianum Lupum, Gilbertum Maguinum, Sammarthanos fratres, & alios. Sed post apertissimum testimonium S. Prosperi, necesse est cæteros numerare.

Secundo obijciunt, Hilarium Arelatensem esse revera Auctorem Epistolæ ad Augustinum scriptæ adversus Massilienses. 1. Quia S. Prosper affirmat Hilarium Arelatensem velle cum Augustino sensum suum conferre per literas. 2. Quia Hilarius Arelatensis jam Augustino notus erat, illum audivit in Africa, & ad eum scripserat Siracensis Epistolam, quæ nunc est inter Augustinianas 156. alias 83. Hæc autem omnia conveniunt Auctori Epistolæ contra Semipelagianos. 3. Quia Augustinus respondens Prospero nullam fecit Hilarii mentionem, ideoque noverat optime ingenuam ipsius fidem. = Respond. hæc nullius esse momenti: liquet senim Auctorem prædictæ Epistolæ fuisse Laicum, & etiam egisse cum Prospero, ut suis literis Augustino dogmata Massiliensium intimaret, quemadmodum nec in quæstionem vocasse ullum Sancti Doctoris assertum: quæ omnia suis in literis proficitur. Quomodo ergo Prosper hunc appellat Episcopum? Quomodo scribit trahere in querelam Augustini nonnullas disputationes? Quomodo ignorare poterat num, vel quo animo esset ad Augustinum scripturus? Falluntur ergo impugnatores Norisii errore maximo, & falsitatem superaddunt falsitati. Enimvero Arelatensis admodum juvenis, ut scribit Bucherius, se recepit in Monasterium, nec invenitur fuisse unquam in Africa. Epistola etiam scripta ad Augustinum Syracusis non est Hilarii Arelatensis, Imo fortassis nullius Hilarii, sed Hilari, ut ex vetustis Mss. observant Benedictini. Alterius tamen Hilarii esse minime denegamus. Arelatensis non meminit Augustinus, vel quia sanctum virum sui amatorem noluit aperte redarguere, vel quia ejus epistolas expectabat, quem scripturum, etsi dubitanter, præmonuit Beatus Prosper.

Opponunt 3. S. Hilarium anno 429. nondum fuisse Episcopum Arel-

Arelatensem; nam ex Parænetica Eucherii ad Valerianum colligitur Hilariū induisse Monachum Lirinensem, quando S. Petronius electus est Antistes Bononiensium, idest, anno 430. *Hilarius*, inquit Eucherius, *nuper, & in Italia nunc Antistes Petronius, ambo ex illa plenissima, ut ajunt, mundana potestatis sede unus in Religionis, alter in Sacerdotii nomen ascendit.* = Respondeo falsum esse, quod Hilarius electus non sit Episcopus Arelatenſis an. 429. Manifestum quippe est Honoratum prædecessorem Hilarii subrogatum fuisse Patroclo anno 426., sedisse autem duobus annis, & in pace quievisse die 14. vel 15. aut 16. Januarii anno 429. ut constat ex Oratione fœnebris habita in laudem Honorati ab eodem Hilario. Statim vero, ac Hilarius interfuit mortis a parentalibus Honorati, insulas hujus obtinuit, ut constat ex vita Hilarii conscripta ab Honorato Massiliensi. Itaque verborum Eucherii sensus est, *Hilarius nuper Antistes Arelatenſis, & Petronius nunc Episcopus in Italia, &c.* ita ut *n* *nuper* non ad Monachatum Hilarii, sed ad dignitatem Episcopatus sit referendum. Quod animadverterat Norſius lib. 2. cap. 2. unde forte Macedo argumentum suffuratus est, dissimulata responsione. Ceterum Hilarius fuit in Monasterio Lirinensi longe ante annum 430. & Eucherius ipse in libro de Laudibus Eremitarum edito anno 428. meminit ipsius Hilarii jam Monachi Lirinensis, ut observat Pagius ad hunc an. num. 25.

Quarto loco obijciunt verba Augustini scribentis de Dono Perſev. cap. 21. *Nunc facio libros, in quibus Opuscula mea retractanda suscepi.* At libros Retraſtat. juxta Norſium explevit S. Pater anno 427. ut docet cap. ultimo lib. 1. H. P. Ergo ante annum 428. quando certe Hilarius non erat Episcopus Arelatenſis, Hilarius & Proſper contra Semipelagianos scripserant ad Augustinum = Resp. S. Patri consilium fuisse non solum libros retractare, sed & Opuscula, & Epistolas, & Tractatus omnes judiciaria ſeveritate recensere, ut ipse scribit in Prologo Retraſtationum. Expleverat ergo anno 427. duos Retraſtationum libros, sed retractanda ſuſceperat opuscula alia, quod non potuit perficere a Juliano, & a Semipelagianis provocatus ad nova certamina. Quare nihil mirum ſi de Dono Perſev. ait, *Nunc facio libros, in quibus Opuscula mea retractanda ſuſcepi*: ubi etiam conſulto ſcripſit *opuscula*, designando Conciones, & Epistolas nondum redactas ad judicium cenſoræ ſeveritatis. Reliqua Adverſariorum argumenta aut ſoluta ſunt Propoſitionibus præcedentibus, aut talia ſunt, quæ aliam non merentur reſponſionem.

Demonſtrandum jam eſt, non eſſe certum quod Hilarius abdidit dogmata Semipelagiana. Pagius, Tillemontius, & Ballerini fratres id probant ex antiquiſſimo Auctore vitæ S. Hilarii inter Opera S. Leonis pag. 913. ubi inducit Hilarium ſic loquentem: *Cum ipſius mundi principibus, cum quibus Apoſtolus deſcribit bellum iuge eſſe,*

con-

*confissimus, quod nulli deerit, quicumque ad beatitudinem celesti gratia præcedente, & industria subsequente voluerit pervenire. Quæ verba (inquit Pagius) longe clariora sunt, quam quæ afferuntur, ut probetur novam adversus Sanctum Augustinum doctrinam initio fuisse secutum. At non ita est. Primo his verbis asseritur tantum necessitas prævenientis gratiæ ad operis perfectionem, & consecutionem beatitudinis: imo Semipelagiani omnes, aut plerique saltem, ut scribit alter Hilarius, fatebantur ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere: non ergo sufficit ad Semipelagianismum vitandum confiteri gratiam præcedentem, quâ perveniat ad beatitudinem quicumque voluerit. Deinde, ut gratis detur, asseri prædictis verbis necessitatem prævenientis gratiæ etiam ad bonam voluntatem; neque hanc Semipelagiani negabant; ut constat ex verbis Prosperi in Epist. ad Augustinum, *Voluntates secundum suam phantasiam a gratia non negant esse præventas*: & ex ipso Augustino scribente de Prædest. SS. cap. i. *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur*. Id vero quo sensu consisterent Semipelagiani, dicam proximo capite v. Satis est nunc, prædicta Hilarii verba non esse adeo clara, ut eruditi viri judicarent. Addo similia scripsisse aliquando Cassianum; non posse tamen a Semipelagianismo excusari, propterea quod licet fateretur non solum actuum, verum etiam cogitationum a Deo esse principium, agnoscebat tamen sine gratia ante perfectam voluntatem laudabiles quosdam motus, & appetitus virtutum; ut ostendi Prop. I. Et denique nullus Semipelagianorum ad initium quoque hujusmodi appetitum negavit gratiam aut naturalis conditionis, aut legis & doctrinæ, etiam interioris; sed denegavit solam gratiam voluntatis, & operis, quam prædicta verba Hilarii Arelatenensis expresse non probant.*

Attamen ob Hilarii sanctitatem firmissime teneo, quod si errorem suum novit, illum absque ulla hæsitatione deposuit. Quod ad credendum adducor primo ex Sancti viri emendatione, ubi cognovit quæ male gesserat in causa Celidonii, acriter reprehensus a S. Leone Papa in Epistola ad Episcopos per Viennensem Provinciam constitutos. 2. Ex ipsa Epistola Prosperi exhibente nobis Hilarium, ut virum spiritualium studiorum, & cupidum conferendi cum Augustino per literas sensum suum; quod argumentum movit Gilbertum Maguinum, ut certo crederet Hilarium abdicasse Semipelagianos errores in Confut. Hist. Prædest. p. 2. cap. 2. Verum hæc probabilem fidem faciunt, non certam. Denique nullam pervicacis erroris suspensionem patitur S. Hilarii inculcata vita, & doctrina: ob quam in Epitaphio Templi Arelatenensis merito dictus est

Gemma Sacerdotum, plebisque, orbisque Magister.

PROPOSITIO V. Gennadius ad Semipelagianos declinavit.

Ita communiter Historici contra Franciscum Suarez, Et probatur
T^o. III, H h quo-

quoniam Gennadius in lib. de viris illustribus Rufinum, quem Anastasius Papa in Epist. ad Joan. Jerosolym. declarat a suis partibus alienum, cap. 17. *Doctorem Ecclesie partem non minimam*, ejusque investivas ad utilitatem Ecclesie, auxiliante Domino scriptas autumat, non veritus appellare Hieronymum obtrectatorem incitatum stimulo æmulationis, & vertentem stylum suum ad obloquium. De Prospero pariter cap. 84. scribit: *Legi & librum adversus Opuscula sub persona Cassiani, quæ Ecclesia Dei salutaria probat, ille infamat nociva*. Contra Sancti Cassiani Opera magnifice laudat tum hoc loco, tum cap. 63. agens de Eucherio. Libros Fauſti Semipelagianorum antesignani cap. 85. appellat *Opus egregium*. Denique etiam de Augustino scribit cap. 38. *Error illius sermone multo, ut dixi, contractus, læta boſtium exaggeratus necdum hæresis quæſtionem dedit*. Quæ tamen a Gennadio dicta sunt in Augustinum injuriosa, non reperiuntur in pervetusto Codice Corbejensi, ut adnotavit doctissimus Mabillonius Tom. 2. Analeſt. cap. 44. Legatur Cardinalis Norſius lib. 2. cap. 16. & Appendicis cap. 4. Joannes Gonzalez Controv. IV. art. 14. Voſſius H. P. lib. 1. cap. XI. Censura Lovaniensium, & admonit. PP. BB. præfixa Operi de Ecclesiasticis Dogmatibus, Baronius, Spondanus, Pagius, & Bellarminus de Script. Ecclef. ad annum 490. &c.

Obijcies 1. Gennadius lib. de Viris illustribus laudat Severum Sulpitium, quod ab errore Semipelagianorum reſipuerit = Reſp. hæc habere Gennadium: *In ſenectute ſua a Pelagianis deceptus, & agnoſcens loquacitatis culpam, ſilentium uſque ad mortem tenuit*. A Semipelagianis damnabantur plura errorum portenta, quæ aſſerebant Pelagiani, & magnum erat inter utroſque diſcrimen; ut conſtat ex dictis.

Ob. 2. In lib. de Eccl. dogmat. cap. 56. ait Gennadius: *Nullum credimus ad ſalutem, niſi Deo invitante venire, nullum niſi Deo auxiliante operari*: & cap. 21. *Initium ſalutis noſtræ Deo miſerante, & inſpirante habere nos credimus*. = Reſp. 1. cum Norſio lib. 2. cap. 16. & Pagio ad annum 490. num. 21. librum de Eccleſiaſticis dogmatibus utique catholicam continere doctrinam, ſed ſcriptum a Gennadio multo tempore poſt librum de Viris illustribus, & jam recenſitis a Geſaſio inter apocrypha Opusculis Caſſiani & Fauſti, quæ Gennadius tam impenſe laudaverat = Reſp. 2. in illo Opere fuiſſe a Catholico Scriptore interpoſita nonnulla verba ob latentem hæreſim Pelagianam, ut obſervarunt ex pluribus collatis mſs. PP. Mauro-Benedictini. = Reſp. 3. poſſe prædicta Gennadii verba accipi de aliquo gratiarum genere nec denegato a Pelagianis: quibuſcum Auctorem hujus Operis convenire probant Doctores Lovaniensēs ex quo nuſquam meminerit peccati originalis, aut baptiſmatis infantium in remiſſionem peccatorum; cumque multos nominet hæreticos, nuſquam meminerit Pelagii, aut prolati contra cum catholici dogmatis; idem conſtat Eccleſia Lugdunenſis, cujus extat

extat iudicium de hoc libro Tom. 1x. Biblioth. PP. Demonstrant alii conspersa Semipelagianismi semina in capite primo ac vicesimo, ubi docet vigere in homine lapsio electionem ad quærendam salutem, cum aliis Semipelagianismi characteribus. Denique & respondetur addubitare plures, an Opus illud sit genuinum, editumque a Gennadio. Scimus Vossium cit. loco affirmare, quod in quibusdam Belgii Bibliothecis inscribitur aut Fulgentio, aut Isidoro, aut Gregorio Papæ. Antiqui Scholastici cum Magistro lib. 2. dist. 35. & lib. 4. dist. 12. tribuerunt illud Augustino. Benedictini in Append. Tomo viii. Augustinianæ Paris. edit. notant a Trithemio lib. de Script. Eccl., & a Joanne Balco Cent. 2. Scriptorum Britannicæ adscribi Alcuino: unde scite admodum, & caute eidem Operi hunc fecere titulum, *Liber Gennadio tributus*.

Obijciunt 3. Gennadius cap. ult. de Viris ill. ait de seipso: *Et opus de Fide mea misi ad Beatum Gelasium*. Quem textum ita legendum esse, non autem, *hoc opus*, &c., adnotarunt Vossius, Norisius, & Pagius. Loquitur ergo Gennadius de alio Opere, idest, de Eccles. Dogmatibus: non est autem probabile Gennadium ausum mittere librum infectum Semipelagianismo ad Pontificem, qui jam Semipelagianos reprobaverat. Ad hanc objectionem tenet prima, & postrema responsio præcedens. Atque etiam resp. optime emendatum ab eruditis viris textum Gennadii, cum certum sit librum de Viris ill. non esse opus de fide. Sed neque certum est Opus de fide Gennadii esse librum de Eccl. Dogmatibus: & multo minus est certum probatam fuisse a Gelasio fidem ipsius Gennadii. Is fertur scripsisse contra Pelagium libros, qui deperierunt. Hos misit fortasse ad Gelasium: atque, si divinare fas est, hos libros appellat Opus de fide sua. Addo in pluribus Mss. & editis libris de Viris illustribus desiderari caput illud ultimum, in quo Gennadius loquitur de seipso. Vide Tom. 1. Op. S. Hieronymi vet. editionum.

Obijciunt ultimo: Quæ Gennadius scripsit de Cassiano & de Fausto, dicta ab eo fuerant per ignorantiam facti: unde ex illorum laudibus nulla erroris nota potest inferri quantum spectat ad dogma = Resp. id minus esse credibile. Gennadius enim vixit paulo post Hilarium & Prosperum, qui ex Gallia Romam profecti Cælestini literas ad Galliarum Antistites impetrarunt. In his literis Prosper & Hilarius a Pontifice magnopere laudantur, & redarguuntur Augustinianæ doctrinæ calumniatores. Id profectum non potuit Gennadius ignorare, nisi addat ignorantie crimen mendacii. Cap. enim 84. ait se legisse Properi contra Collatorem Opuscula: & si legisse verum est, viderit cap. 21. num 58. Cælestinum reprehendisse Cassianum, ademisse Massiliensibus libertatem malæ loquentiæ, & Augustini Opera celebri elogio probasse. Quare aut mentitur, & ista non legit; aut fusus in criminationem Properi, & in laudes Massiliensium non laboravit facti ignorantia.

H h 2

At

At five ignarus hæc scripserit, five malevolus; negari non potest plus æquo in Semipelagianos fuisse studiosum.

APPENDIX.

Quum ad salvandam rectam fidem & sanctitatem quorundam Semipelagianorum, necesse sit affirmare interpretatos fuisse Epistolam S. Cælestini eo sensu, quod in ea approbata sit doctrina S. Augustini in Operibus scriptis adversus Pelagianos, non autem in postremis, quibus Semipelagianismus suffoditur; ne quis inferat minus valida esse argumenta, quæ pro nonnullis capitibus Augustinensis Scholæ petuntur ex libris de Correctione & Gratia, de Prædest. SS. & de Dono perseverantiæ, operæ pretium est refutare fallacem illam Semipelagianorum opinionem: quod præstat Augustini discipulus & defensor S. Prosper contra Collatorem cap. XXI. num. 59. *Maneat plane (inquit) maneat ista conditio, ut horum librorum novitas repudiata videatur, si in eadem causis ejusdem viri dissentit antiquitas: & aut inutile, aut incongruum judicetur quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, dissimulans invenitur.* Atque enumeratis Augustini adversus Pelagianos scriptis, subjungit Prosper: *Et si in omnibus operibus, multisque aliis, quæ enumerare longum est, idem doctrinæ spiritus, eadem prædicationis forma præcessit; agnoscant calumniatores superfluo se obicere, quod his libris non speciale neque discretum testimonium sit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apostolica enim Sedes quod a præcognitis sibi non discrepat, cum præcognitis probat; & quod judicio jungit, laude non dividit.* Ceterum quo loco habuerint doctrinam Sancti Patris una cum Cælestino posteriores Pontifices, demonstratum est Tomo I. in præfatione ad librum de Electione Sanctorum.

C A P U T IV.

Demonstratur contra Semipelagianos prævenientis Gratiæ ad initium Fidei necessitas.

ET si potest quisque dogma Catholicum ex disputatis postremo capite de H. P. atque ex præcedentibus quatuor plenissime percipere, & propugnare; ne videamur tamen aut de Scholasticis dissidiis, aut de questionibus Critico-Historicis, quam de Polemicis ad fidem pertinentibus magis esse solliciti: volumus de Gratiæ necessitate ad initium fidei hoc loco breviter pertractare. Ita Augustinus postquam Christi gratiam necessariam esse ad quodlibet opus salutare, & non dari secundum merita nostra plurimis operibus demonstraverat; Semipe-

mipelagianos fidem ab operibus distinguentes, singulari Opere de Prædestinatione Sanctorum refutavit, quasi in compendium redactis, & ad suscitatum a Massiliensibus quæstionem applicatis superiorum librorum argumentationibus. Ex eodem de Prædestinatione SS. libro, & ex Opere Prosperi adversus Collatorem, ubi occurrunt plura ad eliminandum Semipelagianismum perutilia, curabo præsertim totam dirimere controversiam. Pro qua sciendum est disputationem institui de Fide, pro ut ad salutem æternam ordinatur, per quam Christiani sumus, & ad justificationem disponimur: nam fidem humanam, quæ ab impiis, & infidelibus nemo discernitur, consensu omnium nullam gratiæ opitulationem requirit, nisi illam, qua creati sumus cum participatione rationis.

PROPOSITIO. Gratia Christi ad initium fidei necessaria est.

Sacris literis, simulque Augustinianis argumentationibus primum evincitur. I. Apost. ad Rom. XI. v. 6. ait: *Si autem gratia, jam non ex operibus*: quo testimonio probatur non dari gratiam secundum merita nostra: Atqui non receditur ab hac Pelagiana sententia, si non perituet ad Dei gratiam quod credere capimus, ut Augustinus docet de Prædest. Sanct. cap. 2. n. 3. Igitur quod credere incipimus pertinet ad gratiam Dei. II. Idem Apost. ad Rom. XI. v. 35. inquit: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Atqui si initium fidei nostræ ex nobis est, *Initium fidei nostræ priores damus Deo, ut retribuat nobis supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus*, ait eodem cap. n. 4. Augustinus. Non est ergo duntaxat ex nobis initium fidei nostræ. III. Idem Apostolus in 1. ad Corinth. cap. 4. n. 7. habet: *Quis enim te discernit?* At si penes nativas arbitrii vires foret virtus credendi, uti S. Pater demonstrat eodem libro cap. 3. n. 7. usque ad cap. 5. num. 10, *posset dicere homo inflatus adversus alterum, discernit me fides mea, justitia mea*. Igitur credere penes naturales arbitrii vires non est. Vide etiam de lib. arb. cap. 7. num. 15. & quæ nos differimus cap. præcedentis libri XII., Prop. prima. IV. Ita Apostolus loquitur ad Philip. 1. 29. *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo*: Ad patiendum pro Christo requiritur gratia: Pariter ergo requiritur ad credendum in Christum; nam ut S. Pater ratiocinatur ibid. cap. 2. *Utrumque ostendit Dei donum, quia utrumque dixit esse donatum. Nec ait, ut plenius, & perfectius credatis in eum, sed ut credatis*. V. Ad Corinth. 1. cap. 7. 25. de seipso ait Paulus, *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis*: Sed, ut Augustinus differit eodem loco num. 5. non dixit Apostolus *seipsum misericordiam consecutum, ut fidelior, sed ut fidelis esset*. Sciebat ergo initium fidei suæ donum esse misericorditer sibi collatum. VI. *Quis non videt prius esse cogitare, quam credere?* Inquit eodem loco Augustinus: Atqui sancta cogitatio est donum gratiæ, per Apostolum 2. ad Corinth. cap. 3.

verf.

verf. 5. *Non quod fufficientes fimus cogitare aliquid ex nobis , quafi ex nobis .* Erit ergo donum gratiæ ipfum credere : Legite etiam de Grat. & lib. arb. citato cap. 7. num. 16. VII. Oramus Deum , *ut nobis adapertiat oftium verbi fui* , cum Apoftolo ad Coloff. 4. v. 3. nec orando petitur nifi quod ab ipfo tribuitur . Atqui *per oftii aperiticiem initium fidei audientium fignificavit Apoftolus* , inquit Auguftinus cap. 20. num. 41. Eft itaque oratio noſtra *apertiffima demonſtratio , etiam ipſum initium fidei eſſe Donum Dei* . Hæc divinarum Scripturarum testimonia non eſſe accipienda de gratia ordinis naturalis demonſtratum eſt citata prop. 1. cap. xii. præcedentis .

Probatur 2. ex Conciliis . Primum ex canone 6. Arauxicano non ſemel repetito . Deinde etiam ex Tridentino ſeſſ. 6. can. 3. & 5. de quibus eodem cap. xii.

Tertio loco demonſtratur ex Patribus . Plura ex his proferunt Bellarminus lib. 6. de Gratia & lib. arbit. cap. 4. & L'Herminier Tom. 4. pag. 130. & ſequentib. ſed omnia fere generalia ſunt , probantque neceſſitatem gratiæ ad initium cujuſque boni operis . Semipelagianos ergo fidem ab opcribus diſtinguentes validius impugnant ſequentia . Juſtinus Apolog. 2. ait : *Ipſe perſuadet , atque ad fidem nos adducit* . Clemens Alex. lib. 2. Stromat. *Fides non eſt electionis bonum opus , ſed aſſenſus valido alicui præſtitus* . Irenæus lib. 1v. adv. Hæreſ. cap. 9. *Impoſſibile ſine Deo diſcere Deum* . Baſilius in Pl. 115. *Fides multo ſuperior rationalibus methodis animam ad aſſenſum trabeudo . . ſancti Spiritus operationibus in nobis efficitur* . Greg. Nazianz. orat 42. *Poſſibile non eſt terreni corporis , ac mentis captivæ craſſitiem Deum concipere , niſi auxilio confortatam* . Hæc , aliaque plura cum græce , tum latine collecta invenies apud Cl. Iſaacium Habertum lib. 1. Theologiæ Græcorum Patrum cap. 8. De S. Joanne Chryſoſtomo ſatis diſputavi cap. 2. Auguſtini mentem ſcrutatus ſum nuper . Martyris Cypriani ſententiam demonſtrat idem Auguſtinus de Præd. SS. cap. 14. num. 28. de aliis Patribus præſertim Auguſtino poſterioribus nemo dubius erit . Si veteres aliquando non tam aperte locuti ſunt , non diſputabant contra inimicos Eccleſiæ , ſecuri loquebantur , & conciones habebant ad populum , ut præſepe monui cum ipſomet Auguſtino eodem cap. 14. num. 27.

Demonſtratur præterea propoſitio rationibus Theologicis . Quarum fit prima : Fides eſt juſtificationis noſtræ principium : Juſtificationis principium a gratia præveniente ſumendum eſt : Ergo a gratia præveniente efficitur ipſa fides . Et minor quidem propoſitio eſt definita canone Tridentino . Majorem probat Auguſtinus eodem lib. de Præd. SS. cap. 7. n. 12. ex verbis Apoftoli ad Galatas 2. 16. *Nos in Chriſto Jeſu credimus , ut juſtificemur ex fide Chriſti* . Apoftolus autem ideo dicit *ex fide juſtificari hominem , non ex operibus , quia ipſa prima datur , ex qua impetrantur cetera , quæ propriè opera nuncupantur , in quibus juſte vivimus* . Probat cam-

cam-

eandem majorem S. Pater ex Psal. 126. *Nisi Dominus edificaverit domum, &c.* ex quo ita Semipelagianos comprimit: *Et dicitur a vobis, Fides est a nobis, cetera a Domino ad justitiam pertinentia: quasi ad edificium non pertineat fides, quasi ad edificium, inquam, non pertineat fundamentum.* Sit altera argumentatio: In fide nostra adimplentur promissiones factæ a Deo semini Abraham, ut docet Apostolus ad Rom. 4. 16. Si ergo initium fidei sit ex nobis, *ut Dei promissa compleantur non in Dei, sed in hominum est potestate, & quod a Domino promissum est, ab ipsis redditur Abraham.* Ita S. Doctor cap. x. num. 19. Postrema ratio, ut ultima primis cohæreant, sit: Gratia non est merces operum naturalium; *Quis autem dicat enim, qui jam cepit credere, ab illo, in quem credidit, nihil mereri?* ait magnus Fidei athleta, cap. 2. num. 4. Si ergo initium fidei sit ex nobis; erit gratia naturalium meritorum stipendium & merces.

OBJECTIONES DISSOLVUNTUR.

Semipelagiani autem errorem suum sequentibus argumentis conabantur defendere. Objiciebant 1. apud Augustinum de Præd. SS. cap. 6. num. 11. Multi audiunt verbum veritatis; sed alii credunt, alii contradicunt: volunt ergo isti credere, nolunt autem illi = Resp. S. Pater: *Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum aliis preparatur, aliis non preparatur voluntas a Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio.* Misericordia, quæ prævenit fidem, est in electione Dei, & præparatione divi norum auxiliorum: judicium in excæcatione & denegatione hujusmodi auxiliorum. Vide quæ scribit Apostolus ad Rom. cap. xi. 19. & 20. *Quærentibus autem cur uni donetur, alteri non donetur efficax auxilium ad credendum, respondet eodem loco S. Pater, investigabiles esse vias Domini, & misericordiam quæ gratis liberat, & veritatem, quæ juste judicat.* Atque id intelligendum est de hominibus sumptis comparative, ut explicavimus de H. P. cap. vii.

Objiciebant 2. apud eundem August. cap. 7. n. 12. Apostolus ad Eph. 2. v. 9. distinguit fidem ab operibus. Igitur ex quo gratia ad opera bona necessaria sit, non inferitur illius ad initium fidei necessitas = Resp. distinguendo antecedens: Apostolus fidem scernit ab operibus, quatenus ipsa impetrat cetera, quæ proprie nuncupantur opera, in quibus juste vivimus; concedo: quatenus ipsa fides non est opus & donum Dei merita nostra præveniens, nego antecedens. Ita Augustinus eodem loco adducens in suæ responsionis confirmationem quod scribit ibidem Apostolus v. 8. *Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei est:* & verba Joannis cap. 6. 29. *Hoc est opus Dei ut credatis in eum, quem misit ille.* Si ergo fides est donum, & opus Dei, non distinguitur ab operibus, nisi sensu explicato.

In;

Infuper objiciebant verba Apostoli ad Rom. x. 9. *Si confitearis ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, salvus eris* : & quæ ibidem, atque ad Hebræos x. i. proferuntur in fidei commendationem. Resp. ad 1. Sanctus Pater memorati libri cap. x. i. num. 22. sic dicit, *Si credideris, salvus eris*, quemadmodum dicitur ad Romanos v. 11. 13. *Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Utrobique enim unum exigitur, alterum offertur. Igitur ut facta carnis mortificare donum Dei est, ita donum est confiteri & credere Dominum Jesum. Ceterum credere, mortificare opera carnis, aliaque id genus nobis præcipiuntur, & dona Dei esse monstrantur; quoniam ipse facit ut faciamus, ipse prior elegit nos, ipse operatur in nobis velle & perficere, ipse denique est electorum suorum virtus, fortitudo, ac præmium. Quod de laudibus fidei dictum est, solvitur a D. Prospero cap. 16. adversus Collatorem : *Apostolus enim laudat hominum fidem; sed pro hoc bono eorum agit gratias Deo*. Videatur idem Apostolus ad Rom. 1. 8.

Opponebant 4. Matthæi v. 11. 7. scriptum est : *Petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis*. Ergo petere, quærere, & pulsare nostrum est : cetera Deus supererogat. = Resp. nostrum quidem esse petere, quærere, pulsare, at non sine gratia præveniente atque excitante. Nihil peti a Deo, ut oportet, sine gratia demonstrat S. Pater de Dono Persev. cap. 23. ex orationibus Ecclesiæ, quibus Dominum obsecramus, ut faciat nos, quæ sibi sunt placita, postulare : *Quando enim*, inquit, *non oratum est in Ecclesia pro infidelibus, atque inimicis ejus ut crederent?* 2. Ex Apostolo ad Rom. v. 11. 15. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater* : & v. 26. *Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, atque ex divinæ scripturæ locis consimilibus. Quibus recitatis, & expositis, *Attendant ergo*, inquit, *quomodo falluntur, qui putant esse a nobis, non dari nobis, ut petamus, quæramus, pulsemus* : & hoc esse dicunt, quo gratia prædicetur, merito nostro ut sequatur illa, cum accipimus petentes, & invenimus quærentes, aperiturque pulsantibus. Nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris esse, ut oremus, hoc est, petamus, quæramus, atque pulsemus. Ad id præclarum Ambrosii testimonium, aliaque plura. Atque dicta modo de petitionibus, de quolibet bonæ voluntatis motu, vel opere ad justificationem spectante constanter teneto.

Quinto objiciebant nonnulla Scripturarum sanctarum exempla. Primum est Davidis, cujus voluntas ædificandi templum bona erat, & commendatur 3. Regum cap. 8. 18. nec tamen erat a Domino, qui elegit filium ejus, ut illud ædificaret nomini Domini Dei Israel. Potest ergo similiter esse a nobis sine Deo bona voluntas credendi, quæ bona sit & benemerens. Alterum exemplum est Cornelii, cujus orationes & eleemosynæ

mosynæ promeruerunt, ut per Apostolum Petrum instrueretur in fide, quemadmodum fusc narratur in x. cap. Actuum Apostolorum. Tertium est Zachæi, qui dum quærebat videre Jesum, & ascenderat hac de causa in arborem ficus, dictam Arabicè *Giumum*, Syriacè *ficum sylvestrem*, a Dioscoride *Sycaminum*, ab Evangelista *Zunijum*, *sycomorum*; audire meruit Lucæ 19. 5. *Hodie in domo tua oportet me manere*. Quartum est Nathanaelis, quem Jesus vocavit ad fidem, quoniam verus erat Israelita, neque dolus erat in illo, ut habetur Joan. 1. 47. Ultimum est Latronis, qui conversus ad Jesum meruit audire, *Hodie mecum eris in paradiso*: Lucæ xxii. 43.

Generalis responsio est hæc omnia *agere gratiam Salvatoris*, ut inquit S. Prosper contra Collat. cap. 8. n. 22. Deinde expendamus singula. Non sequitur voluntatem ædificandi templum in Davide minime fuisse a gratia, propterea quod Deus elegerat ad opus istud Salomonem. Patri enim dederat Deus bonam voluntatem, filio concessit etiam operis complementum: cumque ille operetur in nobis velle, & perficere pro suo beneplacito, uni gratiam inspirat ut velit, alteri etiam largitur ut faciat. S. Prosper citato libro cap. 12. n. 35. Id duplici exemplo confirmat. Primum est Apostolorum, qui utique bonam voluntatem prædicandi Evangelium *ex Deo habebant*; & tamen cum tentarent ire in Bithyniam, Act. 16. 7. *non permisit Spiritus Jesu*. Alterum est quotidianum in Ecclesia, quæ orat pro inimicis suis, idest, infidelibus, etsi horum plures Deus nequaquam elegerit. Atque id, inquit Prosper, Ecclesia *numquid non ex spiritu Dei facit*? Paulo supra causam reddiderat, cur Deus noluerit templum ædificari a Davide, cui bonam voluntatem fuerat elargitus: nempe ob typum ac significationem mysterii. Præfigurabat enim Salomon Christum Dominum, a quo Ecclesia, cujus templum figura est, fuerat construenda: atque ita sane, ut nullus alius poneret ædificii fundamentum, idest, initium fidei; sed esset Christus lapis angularis, & cælestis Jerusalem ædificator. Quantum ad Cornelium pertinet: respondet S. Pater de Præd. SS. cap. 7. ejus orationes & elemosynas Deo fuisse utique acceptas, antequam credidisset in Christum: *Nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat; nam, quomodo invocabat, in quem non crediderat*? Deerat itaque ei fides explicita in Christum; credebat tamen in Deum, nec sine gratia Reparatoris. De Zachæo ita S. Prosper cap. 7. num. 19. *Ne lateret causa hujus salutis, adjecit, Venit enim filius hominis saluum facere, & quærevit quod perierat: ut quem agnoscebamus saluum factum, sciremus a quarente prævenerunt*. Sequitur eodem loco de conversione latronis: *In latronis quoque justificatione, etiamsi nulla operantis gratia intelligerentur indicia; nonne cum omnibus credentibus etiam ipsum acciperemus adtractum, dicente Domino, Omnia mihi tradita sunt a Patre meo, & Cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum? Inter omnia autem.*

To.III.

I i

hunc

hunc vel traditum esse, vel tractum, etiam ipsius confessio docet. Qui cum aliquandin blasphemasset in Jesum Christum, repente est mutatus, & dixit, Domine, &c. De Nathanaele legimus ibidem dixisse Christum v. 48. Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, novi te. Quæ Domini visio, inquit D. Bern. in Cantica, nunquid gratiæ præparatio non fuit? Itaque manifestissime credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisipatriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum. Ita Synodus II. Araux. Canone 25.

Si quæras quomodo Cornelius, & infideles alii antequam converterentur ad Christum aliquod bonum opus facere potuerint virtute gratiæ, cum primus gratiæ effectus sit ipsa fides; respondeo quod in ipsa fide primum considerari potest sancta cogitatio & collustratio mentis, deinde inspiratio sanctæ voluntatis audiendi Evangelium ex desiderio salutis æternæ; ulterius deliberatus assensus, sive actus ipse credendi. Fides ergo dicitur primus effectus gratiæ, non quantum ad assensum, sed quantum ad præcedentem illustrationem, atque inspirationem. Imo ante explicitam fidem in Christum, potest per gratiam excitari in nobis fides in Deum, & sancta cogitatio, quæ sufficiat ad referenda opera nostra in ipsum Deum, itaut plura infidelium opera bona sint, in illorum quoque sententia, qui ad omne opus bonum cum gratiam, tum relationem in Deum existimant necessariam.

Denique objiciebant Semipelagiani testimonia quædam Sanctorum ac in primis ipsius Augustini; qui Epist. 102. quæst. 2. num. 14. scripsit, *tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri.* Sed respondet S. Pater de Prædest. SS. cap. 1x. num. 18. *hæc dixisse sine præjudicio latentis consilii Dei, aliarumque causarum. Quid enim est verius, inquit, quam præscisse Christum qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed utrum prædicato sibi Christo a seipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, idest, utrum tantummodo eos præscierit, an etiam prædestinaverit Deus, quæ-rere ac differere tunc necessarium non putavi. Proinde quod dixi tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, posset etiam sic dici, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui electi fuerunt in ipso ante mundi constitutionem.* Hæc omnia Augustinus & Prosper adversus capitale dogma Semipelagianorum. De speciali dono perseverantiæ disputabitur libro xv 111.

C A P U T V.

*Queritur an Semipelagiani gratiam aliquam interiorem ,
ad initium fidei agnoverint necessariam .*

JANSENTUS lib. 8. de H. P. cap. 6. asserit Massilienses etiam ad initium fidei veram aliquam interiorem gratiam admisisse, & in hoc proprie illorum situm fuisse errorem, quoniam vellent usum & abusum ipsius gratiæ relinqui in liberi arbitrii potestate. Joan. Baptista Gonet eruditus Thomista disp. 2. de Grat. cap. 3. aliam a Jansenii sententia putat eorum, qui docent inter Semipelagianos aliquos omnem prorsus gratiam ab initio fidei, & meriti removisse, alios talem admisisse, quæ cum esset pure indifferens, & liberi arbitrii determinationem non efficeret, sed expectaret, locum aliquem naturali merito relinqueret: quod docet Franciscus Macedo in *mente divinitus inspirata*, art. 5. & defendit satis erudite ipse Gonet. Hæc sententia quatenus ponit discrimen inter Semipelagianos, nullatenus differt a sententia Jansenii; nam Jansenius lib. 7. cap. 2. idem tradit; imo profitetur se controversiam non movere de primis Semipelagianis, qui omnem gratiam ad initium fidei & bonæ voluntatis penitus respuebant, quibus accenset Faustum & Cassianum; sed de alia factione, eorum scilicet, quos contendit gratiam Christi non prædeterminantem admisisse, & in hoc illorum consistere errorem. Quare Gonet recurrendo ad duplicem sectam Semipelagianam non recte difficultatem assequitur, neque hac ratione videtur oppositis argumentis satisfacere. Et multo minus impugnari potest Jansenius testimoniis Cassiani, aut aliorum de prima Semipelagianorum factione, ut facit Antonius Boucat differt. Præamb. de Grat. artic. 3. Nam Jansenius ultro fatetur Cassianum ad initium fidei nullam veram gratiam recapere admisisse. Discrepat tamen alio ex capite Gonetii sententia ab opinione Jansenii, quod is hæresim Semipelagianam constituit in indifferentia ac potestate liberi arbitrii utendi & abutendi gratiæ adjutorio pugnans pro necessitate gratiæ inferentis necessitatem. A quo pravo dogmate cum Gonetus & Macedo sint alieni, habent sibi consentientes ex Thomistis, atque Nostratibus satis multos, inter quos Auctor Scholæ Thomisticæ vindicatæ animad. 26. connumerat Salmanticenses, Contentonium, Piccinardum, alios. Fulgentius Bellelli parum ab his discrepat contendens Semipelagianos non denegasse ad initium fidei gratiam Conditoris, sive Adjutorium collatum Adæ, sed gratiam Redemptoris tantummodo. Ex adverso nullam veram gratiam prævenientem initia fidei admissam a Semipelagianis defendunt qui gratiam per se efficacem rejiciunt, ut faciunt Medistæ omnes. Item aliqui hujus gratiæ propugnatores, ut noster Basilius Poncius Relect. de Grat. necessitate

p. 1. c. 4. memoratus Boucat, & L'Herminier Tom. IV. pag. 102. quidam alii, quorum circa efficaciam gratiæ sententia perplexa est, & ambigua, ut Honoratus Tournely lib. 1. de Gratia pag. 92. Videamus, quæ singulos moveant, tum inde iudicium nostrum nec perverſe, nec acerbè dicturi.

Semipelagianos gratiam aliquam indifferentem ad fidei initia non denegasse pluribus argumentis posset monstrari. I.S. Prosper in Epist. ad Augustinum num.4. ita de quibusdam Semipelagianis scribit: *Quidam vero horum in tantum a Pelagianis semitis non declinant, ut cum ad confitendam eam Christi gratiam, quæ omnia præveniat merita cogantur, ne si meritis redditur, frustra gratia nominetur: ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua cum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalis gratia Creatoris instituat; ut per discretionem boni & mali ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur pervenire per naturalem, scilicet facultatem, petendo, quærendo, pulsando, ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo Introeat, quia bono natura bene usus, ut ad istam salvantem gratiam initialis gratiæ ope merueris pervenire. Ubi videtur Prosper hos Semipelagianos redarguere, quod nullam gratiam admiserint, præter gratiam Conditoris homini primo collatam. Neque enim dici potest per solam gratiam initialem intelligi hoc loco nudam facultatem arbitrii, quia hanc non denegabant nec rigidiores illi Semipelagiani num.3. descripti. II. Prosper paucis interjectis omnem dirimit controverſiam, scribens admisisse quidem gratiam aliquo sensu prævenientem, sed quæ subderetur hominum voluntati: *Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non praviæ humanorum volunt esse meritorem, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundum suam phantasiam non negant esse præventas.* III. Sunt his etiam clariora verba Hilarii scribentis: *Ceterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum quemquam sibi sufficere posse consentiunt.* IV. Idem fatetur Augustinus de Prædest. SS. cap.1. *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant.* V. Semipelagiani non solum negabant esse donum Dei initium fidei, sed etiam finalem perseverantiam: at ad finalem perseverantiam non denegabant necessitatem gratiæ indifferenter præmoventis. Ergo neque eam negabant ad initia sanctæ credulitatis. VI. Ut constat ex Epist. Hilarii num.6. Semipelagiani molestè ferebant discrimen traditum ab Augustino inter gratiam collatam Adæ, sine qua per liberum arbitrium perseverare non poterat, & gratiam nunc prædestinatis præparatam, qua perseverantia ipsa donatur: & in hoc solo volebant a primo homine omnium distare naturam, *ut illum integris viribus voluntatis**

tatis jurearet gratia volentem, sine qua perseverare non poterat; his autem amissis & perditis viribus credentes tantum non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes. Si ergo Massilienses non denegabant in Adam adiutorium sine quo ad omnia opera salutaria, neque illud negabant in hominibus lapsis ad fidem. VII. Auctore eodem Hilario num. 4. assererebant Semipelagiani non valere de fide argumentum Augustini petiitum ex verbis Apostoli, *Quid autem habes, quod non accepisti?* & rationem hanc assererebant, cum in eadem natura remanserit, licet viriata, qua prius sana ac perfecta donata sit. Abominabantur tamen & damnabant, si quis existimaret, quicquam virium in aliquo remansisse, quo ad sanitatem progredi possit. Fatebantur ergo in homine lapso virtutem credendi, ut in homine primo potestatem qualemque bonum opus perficiendi. Atqui in homine primo nequaquam denegabant ad perfectionem, & consummationem bonorum operum adiutorium sine quo, sive gratiam pedisequam, & versatilem. Ergo neque hujus adiutorii necessitatem inficiabantur ad fidem habendam. VIII. Illam prædestinationem & gratiam Semipelagiani negabant, ex qua putabant induci fatalem necessitatem, removeri virtutes, & lapsis curam adimi resipiscentiæ, asserri sanctis occasionem torporis: hæc autem non arbitrati sunt consequi aut ex prædestinatione, quæ pendeat a præsentia meritorum, aut ex gratia Molinistice sufficiente, & quæ fit ad nutum voluntatis suspensa. Negabant ergo solam gratiam per se efficacem, & prædestinationem secundum propositum. IX. Nullibi legimus Augustinum adversus Semipelagianos argumentatum fuisse ab improprietate, quæ intercedit inter gratiam ordinis naturalis, & actus supernaturales. Quod sane argumenti genus obvium erat, atque palmarie, si ad initia supernaturalium operum nullam aliam Semipelagiani gratiam requirebant, quam naturalem. Igitur præter naturalem gratiam, dicendi sunt aliquam supernaturalem probasse. Hæc sunt pro una parte argumentationes præcipuæ.

Pro alia autem parte stant, quæ sequuntur. I. Initialis gratia, quam fatebantur Semipelagiani non alia est, quam naturalis facultas pertinet ad conditionem naturæ. Non ergo est gratia supernaturalis indifferens. Antecedens demonstratur ex verbis Prosperi n. 3. prolatis præcedenti paragrapho argumentatione 1. *Quidam vero, &c.* II. Affirmat idem Prosper, hanc fuisse Semipelagianorum assertionem, *Quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint.* Ita in eodem Epist. num. 5. Constituebant ergo aliquod fidei meritum ante supernaturalem gratiæ auxilium. III. Ex eodem Prospero paullo infra volebant obedientiam priorem esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare, qui salvatur & voluntas hominis

minis divina gratia sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subijciat voluntatem. Ergo initium salutis in naturali potestate, & obedientia arbitrii gratiam præcedente constituebant. IV. S. Pater Augustinus de Præd. Sanctorum cap. 3. confitetur, se ante Episcopatum laborasse eodem cum Semipelagianis errore; putabat enim, *Fidem, qua in Deum credimus non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter, & juste, & pie vivamus in hoc sæculo.* En expresse Semipelagianum errorem in eo situm, quod fides dona supernaturalium gratiarum præcedat. V. Bonifacius secundus Papa in Epist. ad S. Cæsarium Arelatensem data ineunte anno 530. ita de Semipelagianis loquitur. *Indicas, quod aliqui Episcopi Galliarum, cum cetera jam bona ex Dei acquieverint gratia provenire, fidem tantum, qua in Christum credimus, naturæ esse velint, non gratia.* VI. Impugnans Augustinus Semipelagianos a cap. 2. de Prædest. SS. usque ad libri postremum probat eos non recedere a damnato dogmate Pelagiano: *Gratia secundum merita nostra datur*, quoniam aliquid præcederet ex hominibus propter quod gratiam consequantur, *Si non pertinet (inquit) ad Dei gratiam, quod credere cepimus.* Igitur Semipelagiani eatenus ad Pelagianismum declinabant, quatenus ante largitionem gratiarum locabant in nuda potestate arbitrii initia fidei. VII. Secunda Arauxicana Synodus canone 5. & 7. definit initium fidei non esse in nobis *naturaliter, & per naturæ vigorem.* Igitur Semipelagiani quos canones illi perstringunt, putabant primordia fidei ex vigore, & nativa facultate arbitrii prodire. VIII. Damnata est ab Innoc. X. & Alex. VII. quarta propositio Janseii: *Semipelagiani admittebant gratia interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium fidei; Et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas obistere & obtemperare.* Quamquam vero hæc propositio in postrema parte aperte hæretica sit, collineatque scopo Janseii propugnantis gratiam, qua evertitur libertas indifferentiæ; nihilotamen minus, cum simul declarata sit & hæretica & falsa, non solum videtur damnata quantum ad dogma expressum secunda parte, verum etiam quantum ad doctrinam Semipelagianam delineatam in prima. IX. Tandem, ut pares sint numero pro utraque parte rationes, ex quo nullibi Augustinus Semipelagianos revincat quod gratiam denegarent ad operum bonorum consummationem eamque illi palam faterentur, consequens est ut ad bene operandum admiserint veram gratiam, non tamen efficacem & adjuvatorium quo, manifeste ab illis repudiatum. Igitur ex quo Augustinus ubique Semipelagianos exagitaverit, quod ad initium fidei gratiam negarent, & hanc ipsi faterentur esse in nobis ex nobis, inferitur ex opposito ad initium fidei non admisisse gratiam indifferentem, nec adjuvatorium sine quo, necessarium juxta Semipelagianos ad opera perficienda.

In tanta opinionum diversitate orta ex argumentis partim verosimilibus, partim non recte ponderatis; principio indubitatum est displicuisse Semipelagianis gratiam victricem, & prædestinationem, sive discretionem electorum secundum Dei propositum, & abique operum præscientia. Quod liquet primo ex Epistola Prosp. num. 3. ubi dicuntur Semipelagiani asperrimam putasse Augustini doctrinam, objicientes, *removeri omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quandam induci necessitatem*. Confirmatur ex Hilario scribente, quod moleste ferebant *ita dividi gratiam, quæ vel primo homini data est, vel nunc omnibus detur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret, ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc vere sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adiutorium perseverantiæ detur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam, ut per hoc donum non nisi perseverantes sint*. Idem demonstrat, quod nollent gratiam sibi subicere voluntatem, nec præviam esse humanorum meritum, sed comitem, ut satis apparet ex dictis. Quare argumenta Prosperi, & Augustini non solum probant ad initium fidei necessitatem gratiæ sufficientis, sed etiam necessitatem gratiæ efficacis, quæ suum consummat opus, quæ nulla ancipiti causa suspenditur, quæ discernit unum ab altero, quæ facit ut faciamus: ut constet ex præcedenti capite, & ix. de H. Pelagiana.

Deinde affirmo, fallaciter Janfenium duas ex Epistola Prosperi distinguere Sectas Semipelagianorum, quorum alii nullam veram gratiam admitterent, reliqui prævenientem faterentur, sed pedisequam, atque a voluntatis nutu pendentem. Etenim Prosper num. 3. narrat Semipelagianos aliquos reprobasse Augustini dogmata circa prædestinationem & gratiam, & defendisse obstinationem suam vetustate, idest antiquorum Patrum subobscuris expositionibus: sed interpellati ut sua exponerent sensa, respondebant *se nihil invenisse quod placeret, & de his tacendum esse, quorum altitudinem nullus attigerit*. Addit eo pervenisse perveraciæ, ut definirent fidem nostram ædificationi audientium esse contrariam, *ac sic etiamsi vera sit, non promendam*. En tibi primam Semipelagianorum factionem non ambiguis interpretamentis, sed verbis Prosperi delineatam. Alii etiam manifestius ad Pelagianas semitas declinantes, non occultabant sensa sua; sed fidem distinguentes ab operibus asseriebant ad initium fidei sufficere naturalem facultatem, & initialem gratiam pertinentem ad conditionem rationalis creature, quæ gratia est, quatenus Deus instituit hominem capacem discretionis boni & mali, nihil merentem, quia non existentem: autumantes initia fidei, & voluntatem credendi non excludere gratiam ad bona opera necessariam, propterea quod putabant adnumerandum non esse alicui operi cura-

curationis unumquemque ægrotum velle sanari. Atque ita secundum suam phantasiā constituebant gratiam subditam voluntati, etsi voluntatem a gratia illa initiali fatebantur esse præventam. Hæc iisdem fere verbis S. Prosper num. 4. ab ea Periodo, *Quidam vero*, recitata superius. Conveniebant itaque Semipelagiani omnes in rejicienda sententia S. Augustini: discrepabant, quod alii non declinabant a semitis Pelagianis circa fidei initia; alii nec gratiam prævenientem, quæ ad fidem requiritur expressis verbis admittebant, nec respuebant, rati ad fidelium ædificationem nec veritatem esse promendam. Ea propter Augustinus contra Semipelagianos duos edidit libros; unum de Prædestinatione Sanctorum ad probandam gratiæ necessitatem ad fidem: alterum de Dono perseverantiæ ad demonstrandum hanc esse donum Dei speciale, & a se traditam prædestinationem populis prædicandam. In una Semipelagianorum factione erat Cassianus; qui Collat. xiii. cap. 11. nititur demonstrare nostrum non esse bonæ voluntatis principium exemplo Pauli & Matthæi, & statim docet oppositum exemplo Zachæi, & Latronis, inferens neutrum dicendum esse, neque nostrum esse principium fidei, neque semper Dei gratia nobis fidei principia inspirari. Quamobrem S. Prosper cap. v. contra Collatorem num. 13.: *Ponit plurima testimonia (inquit) quibus nunc validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstratur, quasi quidam sint qui propriis viribus impleant, quod alii facere nisi Deo adjuvante non possunt.* Ubi etiam advertendum est Semipelagianos sibi contradicere, & nunc videri Catholicos, nunc Pelagianos, ut observat ibidem beatus Prosper.

Præterea indubitatum est Semipelagianos omnes etiam ad initium fidei admisisse gratiam illuminationis, etiam interioris. Primo quia S. Prosper in Epist. ad August. ait, quod hæc ipsorum definitio, & professio est, *omnem hominem ad credendum & operandum divinis institutionibus admoneri.* Qui ergo Evangelium non audierunt, admoneri debent occulta alia revelatione. Ad hæc: etiam Augustinus, cum similiter ante Episcopatum erraret, profitetur etiam tunc existimasse neminem posse credere, *si non præcederet præconium veritatis.* Insuper ut argumentatur Petavius de H. Pelag. cap. 1x. num. 2.3. ac 12. si gratiam internæ illustrationis Semipelagiani denegassent, fuissent deteriores Pelagianis, qui tandem gratiam hanc agnoverunt. Tandem etiam Theophilus Raynaudus in Proloquio ad Valerianum ait quosdam affinxisse Semipelagianis, quod internæ revelationis ademerint auxilia. Legatur citato loco Petavius.

Asserendum postremo est, Semipelagianos ad initium fidei non admisisse gratiam, quæ ad illuminationem mentis addit inspirationem dilectionis per subministrationem Spiritus Sancti. Quod primum demonstro ex Epistola Hilarii n. 3. ubi ait, Semipelagianos probasse sententiam Augustini in Expositione quarundam Propositionum ex Epist. ad Rom.,
retra-

retractatam tamen lib. 1. Retract. cap. 23. n. 3. Ea sententia est: *Sed quoniam Spiritus Sanctus non datur, nisi credentibus; non quidem Deus eligit opera, quæ ipse largitur, cum dat Spiritum Sanctum, ut per caritatem bona operemur: sed tamen eligit fidem, quia nisi quisque credat, & in accipiendi voluntate permaneat, non accipit donum Dei, idest, Spiritum Sanctum, per quem infusa caritate bonum possit operari.* Non ergo eligit Deus opera cujusquam in præscientia, quæ ipse donaturus est: sed fidem eligit in præscientia, ut quem crediturum esse præseverit, ipsum elegerit, cui Spiritum Sanctum daret, ut bona operando etiam vitam æternam consequeretur, &c. Audis, ut arbitror, Semipelagianos negantes ad initium fidei illam gratiam, quæ datur per subministratorem Spiritus Sancti, sive gratiam inspirantem voluntatem bonam, & dilectionem, & illam eandem gratiam, quam ad bona opera credentium, atque ad vitæ æternæ consecutionem fitebantur necessariam: de qua gratia disputatum est de H. P. cap. v. Prop. 3. & cap. VII. cumlatius. II. S. Pater in 3. cap. de Præd. Sanct. castigans quæ in memorata Expositione non satis exacte tradiderat, simulque demonstrans, quomodo fides sit donum Dei: *Proinde quod continuo dixi (inquit) Dicit enim Apostolus, Idem Deus qui operatur omnia in omnibus, nusquam autem dictum est, Deus credit omnia in omnibus, ac deinde subiunxi, Quod enim credimus nostrum est, quod autem operamur bonum, illius est, qui credentibus dat Spiritum Sanctum: profecto non dicerem, nisi jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem Spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis, & utrumque tamen datum est per Spiritum fidei, & caritatis: & paucis interjectis, Quod paullo post dixi, Nostrum est enim credere & velle; illius autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum Sanctum, per quem caritas diffunditur in cordibus nostris: verum est quidem, sed eadem regula: & utrumque ipsius est, quia ipse præparat voluntatem; & utrumque nostrum est, quia non fit nisi volentibus nobis.* En ergo quod negabant Semipelagiani; ad initium fidei necessariam esse gratiam sanctæ delectationis, gratiam quæ est caritas, gratiam quæ præparat voluntatem. III. Si admisissent Semipelagiani internam gratiam sanctæ delectationis etiam non victricis & prædeterminantis, sed parvam, & ab arbitrio pendulam, qualem fatebantur necessariam ad bona opera, quibus vita apprehenditur sempiterna; non recte illos confutasset in Carmine de Ingratis S. Prosper. Is enim cap. XIX. Semipelagianos redarguit, quod admitterent tantummodo gratiam proponentem nobis objectum, nulum tamen motum animi excitantem, nisi metaphorice, quomodo consurgit amor vel odium, dum videmus, aut audimus res delectabiles, aut horribiles:

. veluti cum voce loquentis,

To. III.

Kk

Aut

*Ant rerum actarum specie, quas vidimus, aut quas
Legimus, exoritur secreta cordis in aula
Nunc amor, aut odium, nunc spes, motus, ira, dolorque;
Nec tamen hos motus scriptor, narrator, & actor
Infervere animo, (quamvis hoc quoque vellent:)
Sed de perceptis mens iudex sponte movetur.*

Si autem Semipelagiani admississent gratiam physice excitantem in animo bonam voluntatem, & non solum illustrantem, verum etiam motus sanctæ delectationis inspirantem, quomodo Prosper hæc jure proferret? Rursus quomodo posset sequenti capite xx. illos reprehendere, quod denegarent gratiam pervadentem sensa animi, & faterentur solam verbi ministrantem, admonentem atque clamantem?

*Nec quod solo potest, cura officioque ministri
Exequitur, famulisque vicem committis agendi:
Qui quumvis multa admoveant mandata vocantis;
Pulsant, non intrant animas.*

Insuper quomodo cap. xx ix. assereret inter gratiam admissam a Semipelagianis ad initium fidei, & inter legem atque doctrinam nullum omnino esse discrimen?

*Dicite plescentes apices, mortisque ministri
Hoc expleffe operis, quod gratia vivificatrix.*

Certe si Semipelagiani admississent internam gratiam inspirationis; non denegassent gratiam inferentem animis motum, non denegassent gratiam intrantem animas, non denegassent gratiam a lege atque doctrina diversam: quod arbitror singulis manifestum. IV. Postremo tandem decreta Semipelagianorum sunt ea, quæ proscripsit Arauxicana secunda Synodus: Hæc declaravit repugnare Apostolicis dogmatibus initium fidei inesse nobis naturaliter, neque ad credendum prærequiri gratiam sanctæ inspirationis: Ergo Semipelagiani definiebant fidei initia esse naturaliter a nobis, neque ad voluntatem credendi talem gratiam requiri. *Si quis* (inquit canon v. Arauxic:) *sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum non per gratiæ donum, idest per inspirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobis inesse dicit: Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur.* Et can. 7. definit ad fidem necessariam esse inspirationem Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati.

Ex hac sententia nostra sequitur vera esse plura prioris partis argumenta. Verum est Semipelagianos repudiassse speciale donum finalis perseverantiæ, & discrimen inter adjutorium quo, & adjutorium sine quo: refusasse consequenter gratiam per se efficacem, & inspirationem bonæ voluntatis ad fidei initia. Verum quoque est admisisse voluntates nostras præveniri a gratia, quoniam asseriebant præveniri in ordine ad omnia

omnia opera curationis, inter quæ opinabantur non esse adnumerandum velle ægrotum sanari. Ad hanc etiam voluntatem admittebant initialem aliquam gratiam, idest, facultatem discernendi inter bonum & malum, institutiones & illustrationes animorum, & in vocatorum. portione, ut in Paulo & Matthæo, etiam bonæ voluntatis inspirationem. Inter Adamum autem, & lapsos homines hoc statuebant discrimen, quod ille integris viribus volebat, & volentem gratia juvabat; atque hi credunt tantum, & habent naturaliter credulitatis affectum, sed ob vires deperditas eorum voluntas ad recte ambulandum erigenda est per gratiam inspirationis. Proinde in homine primo nullam admittebant gratiam voluntatis neque ad fidem, neque ad perseverantiam, sed gratiam homini opitulantem, si vellet perseverare; in hominibus reliquis negabant gratiam voluntatis ut crederent, admittebant gratiam voluntatis, ut possent operari, & vitam consequi sempiternam. Neque Augustinus argumentari debebat ab improportione inter potentiam naturalem & actus supernaturales: nam si actum supernaturalem appellas fidem; negabant Semipelagiani supernaturalem esse, affirmantes nobis inesse naturaliter. Si actus supernaturales dixeris opera bona præter fidem; ad hæc fatebantur gratiam prævenire hominum voluntates. Sequebatur tamen ex pravo ipsorum dogmate gratiam dari secundum merita, quoniam prior in eorum sensu est fides, deinde gratia. Qua in re, ut diximus capite præcedenti, ab Augustino pluribus rationibus refelluntur. Argumenta autem secundæ sententiæ duntaxat efficiunt Semipelagianos ad initium fidei non admisisse veram gratiam Christi, quæ per nos est caritas actualis, & consistit in inspiratione sanctæ dilectionis. Merito ergo damnata est quarta Janseniana propositio & tanquam falsa, & tanquam hæretica: tanquam falsa, quia Semipelagiani ad initium fidei non admisserunt gratiæ interioris prævenientis necessitatem, si non admisserunt gratiam sanctæ dilectionis; tanquam hæretica, quia posse gratiæ prævenienti obfistere vel obtemperare dogma catholicum est, non hæresis Semipelagiana; de qua sic hujus dissertationis terminus, *ne offendant unius nimia longitudo*. His verbis Augustinus librum de Prædest. SS. contra Semipelagianos absolvit.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER SEXTUSDECIMUS

PERTRACTANS

*De libero voluntatis arbitrio adversus
Lutheranam, & Calvinianam
hæresim.*

ENE ac sapienter asseruit Augustinus difficiles esse motas circa Dei Gratiam & liberum voluntatis arbitrium quæstiones, eo quod cum horum unum defenditur, videatur alterum denegari. Et quidem Pelagius, Cælestius, & qui hæresim horum expressam nomine vel propugnarunt, vel damnatam jam a plenariis Africæ Synodis, & Rescriptis Pontificum Romanorum, saltem ex parte instaurare tentarunt, ideo divinorum decretorum, auxiliorumque præveniencium necessitatem oppugnarunt, quod putarent illis everti acceptam beneficio Conditoris libertatem. E contra gratiam, divinæque præfinitiones nonnulli tanto rigore & sacrilegio asserere non dubitarunt, ut aperte liberum arbitrium aut penitus extinctum Adæ peccato, aut indeclinabili necessitate ad bonum & malum impelli, autumaverint. Ausi sunt tantum facinus, post veteres Fati assertores, duo illa Novatorum Capita, Martinus Lutherus, & Joann.

Joannes Calvinus , ac postremo parum ab his discrepans Cornelius Janfenius . Repulfis itaque Inimicis Gratiae Dei , hoftes libertatis divino implorato auxilio aggredimur oppugnandos .

C A P U T I.

*Perverfa Lutheranorum , & Calvinistarum dogmata
circa gratiam , & libertatem .*

DIXI fuperioribus libris de Oppugnatoribus Gratiae Pelagianis , & Pelagianorum Reliquiis : nunc de Novatoribus , qui bellum intentantur libero arbitrio , Luthero praefertim , & Calvino , habendus eft fermo . Fuerunt quidem alii , atque ut opinor ab origine Idololatriae , fatalis neceffitatis aſſertores , tum Philoſophi , cum Hæretici ; & inter hos Manichæi , genus hominum perditiffimum , qui ex duobus coæternis principiis uno bono , altero malo duas in homine ſtatuebant naturas , ſubſtantialiter bonam neque liberam ad peccandum , & ſubſtantialiter malam , carnalia concupiſcentem , & ex neceſſitate determinatam ad malum . Quorum & originem , & falſitatem doctrinae variis in locis infeſtati ſumus : nec aliud addendum modo eſt , niſi Manichæorum quoque damnabilem & nefandam impietatis errorem convenire cum Pelagianis in denegando originali peccato , & in aſſerenda hominum impeccantia ; licet quod Pelagiani tribuebant arbitrio , Manichæi adſcriberent determinationi naturæ . Pari jure ut hi arbitrii libertatem tollebant eam deprimentes , & ſubjicientes neceſſitati , ita Pelagiani liberum arbitrium deſtruebant quodammodo , eo malè abutentes adverſus beneficium largitoris , uti ſcribit Hieronymus ad Cteſiphontem . Sano ergo conſilio Auguſtinus utriusque hæreſis debellator , impugnans Manichæos deprædicat libertatis indifferentiam ; exagitans Pelagianos commendat gratiam trahentem hominum voluntates : nobiſque ſternit regiam viam , ne declinemus ad dexteram , neque ad ſiniſtram .

Declinavit , atque in præcipitium ruit Apoſtata Auguſtinenſis Congregationis Saxoniae Martinus Luther natus Islebii in Comitatu Mansfeldenſi anno 1483. die x. Novemb. Patre Joanne , Matre Margarita Lindemanna , inſaufis auspiciis , ut narrat lib. 1. de Origine hæreſum Floremundus . Deterritus fulmine Monachum induit in Cœnobio Erfordienſi anno 1504. ætatis ſuæ primo ac viceſimo . Profeſtus eſt ſtudio- rum cauſa Wittembergam anno 1508. ibique poſt actus Academicos lauream Doctōratus obtinuit an. 1513. Sedente Leone X. ex Medicea Familia aſſumpto cepit primum contra Indulgentias deſacchari , quas Summus Pontifex conceſſerat prædicatione Crucis adverſus Selimum Turcarum tyrannum . Aggreſſus eſt facinus anno 1517. renuente Stau-
pitio

pitio Saxonica Congregationis Antistite. Hinc in alia errorum portentia prolapsus est, maxime circa justificationem, & efficaciam Sacramentorum, omnia locis suis refellenda. Anno 1518. audacter ad generale Concilium provocavit; & proximo anno 1519. famosam habuit Lipsiæ cum Eckio disputationem de Romanæ Ecclesiæ primatu. Damnatis 2. Leone an. 1520. Lutheranis articulis xlii. movit omnem lapidem ut Ecclesiam vastaret, editis voluminibus pluribus arrogantia & errore plenissimis. Ceteris missis, quæ ad præsens institutum non pertinent, docuit liberum arbitrium post Adæ peccatum fuisse in hominibus extinctum, vel amissum, itaut manserit res de solo titulo, vel titulo sine re. Ita in Assert. articulorum suorum ad Leonem X. art. 36, in libro de servo arbitrio, & Operatione in Psalmum 5. Addit nec per gratiam posse hominem lapsum divina servare præcepta, & Deum præcipere nobis impossibilia, ac si mandaret nobis, inquit Philippus Melancthon, ad cap. 13. Epist. ad Rom, transvolare Caucaum. Est blasphemum illa assertio Lutheri in Responsione ad Dialogum Silvestri, & in Confutatione Rationis Latomianæ. Excusso religionis & fidei jugo anno 1525. uxorem duxit, eripuitque Christo, Catharinam de Borè nuncupatam. Decessit tandem Islebii anno 1546. compluribus accitis discipulis, qui variis Hæreticorum sectis formam nomenque dederunt.

Molestè ne ferant sodales me professionem Lutheri commemorasse; quam occultare non possumus undique Historicis conclamantibus. His accommodavi aures, illatas, non quidem ab illis, sed ab imperitorum plebe, sanctissimæ matri nostræ injurias vindicaturus. Primum enim, ad hujus familiam Hæresiarcha ille non spectat; nam ut viro cuidam respondit Cardinalis Aegidius Viterbiensis verbis Joannis Apostoli 1. Epist. cap. 2. v. 19. *Si fuisset ex nobis, permansisset utique nobiscum*. Deinde quænam est in Christiano Orbe ampla & perantiqua Religiosorum familia, ex qua nulli prodierint Hæretici, & Apostata? Novimus, etsi ignorantibus nolumus id aperire, unde exierint hæretici alii, etiam Novatorum capita, & ipsius Lutheranæ factionis ministri. Nec tamen celeberrimis, sanctissimisque Ordinibus profugæ maculam intulere: & si visum aliter obretractatoribus, eam eluere ac tergere studuerunt viri Ecclesiastici honoribus, sanctitate, & sapientia clarissimi: qui neque erumpente Hæresi Lutherana in Augustiniano Ordine defuere. Floruit tunc Cardinalis Aegidius Leoni X. acceptissimus, eximius Theologus, nec Latini sermonis elegantia impar Erasmo, Bembo, Sadoletto, Longolio, qui cum Cicerone, Livio, & Terentio familiarissime versabantur. Testantur viri merita ejusdem Leonis Epistolæ conscriptæ aureâ Bembi latinitate. Præfuit Tridentino Concilio Hieronymus Seripandus Historicorum omnium laude celebratissimus. Vixit eodem tempore Sanctus Thomas Archiepiscopus Valentinus pater pauperum, Episcoporum exemplar ac Religionis zelantissimus propagator. Animadvertit in Lutherum,

therum, ut primum adversus Indulgentias disputavit, Capitulum Congregationis Saxonæ Heidelbergensæ; & primus omnium confutavit dogmata Lutherana Ambrosius Flandinus Neapolitanus. Pluribus annis adversus eadem scriptis, verbisque pugnavit Joannes Hoffmeisterus, Anti-Lutherus propterea dictus; quem pro fide Catholica strenue decertantem, & jam decem annorum glorioso certamine triumphos agentem, evectus ad Generalatum Seripandus his verbis per Epistolam est allocutus: *Induere ex alto fortitudinem, & ut fecisti hactenus, preliare praelia Domini; ut te Auctore reviviscat apud Rhenum & omnem Sueviam Augustini nomen: cujus inimici, qui & iidem Christi sunt inimici, dissipentur.* At horum duntaxat meminisse satis est. Adde Congregationem illam Germaniæ, in qua Lutherus cucullum induit, jam ab anno 1497. fuisse a jurisdictione nostri Generalis exemptam: quamquam nec Schismatica erat, ut scribit Remundus; nec Luthero annuit Joannes Staupitz, ut narrat Pallavicinus. Vide quæ de illo proferit, stylo licet duriusculo, in sua dissertatione Gandolphus. Si tamen Germana illa Congregatio nequaquam esset a Corpore Ordinis sejuncta; quid nobis afferret ignominie ac dedecoris contaminatus Apostata? Hujus Corporis Caput, idest Augustinus, quasi futura prospiciens, & consulens filiorum suorum honori, hæc olim scripsit Epistola 137. nunc 78. num. 8. *Quantumlibet enim vigilet disciplina domus mea, homo sum, & inter homines vivo, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit quam arca Noe, ubi tamen inter octo homines reprobos unus inventus est: aut melior sit quam domus Abrahæ, ubi dictum est, Ejice ancillam hanc, & filium ejus: aut melior sit, quam domus Isaac, cujus de duobus geminis dictum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui: aut melior sit quam domus ipsius Jacob, ubi lectum patris filius incestavit: aut melior sit, quam domus David, cujus filius cum sorore concubuit, cujus alter filius contra patris tam sanctam mansuetudinem rebellavit: aut melior, quam cohabitatio Pauli Apostoli, qui tamen si inter omnes bonos habitaret, non diceret, Foris pugna, intus timores; nec diceret cum de sanctitate & fide Timothei loqueretur, Neminem habeo, qui germane de vobis sollicitus sit, omnes enim sua querunt, non quæ Jesu Christi: aut melior quam cohabitatio ipsius Domini Christi, in qua undecim boni unum perfidum, & furem Judam toleraverunt: aut melior sit postremo quam cælum, unde Angeli ceciderunt.* Hactenus de Luthero ejusque Instituto.

Alter Novatorum antesignanus est Joannes Calvinus. Natus est Novioduni in Picardia parentibus Joanne Calvino & Anna Fronea die x. Julii anno 1509. Literis operam dedit apud Bituricenses sub disciplina Andream Alciati, & Melchioris Voimari. Excelluit ipse latine scribendi laude, vividâ autem dictione & nativâ eloquentia Lutherus: nam hujus latinitas inelaborata est, & incompta. Scripsit adhuc juvenis & an-

nos

nos natus 26. Basileæ, quo se receperat proscriptis in Gallia Novatoribus, libros Institutionum congestis erroribus & argumentis ex Melancthone, Hyperio, Sarcerio, & Oecolampadio. Profectus Pictavium cepit audacius errores disseminare, execrari cultum sacrarum Imaginum, festos dies, tremendum Missæ Sacrificium, Romanæ & universalis Ecclesiæ dogmata & traditiones. Pictavio in Aquitaniam, ex Aquitania Genevam concessit, quæ paullo ante abdicata Religione ad Sacramentarios defecerat, anno 1535, ut constat ex tabula ænea ad Curiam Genevensẽ affixa. Inde, cum non probaret pseudoreligionis formam inductam a Farello, expulsus accessit Bernam: Bernâ, conceitato in eum populo quod conviciis lacerasset Zuvinglium, fugit anno 1538. Argentoratum, ubi & uxorem duxit suadente Bucero. Interfuit anno 1541. Comitibus Ratisbonensibus, ubi ineassum tentata est eum Lutheranis concordia eirea præsentiam Corporis Christi in Eucharistia. Revocatus tandem est Genevam, ibique sine ullo diplomate, aut missione fecit se Genevensis Ecclesiæ Pastorem. In hac urbe infelici exitu e vivis excessit anno 1564. ætatis suæ quinto & quinquagesimo needum expleto. Successit Calvinio Theodorus Beza natus apud Vezelios anno 1529. & in Græcis, Latinisque literis haud mediocriter versatus. Is subduxerat se Parisiis, ne in judicium veniret accusatus de turpi libidine, cujus præbuerat indicium obscenum illius Epigramma, & receperat sese Genevam vivente adhuc Calvinio. Legendus Floremundus lib. vii. de Origine Hæresum, cap. 17.

Seita Calvinii, quantum spectat ad Gratiam & libertatem, sunt humanam voluntatem nullam habere mali aut boni electionem, nec acceptâ gratiâ suæ optionis esse vel obtemperare, vel refragari. Ita docet lib. 2. Institut. cap. 2. & de libero arbitrio lib. 5. cap. 304. Constituit ille quidem gratiam in affectu delectationis, sed adeo impresso, ut spontaneæ tantum voluntas moveatur, sine aliqua libertate, & ad instar brutorum. Conveniunt ergo in negando libero arbitrio, sive agendi & non agendi facultate Calvinus æque ac Lutherus, licet in eo videantur discrepare, quod Lutherus velit esse illud velut quoddam inanime, & mere passive se habere; Calvinus concedere videatur movere illud se, & vitaliter agere, & liberum esse; si libertas opponatur eoræ rationi. Quod in libro 2. & 5. contra Pighium non semel Calvinus profitetur, affirmans sibi constari invidiam, quasi hominem similem faceret lapidi, cum fateatur hominem ipsum conari & agere pro acceptæ gratiæ mensura. At verba ista sunt: nam neque Lutherus assererat hominem sub gratia operari coacte, & veluti obtorto collo, sed, ut loquitur in libro de servo arbitrio, agere necessitate immutabilitatis, sponte tamen, & voluntate libenti. Quare habet uterque hæreticus diversam quidem faciem, sed ut de consimilibus dictum est in cap. *Excommunicamus*. Extra. de Hæreticis, *candam adinvicem colligatam*. SACRO-

erofancta Tridentina Synodus sess. vi. can. 4. ut penitus errorem omnem eliminaret, utrumque definiuit, & posse liberum arbitrium a Deo motum & excitatum dissentire si velit, & non esse inanime quoddam nihil omnino agens, & se habens mere passive. Atque hujus vestigiis insistentes nos hæc eadem decreta ab Hæreticorum oppugnatione defendimus. Tertium addimus Catholicum pariter, & definitum, Deum non esse prædefinitione sua & absoluto Decreto causam effectricem peccatorum nostrorum: quod Calvinus tribuens Deo bono quæ Manichæi adscriperunt principio malo, his deterior & impudentior asseruit lib. 1. Instit. cap. 16. de lib. arbitrio lib. 2. pag. 236. aliisque in locis, ductus fallaci definitione, quod Deus etiam peccata prædeterminet, & necesse sit evenire quicquid ille statuit.

C A P U T II.

*Demonstratur pollere adhuc liberi arbitrii facultate cum
in civilibus, tum in moralibus operibus, homines
Adæ postereros.*

OPORTE ut ad hujus quæstionis solutionem memoriæ mandentur quæ de natura liberi arbitrii disserendo de homine primo ad cap. x. congesta sunt. Summatim ante conspectum ea proponendo, dico libertatem ex intellectu & voluntate constare; aliam esse libertatem a necessitate, aliam a peccato, aliam a miseria; primam tolli per naturalem determinationem ad unum, perfectamque cognitionem summi boni; alteram per gratiam liberantem a servitute peccati; tertiam per gloriam, qua liberamur a corruptione corporis, animique prementibus cupiditatibus. Libertas a necessitate appellari etiam solet libertas naturæ, cujus definitionem eodem loco tradidimus, dicendo esse potestatem agendi vel non agendi iis positis, quæ ad agendum prærequiruntur. Libertas a miseria & a peccato non ad naturam libertatis pertinet, sed ad peculiarem statum aut naturæ conditionem; unde a pluribus nuncupari solet libertas contingentæ. Quare stat vera libertas etiam sine potestate peccandi & absque miseriarum gravamine, dummodo consistat indifferentia judicii: atque hoc pacto liber est Deus amando res creatas, easque producendo & servando; & liberæ pariter sunt beatorum animæ respectu ipsarum creaturarum; quæ omnia fuerunt ibidem satis, ut arbitror, explicata.

Diximus quoque voluntatem posse accipi generatim, quatenus principium est cujusque motus animi volentis, sive velit libere, sive spontaneæ; & quatenus vult libere, electione sua, suoque arbitratu; unde emergit duplex libertas, a coactione una, & altera a necessitate.

Th. III.

L I

Sola

Sola autem libertas a coactione vera libertas non est, ac talis appellatur quadam analogia, propterea quod voluntarium sit quicquid fit sponte, & nullam patitur violentiam, & voluntarium pariter quod fit ratione libera atque electiva. Hoc postremum est, ut cum Scholasticis loquar, principale libertatis *analogatum*. Enim vero non eodem modo adversatur voluntati coactio, atque necessitas: sed illa contra voluntatem militat actus imperatos cogendo, & inhibendo, nec impedire potest actus elicitos, quomodo vincula faciunt ne valeat homo ambulare, interiorum autem animi motum coercere non possunt, & corpori, non animo inferunt violentiam: at necessitas intimam voluntatis potestatem oppugnat, alligatque eam tali vinculo, quo obstricta nequit pro suo libito contraniti. Ergo qui docent non esse de essentia libertatis posse agere & non agere, si libertas sumatur in genere; non satis castigate loquuntur, quoniam libertas comparate ad spontaneum & indifferens, non genus *univocum* est, sed, *analogum*: neque aliam ideam habeo veræ libertatis, quam voluntatis meæ, cujus optionis, jurisque sit agere, aut non agere, prout lubet. Quod si de genere *analogo* sermo est, nullum dubium potest oriri; quin ad libertatem potestas illa agendi & non agendi nequaquam pertineat: quoniam sub genere illo comprehenditur etiam libertas a coactione. Animadvertunt autem Philologi genus *analogum* sumi ut plurimum pro eo, quod appellant præcipuum *analogatum*. Ita ergo voluntarium apud antiquos Patres non semel usurpatur pro libero, & nonnunquam dicitur liberum quod est tantummodo voluntarium. Hoc demonstrant testimonia Veterum, quorum alii affirmant Filium Dei genitum esse voluntate Patris, & alii negant: illi voluntarium accipiunt pro eo, quod est cum spontaneitate & lubentia; & illi pro eo, quod fit cum deliberatione & libertate. Vide de Trinitate librum xi. cap. x. ad 4. Ob. Wolzogenii. Constat ex præcedenti capite non denegare Lutherum, neque Calvinum dari libertatem a coactione, qua homo sponte & libenti voluntate operatur; ideoque instituitur cum Novatoribus disputatio de libertate indifferentiæ, sive a necessitate: quam nos veram, propriamque libertatem esse contendimus.

PROPOSITIO I. Persistit in homine lapsu liberum voluntatis arbitrium.

Triplici argumentorum genere thesis demonstratur, Scripturarum ac definitionum Ecclesiæ auctoritate, Traditione Patrum, atque Theologica ratione. Quarto enim cap. Genes. v. 7. Caino a Domino dictum est: *Nonne si bene egeris, recipies, sin autem male statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus ejus & tu dominaberis illius.* In statu ergo naturæ lapsæ est in homine dominium voluntatis, quo coercere potest motus concupiscentiæ & bene agere, aut male, ideoque libertas arbitrii indifferens ad utrumlibet. Respondent Calvinistæ hoc loco

loco significari tantummodo Caini supra Abelem titulo primogenituræ auctoritatem imperii. Quod probant primo ex hebraico textu, in quo tam חַטָּאת *peccatum*, quam אֲכָלָהוּ *appetitus*, *concupiscentia*, feminina sunt; quæ autem sequuntur, וְאַתָּה חֹקֶשׁוֹר, *Es tu dominaberis illius*, suffixum habent masculini generis: ideoque nequit aut ad peccatum, aut ad appetitum, ultimum pronomen referri. II. ex Versione LXX. quæ habet: *Ad te conversio ejus, & tu principatum habebis ipsius: quis est autem dominus autus, & quis dominus autus*. III. ex Chrysostomo in hunc locum hæc verba interpretante, *Post peccatum hoc permisso, ut primogenitura privilegiis gaudeas, illumque sub tua potestate & dominio esse jubeo*. At primum admissa quoque interpretatione Chrysostomi, quæ sua sponte ex Græco textu fluere videtur, dico idem argumentum adhuc persistere. Si enim Deus adversatus sacrificium Cain, poterat ab illo primogenituræ dignitatem auferre, reliquit tamen fratrem sub illius potestate, ea conditione, ut si bene ageret mercedem reciperet, si autem male, punitionem, ac pœnam: habebat ergo Cain liberum arbitrium, quo poterat commeri aut supplicium, aut beneficia, & si fratrem odisset, etiam jure primogeniti privari, ut ipsi contigit post execrabile horrendumque homicidium. Nihil ergo adversus nos aut Græcus textus, aut interpretatio Chrysostomi. Deinde affirmamus longe melius ac proprius significari hoc loco dominium libertatis supra appetitum concupiscentiæ. I. quia חֲשׂוֹקָת non subjectionem minorum fratrum significat, sed concupiscentiam, & appetentis animi motum a verbo שׂוֹק *concupiscere*. II. Targum Jerosolymitanum hunc Genesios locum ita reddit: *Verum in manu tua tradidi potestatem concupiscentiæ male, & tu dominaberis in eam, sive ad innocenter vivendum, sive ad peccandum*. Exponunt de concupiscentia peccati etiam R. Aben Ezra, & Rab. Salomo apud Flacium, & Cartwrightum, & Gerundenis apud Munsterum. Mavult sensum esse de appetitu peccati etiam Mercerus: & Vatablus, *Omnes fere (inquit) referunt hæc ad peccatum*. Ex ipsis ergo Rabbinis, imo & Protestantibus suis Novatores refutantur. Quod de affixis masculinis opponit Salomon Glassius cap. 9. de Profopopeja num. 6. nihil omnino probat. Primo sunt qui negant cum Hieronymo חַטָּאת *peccatum*, generis esse feminini. Ita Hieronymus in Quæst. seu Tradit. Hebraicis in Gen. *Quod autem in septuaginta Interpretibus fecit errorem illud est, quia peccatum, id est חַטָּאת, in Hebræo generis masculini est, in Græco feminini*. Deinde concedo femininum esse, sed tamen pronomen & affixum postulat masculinum cum propter synonymum חַטָּאת quod est proprium nomen peccati, tum propter sensum, eo quod non solum significet culpam, sed etiam pœnam, quæ hebræis nomen est masculinum *Honestè* עֲנִישׁ. Præterea eodem versu ubi legimus: *peccatum adersit*, habet Codex Hebraicus חַטָּאת רִבְכָּךְ *peccatum cubans*.

Nomen feminini generis est, & participium masculini. Quænam hæc syntaxis? Optimam esse demonstrat idem Glassius de Participio canone X. quoniam aut ad sensum refertur, aut intervenit generum anallages. Quod ergo Saxogothanus iste docet de participio, nos valere dicimus de affixis; quoniam in potestate arbitrii nostri est evitare peccatum, & poenam: atque hæc est masculini generis, & dicitur חטאת רבן, *peccatum cubani*. At de uno tantum loco satis.

Sunt enim permulta alia idem comprobantia. Josue cap. ultimo, ut Israelitas in Religione cultuque unius Dei confirmaret, posteaquam ostendit quænam fuerant Majorum suorum in Mesopotamia & in terra Chanaan instituta, & quanta Altissimus operatus nuper fuerat in transitu Jordanis, & expugnatione urbis Jericho, ut se libere obsequio supremi numinis devoverent, & profana idolorum veneratione abdicarent; ita prudentissimus Imperator v. 15. Ungulas Tribus allocutus est: *Si malum vobis videtur, ut Domino serviat, optio vobis datur: eligite hodie quod placeat, cui servire possimum debeatis*. At quorsum hæc cum populo Israel stipulatio, atque talium apparatus verborum; nisi fuisset Israelitis potestas optionis, electionis, & plenissimæ libertatis serviendi Deo Abraham, aut Diis Amorrhæorum? Eccles. etiam xv. 14. legimus: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui*. Adjecit mandata, & præcepta sua: si volueris mandata servare conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi. Ecclesiastici librum, quem Clemens, Alexandrinus, & Cassiodorus appellant Græco vocabulo *παραπομπή*, idest, *Penum omnis virtutis*, nos Canonicum esse supponimus. Quod vero Adversarii hæc de primo tantum homine dicta esse contendunt, non indiget refutatione. Nam 1. constat, *Si velis mandata servare*, ad homines singulos a Jesu filio Sirach directum esse. II. Occurrit eadem phrasid Deut. xxx. 19. & Josue xxiv. 15. III. In Græco, ubi legimus, *Reliquit illum in manu consilii sui*, extat aoristus *ἀφῆκεν* pro quovis tempore. IV. Per ignem & aquam, cum plurimum inter se distent, significantur carnis cupiditates, & gratiæ operationes, auctoribus Hugone Grotio in hunc locum, Brentio in caput 41. Esaiæ, Luthero ipso apud Glassium lib. v. Philologiæ Sacræ Tract. I. cap. 10. Ergo ipsorum hæreticorum confessione homo positus inter aquam & ignem, inter bonum & malum, est homo noxiis cupidinibus subditus, qui adhuc pollet libera potestate porrigendi ad utrumlibet manum suam. Rursus Joan. xix. 10. ait ad Christum Pilatus, *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?* Quo sane in loco potestas non solum jus spectat cum istud ad rectum & iniquum nequeat extendi, sed facultatem & efficaciam ipso quoque jure utendi & abutendi. Insuper Paulus in 1. ad Corinth.

riath.

rinth. cap. vii. v. 37. loquens de virgine superadulta, ex qua timeri
potest aliquid turpitudinis & dedecoris, docet, quod eam nuptui tra-
dant; *si id fieri oporteat*, idest, si urgeat aliqua nuptiarum causa ex
corpore, animoque puellæ: at si hæc non obstitit, pater quod *vult*
faciat, scilicet aut servet virginem suam, aut jungat illam marito, eo
quod non habeat necessitatem, potestatem autem habeat suæ voluntatis.
Vide complura alia Scripturarum sanctorum loca apud Estium lib. 2.
dist. 24. §. 9. & Tournely de Divinis Attributis pag. 704.

Accedunt infallibilis Ecclesiæ definitiones. Tridentina Synodus sess. 6. can. 5. : *Si quis dixerit, inquit, liberum hominis arbitrium post Ada peccatum amissum & extinctum esse, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique a Satana inventum in Ecclesiam, anathema sit.* Et can. 6. *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, &c.* Ubi cum Bellarmino notandum est, lib. 3. de Grat. cap. 5., damnari nuper exortos errores Lutheranorum & Calvinistarum : qui, ut supra vidimus, fatebantur hominem esse liberum, a coactione : quapropter definitum est dari adhuc, tametsi vulneratum atque infirmum, liberum a necessitate arbitrium. Vide sequenti propositione præscriptos articulos Baji.

Probatur etiam Catholica veritas ex Patribus. In Exhortat. ad Gentes hæc ait S. Athanasius, *Anima liberi arbitrii cum existat, potest ut ad bona se inclinare, ita bona quoque adversari*. S. Basilus Homilia, *ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ καλὰ ἢ κακὰ, Anima soluta est omni necessitate, & Creator accepit potestatem vitæ ex propria electione ducenda*. Sic Dea amicum puta non quod necessitate adigitur, sed quod ex virtute recte fit. Virtus autem ex electione est, non ex necessitate efficitur. Electio autem eorum est, quæ in nostra sunt potestate. S. Epiphanius Hær. 64. *Quomodo liberam arbitrium in hoc mundo? In nobis siquidem situm est credere, & non credere: ubi autem credere & non credere in nobis situm est; consequens est, ut recte agere & peccare, bonum facere & malum nostri quoque sit juris*. Gregor. Niss. Orat. 5. *Rerum moderator omnium dominum sui, liberumque arbitrium ab omni necessitate liberum fecit, ut electione quadam quæ sui juris sit regeretur quicquid ratione pariter ac mente præsstat*. Chrysostomus denique in Pfalm. 9. *Non potest (inquit) quis fieri bonus necessitate*. Hæc Græcorum Patrum testimonia non solum libertatem arbitrii difertissime comprobant, sed etiam illam immunem offendunt ab omni antecedenti necessitate.

At quoniam hæretici Augustini potissimum auctoritatem jaſtitant; ejusdem S. Patris doctrinam adverſus refractarios certis argumentis urgebimus. Itaque S. Pater & contra Manichæos, & contra Pelagianos de libero pertraſſavit arbitrio. Manichæos opinantes in homine animam ſuapte natura malam, a qua peccata non libera voluntate committantur, ſed naturali neceſſitate, adeo perſtringit, ut culpam voluntate patrari

patrari evincat; accepta propterea voluntate, non prout natura est, sed prout naturæ potestas & facultas quædam indifferens; nam a voluntate, quatenus est natura, sive principium agendi determinatum ac necessarium, effici bona quæque vel mala delirantes illi hæretici opinantur. Pelagianos contra denegantes originale peccatum, arbitrii infirmitatem & vulnus, & consequenter gratiam operationis pravas vincentem cupidines, adigit ad consitendum libertatem illam robustam, quam in sua conditione acceperat primus homo, posteris non adesse, sed infirmam & liberam duntaxat ad malum, ad bonum vero juvandam gratia Liberatoris. Ita ergo depravata ab hæreticis testimonia Augustini accipienda sunt, ut ubi disputat cum Manichæis intelligatur gratiam quoque Salvatoris defendere; & ubi cum Pelagianis decernat pro Christi gratia, liberum voluntatis arbitrium nullatenus censetur labefactare. Atque hæc idem Augustinus commonefecit in lib. de Gratia & libero arbitrio ad Valentinum cap. 1. & 4. Probo igitur S. Parentem cum in libris contra Manichæos, tum in aliis contra Pelagianos conscriptis libertatem indifferentiæ satis exposuisse.

Ex libris contra Manichæos occurrunt primo, quos edidit in forma dialogorum cum Evodio de libero arbitrio. In quorum tertio cap. 2. de motu voluntatis ait: *Si natura vel necessitate iste motus existit, culpabilis esse nullo pacto potest.* Sequenti capite docet motum voluntatis cum motu lapidis in eo convenire quod sit uterque proprius naturæ quæ movetur, iste scilicet lapidis, ille animi. *Veruntamen* (inquit) *in eo dissimilis est, quia in potestate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius: animus vero dum non vult non ita movetur, ut superioribus desertis inferiora diligit: & ideo lapidi naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius.* Quo in loco manifeste apparet, per Augustinum motum esse naturalem, non liberum, ubi in eo quod movetur non est potestas cohibendi motum; & voluntarium in disputationibus adversus Manichæos accipi non solum pro spontaneo & non coacto, verum etiam pro indifferenti, plane libero, & prædito potestate relutandi, motumque cohibendi; propterea quod, ut diximus, ratio postularet institutæ disputationis pertractare de voluntate, non quatenus natura est, sed prout est libera facultas desistenti a bono incommutabili, & motus culpabilis causa. Id vero magis liquet ex tertio-decimo capite num. 19. de duabus Animabus, ubi objectantibus Manichæis esse duarum animarum indicium duplicem animi deliberationem in bonam & in malam partem, *Cur non magis* (ait Augustinus) *hoc signum est unius animæ, quæ libera illa voluntate huc & huc ferri, hinc atque hinc referri potest?* Eo spectat definitio peccati tradita eodem libro cap. xi. num. 15. & contra Fortunatum disput. 2. num. 20. aliisque in locis plurimis, *Peccatum est voluntas retinendi, aut consequendi quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere.* Quam definitionem de actus-

actualibus peccatis iterum probat in 1. Retraſt. cap. 15. Dirimit vero dubitationem omnem in Actis cum Felice Manichæo lib. 2. cap. 3, pariter recognitis lib. 2. Retraſt. cap. 8, ubi de libero arbitrio ita loquitur: *Veritas dicit omnia iſta quæ videmus & quæ non videmus, quæ naturaliter ſubſiſtunt a Deo facta eſſe: in quibus rationalem creaturam etiam ipſam factam ſive in angelis ſive in hominibus accepiſſe liberum arbitrium, quo libero arbitrio, ſi Deo ſervire vellet, haberet apud eum æternam felicitatem: ſi autem legi ejus ſubdi noluiſſet, ſed poteſtate ſua aſa contra ejus feciſſet imperium, ſecundum ejus juſtitiam pœna debita ſubjaceret.* Et ne opineris congenitam arbitrii libertatem divinæ legi ſive obtemperandi, ſive reluſtandi nunc emortuam eſſe, & oppreſſam; proximo capite 4, *Audi ergo* (S. Pater conclamat) *primo ipſum Dominum ubi duas arbores commemorat, quarum mentionem ipſe feciſti: audi dicentem, Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum. Cum ergo dicit, aut hoc facite, aut illud facite: poteſtatem indicat, non naturam. Nemo enim viſi Deus facere arborem poteſt: ſed habet unusquiſque in voluntate aut eligere quæ bona ſunt, & eſſe arbor bona: aut eligere quæ mala ſunt, & eſſe arbor mala. Hoc ergo Dominus dicens, aut facite illud, aut facite illud oſtendit eſſe in poteſtate quid facerent.* En abſque ulla ambiguitate verborum Auguſtinus declarat ſe contra Manichæos differentem uſurpare nomen voluntatis pro libera poteſtate eligendi & faciendi quod magis lubet, atque hanc poteſtatem in hoc quoque ſtatu conſiſtere.

Solvuntur ex his omnia prorſus argumenta, quæ ex libris contra Manichæos Calviniſtæ & Janſeniani depromunt. Inaniter quippe ludunt operam, dum inquirunt S. Patrem liberum appellare quod eſt voluntarium & opponitur coactioni, & excludere ſolam neceſſitatem naturalem Manichæorum. Etenim naturale eſt per Auguſtinum voluntarium ipſum ſpontaneum & non coactum, quod eſt ſine poteſtate motum, cohibendi, ut naturalis eſt motus lapidis tendentis deorſum. Quamobrem dictum a nobis identidem, & auctoritate etiam Divi Thomæ comprobatum eſt, bonum in communi, & Deum viſum in ſe amari naturaliter; atque in tali amore moveri voluntatem ut natura eſt; non ut voluntas, ſive ut poteſtas eligendi, & ſeſtendi ſe in partem utramlibet. Demonſtratum eſt etiam nuper, loqui Auguſtinum de voluntate non movente ſe naturaliter, ſed libere, indifferenter, & cum poteſtate ad oppoſitum; de ea nimirum voluntate, quæ poteſt cohibere motum, quæ poteſt huc & huc ferri, hinc atque hinc referri, quæ poteſt & eligere quæ bona ſunt, & eligere quæ mala ſunt. Talis autem voluntas nonne tam a coactione, quam a neceſſitate immunis eſt? Sed nec Manichæi adeo ſtolidi erant, & plumbei, ut affererent voluntatem ita abripi fato, ut non vellet dum vult, non delectetur dum delectatur, non

non optet dum optat. Quis enim homo hæc effugiat? In fati ergo necessitate, & in impellente determinatione principii boni vel mali fatebantur produci in animo & cupiditatem & voluptatem & voluntatem, sed hanc necessariam & indeclinabilem, non liberam. Lubentiam ergo & spontaneitatem & motum cupientis animi necessarium minime Manichæi denegabant; & Augustinus pertractans contra hæreticos istos de voluntate, eam a natura distinguit: alioqui cum detur voluntas mala, malam quoque naturam non dubitasset asserere. Quantum igitur spectat ad libertatem, concordie cæcitate eam infringunt & Manichæi, & Calvinistæ, & Janseniani; in hoc tantummodo discrepantes quod Manichæi causam necessitatis malorum repetunt a principio malo & a mala natura, Calvinistæ a decreto & prædeterminatione Dei, Janseniani autem a dominatu comprimentis concupiscentiæ, fronte diverſi, ut dicebamus capite primo, & cauda viperarum instar invicem complicati.

Deveniamus jam ad Augustini libros contra Pelagianos. In his S. Pater negat tantum dari liberum arbitrium, quale asseriebant Pelagiani, validum scilicet & robustum, quod nec peccato Adæ fuerit vulneratum, neque indigeat in pugna carnalis concupiscentiæ gratia Reparatoris: dari tamen adhuc liberum arbitrium vinculo necessitatis solutum, sufficiens ad malum se ipso, ad bonum vero si adjuvetur a Deo, & tam ad bonum quam ad malum protendens indifferenti ad oppositum potestate. Postquam enim de Peccatorum meritis lib. 2. cap. 18. num. 30. præmonuit ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium videamur auferre, nec rursus liberum sic asseramus arbitrium, ut superba impictate judicemur ingrati: *Nisi obtineamus*, inquit, *non solum voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus, & male uti malus potest, sed etiam voluntatem bonam, quæ jam in eis bonis est, quorum esse usus non potest malus, nescio quomodo defendamus quod dictum est, Quid enim habes quod non accepisti?* Viden Augustinum deprædicantem gratiam sanctæ inspirationis supponere in nobis liberum voluntatis arbitrium, quod potest flecti huc atque illuc? II. Objeçantibus præterea Pelagianis quod ipse Augustinus, ut gratiam defenderet, declinans ad Manichæos tolleret libertatem, lib. 2. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. num. 8. respondet, *Non est ita, ut loqueris, quicumque ista dixisti: non est ita: multum falleris, vel fallere meditaris: non liberum negamus arbitrium; & paucis interjectis proficitur non esse Cælestianos, Pelagianosque qui liberum arbitrium defendunt, sed qui autumant valere ad bonum sine divinæ gratiæ auxilio, & non erui parvulos per lavacrum regenerationis a potestate tenebrarum.* De hac ipsa Pelagianorum calumnia libro 1. ad Bonifacium cap. 2. num. 5. ait: *Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium,*

de

de humano genere? *Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate iustitiam: propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis; utique liberi ad bene iusteque vivendum.* III. Cum falso rumore accepisset Monachos Adrumeti liberum arbitrium denegare: nonne pluribus divinæ Scripturæ testimoniis ipsius arbitrii libertatem demonstrat? Videte de Gratia & libero arbitrio cap. 2. Dicit forte Janfenianus, aut Calvinista defendere Augustinum solam libertatem lubentiae? At si legeris, audies in nobis esse libertatem extendendi manum ad ignem & aquam, audies optionem dari faciendi quicquid vult non habenti necessitatem, potestatem autem habenti suæ voluntatis, audies bonum ex necessitate non esse, ut sacra eloquia etiam a nobis superius producta testantur. Ad hæc: num Prædestinatiani libertatem lubentiae inficias ibant? Id quidem nullus dixerit. Cur ergo adversus Adrumetinos, quos tanquam Prædestinatianos accusaverant Cresconius & Felix, demonstrare libertatem spontaneitatis & lubentiae, illam nempe, quam non denegassent, etiam si fuissent Prædestinatiani reapse, imo & Stoici vel Manichæi? In Epistola etiam ad Valentinum nunc inter Augustinianas 215. num. 5. nonne profitetur agere se eodem in libro de libero arbitrio delineato a Salomone Prov. 1v. 26. his verbis, *Dirige semitam pedibus tuis, & ne declines ad dexteram, neque ad sinistram?* Suis ergo Epistolis, suis argumentis commonstrat pertractare se de libero arbitrio, quod est potestas indifferens ad utrumque libet. IV. In libro etiam de natura & gratia cap. 64. num. 76. probat auctoritate Jo. Chrysostomi peccatum de arbitrii potestate descendere, affirmans, non de illo se agere, sed de gratia, qua sanatur per medicum Christum, & qua posse non peccare defenditur. Proximo capite 65. num. 78. laudat, probatque quandam sententiam Hieronymi, *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin ubi necessitas, nec corona est.* Et capite sequenti 67. confirmat quæ ipse scripserat de lib. arbitrio libro 3. cap. 18. n. 50. *Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur: quod & facit in priori libro Retract. eap. 9. Tantummodo ubique testatur se hæc, & similia scripsisse absque præiudicio divinorum auxiliorum, & contentionem ducere cum Pelagianis de gratia, quæ nobis per Mediatorem medicina opitulatur, non de impossibilitate iustitiæ:* Disertissime ergo S. Augustinus impugnans Pelagianos liberum a necessitate arbitrium agnoscit, inferens memorato capite 67. conclusionem istam Catholicam: *Potest ergo ei causæ, quæcumque illa est, resisti: potest plane. Nam in hoc adiutorium postulamus, dicentes, Ne nos inferas in tentationem; quod adiutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus.* V. Si liberum a necessitate arbitrium S. Augustinus sive premente concupiscentia, sive trahente caritate perimi exi-

To, III. M m Simasset;

stimasset; quomodo gratiæ & libertatis concordiam appellare potuisset quæstionem perdifficilem, & talem quæ vehementer angustat, uti appellat in 2. de Peccat. meritis cap. 18. & de Gratia Christi cap. 47. ? Num operosum, & in labore multo positum est deprehendere cum in illicita, tum in sancta delectatione motum animi cupientis, spontaneitatem, lubentiam, illam denique libertatem, quam pingunt Heterodoxi? Id quidem nulla omnino ratione. Quinimo magis erit laboriosum, atque impossibile siue bonam, siue malam cupiditatem absque tali libertate percipere. Si quid ergo difficultatis & laboris habet gratiæ ac libertatis conciliatio, uti Augustinus affirmat; id profecto non de ea, quam Scholæ vacant spontaneitatis atque lubentis, sed de sola libertate accipiendum est, quam contradictionis, siue a necessitate consuetudo sermonis appellat. VI. Postremo si testimonio Augustini expressissimo, planissimo, apertissimoque evicero S. Patrem discrimen ponere inter libertatem a coactione, qua omnis homo appetit beatitudinem, & libertatem indifferentiæ, qua possit mutabili voluntate bene agere, atque demonstravero statui ab eo in homine lapsio sub quacunque gratia, solâ exceptâ immortalis beatitudinis & gloriæ, cum qua nequit consistere indifferentia iudicii, potestatem peccandi: nonne libertatis inimicos obtundam penitus, & expugnabo? Legito ergo postremum Augustini Opus contra Julianum lib. vi. n. xi. ubi explicata libertate primi hominis a necessitate atque a peccato, per quam tamen poterat non peccare, si noluisse hæc habet: *Quandiu vero in eadem reffitudine stetit, in qua poterat non peccare, ideo non accepit majus aliquid, hoc est non posse peccare, quia in eo quod habuit non usque ad finem remunerationis voluit manere. Quod enim accepturi sunt Sancti, qui in futuro sæculo in corpore futuri sunt spiritali, siue interventu mortis fuerat accepturus Adam, ut adscendens ab eo quod posset non mori, ad id perveniret ubi non posset mori; & adscendens ab eo quod non peccare posset ad id perveniret ubi peccare non posset. Atque post pauca: Si ergo quæris, ubi, vel quando detur homini non posse peccare; præmia quære Sanctorum, quæ post hanc vitam illos oportet accipere. Donec ergo corruptibili animamque aggravante corpore homo circumdatus est, nunquam pollet ea libertate, quam habebit in corpore spiritali; ut non possit peccare; & licet in bonis operibus potentiori auxilio liberi arbitrii adjuvetur infirmitas, erit tamen non solum ad operandum indifferens, sed etiam ob conditionem viuumque naturæ potens delinquere; quamquam hæc ad malum potestas libertatis creaturarum est potius defectus, quam virtus, ut proxima thesi explicabitur. Demonstrat subinde Augustinus eodem loco in suis de Gratia Christi disputationibus non loqui de illa libertate immutabilis voluntatis, cujusmodi est velle beatitudinem; sed de libertate, quæ immutabilis non est, neque est ita homini congenita, sicut congenita est qua velit beatus esse,*

esse, quod omnes volunt, & qui recte agere volunt. Ideoque non de libertate lubentiae, sed a necessitate differit Augustinus: quod videor mihi satis superque commonstrasse.

Consentiunt Augustino reliqui omnes Latini Patres. Hilarius in Psalm. 2. *Unicuique nostrum (inquit) libertatem vita, sensusque permisit, non necessitate in alterutrum affigens, ut unumquemque ex natura bonum, malumve esse lex cogeret. Quid autem honoris ac praemii bonitatis necessitas mereretur, cum malos nos esse vis quadam nobis conferta non sineret?* Optatus Milevitanus libro adversus Parmen. VII. scribit: *Voluntas habet poenam, necessitas habet veniam. Homicida, seelus, dum nemo cogit, potest facere, & potest non facere: adulterium inachus, dum foris nemo compellit, potest admittere, & non potest admistere; & cetera huiusmodi, in quibus liberum habetur arbitrium. Ideo prohibita dum gerantur, iudicio destinantur.* Hieronymi nonnulla superiori paragrapho producta sunt. Bernardus denique de Grat. & lib. arb. ait: *Porro ubi necessitas, ibi libertas non est, nec meritum, ac per hoc nec iudicium.* Et serm. v. in Quadrag. *Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare vel negare consensum. In tua facultate est, si volueris, inimicum tuum facere servum tuum.*

Depromitur autem ex dictis multiplex ratio. Ac primo cum peregrinantibus nobis a Domino inquit sub quacunque aut prava, aut sancta delectatione indifferentia iudicii, nunquam potest inde voluntas ad bonum, sive ad malum trahi fixa & immutabili necessitate. Deinde nemine peccante in iis, quæ non potest cavere; ecurr nobis iustissima Dei lege mala opera prohibentur, si hæc vitare non possumus? Essent eandem ob causam frustra sancitæ leges, inutiles comminationes, irrisoria propositio mercedis, irreparabilis error, inanis labor, vanus conatus, voluntas rationalium aut fungus aut lapis, Deus vero tentator malorum, peccati auctor, irrisor hominum, & fallax magnarum rerum promissor. Nulla proinde forent peccata, nullaque virtutum merita; quandoquidem, ut rectissime in Hamartigenia cecinit Prudentius,

Non sit sponte bonus, cui non est prompta potestas

Velle aliud, flexosque animi convertere sensus.

PROPOSITIO II. Pertinet ad libertatis essentiam posse agere & non agere, non vero posse peccare; quod inest libertati creaturarum ob istarum imperfectionem.

Continet propositio duas partes: quas ex dictis non est operosum inferre. Partem ergo primam demonstrant primo idea ac definitio libertatis. Hanc, ut vidimus, definit Augustinus voluntatis potestatem, quæ sua deliberatione potest huc atque illuc flecti, hinc atque illinc referri; & Thomas Aquinas 1. p. q. 62. art. 8. vim electivam mediorum. Quis vero huiusmodi potestatem in iis, quæ necessario fiunt, potest apprehendere? Electio quoque nonnisi respectu plurium locum habet,

ideoque minime in iis potest adesse, *quæ ad unum determinata sunt*, eodem Thoma Auctore 1. 2. q. 13. art. 2. & 6; & Augustinus in 3. de lib. arb. cap. 8. docet illum eligere, qui ait, *mallem hoc, quam illud*. Quod evincitur etiam manifesta ratione; nam electio non ultimi finis est, ad quem tendimus naturaliter & necessario, sed respicit tantum media; in mediis autem eligendis, cum ea non sint summum, & incommutabile bonum, voluntas nulla flectitur necessitate. Hæc pariter conformia sunt doctrinæ Sancti Thomæ 1. part. quæst. 83. artic. 3. Accedit quod ideo in animalibus brutis appetitus est, non electio; quoniam ad unum secundum naturæ ordinem determinata sunt. Electio ergo non stat cum naturali determinatione. Est autem mens, & voluntas humana naturaliter determinata cum ad beatitudinem in communi, tum ad summum bonum visum in se; quemadmodum dictum millies. In ceteris ergo omnibus habet determinationem liberam, atque ortam ex propositione boni, in quo potest apprehendi aliqua ratio mali; ideoque locum habet in iis electio & libertas. Atque hæc pariter traduntur a magno Aquinate 2. sent. dist. 25. q. 1. art. 1. & memorata q. XIII. 1. 2. art. 6, ut inquirunt, in corpore.

Hæc omnia confirmat idea deliberationis: nemo quippe de his deliberat, quæ in sui potestate non sunt. Tantummodo ad libertatis essentiam non requiritur illa deliberatio, qua animus suspenditur, & anceps incertusque fluctuat; hæc enim ignorantia potius indicium est, quam libertatis. Ita Deus absque animi suspensione omnia perfecte lustrans ac videns decrevit condere mundum, hominem reparare, hanc virginem esse Deiparam, illos Adæ posteros fieri ex una massa perditionis vasa in honorem, propterea quod optime noverat quicquid finis, suæ videlicet gloriæ, misericordiæ, & iustitiæ manifestationi congrueret. Nos e contra, uti hæremus in bivio, propterea quod viarum exitus ignoramus, ob ignorantiam animi hæsitacione distrahimur, præceditque deliberationem nostram fluctuantis animi dubitatio. Quare in mediis eligendis eo major est libertas, quo major cognitio; & major etiam ad agendum vel non agendum indifferentia, quando voluntas pollens plenissima potestate nequit retardari difficultate aliqua, vel ignorantia. Atque hinc est, quod in homine lapsa libertas quidem est, sed ob huiusmodi ignorantia & difficultatis impedimenta speciali gratia juvanda est: aderat in Adamo libertas vegetior, sed opus non habebat hoc adiutorio, quia nihil ei *concupiscentialiter* resistebat: viget libertas plenior in sanctis eo quod liberi ab omni miseria nequeunt a summa felicitate divelli, bona tamen creata servato ordine finis amant indifferentem: in Deo autem, in quo nulla cognitionis aut amoris oritur vicissitudo, reperitur libertas perfectissima & incomprehensibilis. Igitur indifferentia, electio, & deliberatio semper liberum arbitrium comitatur, suspensio animorum non item.

Idem

Idem evincitur ex quo voluntas operum suorum habeat dominium & potestatem . Nam ut Augustinus scribit de Sp. & lit. cap. 3. *hoc quisque in potestate habere dicitur , quod si vult facit ; si non vult non facit ;* & S. Thomas 1. p. q. 83. art. 1. ad 3. *dicendum , inquit , quod sumus domini nostrorum actuum secundum quod possumus hoc vel illud eligere . Electio autem non est de fine , sed de his quæ sunt ad finem , ut dicitur in 3. Eth. Unde appetitus ultimi finis non est de his , quorum domini sumus .* Hic vero obiter nota S. Thomam non loqui de dominio , quod nihil aliud sit quam motus voluntatis cum advertentia , ut reponunt quidam haud vulgares Theologi ; quandoquidem appetitus ultimi finis , ipsaque hujus finis possessio non est absque motu voluntatis , & est nihilominus per D. Thomam absque dominio . Quare fateor dari aliquam libertatem naturalis inclinationis sine indifferentia agendi & non agendi ; quis enim amorem beatitudinis a coactione non fateatur immunem ? quis neget amorem Dei esse in Beatis suavissimum & voluntarium ? Sed in his essentiam veræ libertatis salvari , id vero nego , & pernego .

Insuper Gregorius XIII. , ac pridem S. Pius V. damnarunt Bajanæ Propositiones : *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali , & Quod voluntarie fit , etiamsi necessario fiat , libere tamen fit .* Igitur repugnat libertati naturali etiam necessitas . Respondent quidam recte has propositiones damnatas in sensu Baji asserentis hominem peccare etiam in motibus indeliberatis concupiscentiæ , & in eo etiam quod facit necessario ; ut animadvertit Vasquesius 1. 2. q. 190. cap. 18. Egregie quidem . Ita etiam Janfenius lib. 6. de Gratia cap. 6. At ego ex opposito dicam verum esse , quod motus quilibet concupiscentiæ peccatum est , & homo peccat damnabiliter in eo quod necessario facit ; si verum sit quod sola libertas a coactione est vere & proprie libertas . Diximus enim cum Augustino, *peccatum esse voluntatem retinendi & consequendi quod justitia vetat , & unde liberum est abstinere .* In omni motu concupiscentiæ si est per te talis voluntas , est vera & essentialis libertas . Quare ergo non est peccatum ? Teneris respondere non esse peccatum , quoniam ad peccatum requiritur libertas indifferentiæ , & non sufficit libertas a coactione ; quod in damnatione tertiæ propositionis Janfenii est ab Ecclesia definitum . Libertas itaque a coactione , si ab indifferentia divellatur , non est illa vera & propria libertas , de qua ait Augustinus , *unde liberam est abstinere .* Deinde , ut præmonuimus , non inquiritur contra Heterodoxos de libertate congenita voluntati , ut natura est ; quam nec Calvinus , nec Stoicus , nec Manichæus audet negare ; sed inquirimus de essentia libertatis , ut est potestas arbitrii deliberans , eligens , & dominium habens actuum suorum , quam appellamus , ad distinctionem naturalis instinctus voluntatis , *liberum arbitrium .* Sit ergo libertas a coactione in voluntate , ut naturaliter vult & appetit ; sit porro ; non est hæc libertas arbitrii ; sed voluntatis , quæ nequit cogi-

na-

natura. Oportet enim distinguere inter voluntatem ut est natura, & voluntatem ut est facultas arbitrii. Voluntas in quantum est natura, aliquid naturaliter vult, sicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem: & similiter Deus naturaliter vult & amat seipsum; inquit Doctor Angelicus 1. p. q. 41. art. 2. Sed liberum arbitrium habemus respectu eorum, quæ non necessario volumus, vel naturali instinctu. Non enim ad liberum arbitrium pertinet quod volumus esse felices, sed ad naturalem instinctum. Unde & alia animalia, quæ naturali instinctu moventur ad aliquid, non dicantur libero arbitrio moveri. Cum igitur Deus ex necessitate suam bonitatem velit, alia vero non ex necessitate, respectu eorum, quæ non ex necessitate vult liberum habet arbitrium: ait idem Doctor 1. p. q. 19. art. 10. Tanta ergo luce æquivocatio omnis dispellitur, & liquet necessitatem evertere essentiam liberi arbitrii, quatenus liberum arbitrium est; tamen dum nos naturali instinctu appetimus beatitudinem, aut Deus amat semetipsum, aut Beatorum animæ diligunt Deum, reluceat quædam libertas immutabilis voluntatis, ut supra dicebamus cum Augustino. Ad Jansenium vero quod attinet; & ipse tenetur asserere cum Bajo, omnem motum concupiscentiæ, & prava desideria, etiam necessaria, esse peccata; quoniam in his invenitur libertas a coactione, quam arbitratur sufficere ad meritum vel demeritum. Unde declinare tentans errores Baji parum sibi constat, figitque in eodem luto vestigia. At de prima thesi parte jam satis.

Non spectare ad essentiam libertatis posse peccare ex dictis perspicuum est. I. Quoniam in Deo, in Angelis, & Beatorum animabus est vera libertas, cum sit respectu mediorum electio, domioium, & indifferentia, quæ liberi arbitrii constituunt naturam. II. Quoniam posse deficere non pertinet ad essentiam rerum, sed ad imperfectionem ipsarum. Hinc S. Pater de Civit. Dei cap. ultimo ait, *Deus ipse nunquid quia peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negandus est?* III. Dæmones & damnati nequeunt bene agere, cum nec gratiam habeant, nec possint habere; & tamen consensu Theologorum peccant, eo quod habeant indifferentiam iudicii, & libere eligant medium istud, aut illud, cum perverso fine tendentes in Dei odium, animarumque perniciem. Videatur Estius lib. 2. dist. 1. §. 5. ac lib. 4. dist. ult. §. 1. & Ludovicus Habert Tom. 1. pag. 698. Igitur ex opposito Deus, Beatique Spiritus, qui peccare non possunt, nec summum bonum odifse, in iis, quæ rationem habent mediorum, liberissimi sunt, & mereri quoque possunt, si essent beatitudinis expertes; quemadmodum promeruit Christus, qui peccare non poterat, hominum redemptionem. IV. Cum media non eligantur ratione sui, sed ratione finis, peccatum vero avertat a fine debito: si de ratione libertatis foret posse peccare, collatum esset singulare liberi arbitrii beneficium, ut possemus a recto fine desistere. V. Ut ratiocinetur præterea S. Thomas 1. p. q. 62. art. 8.

ad

ad 3. *Ita se habet liberum arbitrium in eligendis iis quæ sunt ad finem, sicut se habet intellectus ad conclusiones. Manifestum est enim quod ad virtutem intellectus pertinet, ut in diversas conclusiones procedere possit secundum principia data. Sed quod intellectus in aliquam conclusionem procedat prætermittendo ordinem principiorum, pertinet ad defectum intellectus. Quod ergo liberum arbitrium plura valeat eligere prætermittendo ordinem finis, attinet non ad essentiam, sed ad imperfectionem libertatis. VI. Insuper omne bonum creatum, quod in se inspectum, atque ut opponitur bono incommutabili, potest suapte natura deficere; quantum ad bonum ipsum incommutabile accedit, appropinquat ad plenitudinem essendi, ideoque non destruitur, sed roboratur atque perficitur. Liberum itaque arbitrium, quod sane ut creatum est ad malum sufficit, & in peccata prolabitur, dum summo vero, summoque bono ita adhæret, ut illud sua culpa nequeat amittere, non diripitur, non evertitur, sed magis liberum est ac perfectum. VII. Postremo ne in re facilissima nimium loquaces simus; liberi arbitrii objectum est bonum, nec in malum tendit, nisi quatenus illud induit speciem aliquam bonitatis. Electio quippe non est nisi boni, siue verum bonum sit, siue apparens. Ad liberum ergo arbitrium non pertinet ut indeterminate se habeat ad bonum vel ad malum, sed tantum ut possit actionem aliquam facere vel non facere; quoniam nulla facultas essentialiter illud respicit, quod non est per se illius facultatis objectum. Quod argumentum petiitum pariter est ex Divo Thoma in 2. Sent. dist. 25. q. 1. art. 2.*

PROPOSITIO III. Libertas indifferentiæ superius explicata requiritur etiam in statu naturæ lapsæ ad meritum vel demeritum.

Vellicat hæc propositio Jansenianos; hoc tamen loco est ponenda; cum sit præcedentium certissimum Confectarium; iocirco enim Jansenistæ contendunt ad meritum & demeritum non prærequiri libertatem indifferentiæ, quoniam hanc volunt ad naturam libertatis minime pertinere. Hoc falsum est, ut tanta argumentorum copia probatum est hætenus. Igitur ad meritum vel demeritum requiritur libertatis indifferentia. Ducuntur Janseniani alio principio, nimirum quod sub dominatu concupiscentiæ, atque sub gratia victrici non maneat in libero arbitrio relucendi potestas. Atqui hæc potestas remanet, cum nulla propositio boni creati atque apparentis, nec etiam summi boni cogniti tantum abstractivè, auferat indifferentiam iudicii. Sunt ergo principia, & illuminationes Jansenianorum dogmatum fuco, verborumque laqueis fallacissime suta, præmissisque thesibus fracta, & discissa.

Refellitur ergo scitum Jansenianum primò Scripturis, quæ nobis delineant liberum arbitrium, quo meremur, tanquam potestatem extendendi manum ad ignem & aquam, eamque potestatem opponunt necessitati, explanantque verbis optionem, dominium, ac vim electi-

vam

vam significantibus. Deinde definitionibus Tridentini decernentis esse in potestate hominis vias suas malas facere, & dissentiri si velit gratiæ excitanti. Ex Romanis quoque Pontificibus damnantibus tertiam propositionem Jansenii, & recensitos Bajanos articulos constituentes peccatum in iis etiam, quæ vitare non possumus, & opposcentes libertati solam coactionem, & vim inferentem violentiam. Rejicitur præterea plenissimis Patrum suffragiis, & præclarissimi præsertim Augustini nullam statuentis in peccato naturalem necessitatem, nullamque in bonis operibus determinationem immutabilis voluntatis; demonstrantis autem contra Manichæos peccatum oriri a voluntate, non ut natura est, sed ut est potestas movendi se, motumque suum cohibendi; & adversus Pelagianos necessitatem gratiæ, cui potest resisti, & quæ minime tribuit non posse peccare, nisi videntibus Deum in se in corpore spiritali. Janseniani insuper revincuntur ratione ipsa, quoniam ubi est necessitas, nec vitium est, nec virtus, nec vituperium, neque præconium laudis: & locum ibi non habent præceptiones, hortationes, comminationes. Atque hæc omnia cumulatius supra contra Calvinianos demonstrata, nunc adversus Jansenistas illis affinitate erroris conjuncto in compendium, ne iterum eadem repetantur, redacta sunt.

Proferunt quidem illi testimonia plurima tam Patrum, quam veterum Scholasticorum affirmantium illud esse liberum, quod est a voluntate, nec patitur violentiam; sed hi aut liberum dicunt, accipiendo principale *analogatum* pro genere, ut explicavimus in hujus capituli præmonitionibus; aut voluntatem contradistinguunt ab inclinatione naturali, quomodo observatum est prop. 1. in Augustino disputante cum Manichæis, & prop. 2. animadversionibus Beati Thomæ. Sunt enim tam perspicua & expressa, quæ in explicanda arbitrii libertate tradiderunt Ecclesiæ Patres, ut nonnulla, quæ alias forent ambigua, fiant prædictorum comparatione planissima. Neque a Patribus dissentiant Scholastici, ut vidimus ex illorum principe Divo Thomæ. Huic autem ceteros omnes consentire demonstrant Jodocus Coccius Tom. 2. Thesauri lib. 1. art. 5. Boucat. Tom. 8. dissert. 5. art. 3. prob. 6. & conferto stylo Tom. 5. a pag. 298. Nicolaus L'Hérminier: quorum proinde recensere nomina, sententiasque subjicere esset temporis, operisque dispendium. Fixum est ergo, exploratum, certissimumque omnium meritum esse ex libero arbitrio, liberum arbitrium esse potestatem agendi vel non agendi non affixam necessitati, necessitatem denique ac libertatem invicem pugnare.

Oportet tamen, ne usurpatis in Schola vocabulis obstrepant garuli, hæc etiam exponere. Si quærant a te, Est ne ad libertatis essentiam necessaria libertas *contrarietatis*? Respondebis, accepta libertate *contrarietatis* quatenus est potentia eligendi unum ex duobus positiva, contrarietate oppositis, scilicet bonum & malum; potentiam hujusmodi

modi ad liberum arbitrium non pertinere, sed ad illud spectare tantummodo in quantum creatum est, nec ultimo fini hæret immutabiliter. Quare hæc libertas contrarietatis est in homine viatore non in Beatis, non in Christo, non in Deo, in quibus vera est libertas absque potestate peccandi. Si tamen duo media contraria sint, & neutrum dicat oppositionem ad ultimum finem, libertas contrarietatis est ad liberum arbitrium necessaria; quoniam electio mediorum servato ordine finis ad essentiam pertinet libertatis. Atque hæc libertas contrarietatis est in homine viatore qui eligere potest tam conjugalem statum, quam virginalem, & utrumque dirigere ad finem ultimum: est in Angelis, qui possunt corporibus contrarios motus imprimere, & sibi etiam invicem obistere, non reluctando divinis mandatis, ut de Angelo Persarum ait Daniel: est in Deo, qui pro suo arbitratu humiliat & sublevat, percutit & sanat, ducit ad inferos & reducit, nunquam proprii nominis gloriam despiciendo.

Utuntur alio vocabulo Theologi, idest, libertatis *contradictionis*: Hæc ut a præcedenti distinguatur, non respicit positive contraria, sed agere & non agere, velle & nolle: & definitur libera potestas agendi vel non agendi. Atque hanc ad liberum voluntatis arbitrium requiri essentialiter, constat jam satis. Contingere tamen potest, ut voluntas sit determinata ad unam speciem boni, v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata est voluntas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Christi; & nihilominus maneat indeterminata ad hunc actum vel illum. Qui enim Deum videt in se, est ad illum amandum determinatus immutabili necessitate, pollet autem sua libertate in actibus ceteris, qui versantur circa objecta indifferentia, & ab illa caritate, a qua nequeunt desecti, imperantur. Ita Christus Patrem, quem necessario diligebat, orabat libere, & libere illi obtemperabat dando corpus suum percutientibus, & genas suas vellentibus. Promeruit hoc pacto, & operatus est hominum redemptionem cum potestate ponendi animam suam, ac perfectissima libertate. Consueverunt autem Theologi appellare eam libertatem, qua voluntas ad nullam speciem boni determinata est, libertatem *specificationis*: illam vero, quæ determinata est ad aliquam boni speciem, non ad hunc determinatum actum, libertatem *exercitii*. Hanc postremam sufficere ad meritum ex eo constat, quod intercedat in actu istiusmodi liberi arbitrii potestas, indifferentia, & dominium.

PROPOSITIO III. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva.

Redeo tandem ad Lutheranos fulmine prostratos a Tridentino sess. vi. can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, neque possit dissentire si velit; sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mæ-*

Th. III.

N n

reque

neque passive se habere, anathema sit. Apparet hujus Canonis veritas ex dictis: si enim persistit adhuc in nobis liberum arbitrium, & istud non est nisi f. cultas agendi & non agendi, motumque habet diversum a lapide, & ab iis, quæ sunt ad unum determinata; certo certius potentia passiva non est, sed activa. Addamus tamen specialem aliquam confirmationem. Inclinare cor suum, laborare, Deo cooperari, exercere seipsum ad pietatem, certare bonum certamen, sanctificare animam, est agere aliquid, non pati. Atqui liberum arbitrium præstat hæc omnia. Agit ergo, non patitur. Minorem probant verba Davidis Ps. 118. v. 112. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas.* Apostoli in 1. ad Corinth. xv. v. 10. *Abundantius omnibus illis laboravi,* & in eadem Epistola cap. 3. v. 9. *Dei enim sumus adjutores,* Græce *Θεὸν ἵπὸν ἰσχυροὺς οὐκ ὄντας,* cooperatores: atque in 1. ad Timoth. 4. v. 7. *Exerce teipsum ad pietatem,* in græco, *γυμναζέσθαι δὲ ἐν τῇ ἀρετῇ τοῦ νοῦ σου.* Quis autem Gymnasii exercitamenta dixerit nil operantium? In altera ad Timoth. cap. 4. v. 5. & 7. scribit idem Apostolus: *Σὺ δὲ ὡς πολεμικὸς ἄνθρωπος, παρατάσσου, Τὴν ὁρμήν σου ὡς ἀντιμαχόμενος, Tu vero vigila in omnibus, labora, tanquam strenuus & assiduus miles nullis malis deterritus, ὡς καὶς ἐπαγρυπνῶν Χριστῷ ἰσχυρῶς,* additur in veteri Codice: & infra, *Bonum certamen certavi, τὴν ἀγῶνάν σου κατὰ ἔνδοξον.* At strenui profecto milites, & bellatores, qui nihil agunt! In 1. denique Joan. cap. 3. v. 3. legitur, *Qui habet hanc spem in eo, sanctificat se.* Innumera sunt in scripturis loca istiusmodi.

Ex Augustino autem plura addi possunt præter ea, quæ produximus priori propositione. Docet in 1. Retract. cap. 22. illud esse in nostra potestate, *quod cum volumus, facimus.* Itaque si nihil facimus, periit potestas arbitrii, quod jam ostendimus esse falsum. Rursus de Perf. Justitiæ cap. 19. *Præcepta, inquit, divini ut fierent non juberentur, si nihil ibi nostra voluntas ageret:* & infra, *voluntas non implet, quod agit, nisi divinitus adjuvetur.* Sane cæmentarius præcipiens lapidi, ut ascenderet ad culmen ædificii, sive gerulo, ut adjuvaret progredientia sursum saxa, delirus esset ac stultus. Si ergo Deus præcipit, si nos adjuvat ad præcepta adimplenda; & nos certissime aliquid operamur. Deinde explicat S. Pater locis compluribus gratiæ energiam verbis Ezechielis 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis, dicens, facit ut faciamus, agit ut agamus, &c.* Operatio ergo Dei non tollit, sed prævenit tantummodo, & adjuvat operationem arbitrii nostri. Postremo movens Deus creaturas, in eis secundum modum naturæ ipsarum operatur. Sensus & rationis expertes, ut ex earum fixa & invariabili determinatione colligitur, ita inflectit agiturque ut contraniti non valeant. Ergo rationales creaturas præditas vita, sensu, & facultate intelligendi ac volendi adeo præmoveret, ut etiam a se ipsis moveantur, atque, dum more agunt humano, percipiant, velint, & ex mediis indifferentibus eligant alterutrum. Cæteroqui saxum, truncus, aut stipes est homo;

homo; aut eorum aliquid, quæ ad unum sunt naturaliter determinata; & si quandoque prodigioso eventu motibus feruntur adversis, quomodo imperanti Deo, virisque Thaumaturgis ad fidei argumentum obediunt mare, venti, elementa, omniaque virtuti Dei subiecta, sunt tamen privata munere perceptionis & voluntatis. Quæ duo in nobis vigere conscientia propria experimur. Atque his de libero arbitrio pertractatis, additisque præceptionibus opportuno in loco dispositis, nil ad expletionem quæstionis superest, quam argumentationes contrarias dispungere.

C A P U T III.

Dissolvuntur Hæreticorum objecta.

VENIUNT primo in aciem quadrato agmine cum Lutheranis Calvinistæ, ut probent Scripturarum Sanctarum phrasès ita esse accipiendas, ut nihil viribus detur humanis, & doceatur quid in nobis fieri possit, non quid ipsi efficere valeamus. Ezech., inquit, xvi. 31. legitur: *Facite vobis cor novum, & spiritum novum*. Nunquid arbitrii nostri significatur istic operatio? Minime. Solus enim Deus cor novum & spiritum novum operatur in homine, auctore eodem propheta xxxvi. 26. *Dabo vobis cor novum & spiritum novum*. Ait Apostolus ad Philipp. ii. 12. *Cum metu & tremore salutem vestram operamini*. Num vires commendat arbitrii? At sequitur e vestigio: *Deus operatur in vobis velle, & perficere*. Scribit Ioannes i. Epist. iii. 3. *Qui habet hanc spem sanctificat seipsum*. Sed in Evangelio cap. xvi. 17. Christus Patrem exorat, *Sanctifica eos in veritate*. Ex hac igitur verborum antithesi evincitur eo tantum sensu arbitrium operari, quia Deus operatur in illo. Ita argumentatur Hunnius in lib. de lib. arb. contra Photinum.

Sunt hæreticorum aliqui tribuentes arbitrio actionem quamdam, per quam forinsecus se accomodat mediis, quibus Deus operatur hominis conversionem: at in ipsa conversione libera voluntas nihil penitus agit. Sunt enim, inquit, homines veluti organica instrumenta, quæ Deus pro suo libito tractat. Sit in exemplo: Exodi xiv. 16. Deus inquit ad Moysen: *Eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud*. Præcipitur Moysi ut findat aquas: nil ipse administrat præter organum illud externum, & aquarum divisio solius omnipotentis Dei actio est. Similiter præcipitur hominibus, *Convertimini ad me, vivite, mundi estote*. Quid autem homo? Exhibet Deo cor suum, tanquam mortuum, & inanime organum, & solus Deus illud innovat, vivificat, & convertit. Atque hoc pacto dicitur liberum ar-

bitrium operari, ut dicitur virga Moſis diviſiſſe aquas maris. Tribuuntur enim ſæpenumero effecta cauſarum efficientium instrumentali, & organice.

Lutherus autem in lib. de ſervo arb. horribiliora evomit. Scribit proponi nobis obſervantiam divinorum mandatorum appoſita conditione, *Si volueris*, ut conſtat ex cap. xv. Eccleſ. verſ. 14. Ex illa autem conditione inquit non probari liberum arbitrium; quemadmodum ſi dicatur, *Si Diabolus Deus erit, adorabitur*, minime inferitur poſſe Diabolum in Dei naturam tranſire. Demum ſaltem in moralibus liberum arbitrium eſſe titulum ſine re nituntur Heterodoxi fallaciter demonſtrare Apoſtolica ſententia in 1. ad Corinth. cap. 15. v. 10. *Abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum*. Hoc primum eſt hæreticorum argumentum, vel potius nugaciſſima eluſio.

Cui reſpondemus ex præmiſſa ſacrorum testimoniſum collatione demonſtrari neceſſitatem præmotionis divinæ, primaque bonorum operum principia ei tribuenda, a quibus non diſjungitur noſtræ libertatis cooperatio. Facit ergo Deus in nobis cor novum, operatur velle & perficere, & ſanctificat in veritate, quoniam inſpirat ſanctam delectationem, adjuvat volentes, juſtificat operantes. Divinis enim oraculis unum a nobis exigitur, alterum nobis offertur: offertur Dei miſericordia, exigitur noſtra obedientia. Atque ut Auguſtinus ſcribit de Prædeſt. SS. cap. xi. quod exigitur in hominis, quod offertur in Dei eſt poteſtate. Hinc de verbis Ezechielis ſcribit S. Pater eodem capite: *Ideo enim hæc & nobis præcipiuntur, & dona Dei eſſe monſtrantur, ut intelligatur quod & nos eadem faciamus, & Deus facit ut illa faciamus; ſicut per Prophetam Ezechielem apertiſſime dicitur, Ego faciam, ut faciatis. Locum ipſum Scripturæ fratres chariſſimi attendite, & videbitis illa Deum promittere ſe facturum ut faciant, quæ jubet ut fiant*. Eadem eſt ceterorum locorum ratio. Ut ergo ex illorum antitheſi demonſtratur principium bonorum operum eſſe a Deo, ita comonſtratur liberum arbitrium a Deo motum bona opera efficere: atque inde ex æquo probatur Dei gratia, hominumque libertas.

Quod ſequitur ineptiſſima argutatio eſt. Omnes quippe creaturæ ſunt ſupremi Opificis instrumenta, omneſque ab eodem moventur; at unaquæque juxta modum naturæ ſuæ: ſi determinatæ ſunt, determinate; ſi liberæ, libere. *Lapides rationabiles ſumus, & viva materies: ſic nos Auſtoris noſtri extruxit manus, ut cum opifice ſuo etiam is, qui reparatur, operetur*, inquit ſerm. 5. in Quadrag. Magnus Leo. Alio ergo motu diviſum eſt ad Dei natum mare rubrum; alio Moſes extendit manum, & virgam levavit, Mare expers rationis ſtetit natura Auſtori ſuo ſubjecta: Moſes præditus libertate juſſa fecit libero arbitrio mandatis Domini ſui obtemperante. Ita Spiritus Sanctus in nobis loquitur; ita Dominus dirigit grefſus hominis: ita inclinât cor regis, nos

mo-

movendo velut organum suum. *Verum id* (inquit Estius lib. 2. dist. 24. §. 15. ad 4.) *conditione instrumenti, quod est hominis rationalis.*

At cavillatio Lutheri videtur mihi hominis insanientis. Primo enim ea conditio *si volueris* non ad præceptum pertinet, sed ad mercedem. Deinde aliis in locis absolute asseritur liberi arbitrii potestas; ut Genes. 4. v. 7. & ipso Ecclesiastici loco: *Reliquis in manu consilii sui, & apposuit ignem & aquam.* Præterea nonne insaniret, qui diceret surdo, Narrabo tibi lepidam historiam si volueris audire? Neque ad rem facit productum Diaboli exemplum futile, leve, putifcens. Conditionatæ enunciationes ex duabus compactæ sunt, quorum postrema habet a priori aut necessitatem, aut contingentiam. Si dixeris, *si homo est, rationalis est*, necessariam profers propositionem: dum ais, *si avis fuero, volabo*, enuncias rem impossibilem: dum vero inquis, *si ero incolumis ambulabo*, aliquid narras contingens; quoniam necesse est hominem esse rationalem; impossibile hominem esse avem: contingens hominem frui valetudine. Cum ergo in conditionatis enunciationibus ipsa conditio spectanda sit; in illa *si diabolus Deus erit, adorabitur*, enunciat res impossibilis, quia impossibile est Diabolum esse Deum: atque in ista, *si volueris, servabis præcepta*, affirmatur aliquid possibile, quoniam possibile est te velle. Apostolus autem in prima ad Corinth. cap. xv. dicens: *Non ego, sed gratia Dei mecum* non excludit proprii liberi arbitrii operationem atque laborem, premisit enim, *Abundantius omnibus illis laboravi*: sed tribuit divinæ gratiæ partes potissimas apposite usus particulâ *meum* *vin* *ipui*, ne liberi arbitrii vires arbitraretis extrusas. Mitto sententias Patrum ac Theologorum affirmantium per gratiam trahi invitos & reluctantes, & prædeterminari actus nostros. Hæc quippe dicta esse, in quantum Deus per inspirationem sanctæ dilectionis ex nolentibus volentes facit, atque caritate sua præstat ut delectet quod antea non delectabat, & in quantum sancta delectatio vincit vividiori boni cupiditate adversantem mali concupiscentiam, nulla illata necessitate libero voluntatis arbitrio, quod naturali determinatione non fertur nisi in bonum in communi & in summum bonum in se inspectum, ideoque prædeterminatio gratiæ spectat infallibilitatem actus, non tollit indifferentiam arbitrii: hæc inquam mitto, cum fuerint explicata de H. Pelag. capite octavo, & sequentibus.

Deinde arguunt Hæretici, saltem peccatores servos esse peccati, atque agi a dæmone captivos ita ut ipsius voluntati nequeant reluctari. Quod diserte affirmat Joannes cap. viii. v. 39. *Omnis qui facit peccatum servus est peccati*, & Apost. 2. ad Tim. 2. v. 26. *Respiciant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* Est autem habere captivum quasi *vivum capere*. Hinc Lutherus titulum fecit libro *de servo arbitrio*, quoniam non remanet sub peccato sui juris, & Dominus suorum actuum. = Respond. pluribus titulis peccatores dici ser-

vos,

vos, 1. quia servus non manet semper in domo, ut ibidem notat Evangelista. 2. quia addictus est operibus peccati, ac Diabolo servit suæ tamen voluntatis libertate. 3. quia nisi liberetur gratia Christi, nequit bene agere, etiamsi eligendo ad prævum finem media quæ cadunt sub indifferentiam iudicii, libere peccet, ac possit etiam peccatum omittere, imo auxilio divinæ gratiæ a via mala reverti & resipiscere. *Non solum potest homo habere caritatem qua sit arbor bona, sed potest etiam cupiditatem qua sit arbor mala: sed cupiditas hominis, quæ vitium est, hominem habet auctorem vel hominis deceptorem, non hominis creatorem;* inquit Augustinus de Grat. Christi cap. 20. Insita igitur caritate, quæ est radix bonorum operum, est voluntas arbor faciens fructus bonos, & est serva justitiæ: prædominante cupidine, quæ est radix operum malorum, est arbor faciens fructus malos, & sit serva peccati. Hæc sunt a me posita, quoniam nonnulli ex nostris, ut similia solvant, ex hoc Augustini libro citant verba Pelagii cap. 18. *Habemus possibilitatem utriusque partis a Deo inditam, velut radicem quamdam fructiferam, & secundam; quæ ex voluntate hominis diversa gignat & pariat; quæque possit ad proprii cultoris arbitrium vel nitere flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum.* Videatur Nicolaus Girken Tom. 2. Tract. 1. q. 3. dub. 2. ad 1. ob. Revera autem hæc sunt verba Pelagii, & radix fructifera non est ex nobis, quia caritas ex Deo est. Si dicās: Non potest arbor fructus bonos facere, ut ex Evangelio ait ibidem Augustinus; respondemus malam arborem esse, in qua est sola radix cupiditatis; & ex cupiditate nequit produci fructus bonus, quemadmodum ex caritate produci nequit fructus malus. Nihilominus arbor mala cum sola cupiditate potest non producere fructus malos, & insita caritate potest producere fructus bonos. Quamobrem Augustinus in libero arbitrio destituto, ut autumabant Pelagiani, divina gratia non ponit necessitatem peccandi, sed adstruit necessitatem gratiæ, ut liberetur a servitute peccati. Peccatores vero obsecrati dicuntur captivi, non quod voluntate Diaboli impellantur in malum indeclinabili necessitate, sed quoniam gratiam Dei pessundantes continuo, aut quamfrequenter pravis suggestionibus assentiuntur: nec resipiscunt, nisi beneficentissima Dei voluntate conferatur eis gratia victrix, quam dura corda non respuunt. Ita in textu Apostoli 2. ad Timoth. cap. 2. ea verba *Ad ipsius voluntatem* significant peccatores huiusmodi pœnitentiam acturos, si Deus voluerit illis efficacem gratiam largiri: quod constat tum ex scopo Apostoli hortantis Timotheum ut resistentes veritati corripiat, quia forte Deus eis dabit pœnitentiam; tum ex græco textu, in quo demonstrat variatio pronominis Dei voluntatem significari, non Diaboli: *ἐκ τῆς προθέσεως τοῦ κυρίου, οὐκ ἐκ τῆς ἐκείνου βουλῆς.*

Audiendi sunt modo Janſeniani. Illud, inquit, est in potestate voluntatis, perfecte liberum, & sufficiens ad meritum, quod facimus cum

cum volumus : At dummodo operemur cum sola libertate a coactione, volumus operari . Sola ergo libertas a coactione fit est , ut opus sit perfecte liberum in nostra voluntate , atque patratum cum merito . Probat maior 1. Auctoritate Sanctorum , 2. Doctrinis Theologorum . 3. ab exemplis : 4. Ratione ipsa . Sanctorum auctoritas sic se habet . Sanctus Pater Augustinus cap. 105. Ench. *Voluntas* , inquit , *aut voluntas non est , aut libera dicenda est* , In 3. de lib. arbitrio cap. 3. *Voluntas nostra , nec voluntas esset , nisi esset in nostra potestate* . De Civit. Dei lib. v. cap. 10. *Necesse est , ut quod volumus libero velimus arbitrio* . De natura & gratia cap. 46. *Perquam absurdum est non pertinere ad voluntatem nostram , quod beati esse volumus , quia id omnino nolle non possumus* . Quibus verbis rejicit eam sententiam Pelagii , *Voluntatis arbitrio , ac deliberatione privatur , quidquid naturali necessitate constringitur* . Igitur juxta Augustinum stat cum potestate ac deliberatione arbitrii illud etiam quod necessitate patratur , & sufficit ad rationem liberi quod sit voluntarium . Atque id vidit optime S. Thomas q. 22. de veritate art. 1. scribens : *Libertas secundum Augustinum opponitur necessitati coactionis , non autem naturalis inclinationis* . Hoc est ergo placitum Augustini . Nec repugnant PP. alii . Divus enim Prosper S. Augustini discipulus , & pro Christi gratia strenuus decertator cap. 18. adv. Collatorem definit liberum arbitrium *rei sibi placita spontaneum appetitum* . Damascenus lib. 3. de Fide Orthodoxa cap. 14. *Arbitrii libertas nihil aliud est quam voluntas* . Sanctus quoque Bernardus cap. 1. 2. & 4. de lib. A. docet *ibi libertatem esse ubi est voluntas , & manere libertatem voluntatis etiam ubi est captivitas mentis* . Hæc & similia complura evincunt quænam sit Patrum de libertate arbitrii sententia .

Progreditur in præsentia novorum Dogmatistarum argumentatio ad Scholasticorum , alias magnopere floccifacitum , adfiscendum sibi patrocinium . Nam S. Thomas q. 10. de Potent. art. 2. docet quod *naturalis necessitas secundum quam voluntas aliquid ex necessitate velle dicitur , ut felicitatem , libertati voluntatis non repugnat* . In 3. Sent. dist. xvi 11. art. 2. docet , *liberum arbitrium Christi etiam si determinatum ad unum numero , sicut ad diligendum Deum , quod non facere non potest ; tamen in hoc non amisisse libertatem , aut rationem laudis sive meriti , quia in illud non coacte sed sponte tendit , & ita fuit actus sui Dominus* . Etiam Scotus docet actum beatificæ visionis in Christo meritorium fuisse , & voluntatem semper habere modum sibi proprium causandi libere , a naturali operatione distinctum . Videatur Tom. 12. quæst. quodlibeto 16. Scholasticorum aliorum , qui liberum arbitrium describunt per solam libertatem a coactione , innumera loca Jansenius profert lib. vi. de Gratia Christi . Accedit ergo Patrum auctoritati etiam Scholæ pro dogmate Janseniano suffragium .

Exem-

Exempla idem confirmant. Deus enim seipsum necessario amat, & Pater & Filius naturaliter sunt unum Spiritus Sancti principium. In Deo tamen veram libertatem esse, Augustinus non semel scribit contra Julianum, & impium foret id denegare. De Christo nemo ambigit quin nobis promeruerit redemptionem, etiamsi peccare non posset. Nos libere amare felicitatem, quam odisse non possumus, est doctrina expressa Augustini in V. de Civit. Dei cap. 10. & D. Thomæ Q. 24. de Veritate art. 4. Angelos jam incommutabili bono adhærentes nativa libertate non fuisse privatos res loquitur ipsa: nam beatitudo naturam perficit, non interimit. Igitur nec defunt novis Dogmatistis documenta exemplorum.

Suppetiatur eis ipsa ratio. Quælibet divisio est universalis rei in species, sive inferiora, quibus inest essentialis illius generis ratio intima. Nemo non meminit libertatis a coactione, & libertatis indifferentiæ, tanquam duorum, in quæ scinditur amplum istud nomen *Libertas*. Utraque ergo, tam libertas indifferentiæ, quam libertas a coactione, participat veræ libertatis naturam. Deinde libertas est proprietas rationalium, atque mentis perceptionem comitatur. Erit ergo libertas perfectior, ubi perfectior erit cognitio: Perfectiorem autem cognitionem illam esse, quæ immutabilis est, neque errori subjicitur, puto adeo esse compertum, ut nequaquam sit opus quæsito. Habent hujus generis argumenta in libris Jansenistarum innumerabilitatem. Itaque his quatuor, videlicet dictis Sanctorum, placitis Theologorum, comparisonem exemplorum, pondere argumentorum evincitur in homine lapso veram propriissimamque libertatem consistere per solam immunitatem a coactione.

Hydram hanc sese tali ausu erigentem statutus præcedenti capite nihil negotii est concidere atque obtruncare. Principio expediamus Patrum pronuntiationes. De Augustino diximus supra, disputantem cum Manichæis accepisse voluntatem, ut contradistinguitur a natura, sive ut est liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus, ut est potestas movendi se, & cohibendi motum suum, ut est facultas animi quæ deliberatione huc atque illuc fertur, quemadmodum inquit de lib. arbitrio lib. 3. cap. 3. & de duabus Animabus cap. 12. & 13. Adversus autem Pelagianos idem confirmat, ita tamen; ut simul necessitatem prævenientis gratiæ commonstret, refutando etiam decretum alterum Pelagianum, necessariam esse ad essentiam liberi arbitrii indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum; unde consequeretur Deum, qui peccare non potest, nullatenus esse liberum. Ad 1. ergo respondetur, verissimum esse quod voluntas nunquam vult nisi libere, si accipiat ut contradistinguitur a natura, sive ut est electio mediorum; tamen si necessario velit ut natura est, sive ut naturali instinctu fertur in finem ultimum, & appetit propriam beatitudinem. Quod planum fecimus supra

supra verbis D. Thomæ: cui & consentit Aegidius noster in 2. dist. 25. art. 4. Idem tradit S. P. in 3. de lib. arb. cap. 3. nam ibidem potestatem voluntatis opponit necessitati, & voluntarium appellat, quod potest cohibere motum suum, affirmans, quod si necessitate iste motus existeret, nulla esset ratione culpabilis. Et quidem si quicquid alicui est voluntarium esset sub potestate & dominio illius, non scriberet Augustinus 1. Retract. cap. 22. *Cum potestas datur, non necessitas imponitur*: non affirmaret S. Thomas 1. p. q. 82. artic. 1. *electionem non esse de fine, sed de his quæ sunt ad finem; unde appetitus ultimi finis non est de his quorum domini sumus*: non damnasset Ecclesia 67. propositionem Baji; *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit*. Quid plura disputo? Non esset vera Christiana fides de Spiritu Sancti divinitate, quoniam esset sub dominio & potestate Patris & Filii, a quorum voluntate sine ulla coactione procedit. At de Civit. Dei cap. 10. libri v. & de nat. & grat. cap. 46. S. Pater affirmat stare libertatem quoad exercitium, etiam si voluntas sit necessitata quoad *specificationem*; idque contra eos, qui ad libertatis essentiam requirunt indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum. Ita, etiam si appetimus beatitudinem necessitate, quoniam naturali instinctu non possumus nolle esse beati; nihilominus hoc, vel illud medium ad consecutionem beatitudinis cum indifferentia iudicii eligimus: & Deus qui peccare non potest, habet tamen comparate ad creaturas plenissimam libertatem. Hoc pacto libertas voluntatis ut fertur ad finem ultimum opponitur duntaxat violentiæ; sed libertas arbitrii, quæ est circa electionem mediorum, repugnat etiam necessitati. Quod & vidimus supra ex D. Thoma 1. p. q. 41. art. 2. & colligitur ex eodem Augustino cap. 47. de nat. & grat. ubi e vestigio sese explicat petita a sensibus comparatione; in quorum exercitio docet apparere voluntatis potestatem, in qua est non videndi possibilitas, quoniam in potestate nostra est non videndi necessitas. Atque hæc non videndi necessitas in potestate nostra est, *quia in potestate est cecitas, qua idipsum videre posse nobis, si volumus, adimamus*. Quamobrem sicut non foret in potestate nostra possibilitas videndi, nisi possemus illam nobis adimere; ita non est in nostra potestate velle, quoad *specificationem* felicitatem, quia non possumus naturalem illius instinctum penitus in nobis extinguere. Atque hoc pacto expediunt alia complura, quæ ex Augustino nimia confidentia depromunt Janseniani.

Reliqui autem Patres, dum libertatem describunt per *spontaneitatem*, & motum animi immunem a coactione; vel tradunt definitionem libertatis inadæquatam, veluti cum dicimus hominem esse terrenum animal: vel coactionem accipiunt non solum pro violentia, quam ab extrinseca causa interdum patimur, sed etiam pro necessitate, cui voluntas subijci potest interius: vel demum delineant nobis volunta-

tem quatenus naturali instinctu fertur in ultimum finem, non ut eligat pro suo arbitratu media ad finem assequendum. Quæ generis responsio singulos elidit adversariorum cavillos. Sunt nihilofecius quædam specialiter observanda. Beati Prosperi contra Collatorem verba hæc sunt: *Liberum ergo arbitrium, idest, rei sibi placite spontaneus appetitus, ubi usum bonorum quæ acceperat fastidivit, & viliscentibus felicitatis suæ præfidiis insanam cupiditatem, & experientiam prævaricationis intendit, bibit omne vitiatorum venenum, & totam naturam hominis intemperantia suæ ebrietate madefecit.* Describitur nobis liberum arbitrium Adæ, quod pollebat, Jansenistarum assensu, plenissimâ indifferentiâ, nec sub dominatu concupiscentiæ captivus, nec sub victrici gratia additus necessitati. Os ergo Jansenius, ejusque gregarii perfricuerunt, quando pinxerunt nobis ex Prospero liberum arbitrium in sola spontaneitate exclusâ penitus indifferentiâ. Eandem rem esse liberum arbitrium, ac voluntatem scripsit rectissime Damascenus, accepta voluntate, ut est potestas agendi vel non agendi, non ut natura est, ut supra cum Augustino, & Scholæ luminibus explicavi. Enimvero de Fide Orthodoxa cap. 26. secundi libri ait Damascenus in nostra voluntate sita esse, *quorum liberam habemus potestatem, ut, aut ea faciamus, aut non faciamus.* Bernardus pariter cap. 1. de Lib. arbitrio, dum libertatem definit, *Habitus animi liber sui, siquidem non cogitur neque extorquetur, usurpat cogendi verbum ut opponitur etiam necessitati, additque statim, Est quippe voluntatis, non necessitatis.* Capitulo autem 14. Doctor Mellissus describens libertatem Dei per solam exclusionem extrinsecæ necessitatis; illam profecto explicat, quatenus est motus animi volentis circa finem, non quatenus respicit media; ostendens in iis eligendis liberum Deum esse sine potestate peccandi, quæ libertas premitur, non perimitur. Quæ explicatione consimilia aliorum Patrum verba a nobis excipiuntur.

Auctoritatem D. Thomæ non est cur tam confidenter aucupentur Janseniani. Ille namque, ut vidimus, liberum arbitrium non agnoscit nisi in electione mediorum; & ubicumque affirmat opponi libertatem necessitati coactionis, non naturalis instinctus, demonstrat naturam voluntatis, ut fertur absque violentia causæ exterioris in finem: quod fieri docet sine libero arbitrio. Quod scripsit in tertio Sententiarum dist. 18. Christum promeruisse, quoniam operatus est non coacte, sed sponte: accipiendum est hoc sensu; tamen non poterat Christus peccare & desistere a fine ultimo, in quem ferebatur sola libertate spontaneitatis, promeruit tamen, quoniam absque libertate specificationis stat libertas exercitii, & cum determinatione finis stat deliberatio, & electio erga media. Nam D. Thomas quadratis verbis seipsum explicat eadem distinctione, eodemque art. ad 5. *Dicendum quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum numerum,*

merum , sed ad unum secundum genus ; scilicet ad bonum , quia ad malum non potest . Nonnulla addere ex aliorum sententia , animadvertit Anton. Maffouliè disp. 1. q. 3. & longe antea Salmanticenses Tract. xxi. disp. xxvii. dub. 3. Dirimit questionem , omnemque ambiguitatem tollit 3. parte Summæ q. xvi. art. 5. in Corpore . *Dicendum , inquit , quod sicut dictum est , in Christo fuit duplex actus voluntatis , unus quidem quo ejus voluntas ferebatur in aliquid sicut secundum se volitum , quod pertinet ad rationem finis : alius autem , secundum quem ejus voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad Aliud , quod pertinet ad rationem ejus , quod est ad finem . Differt , ut Phil. dicit in 3. Et. electio a voluntate in hoc , quod voluntas per se loquendo est ipsius finis , electio autem eorum , quæ sunt ad finem . Et sic simpliciter voluntas est idem , quod voluntas ut natura . Electio autem est idem , quod voluntas ut ratio , & est propinquis actus liberi arbitrii , ut in 1. p. q. 83. art. 2. dictum est . Et ideo cum in Christo ponatur voluntas ut ratio , necesse est etiam ponere electionem , & per consequens liberum arbitrium , cujus actus est electio .* Quid queritas manifestius , Janseniane ? Convelluntur hinc exempla 3. loco producta : siquidem Deus diligendo seipsum , Pater & Filius spirando divinum Flamen , Beati summo bono adherentes , & quilibet homo amando felicitatem nullam patiuntur necessitatem & liberi sunt libertatæ , qua voluntas fertur in finem ; non libertate electionis , qua respicit media : hæc autem libertas , non illa , constituit essentiam liberi arbitrii . Scotus ideo existimavit Christum per actum beatificæ visionis promeruisse , quia opinatus est non fuisse illi omnimode necessarium : at ad liberum arbitrium existimasse necessariam indifferentiam , constat ex iis , quæ habet L. primo sent. dist. 39. & dist. 25. q. unica , nec non in 2. dist. 6. q. 2. Verum tamen est , quod Scotus distinguens *formaliter* a natura voluntatem docet nunquam voluntatem ipsam operari nisi libere , ac propterea Spiritum Sanctum libere procedere a Patre & a Filio , non naturaliter ; propterea quod nequeat idem principium simul aliquid producere necessitate & libertate . Quod subtilis Doctor scripsit in 1. sent. dist. 10. in Reportatis , & xvi. Quodlib. At frustra hæc Jansenius interpretatur de libertate arbitrii sufficiente ad merendum , & quam voluntas in mediis eligendis exercet . Et longe probabilior est illorum Theologorum sententia , qui probant Spiritum Sanctum produci naturaliter , & non libere ; & respondent Scoto , non repugnare voluntatem Dei esse liberam ac necessariam respectu diversorum connotatorum , formali illa distinctione sublata . Atque hoc pacto Deus necessario vult infinitam suam bonitatem , & libere vult creaturas ; ut demonstrat adversus Scotum Gregorius Ariminenfis in 1. dist. x. q. 1. art. 2. hujusque doctrinam , quantum spectat ad distinctiones , amplectimur . Ex quibus manifeste deprehenditur aut dolus , aut oscitantia Jansenistarum in captando sibi patrocinio veterum Scholasticorum .

Evanescent ex dictis positæ ultimo loco ratiocinationes. Divisio namque libertatis in libertatem a coactione, & libertatem indifferentiæ, non est divisio libertatis arbitrii, sed voluntatis, ut fertur absque ulla violentia in debitum sibi finem, atque ut eligit sine necessitate conducentia ad illum media. In electione autem mediorum suammet libertatem exercet arbitrium; nam in finem trahitur naturæ instinctu, qui liber appellatur in quantum non est invitatus, sed exoritur a voluntate; non propria & *univoca* participatione libertatis, sed *analogica*. Quod proxime sequitur, habet similiter facillimam solutionem. Ratio & perceptio voluntatem antecedit, quoniam, ut in proverbio positum est, *nihil est volitum quin præcognitum*: ideoque libertas est proprietas rationabilium. Quemadmodum vero voluntas naturaliter trahitur in summum bonum, si illud videatur intuitive, in bona autem reliqua, fertur indifferenter; ita intellectus in bono illo summo, & per lumen gloriæ proposito nequit apprehendere speciem aliquam mali, quæ potest in bonis reliquis deprehendi. Ratio itaque universaliter accepta iofert motum animi voluntarium, non liberum. Ut liber sit, debet a ratione prodire iudicium indifferens. Alii distinguunt inter rationem ut *lux* est, ostendens objecti bonitatem; atque ut *dux* est, illam trahens indifferenter ad bonum complectendum. *Lucem* itaque rationis præcedere dicunt actum quemlibet voluntarium; *ductum* vero antea actui libero & contingenti. Erit hæc distinctio, si lubeat illam probare, penes connotata, ita ut ratio sit *lux* comparate ad bonum in communi; sit *dux* liberi arbitrii respectu bonorum particularium. Cum perfectiori denique notitia stat perfectior libertas, in quantum ex mediis indifferentibus eliguntur absque periculo erroris quæ non desistant ab ordine finis. Igitur neque sententiæ Patrum, neque opiniones Scholæ, neque summi Dei, Sanctorumque impeccantia, neque rationum diluendarum exornatio affert Jansenianis decretis aliquid adjumenti.

Pergunt objectare Janseniani. Tradit in locis compluribus Augustinus culpa primi hominis arbitrii libertatem fuisse peremptam. Libertas autem primi hominis erat libertas indifferentiæ. Hæc ergo libertas post Adæ prævaricationem deperit. Demonstratur major ex iis, quæ habet S. Doctor in Enchirid. ad Laurentium cap. xxx. *Libero arbitrio male utens homo & se perdidit, & ipsum*; & in Epistola ad Vitalem, *Librum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Idem repetit S. Pater in lib. de Perf. Justitiæ cap. 14. lib. xiv. de Civit. Dei cap. 11. De corrept. & grat. cap. 12., in 1. Op. Imperf. contra Julianum num. 117. Quemadmodum Jansenius ex his Augustini locis dogmati suo auctoritatem emendicat; ita immoderatus Criticus, Pelagique *Hyperaspistes*, uti a Lamindo Pritanio, idest, Ludovico Muratori, appellatur, Jo. Phereponus impingit Augustino enormem sublata libertatis sententiam Animadversionum pag. 579. & 618.

Respond.

Respond. dist. ma. Tradit sæpenumero S. Pater primi peccati granditate periisse libertatem a peccato, & a miseria, robustam scilicet potestatem habendi plenam cum immortalitate iustitiam, & originariam arbitrii perfectionem, nulla carnis adversus spiritum pugna labefactam, propter quam non fit homo liber iustitiæ, nisi gratia opitulante, de qua gratia adversus Pelagianos idem S. Pater productis a Jansenio, & Pherepono locis strenue pugnavit; concedo. Docet Augustinus peccante Adamo deperditam libertatem ab antecedenti necessitate, & naturalem voluntatis facultatem agendi vel non agendi, qua potest seipsa mala quælibet deliberate patrare, & per gratiæ adjutorium etiam bona, suamet deliberatione atque electione, ideoque potestate, dominio, ac plenissima libertate; nego majorem propositionem. Atque hanc mentem esse Augustini præcedenti cap. demonstravi, plura proferens quibus magnus Gratiæ Defensor plane, perspicue, & absque ulla ambiguitate verborum proficitur se non habere quæstionem cum Cælestianis quod liberum arbitrium destruerent, sed quod originale peccatum, concupiscentiæ penam, divinarumque gratiarum tollerent necessitatem. Solam ergo libertatem periisse, quæ fuit in paradiso, a bellicosa cupiditate, ab ignorantia ceterisque animi vitiis, S. Pater in suis adversus Pelagianos velitationibus aperte declarat. Quare, ut dixi etiam in lucubratione de Arbitrio primi hominis lib. 3. cap. 10., labitur supino errore Arminianus Phereponus ubicumque scriptitat esse Augustinum hostem apertissimum libertatis. Et quamquam de mente illius satis superque differui; addam aliquid gratia explicationis. In unaquaque re distingui debet natura a recta, pravaque affectione. Aliud est enim hominem esse animal sensu ac ratione præditum; aliud vero esse sanum, aut infirmum. Ita non idem est voluntatem esse liberam, ac esse affectam bona vel mala cupiditate. Semper homo est rationale animal, at non semper fruitur integritate valetudinis. *Semper est in nobis voluntas libera, sed non semper est bona*; inquit Augustinus de Gratia & lib. arbitrio cap. 15. Sanitas corporis est talis habitudo & temperatio, per quam ea congruunt inter se, e quibus constamus. Bona voluntas est, quæ inter incommutabile, & fluxa bona tenet rectum ordinem, ut illi tantum adhæreat. Defectus illius temperamenti hominem reddit infirmum: & defectus hujus ordinis malam reddit volucriatem. Non habet homo infirmus potestatem ambulandi, qua sanus pollebat, egetque singulari medicamento: caret mala voluntas potestate diligendi summum bonum caste & inculpate, abique post desideria carnis suæ, nisi illam sanet & retrahat gratia Christi medicinalis. Errant ergo in percipiendo liberum arbitrium quamplures, propterea quod inter libertatis naturam, ejusque integram valetudinem, atque infirmitatem distinguere ignorant, vel dissimulant; ut sapienter præmonuit Richardus Victorinus lib. de Erud. Inter. cap. 30. Hujusmodi sunt Pelagiani, & Armi-

Arminiani, insulse & imperite arguentes: Si periit ob Adæ peccatum potestas bene agendi, periit libertas; aut si hæc viget adhuc, habet quisque in se bonorum operum potestatem. Quæ consecutio non minus fallax est, quam ista, Si deperdita est integritas valetudinis, interit natura rationalis: nam ut sanitas corpori, ita restitudo libertati est quædam qualitas accidentaria. Itaque Augustinus Pelagianos exagitan ait, *Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum; sed illa quæ in Paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate iustitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis: utique liberi ad bene iusteque vivendum. Addit libero arbitrio tribuendam non esse bene vivendi potestatem; cum hæc potestas non detur, nisi gratia Dei.* Hæc S. Pater lib. 1. contra 2. Epist. Pelag. can. 2. & 3. Eandem distinctionem libertatis, & potestatis expeditæ ad recte iusteque vivendum innuunt aperte ceteri Africani Patres in Epist. ad Innocentium nunc inter Augustin. 177. his verbis: *Satis apparet quod ad non peccandum, idest ad non male faciendum, quamvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas non sufficiat, nisi adjuvetur infirmitas. Quæ omnia ut uno verbo comprehendam, dico sapientissimum Augustinum recte contra Gratia inimicos affirmavisse amissum liberum voluntatis arbitrium quantum ad vires in origine suæ creationis acceptas, non quantum ad libertatis naturam.*

Insuper Jansenistæ arguantur. Si persisteret adhuc indifferentia libertatis, locum haberet etiam in hoc infirmitatis statu definitio illa peccati ab Augustino tradita: *Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere.* Atqui hæc definitio in præsentī statu non valet. Non ergo liberum est jam abstinere a peccatis, sed unusquisque dum peccata committit, necessario in illa abripiitur noxiis ac pugnacibus cupiditatibus. Prob. min. 1. quoniam S. Augustinus lib. 1. Operis Imperf. n. 44. ait: *Hic peccatum definitum est, quod tantammodo peccatum est, non quod etiam pœna peccati.* Et num. 47. *Ipse est Adam, quem nostra illa definitio, quæ tibi placuit, intuebatur.* Quod repetit num. 104. & 1. Retract. cap. 15. Dei de D. Pater manifeste necessitatem adstruit peccandi scribens eodem lib. 1. Operis Imp. contra Julianum num. 105. *Multum erras, qui necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est. Si enim necessitas nulla peccandi est, (ut omittam vim mali, juxta quod originaliter trahitur, hoc enim nullum esse vos vultis,) quid patiebatur, quæso, qui secundum vestrum sensum tanta mole pravi consuetudinis premebatur, ut diceret, Non quod volo scio bonum, sed quod nolo malum hoc ago? Et proximo num. 106. *Nec se est, inquit, ut peccet a quo ignoratur iustitia. Numquid**

quid ideo cum iustitiam cognoverit, non sunt ei remittenda peccata, quæ ignorantia necessitate commisit? Præterea cum S. Pater peccatum dividat in illud quod peccatum est, ut fuit Adæ prævaricatio, in illud quod est pœna peccati, ut concupiscentia & ignorantia, & in illud quod utrumque est, scilicet peccatum simul & pœna peccati, ut originalis noxa parvulorum; etiam in secundo illo genere veram rationem peccati inesse fatetur, ita ut mala quæ fiunt præmente cupiditate, vel obcæcanti ignorantia, etiamsi iis voluntas nequeat reluctari, culpæ habeant imputationem. Qui cogenti cupiditati (ait S. Pater 1. Retract. cap. 15.) bona voluntate resistere non potest, & ideo facit contra præcepta iustitiæ, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati.

Refertur ad 1. traditam peccati definitionem etiam in hoc statu valere cum duplici tamen exceptione; una est, quod in ea non comprehenditur originale peccatum, a quo, cum contrahatur propagatione naturæ, liberum non est ex Adamo progenitis abstinere; altera autem exceptio est, quod etiam in peccatis actualibus non est illa libertas sana, pugnisque concupiscentiæ nullatenus lacerata, qua libertate cecidit primus homo. Hanc esse mentem Augustini liquet ex his, quæ habet eodem lib. 1. Operis Imperf. num. 47. *Multa quippe sunt, quæ agunt homines mala, a quibus eis liberum est abstinere, sed nulli tam liberum est, quam illi fuit, qui Deo suo, a quo erat conditus rectus nullo prorsus vitio depravatus adstabat. Quare retorquetur contra Jansenianos eorumdem argumentatio. Tametsi enim Augustinus percillens Julianum bene ac sapienter demonstrat dari peccatum, a quo liberum non est abstinere, nisi comparate ad illam voluntatem a qua primo descendit, id est peccatum originarium; atque in posteris Adæ agnoscit vitium lutæque concupiscentiæ, quæ illius peccati pœna, aliorum incitamentum est, ideoque ab Apostolo, a Tridentina Synodo, ab ipsomet Augustino appellatur peccatum; nihilo tamen minus docet S. Pater, multa, id est actualia quæque peccata, quæ nobis ad culpam suppliciumque imputantur, fieri ab hominibus, iisque ab huiusmodi peccatis liberum esse abstinere. Ergo Augustinus traditam olim peccati definitionem, etiam in hoc infirmitatis statu, prænotatis contra Pelagianos exceptionibus, locum habere definit. Ad ea igitur quæ priori loco ad probationem minoris fuere producta, dico S. Patrem respondere Juliano objicienti nullum dari peccatum originale, cum illud parvuli vitare non possint suamet libertate, quod libertas necessaria quidem est ad peccata actualia, at ad originale futis est, quod fuerit liberum originaliter, hoc est voluntate primi hominis, in quo omnes præextiterunt. Quamobrem allatam peccati definitionem ita confirmat, ut in peccato quod est simul pœna peccati, quale est originarium, sufficiat fuisse liberum in voluntate primi parentis. Proinde (inquit memorato lib. 1. contra Jul. n. 47.) originale peccatum nec ad illud pertinet quod primo loco posuimus, ubi*

est voluntas malum operandi, unde liberum est abstinere, alioquin, non esset in parvulis, qui nondum voluntatis utuntur arbitrio: nec ad illud quod secundo commemoravimus, de peccato enim agimus, non de pœna quæ non est peccatum, quamvis peccati merito subsequatur: quam quidem patiuntur & parvuli, quia inest eis corpus mortuum propter peccatum; non tamen mors corporis ipsa peccatum est, vel corporalis quicunque cruciatus: sed pertinet originale peccatum ad hoc genus tertium, ubi sic peccatum est, ut ipsum sit & pœna peccati. Origo tamen etiam hujus peccati descendit a voluntate peccatoris. Fuit enim Adam, & in illo fuimus omnes: perit Adam, & in illo omnes perierunt, &c.

Quibus non solum priores minoris probationes solutæ sunt, sed etiam iidem revineuntur dogmata Janſeniana. Enim vero quemadmodum origo actualium peccatorum est uniuscujusque voluntas, ita origo peccati originalis est voluntas Adami. At si Adamo liberum non fuisset abstinere a peccato, non contraheretur a posteris peccatum originale. Ergo a nullo hominum committi poterunt actualia, nisi ab iis abstinere sit liberum unicuique. Hujus vero argumenti firmitas magis magisque paret ex 1. Retract. cap. 15. ubi recensitis verbis quæ scripserat cap. 12. de duabus Animabus, *Illæ animæ quidquid faciunt si natura, non voluntate faciunt, id est si libero ad faciendum, & ad non faciendum motu animi carent, si denique his abstinendi ab opere suo potestas nulla, conceditur, peccatum earum tenere non possumus*: his inquam recensitis ait S. Doctor istiusmodi sententiam nullatenus opponi originali parvulorum peccato, *Quia, inquit, ex illius origine rei tenentur, qui voluntate peccavit, quando libero & ad faciendum, & ad non faciendum motu animi non carebat, eique ab opere malo abstinendi summa potestas erat*. Quibus satis manifesto S. Pater in actualibus peccatis illam indifferentiam libertatis agnoscit, qua non carebat primus homo, cujus origine reus quisque ante regenerationem tenetur. Propterea scripsi cap. præced. Augustinum in primo Retract. cap. 15. traditam alibi definitionem peccati minime reprobasse.

At quæ secundo loco proferebantur de necessitate peccati, solvantur facile si animadvertas peccatum aliquando accipi pro macula, quæ animam reatu obstringit, quo sensu appellatur *debitum* Matth. vi. 12. & Lucæ xi. 4. nonnunquam pro pœna peccati, ut Genes. xix. 15. *Ne tu pereas in scelere civitatis*, & Pl. vii. 17. *In verticem ipsius iniquitas ejus descendit*: interdum etiam pro vicio & mala animi habitudine, sive inclinatione ad peccandum, de qua Apostolus ad Rom. vii. 17. *Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum*. Quod Augustinus explicat in tertio de lib. Arbitr. n. 54. sequenti comparatione, *Nam sicut linguam dicimus non solum membrum, quod movemus in ore dum loquimur, sed etiam illud quod ejus membri motum consequitur,*

ter, id est formam tenoremque verborum, secundum quem modum dicitur alia lingua græca, alia latina: sic non solum dicimus illud peccatum quod proprie vocatur peccatum, sed etiam illud, quod jam de hujus supplicio consequatur necesse est. Mitto aliam suppositionem peccati pro sacrificiis & oblationibus, quo sensu legitur Osæ iv. 8. Peccata populi mei comedent; id enim ad præsens institutum nihil confert. Itaque Augustinus ubi de originali peccato disputat, affirmat peccatum, vere ac proprie esse, debitumque damnationis asserre, etiam si necessitate quadam trahatur; quoniam ad peccatum hujusmodi, quod simul peccatum est & pœna peccati, sat est liberum fuisse Adamo, a cujus voluntate descendit. Loquens vero de ignorantia & perversa cupiditate, quæ nobis necessariæ sunt, manentque etiam in regeneratis ad agonem, eatenus dicit esse peccata, quatenus & peccati pœna sunt, & ad peccatum inclinant; non autem primordia naturæ, quomodo arbitrabantur hæretici Pelagiani. Atque hoc sensu lib. 1. contra Julianum, num. 105. peccatum, quod nobis liberum non est, appellat Augustinus vim mali, quod originaliter trahitur, & inolitam, pravamque consuetudinem. Comparete autem ad peccata, in quæ libere prolabimur, cogit nos cupiditas, ut Augustinus ait in 1. Retract. cap. 15., non proprie, sed moraliter, in quantum ob vehementiam prævæ inclinationis, nisi gratia succurrat, facile arbitrium succumbit; & in quantum ob infematam concupiscentiæ vitium nequit omnia peccata absque speciali gratia vitare, quamquam in exercitio, id est, in deliberata admissione cujusque peccati, nulla comprimatur ineluctabili necessitate. At quando ignoratur justitia, si possit debeatque hæc ignorantia dispolli, peccatum utique est voluntarium: sed cum ignorantia invincibili nemo peccat, nisi, ut est in consuetudine sermonis, materialiter. Quæ responsione expeditur objectio ex lib. 2. Op. Imperf. num. 106. Ea enim quæ proxime sequuntur de divisione peccati, quicquid hætenus dictum est, perspicue confirmant.

Porro hanc esse Augustini sententiam singula ipsius scripta testantur. In lib. 3. de lib. arb. cap. 19. ait: *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras.* Lib. 2. de Peccat. meritis cap. 4. de concupiscentia scribit: *Ad agonem interrim manet non sibi ad illicita consentientibus nihil omnino nocitura: de peccato etiam Originali cap. 40. Ipsa desideria vitiosa, quibus si non consentitur, nullus peccati reatus contrahitur, &c.* Similiter Enarrat. 3. in Psal. 118. num. 1. *Quid enim peccatum operatur nolentibus nobis, nisi sola illicita desideria? Quibus si voluntatis non adhibeatur assensus, movetur quidem nonnullus affectus, sed nullus ei relaxatur effectus.* Igitur quicquid mali facimus ignorantia invincibili, & quicquid inordinatum excitat in nobis non consentientibus concupiscentia, non est per Augustinum illud peccatum, cui reatus & punitio meriti coniungi-

To III.

P p

jungi-

jungitur; sed peccatum illud, quod est naturæ vitium, pœna peccati, & peccatorum incitamentum.

Obijciunt adhuc sectarii: Censet Augustinus comparari absque flexibili libertate laudem, justitiam, veramque virtutem. De summo enim Deo scribit de nat. & Gratia cap. 46. *Nec dicere audentus ideo Deum non voluntatem, sed necessitatem habere justitiæ, quia non potest velle peccare.* De Beatis vero in XII. de Civ. D. cap. 1. *Quam porro magna sit laus adhaerere Deo, ut ei vivat, &c. quis cogitare digne possit, aut eloqui.* Atque in Opere Imperf. lib. 5. n. 61. *Necque enim tunc sine virtute vivemus, quando nobis concedetur, ne aliquando a Domino recedere possimus.*

Verum his quid sit respondendum liquet ex dictis. Ostendimus voluntatem diverso motu ferri in suum finem, diverso autem in media: in illum naturali instinctu & cum libertate a coactione, quam Augustinus eodem Op. Imperf. cap. 12. lib. VI. appellat libertatem immutabilis voluntatis: & in media dominio, electione & libertate indifferentiæ, quæ dicitur ab eodem Augustino in 1. Retract. cap. 15. aliisque in locis liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus. Quam duplicem libertatem, ad tollendam ancipitem amphibologiam, potestatemque verborum appellare placuit libertatem voluntatis, & libertatem arbitrii. Possumus eodem pacto duplex virtutis genus distinguere, unum quod versatur immediate circa felicitatem & beatitudinem, quam nemo potest odisse; alterum, quod sistit in ordinata electione mediorum ad ipsam beatitudinem capeffendam. His ergo respondetur ad 1. Augustinum in lib. de nat. & grat. cap. 46. evertere quod contextbat Pelagius, privari deliberatione quicquid naturali necessitate constringitur. Quod falsum esse demonstrat exemplo voluntatis nostræ, & divinæ. Nos quippe beati esse nolle non possumus, & tamen pertinet ad voluntatem nostram quod volumus esse beati, idest liberi sumus a coactione in appetenda beatitudine, & liberi a necessitate in seligendis mediis ad ipsam beatitudinem conducentibus. Similiter Deus non potest velle peccare, & nihilominus pertinet ad illius voluntatem habere justitiam, idest, liber est a coactione amando justitiam, qua ipse justus est, & liber a necessitate largiendo, aut subtrahendo gratiam, qua nos justos facit. Atque ideo consistit sine potestate desistendi ab ultimo fine libera mediorum electio; nec spectat ad essentiam libertatis posse peccare, ut commenti sunt Pelagiani. Adhaerere in Patria immutabiliter Deo per caritatem, quæ nunquam excidit, laus est; sed laus & virtus, quæ non est meritum: est autem virtutis, quæ habet meritum, merces & pensio. Et appellatur virtus ipsa quoque finis consecutio, quoniam in electione mediorum reluet splendor virtutis, dum ad finem ultimum ordinantur. Porro virtutem, cujus merito finem assequimur, flexibili libertate comparari scribit eodem num. 61. lib. V. Op. Imperf. eximius

Augu-

Augustinus, *Non ergo (inquit) aliter esset virtus in nobis, nisi voluntatem malam sic non haberemus, ut habere possemus: sed pro hujus minoris virtutis merito accedere nobis debuit virtus major in præmio, ut malam voluntatem sic non haberemus, ut nec habere possemus.*

Arguunt tandem: Definitio illa libertatis, quod sit agendi & non agendi potestas, propendet in Semipelagianorum & Pelagianorum errores; atque defendendo illam indifferentem libertatem Calvinum quidem subvertimus, sed Pelagiani erroris maculam non diluimus. Resp. hanc esse atrocem Janfenii calumniam Præf. in lib. vi. de Gratia Christi. Esto namque eandem notionem libertatis admiserint Pelagiani: tamen, ut supra vidimus, in eo minime refelluntur ab Augustino, sed in hoc tantum, quod sine gratiæ adjutorio liberum esse unumquemque contendere ad bonum agendum. *Liberum itaque in hominibus esse arbitrium, utrique dicimus; non hinc estis Cælestiani & Pelagiani: liberum autem quemquam esse ad agendum bonum sine adjutorio Dei, & non erui parvulos a potestate tenebrarum & sic transferri in regnum Dei, hoc vos dicitis; hinc estis Cælestiani & Pelagiani. Quid ostendis ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen, unde vobis inditum est nomen, atque ut nefario vocabulo terreas imperitos? Hæc Augustinus lib. 2. de Nuptiis & conc. cap. 3. Frustra autem commune dixisset dogma, nisi circa notionem libertatis cum hæreticis convenisset. Quibus & imaginariæ Pelagianismi notæ evanescent, & Janfeniani suismet argumentationibus refellantur. Hæcenus de libero voluntatis arbitrio, sine quo nullus hominum vituperatione supplicioque dignus est: quemadmodum cantant & in montibus pastores, & in theatris poætæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum, auctore eodem Augustino de duabus Animab. cap. xi.*

C A P U T IV.

Deum non esse causam effectricem peccatorum.

QUODLIBET ergo peccatum cum demerito conjunctum præcipuam causam habet in voluntate, ejusque motu libero ad faciendum & non faciendum quicquid prohibet æquitas, probitasque justitiæ. Allicit vero ad peccandum insinuada vitio originariæ labis lex membrorum, & pugnans cum ratione cupiditas, quæ nonnisi consentientibus nocet: ut in Catholica Epistola scribit Jacobus Apostolus cap. i. v. 14. *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abjectus & illeceus.* Hanc etiam concupiscentiam a Deo non esse contra Manichæos & Pelagianos in l. xii. cap. 13. fuit argumentis locupletissimis demonstratum. Suat præ-

terea peccatorum morales causas quamplurimæ, Diabolus præfertim; & mundus. Et Diabolus quidem haud immerito comparatur 1. Petri cap. 5. v. 8. leoni rugienti: ipse enim Evam seduxit, suæque invidentiæ mortem in humanum genus innoxit. Circuit terram & perambulat inhians animarum perditioni, ut legimus 1. Jobi v. 7. Cum autem non possint dæmones voluntatem humanam immediate immitare, atque pro suo libito in malum flectere; adinstar latrantis canis terrent excitantque mentes hominum, ac sensibus illecebras ingerunt, delectati cultu simulacrorum, morum obsecritate, fallaci simulatione, immanique terrore; ut incautos pertrahant ad idololatriam, turpitudinem, errorem, atque abjectam animi dissidentiam. Quas dæmonum artes persequitur Augustini stylus in 2. de Civit. Dei cap. 25. & sequentibus, in libro de ipsorum dæmonum divinatione, atque aliis in locis. Mundus denique ad peccatum allicit perverforum hominum exemplo, colloquiis, moribus, consuetudinibus, aliisque innumeris sive personarum sive locorum depravatis institutionibus: ex quibus ad voluptatem, & vitæ commodum, impiorum quoque laudem captandam, vanus corporum ornatus, ambitio, intemperantia, libido, omniumque vitiorum erupit seminarium. Atque id quoque deplorat Magnus Augustinus in 3. de Doctrina Christ. cap. 10. serm. 5. de Verbis Domini, & Auctor serm. ad Fr. in Eremo serm. 31.

Deum causam esse peccatorum scripsit Calvinus, ut dictum est capite hujus dissertationis primo: nam post Lutherum docuit Deum decreto antecedenti, absoluto, immutabili, & necessitatem inferenti tam ad primam, quam ad secundam mortem, idest ad peccatum, æternumque supplicium homines prædestinasse. Quod impius hæresarcha asseruit in 1. Instit. cap. 16. de lib. arb. contra Pighium, in Antidoto Trident. Concilii, & in lib. de æterna Dei prædestinat. Ab hujus autem execrando errore omnes Catholicorum Scholæ recedunt. Thomistæ primum, qui licet prædefinitionem propugnent ad actum physicum sive ad materiale peccati, negant tamen illius prædeterminari malitiam: atque demonstrant stare cum efficaci præmotione indifferentiam liberi arbitrii; cui proinde imputandum est, quod physicus actus a recta ratione deficiat, habeatque privationem justitiæ, in qua sita est malitia peccati. Nos vero cum Theologis reliquis illam quoque prædefinitionem negamus; ita tamen, ut cujuscumque actus, etiam illius, qui ab humana voluntate sese a recto fine avertente peccati labe sedatur, Deus auctor & prima causa multiplici titulo dicendus sit, & quia ipse rationali creaturæ liberum arbitrium largitus est, & quia illam servat, & operante præmoveret universaliter, & quia prædeterminat quoque ad bonum in communi, unde se libere creata voluntas determinat ad bonum particulare: quia demum simultaneo concursu illam adjuvat & regit.

Hoc sensu Deum esse causam omnium etiam malarum actionum; si paucos excipias, Scholastici omnes cum Magistro in 2. dist. 35. consentiunt. Enim vero, ut eo loci argumentatur Magister, & in eadem dist. Gregorius Ariminensis, Estius etiam ad dist. 37, & post S. Thomam 1. 2. q. 79. art. 2. Theologi reliqui; omnia quæ sunt, in quantum sunt, sunt bona; ideoque Deum habere debent Auctorem. Quod memoratus Ariminensis pluribus, quam faciant alii, argumentis evincit. Inter quæ depromit ex Augustino quæ sequuntur. Primo S. Pater in libro de moribus Manich. cap. 1. ait Catholicam fidem esse: *Omnia naturarum atque substantiarum esse auctorem Deum*; ubi S. Pater affirmat se nomine naturæ illud significare, quod intelligitur in suo genere esse aliquid. Docet præterea S. P. 2. de lib. arb. cap. 20. *Nullum esse bonum quod vel sentienti, vel intelligenti, vel quoquo modo cogitanti occurrat, quod non sit ex Deo*: ubi pariter bonum dicit, quod est aliquid; nam sequitur: *Omnem quippe rem, ubi mensuram, & numerum, & ordinem videris, Deo artifici tribuere ne cuncteris*: unde autem ista penitus detraxeris, nihil omnino remanebit. Item Augustinus de vera Religione cap. 34. scribit nihil utcumque unum esse posse, nisi ab eo quod summe unum est, id habeat. Et tract. 1. in Ioan. Omnia, inquit, per ipsum, fratres, omnia omnino per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Cum ergo peccatum, quantum ad actum pertinet, sit aliquid, debet effici ab eo, quod est omne esse: quemadmodum in eo quod pertinet ad rationem peccati, cum nihil sit, manifestum est non esse factum per Verbum, ut docet S. Pater eodem loco. Similiter Anselmus in libro de Concordia Præd. ait, *Omnes actiones & omnes motus facit Deus, quia ipse facit res a quibus, & per quas, & in quibus sunt*. Et nulla res habet ullam potentiam volendi aut faciendi, nisi illo dante. Ipsum quoque velle, quod aliquando iustum est, aliquando non iustum, a Deo est. Non esse vero bonum non est quid, nec a Deo est. Et in libro de Casu Diaboli cap. 20. *Ipsum pravam motum voluntatis, & singulas pravas actiones, quæ fiunt a perversa voluntate, Deus facit*. Sane cum actus peccati connumeretur inter res existentes, si Deus Auctor est universorum quæ existunt, etiam huiusmodi actus est causa effectrix. Quare minus probabile est quod ait Thomassinus citatus lib. 4. cap. v. 1. *Illud quod est, in quantum est, bonum est*, juxta Augustinum ad naturas rerum spectare, non ad actiones. Melius enim dicitur cum Divo Thoma citato art. ad 1. S. Patrem, ubicunque affirmat actum peccati, & voluntatem malam non esse a Deo, non loqui de actu & voluntate absolute, sed prout subest defectui & malitiæ, quæ nihil est. Ex quibus tamen non sequitur Deum prædefinire materiale peccati; quoniam scitis est, ut eodem cap. explicavimus, si Deus concurrat ad singula opera creaturarum, ut causa universalis absque physica prædeterminatione ad actus naturales, & ad eos maxime, qui cum malitiâ sunt conjuncti.

juncti. Nostra ergo contra hæreticos fides est, Deum optimum maximum non esse ullatenus sua prædestinatione, & immutabili decreto effectricem causam peccatorum, sive prædefiniendo malitiam, sive impellendo necessitante præmotione ad actum cum malitia peccati suapte natura connexum.

PROPOSITIO. Deus non est efficiens causa peccati.

Demonstratur 1. ex Scripturis: Psalm. V. v. 4. habetur, *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Sap. XIV. 9. *Similiter autem odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* Habacuc 1. 13. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.* Jacobi cap. 1. v. 13. *Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat.* Huc spectant omnia loca, in quibus peccatum prohibetur, ut Deuteron. XI. 16. *Cavete ne forte decipiatur cor vestrum, & recedatis a Domino.* Amos V. 15. *Odite malum, & diligite bonum.* Lucæ XII. 15. *Videte & cavete ab omni avaritia.* Ad Rom. VI. 12. *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore.* 1. ad Corinth. 6. 18. *Fugite fornicationem, &c.* Idem comprobant loca, quæ divinam indignationem improbis minitantur; cujusmodi sunt, Exodi 32. v. 33. *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo.* Jud. 2. 12. *Ad iracundiam concitaverunt Dominum.* Osee XII. 14. *Ad iracundiam me provocavit Ephraim.* Ad Rom. 1. 18. *Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem, & injustitiam, &c.* Evincunt idem testimonia, quibus asseritur repugnare iniquitatem divinæ sanctitati, ut Esaiæ 61. 8. *Ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocausto.* Soph. III. 5. *Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem.* Osee XIV. 10. *Reverta via Domini, & justi ambulabunt in eis.* Ex quibus habetur Deum nolle peccata, eadem prohibere, in ea pœnis animadvertere, ea tanquam bonitati suæ contraria summopere detestari. Atqui nemo sui compos, & præditus sapientiâ ac libertate illud efficit, quod odio habet, vetat, punit, & execratur. Ergo Deus peccata nequaquam sua efficientia operatur. Accedunt definitiones Conc., quas requiras in 1. Volumine lib. VI. cap. 17.

Eadem est doctrina Sanctorum Patrum, ut vidimus agentes de Reprobatione Calviniana loco nuper laudato. Quibus addimus Ambrosium scribentem lib. 1. Hexam. cap. VIII. *Eradicari hanc malitiam Deus vult de animis singulorum. Quomodo ipse eam generaret, cum clamet Propheta, Desinite a malitiis vestris, & præcipue S. David, Desine inquit, a malo, & fac bonum. Quomodo ergo ei initium a Domino datur? Sed hæc opinio feralis eorum, qui perturbant Ecclesiam putaverunt. S. Cyrillus in Joan. VIII. Mussitant quidam inter se, quæ culpa fueris Judæorum quod non crediderint, si necesse erat, ut sermo Esaiæ impleretur? Quibus respondemus Deum præscium futurorum prædixisse infidelitatem*

tatem Judæorum, non fecisse: non enim propterea Deus ad peccandum quemquam cogit, quia futura hominum peccata novit; ipsorum quippe præfuit peccata, non sua. S.P. Aug. in l. f. xc. Non potes, inquit, facere Deum autorem peccati. De peccat. meritis lib. 2. cap. 17. Nullius culpæ humanæ in Deum referas causam. Vitiis namque omnium humanorum causa superbia est. Vide de Lib. arb. cap. 3. lib. 3. De Spiritu & lit. cap. 31. De Gratia & lib. arb. cap. 23. Tract. in Joan. 1. & 53. Subscribit Augustino S. Prosper ad Ob. Vincent. cap. x. Detestanda & abominanda opinio, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit autorem. Vide & cap. xi. xiii. & xiv. necnon ad cap. Gal. lorum 1. vi. vii. xii. & xv. Fulgentius etiam lib. 1. ad Monimum ait: Sicut ergo peccatum in eo non est, ita peccatum ex eo non est. Quod autem ex eo non est, opus ejus utique non est. Quod autem nunquam est in opere ejus, nunquam fuit in prædestinatione ejus.

Proferrem plura, nisi revincerentur hæretici etiam Protestantium suorum confessione. Magdeburgensium, Gerardi Vossii, & Salomonis Glasii meminimus memorato capite xvii. de Impiorum Reprobatione. Philippus Melancthon in cap. ix. ad Rom. *Manifestum est, inquit, quod repugnare verbo sit voluntatis humanæ, quia Deus non est causa peccati.* Franciscus Junius de Peccato Adami cap. iv. *Deus autem decrevit peccatum ipsius, non efficacia decreti, sed permittentis, aut sinentis modo.* Confessio Augustana edita a Melancthone, & exhibita Carolo V. anno 1530. in Comitibus habitis Augustæ Vindelicorum: *Causa peccati (inquit) est voluntas malorum, videlicet Diaboli, & impiorum hominum, quæ avertit se a Deo contra mandata Dei. Ideo Christus inquit de Diabolo, Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur.* Confessio pariter Saxonica exarata ab eodem Melancthone an. 1551, probata autem a Pastoribus Saxonie, Pomeranie, & Polonie cap. 1. habet: *Deus nec vult peccatum, nec approbat, nec adjuvat, sicut scriptum est, Cum mendacium loquitur Diabolus ex propriis loquitur, & pater est mendacii: & prima Joan. 3. Qui facit peccatum ex Diabolo est, quia ab initio Diabolus peccat. Damnamus furores Marcionis, Manichæorum, & similes.* Idem haberi in Confessione Tzengerina, & in Gallicana demonstrat Hugo Grotius Tom. 4. op. Theolog. pag. 158. ubi & ipse ad Catholicorum sententiam plenissimis suffragiis accedit. Revincuntur itaque hæretici non solum Patrum irrefragabili auctoritate, verum etiam ingenua ac liberali Sectariorum suorum confessione.

Ratione etiam execrabilis hæresis impugnatur. Principio namque si Deus auctor est peccatorum, erit illorum aut moralis causa, aut efficiens. Verum utrumque apertissime falsum est. Nam causa moralis dicitur quisquis ad malum trahit aut consilio, aut exemplo, aut promissis, aut comminatione incussoque terrore. Quod tantum abest, ut Deus efficiat, quod potius peccantes increpat, invitat ad poenitentiam, mul-

multat perivaces supplicio gehennæ; atque ut abnegantes impietatem & sæcularia desideria sobrie & iuste & pie vivamus, misit Filium suum in similitudinem hominum factum evangelizare pauperes, implere legem, benefacere & sanare, peccata dimittere, & dare animam suam redemptionem pro multis. Non ergo moralis causa peccatorum Deus est, sed virtutum, bonorumque operum duntaxat, quæ approbat, suadet, præcipit, singularique remuneratione compensat. Erit multo minus auctor peccatorum physica efficientia. Nam si hoc foret, vel quia efficeret malitiam peccati, vel quia causaret physicum actum. Porro malitia, cum nihil sit quam privatio debitæ rectitudinis, causam efficientem non habet; sed tantummodo deficientem, ut demonstratum est in nostra disputatione de malo contra Manichæos lib. 1. cap. VIII. prop. 2. Quare Augustinus Tract. 1. in Joan. ait: *Peccatum quidem non per ipsum factum est, & manifestum est, quia peccatum nihil est, & nihil fiunt homines cum peccant*. Nonnulli autem e Schola Theologi, qui malitiam peccati sitam censent in actu aliquo positivo, nullum Dei concursum ad actum huiusmodi agnoscunt, nisi indifferentem, quo suamet determinatione abutitur humana voluntas. Atque hæc proinde unica est causa peccati; cum in malum protendat non vi flexibilis illius præmotionis, quæ posset bene uti, sed propria deliberatione, ob quam perverse ipsa divina utitur præmotione. Nos vero hanc quidem solam universalem, flexibilem, atque indifferentem præmotionem ad actus peccatorum admittimus: sed malum omne constitutum in boni privatione, ita tamen ut sit aliquid *complexè* significabile, scilicet denominetur peccatum actus carens debita rectitudine, ut cum dicimus aerem tenebrosam, hominem malum, lineam obliquam, non designamus rem aliquam significabilem *incomplexè*, idest entitatem ab aere, ab homine, & a linea diversam; sed aerem, ut luce privatus est: atque ita de reliquis. Quod in explicanda natura peccati iterum exponam. Interim ergo istud infero, peccatum cum nihil sit, Deum non habere causam efficientem. Et dato etiam quod physice Deus determinaret ad actum peccati, ut propugnant Thomistæ: posset defendi nullum actum ut actus est, esse malum; sed tale esse duntaxat in quantum a causa secunda male fit: ideoque quod homo male operatur, potest Deus efficere secundum rectam rationem, quemadmodum hominem, quem adulter generat in utero mulieris fornicando, inculpate Deus producit per creationem. Ita etiam Thomistæ sese opponunt Calvinianis. Nec adversus Thomistas recte argumentantur, qui obijciunt Calvini verba in 1. Instit. cap. 18. *Videmus ut Deus perfidiam nolendo, defectionem Tribuum Israel alio sine iuste voluerit*. Unde inferunt nec per Calvinum determinari a Deo voluntatem, quatenus mala est. Etenim, ut vidimus supra, prædeterminatio Calviniana infert necessitatem inevitabilem, & liberum arbitrium tollit penitus, ideoque verbo tenus, non re tri-

buat

buit perfidiam humanæ voluntati, quæ nequit esse non perfida. Contra Thomistæ cum sua prædeterminatione talem libertatem fatentur, quæ in actu primo nulla coarctatur necessitate, & potest ab omni opere, quod cum malitia peragitur, abstinere. Quamobrem ubi opinionem Thomisticam refutavi, compressi simul obrectatorum loquentiam. Nequit ergo Deus esse Auctor peccati, quia nec illius maliciam prædefinit, nec actum; tali saltem præfinitione, cui non possumus libere reluctari.

Postremo quis non videat quanta ex nefario Novatorum dogmate consequantur absurda? I. Necesse est, ut Deum auctorem malorum fateamur injustum: nam, ut scribit citato loco ad Monimum S. Fulgentius, *Nec iustitia iusta dicitur, si puniendum reum non invenisse, sed fecisse dicatur. Major vero erit injustitia, si lapsus Deus retribuit peccatam, quem stantem prædestinasse dicitur ad ruinam.* II. Si verum est, quod Calvinus scribit in 1. Inst. cap. 22. nullam esse peccatorum, & præparationis ad interitum causam, præter divinam voluntatem; nonne Deus pejor erit Nerone, qui gladiatorum cædes, incendium Urbis, suorumque internecionem voluptarie decernebat, & sine horrore spectabat, cum omni arena, immanique spectaculo horribilior sit nequitia, & interitus impiorum? III. Eo detestabilius peccatum est, quo recta ratio inest perpetranti. Non enim peccant feræ; dum usu carentes rationis hominem discerpunt: minor est iniquitas in puero, quia minori pollet cognitione; gravius delinquit adultus, cujus est faciliior inspectio, consiliiique potestas: sapientum vero, majorumque virorum, quibus non deest auctoritas & prudentia, habetur culpa valde detestabilis & execranda. Deus ergo infinita sapientia, ac summa libertate præditus, si peccatorum auctor est, nequissimus erit, & incomparabilis malitiæ. IV. Cum peccata fiant Deo impulsore, ac motore, curram ei imputari non debent? Num, ut Zuvinglius scribit ferm. de Provid. cap. 5, quia Deus legibus non tenetur? At lex princeps, a qua singulæ jus æquitatis participant, est sempiterna rectitudinis ratio, quæ in divina mente consistit, & a qua deflectere Deus nequit, nisi adversus seipsum insurgat. An peccata selegit, ut finem suum consequatur? Sed hæc de omnipotente nefas est cogitare; ad media enim illicita confugiunt, qui non possunt honesta adhibere: & recte Ecclesiasticus cap. xv. 12. clamat: *No dicas: ille me implanavit; non enim necessarii sunt ei homines impii.* V. Si verum est, quod scribit Heideggerus in Tumulo Conc. Trident. Deum Judithem Holoferni, non ut Estherem Assuero, Rebecca Jacobo, & Abigaelem Davidi objecisse ut amores castos exequeretur, sed ut flagitiose amando rueret in perniciem; imitatores erunt Dei, non Diaboli administri, qui compas formosæque mulieres ad labefactandam puritatem immittunt, easque impudice conspiciunt: eritque Dei institutio, non Satanæ, retia expandere turpitudinis. VI. Deus auctor bonorum bonus est. Qua-

lis ergo est Deus auctor malorum, nisi malus? Nam a malis fructibus arbor mala dignoscitur. Inducit ergo sententia Calvinii Deum Manichæorum, idest, Deum malum; & cum Deus malus sit nullus, viam consequenter sternit Atheismo. Imo ut melius est hominem non esse, quam peccata committere, ita melius est non esse Deum, quam hunc esse auctorem peccati.

C A P U T V.

Ad objecta Hæreticorum Responsio.

PRÆTERMITTİMUS plura hæreticorum argumenta aliis in locis soluta. Nam in 1. Tomo lib. 11. cap. 7. satisfecimus iis, quæ urgentur ad probandum Deum auctorem esse mendacii, & erroris. In lib. etiam 14. cap. 7. declaravimus quomodo sit in Deo sine prædestinatione præscientia peccatorum; per comprehensionem nempe divinam, & per ideas omnium futurorum in sempiterna Dei mente existentium, ut docet S. Pater lib. 111. de lib. arb. cap. 3. & 4. & Tractatu 111. super Joannem. In lib. autem 6. cap. 17. explicavi qua ratione Deus dicatur corda impiorum obdurare subtrahendo gratiam, ut docet S. Pater eodem Tractatu, Epist. ad Sixtum, & de Gratia & lib. arbitrio cap. 23. Dicitur est ibidem quo sensu inclinet Deus voluntates in malum *occasionaliter*, & permissive, quatenus exhibet objectum inclinans suapte natura ad bonum, sed ex illo impiorum malitia captat suæ perditionis motivum, ut contigit Holoferni, cujus exemplum imperite nobis obijcit Heideggerus. Itaque hæc omnia memoratis in locis requiras.

Remanent nunc diluenda quæ sequuntur. Legitur 1. Regum cap. 2. v. 25. de Filiis Heli increpatis a Patre: *Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos*. Peccabant ergo absoluta Dei voluntate, quoniam Dominus illos interficere pro suo placito prædefinierat. = Respondent Nostrates dist. consequens: Peccabant, quia Deus prædefinierat illis subtrahere gratiam ob crimina, quibus retrahabant homines a sacrificio, eosque digna morte mulctare, conc. Peccabant, quia Deus decreverat illis impertiri malitiam, & eos ad peccatum impellere, volens ante peccatum illorum punitionem, nego. Quæ responsio bona est, traditisque ab Augustino interpretationibus comprobata. Verum ad frangendam Calvinianorum audaciam, dico particulam *quia* hoc loco reddendam esse pro *idecirco*, igitur, aut consimili, ut sensus sit, *Non audierunt vocem patris sui: & idecirco Dominus voluit occidere eos*. Particula enim hebraica *כי*, *Cbi*, vim habet persæpe conjunctionis conclusivæ, ut Genes. 22. v. 17. aliisque in locis. Atque hunc sensum exhibere laudatum textum, liquet ex vers. seq. 29. 30. & 31. ubi testatur Dominus velle se præcidere brachium domus Heli, quo-

quoniam filii comederant primitias omnis sacrificii. Quare ideo voluit Deus ipsos occidere, quia peccaverant. Hinc adversus alios Refractorios fatentur hoc loco declarari sententiam Domini de morte plebentis scelestissimis filiis Heli, & adverbium *quia* idem valere, ac *quapropter*, Buxtorffius in Lexico, & Alstedius apud Sixtinum Anama in Gramm. H. p. 228. & Glassium lib. 3. Tract. vii. de Conjunctione Can. xxi.

Uterius obijciunt. Quod Deus præcipit, illud vult: Præcepit aliquando peccatum: Vult igitur. Minor probatur ex lib. 2. Regum cap. xvi. v. 10. ubi de Semei dictum est, *Dominus præcepit ei, ut malediceret David: & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit?* Resp. nego minorem: ad probat. dico, hæc esse verba ipsius Davidis, qui scelerum suorum conscientia percussus putavit Semei Deo auctore sibi imprecatum, quia vir sanguinum erat, & alieni thori contaminator, ob quæ conviciis & maledictis merito proscinderetur. Probris autem vexare impium, ut impium, poterat Deus præcipere, cui *abominabile est cor prævum*, quemadmodum legitur in Proverbiis cap. xi. 20. Fuit ergo pœnitentis & humilis perferre contumeliarum aculeos, & exstimare præceptum Domini quod erat procacitas maledicentis. At Deus minime Semei ad maledicendum impulerat: quin & ipse maledicus infra cap. xix. 20. Iniquitatem propriam agnovit, & venia a Davide impetrata, postmodum regnante Salomone præscripta transgressus pependit utriusque culpæ supplicium. Ita Deus maledictionem illam permisit, non iussit, & inclinavit cor Semei subtrahendo gratiam, non impetiendo malitiam. *Nam si iubenti obtemperasset Deo, laudandus potius, quam puniendus esset, sicut ex hoc peccato postea novimus esse punitum;* ait Augustinus De Grat. & lib. arb. capite vicesimo. Adhibe idæ est eadem responsio consimilibus exemplis, de Joseph a fratribus vendito, de numeratis a Davide populis Israel & Judæ, de proditore & crucifixoribus Christi Domini, & aliis similibus, quorum utilitatem Deus prædestinavit, iniquitatem vero sponte ab impiis patratam iusto iudicio permisit. Vide quæ scripsimus 1. T. lib. 4. cap. 7.

Insuper arguunt: Amosi cap. i. v. 6. legitur: *Si eris malum in civitate, quod non fecerit Dominus, & Esaiæ x. v. 7. Ego Dominus faciens pacem & creans malum.* = Resp. utrumque Prophetam loqui de malo pœnæ, non autem de malo culpæ. Per Amos enim prædicit Deus everfurum se Israel, templa, regumque domos, eo quod infanias parerentur, cultum scilicet idolorum in montanis Samariæ. Et Esaias pariter exprobat Israelitis, quod in victoriis Cyri, & liberatione populi Dei non agnoscerent vertentem dorsa regum, & gentes subicientem. Unde Augustinus contra Adimantum cap. 26. de verbis Amosi ait: *Malum hoc loco non peccatum, sed pœna accipienda est;* & de loco Esaiæ, proximo capite 27. *Etiā hoc eodem regula solvitur.* Legite lib. 1. cap. 8. responsiones ad objecta Manichæorum.

Præterea obijciunt S. P. Augustinum cap. 101. Ench. scribentem : *Fieri potest, ut hæc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona :* & lib. 5. contra Julianum cap. 3. ubi demonstrat, concupiscentiam & cæcitatem non esse rationalis creaturæ conditionem, sed pœnam peccati, & propterea a Deo justo judicio tradi impios in desideria cordis eorum, ut docet Paulus ad Rom. cap. 1. v. 24. Nec docet tantum tradi per gratiæ denegationem, sed etiam virtute potentiæ suæ, quod probat verbis ejusdem Apostoli seq. cap. 1x. v. 22. *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, insinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, &c.* Si ergo Deus per potentiam tradit impios in desideria cordis eorum, dicendus est trahere illos efficienter in perditionem. — Resp. S. Patrem cap. 101. Enchiridii voluntatem appellare *finem operationis*, & affirmare interdum homines ad malum finem ordinare, quæ Deus in bonum præordinat : *Velut (inquit) si malus filius velit mori patrem, velit hoc etiam Deus.* Alia assert exempla, idest Judæorum, qui mala voluntate occiderunt Dominum Jesum, quem Deus voluntate bona, ut occideretur, permisit : & Pauli, quem fideles nolebant pergere Jerosolymam ne pateretur mala prænuntiata ab Agabo, cum illuc adire Deus vellet ad Christi fidem prædicandam sese martyrem exercendo. In quinto autem contra Julianum docet tantummodo tradi impios a Deo in desideria cordis eorum, quatenus in pœnam præcedentis peccati divina efficaci gratia destituuntur, redarguens simul hæreticum, quod nollet concupiscentiam ad peccatum allicientem esse vitium labe originali infeminatum. *Si autem (inquit) non est pœna peccati, profecto iniqua pœna est, & injustum facis Deum, quo jubente vel sinente, aut infirmum, quo non avertente instigitur innocenti.* Ubi consulto ait, *quo jubente, vel sinente*, ut intelligas concupiscentiam ipsam, ut malum est, permitti ; ut pœna est, justo judicio corpori mortis hujus adhærere. Nec alio sensu docet tradi divina potentia improbos in immunditiam, nisi quia deferuntur a Deo, ut ostendat potentiam judicii in reprobis, & virtutem misericordiæ in electis : *Cum ergo dicitur homo (inquit eodem capite S. P.) tradi desiderijs suis, inde fit reus, quia desertus a Deo cedit eis, atque consentit, vineitur, capitur, traditur, possidetur.* Ita traduntur impii in desideria cordis eorum, Deo permittente, non impellente ; quoniam, ut scribit idem S. Doctor de nat. & grat. cap. 22., *per cordis cæcitatem, quæ sit deservente luee sapientiæ, in plura & gravia peccata collabuntur.*

Denique obijcitur. Dictum est supra, Deum esse primam causam cujusque actus : At homo ponendo actum malum peccat : Ergo & Deus ; maxime cum concurrat ad aliquos actus inseparabiles a malitia, ut ad mendacium & odium. Nec valet respondere, esse causam universalem, non prædeterminantem hujusmodi actuum. Etenim hoc sufficit, ut auctor dicatur omnium operum naturalium, & eorum quæ creatura

rà innocens perfecit. Igitur satis erit, ut sit efficiens causa peccati, ad actum pravam concurrere universaliter. - Resp. hominem non ideo peccare quia actum ponit; sed quia ponit pravo animo, & deviando a recta ratione. Potest autem idem actus fieri ab homine intentione mala, & simul a Deo voluntate bona, ut supra diximus cum Augustino. Nec obstat quandoque ab actu inseparabilem esse malitiam; quoniam inseparabilis est ab actu, quatenus efficitur a causa particulari, & prædeterminante actum ipsum: non prout est a causa universali & indifferente; quomodo defectus soni, ambulationis, rudisque scripturæ tribuitur cytharæ, tibiarum, & calamo, non causæ principi; ut diximus lib. IV. cap. VI. 1. ad object. 2., propterea quod huiusmodi instrumenta sunt ad vitium determinata seipsum. Sane concursus universalis & indifferens sufficit, ut Deus sit auctor operum singulorum, quia quidquid est in aliquo genere, pendet a causa, sine qua nihil est. At concursus huiusmodi non sufficit, ut Deus dicatur causa peccati; quoniam istud, in quantum est malum, est nihil; ideoque causam non habet nisi deficientem ab esse. Quod superius explicavi comparatione tenebrarum, atque in dissertationis exitu repetam sequenti Epigrammate divi Prosperi:

Per Verbum omnipotens Deus omnia condidit unus,

A quo natura est nulla creata mali.

Nulla igitur vitiis substantia, nullaque vita est,

Quæ vegetet corpus, materiamque suam.

Sed cum libertas discedit ab ordine recto,

Nec servant proprium quæ bona sunt modulum;

In culpa & vitio est vagus in contraria motus,

Fitque malam veram destruisse viam.

DE THEOLOGICIS
DISCIPLINIS
LIBER DECIMUS SEPTIMUS
QUI INSCRIBITUR
DE HAERESI JANSENIANA.

VALDE affinem esse Calvinianæ hæresi Janfenistarum circa libertatem arbitrii doctrinam, nemo putet a me injuria, & falsa accusatione prolatum. Denegasse Janfenium libertatem indifferentiæ, sine qua diximus nullum voluntatis opus liberum esse, & cum potestate ac dominio peractum, annuunt Janfeniani, norunt omnes, atque evincit proxima dissertatio. Theologi Portus Regii, & qui hoc abolito nomine ad partes Janfenianas accessere, indifferentiam a libero arbitrio indivulsam fatentur; sed passivam, qua vel cupiditatis, vel caritatis impulsu humana voluntas absque electione & dominio huc, aut illuc abripiatur: ideoque, si activam indifferentiam, qua liberum arbitrium a gratia excitatum possit motum suum cohibere, Theologi illi minime agnoscunt; ex libro superiori compertum est, eos nullo pacto a placitis Janfenianis recedere. Abhorrent illorum plurimi etiam a *necessitatis* vocabulo; affirmantes necessitatem, ac libertatem pugnare invicem: at necessitatem naturalem, & necessitatem inclinationis distinguunt, autumantes nihil esse naturali necessitati alligatum, si in illud voluntas propendeat: quod falsum esse jam vidimus, demonstrantes quomodo voluntas in bonum in commu-

communi, & in Deum clare visum tendat naturaliter, etiam si id eveniat maxima inclinatione ac lubentia. Jam illud quoque concedunt posse voluntatem a gratia excitatam ei reluctari: verum hanc reluctandi potestatem dari negant, quandiu voluntas actualis gratiæ inspiratione movetur, ita, ut libertas indifferentiæ nequaquam actu consistat sub victrici delectatione. Verbis itaque, non re Theologi illi sunt a damnatis erroribus alieni.

Propositiones quidem Janfenianas ab Ecclesia proscriptas videntur rejicere: at priorem eo sensu damnatam autumant, quod iusti nequeant servare præcepta etiam efficaci gratia suffulti: contendunt tamen ipsis, dum tentationi succumbunt, nullam gratiam adesse, qua stare possint; quoniam, inquiunt, gratia non dat posse, nisi sit efficax. Alteram propositionem damnatam ajunt, in quantum enunciat gratia trahi voluntatem quasi instrumentum quoddam inanime; non in quantum affirmat nullam dari gratiam, aut robustam, aut parvam, cui voluntas nunquam non obtemperet. Tertiam eatenus censent esse proscriptam, quatenus ad merendum, vel demerendum tradit sufficere libertatem a necessitate naturali, non quatenus adstruit necessitatem indeclinabilis inclinationis. In quarta Janfenii positione hunc sensum rejiciunt, quod non possit voluntas resistere, si velit; at inquiunt, dum vult, velle indeclinabili necessitate. Postremam & ipsi damnant, in quantum justificatio & fides non tribuuntur Christi merito solis prædestinatis; propugnant illam tamen, in quantum tenent solis prædestinatis conferri gratiam, qua æternam salutem consequi valeant. Hæc præmonere oportebat, ne quis Theologorum istorum libros perlegens, verborum specie deceptus Janfeniana dogmata incaute deglutiat. Sin- cere enim, & absque sermonis ambiguitate tenendum est, nusquam justos deferi a Deo, nisi Deum ipsi prius deferant, nec deesse illis gratiam sufficientem, dum præcepta servare volunt. Tenendum est dari in hoc statu gratiam, cui voluntas libere, & culpabili renitentia resistit: solam libertatem indifferentiæ in iis etiam, quæ cum inclinatione & voluptate fiunt, non sufficere ad meritum, vel demeritum: libertatem arbitrii non consistere absque electione, potestate, ac dominio: omnes denique redemptos a Christo, dum vivunt, posse salvari, atque omnibus patere aditum ad salutem; quamvis salvi fiant soli prædestinati. Hac præmissa declaratione, asserta Janfenistarum dispellam; & æquitatem censuræ adversus articulos Baji, Quenellii, Janfenii, Apostolicæ denique Sedis in proferendo de illis iudicio auctoritatem defendere, & propugnare conabor. Atque his expletis, errores omnes adversus Christi Gratiam, & hominum libertatem a me refutati erunt, ac profligati.

CAPUT I.

De Gestis Bajæ, Jansenii, & Quenellii.

PARUM itaque distare circa libertatem arbitrii sub gratia, & lege peccati a Calvinistarum hæresi molliorem illam, quam dicunt Jansenianam, & utramque plurimis, certisque momentis refelli, superior exercitatio nostra declarat. Et ex eo quidem fonte totum, ut animadvertimus, scaturit Jansenistici dogmatis systema. De quo cum dicta sint plura, nunc cetera, maxime quæ in controversiam vocantur, prosequar eodem filo, & genere disceptationis. Cumque sectarum Auctores in exordio orationis consueverim collocare, ab his modo præscriptæ lucubrationis initium est repetendum.

Michael Bajus Melini apud Belgas ortum habuit anno 1513. Doctor in Facultate Theologica Lovanii renunciatus anno 1550., sequenti a Carolo V. institutus est Regius Sacrarum literarum Professor loco Joannis Leonardi Hasselii, qui ad Synodum Tridentinam profectus ibidem proximo anno 1552. e vita demigravit. Cui substitutus Bajus sacras ad annos ferme quadraginta tradidit disciplinas. In quo docendi munere docti viri complures, Tapperus primum & Ravestejn errores disseminari deprehenderunt, re etiam anno 1559. ad Belgii Consilium delata. Quidam etiam Fratres Minores xviii. Bajii articulos vertente anno 1560. exhibuere Sacræ Parisiensis Academiæ, quæ plerosque inustis hærescos notis proscriptis. Accusatus fuit Bajus proximo anno 1561. apud Antislitem Mechliniensem Cardinalem Granvellanum: sed indictum statim jussu Pii IV. utrique parti silentium. Interfuit & ipse Bajus, quamquam non sine aliquorum repugnantia, Tridentino Concilio anno 1563. delegatus cum Hasselio Theologus Lovaniensis. Redux a Concilio typis mandavit opuscula *De libero arbitrio*, *De Caritate*, *De Justificatione*, *De virtutibus impiorum*, *De Sacramentis in genere*, & *De forma Baptismi*. Nova hinc dissidiorum seges. Collecta sunt ex prædictis Opusculis asserta 76., quæ anno 1567. damnavit Sanctissimus Pontifex Pius V. Edidit Bajus Apologiam, rogavitque Pontificem, ut Bullam, tanquam subreptitiam rescinderet: quam è contra Pontifex matura deliberatione editam fuisse rescripto an. 1569. die 13. Maji declaravit. Damnationem confirmavit ineunte an. 1579. Gregorius XIII. qui etiam Lovanium misit Franciscum Toletum insignem Societatis Jesu Theologum, & postea S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem amplissimum: cujus opera Bajus propositiones prædictas scripto publico retractavit: efflavitque animam anno 1586. die 16. Septembris. Atque post Bajii obitum, illius simul & Jansenianas propositiones damnavit Urbanus VIII. Bulla *In Eminenti* emissâ anno 1641. & Innoc. X., quo urgente Constitutio

Ur-

Urbani anno 1648. fuit in Belgio solemniter promulgata & recepta. In his autem excitatis per Bajum diffidiis nihil incommodi Augustinianæ Scholæ derivatum, sed illi potius auctoritatem præsidiumque accessisse, demonstratum est nono capite de Hæresi Pelagianorum.

Sunt autem errores Baji, integritatem primæ conditionis, & exaltationem humanæ naturæ in consortium divinæ debitam ac naturalem fuisse, & merita primi hominis & Angelorum nullatenus dicenda fuisse supernaturalia: concupiscentiam etiam in renatis relapsis proprium, esse peccatum: sicut pravos ipsius motus, & desideria, quæ homo patitur etiam invitus: ad peccatum non pertinere an sit voluntarium, & hominem damnabiliter peccare in eo etiam quod facit necessario, propterea quod sola violentia, non autem necessitas repugnet libertati hominis naturali. In quo sane, ut diximus, prælusit Jansenio, ita, ut merito Urbanus VIII. describit in libro Jansenii opiniones & sententias jam reprobatas atque damnatas contineri, & renovari. Atque hæc omnia plurimis Bajanis articulis expressa fuerunt a nobis suis quæque locis refutata. Addidit plura circa Opera Infidelium, Justificationem, caritatem, & meritum libris sequentibus discutienda. Omnes vero propositiones Baji, quamquam nonnullæ aliquo pacto possint sustineri, in sensu auctoris esse respectivè *hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes*, definit Pius V. in Bulla ab Urbano confirmata: nec est, quo se vertant Baji, Jansenique Gregales, nisi ad temere obloquendum, aut Constitutiones præfatas esse subreptitias, aut apposito commate perversè explanatas, aut Romanum Pontificem in dijudicandis Scriptorum opinionibus, falsisque dogmaticis non esse infallibilis Auctoritatis. Quæ omnia paulo infra explodere & exhibilare curabimus.

At dicendum primo de Jansenio, cujus doctrina & secta adeo celebris evasit, ut vix Bajus soleat inter nos nominari. Cornelius Jansenius Leerdamensis apud Batavos in lucem editus est Catholicis parentibus anno 1585. Dedit operam humanioribus literis Ultrajecti, Philosophicis & Theologicis disciplinis Lovanii. Vixit aliquandiu Parisiis, & Bajonæ, ubi fertur per 12. annos consilio & impulsu Abbatis San-Cyrani elaborasse novum circa Gratiæ Systema. Doctorali laurea insignitus est Lovanii an. 1617. ibique sacras literas professus est anno 1625. Electus anno 1635. Yprensis Episcopus, Opus, quod inscribitur, *A gullinus* extrema manu perpolivit, scriptaque sua, publicis quoque Tabulis, Romanæ Ecclesiæ & Pontificis maximi judicio subiciens die 6. Maji anno 1638. in Ecclesiæ communione decessit. Hujus obedientiæ exemplum, quod tamen doctrinæ illius sectatores imitari non curant, aliaque Christianarum virtutum specimina immodicis laudibus exornant Yprensis Episcopi Apologistæ, & præsertim in Panegyri Janseniana Paulus Aurelius, quasi vitæ probitas sit certissimum Catholicæ doctrinæ

argumentum. At errasse non semel in dogmate bene institutos spectatosque viros demonstrant, ut omittam S. Martyrem Cyprianum, exempla Theodori Mopsuesteni, Ibae, & Semipelagianorum Massiliensium, quos Prosper appellat *viros spiritualium studiorum*, plurimumque similitum, de quibus vide dissertationem Prodomam nostri Philippi Van-Waure acerrimi Janfenianorum Oppugnatoris. Quamquam me latet, sit ne prædictis comparandus Yprensis Antistes. Nam quæ ipse scripsit Epist. 113. ad San-Cyranum, *Doctrinam, quam in Sancto Augustino referavit, omnibus sinporem incussuram*, & Ep. 131. *se adduci non posse, ut credat Opus suum a iudicibus approbandum umquam fore*: & quæ scribit Tom. 2. p. 27. de Scholasticis, & de universa Ecclesia, carere intelligentia eorum, *quæ in precibus suis, ipsaque Oratione Dominica quotidiana protestatur*; hæc, inquam, neque inculpatæ conscientiæ indicium præbent, nec religiosæ. Sed de Janfenii conscientia nolumus juxta monitum Apostoli ante tempus judicare.

Liber vero Janfenii ut Lovanienfibus typis prodiit in lucem, præmisso exacto examine, memorata Constitutione Urbani ad tenebras damnatus est, quod adversus præcedentia statuta de Auxiliis divinæ gratiæ non obtenta facultate pertractaret, multasque contineret Baji assertiones a Pio V. & Gregorio XIII. proscriptas. Interea cum novum Opus censorum virorum manibus tereretur, Deputati a Sacra Facultate Parisiensis quinque famosas propositiones inde excerptas notarunt, easque 85. Gallicani Præfules an. 1650. exhibuerunt Innocentio X. nonnullis aliis numero tamen atque auctoritate paucioribus, repugnantibus. Instituta a Romano Pontifice pro Examine propositionum speciali Congregatione, non desuere qui pro Janfenii Causa sedulam navarent operam, inter quos Ludovicus de S. Amour, Delalane, Angran, Desmares, & Maneffier: instantibus contra pro damnatione Halliero Syndico Parisiensis Universitatis & viris aliis doctissimis. Discussa autem & ventilata per biennium controversia, ita ut jure merito postea affirmaverit Alexander VII. majorem non potuisse desiderari diligentiam, Innocentius X. facta prius in Congregatione coram se habita declaratione, quod nullum omnino vellet Augustinensi & Thomisticæ Scholæ præjudicium asserre, quemadmodum declarasse præfatum Alexandrum Theologis Lovanienfibus dictum est supra, emisit Constitutionem, quæ incipit, *Cum occasione impressionis libri, &c.* per quam famose propositiones tanquam falsæ & hæreticæ fuere damnatæ. Passis naufragium Janfenistis aperire portum visa est celebris facti, jurisque distinctio; unde inclamare ceperunt se quoque rejicere propositiones Innocentiano Decreto prostratas, at non sensum Janfenii, quem necesse foret ex amplo Auctoris volumine piscari, atque in hujus ventilatione ad critices regulam exigenda esse Romanum quoque Pontificem errandi periculo obnoxium, Atque id impulsit vigilantissimum Apostolicæ Cathedræ modera-

deratorem Alexandrum non solum ad confirmandam Constitutionem Innocentii die 16. Octobris anno 1656. verum etiam ad præscribendam formulam Juramenti ab Ecclesiasticis omnibus præstandi, excerptas fuisse propositiones ex libro Jansenii, & in sensu ab eodem auctore intento damnatas . Quod mandavit Pontifex Maximus die 15. Februarii anno 1664. Tum Janseniani alii veluti erectis vexillis abnuere se prædictæ formulæ subscripturos in Hollandiam profugæ & exules . Alii haud veriti solemniter mentiri, & dejerare, formulæ palam subscribere, autumantes religiosum servandum esse silentium: quam detestandam hypocrisim quidam uno, quidam altero titulo palliare studuerunt, etiam ab ipso Arnaldo Jansenianis partibus addicissimum digna vituperatione exagitati . Quid enim turpius quam dissimulatione, aut alienæ mentis sensu propositionem sine ambiguitate a supremo Judice sententiam jurejurando firmare? Suborta posthac circa formularii descriptionem etiam per Belgium dissidia oportune compefcuit Innoc. XII. die 6. Februarii anno 1694. Constitutione, qua declaravit Propositiones ex libro Jansenii excerptas a suis Prædecessoribus fuisse damnatas *in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba præferunt*; inhibendo ulterius ne quis invidioso nomine Jansenismi traduceretur, nisi legitime constiterit aliquam ex his propositionibus docuisse . Verba autem Pontificis a nobis relata sunt cap. vii. Thefi 4. De H. Pelagiana . Quare doctriam de gratia efficaci majorum suorum exemplo Lovanienfes ad hanc usque diem invictissime propugnant, pro ea stant imperterriti Augustiniani, & Thomistæ, eamque ætate nostra in conspectu totius Ecclesiæ tenuit Romanus Pontifex, elogioque præclarissimo consecravit: atque ingenue fatentur Thomistas a Jansenistis toto celo distare, viri plures Theologi ex illorum quoque palæstris, qui efficacem ab intrinseco gratiam oppugnant, ut Deschamps, Martinonus, Annatus . Vide horum testimonia apud Franciscum Vanraet 2. volum. p. 75. Sed de vindiciis Scholarum nostrarum dictum supra .

Damnata ergo Propositiones Jansenii sunt istæ: I. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secundum præsentem, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant* . II. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur* . III. *Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione* . IV. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare* . V. *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, & sanguinem sudisse* . Circa has autem propositiones, quoniam ut vidimus hætenus, Jansenistæ principio negabant fuisse a Jansenio prolatas, deinde rei eviden-

tia deviſi affirmarunt non alio ſenſu ab Auctore conſcriptas, quam eo, quem exiſtat Auguſtinianum de gratia ſyſtema; poſtea vero dam- nato ipſius auctoris ſenſu proſtrati penitus & ſubacti non aliam eva- dendi viam invenerunt, quam in factis dogmaticis pontificium judi- cium aut pervicaci obſtinatione, aut obſequioſo, ut vocant, ſilentio eludere & parvipendere: operæ pretium nos facturos eſſe arbitramur, ſi poſteaquam de Bajana damnatione inſtituta fuerit diſputatio, vana hæc & exhausta Janſeniſtarum ſubterfugia in auram fumumque reſol- vere elaborabimus.

Priusquam autem id conemur attingere, proponendum eſt brevi- ter qualem ſenſum præſeferant præmiſſæ propoſitiones, & qualem in- tenderit idem Auctor; ne imperiti, aut malevoli nobis ſuccenſeat, quod gratiam conſtituamus in inſpiratione ſanctæ dilectionis & in ex- plicanda ejus natura nonnihil a vulgari Thomiſtarum placito receda- mus. Et quidem in re difficili explicanda non ſolum Auguſtini ſenten- tias, ſed ipſa quoque verba nos exſcripiſſe viderit qui S. Patris contra Pelagianos diſputationes diurna, & nocturna manu verſaverit. Docet ergo Janſenius lib.4. de Grat. Chriſti cap.11. gratiam eſſe delectationem & ſuavitatem, qua anima in bonum appetendum delectabiliter trahit- tur; ac pariter delectationem concupiſcentiæ eſſe deſiderium illicitum, quo animus etiam repugnans in peccatum inhiat. Eodem lib. cap.9. docet utramque delectationem invicem pugnare, earumque conſictum ſopiri non poſſe, niſi alteram altera delectando ſuperaverit, & eo to- tum animæ pondus vergat, ita ut vigente delectatione carnali impoſ- ſibile ſit, quod virtutis & honeſtatis conſideratio prævaleat. Addit lib.7. cap.5. delectationem eſſe vinculum, quo liberum arbitrium in- juſtitia, vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, ut quandiu iſto conſtringitur, actus oppoſitus ſit extra ejus poteſtatem, ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non poſſit. Contendit lib.4. cap.7. naturali ordine ex delectatione dilectionem, ex dilectione opera- tionem conſequi: & lib.2. cap.25. gratiam & opus bonum ita recipro- cari, ut quemadmodum ex gratia data mox effectum operis conſecu- tum eſſe inferitur, ita vice verſa ex defectu operis inferatur gratiam non eſſe datam. Demum lib.3. cap.21. ſcribit, omnibus illis, pro quibus Chriſtus Sanguinem fudit, etiam ſufficiens auxilium donari, quo non ſolum poſſint, ſed etiam reiſa velint & faciant id, quod ab eis volen- dum & faciendum eſſe decreverit. Hæc omnia verbis ipſis Janſenii a nobis narrata ſunt.

Videt, ut arbitror, qui legerit ſuperiores diſſertationes noſtras cum hæreticum ſenſum propoſitionum Janſenii, tum maximum Au- guſtinienſium a Janſenianis diſcrimen. Ait Janſenius impoſſibile eſ- ſe, ut vigente ſancta delectatione illicitum prævaleat deſiderium & conſideratio peccati, & e contra ſub vividiori concupiſcentia neces- ſario

fario liberum arbitrium succumbere . Justis ergo conantibus & volentibus , dum deest victrix delectatio & gratia efficax , impossibile est divina observare præcepta . Nos contra , nullam delectationem contendimus injicere vinculum libertati , nisi summi boni per lumen gloriæ manifestati , aut boni , ut inquit , in communi , extra quod divagari nequit voluntatis instinctus ; propterea quod hæc duo tantum tollunt indifferentiam judicii : idcoque sicut quacunque gratia præventus potest iniquus reluctari ; ita quacunque premente cupiditate potest justus perseverare . Ita priorem propositionem Jansenii rejicimus , damnamus , refellimus , reprobamus . Quod de reliquis eadem ratione dicendum est . Nam sententia nostra nec semper gratiæ dilectionem inspiranti assentitur , neque necesse est ut sequamur , quod magis delectat , neque potestas reluctandi gratiæ , quæ datur per subministrationem Spiritus Sancti Semipelagianismi est indicium ; neque solis prædestinatis gratia operationis intuitu meritorum Christi confertur . Quod si ad opera salutaria actu perficienda necessarium defendimus auxilium suapte natura efficax ; consentientes habemus Theologos præclarissimos nulla Jansenianæ labis caligine aspersos . Satis quippe est , ad profliganda scita Jansenii , sub parva delectatione veram potestatem agendi , atque sub delectatione victrici potestatem agnoscere reluctandi . Atque his ea omnia confirmantur , quæ de maxima Nostratum a Jansenistis discrepantia diximus de H. P. cap. vii . Thesi 4. At , si quæ supersint , quæ ad invidiam , aut erroris suspensionem adhuc nostram videantur trahere sententiam , eadem plana facere in hac ipsa disquisitione curabimus .

Etenim suspicientes patrociniæ æquitatis , nec Bajum extimescere possumus , nec Jansenium , nec , qui magnas contentiones iterum excitavit , Paschasium Quenellium . Is Lutetiæ Parisiorum natus Quintili mense , anno 1633 , Congregationi Presbyterorum Oratorii , non institutæ a Philippo Nerio , Florentinæ , ac Romanæ Urbis singulari ornamento , sed illi , quæ auctorem habet Berullum S. R. E. Cardinalem amplissimum , vertente anno 1657. nomen dedit . Elucubrauit , ediditque anno 1676. dissertationes ad Opera S. Leonis Magni : opus statim Romæ proscriptum , & ab Eximio Ordinis nostri viro Christiano Lupo confutatum in libro de Appellationibus . Damnationis decretum incredibili audacia *libellum famosum* imposturis , & diabolico odio plenum non dubitavit appellare . Congregationis suæ monita ac præcepta pertinacissime sprexit , dimisso quoque habitu , ac nomine , erro factus & profugus . Prodiit anno 1699. Parisiis Quenellii opus inscriptum , *Le nouveau Testament en François , avec des Reflexions morales sur chaque verset* : in eo renovavit Baji , & Jansenii damnata dogmata , ampliavitque errores ad propositiones 101. a Clemente XI. in Bulla *Unigenitus* an. 1713. jure , meritoque proscriptas . Etenim nullam gratiam nisi efficacem Quenellum admittere , ac talem , quam nihil

hil impedire possit & retardare, liquet a propositione nona ad viceſimam quartam. Absque tali gratia impossibilia esse divina præcepta asseritur primis quatuor, nec non tricesima octava & duabus sequentibus. Gratiam primi hominis debitam ac naturalem tradit propositio 34. 35. & 37. Ante fidem, & remissionem peccatorum nullam dari gratiam traditur propositione 26. 27. 28. Mitto plura alia, quæ pertinent ad caritatem, ad Ecclesiam, ad Sacram Scripturarum lectionem, aliaque dogmata. His enim evidentissime constat Quenellii cum Bajo, & Janſenio concordia.

Bulla *Unigenitus* annunciata Univerſitati Colonienſi die 8. Januarii anno 1715. concordî Doctorem approbatione recepta est, dum Theologicam Cathedram moderabatur Nicolaus Girken Scriptor Instituti nostri percelebris. Idem præstitit præcedenti anno die 3. Augusti Academia Duacensis. Probarunt unanimiter Pontificis maximi judicium Theologi Lovanienſes die 8. Julii an. 1715., Regente Theologicæ Facultatis Jacobo Van-Bossuyt nostri pariter Ordinis viro eximio. Eandem Constitutionem omnino servandam publicaverunt clarissimi Antistites Namurcensis, Ruræmundensis, Gandavenſis, Antuerpiensis, Tornacensis, Audomarenſis, alique plurimi. Excepit, dignaque veneratione amplexata est die 19. Augusti anno 1716. universitas Salmanticensis. In Italia, Germania, Hispania, & Lusitania singuli, ut par erat, illi obtemperarunt. A Gallicanis Episcopis prodierunt pro acceptatione hujus Bullæ mandata cxxx. relata in libro, cui titulus, *Recueil des Mandemens, & Instructions Pastorales des Messieurs les Archevêques, Evêques de France pour l'acceptation de la Constitution de N. S. Pere le Pape Clement XI. du 8. Sept. 1713. &c.* Recepta tandem Clementina Constitutione ab omni Catholicorum Ordine, paucis Refractoriis exceptis, ne iterum adversus efficacem gratiam insurgerent dialectici disputatores, præter Benedicte XIII. commemoratas approbationes, consuluit Scholarum tranquillitati etiam vigilantissimus Ecclesiæ universalis Pastor CLEMENS XII. Brevi - *Apostolica Providentia* officio emanato die 2. Octob. anno 1733., ut liquet ex Bullario FF. Prædicatorum Tom. 6. pag. 738. In quo a regnante Pontifice redarguitur primò intolerabilis eorum pertinacia, qui etiam nunc contendunt censuris latis in Constitutione Unigenitus doctrinam Sanctorum Augustini & Thomæ de divina gratia efficacia esse perstrictam. Deinde præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ, & sub canonicis pœnis, ne disputantes, aut docentes, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quæ interdictas Novatorum calumnias firmare, ac promovere possint. Postremo, ut etiam a Paulo V. sancitum fuit, ad extinguendum fomitem dissensionum interdicat, ne vel scribendo, vel docendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione notam, aut censuram ullam Theologicam Scholis diversa sentientibus inungere, aut earum sen-

sententias conviciis & contumeliis incesse aliquis audeat, donec de iisdem controversiis S. Sedes definiendum, ac pronunciandum censuerit. Igitur omnium Pontificum, ad hunc usque, quem pro Ecclesiæ suæ commodo diutissime regnare cupimus, approbatione atque auctoritate, censenda est S. P. Augustini doctrina tutissima atque inconcussa, & nullatenus petita Baji, Jansenii, & Quenellii condemnationibus.

C A P U T II.

Non esse Censuras, & Constitutiones adversus Bajum adulterinas, & subreptitias.

JANSENTIANI, ne se prædamnatos in Bajo fateantur, facti malæ causæ Patroni iniquiunt illius doctrinam neque a Theologica Facultate Parisiensi fuisse censurâ animadversione notatam, nec proscriptam Pii V., Gregorii XIII. & Urbani VIII. Constitutionibus. Atque id postremum triplici via evincere moliantur. Quidam enim ajunt Bullas horum summorum Pontificum subreptitias esse: nonnulli contendunt his non perstringi propositiones in rigore, & proprio verborum sensu ab auctore intentio: aliqui inverecunde asserunt errasse Romanos Pontifices, atque se Augustini auctoritate satis esse munitos. Hæc ergo perversorum hominum inventa subjectis thesibus repellam.

PROPOSITIO I. Extra omnem controversiam positum est, Universalitatem Parisiensem anno 1560. xvi111, assertiones Michaëlis Baji reprobasse.

Demonstratur primo Historicorum omnium consensione, qui hujus Censuræ meminerunt; ut constat ex Raynaldo ad annum 1561. num. 5. & 44. & Cardinali Pallavicino lib. xv. Hist. Concilii Tridentini capite 7. num. 7. Præterea comprobatur testimonio doctissimi Cardinalis Hieronymi Seripandi Ordinis nostri, qui floruit eodem tempore, atque in suis Commentariis recitat censuram ipsam Theologorum Parisiensem, ut liquet ex notis marginalibus laudatæ Historiæ Tridentini citato loco. Accedit insuper testimonium ipsius Baji, qui non solum de hac censura conscripsit Epistolam stomachi & querelarum plenam ad P. Antonium Sablonium, de qua vide Stephanum Deschamps lib. 2. de H. Jans. disp. 1, verum etiam illam notis Apologeticis dispuavit: easque notas pariter invenies inter opera Seripandi. Probatur etiam non uno momento ex ipsamet sacra Facultate Parisiensi. Nam primum extare in Archivii ejusdem Facultatis memoratæ censuræ exemplar, fatetur cum Jansenistis reliquis Vincentius Lenis: incredibile est autem casu aliquo, aut fraude irrepsisse in celeberrimæ facultatis Tabularium. Deinde nisi censura a sacra Facultate prodiiisset; cum cœpit suo ejus nomine

mine vulgari, proculdubio reclamasset, publicâ fide contestans turbas erumpentium inde dissidiorum nequaquam ob illam fuisse excitatas. Ad hæc nemo denegat prædicto anno 1560. F. Petrum de Quercu, aliosque Fratres Minores articulos Baji Theologis Parisiensibus exhibuisse, eorumque iudicium expostulasse. Ergo sacra illa Facultas, aut nulla, censura perstringendos existimavit, aut iudicavit oppositum, aut noluit responsum postulationibus reddere. Id vero nunquam facere doctissimi Theologi consuevere, ubi maxime de re gravi, & perniciofa novitate actum sit. Approbasse articulos Baji est prorsus incredibile; nam interdixit non semel, præsertim anno 1644. ne auderet quispiam, illos defendere ac propugnare. Itaque sacra Parisiensium Facultas FF. Minorum precibus annuit, & Bajana asserta censoriis notis perstrinxit. Demum reis damnatisque hominibus, dum factum negant sine tabulis, sine testibus, sine contrariorum locorum confutatione nullam omnino fidem adhibere debemus; quomodo nemo censet auscultandum Melancthonem, qui in Apologia pro Luthero simillimo temeritatis, & inconsiderantiæ exemplo, ait ab eadem Parisiensi Accademia articulos hæresiarchæ non fuisse proscriptos. Atque his demonstratum est, Parisiensium contra Michaellem Bajum censuram in dubium a Jansenistis perperam revocari.

PROPOSITIO H. Romanorum Pontificum adversus eundem Bajum. Constitutiones temere, audacter, & inverecunde subreptitiæ dicuntur.

De Bulla Pii V. demonstratur evidentissime. I. Quia cum Bajus exornasset propositionum suarum Apologiam, & S. Pontificem Pium V. supplicem orasset, ut ea perlecta decerneret, an Bullam *Ex omnibus afflictionibus* jam Lovanii publicatam vellet haberi legitimam, an subreptitiæ; rescriptit Pontifex die 13. Maji 1569. *Non sine matura deliberatione editam fuisse; addidit curavisse, ut libri, ipsæ propositiones & scripta Apologetica novo & maturo examine expenderentur; priorumque damnationem iterum confirmavit, imponens Bajo, & ceteris prædictarum propositionum assertoribus perpetuum silentium.* II. Quia Gregorius XIII. Constitutione *Provisionis nostræ* an. 1579. Bullam Pii V. confirmavit, districte præcipiens ut mandaretur executioni: Urbanus autem VIII. & Pii & Gregorii Bullas anno 1641. firmavit, probavit, consecravit: ideoque nisi hæc postrema subreptitiæ sit, neque tales erunt præcedentes. III. Constitutionem Urbani esse legitimam & autographam demonstrat in illius Apologia cap. 1x. noster Paludanus iisdem argumentis, quæ ampliori stilo prosecutus est Srephanus Descamps disput. 1. superius laudata; atque ex hoc celebri, ornatissimoque Scriptore Honoratus Tournely, sive qui Magistri nomine nuper edidit perpolitâ & elaborata methodo prælectiones Theologicas Tom. 1. de Gratia differt. 1x. cap. 111. art. 1. Probat autem Michael Paludanus Urbani Constitutionem non esse supposititiæ, ex Brevibus, quæ Urbani anno

anno 1643. dedit ad Belgii Gubernatorem, ad Archiepiscopum Mechliniensem, aliosque Antislites Belgas: necnon ex libello Lovaniensium Doctorem ad ipsum Urbanum directo; & quo per Synnichium accepto mandavit Pontifex die 24. Junii anno 1644. ut Bullæ, *In eminenti*, exemplar diligenter cum Originali in Romanis Archivis asservato collatum ad Lovanienses dirigeretur. Quæ Brevia, & rescripta, quoniam in manibus multorum versantur, *habet constitutio Urbani* (inquit Paludanus) *tot suæ veritatis publicos testes, quot Brevia ista habent lineas, dictiones, syllabas, apices*. Hinc ab Alexandro VIII. an. 1690. rectissime damnata est hæc Propositio: *Bulla Urbani VIII. In Eminentem est subreptitia*.

PROPOSITIO III. In Bulla Pii V. ejusque confirmationibus vere ac proprie assertiones Baji in sensu ab Assertoribus intento fuerunt rescriptæ.

Enimvero, nisi Bajani articuli fuissent in proprio verborum sensu damnati, id foret, quoniam in Bulla S. Pii ubi legitur, *Quas quidem sententias, stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore ac proprio verborum sensu ab auctoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes, respectivè damnamus, circumferibimus, & abolemus*: in his, inquam, verbis contendunt Apologistæ apponendum esse comma post verba illa, *sensu ab auctoribus intento*; non post ea, *sustineri possent*; atque hoc pacto in sensu rigoroso ipsius Baji veras esse ac posse tuto defendi. At istud falsum, omnino est: & gratis etiam ac liberaliter concesso comma post verbum, *possent*, affixum fuisse pro libito, hæc Apologistarum cavillandi ratio esset penitus inutilis, arida, & extenuata. Nullum ergo habent, quo se recipiant, perfugium. Videamus principio an de affixione *in* iusta sit conquerentium Jansenianorum exposulatio. 1. Dum ajunt in Bulla Pii V. nullam fuisse interpunctionem; ostendunt se ignorare consuetudinem Romanæ Curie: in qua Bullarum duo Mss. asservantur; primum, & autographum in Archivio supremæ Inquisitionis notis periodos distinguendis exaratum; alterum in *Regesto*, ubi juxta antiquioris scripturæ formam minutissimis notis, punctisque periodi colantur non inciduntur. Quamquam ergo caruit commatibus exemplar Bullæ ad Belgas directæ anno 1567, nec inter se conveniunt omnia aut Mss., aut impressa, & quæ ex *Regesto* exscripta facile potuerunt variantibus notis distinguui: quamvis etiam primum exemplar typis Romanis cūsum an. 1642. non habet aut Amanuensis aut Typographi incogitantia post verbum *possent* commatis notationem: his tamen omnibus concessis, extare comma illud in autographo existente in Archivio SS. Inquisitionis constat testimonio Cardinalis de Lugo, qui die 26. Octob. an. 1644. testatur esse se illud inspexisse, & virgulam illam observasse: constat ex

To. III.

Ss

altero

altero exemplari ad fidem archetypi excuso, & Lovanium delato per Franciscum Toletum an. 1580. in quo comma extitisse liquet ex Ripalda Tom. 3. de Ente sup. disp. 1. sect. 2. constat ex mandato Urbani; quo, ipsomet anno 1642, statim ac Romæ prodit Bulla absque commate incogitantia Typographi, restitutum est in impressionibus Belgicis: constat denique ex edito jussu Pontificis, collationato, & declarato authentico anno 1644. & quod diximus per Synnichium ad Theologos Lovanienses fuisse directum. Atque ex his exploduntur omnes Apologistarum cavilli. Quotquot enim exemplaria proferunt aut Mss. aut cusa, ante præfatum annum, negamus cum autographo concordare, ducti historicis monumentis, testimoniis eorum qui diligenter Romana Archivaria versarunt, & quod caput est, declaratione Romani Pontificis, ad quem spectat Constitutionum suarum authenticitatem, tenorem, potestatemque præscribere.

At dato nullum in archetypis extare comma, eoque etiam, ubicunque liberit Bajanis, affixo: ut recte docet Ludovicus Bail, *De beneficio Crucis* art. 3. & Michael Paludanus in Apologia Constitutionis Urbanianæ cap. xiv, quotiescunque reprobantur propositiones aliquæ cum ista, aut consimili clausula, *Quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent*; definitur, quod, cum sub cortice literæ possit multiplex sensus latere, etiam si veræ aut probabiles forent, acceptæ in sensu aliquo, tamen in proprio & obvio, & quem verba ipsa præferunt, sunt rejiciendæ: atque id maxime si pronuncientur indefinite; tunc enim, ut tradunt Dialectici, universalibus æquipollent; atque ad earum falsitatem sat est, si in aliqua significatione nequeant probari. In exemplo sit hæc propositio Jansenii, *Interiori gratia in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*; quæ licet vera sit de gratia efficaci, de qua ait S. Pater, quod a nullo duro corde respuitur; attamen cum indefinite prolata sit, in sensu obvio, & quem intendit auctor usus communis, & amplo vocabulo *Gratiæ*, pravum hæreticumque reddit sensum, quod nulla detur gratia ab effectu disjuncta, & cui liberum reluctetur arbitrium: & propterea jure meritoque est damnata. Et quod de una propositione dictum modo est, de ceteris omnibus, quibus complexu verborum inest sensus multiplex, valet assertio nostra. Imo fieri potest, ut planior & communior propositionis sensus sit verax; & nihilofecius quia constat a proferentibus pronuciari significatione non recta, provide, rectissimeque damnetur: ut olim proscriptas novimus istas: *Maria est Christipara*, *Uvas de Trinitate passus est*; quoniam priori abutebantur Nestoriani affirmantes Mariam peperisse hominem personalitate diversum a Verbo; altera Eutychiani, asserentes divinam, & humanam naturam, in qua Redemptor apparuit, in unam coaluisse. Verant se ergo quocunque volunt litigiosi Apologistæ. Indefinitæ sunt Baji, Jansenii, Quencliique enunciationes. Harum ergo Assertores eas proferunt

ferunt in ea quoque significatione , quæ reprobatur : & licet possent aliquopiam sensu teneri ; pronuntiandæ non sunt , quoniam dum indefinite pronunciantur , etiam significationem reprobendam præferunt .

Denique probatur thesis ex quo recte , & in sensu ab assertoribus intento damnatas fuisse prænunciatas propositiones definierit Facultas Lovaniensis anno 1701. & Duacensis in libro , qui inscribitur *Veritas , & æquitas Censura* , edito an. 1649. atque ipse Bajus , ut diximus , anno 1580. publico instrumento testatus sit multos ex damnatis articulis suis editis Opusculis contineri , eosque , & reliquos omnes a se pariter improbari , *secundum Bullæ intentionem , & sicut Bulla damnat* . De qua laudanda , & pervicacibus Apologistis ad exemplum , & confusionem obijcenda Retractione vide Operum Baji P.2. pag.188. & Fastos Academicos Lovanienses pag. 369.

PROPOSITIO IV. Damnationi articulorum Baji nefas est refragari .

Confugiant , ut dictum est , quidam Apologistæ ad commentationem de fallibilitate Pontificis in condemnandis dogmatibus juxta sensum intentum ab assertoribus , sive in proferendo judicio de libri alicujus doctrina . Id vero per fugium esse miserimum , arcemque disruptam , ostendam hac ipsa dissertatione post ventilatam doctrinam Janseianam . Sunt alii , qui reponunt Bullam non fuisse ab universali Ecclesia acceptatam . Atque hi duplici errore teneantur , dogmatis simul & facti ; neque enim Pontificia decreta facta suprema illa auctoritate , quæ a Christo descendit , & Petro , ejusque successoribus collata est , vim habet a populorum acceptatione : ac præterea , si paucos Refractarios excipias , quorum , ut infra demonstrabo , nullam habere debemus rationem , Bullas adversus Bajam , Janseium , & Quesnellum maxima Catholicorum pars , celeberrimæ Universitates , & Episcoporum Conventus plurimi receperunt . Nonnulli tandem confugiant ad tutissimam dogmata Augustini , eadem , ut inquit , cum assertionibus Baji . At hi splendide mentiuntur . Nullus quippe Sectariis istis magis , quam Augustinus faciat , opponitur : quod & ex omnibus dissertationibus nostris apparet , & ex Romanorum Pontificum definitionibus , in quibus dum Bajus prosternitur , Augustini doctrina summis laudibus celebratur . Postremo intolerabilis est arrogantia , velle supremam auctoritatem excutere oppositione minoris . *Doctrina Catholicorum Doctorum ab Ecclesia auctoritatem habet : unde magis standam est auctoritati Ecclesie , quam auctoritati vel Augustini , vel Hieronymi , vel cujusvisque Doctoris* ; inquit 2. 2. q. 10. art. 12. S. Thomas . Nec aliter sentit idem Augustinus : qui Serm. 132. alias 2. de Verbis Apost. cap. 10. de controversiis Pelagianis , ait : *De hac Causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam : inde etiam Rescripta venerunt . Causa finita est* . Et in primo libro contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 1. ita Bonifacium allocuitur : *Hæc ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem , non tam dispen-*

da, quam examinanda, & ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda, constitui. Discant ergo Janfeniani Causarum finitionem haberi ab Apostolicæ Sedis Rescripto, & a supremo Iudice recipiant emendationem: & quamquam Augustini scita tutissime teneri possint, animadvertant nec ea se percepisse, nec eorum præsidio licitum esse Constitutionibus Romani Pontificis adversari. Quidquid ergo prætexunt, sive mutabilitatis iudicii, sive oppugnationis Contrariorum, sive Augustinianæ doctrinæ, nullum affert Janfenistarum inobedientiæ præsidium.

DISPUNGITUR CONTRARIA ARGUMENTATIO.

Audiamus tandem ipsos Apologistas. Hi Bullam Urbani esse subreptitiam conantur demonstrare I. ex nota Chronologica; quia data est Romæ die ante Nonas Martii anno 1641. & in ea fit mentio libri Janfenii, qui licet jam typis cusus, nondum Romam delatus fuerat: immo non legitur fuisse Bullam publicatam nisi xxi. Kalendas Julias an. 1643. II. Ex attestatione Deputatorum Lovaniensium, qui juramento affirmarunt, cautum fuisse ab Urbano, ne aliquis *proprio nomine expresso suggillaretur*. At in Bulla, quæ circumfertur, expresse Janfenii liber, ac nomen apponitur. III. Ex ipsa Operis Janfeniani condemnatione: si enim Urbanus intenderat duntaxat confirmare Pii V. & Gregorii XIII. Constitutiones; ecurr Janfenii librum adhuc sub prælo sudantem in scenam producere?

Deinde non damnari Constitutione Urbaniana proprium & obivium sensum intentum a Bajo, student evincere I. Ex interpositione commatis, quo vetustiora exemplaria carebant. II. Ex Epistolis Morillonii, & Cardinalis Granvelli affirmantium nonnullas ex damnatis propositionibus aliquo sensu posse defendi. III. Ex decreto Facultatis Lovaniensis an. 1567. quo declaravit, *posse nonnullas aliquo pacto sustineri in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento*; quod etiam tenet in libro de Benef. Crucis art. 3. Ludovicus Bail.

Possè demum salva fide eidem Constitutioni aliquem adversari, I. Nituntur colligere ex quo Pius V. & Gregorius XIII. obscurissima decreta ediderint, philosophicæ eloquentiæ testæ velamine, quæque possint in varios sensus torqueri. II. Ex quo talia decreta eliminant doctrinam S. Augustini aliorum Romanorum Pontificum oraculis consecratam. III. Quoniam singulis propositionibus propriam notam minime inurunt, sed eas proscribunt vage, indeterminate, ac *respective*, ut nemo possit dignoscere, quænam sint hæreticæ, quænam suspectæ, quænam piarum aurium offensivæ.

His brevissime, & ex ordine respondentes dicimus ex nullo capite Conclusiones nostras divelli. Ad I. enim reponimus librum Janfenii typis editum an. 1640., & Bullam Urbani an. 1641. pridie nonas Martii,

tii, ab *Incarnatione*, idest secundum vulgarem computandi rationem an. 1642. Quare nihil refert, si nonnullæ Belgii Editiones datam commonstrant hoc postremo anno: sicuti Bulla Confirmationis Tridentini Concilii edita a Pio IV. dicitur emanata die 26. Januarii an. 1563. cum tamen Concilium fuerit absolutum an. 1564. Quod vero promulgatio fuit ad annum proximum prorogata, dandum indulgentiæ Pontificis, qui voluit, ut animus Jansenistarum exploraretur, num vellent sponte præcedentibus mandatis obtemperare. Quod sequitur solvitur a multis brevi hac & peremptoria responsione: a deputatis Lovaniensibus falsum esse narratum, quoniam Urbanus fatetur se proscriptisse librum Jansenii in omnibus Brevibus datis an. 1643. ad Antistites Belgas, ubi ait, *Ipsum Jansenii librum omnino reprobavimus*. At nos nolumus doctis viris crimen mendacii objicere; interpretamur enim assertionem illorum, quod deposuerint voluisse Pontificem damnari solam doctrinam, non personam Jansenii, aut Baji, qui se Ecclesiæ judicio subjecerunt. Ad tertium vero hæc sit responsio: In confirmatione Constitutionum Pii V. & Greg. XIII. debuit reprobari etiam liber Jansenii, quia in isto ut vidimus præced. cap. errores Baji insiti deprehendebantur.

Exsufflantur eadem facilitate alterius classis argumenta. Ac primum de appositione commatis satis superque Propositione 3. expunctum est. Secundum vero & tertium diluitur a multis, negando haberi quæ dicta sunt in laudatis Epistolis, aut in decreto Lovanienſium, cui aperte opponitur alterum an. 1701. superius commemoratum. At absque hujusmodi effugio, observatum supra in propositionibus indefinite prolatis, si verborum sensus multiplex sit & ambiguus, obvium ac proprium esse falsum, etiamsi propositiones in aliquo sensu sint veræ ac probabiles. Istud ergo significare voluit Cardinalis Granvellanus: istud Marillonius: istud antiquius decretum Facultatis Lovanienſis: quæ proinde potuit absque ulla contradictione in posteriori decreto definire articulos Baji recte damnari in sensu proprio & rigoroso verborum. Quare necesse non est respondere cum Tournely decretum anni 1567. non esse genuinum Facultatis Lovanienſis Opus, quia in Editione adornata a Gerberonio inscribitur *Attestatio Cornelii Jansenii*; aut Sacram Facultatem a priori sententia recessisse, ut liquet ex declaratione anni 1585. & 1701. quando protestata est damnari articulos Baji in sensu ab assertoribus intento: namquam hæc non sine probabilitate sint dicta. Longe tamen est probabilius Jansenium, quantumvis Baji studiosum, noluisse tam solemniter mentiri nomine celeberrimæ Universitatis, a qua poterat aperta falsitatis redargui: atque Universitatem ipsam nunquam unanimi sensu probasse, quæ posthac judicaverit retractanda.

Ad ea, quæ tertia argumenti sectione obijciuntur, hoc habeto responsum. Nullum est in memoratis Bullis ænigma, nulla obscuritas, nul-

nullum verborum aut sententiarum involucrum . Plures enim articuli ipsis verbis exprimuntur, quibus a Michaelae Bajo fuerunt prolatis: in sensu horum verborum condemnantur; & damnatio continet perpetuam omnium abolitionem . Igitur absque ulla ambiguitate & referuntur & reprobantur . Damnatam cum positionibus Baji doctrinam S. P. N. Augustini est pura puta calumnia superiori capite, & ix. de H. P. fati explosa . Qualificatio demum propositionum non aptatur singillatim, unicuique, ut nullam audeat quispiam pronunciare . Eadem omnino ratione a Martino V. articuli Wiclefi, & a Leone X. Lutherani fuerunt, ut inquirunt, *in globo*, idest communi notatione damnati . Adverbium, *respective* fuit scite ac prudenter appositum; ut scires, quosdam articulos, qui videntur, si solitarie & divulsi ab aliis inspiciantur, aliqua ratione probabiles, comparatos cum ceteris, & attenta connexionē doctrinæ, esse pariter rejiciendos; etsi eadem qualificatio singulis non conveniat . Hactenus de Causa Baji: stilus nunc ad Jansenianam est convertendus .

C A P U T III.

*Sint ne revera quinque Propositiones in Libro Jansenii,
& doctrinæ S. Patris Augustini cohæreant .*

HABENT quinque famosas Propositiones in Janseniano libro, qui inscribitur *Augustinus*, constat ex Brevis Innoc. X. emanato die 29. Septembris an. 1654. ubi summus Pontifex declarat se damnavisse in quinque propositionibus Cornelii Jansenii doctrinam ejus libro contentam, cui titulus, *Augustinus*. Evincitur etiam ex altero Brevis Alexandri VII. emissio anno 1656. die 16. Octobris: in quo appellat Filios iniquitatis, qui magno cum Christi fidelium scandalo non reformident asserere, *prædictas quinque propositiones vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse*. Confirmatur ex forma Juramenti præscripta ab eodem Alexandro an. 1664. Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innoc. X. data die 31. Maji an. 1653. & Constitutioni Alexandri VII. data die 16. Octobris anno 1656. Summorum Pontificum me subjecio, & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen *Augustinus*, excerptas, & in sensu ab eodem auctore intento, prout per illas prædictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, damno, & ita juro . Comprobatur evidenti ratione; quoniam non poterant propositiones illæ in sensu auctoris condemnari, nisi Jansenii textus & doctrinæ capita maturo examine expenderentur . Evincitur demum facto, quia cum propositiones aliquas, ut jacent, nonnulli Consul-

sultorum in prioribus Congregationibus non reprobassent, ut Vincenzius Candidus Magister Sacri Palatii Apostolici, Commissarius S. Officii, noster Generalis Visconti, & eruditus Annalium FF. Minorum Scriptor Lucas Wadingus; eas quippe noverant juxta Augustinianam, & Thomisticam Scholam posse sensum habere Catholicum, nam neque justii efficaci destituti auxilio implent actu divina præcepta, neque auxilium illud respuitur, neque cum eo stat in sensu composito actualis inobedientia, neque tale auxilium confertur singulis pro quibus mortuus est Christus, quæ omnia etiam post damnatum dogma Jansenii fas est propugnare: prædicti tamen Consultores in posterioribus Congregationibus ad sensum Jansenii dispunxerunt Propositiones: unde perperam ex prioribus approbationibus Auctor Causæ Jansenianæ Paulus Irenæus pro falso dogmate carpit Censorum suffragium. Atque ne multus sim, Alex. VII. Brevi emanato an. 1661. Kal. Augusti declarat *temerariam narratione proferri tempore Innoc. X. non aliud factum, quam inquisitionem, an propositiones illæ quinque de gratia veræ ac Catholice, an potius falsæ & hæreticæ censendæ forent: cum eo plane tempore nedium de Propositionibus ipsis cognitio habita fuerit, verum quod e Jansenii libro Augustinus nuncupato extractæ essent, & ita in sensu ab eodem Jansenio intellecto damnatæ*. His ergo omnibus evidenter demonstratur Propositiones in libro Jansenii contineri, ibique sensum præferre a doctrina Augustini disjunctissimum, maximeque diversum. Inquiramus tamen de singulis.

PROPOSITIO I. Affirmavit Jansenius aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus secundum præsentia, quas habent vires, esse impossibilia: deesse quoque illis gratiam, qua possibilia fiant. Docet autem Augustinus oppositum.

THESES JANSENIANA.

Jansenius lib. 3. de Grat. Christi cap. 13. duas sibi objectiones pro gratia sufficienti proponit. Una est, tam justis, quam obcæcatis imponitur præceptum, ergo habent gratiam sufficientem. Altera autem: Si prævaricentur, peccant; habent ergo gratiam, qua possunt vitare peccatum. Respondet autem falsam esse consequentiam, quia sunt quedam homini præcepta, *Quæ secundum statum, & vires, in quibus constitutus est, sunt impossibilia nec semper adesse gratiam, qua possimus, hoc est, qua illa eadem præcepta implere sufficiamus*. Addit hanc impotentiam reperiri non solum in excæcatis, & obdatis, & infidelibus, sed etiam in fidelibus & justis, qui & fidem Christi, & caritatem justitiæ susceperant. Addit hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt præcepta facere, sed etiam quando volunt. Sequitur, illos, qui pro impetranda gratia deprecantur, ut

valeant facere quod iubetur, jam habere præcepti implendi voluntatem, sed deesse potestatem. Tandem concludit: *Hæc igitur omnia plenissime planissimeque demonstrant, nihil esse in Sanctis Augustini doctrina certius ac fundatius, quam esse præcepta quadam, quæ hominibus non tantum infidelibus obcaccatis & obduratis, sed fidelibus quoque & iustis, volentibus, conantibus, secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia, deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia.* En prima propositio verbis expressissimis in libro Jansenii.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

S. P. Augustinus universaliter de divinis præceptis, prout singulis imponuntur, scribit lib. de Fide contra Manichæos cap. 10. *Quis non clamet stultum esse, præcepta dare ei, cui liberum non est quod præcipitur facere: & iniquum esse eum damnare, cui non fuit potestas iussa complere?* Serm. 191. de Temp. ait: *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid a Deo esse præceptum, & mandata Dei a non singulis, sed ab omnibus in communi posse servari.* Lib. de nat. & grat. cap. 43. *Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis.* Hæc verba Tridentino Canone consecrata sunt Sess. 6. de Justific. cap. x1. De iustis vero docet S. Pater nunquam deferri a Deo, nisi Deum priores deferant: *Fortasse respondeat* (inquit eodem lib. de nat. & grat. cap. 23.) *Deum ad ista non cogere, sed dignos deferri tantum deferere. Si hoc dicit, verissime dicit.* In Psalm. 145. n. 9. *Non enim deferet opus suum, si ab opere suo non deferatur.* Et lib. 4. Confess. cap. 9. *Ti nemo amittit, nisi qui dimittit.* Similiter fidelissimus Augustini discipulus S. Prosper lib. 2. ab Ob. v. 11. *Priusquam deferatur, neminem deferit.* At juxta Jansenium Deus subtrahendo gratiæ adjutorium Justos deferit, antequam ab eis deferatur. Repugnat ergo Janseniana propositio doctrinæ S. Augustini.

ÆQUITAS CENSURÆ.

Constitutione Innocentiana declarata est prima illa Jansenii Propositio *Temeraria, impia, blasphema, anathemate damnata, & hæretica.* I. Est temeraria. Illa enim propositio temeraria est, quæ audacter profertur, & fabricatur verbis insolitis, prohibitis, & cum sensu Scripturarum, sanctorumque Patrum pugnantibus. Hujusmodi est prima propositio Jansenii. Ergo est temeraria. Minor probatur; nam præcepta divina non dicuntur *impossibilia* in sacris literis; sed *jugum suave, & onus leve.* Matth. x1. 30. & *mandatum quod non est supra nos,* Deut. xxx. 11. Item nec a Generalibus Conciliis, cum Triden-

tinum jamdudum Sess.6. cap.xi. definierit; *Nemo temeraria illa, & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia.* Similiter nec a Romanis Pontificibus, qui proscripserunt 54. articulum Baji, *Definitiva hæc sententia Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.* Pariter nec similia proferuntur ab Augustino, ceterisque PP., ut dictum est supra. Tandem neque a Theologis; omnes quippe subscribunt Divo Thomæ, qui in 2. Sent. dist.28. q.1. art.3. laudat hanc Hieronymi sententiam, *Qui Deum dicit præcipere impossibilia, anathema sit.* II. Est *impia.* Siquidem propositio illa impia est, quæ divinam legem potest reddere exosam, & homines ab illius observantia amovere. Talis est prior Janseniana propositio. Igitur *impia* est. Minorem probò satis obvia comparatione; quis enim non execrabitur E. G. Pharaonis, aut Tyranni alterius mandata, dum ad impossibilia captivos, subditosque coarctant? III. Est *blasphemus.* Illa quippe propositio blasphema est, quæ summo Deo probum aliquod, conviciumque objectat. Istiusmodi est positio Janseniana. Blasphema est igitur. Demonstratur minor; quoniam assertum illud Jansenii redarguit Deum, tanquam infidelem & mendacem. Cum enim scribat Apostolus in 1. ad Corint. cap. x. 13. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere:* juxta decreta Jansenii, Deus non solum permittit Justos tentari supra id, quod possunt, sed etiam subtrahit illis gratiam, sine qua coacti necessitate succumbunt. Pari jure scitum Jansenii Deum facit iniquum; nam, ut paullo supra dicebamus cum Augustino, iniquum est eum damnare, cui non fuit potestas jussa complere. Facit & immisericordem, quoniam deserit justum, antequam deseratur. IV. Est *anathemate damnata*, idest Sess. 6. cap. xi. Tridentini, & in Bajanis articulis, ut dictum est nuper. V. Denique est *hæretica.* Ea enim propositio hæretica censenda est, quæ adversatur aut Sacris literis, aut definitionibus Ecclesiæ, aut SS. Patrum Traditioni. Prima Thesis Janseniana, quemadmodum demonstratum est, adversatur Sacris literis, Ecclesiasticis decretis, & Traditionibus Patrum. Illa ergo thesis est hæretica; & rectissime numeratis censoriis notis disjuncta, rejecta, & proscripta.

AD JANSENISTARUM OBJECTA RESPONSIO.

Quæ obijciunt Janseniani, si omnia oporteret expendere, non possent hujus libri angustiis comprehendi. Reduci tamen possunt ad quatuor capita. Alia sunt enim argumenta, quibus rationes nostras tentant obruere: alia, quibus suadere nituntur Jansenium cum Augustino concordare: alia, quæ afferunt, ut Jansenii sensum tutentur; alia

T t

To. III.

denique,

demum, quibus censuram propositionis propulsant. Responſa vero iis capitibus adhibenda elidunt ceteras omnes Sectariorum cavillationes.

In primo itaque genere hæc locantur. I. Illum Apostoli locum, *Fidelis autem Deus est, &c.* nullo modo tam indiscrete debemus accipere, ut hoc in omnibus omnino fidelibus observetur; aliquin Deus non sineret justum aliquem tentari, & deficere. Igitur aliquando ob impotentiam fidelis homo ab observantia divinatorum præceptorum deſciſcit. II. Et illud Tridentini Concilii Sess. 6. cap. xi. excerptum ex Augustino, *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi prius ab eis deferatur*, ita accipiendum est, ut Deus neminem deſerat subtractione justitiæ, nisi prius deferatur ab homine per inobedientiam. Non ergo inde inferitur, non subtrahere quandoque justis auxilium actuale & sufficiens. III. Quod profertur ex Augustino, Deum non præcipere impossibilia, sed admonere, ut faciamus quod possumus, petamus vero quod non possumus, traditur etiam a Janſenio lib. 3. de Grat. Chr. cap. 13. his verbis: *Præcepta homini justificato ad observandum non sunt impossibilia, eo quod jubendo Deus moneat petere quod non possit, & si exardiat, adjuvet ut possit.* At gratia orationis non omnibus datur; Ergo neque omnes possunt divina præcepta complere.

Resp. ad 1. Apostolum neminem excipere; & Deum erga omnes justos fidelissimum omnibus promissa servare, quia *priusquam deferatur, neminem deserit.* Quod si illos tentari, & interdum cadere sinit, facit ut bonus Figulus, qui postquam testam confecit ex luto, imponit fornaci: sed nunquam ignem superaccendit, ut illam infringi necesse sit; quamquam ob luti vitium aliquando percrepat, & discinditur. Ita, postquam ex massa damnationis justum fecit, ut fiat vas in honorem, igni tentationis exponit: sed facit cum tentatione proventum, nec patitur tentari supra id quod potest. Proinde si frangitur; aut vitium, superbiæ est, aut malitia voluntatis, quæ ad malum seipsa sufficit. Legito Augustinum super Psalmum centesimum ac vicesimum. Ad II. hæc sit responsio: Justificatis non solum confertur auxilium *ad remissionem peccatorum, sed etiam ut præcaveantur futura*, juxta tertium Canonem Synodi Milevitaneæ. Atque ut Augustinus scribit de nat. & Grat. cap. 26. *Sanat Deus non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus.* Quod S. Pater explicat eodem loco afferendo discrimen, quod intercedit inter medicum curantem corporis vulnera, & Mediatorem Dei & hominum Christum Jesum, qui justificando impium spiritualiter sanat ægrotum. Ille enim *cum sanaverit hominem, jam de cetero sustentandum elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat, Deo dimittit.* Ille autem cum ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam, justitiamque perduxerit, non deserit, si non deferatur, ut pie semper, *justeque vivatur.* Additque e vestigio hanc rationem: *Sicut enim*

oculus

oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere: sic homo etiam perfectissime justificatus, nisi aeterna luce, justitia divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. En Augustinum, aperte docentem semel justificatum non deferi a Deo subtractione auxilii, sine quo impossibile est ut recte vivat, nisi prius homo deferat ipsum Deum. Ad tertium dico Jansenium suis propriis verbis refelli. Ait enim, *Si exaudiat, adjuvat ut possit.* Ergo non habet potestatem ullam servandi mandata, qui destitutus est gratia efficaci orationis, qua & petat, & exaudiat. At justus, etsi non oret, potest orare, & licet non habeat efficacem gratiam, habet sufficientem. Nam quid est bona illa voluntas, animique conatus, nisi gratia? An gratia, orationis detur omnibus, eaque necessaria sit, ut imputetur peccatum, nolo disceptare in praesentia. De justis in damnata propositione Jansenii sit sermo: neque omnium hominum eandem esse rationem etiam ex hoc loco colligitur, quod cum Jansenius infideles quoque, & obsecratos complexus sit, tamen soli justi in Propositione damnata, commemorantur: & Catholici plures denegant nonnullis auxiliis sufficientia, quae concordissime tenent justificatis adesse.

Ad secundum ordinem pertinent argumentationes proximae. I. Ipsi Augustini verbis de Grat. & lib. arb. cap. 16. *Ideo jubet aliqua, quae non possumus, ut noverimus quod ab illo petere debeamus, & ex productis superius ex cap. 43. de Natura & Gratia, demonstratur justos aliquando non habere gratiam, qua possint mandata adimplere.* Non enim habent, quod orationibus debent petere: Debent petere, ut possint: Ergo non possunt. II. Innumera sunt in Augustino loca positioni Jansenianae simillima, ut in 1. Retract. cap. 22. *In potestate hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi a Deo detur.* Dari autem hanc potestatem a Deo demonstrat ex verbis Scripturae, *Præparatur voluntas a Domino, & Dedit potestatem filios Dei fieri;* quibus commendatur gratiae efficacia. Ubi ergo non est gratia efficax, nulla erit boni potestas. Nec per Augustinum sufficit ut possimus parva illa voluntas, qua interdum justis excitantur; quia potius de habentibus parvam illam voluntatem scribit laudato cap. 16. de Grat. & lib. arbitrio, *Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit, & robustam.* Et Tract. 34. in Joannem, *Conaris, inquit, ambulare, & non potes.* III. De Petro Apostolo, qui Christum negando excidit a justitia scribit Augustinus ferm. 124. de Temp. *Sed quid est homo sine gratia Dei, nisi quod fuit Petrus cum negaret Christum, & nisi quod ait Propheta, Omnis caro fenum?* Petrus ergo adhuc justus caruit gratia, sine qua nihil poterat, idest efficaci: sine qua nihil boni fieri posse innumeris argumentis nititur ostendere Antonius Arnaldus P. 1. Dissertationis Quadripartitæ.

Hoc Petri exemplo usus antea fuerat Jansenius cit. lib. III. de Gratia Chr. cap. 13.

Resp. ad 1. in lib. de Grat. & lib. arb. cap. 16. Augustinum demonstrare adversus Pelagianos possibilitatem observandi divina præcepta non esse ex nobis : quod optime probat ex Orationibus, quibus a Deo petimus, *ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus*. At justî gratiam frequenter inspirantem voluntatem bonam habent : igitur & potestatem, quæ non est ex nobis, ut existimabant Pelagiani. At dices : Hæc voluntas parva est, & invalida, de qua ait Augustinus, *Qui vult facere Dei mandatum, & non potest, &c.* Hæc est altera obiectio, cui respondeo duplicem esse potestatem, unam ab actu separatam, aliam cum actu conjunctam : illa dat posse, id est, constituit potentiam in actu primo ut possit exire in actum, ut est in homine virtus & facultas videndi, aut ambulandi : ista facit ut potentia exeat in actum, E. G. ut videat, ut ambulet. Constat autem pluram requiri ad actum ipsum, quam ad potentiam : unde ex ista nequit deduci usus, sive exercita potentiæ operatio. Hæc doctus Thomista Alvarez disp. 79. n. 2. & Cajetanus in 1. 2. q. 109. art. 10. Potentia autem separata ab actu alia est proxima, alia remota, alia remotissima. Proxima est, quæ ad operandum non eget nisi motione, qua determinetur ad actum, ut est potentia videndi in oculo sano & clara luce perfuso, etiamsi clausus teneatur aut averfus. Est autem potentia remota, quotiescumque expedite & immediate exercere actum non potest, aliquo remorante impedimento, ut oculus tenui luce illustratus, aut pes in via præcipiti & lubrica. Remotissima erit, si vix superfit naturalis facultas omni adjunctamento expoliata, ut oculus in tenebris, pes cum podagra. Hanc remotissimam potentiam Augustinus in unoquoque peccatore agnoscit, quia potest quisque esse sine peccato, dummodo ipsa natura Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, vel sanetur quia vitiosa est, vel quia sibi non sufficit adjuvetur, inquit de Nat. & Grat. cap. 59. Potentia remota est in eo, qui habet, ut diximus, voluntatem parvam. Proxima in illo, qui magnam habet & robustam, cum qua faciente Deo ut faciamus per inspirationem victricis delectationis, habetur etiam potestas, quæ conjungitur cum actu. Hanc solam veram esse potestatem censuit Jansenius, qui scripsit esse extra potestatem arbitrii actum oppositum, quotiescumque prævaleret carnalis delectatio, & sub ista nullam esse potestatem justitiæ, sed vinculum arbitrii, & necessitatem peccandi. Ex qua perversa doctrina quomodo fluant quinque famosæ propositiones vidimus priori capite. Itaque dicimus, in eo qui habet voluntatem parvam & invalidam, esse potentiam proximè sufficientem ad orandum, & sufficientem remote ad observantiam præceptorum, quæ poterit proximè implere, dum per orationem obtinuerit magnam, & robustam voluntatem : quod ex ip-
sis

fis verbis Augustini perspicuum est . At nego cum voluntate illa parva
 & invalida observandi præcepta stare horum impossibilitatem ; quo-
 niam contraria voluntas carnalis, quantumvis prævaleat, non obstrin-
 git arbitrium vinculo necessitatis, sed relinquit indifferentiam iudicii,
 & potentiam ad oppositum, ut dixi ubicumque disserui de libertate ;
 ubi etiam explicavi, quomodo dicatur ab Augustino aliquando impos-
 sibile, quod perarduum est, & difficile, sive quod caret potentia pro-
 xime sufficiente atque expedita, quam nunc declaravimus . Expediun-
 tur dictis omnia, quæ Arnaldus memorata dissertatione profert ad pro-
 bandum, non esse potestatem bonorum operum sine gratia per se effi-
 caci : nam ea si accipiantur de potentia conjuncta cum actu, sive de
 ipsamet operatione, vera sunt : si de potentia indifferente ad agendum,
 aut de facultate operandi, falsa penitus . Exemplum tamen Petri insci-
 te nimis a Jansenio, & Arnaldo adhibetur, ut demonstrent gratiam
 aliquando deesse justo, & hunc deferi a Deo subtractione auxilii actua-
 lis, antequam Deus ab eo deferatur . Probatur enim lapsu, & exem-
 plo Apostoli oppositum . Adest justis sufficiens gratia ad orandum,
 cum habent notitiam præcepti, cupiunt illud implere, atque propriam
 agnoscunt infirmitatem ex hujus consideratione ad implorandum
 Omnipotentis Dei adjutorium moventur . Igitur si proprii arbitrii vir-
 tute elati existiment posse se ipsis id implere, ponunt obicem gratiæ,
 unde habebant potentiam proximam ad orandum : quoniam, ut Au-
 gustinus scribit lib. 3. ad Bonifacium cap. 7. *ista implicati superbia ad
 gratiam non convertuntur juvantem* . Videatur Norisius hoc demon-
 strans more suo, solide scilicet, & erudite in Janseniani erroris calu-
 mnia sublata cap. 3. §. 2. Atqui Petrus, juxta Augustinum, de propriis
 viribus præsumens posuit obicem illum gratiæ tribuenti potentiam pro-
 ximam ad orandum . Igitur non ipsum justificatum divina gratia dese-
 ruit, sed ipse superbia implicatus, & divini adjutorii necessitatem ne-
 gando, illud sibi abstulit . Probatur minor ex eodem Serm. 124. de
 Tempore citato ab Arnaldo pag. 32. Causæ Arnaldinæ . Nam verbis ab
 Arnaldo productis hæc sunt adjuncta : *Per solum enim liberum arbi-
 trium, non addito etiam Dei adjutorio, promiserat se pro Domino mor-
 iturum* . Item in Psalmum 58. *Petrus præsumendo ignorabat, & ne-
 gando didicit quales vires haberet* . Et de Grat. & lib. arb. cap. 17. *Put-
 abat se posse, quod se velle sentiebat* ; idest, ut explicat noster Desi-
 rant in Theſibus Lovaniensibus anni 1687. & liquet ex allatis contexti-
 bus, *putabat se posse viribus naturæ, quod se velle sentiebat viribus
 gratiæ* . Productus ab Arnaldo sermo 124. de Tempore spurcius est, &
 rejectus in Appendicem Tom. v. n. 79. Sed cum S. P. habeat consimilia
 cap. 17. de lib. arb. & Traſt. 92. in Joannem, præmissum dedi responsum .
 Tenent tertium ordinem quæ sequuntur . I. Sensus Jansenii est ex-
 plodere, & justis denegare Gratiam Molinistice sufficientem, illam sci-
 licet,

licet, quæ cum actu conjuncta est sola accedente cooperatione voluntatis. At sensus hujusmodi rejicitur ab omnibus gratiæ per se effectricis propugnatoribus. Igitur perstringenda est horum omnium sententia, aut a censoriis notis etiam Janseniana est immunis. II. In omnium Thomistarum opinione necessaria est, ut actu impleantur præcepta, gratia physice prædeterminans. At hæc sæpenumero justis subtrahitur. Ergo etiam in Thomistica Schola deest aliquando justis gratia, sine qua observantia divinorum præceptorum est impossibilis. III. Validius poterunt Jansenistæ se defendere sententiæ nostræ præsidio. Quippe nos propugnamus gratiæ gradualitatem; & contendimus illam non esse efficacem, cui obstitit validior concupiscentia. Atqui hæc eadem est doctrina Jansenii, qui non ait absolute præcepta esse justis impossibilia, sed esse impossibilia *secundum præsentem, quas habent vires*, hoc est comparate ad majores gradus concupiscentiæ. Igitur aut sententia nostra Augustiniana non est, aut Augustiniana est sententia Jansenii.

Resp. ad 1. & a nobis, & a Thomistis rejici gratiam Molinisticæ sufficientem; sed non libra & abimadversione Janseniana, quasi Pelagiana sit, quia tali gratiæ potest voluntas resistere, aut quasi nullam Christi gratiam habeat, qui non habet victricem delectationem, quæ vigente carnalis cupiditas prævalere non possit. Sed dicimus Molinistas, imo & Catholicos omnes recte cum gratia defendere potestatem relutiandi; etsi per nos ad ponendum actum requiratur auxilium suapte natura efficax, cum quo persistit potentia ad oppositum: quod Jansenius negans damnatur merito a Theologis omnibus, sive Moliniani sint, sive Thomistæ, sive Augustinenses. Ad 2. respondeo Thomistas non defendere necessitatem gratiæ prædeterminantis ut voluntas constitutur proxime potens *in actu primo*, sive ut compleatur, ut inquirunt, *in linea potentia*; sed illam gratiam prædeterminantem requirunt ratione *actus secundi*, hoc est, ut voluntas reapse applicetur ad actum. Constat enim ex supradictis plus requiri ad actum, quam ad potentiam. Nego itaque deesse justis potentiam implendi præcepta, dum illis subtrahitur gratia efficax, per quam eadem præcepta actu adimplent. Ad tertium dico sententiam nostram toto cælo distare a sententia Jansenii; primo quia in victrici delectatione non constituimus gratiam sufficientem, quæ dat posse, sed gratiam efficacem, quæ inspirat voluntatem magnam & robustam, & facit ut faciamus: gratiam autem illam sufficientem ab operatione sejunctam agnoscimus etiam in voluntate parva & invalida. Deinde negamus cum delectatione victrici non consistere indifferentiam judicii & potentiam ad oppositum, idque prementem quacunque cupiditate, sive vigente quacunque sancta delectatione tam bonum quam malum est in nostra libera potestate. Quæ cum in pluribus locis sint demonstrata, habent etiam ex hoc volumine confirmationem,

tionem, de H. P. cap. VII. Thesi 4. & cap. XI. ad 1. ob. Item de H. Calv. cap. 2. & 3. & hac etiam dissert. cap. 1.

Postremo loco non promereri Jansenianum assertum tam acerbam censuram, probant hoc argumento. Discutiunt Theologi, quomodo accipienda sit illa Tridentini definitio, *Dens impossibilia non jubet*, neque omnes conveniunt. Molinistæ ita illam accipiunt, ut velint præcepta possibilia esse quoniam adest singulis gratia sufficiens, quam voluntas pro suo libitu flectit ad actum. Thomistæ exponunt de illa possibilitate, quæ necessitatem non excludat uberius auxili. Sed auctore Bellarmino, Estio, aliisque viris gravissimis Concilium opponitur errori Lutheranorum & Calvinistarum, qui omnibus justis, etiam dum spiritu Dei aguntur, arbitrabantur impossibilia mandata Dei, quod concupiscentiæ labes singula justorum opera inficiat. Id profecto nunquam docuit Jansenius; nam si justis conferatur gratia concupiscentiæ debellatrix, & præcepta observant, & bona illorum opera concupiscentiæ vitio non corrumpuntur. Quomodo ergo propositio Jansenii hac notatione proscribitur, *anathemate damnata*?

Resp. 1. quod etiam si positio Jansenii non fuisset *anathemate damnata* a Synodo Tridentina; fuisset tamen a Pio V. in articulo 54. Michaelis Bajæ. Deinde respondeo, utique sensum Jansenii non esse undequaque Calvinianum. Conveniunt tamen in hoc, quod liberum arbitrium sub dominatu concupiscentiæ non possit implere mandata, & motum atque excitatum a gratia non possit dissentiri, si velit. Hinc fluere quinque propositiones Jansenii liquet ex dictis: illa autem duo errorum principia, in quibus utrique conveniunt, damnata esse a Tridentino constat e sess. VI. can. 3. 6. & 18. itaque Tridentina Synodus in Luthero, & Calvino hæresim quoque Jansenianam confixit.

PROPOSITIO II. Jansenius etiam asseruit interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resisti: cum apertissime contrarium tradiderit Augustinus.

THESES JANSENIANA.

Jansenius lib. II. cap. 4. postquam plura disseruit de discrimine inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*; & de illo scripsit, quod si daretur in hoc statu, *vel nihil omnino conferret, vel pro adjumento afferret perniciem*; hæc insuper de adjutorio *quo* scribit: *Secundi generis adjutorium facit influere facultatem suapte efficaciæ, nec facultas ipsius libero arbitratui subjacet: & Gratia sana voluntatis in ejus libero relinquebatur arbitrio, ut eam si vellet defereret, aut si vellet uteretur: gratia vero lapsæ ægrotaque voluntatis nullo modo in ejus relinquitur arbitrio, ut eam deferat, & arripiat si voluerit*. Excludit igitur Jansenius a statu naturæ lapsæ omnem gratiam sufficientem, simulque

mulque docet medicinali nullo modo posse arbitrium obfistere. Atque id expressius tradit eodem libro cap. 24. scribens: *Gratiam Dei Augustinus ita vinctricem statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat hominem operanti Deo per gratiam non posse resistere*. Proximo cap. 25. ait, *Nulla omnino medicinalis Christi gratia effectum suo caret*. Libro denique IV. cap. 7. *Naturali ordine*, inquit, *ex delectatione dilectio, ex dilectione operatio consequitur*. Ex quibus sequitur directe secunda positio Jansenii. Enim vero adjutorio quo, sive gratiæ per se efficaci nunquam resistitur. Atqui per Jansenium in statu naturæ lapsæ nulla datur interior gratia, nisi suapte natura efficax. Igitur per Jansenium interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

AN T H E S I S A U G U S T I N I A N A .

At Augustinus tradita in libro de Corrept. & Grat. cap. XI. celeberrima auxiliorum distinctione, inquit: *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium (idest, sine quo,) jam pœna peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum: & tanto amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit; ut non solum adsit sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verum etiam tantum, ac tale, ut velimus*. In priori parte, (inquit Cardinalis Norisus in Calumnia sublata cap. 3. §. 1.) describi auxilium *sine quo non*, sive pure sufficiens, omnibus est manifestum. Atqui S. P. Augustinus asserit hoc adjutorium aliquibus in hoc statu misericorditer dari, aliquibus denegari in pœnam; ac præterea nunc homines adjuvari per amplius adjutorium, quod facit etiam *ut velimus*. Ergo Augustinus agnoscit in hoc statu non solum adjutorium quo, sed etiam adjutorium *sine quo non*, sive pure sufficiens. Præterea voluntas parva & invalida, sive motus inefficacis gratiæ, quibus non movemur tam valide ut exequamur præcepta, proculdubio non sunt adjutorium quo, idest, amplior illa & efficax gratia, qua, ut ibidem loquitur Augustinus *fit ut homo velit, & tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat*. At certissime S. Pater in hoc infirmitatis statu admittit hujusmodi voluntatem parvam, & invalidam, ac motus inefficacis gratiæ, quibus non ita movemur, ut ardore caritatis vincamus voluntatem carnis *concupiscentialiter resistentem*. Ergo S. Pater certo agnoscit in hoc statu auxilium aliquod distinctum ab adjutorio quo, & a gratia per se efficaci. Minorem vero probo, quoniam S. Pater parvam illam & invalidam voluntatem expertus est initio Conversionis suæ in scipso, ut evincunt testimonia allata superius de H. P. cap. VIII. thesi 111. Agnovit & in Petro de quo cap. 17. de Gratia & lib. arb. ait: *Ipsum caritatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore Domini*

minum ter negavit . Et tamen quamvis parva , & imperfecta non deerat , quando dicebat Domino , Animam meam pro te ponam . Atque ibidem voluntatem ipsam adhuc invalidam docet adesse singulis , qui volunt observare præcepta , sed nondum magna caritate inflammantur , scribens , Qui ergo vult facere Dei mandatum , & non potest , jam quidem habet voluntatem bonam , sed adhuc parvam , & invalidam . Sed de his plura memorato capite VII. sunt præterea in libris Augustini complura , quibus ait nos interiori gratiæ interdum resistere , ut in Psalm. 124. n. 2. *Cor eorum congelascit adversus Deum , & fit durum adversus imbrem gratiæ ipsius , ne fructum ferat .* De peccatorum meritis lib. 1. cap. 39. dum de puero baptizato , & de concupiscentia quæ remanet ad agonem , ait : *Si post baptismum vixerit , & ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit , ibi habet cum qua pugnet , eamque adjuvante Deo superet , si non in vacuum gratiam ejus susceperit , si reprobatus esse noluerit .* Et ne plura exscribam , Hom. inter I. duodecima ita peccantem compellat : *Cum per Dei adjutorium in potestate tua sit utrum consentias diabolo ; quare non magis Deo , quam ipsi obtemperare deliberas ?* Multi ergo adversus gratiæ imbrem durescunt , in vacuum gratiam recipiunt , & cum possint per gratiam servire Deo , Diabolo obediunt : ideoque interiori gratiæ resistunt .

A E Q U I T A S C E N S U R A E .

De hac secunda positione Janfenii pronunciavit summus Pontifex Innocentius : *Hæreticam declaramus , & uti talem damnamus .* Et quidem jure optimo . Nam Matth. XI. v. 21. habemus , habitatores Corozaim & Bethsaidæ Christi Domini miraculis & prædicationi non credidisse , & consequenter non obtemperasse vocanti . De quibus Augustinus de dono Persev. cap. 14. scribit *quod poterant credere* , unde non erant interiori gratia penitus destituti ; at non credidisse , quia Deus *induratis cor lapideum noluit auferre* , idest , ob cordis obdurationem non habuerunt gratiam per se efficacem . Similiter Stephanus Act. VII. v. 51. oblationem Judæorum redarguens , inquit : *Vos semper Spiritui Sancto resistitis* : quæ verba accipienda esse etiam de interno Spiritu Sancti adjumento definit Concilium Senonense celebratum adversus Lutheranos an. 1528. P. I. cap. 15. A Concilio pariter Tridentino definitum est , non solum quod liberum arbitrium divina gratia motum & excitatum possit dissentire , si velit ; verum etiam quod justii possint divina implere mandata , quæ tamen sæpe transgrediuntur , ut liquet ex præcedenti propositione . Sacris ergo literis , & Conciliorum decretis opponitur Thesis Janfeniana ; ideoque juste ac legitime de illa inquit Romanus Pontifex , *Hæreticam declaramus , & uti talem damnamus .*

AD EA, QUÆ OBJICIUNT Jansenianæ.

Nullam in hoc statu dari gratiam sufficientem, cui liberum resistat arbitrium, student evincere adversarii argumentis ab auctoritate divinæ Scripturæ, ab Augustini contra Pelagianos disputationibus, & ab ipsa ratione depromptis. Ex Scripturis objiciunt I. Quod divinæ voluntatis proposito nullus resistit, ut habetur in Psalmo 113. v. 3. *Deus noster in cælo, omnia quæcumque voluit, fecit*; & in Epist. ad Rom. ix. 19. *Voluntati ejus quis resistit*? Igitur semper Deus per suam gratiam quicquid vult, operatur, eique nemo resistit. II. Ut cap. ix. de H. P. demonstratum est, Sacra Scripturæ nobis gratiam describunt tantummodo efficacem, ut Ezech. cap. xxxvi. v. 26., ad Rom. ix., 16., in 1. ad Corinth. cap. 4. v. 7., atque in aliis locis, quæ ibidem expendimus.

Ex Augustino autem urgent 1. notissimum discrimen inter gratiam collatam Adamo, & illam qua indiget homo lapsus in lucta concupiscentiæ. De quarum prima docet S. Pater quod dabat *posse*, de altera quod etiam dat *velle*. Hæc pariter sunt laudato cap. ix. aliisque in locis comprobata ex libro de Corrept. & Grat. ad Valentinum. Igitur per Augustinum in hoc statu locum duntaxat habet adjutorium, quo, siue gratia efficax, quæ nunquam ab effectu disjungitur. Præterea opponunt, quæ ad probandam gratiam efficacem ex D. Patre memorato cap. delibavimus, veluti cum scribit de Præd. SS. cap. 8. *A nullo duro corde respuitur*. Et de Gratia & lib. arb. cap. 16. *ille facit ut velimus, præbendo vires efficacissimas voluntati*. Similia docent Prosper, Fulgentius, & ceteri Patres, maxime qui floruerunt post exortam hæresim Pelagianam, ut vidimus eodem capite.

Quæ ex ratione depromunt, omnia ad duo capita reducuntur. Primo: Si in hoc statu admittenda sit gratia sufficiens, & talis, cui voluntas resistat, id foret, quoniam hæc gratia dat *posse*. At hoc falsum est; quandoquidem ut voluntas possit exire in actum, necessaria est gratia ab intrinseco efficax. Igitur gratia sufficiens ab efficaci distincta in hoc infirmitatis statu non datur. Deinde alia est notio sufficientis gratiæ apud Molinianos, alia apud Thomistas. Illi propugnant gratiam sufficientem, versatilem & ab arbitrio pendulam, quæ redditur efficax a voluntatis consensu absque uberiori auxilio: & videtur hæc notio sufficientis gratiæ propria & vera; nam quisquis habet quod sufficit, nullo alio indiget adminiculo. Thomistæ defendunt gratiam sufficientem, quæ dat *posse*, sed nunquam exit in actum, nisi accedat efficacis gratiæ adjutorium: atque hæc notio gratiæ sufficientis videtur impropria, quoniam illud non est revera sufficiens, quod non complectitur quicquid requiritur, ut ponatur actus. Quid igitur? Jansenistæ negant gratiam sufficientem Molinistico sensu, nec possunt

possunt hac de causa reprehendi, eo quod hanc gratiam negent omnes Thomistæ. Rursus Janenistæ admittunt gratiam quæ producit parvam & invalidam voluntatem, respectu cuius voluntatis est efficax, & negant illam gratiam sufficere ad observanda præcepta, quia ad hoc necessaria est alia gratia tribuens voluntatem magnam, atque robustam, & consentientes habent Medistas. asserentes non esse illud auxilium sufficiens, si aliud necessarium sit ad operis complementum. Nihil ergo peccant Janenii affectu, dum negant gratiam sufficientem: sed cum Medistis docent gratiam sufficientem sensu Thomistico non esse revera sufficientem; & cum Thomistis negant dari gratiam sufficientem juxta notionem Medistarum. De qua argumentatione plura Blasius Paschalis in prioribus Epistolis Provincialibus edicis sub ficto nomine Ludovici Montalti.

Ad argumenta ex Scripturis, & ex Augustino petita, respondere possumus uno verbo, iis probari gratiam efficacem, sed non excludi sufficientem, aliis cum divinarum literarum, tum Augustini testimonio evidentissime comprobata. *Si enim dixisset Janenius gratia interiori efficaci non resisti, nihil a fide, vel a castigatori Theologia dixisset extraneum: totque haberet suæ assertionis patronos, quot S.S. Augustini & Thomæ numerantur Sectatores*, inquit Franciscus Varrast Tom. 2. *Veritatis in medio positæ* pag. 59. Ad singula specialiter respondent Thomistæ distinguendo in Deo duplicem voluntatem, antecedentem conditionatam omnemque homines respicientem generaliter; & voluntatem consequentem, specialem atque absolutam. Juxta quam distinctionem, dicunt non resisti quidem huic voluntati, resisti tamen priori; & sufficientem esse gratiam, quæ a prima illa voluntate descendit, efficacem vero, quæ confertur voluntate postrema. Explicavimus horum Theologorum Doctrinam cap. 1. lib. v. Placuit nobis duplicem illam voluntatem explicare ratione effectuum, sive connotatorum: & diximus semper voluntatem Dei esse efficacem respectu alicujus effectus, ut Deus voluit efficaciter salutem & Redemptionem omnium, quantum ad impositionem ordinis, sive institutionem status, in quo omnes possent salvari, oblato pro omnibus ac singulis pretio redemptionis, institutis Sacramentis, ac præparatis, collatisque non ponentibus obicem amplissimis gratiarum muneribus. At non semper voluntas Dei est efficax comparate ad effectum ulteriorem, ad quem necessarium est amplius adjutorium ob malitiam & infirmitatem humanam: atque hoc pacto Deum efficaciter nolle reproborum salutem, quantum ad executionem ordinis, id est, quantum ad actualem gloriæ consecutionem. Ex quibus inferitur, omnem Dei voluntatem ac similiter omnem gratiam efficacem esse comparate ad aliquem effectum, at talem non esse respectu operationis, quam impedit nostra prava voluntas. Neque id negant Thomistæ, qui docent omne auxi-

lium sufficiens comparatione alicujus actus esse efficax respectu alterius, ut vidimus de H. P. cap. v. 111. ad 4. ob. Gratia ergo inspirans voluntatem parvam & invalidam respectu hujus voluntatis est efficax, quoniam actu hanc voluntatem inspirat; respectu operationis liberæ, V. G. Conversionis, & adimpletionis præcepti, est sufficiens tantummodo, & redditur efficax dum impetratur a Domino voluntas magna & robusta. In sententia quoque Congruistarum, aliorumque omnium constituentium naturam gratiæ in actu indeliberato intellectus & voluntatis (quem actum non valeo percipere quid sit, si non est sancta illuminatio & sancta inspiratio) omnis gratia comparate ad notitiam piæque affectionem illam indeliberatam efficax dicenda est; licet sæpe sæpius sit inefficax in ordine ad operationem, reluctante ac resistente libero arbitrio. Jam satis, ut arbitror, rem declaravi. Expedita est ergo responsio, omnem voluntatem Dei, & omnem gratiam esse efficacem in ordine ad effectum proximum & immediatum, V. G. ad inspirationem sanctæ dilectionis; non in ordine ad effectum, quem, dum inspiratur sancta delectatio, liberum arbitrium vult, sed non vult semper ea caritate, & voluntate robusta, quæ facit, ut faciamus. Atque ita verum est quicquid de divina voluntate tradunt Scripturæ; verum quicquid de Gratia aut parva, aut magna, scribit Augustinus: falsissimum autem quod tenet Jansenius affirmans naturali ordine consequi ex dilectione semper operationem aliquam cum libertate, quæ per Jansenium sufficit ad meritum, conjunctam, & nunquam interiori gratiæ resisti.

Exiguus restat scrupulus circa traditum ab Augustino auxiliorum discrimen. Jam diximus supra cum Norisio, S. Patrem Augustinum, admittere quidem in hoc infirmitatis statu amplius adjutorium, sed non denegare adjutorium *sine quo non*. Addo adjutorium istud collatum Adæ & dari in hoc statu, & non dari. Datur, quia datur gratia sufficiens non conjuncta cum actu, & adjutorium *sine quo non* erat gratia sufficiens cum actu pariter non conjuncta. Non datur, quia non datur gratia sufficiens sensu Moliniano, cujus ope voluntas actu bene agat sine uberiori auxilio; & adjutorium illud Adami erat ipsa gratia sufficiens Molinistice, penfalis a flexu arbitrii, quemadmodum præmonui de H. P. cap. v. 111.

Prima ratio Jansenistarum convellitur distinguendo minorem. Gratia sufficiens non dat *posse* conjunctum cum actu, & proxime completum & expeditum, concedo. Non dat *posse* ab actu sejunctum & incompletum, nego. Vide quæ dixi ad 1. propositionem Jansenii in solutione argumentorum 2. classis. Addendum unum est, ne Thomistæ, qui docent per gratiam sufficientem constitui potentiam proxime & complete potentem producere effectum, verborum meorum sensum respiciant, me cum Norisio cap. 4. Calumniæ sublatæ & cum Theologis proba-

probatissimis ibidem enumeratis appellare potentiam proxime expeditam illam, quæ ut ponat actum, gratiam uberiores non postulat: qualem habuit Adam cum adjutorio *sive quo*, & habet homo infirmus cum adjutorio *quo*, sive cum gratia efficaci etiam a Sanctis imploranda, juxta canonem X. Synodi Arauxicanæ. Quamobrem etiam renati ac Sancti, cum gratiam & adjutorium petere debeant, *ut in bono possint opere perdurare*; etsi gratiam habeant sufficientem, non habent semper proximam perseverandi potentiam. Atque hoc docet Augustinus dicens, *Qui vult facere mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam, poterit autem cum magnam habuerit, & robustam*. Igitur per Augustinum cum sola gratia sufficiente non potest mandata facere, qui caritatem non habet magnam atque vehementem: id est non potest proxime, complete, expedit; poterit vero cum impetraverit gratiam uberiores, congruam, & efficacem. Invaluit in Scholis nostris illa distinctio: potentia alia est expedita ab omni impedimento *impotentia*, alia est expedita ab omni impedimento *volentia*; prima est cum gratia sufficiente, altera cum efficaci. Utere, si lubet, hac distinctione: non aliud dices barbarizans, quam plane, & latine Norisius tuus.

Nunc venio ad argumentum Blasii Paschalis, qui belle confundit questionem Grammaticalem cum Theologica exhibens in Epistola exercitationem quamdam ludricam, & joculari. Aliud est verbo contendere, aliud dogmate. Dogma Janseii est sub delectatione vitæ tale vinculum injectum esse voluntati, ut necessitate flectatur, nec actus oppositus in ejus sit potestate. Ergo per Janseium sub gratia parva, premente perversa cupiditate, non est potentia recte operandi; & sub gratia magna & robusta non stat potestas peccandi, & necessitate alligati illud tantum facere possumus, quod magis delectat; ita, ut alternantibus delectationibus, nec una alteram superante, necessario inefficacibus desideris hæreat animus. Agnoscis, Janseianæ sermonem domesticum. Dicas, te amabo, audis talia profcrentem Medistam? Is adversum te clamat, liberum arbitrium nunquam deperdere potentiam reluctandi, sed per sufficientem gratiam esse in æquilibrio virium, ut agere possit utrumlibet. Negat tale æquilibrium Thomista, & me quidem judice, optime, quia ad actum gratiam exigit efficacem; in sola autem gratia sufficiente docet consistere veram, & in actu primo expeditam potentiam recte operandi, quemadmodum sub gratia efficaci defendit cum determinatione actus persistere indifferentem potentiam. Num in hac sententia dici debeat humana voluntas sine efficaci adjutorio potens completa potentia, an incompleta, verborum lis est: & completam illi dicunt *in actu primo*, & *in linea potentia*; incompletam *in linea operationis*, & *in actu secundo*. Mitte logomachiam. Sententia

Moli-

Molinianorum ac Thomistarum conveniunt in admittenda gratia, cui voluntas resistit. Talis non est gratia parva Jansenii; quoniam hæc suum habet effectum non solum indeliberatum & necessarium, qualis est in nostra sententia mentis illustratio, & pia voluntatis affectio; sed etiam effectum perfecte liberum, quia in sensu Jansenii, ubi est voluntas, ibi est libertas. Merito ergo exploditur gratia parva Jansenii, & rejicitur illius dogma concordii Catholicorum omnium refutatione.

De questione Grammaticali, idest, an Gratia sufficiens Thomistico sensu, sit vere & proprie sufficiens, non opus est definite sententiam dicere. Ego sane mallet appellare *inefficacem*, eo quod non inspiret voluntatem illam robustam, quæ inspiratur ab efficaci. Idcirco habui frequentius in consuetudine sermonis vocabulum istud, quam *sufficiens*: quod tamen in sensu Thomistico probo maxime, ut explicavi in cap. 8. de H. P. At num inspecta significatione vocabuli, Gratia illa Thomistarum notione sufficiens vere sit talis, Scholastici non consentiunt. Negant talem esse Medistæ omnes, & cum illis Honoratus Tournely P. 2. de Grat. q. v. 11. art. 4. Concl. 3., quia ea gratia insufficiens censenda est, quæ non complectitur totum id, quod requiritur, ut actus ponatur, vel saltem ut impetretur auxilium ad ponendum actum necessarium. Videtur consentire Norisius, qui, ut dictum est modo, negat dari sine adjutorio efficaci potentiam proxime expeditam ad perseverandum in accepta justitia. Solam gratiam efficacem esse proxime sufficientem defendit Cume! Tom. 3. disp. 5. sect. 1. Cardinalis Brancatus de Laurea Opusc. 3. de Gratia cap. 4. Franc. Macedo in Scrinio cap. v. 11. & in Cortina pag. 318. Ex nostris Basilii Poncius l. P. Relect. de Grat. cap. 17. Joannes Schuveitzerus disert. 3. de Præd. dub. 6. & Petrus Cleynaerts de Grat. efficaci cap. 6. §. 3. not. 7. Consentiant Theologi Lovanienses in Justific. cap. x. 11. n. 177. Horum, aliorumque sensus est, Gratiam inefficacem non esse revera sufficientem, si gratia sufficiens accipiat *grammaticaliter*, quatenus cum illa potest poni actus absque gratia validiori. Juxta hanc notionem esset sufficiens illa gratia, quam propugnant Molinistæ, si in præsentī statu daretur, & sufficeret naturæ infirmæ adjutorium collatum Adæ innocenti.

Alia ex parte non desunt Thomistis rationes atque exempla ad probandum gratiam inefficacem appellandam esse vere ac proprie sufficientem. Primo docent plura necessaria esse ad actum, quam ad potentiam; quod verissimum est, probatumque a nobis superiori propositione eodem exemplo apud Thomistas frequentissimo oculi, qui potest videre, etiam si ut actu videat, necessaria sit lux. Verum posse oculum ceruere, nisi præbeatur luminis adjutorium, negat Augustinus lib. de Gestis Pelagii cap. 3. De natura & gratia cap. 26. De pecc. meritis cap. 5. libri 2. Epist. 106. nunc 186. Sed Thomistæ reponent, loqui Augustinum de potentia conjuncta cum actu. Dicent insuper, recte appellari sufficiens in

in uno genere, quamquam alia in alio genere sint necessaria. Quod commonstrabunt facile in omni genere causarum, cum erudito Thomista Francisco Sylvio in 1.2.q.3.art.3.& Aurelio nostro Piette Lovanienſi Tom. 3. cap. 2. q. 2. Affert exemplum ex Angelico Præceptore 3.p.q.61. art.1. ubi portractans de necessitate Sacramentorum, cum 3.loco obijciſſet: *Posita cauſſa ſufficienti nihil aliud videtur neceſſarium ad effectum: Sed paſſio Chriſti eſt ſufficientis cauſſa noſtræ ſalutis: Non ergo requiruntur Sacramenta ad ſalutem humanam; ita difficultatem ſolvit; Ad tertium dicendum, quod paſſio Chriſti eſt ſufficientis cauſſa humanæ ſalutis: nec propter hoc ſequitur, quod Sacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem: quia operantur in virtute paſſionis Chriſti, & paſſio Chriſti quodammodo applicatur hominibus per Sacramenta.* Ita ſufficientis eſt gratia quælibet, quantumvis minima, licet requiratur gratia prædeterminans, ut ad actum reapse applicetur. Accedit comparatio naturalium omnium potentiarum, quæ completæ dicuntur ſingulæ in ſuo genere, quamquam actu non operentur, niſi prima cauſſa, movente. Itaque pro libito gratiam, quæ opponitur efficaci, dicitur aut inefficacem, aut ſufficientem; mea enim non refert, utrum horum dixeris: dummodo fatearis contra Janſenium interiorem aliquam gratiam, cui etiam in ſtatu naturæ lapſæ reſiſtitur.

PROPOSITIO III. Janſenius protulit & enunciationem illam hæreticam: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione.* In qua aſſertione opponitur Auguſtino..

THESES JANSENIANA.

Enunciaſſe hæc Janſenium probatur I. quia in ſola immunitate a coactione contendit ſitam eſſe perfectiſſimam libertatem, ſcribens lib.vi. de Grat. Ch. cap. 6. *Duplex neceſſitas Auguſtino: coactionis; & ſimplex, ſeu voluntaria: illa, non hæc repugnat libertati.* Et lib.7.cap.19. *Nulla neceſſitas actibus voluntatis liberis formidanda eſt, ſed ſola vis, coactio, & neceſſitas violentiæ.* II. quia libertatem, per quam homines viatores aut ſub viſtrici delectatione merentur, aut ſub dominatu concupiſcenciæ delinquant, lib. 6. de Grat. Ch. cap.7. comparat libertati Dei, qua peccare, injuſtus eſſe, & ſeipſum negare non poteſt: & cap. proximo æquiparat voluntati Beatorum, qui Deum amant, ſublata omni indifferentiæ & contrarietatis, & contraditiōnis. Affert & 9.cap. exemplum arbitrii Chriſti, qui promeruit, eſſi in eo indifferentia ad non peccandum non remanſerit: III. Fluit hæc tertia poſitio ſponte ſua ex Janſenii principiis. Nam, ut conſtat ex dictis, nullum peccatum fit ab hominibus, quin voluntas, quadam delectatione prius titillante, & pruritante provocetur, ac pariformiter recte non operatur voluntas, niſi ſancti delectatio ſuperet pugnantem concupiſcen-

scientiam. Conflitus est inter utramque delectationem, *qui sopiri non potest, nisi altera alteram superaverit*, adeo, ut *urgente delectatione carnali, impossibile sit, ut virtutis & honestatis consideratio praevaleat*: & similiter, *dominante sola suavitae spiritus ardentissime voluntas Deum ita immobiliter diligit, ut peccare non possit*. Hæc Jansenius lib. iv. de Grat. Ch. cap. 9. Ergo per Jansenium quisquis meretur, necessario abripitur a superiori sancta delectatione; qui vero peccat, necessitate succumbit sub premente cupiditate, & tam meritum quam demeritum, nulla alia ratione dicitur liberum, nisi quia est voluntarium.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

At magnus Augustinus, quamquam fatetur, *tanto esse ad quaecumque mala perferenda quemque iniquorum duriorum, quanto in eo major est cupiditas mundi*; & *quemque iustorum tanto esse ad quaecumque mala perferenda fortiorum, quanto in eo est major caritas Dei*, De Patient. cap. 17. Quamquam docet in hoc statu, in quo caro concupiscit adversus spiritum, in tali certamine laborantes ac periclitantes indigere gratia, *qua carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat*, de corrept. & grat. cap. xi. Quamquam in voluntate, prout naturali instinctu fertur in finem, agnoscit, *congenitam libertatem immutabilis voluntatis*, lib. vi. Op. Imp. n. 11.; nihilo tamen minus liberum arbitrium, cujus proprietas est mediocum electio, negat liberum habere motum, *nisi potestatem habeat motum suum cohibendi*; lib. 3. de lib. arb. cap. 3: negat esse peccatum, *unde non est liberum abstinere*; negat hominem, quandiu corruptibili corpore rationalis anima detinetur, *non posse resistere gratia*; de nat. & grat. cap. 67. Ergo docet Augustinus non posse cum necessitate permanere libertatem arbitrii, non motum culpabilem, non proprie acceptum peccatum, non meritum spectans ad mediocum electionem, non demeritum; non opus aliquod dignum retributione, vel poena. Sed de his plura cap. 2. & 3. præcedentis differt. de H. Luther-Calviniana.

ÆQUITAS CENSURÆ.

Tertia Jansenii propositio eadem cum præcedenti censoria animadversione damnata est. Et quidem merito. Positio enim Jansenii cohæret articulis 39. & 56. Baji, & propositionibus Lutheri & Calvinii anathemate damnatis a Tridentino sess. vi. canone 4. & 6.; ut constat ex citata dissertatione; in qua etiam Hæreticorum, Novatorumque quælibet argumenta diluimus.

PROPOSITIO IV. In hoc etiam absurdum Jansenius prolapsus est, ut scripserit, *Semipelagianos admisisse prævenientis gratia interioris neces-*

necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc fuisse hæreticos, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas obfistere, vel obtemperare. Quod est plane falsum, & a doctrina S. P. Augustini alienum.

THESES JANSENIANA.

Hanc propositionem esse Janseii legitimam & genuinam puto nullum Janseiiistarum negaturum, modo legerit quæ habentur lib. viii. de H. P. cap. 6. , ubi Janseiius inquit : *Massiliensium opinionibus, & Augustini doctrina quam diligentissime ponderata, certum & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses præter predicationem, atque naturam, veram etiam & internam & actualem gratiam ad ipsam etiam fidem, quam humana voluntatis ac libertatis adscribunt viribus, necessariam esse fateantur.* En primum quartæ propositionis membrum. Audias alterum : *In hoc ergo proprie Massiliensium error situs est, quod aliquid primæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adams si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet, neuter tamen absque interioris gratiæ adiutorio, cujus usus & abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio & potestate.* Et de grat. Chr. cap. 12. lib. 2. appellat Semipelagianos *gratiæ medicinalis destructores, liberi arbitrii præsumptores, meritaque censura severitate damnati*; quoniam admittebant libentissime adiutorium Dei, quo possent credere & orare, si vellent, ita ut & adiutorium, & ipsum velle & nolle in eorum libero, quemadmodum hominis primi, relinqueretur arbitrio. Atque hæc scribere, ut singula convenirent, necessum erat novo Dogmatistæ non admittenti gratiam medicinalem, nisi victricem, cui humana voluntas indeclinabili obtemperet necessitate.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

Gratia interior, quam adversus Pelagianos propugnavit Augustinus, & proficitur Ecclesia, non est solum liberum arbitrium, siue gratia legis & doctrinæ tantummodo mentem collustrantis, sed illuminatio tangens cor hominis, & faciens ut innotescat quod latebat; & suave fiat quod non delectabat. Hæc major propositio est Augustini lib. 2. de Peccat. meritis cap. 17. aliisque in locis productis de H. P. cap. viii. Hanc Gratiam ad initium Fidei Semipelagiani minime necessariam esse putarunt, auctore ipso Augustino de Præd. SS. cap. 3. in Ep. 227. ad Vitalem num. 9. & alibi, prout ostendimus de H. Semip. cap. ultimo. Ergo juxta Augustinum Semipelagiani non admiserunt necessitatem interioris gratiæ ad singulos actus, etiam ad initium fidei.

Th. III.

X x

Quod.

Quod vero Massiliensium error situs non fuerit in hoc, quod homo lapsus possit cum adiutorio gratiæ credere, esset tamen in potestate arbitrii non credere, tam falsum est, quam est falsum non pertinere ad liberum arbitrium potestatem agendi vel non agendi, & libertatem a necessitate. Istud vero per Augustinum est falsissimum, quomodo vidimus disputantes de libertate in præcedenti velicatione. Igitur per Augustinum falsum est in hoc errasse Massilienses, quod vellent initium fidei esse a gratia, cui posset liberum arbitrium vel obfistere, vel obtemperare.

ÆQUITAS CENSURÆ.

Damnata est hæc propositio tanquam falsa, & hæretica. Falsa est, si Semipelagiani ad fidei initia non admiserunt interiorem Gratiam adjuvantem voluntatem per subministrationem Spiritus Sancti. Hæretica est autem, si reluctandi gratiæ agnoscere potestatem sit dogma fidei, non error Massiliensium. At demonstratum est, Semipelagianos illam interiorem gratiam non admisisse: posse vero liberum arbitrium dissentire gratiæ excitanti ac moventi, non error est, sed definitio fidei expressa IV. Canonie Sess. VI. a Synodo Tridentina. Igitur quarta Jansenii positio summa æquitate declarata & damnata est tanquam falsa, & hæretica. Si autem moveris argumentationibus contrariis positis cap. V. de H. Semipelagianorum ad subscribendum illorum opinioni, qui tenent Semipelagianos ad initium fidei non denegasse auxilium indifferens & versatile; stat adhuc æquitas Pontificiæ Censuræ, siue dixeris cum Gonet, inter Semipelagianos fuisse aliquos, qui nullam gratiam, aliquos vero, qui gratiam pedisequam ad primordia fidei faterentur, atque ita propositionem Jansenii universaliter esse falsam: siue potius, complexam hanc esse; & censuræ notam inustam postremæ parti, scilicet, *Es in hoc erant hæretici &c.*, nulla notatione illata priori propositionis membro, in quo comprehenditur quæstio facti in utramque sententiam apud Theologos distracta; & in qua supervacuum foret stilo luxuriæ disputationis ostentare.

PROPOSITIO V. Janseniana est, refutata ab Augustino, debitisque censuris compressa atque illisa insequens enunciatio: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.*

THESIS JANSENIANA.

Scripsit Jansenius lib. III. de Grat. Chr. cap. 21. *Omnibus illis, pro quibus Christus Sanguinem fudit, & quatenus pro eis fudit, etiam sufficiens auxilium donari, quo non solum possint, sed etiam reipsa velint, & faciant*

faciunt id, quod ab iis volendum, & faciendum esse decrevit. Non ergo, si Jansenio fides habenda est, obtulit Salvator noster Jesus Christus divini sanguinis pretium pro iis, qui efficaci gratia privantur. II. Pergit Novator: Nullo modo principii ejus (idest Augustini) consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium, vel pro iustorum non perseverantium aeterna salute mortuus esse sentiat. Ex quo fatiam est, ut non magis Patrem pro aeterna liberatione ipsorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit. At Christus diaboli nullo modo Redemptor est. Igitur nullo modo, juxta enormem Jansenii sensum, erit Redemptor non perseverantium. III. Hæc profert eodem capite Yprensis: Nec enim juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, aut pro omnibus omnino generaliter sanguinem fudit, cum hoc potius tanquam errorem a fide Catholica abhorrentem doceant esse respuendum; & ibidem dogma de generali hominum Redemptione appellat Machinam a Semipelagianis introductam. Repudiavit ergo Jansenius Redemptionem pro omnibus tanquam Semipelagianismi purum, putumque commentum.

ANTI-THESIS AUGUSTINIANA.

Contra Augustinus Christum pro omnibus & singulis pretiosum sanguinem effudisse innumeris locis demonstravit. I. Docet demonstratque verbis Pauli 2. ad Corinth. 5. 14. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*, contrahi ab omnibus originale peccatum, quemadmodum pro omnibus mortuus est Christus: At originarium peccatum contrahitur ab omnibus ac singulis hominibus, nemine prorsus excepto: Igitur Christus pro omnibus singulisque mortem oppetiit. Est Augustini prima hæc argumentatio lib. xx. de Civ. Dei cap. 6. *De qua morte ait Apostolus, Ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est unus; ut qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nemine prorsus excepto, sive originalibus, sive etiam ignorando additis: & pro omnibus mortuis vivus mortuus est unus. Lib. vi. contra Julianum cap. 4. Nega igitur Christum etiam pro parvulis mortuum, ut eximas eos de numero mortuorum, idest de contagio peccatorum. Qui fieri potest, inquis, ut res arbitrii conditioni seminum misceatur? Si fieri non potest, non esset unde parvulos nondum de corpore egressos mortuos diceremus. Quia si Christus & pro ipsis mortuus est, ergo & ipsi mortui sunt. Audis Julianæ? Hæc Apostoli verba, non mea sunt. Similiter lib. 2. Op. Imp. n. 175. Quicquid argumenteris, quicquid Apostolicorum verborum comeris evertere sive pervertere, a morte qua in peccato est parvulos non ostendis immunes, quia & pro eis Christum mortuum negare non audes.*

Præterea : Si pro solis prædestinatis mortuus est Christus , ergo nec pro parvulis qui ante baptismum emoriuntur , nec pro infidelibus qui veritatis verbum non audiunt , nec pro obduratis qui in scelerum turpitudine persistunt , nec pro iustis , qui sanctitatis faciunt iacturam : quippe horum nemo sortis electorum est particeps . At Augustinus affirmat hos omnes pretio Sanguinis Christi fuisse redemptos . Igitur in redemptorum numero non comprehendit tantum electos . Et quidem Christum Redemptorem esse parvulorum demonstratum est nuper . De infidelibus ait S. P. in Psalmum 61. *Expandens manus suas ad populum incredulum in Cruce positus Sitis dicit , quamvis illi non hoc dederint quod sitiebat . Ipsos enim ille sitiebat , illi acetum dederunt , & Tract. in Joannem iv. Populi autem spernentes propter superbiam suam humilitatem Dei crucifixerunt Salvatorem suum , & fecerunt damnatorem suum .* De peccatoribus obduratis qui resipiscere nolunt , scribit Tract. in Joann. xxxv i. n. 4. *Venit Christus , sed primo salvare , postea judicare , eos judicare in pœnam , qui salvari noluerunt , &c. Quid vero de Judæ perditione ? Enarrat. in Psalm. 68. inquit : Projecit pretium argenti , quo ab illo Dominus venditus erat : nec agnovit pretium quo ipse a Domino redemptus erat .* Et Tract. 55. in Joannem , *Jam talis (inquit) venerat ad convivium explorator Pastoris , infidiator Salvatoris , proditor Redemptoris .* De his demum , qui a iustitia decedentes damnantur , sæpe numero repetit illud Apostoli , *Peribit infirmus , propter quem Christus mortuus est* . Vide epist. 15. 137. & 180. , nunc 73. 78. 228. Igitur pro iis qui pereunt , pro Juda ceterisque improbis , pro Judæis & incredulis omnibus , pro infantibus non regeneratis docuit Augustinus Intemeratæ Virginis Filium crucis patibulum subiisse : & ingenue Julianum allocutus est sub initium quinti libri : *Sententia nostra Christum Salvatorem prædicat omnium hominum .*

Insuper , qua fronte scribere potuit Jansenius sanctissimum Parentem Augustinum existimasse nullo modo piissimum Salvatorem orasse pro reprobis , quemadmodum non oravit pro diabolo ? Legimus Serm. 382. hæc Sancti Doctoris verba : *Quando in Cruce pendens orabat , videbat , & providebat omnes inimicos , sed multos ex illis futuros amicos providebat , & ideo omnibus veniam postulabat . Illi sæviebant , & ille orabat : illi dicebant Pilato , Crucifige ; ille clamabat , Pater ignosce .* Et Tract. 2. in Epist. Joan. *Sic dilige inimicos tuos , ut in societatem tuam vocentur . Sic enim dilexit ille , qui in Cruce pendens ait : Pater ignosce illis . . . Mortem sempiternam ab illis expellebat precemiserericordissima , & potentia præstantissima . Multi ex eis crediderunt , & dimissus est eis fusus Sanguis Christi .* Igitur per Augustinum licet non omnes Dei inimici , idest peccatores remissionem accipiant , nec omnes potentia præstantissima eripiantur a morte æterna , pro omnibus tamen oravit dicens , *Pater ignosce illis : quod sane pro Diabolo impium*

impium aut stultum est credere humani generis Reparatorem præstitisse.

ÆQUITAS CENSURÆ.

Positio quinta Janfenii damnata est tanquam *falsa, temeraria, scandalosa, & intellecta eo sensu ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impia, blasphemica, contumeliosa, divina pietati derogans, & hæretica*. I. Dicitur *falsa*, quia opponitur veritati, siue veritas requiratur in sacris libris, siue in Patrum auctoritate, siue in definitionibus Conciliorum, siue in ipsa ratione, communique sensu Theologorum. Legimus enim in 2. ad Corinthios præcatum capite 5. *Unus pro omnibus mortuus est*. 1. ad Timoth. 2. *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*, & cap. 4. v. 10. *Salvator est omnium hominum*. Trident. Synodus Sess. 6. cap. 2. *Hunc proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed & pro totius mundi*, & initio proximi cap. 3. *Ille pro omnibus mortuus est*. Consentiant Patres tam Græci, quam Latini. Athanasius de Incarnat. Verbi, *Mortuus est (inquit) ad omnium redemptionem*, Ἀπὸ θανάτου διὰ τὸ ὑπὲρ πάντων λύσας. Cyrillus Hierosolym. Catech. 3. *Orbis universi peccata suscipiens mortuus est, quæ universales æmptias ἀπαλλάξας, ἀνδάνω*. Greg. Nazianz. Orat. 42. *Exigua sanguinis gutta universum orbem instauravit, Παιδὸς ἀίματος ὀλίγου κόσμον ἅλως ἀπαλλάττουσα*. Optatus Milevitanus libro contra Parmenianum tertio, *Constat sanguine Christi omnes redemptos*. Ambrosius de Paradiso cap. 8. *Omnes voluit liberare*, S. Prosper ad Ob. 1x. Gallorum, *Religiosissime dicitur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus*. Sanctus Leo Serm. 1. de Nat. Dom., *Sicut nullam a reatu liberum invenit, ita pro liberandis omnibus venit*. Mitto brevitatis gratia omnes alios. Convenire in hac sententia Scholasticos, & recentiores scriptores fateatur Janfenius lib. 3. de Grat. Ch. cap. 21. nec opus est, ut singulos connumeremus. Theologicæ rationes, quæ Janfenianum scitum profligant, sunt prorsus innumeræ. Una inferitur ex originali peccato, cujus chirographum Salvator affixit cruci, & hanc Paulus & Augustinus paulo supra abunde illustrarunt. Altera deducitur ex verbis Apostoli citato loco ad Timoth., ubi nos hortatur ad orandum pro omnibus exemplo Christi, qui pro omnibus seipsum dedit in redemptionem: & de hac plura diximus lib. v. cap. 1. Alteram suppeditat locus productus ex cap. 4. ejusdem Epistolæ ad Timotheum: eo enim loco Apostolus loquitur de spe; ideoque sicut non est, qui sperare non debeat; ita non est qui non sit a Christo Redemptore salvatus. Petitur alia ratio a potestate tradita Christo judicandi orbem terrarum, quippe non alia ratione Dominus Jesus Christus, in quantum filius hominis est, totum a judi-

judicare debet, nisi quia pro toto pretium dedit, ut S.P. docet in Psalmum 95. num. 15. Igitur Janseniana Thesis opponitur veritati, quæ ubique conclamat Christum universi humani generis Reparatorem ac Redemptorem, clamat ore Apostolico, clamat oraculis Conciliorum, clamat omnium Patrum sermone, clamat denique concordissimis Scholasticorum enunciationibus.

Nec falsa est duntaxat, verum etiam *temeraria*; quoniam Sacrosancta Ecclesia Apostolicis doctrinis, & Majorum suorum Institutis edocta natum Salvatorem adorat dicens, *Jesu Redemptor omnium*, & redevotem in cælum, *Salutis humane Sator*, *Orbis redempti conditor*; Jansenius autem pusilli Electorum gregis Salvatorem tantummodo appellat, perverſæque doctrina impulit audaces, superbos, & mendacissimos filios iniquitatis, ut Breviaria depravantes infantem Jesum carmine mutato compellent, *Jesu redemptor optime*. Audaces, inquam: *Legem enim credendi lex statuit supplicandi*, ut Cælestinus scribit in Epist. ad Gallos. Præscribere itaque fidelibus publicam orandi formam spectat ad eos, qui proponere possunt firmissimam legem credendi. Hanc vero auctoritatem quo jure arrogat sibi quidam Janseniani? Dixi & *superbos*; quadrat enim iis quod scribit Augustinus in Psalmum 95. *Multum superbi sunt, qui dicunt illud* (pretium redemptionis) *sam parvum esse, ut solos Afros emerit, aut se tam magno esse, pro quibus solis illud sit datum*. Addidi & *mendaces*; quandoquidem est revera Christus Redemptor optimus; sed quia copiosa est apud eum redemptio, ut regius cecinit Vates Psalm. 129. v. 7. Non est autem copiosa redemptio, quæ angusto limite coarctatur. *Temeraria* est igitur Thesis Janseniana talibus verbis sententiisque conflata, ac talem præbens assertoribus suis ansam temeritatis.

Est etiam V. illa propositio *scandalosa*, infirmisque occasionem tribuit spiritualis ruinæ. Videtur mihi sternere viam ad dubitandum de fide. Credimus resurrectionem mortuorum, sine qua ait Apostolus in 1. ad Corinth. cap. 15. v. 14. *inanis est fides nostra*. Probat eodem loco Paulus resurrectionem mortuorum, quia, *sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur*, v. 22. ut autem docet Augustinus Sermon. 155. num. 15. omnes moriuntur in Adam, quia *Adam peccando damnavit in mortem corpora nostra*; omnesque vivificabuntur in Christo, *quia suum sanguinem dedit pro salute nostra*. Si ergo sunt aliqui, pro quorum salute sanguinem Jesus non fudit, hi non resurgent. Periclitatur in Janseniano dogmate etiam Christiana spes. Sperandum ab omnibus demonstrat S. Pater præclaro argumento in Psalmum 148. n. 8. scribens, *Promissionis Dei tales arbas accepimus: tenemus mortem Christi: tenemus sanguinem Christi. Quis mortuus est? Unicus. Pro quibus mortuus est? Utinam pro bonis, minime pro justis. Sed quid? Etenim Christus, ait Apostolus, pro impiis*

*impiis mortuus est: qui donavit impiis mortem suam, quid servat iustis nisi vitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non dicat, Non ero. Fundamentum itaque, cui innititur spes Christiana, est Sanguis Christi: nam animadvertentes illum pro omnibus impiis fuisse esse, erigimur spe, quod nobis, quantumvis scelestissimis applicabitur, quia non pars, sed universum humanum genus redemptum est. Denique in hæresi Janfeniana labefactatur etiam caritas. Nam scribit Apostolus in 11. ad Corinth. v. 14. *Caritas Christi urget nos: estimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.* Et ad Rom. cap. v 111. ad caritatem nos vehementer hortatur, quia Deus *proprio Filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Vide & Augustinum lib. de Catechiz. rud. cap. 4. lib. 11. de nupt. cap. 33. & Traët. v 111. in Epist. Joannis.*

Jam vero *impiam* esse prædictam propositionem, *contumeliosam; & derogantem divinæ pietati*, ex dictis manifesta consecutione deducitur; nam derogat divinæ misericordiæ, extenuat pretium Sanguinis Christi, magnum redemptionis opus imminuit, & Salvatoris meritum, cruciatus, obedientiam, orationem, & vulnera parvipendit. Hæc omnia magna sunt & eximia, quia *semel dedit, & pro omnibus dedit*, inquit S. Pater serm. 34. alias 31. ex editis a Sirmondo. Et quidem non esset passio Christi infiniti valoris, nisi melloris testamenti sponzor factus, semel seipsum offerendo, & oblationem suam per Sacramenta applicando salvare in perpetuum non posset accedentes per semetipsum ad Deum. Pari ergo ratione non esset originalis peccati remedium, non esset mors mortis, neque communis chirographi abolitio, si non esset pro omnibus hominibus applicata. Ut enim intensio virtutis, ita extensio beneficii est una, magna, & copiosa Redemptio. Ubi ergo nimia illa caritas, si vix Deus pusillum electorum gregem dilexit? quomodo superabundans Reparationis gratia, si tam tenax & parca? Tandem *hæretica* servato omnis jure æquitatis declarata est postrema illa thesis Janfenii, utpote contraria divinis literis, repugnans doctrinis Patrum, & adversa Symbolo Constantinopolitano, quod recitamus quotidie dicentes, *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis:* Synodo Arelateni, quæ anathema dixit asserenti quod *Christus non pro omnibus mortuus sit;* & Tridentinæ Oecumenicæ de Christo affirmanti, *Ille pro omnibus mortuus est.* Utinam oblatum pro omnibus pretium nobis proficuum sit etiam divinorum beneficiorum communione, justitiæ præsertim, & finalis perseverantiæ; quod petimus cum Auctore Commentariorum Salviani lib. 2. contra Avaritiam,

*Participes fac nos meritorum, Christe, tuorum,
Ne careat fructu passio, morsque tua.*

CAPUT IV.

Quibusdam prænotationibus positis, diluuntur ea, quæ adversus univerſorum redemptionem obijciuntur.

VERSAVER positiones Janſenii, quantum boni temperamenti Theologo ſufficere videbatur. Reliquum eſt, ut diluantur quæ Novatores obiectant adverſus poſtremam: de qua, licet pertractantes de voluntate Dei ſatis plura, unde oppoſitiones quælibet eliduntur, ſtuderimus exornare, iterum diſſerendum eſt, cum ob ampliſſimam hujus argumenti dignitatem, tum ob doctrinæ capita, quæ hinc juxta cujuſque intelligentiam varia ac perplexa dimanant.

Prænotandum eſt autem, Chriſtum licet pro omnibus mortuus ſit, ſpeciali tamen titulo mortuum eſſe pro aliquibus, quibus fidei, ſanctitatis, & maxime finalis perfeverantiæ conferuntur beneficia. Quod demonſtratur apertiſſime primo teſtimoniis ſacrarum Scripturarum. In his quippe legimus Joan. xvii. Chriſtum ſpecialiter pro electis oräſſe, *Non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi*: in 1. ad Timoth. *Salvator omnium maxime fidelium*: & ad Epiph. 5. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, &c.* Secundo ex Tridentino Concilio, quod ſeſſ. vi. cap. 3. ait: *Verum, eſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt*: cui conſonat Catheciſmus Romanus, qui cap. 4. num. 24. ſecundæ partis declarat Chriſtum non eſſe mortuum pro univerſis, in quantum ſalutis fructum delectis ſolum attulit. Tertio probatur ex Patribus: nam S. P. Auguſtinus in Pſalmum 87. ſcribit: *Solis prædeſtinatis ad æternam ſalutem, non autem omnibus, ejus bona opera profuerunt*. Serm. de Natali S. Vinc. *Quando perit, qui ſanguine Chriſti redemptus eſt?* & Tract. 45. in Joannem, ait Filium a Patre traditum pro præſcitis, prædeſtinatis, juſtificatis, gloriſicatis. Divus etiam Proſper ad obiect. 9. Gallorum ait, *Cum itaque rectiſſime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus; . . . po-teſt tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipſius profuit*. Demum probatur manifeſta ratione, propterea quod non omnes qui vocantur ſunt electi, cum tamen electi ſimus in Chriſto ante mundi conſtitutionem. Quare rejicimus ſententiam eorum, qui docent Chriſtum æquali affectu pro omnibus mortem oppetiſſe, ut ſingulis eadem gratia conferatur, ſive ex præſcientia operum naturalium, quæ eſt ſententia Semipelagianorum; ſive gratia congrua, & donum perfeverantiæ ex præſcientia operum, quæ unusquiſque facturus eſſe prænoſcitur cum gratia omnibus æqualiter diſtributa, ut tenent nonnulli Catholici. In quo-

quorum opinione peculiaris Christi erga electos benevolentia non tam aperte deprehenditur.

Si pulset imbecillitatem mentis nostræ gravis questio, cur Salvator omnium mortuus pro omnibus & singulis, quibusdam tantum in genere passionis suæ beneficia applicare decreverit, & uni, non alteri impertiri gratiam aut conversionis, aut finalis perseverantiæ; reddent fortasse rationem aliquam Theologi, quos nuper commemoravi: sed ego hebes ingenio, & sententiæ, quam palam feci, pro mea virili defensor, non habeo quid respondeam, nisi cum Augustino de Corrupt. & Grat. cap.xi. *Quibus deest, pœna peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.* Quærenti autem, cur nascentibus omnibus cum demerito originalis peccati, si Christus cumulate pro omnibus satisfecit, non omnibus æqualiter prosint merita Salvatoris; cum Augustino cap.xii. de Dono Persev., *Iterum, atque iterum dicimus, nec nos piget, O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus. Et hoc adjicimus, Altiora te ne quasieris, & fortiora te ne scrutatus fueris.* Atque ut hæc respondeamus, confortat nos B. Prosper scribens ad VII. ob.Gallorum, *Non est calumniandum Deo, quare istis non dederit, quod aliis dedit: sed confitendum est, & misericorditer eum dedisse, & jussu non dedisse quod non dedit.* Igitur firmissime tenemus Redemptionem spectare ad prædestinatos specialissimo quodam titulo communicationis divinarum gratiarum: cujus rei nullam nos possumus causam reddere, nisi inscrutabile Dei judicium, & voluntatis ejus propositum.

Ad singulos autem, universosque homines quomodo se extendat Redemptio, investigandum modo est accuratius. Docent Molinistæ Christum ita mortuum pro omnibus, ut singulis applicentur auxilia sufficientia, quibus potest unusquisque sine efficaci gratia bene operari, & si bene operaturus prævideatur, etiam congrua, & ad salutem consequendam magis idonea. Hoc sensu Christum pro omnibus esse mortuum defendant illi, prout lubet. Nos probare hanc sententiam non possumus, primo quia gratiam hoc sensu sufficienter in hoc statu nullus Theologorum admittit ex iis, qui nobiscum gratiam per se efficacem propugnant. Præterea dogma Fidei, quale est Christum mortuum esse pro omnibus, non est sustinendum incertis Scholarum opinionibus, sed probatis ab omnibus, & communibus. Et forte Jansenius tam audacter negavit pretium redemptionis oblatum pro omnibus, callide occasionem arripens a catholicis quidem, sed recentioribus Scholarum opinionibus, quas arbitrabatur a quibusdam non satis valide propugnari. Quod innuit ipse Jansenius lib. 3. de Grat. Christi cap. 21. scribens: *Ille extensio tam vaga modernorum Scriptorum non alio ex capite, quam ex generali, & indifferenti voluntate Dei erga*

salutem omnium, & ex illa sufficientis gratia omnibus conferenda preparatione, fluxit. In quo tamen labitur Janseus errore maximo; quoniam extensio Redemptionis ad omnes non profuit ex incerto Molinistarum placito, sed ex purissimo veritatis fonte, ex Scripturis, Conciliis, ac Patribus. Si ergo ex hoc fonte nos liquido possumus fidem catholicam explicare; cur ad unam Scholasticorum interpretationem confugiemus, relictis aliis Catholicorum Doctorum opinionibus? Insuper hæc illatio, *Deus voluit dare Christam redemptionem pro omnibus, nullo excepto: Ergo omnibus præparavit sufficientia remedia per Christam*; negatur tanquam non dissimilis ab objectis Massiliensium a Theologis Lovanienfibus, & Duacenfibus in Censura ad Assert. vii. Molinistarum, & in illorum Iustificat. cap. xii. Constat autem utramque Universalitatem loqui de Gratia sufficienti sensu Molinistico. Lovanienfes itaque ad illam Assertionem hæc respondent, *Non dissimilis erat olim Massiliensium ratiocinatio, sed cui sic respondendum: Christus Redemptor est omnium, quoad pretii sufficientiam, quia merito Sanguinis ejus omnes a peccato liberari possent, si crederent: non est autem Redemptor omnium secundum efficaciam, quia non omnibus per eum datur ut credant. Ut enim infidelis credat, præter prædicationis beneficium, necessarium est gratia specialis donum, quo fiat ut prædicationi consentiat.* Duacenses similiter, *Huic argumento, inquit, quod idem & Fausti fuit, responsum jam olim a beato Prospero, allatisque Prosperi verbis, de quibus infra, Sufficientia ergo, quam postulat generalis redemptio, in pretio Sanguinis Christi est, non autem in auxilio omnibus collato, ut prætendit objectio.* Postremo Christum mortuum esse pro omnibus est dogma fidei; gratiam autem omnibus ac singulis conferri est quæstio adiaphora, quæ negative resolvitur ab Antiquorum plurimis, a nostratibus fere omnibus, & si iustos excipias, ad fidem non pertinere censent omnes, etiam recentiores; Tournely P. 2. de Gratia Quæst. viii. art. 4. pag. vet. edit. 634. & P. Benitez. De Vera Christi Gratia Disp. 2. dub. 1. pag. 138. n. 3. Non ergo tenemur ex quo Christus pro omnibus mortuus sit, asserere omnibus gratiam esse collatam; neque ex universalitate gratiæ pensare universalitatem redemptionis.

Quantum spectat ad sententiam Thomistarum, qui distinguentes in Deo duplicem voluntatem, antecedentem, & consequentem alio plane sensu a Medistis, in quorum Schola voluntas consequens supponit præscientiam operum futurorum; fatemur Christum mortuum pro omnibus attentam voluntate antecedenti, & mortuum pro solis prædestinatis voluntate consequente; explicata utraque voluntate, ut diximus P. 1. lib. v. cap. 1. & paulo supra in 2. Propos. Janseii. Mortuus est itaque Salvator noster pro omnibus voluntate antecedenti, cujus effectus est institutio cujusdam ordinis completentis causam & remedia, qui-

quibus possunt peccata quæque remitti : atque ita D.Thomas 3.p.q.49. art. 1. ad 3. *Christus sua passione nos a peccatis liberavit causaliter, id est, instituens causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcunque peccata quodocunque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si Medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari etiam in futurum.* Non est autem mortuus quantum ad voluntatem sequentem, cujus effectus est ordinis executio, sive applicatio remedii, quibus peccatum deletur, cum istud applicetur per fidem, per caritatem, & per Sacramenta; & reprobis pluribus non præparetur voluntas a Domino, ut credant, ut diligant, ut Sacramentis Ecclesiæ sanentur. Quod D.Thomas diserte tradit eodem loco, & sequenti art. 3. ad 1. *Passio Christi sortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem, & caritatem, & per fidei Sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo passioni Christi non conjunguntur, effectum ejus percipere non possunt.* Ex qua præclara D.Thomæ doctrina tria consecutaria inferuntur. Primum est, quod ad generalem illam voluntatem, secundum quam Christus pro omnibus est crucifixus, sat est quod Christi passio præcefferit ut causa quædam universalis; sive instituerit remedia, quibus, si applicentur, deleri potest quæcunque peccatum; non est autem necesse, ut applicentur reapse; ideoque ex morte Christi pro omnibus non consequitur, aut gratiam, aut fidem, aut caritatem a singulis hominibus actu participari. Alterum est, quod ut aliquis dicatur redemptus debet esse in statu, in quo aut possit conjungi cum Christo, ut sunt Infideles & increduli, aut jungatur reapse, ut sunt fideles, & recti. Tertium quod consequitur est, voluntate sequente, cujus effectus est applicatio fructuum passionis Christi, non omnes fuisse redemptos æqualiter, quia non omnibus indiscriminatim eodem modo passio Christi applicatur, sed aliquibus gratia sufficiens, aliquibus auxilium efficax, aliquibus etiam donum finalis perseverantiæ confertur. Atque hinc est, quod adversus Pelagianos, & Semipelagianos negantes perseverantiam esse donum speciale S. P. Augustinus explicat dictum Apostoli, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, pro generibus singulorum, & aliquando affirmat Christum Dominum orasse tantum pro ovibus suis, & pro prædestinatis sanguinem fudisse; quod iis remedia applicentur, & soli plenissimum Redemptionis fructum percipiant. Consentit autem Augustino beatus Thomas 1.p.q.19.art.6. ad 1. & in 1. ad Tim. lect. prima.

Hanc veram esse cum de voluntate salvandi omnes, tum de omnium Redemptione doctrinam, paucis demonstro. Principio Apostolus ad Rom. xii. v. 25. ait de Christo: *Quem proposuit nobis propitiationem per fidem in sanguine ipsius.* Est igitur Christus propitiatio peccatorum omnibus proposita, & exhibita; sed quæ per fidem, quemadmodum per alia gratiarum munera, applicatur nobis ad percipiendum fructum

ipſius, ut recte obſervat D. Thomas cit. Q. 49. art. 1. ad 5: ideoque non eſt idem ſpectare ad numerum redemptorum, & fructus Redemptionis aſtu participare. Accedit Concilium Tridentinum, cujus cap. 3. ſeſſ. 6. hæc ſunt verba: *Verum etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, ſed ii duntaxat, quibus meritum paſſionis ejus communicatur.* Et Catheciſmus Romanus P. 2. cap. 4. num. 24. *Si ejus virtutem inſpiciamus pro omnium ſalute ſanguinem a Salvatore effuſum fatendum erit: ſi vero fructum, quem homines ex eo perceperunt, ad multos tantum eam utilitatem pervenire facile intelligemus.* Eadem eſt perpetua S. P. Auguſtini contra Pelagianos Doctrina. Ubique enim docet Chriſtum eſſe Redemptorem parvulorum, quoniam etiam in eis eſt peccatum, quod non liberat niſi Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, non niſi medicus, qui venit non propter ſanos, ſed propter agros: ita de Peccat. meritis lib. 1. cap. 23., & in III. contra Jul. cap. 2. *Ceterum rogo te, quomodo poſeſt intelligi iſta redemptio, niſi a malo redimente illo, qui redemit Iſrael ab omnibus iniquitatibus ejus? Ubi enim redemptio ſonat, intelligitur & pretium.* In tantum ergo per Auguſtinum parvuli a Chriſto redempti ſunt, in quantum non ſolum baptiſmo tinguntur, ut eis addatur nova gratia, & adoptio filiorum Dei, verum etiam ut eruantur de poteſtate tenebrarum, & remittatur eis originale peccatum per lavacrum regenerationis, in quo mundamur perejus ſanguinem. Quod tamen lavacrum inſcrutabili Dei judicio non omnibus parvulis applicatur. Explicat Magiſtri doctrinam S. Proſper, qui obſcientibus Semipelagianis Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus, niſi omnibus conferatur gratia, per quam conſequantur ſalutem, reſp. ad ob. 1x. Gallorum, *Nullus omnino eſt ex omnibus hominibus, cujus natura in Chriſto Domino ſuſcepta non fuerit, quamvis ille natus ſit in ſimilitudinem carnis peccati, omnis autem homo naſcatur in peccato. Dens ergo Dei filius mortalitatis humane particeps factus aſque peccato, hoc peccatoribus & mortalibus contulit, ut qui natiuitatis ejus conſortes fuiſſent, vinculum peccati & mortis evaderent. Sicut itaque non ſufficit hominum renovationi natus eſſe hominem Jeſum Chriſtum, niſi in ipſo eodem, de quo ipſe ortus eſt, ſpiritu renſcantur: ſe non ſufficit hominum Redemptioni crucifixum eſſe Dominum Chriſtum, niſi commoriantur ei, & conſepellantur in baptiſmo. Cum itaque vetiſſime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram humanam naturam ſuſceptionem, & propter communem in primo hominum omnium perditionem: poteſt tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipſius proſuit. Addit Proſper: Qui dicit, quod non pro totius mundi Redemptione Saluator ſit crucifixus, non ad ſacramenti virtutem, ſed infidelium reſpicit partem, cum ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti pretium totius mundi ſit: a quo pretio extranei ſunt, qui aut delectati captivitate redimi*

dimi noluerunt, aut post redemptionem ad eandem sunt servitutem reversi. Videatur etiam Resp. ad 1. Vincentianam. Tandem ut rationem Theologicam addam a Tridentino Concilio, ab Augustino, & a Prospero iisdem locis productam; hominibus, nisi ex femine Adæ propagati per ipsum concipiantur, non erit proprium originale peccatum; & ideo Adam omnem hominem, universamque naturam infecit, quia omnes ab eo generantur carnali propagatione: Ita hominibus non convenit Redemptionis proprietas, nisi spiritu regenerentur in Christo; a quo cum Sacramentis collata sit virtus non solum delendi originale peccatum, sed etiam omnia actualia, ubi abundavit delictum, superabundat gratia; & plus nobis per Christum restitutum est, quam ablatum fuerit per Adam.

Hæc cum ita sint, indulgeant mihi viri docti, si cum Novatoribus disputans, non dixerò Christum aut orasse, aut sanguinem fudisse pro omnibus ineffaciter, efficaciter autem pro solis electis; aut mortuum pro reprobis affectu tantum humano, & pro prædestinatis voluntate Patri nolenti sincere universorum salutem, per omnia concordi: quippe opinio, aut sententia nostra omnis oratio Christi pro omnibus ac singulis certissime impensa, spectato saltem aliquo effectu, per quem viatores omnes possunt, si velint, salutem apprehendere, sincera, & efficax fuit; & omnis Dei voluntas impletur quoad effectum suum immediatum ac proprium: voluit etiam & Christus, & Pater redemptionem hominum singulorum, non prædestinatorum duntaxat. Quare missis nunc opinionibus discrepantibus Scholarum, usurpans verba Conciliorum ac Patrum dico universos homines redemptos, quatenus proposita est omnibus propitiatio per fidem in Sanguine Christi, quatenus Christus sua passione instituit causam nostræ liberationis, quatenus obtulit pretium vi cuius omnia peccata delentur, quatenus demum humanam naturam suscepit propter communem hominum perditionem. Atque hæc est voluntas antecedens, quam dixi connotare ordinis institutionem. Pro generibus autem singulorum, non pro singulis generum Redemptor est crucifixus, in quantum applicatur passio Christi aut per fidem, aut per caritatem, aut per Sacramenta: in quantum non omnes mortis ejus beneficia recipiunt: in quantum ad multos tantum fructus redemptionis pervenit: in quantum denique mortis Christi fructus electi ante mundi constitutionem percipiunt. Hæc vero est voluntas consequens, & connotans instituti remedii applicationem, non Sacramenti virtutem. Quanta vero facilitate hisce præceptionibus diluantur omnia objecta Jansenianorum, nemo non videt.

Obijciunt 1. Matthæi xxvi. 29. legitur: *Hic est Sanguis novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Joannes xvi. 9. refert hæc Domini verba: *Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt.* Apostolus ad Hebræos

bræos ix.28. ait: *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, &c.* Igitur pro multis tantum, & præsertim pro prædestinatis Christus mortem oppetiit.

Resp. Laudatis testimoniis commendari nobis Christi redemptionem, quatenus ad fructum passionis attinet, cujusmodi est remittere, & exhaurire peccata, & oves tam solícite custodire, ut nemo de manu Pastoris eas rapiat: quæ responsio & ipsis allatis testimoniis innuitur, & traditur a Catechismo Romano P.2. cap.4. num.24. *Cum igitur pro vobis dicitur, vel eos qui aderant, vel delectos ex Judæorum populo, quales erant discipuli, excepto Juda, quibuscum loquebatur significavit. Cum autem addidit pro multis, reliquos electos ex Judæis, aut Gentibus intelligi voluit. Recte ergo factum est, ut pro universis non diceretur; cum hoc loco tantummodo de fructibus passionis sermo esset, quæ salutis fructum delectis solum attulit. Atque hoc spectant verba illa Apostoli, Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Et quod Dominus apud Joannem inquit, Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt.* Hæc omnia Romanus Catechismus. Possumus etiam multos priori ac postremo loco accipere pro omnibus, cum Augustino lib.3. contra Julianum cap.3. lib.2. de Nupt. & Concup. cap.33. & de Peccat. meritis lib. 1. cap. 24. eo prorsus modo, quo alibi explicavimus verba Apostoli ad Rom.v.15. *Unius delicto multi mortui sunt.* In qua acceptione Christus est mortuus pro multis, quantum ad institutionem remedii, ad pretii oblationem, ad Sacramenti virtutem, & in quantum crucifixus est propter communem hominum redemptionem. Hac advertentia facile confamilia loca expediuntur, & cum productis contra Jansenium conciliantur.

Arguunt 2. auctoritate Augustini. Qui exponens verba Joannis, *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi,* tract. 1. in Epist. Joannis, nomine totius mundi docet designari Ecclesiam. Et tract.100. in Joan. inquit: *Pro isto mundo non rogat, neque enim, qui sit prædestinatus ignorat.* Item de adulterinis Conjugiis cap.15. *Non omnis, inquit, qui homo est, sanguine Christi redemptus est.* Igitur opinatus est Augustinus Christum non esse propitiationem pro peccatis hominum universorum, nec pro singulis orasse, & crucis patibulum subisse.

Resp. eodem modo, Christus non est propitiatio omnium peccatorum, quemadmodum nec Mediator, nec Redemptor omnium, quantum ad oblationem pretii, institutionem remedii, & Sacramenti virtutem, nego: quantum ad passionis fructum uberrimum, applicationem remedii, & redemptionis singularem proprietatem, concedo. Liquet responsio ex prænotatis, atque ex antithesi capitis præced. Prop.v.

Insurgunt: Si Christus noverat quinam essent prædestinati, & quinam reprobi, quomodo poterat pro omnibus fundere sanguinem

& ora-

& orare? Perspicua sunt verba Sancti Doctoris lib. 21. de Civ. Dei cap. 24. n. 1. *Si de aliquibus (Ecclesia) ita certa esset, ut qui sunt illi etiam nosset, qui licet in hac vita adhuc sint constituti, tamen prædestinati sunt in ignem æternum ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso.* Christus ergo, quem reproborum numerus & exitus non latebat, pro illis nequaquam oravit, quemadmodum non oravit pro diabolo.

Varie a Theologis huic argumento adhibentur responsiones. Complures affirmant Ecclesiam non oraturam pro reprobo, quem talem esse certissime sciret, oratione absoluta & efficaci, sed tantum inefficaci & conditionata: atque hoc pacto Christum rogasse pro iisdem reprobis. Respondent alii Ecclesiam in hypothesi non oraturam, quoniam oratio conjunctam habet spem obtinendi: tunc vero non remaneret spes salutis reproborum, cum spes non versetur circa objectum possibile, sed probabiliter futurum. Dicunt alii non exoraturam, ne videretur velle mentiri Deum, & falsum esse quod ab illo est certissime manifestatum. Sunt qui reponunt per illam revelationem Ecclesiam moneri, ut a communibus orationum suffragiis reprobos manifestos excludat; quemadmodum tenetur pro singulis deprecari, eo quod nullius in particulari futuram noverit damnationem. Illud quoque solet a nonnullis responderi, Ecclesiam deprecaturam quidem esse pro illis reprobis humano affectu, sed statim sese divinæ voluntati addicturam; atque ratione consimili Christum humana voluntate se pro omnibus obtulisse, sed divinæ sibi accomodando ex universali erga omnes particularem erga prædestinatos effecisse: eo ferme pacto, quo in horto oravit dicens, *Transcat a me calix iste*, sed addidit, *Veruntamen fiat voluntas tua*. Ut ut hæc omnia probabiliter dicta sint.

Ego argumentum diluo eadem responsione. Christus & oravit & mortuus est, quantum ad communem causam pertinet, ut institueret remedia, quibus omnium hominum possint deleri peccata, pretium Sanguinis sui pro omnibus offerens. Quomodo enim esset omnium Redemptor, Salvator, Animarum Medicus, & Mediator Dei & hominum; nisi pro omnibus pretium obtulisset, preces fudisset, remedia instituisset, nec non etiam inimicis, reprobis, obduratissimis parasset, atque exhibuisset? In hac præparatione atque exhibitione, remedia omnes viatores aut habent; aut possunt habere partem, quia vel sunt uniti Christo, vel possunt uniri; licet aliqui viatores possint sola potentia quæ non reducitur ad actum: excluduntur omnino ab istiusmodi remediis demones & damnati, quia nec Christo uniantur, nec sunt in potentia ut Christo uniantur. Ita docet iisdem fere verbis S. Thomas 3. p. q. 8. art. 3. Vides, cur Jesus omnes & orando, & moriendo redemerit; etiam si nosceret plures esse prædestinatos ad mortem. Ergo (ait Augustinus Tract. xxi. in Joan.) *quantum in Medico*

est,

est, sanare venit agrotum. Ipse se interimit, qui præcepta medici observare non vult. Ecclesia nunquid orat, ut exhibeatur Redemptionis pretium, & remedia instituantur salutis? Minime. Orat ut applicentur; ut qui stant, non cadant, ut iniqui revertantur ad Dominum, ut a corde infidelium auferatur velamen, ut peccatoribus remittatur quodcumque scelus, ut æternam salutem quilibet consequatur. Hæc speculativè, & absolute deprecari iis, qui a Domino sunt iudicandi ut sempiterno igne cum diabolo puniantur, & habent cor impenitens, & prævidentur certissime futuri in termino, ut poenitere non possint amplius, neque ex inimicis converti in filios, de quibus disputat Augustinus: id quidem superfluum est, nec faceret Ecclesia si nosceret, nec fecit Salvator, qui novit.

Quod si quæras, quomodo hæc cohæreant cum iis, quæ scripsimus in postrema Antithesi, pro omnibus crucifixoribus orasse Dominum, clamando, *Sitio*, & dicendo, *Pater ignosce illis*? Respondeo optime cohærere omnia. Salvator enim offerens in ara crucis semetipsum hostiam & Redemptionem pro omnibus, in ea universali & misericordissima prece singulari affectu complexus est quos ex inimicis amicos, & ex crucifixoribus prævidebat futuros esse discipulos: atque ita cum oraret pro singulis solvens pretium, & instituens nostræ liberationis remedia, quantum ad horum applicationem oravit non pro omnibus Crucifixoribus, sed pro illis solum, qui erant prædestinati: atque his specialiter profuit sanguis Christi, & mors ipsius profuit; quemadmodum declarat iisdem locis S. Pater, Prosper ad ob. Gallorum, & S. Thomas 3. p. q. xx1. art. 4. ad 2., ubi etiam demonstrat omnem orationem Christi fuisse exauditam, omnemque voluntatem ipsius cum ratione conjunctam fuisse adimpletam.

Tandem obijciunt. Eatenus Christus pro omnibus mortuus est, quatenus voluntate rationis voluit una cum Patre omnes homines salvos fieri. At hæc voluntas non respicit omnes, ac singulos homines. Primo quoniam in Schola Augustini Apostolica sententia, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, accipienda est de generibus singulorum. Deinde quia hæc voluntas juxta Antiquorum placitum est in Deo duntaxat metaphorice. Rursus quia non conferuntur omnibus auxilia sufficientia ad salutem, quamquam id communiter docent illius voluntatis antecedentis propugnatores. Uterius quoniam nequit intelligi quomodo Christus sit univerforum Redemptor nisi vel quantum ad sufficientiam pretii, vel quantum ad applicationem. Primum non negat Jansenius: alterum vero juxta dicta hætenus, videtur a veritate alienum. Aut ergo subscribendum Jansenio; aut repudianda Augustiniana dogmata, probando placita Molinistarum de Redemptione æquali affectu pro hominibus universis peracta.

Resp. hæc omnia priori, eodemque responso dispelli. Ad primum fateor

fateor eandem esse de voluntate antecedenti, & de morte Christi rationem; sed voluntas illa antecedens connotat sententia nostra institutionem remedii, pretii oblationem, redemptionis virtutem: non distributionem & applicationem beneficiorum, & passionis Christi effecta, atque munera, quæ sint etiam extraneis communia. Verissimum est ergo Apostolicam sententiam accipiendam esse cum Augustino pro generibus singulorum, non pro singulis generum, si loquamur de largitione gratiarum, & præsertim de dono finalis perseverantiæ, quod Semipelagiani omnibus asseriebant esse commune. At hæc largitio non spectat ad universalem Redemptionem, sed ad illius, ut inquit ad 1. Ob. Vincentianam beatus Prosper, *proprietaem*. Similis est ad id, quod sequitur, responsio: nam voluntas antecedens est in Deo metaphorice, si comparetur ad actualem consecutionem salutis, & Redemptionis proprietatem: sincera est autem & vera, & etiam effectum suum consecuta, ut refertur ad unam causam humani generis a Domino in veritate susceptam, ad effusionem Sanguinis, ad institutionem Ecclesiæ, ad virtutem pretii, ad præparationem remedii, ad vocationem Gentium, & ad efficaciam Sacramentorum. Proximum eandem habet solutionem: siquidem conferre gratiam, aliaque Passionis Christi beneficia non spectat ad rationem universalem Redemptionis, quæ sita est in valore pretii, & institutione remedii, ideoque nec ad voluntatem Dei antecedentem: sed spectat ad applicationem, per quam qui Christo uniuntur poculo immortalitatis sanantur, aut alia a Capite spiritualis vitæ initia, vel incrementa recipiunt; in quo locum habet consequens Dei voluntas. Ad ultimum eandem responsionem adhibeto. Christum pro omnibus mortuum quantum ad sufficientiam pretii, verissimum est, & constat hoc passim affirmari a Patribus, & Theologis: necesse est autem, ut præter sufficientiam pretii ad universalem Redemptionem admittatur hujus pretii exhibitio, & institutio causæ liberationis, qua possint peccata omnia remitti, & a qua sunt penitus alieni quicunque Christo non uniuntur, nec possunt uniri; quales sunt dæmones & damnati: ut supra diximus cum D. Thoma 3.p. q.8. art.3. Si enim ad redemptionem sufficeret sola pretii sufficientia, proculdubio etiam damnati & dæmones forent redempti. Eapropter non est eadem causa reprobatorum viatorum, & diaboli, ut temere, imple, & inficite scripsit Jansenius lib.3. de Grat. Christi cap. 21. Illius ergo propositiones, absque præsidio Scholæ Molinistarum, imo & absque subsidio earum reliquarum opinionum, quæ licet probabiles, non sunt tamen ab omnibus communiter receptæ, ita a me refelluntur & profligantur.

CAPUT V.

Demonstratur Romani Pontificis circa Facta Dogmatica definitionem esse firmissimam.

EVERTENDA nunc est postrema Jansenistarum, circa Romani Pontificis in definiendis Factis Dogmaticis infallibilitatem, machinatio. Pontificem ipsum, eique tanquam supremo Pastori & Capiti conjunctam Ecclesiam proferre certissimum circa dogmata aut credenda aut rejicienda judicium, negare verbotenus non audent. Est autem Dogma, ut hoc loco accipitur, doctrina vera, vel falsa, fideique Catholicæ conformis sive repugnans, V. G. Est in Deo cum unitate substantiæ Trinitas Personarum, Verbum Patri consubstantiale est, & consimilia, quæ credere ac profiteri tenemur: sive, In Deo est una duntaxat persona, Filius est creatura, & alia hæreticorum asserta, a Catholicis singulis eliminanda & damnanda. Quæstiones autem circa istiusmodi dogmata appellari solent quæstiones juris: atque in his finiendis errare aut Pontificem aut Ecclesiam, nemo unus, nisi Ecclesiæ refractarius, affirmat.

Verfatur itaque controversia circa solas quæstiones Facti. Quæstiones hujusmodi sunt, quæ non doctrinam in se, sed ut prolatam ab homine, vel scriptis expressam, attingunt. V. G. an Sabellius negaverit in Deo plures esse personas, an in Scriptis Arii Verbi consubstantialitas impugnetur. Facta istiusmodi alia personalia dicuntur, alia dogmatica. Prioris generis sunt, quæ personam solummodo spectant, nulla facta dogmatis complexione; ut si quærat, num Sabellius revera blasphemiam illam protulerit, an Arius ipsæ scripta ediderit adversus Verbi divinitatem. Facta dogmatica appellantur, quæ simul cum dogmate sunt conjuncta: Sit in exemplo, Verbum non est Patri Omoussion in sensu verborum Sabellii, Filius non est Patri substantia similis juxta sensum Arianorum, aut Semiarianorum. Itaque in Causa Janseniana possent tres excitari quæstiones. Una, an quinque Propositiones hæresim contineant, & merito damnatæ sint: Altera, num Jansenius illarum sit auctor, & liber qui inscribitur *Augustinus* sit ab illo conscriptus. Tertia sint ne hæ propositiones jure merito proscriptæ in sensu, quem præferunt in ipso libro Jansenii. Prima est quæstio juris, sive de puro dogmate: altera quæstio facti personalis: postrema quæstio facti dogmatici.

Diximus circa primam quæstionem inter nos convenire. De secunda non agitur, nec Theologi consentire videntur. Complures in quæstionibus facti personalis censent Pontificem posse errare, quoniam hujusmodi quæstiones solent resolvi ex incertis principiis, rumore vulgi,

gi, hominum testimonio, & opinione Scriptorum. Fec mea opinio-
ne non satis castigata dicuntur. De hujusmodi enim Factis prudentissi-
mus Ecclesiæ Rector definitive pronunciare non solet. Non enim quic-
quam Ecclesiæ interest, an libri, cui titulus est *Augustinus*, sit vere
Auctor Jansenius, an Sancyranus, an alius quispiam. Sunt facta plu-
ra etiam personalia, quæ certissimis argumentis possunt definiri, V. G.
Quinque propositiones excerptas esse ex libro Jansenii. Id enim non de-
finitur solâ hominum relatione, sed examine libri ante omnium oculos
positi, & non ignoto, sed notissimo charactere procusi. Sunt ergo fa-
cta etiam personalia, in quibus Ecclesiæ judicium est penitus irrefraga-
bile; ut quando damnat hæreticum coram ac palam falsa dogmata pro-
fitentem, aut prohibet librum non sanæ, aut perniciosæ doctrinæ. Et
si aliquando animadvertit in aliquem ob indicia non adeo certa; id fa-
cit caussa prudentissimæ æconomix. Quod si dixeris nullam aliam esse
infallibilis judicii regulam, nisi Scripturam & Traditionem, quæ duo in
facto personali atque individuo minime intersunt; respondeo, etiam
Philosophum certam habere scientiam per ideas rerum & universalia
principia, quæ singularia objecta non repræsentant; attamen dum hæc
vivido sensu præsentia sunt, mens rationalis ideis illis, vel principiis
instructa, absque erroris periculo judicat hunc esse hominem, illum la-
pidem. Ita Ecclesia universalibus fidei regulis percipit solius dogmatis
veritatem; & nihilominus dum audit hæreticum, aut librum legit, vi
indefectibilis luminis judicat illum esse damnandum, hunc prohiben-
dum; nec tamen fallitur. Hæc est mea de *personalibus factis* sententia,
brevis quidem exposita, sed non obscura, ut arbitror, comparatione.
Ad facta dogmatica quod attinet; demonstrandum est, posse Roma-
num Pontificem absque periculo erroris de iis pronunciare, & definire
non solum librum Jansenii continere quinque propositiones hæreticas,
sed etiam illas hæreticas esse in sensu Jansenii, scilicet juxta doctrinam
ab eo traditam in libro, qui inscribitur *Augustinus*. Et quod dixero
de Jansenio, idem omnino tenendum est de Propositionibus Baji, &
Quenellii.

PROPOSITIO. Judicium Romani Pontificis de Factis dogmaticis nu-
per expositis est omnino infallibile.

Demonstratur 1. Ex Scripturis. Petro, ejusque successori Roma-
ni Pontifici, Jo. XXI. 17. a Christo dictum est, *Pasce oves meas*. Quo-
niam Pastori cura ovium commissa est; non tantum Pastor debet salu-
tiferas a veneficis herbis secernere, verum etiam arcere gregem a pa-
scuis, ubi germina veneno imbuta nascuntur. Ex quo Romanus Ponti-
fex sit Pastor Ecclesiæ, consensu Jansenistarum, sine erroris periculo
distinguit *inter herbam & herbam*, idest, inter dogma Catholicum &
dogma hæreticum, ne oves fallaci, & venefica doctrina pascautur.
Ergo debet certissimo judicio distinguere *inter pratum & pratum*, ubi

herbæ nascuntur, idest, inter libros & libros, in quibus dogmata continentur, & dignoscere ubi salubria inveniantur, ubi autem venenata ac pestifera. Itaque non tantum definiri potest propositionem aliquam in se esse hæreticam, verum etiam esse hæreticam, ut traditur in hoc libro. Imo quemadmodum magis dignoscitur herbarum salubritas & venenum, si advertitur, quibus in pascuis, sylvisque nascuntur: ita melius patefcit falsitas aut veritas dogmatis, si attenditur doctrina libri, unde scatet, & germinat.

Similiter Petro, & Successoribus ejus dictum est Mat. xvi. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalebunt adversus eam*, scilicet nec per falsa dogmata hæreticorum, nec per Tyrannorum persecutionem. Ex quo portæ inferi non possint adversus Ecclesiam prævalere falsis dogmatibus, consequens est hujus Ecclesiæ Pastorem in definitione dogmatum falli non posse. Igitur cum prævalere non valeat contra sensum & doctrinam universalis Ecclesiæ doctrina ac sensus privati Scriptoris, sequitur summum Ecclesiæ Rectorem in pronunciando de sensu ejusdem Scriptoris decipi atque errare non posse.

Rursus: Quod olim præscriptum est Israelitis Deut. xvi. 18. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & judicium inter portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem*. Illud inquam, præceptum nunc etiam viget: nam, ut perfectum sit Ecclesiæ regimen, debet esse Judex unus, atque supremus. Fuit inter nos olim ambiguum judicium de quinque Janseii Propositionibus. Disputatum in Galliis, in Belgio, & ubique terrarum, & audivimus inter portas verba *Judicum variari*. Ventum est ad Apostolicam Sedem, & ad locum, quem elegit Dominus, ad *Judicem*, qui fuit illo tempore, ad Innocentium X., neque ad hunc tantum, etiam ad Alexandrum VII. Innoc. XII. & Clementem XI. Hi autem quinque Propositiones damnarunt, & damnatas esse in sensu Janseii declaraverunt. Igitur *indicarunt judicii veritatem*.

Non est quid huic argumento respondeant, nisi Judicem ad hanc controversiam dirimendam esse, non Romanum Pontificem, sed universam Ecclesiam: ideoque non defuere qui in causa Janseii & Quenellii a sententia Pontificis appellarunt ad futurum Generale Concilium. Sed audacter nimium. Primo enim quorundam sententia de appellatione a sententia Pontificum ad Concilia, & de infallibilitate Romanæ & Apostolicæ Sedis dependenter ab aliorum Episcoporum approbatione, licet tanta animositate tantoque argumentorum apparatu a nonnullis propugnatur, falsissima est, ut alio in loco probabitur. Nam in præ-

præsentia sufficit asserere cum Augustino cap. ult. librorum ad Bonifacium, rarissimas extitisse hæreses, propter quas damnandas opus fuerit *congregatione Synodi*: quod confirmatur perantiqua Ecclesiæ consuetudine, cum damnaverint Pelagianam hæresim Innocentius & Zosimus, errores Berengarii Leo IX., Gilbertum Porretanum Eugenius III., atque, ut alios mittam, articulos Baji Pius V., & Urbanus VIII.

Præterea dato, nunquam tamen concessio, licitam esse istiusmodi appellationem, ea locum non habet in causa Janfenii, aut Quenellii: Quando enim major Ecclesiasticorum pars subscribit decretis Pontificum, etiam si nonnulli repugnent, etiam juxta recentiorum Gallorum doctrinam nobis, quod ad hanc materiam attinet, adversantem, locus non est hujusmodi appellationibus. Alias nullius hæresis causa finita esset, cum nulli hæresi defuerint patroni & pervicacissimi defensores: quorum tamen non obstante repugnantia, quis non dixerit aut Arianorum, aut Donatistarum, aut Pelagianorum, aut aliorum hæreticorum dogmata fuisse proscripta concordissima Ecclesiæ Catholicæ auctoritate? Atqui judicium Romani Pontificis de Baji, Janfenii, & Quenellii assertionibus, si paucos refractarios excipias, ab universa Ecclesia receptum est, ut diximus primo capite hujus Dissertationis. Ergo dato etiam, & non concessio, quod fas esset a definitione Pontificis appellare ad Concilium, id nequaquam licitum est Janfenistis: atque, ut Augustinus scribit loco nuper laudato, *audacter istorum superbia . . . hanc gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur.*

Ut modo ad propositionem nostram revertatur oratio, Pontificem, nec non Concilia ab ipso approbata, in definiendis factis dogmaticis nunquam falli, demonstratur secundo ex praxi vetustissima, qua in damnatione hæresum simul damnati sunt illarum auctores, nunquam questione facti a questione juris distincta. Etenim in Concilio Ephesino Sess. 1. art. 4. legimus, *Anathematizamus omnes hæreses Arii, Eunomii, & Nestorii, & eorum qui dicunt carnem Christi fuisse de Cælo.* Concilium Constantinopolitanum primum præcepit Theodoro non solum ut doctrinam Nestorii, verum etiam ut Nestorium ipsum damnaret, feriens eodem anathemate ejusdem Nestorii dogmata, epistolæ, & personam. Martinus V. in Synodo Constantiensi sess. ultima præcepit, ut omnes non tantum profiteantur jure, ac rite damnatas fuisse hæreses Joannis Us, Wiclefi, & Hieronymi de Praga, sed horum quoque personas, libros, & documenta. Sunt autem in Historia Ecclesiastica exempla id genus innumera. Igitur Ecclesia non solum propositiones, & dogmata, sed etiam personas, librosque condemnat.

Insuper probatur thesis nostra factis Dogmaticis Janfeniano, & Quenelliano similibus. I. An in tribus Capitulis, idest in scriptis Theodori

dori Mopsuesteni, Theodoretī adversus Anathematismos Cyrilli, & in Epistola libe ad Mariū Persam contineatur Nestoriana hæresis, quæstio facti Dogmatici est, & tanta contentione agitata, ut non solum adversarios haberet Episcopos plurimos, verum etiam diu Vigilius Papa sententiam dicere detrectaverit, veritus ne fraude Origenistarum elevaretur Synodi Chalcedonenſis auctoritas; & nihilominus tria illa Capitula damnata sunt a V. Synodo can. 12. 13. & 14. ab ipso Vigilio in *Judicato* anni 548. & in Epistola ad Eutychium Archiepiscopum Constantinopoleos, in qua etiam quintam Synodum approbavit, atque a Pelagio successore Vigilii, & Joanne III. in Dissert. de V. Synodo demonstrat Eruditissimus Cardinalis Norſius. Neque trium Capitulorum damnatio personas auctorum directe spectat, (excipe Theodorum Mopsuestenum,) sed textum, doctrinamque eorundem, uti colligitur ex verbis prædictorum canonum, probatque in suo Documento Pastoralī P. 4. cap. x. Illustrissimus Archiepiscopus Cameracensis. Potest ergo ratione consimili tam Pontifex, quam Generale Concilium pronuntiare certum firmissimumque judicium de propositionibus Jansenianis, etiam ut in textu scriptorum Jansenii verbis aut expressis, aut æquivalentibus comprehenduntur.

Secundo, ut ex multis alterum producam exemplum; in Synodo Lateranensi celebrata anno 649. damnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, alique Monothelitæ, *ex temerariis ipsorum scriptis juxta Apostolicam sententiam, Ex ore tuo te judico, & Ex verbis tuis Justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*: quemadmodum Maximus Aquilejensis exoraverat summum Pontificem Martinum I. libique canone XVIII. anathemate percussi sunt nefandissimi hæretici, *cum omnibus impiis eorum conscriptis usque ad unum apicem*. Et si plura exempla desideras, vide citatum Documentum Ducis, & Præſulis Cameracensis, Honoratum Tournely de Ecclesia q. v. art. 3., atque ut domesticum Scriptorem aliquem proponam, eximium virum Joannem Laurentium Czepanski in Controversiis de Ecclesiæ Regimine.

Uterius demonstratur propositio rationibus Theologicis. Quorum sit I. Romanus Pontifex infallibilis est in Canonizatione Sanctorum. At sicuti quæstio Dogmatica est, propositionem aliquam esse hæreticam; factum vero dogmaticum, hæresim hujus propositionis contineri in hoc libro; ita dogma est viros eximie virtutis post mortem cultu & veneratione dignos esse, factum autem, eximiam virtutem in hoc uno splendescere. Si ergo in Canonizatione Sanctorum Pontificem credis esse infallibilem, quare titubas, eundem falli in definienda doctrina hujus libri? Quod si dixeris, nec in Sanctorum Canonizatione Pontificem infallibilem esse; aliorum, nostraque confutatione alibi revinceris. Si autem reponas in Sanctorum Apotheosi haberi testimonium miraculorum, quæ cum patrari non valeant nisi divina virtute,

cer-

certissimum exhibent veritatis argumentum ; valet adhuc nostra ratiocinatio . Nam si dogma est , opus divina virtute patratum esse veræ fidei , & virtutibus conjunctum etiam sanctitatis confirmationem : quod hoc individuum opus sit factum superna virtute , spectat ad *Factum* . At in Canonizatione Sanctorum Pontifex definit hoc individuum opus patratum esse sola virtute Dei . Ergo definit quod spectat ad *actum* .

Sit ratiocinatio altera . Textus , qui continetur in Canone aliquo , E. G. in quarto sessionis sextæ Tridentini Concilii , est Dogmaticus , quoniam proponit doctrinam de Gratia & libertate . Igitur textus libri Jansenii pertractantis de libertate & de gratia erit consimili ratione Dogmaticus . Atqui impium , horrendumque est asserere posse Ecclesiam falli in conferenda doctrina quæ continetur textu illius Canonis : Ergo execrabilis pariter error est affirmare , quod Ecclesia possit errare in condemnanda doctrina , quam textus hujus libri complectitur . Futilis autem , & prorsus inepta est responsio Jansenianorum , quod ille textus sit brevior , iste longior & implexus . Nam primò hic quoque textus fusus ac perdifficilis de gratia & libertate pertractat : est ergo dogmaticus . Deinde librorum Augustini contra Pelagianos textus nonne est longior Janseniano , & tamen Jansenistæ fatentur illum fuisse ab Ecclesia jure , & rite probatum ? Præterea sensus Jansenii operis sine ulla ambiguitate percipitur ex paucis verbis librorum de Grat. Christi , ubi statuit systema victricis delectationis tollentis libertatem , ut demonstravi cap. i. Scripsisset itaque Jansenius longe ampliora volumina ; non posset quinque propositiones millenis aliis operiri .

Accedit tertia ratio . Ideo Janseniani nolunt fateri propositiones recte fuisse damnatas in sensu Auctoris , quoniam contendunt talem esse sensum Augustini , ideoque Constitutiones editas contra Jansenium , & Quenellum contrarias esse definitionibus Pontificum , qui probarunt S. P. Augustini de Gratia doctrinam . Si revera contrariæ forent , quod vidimus esse a veritate alienum , versarentur circa eandem materiam , alioqui nulla esset hujusmodi contradictio . In rebus igitur ad eandem materiam spectantibus Jansenistæ volunt Ecclesiam fallibilem , atque infallibilem in approbatione doctrinæ Augustini : fallibilem in condemnatione doctrinæ Jansenii . Quorsum hæc monstra , & pugnantium animorum levitas , atque inconstantia ? Plura hujus generis argumenta vide apud nostrum Paludanum prima parte Apologiæ cap. x. , & sequentibus .

Quarta ratio est hujusmodi . Librum a Spiritu Sancto veritatem inspirante dictatum esse divinæ auctoritatis , & recipiendum in Canone , est dogma fidei ; hunc librum , E. G. Judith , aut Sapientiæ , aut alium similem afflante Spiritu Sancto fuisse conscriptum , est quæstio Facti dogmatici . Si in hujusmodi definienda quæstione Christi Ecclesiæ errori quandoque subjicitur ; quomodo Galasius Papa in Cap. *Sancta Roma-*
na ,

na, quomodo Tridentini PP. Sess. iv. præfatos libros decernunt esse Canonicos, neque de hujusmodi definitione musitat ullus Catholicorum? Respondebunt Janenistæ decreta istiusmodi firmari Veterum Patrum traditione. Bene habet. Veteres autem unde hos libros acceperunt esse divinos? Profecto ab Apostolis. Hi vero unde? Certe Spiritu Sancti assistentia donati & libros veteris Testamenti a Synagoga receptos, & aliquos qui non sunt in canone Hæbreorum, & plures novi Testamenti tunc temporis editos, & hos quidem sine horum traditione, tanquam divinæ auctoritatis receperunt. Insuper nego non esse Traditionem in Ecclesia, qua possit judicari de sensu libri Janenii. Est perantiqua traditio, & divinarum quoque Scripturarum auctoritas, dari liberum arbitrium: hujusque traditionis intelligentiam certissimam habet Rector universalis Ecclesiæ: Vi autem hujus intelligentiæ, oblato sibi libro Janenii, potest irrefragabili judicio pronunciare sparsam in ipso libro doctrinam esse libero arbitrio contrariam.

Sequitur quinta ratio. Ecclesia damnare potest aliquam propositionem eo quod ex verbis ipsius potest judicium ferre an obvius illius propositionis sensus sit falsus. Sed etiam judicare potest de doctrina alicujus libri ex verbis, ac textu ipsius. Igitur potest Ecclesia damnare etiam alicujus libri doctrinam.

Postrema ratio moralis est hujusmodi. Est necessaria disciplinæ, & regimini Ecclesiæ divini Spiritus assistentia tam in damnando novo aliquo dogmate, quam in expendendo, & qualificando scripto, ex quo illud derivamus. Nam occasio subversionis & scandali, quæ præberetur fidelibus, si Ecclesia propositionem falsam definiret ut veram, exhiberetur etiam, si hæreticum librum tanquam catholicum approbaret. Itaque si Janeniani fatentur irrefragabile esse pronunciatum Ecclesiæ circa aliquam propositionem veram aut falsam; & illud fateantur necesse est, non decipi Magisterium Ecclesiæ circa doctrinam librorum, ex quibus propositum dogma deducitur.

His argumentationibus ex Scripturis, ex Historia Ecclesiastica, & ex ratione depromptis duas alias extrinsecas superaddo, unam ex doctrina Cleri Gallicani, & alteram ex scriptis ipsorum Janenistarum. Obortis enim in Sorbona circa Propositiones Janenii dissidiis, Synodus Parisiensis anno 1650. Epistolam ad Innoc. X. subscriptam ab Episcopis LXXXV. dedit, in qua hæc leguntur: *Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solemnis Ecclesia mos, quem Fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat.* Infra: *Expertæ est nuper Beatitudo tua, quantum Apostolica Sedes in Gemini Ecclesiæ Capitis errore prostigando valuerit auctoritas: continuo sedata est tempestas, atque ad Christi vocem, & imperium venti, & mare obedierunt.* Item: *Flagitamus Beatissime Pater, ut clara firmaque de propositionum istarum sensu prolata sententia, caliginem omnem discutias, animos fluctuantes*

Fuantes componas, dissidia prohibeas, Ecclesie tranquillitatem, splendoremque restituas. Hæc est Cleri Gallicani ante damnationem propositionum Janfenii erga Apostolicam Sedem observantia.

Damnatis per Innocentium quinque Propositionibus, quanto plausu summi Pontificis constitutio in Galliis fuerit recepta, demonstrat Epistola xxx. Episcoporum ad eundem Innoc. data die 15. Junii an. 1653. In qua gratulantur accidisse, *ut quemadmodum ad Episcoporum Africa relationem Innocentius I. Pelagianam hæresim damnavit olim, sic ad Gallicanorum Episcoporum consultationem hæresim ex adverso Pelagianæ oppositam Innocentius X. auctoritate sua proscripserit.*

Hactenus videri potest quæstionem in solo dogmate versari. Veruntamen ubi post Innocentii decretum Janfenistæ spargere cœperunt quinque propositiones in sensu Auctoris non fuisse proscriptas; Clerus Gallicanus die 28. Martii anno 1654. iterum hæc ad Pontificem conscripsit: *Nos in hac Urbe Parisiensi congregati censuimus, & per Epistolam Encyclicam his literis adjunctam declaravimus, Propositiones illas & opiniones esse Cornelii Janfenii a Sanctitate vestra damnatas disseis & manifestis verbis. Quam enim auctor ille usurpatione privata novam doctrinam sub specie veteris inducebat, necessum fuit ut Apostolica Sedes iudicio lato ex publica & antiqua traditione refelleret.* Rursus tentantibus Janfenistis Innocentii Rescriptum eludere facta distinctione quæstionis juris & facti, Galliarum Antistites Synodali Epistola Alexandrum VII. Successorem Innocentii anno 1656. certiores reddiderunt, declarantes se firmissime credere, *Doctrinam Janfenii, quam opere suo ille explicavit in propositionum confixarum materia, Pontificia Constitutione fuisse damnatam.* Id vero postquam Alexander absque ulla ambiguitate Kalendis Novembris ejusdem anni defini- vit, quanta reverentia Galliarum Præsules Pontificiam Constitutionem susceperint, constat ex iteratis Epistolis ad eundem Pontificem, atque ex Synodalibus Comitibus anni 1661. & 1675. Quæ omnia, cum legi possint eruditis notationibus illustrata in Controv. 17. memorati P. Joannis Laurentii Czepanski, nec non postrema Parte Documenti Pastoralis Archiepiscopi Cameracensis, nos brevissima narratione complectebamur.

Tandem confessione suorum Janfeniani revincuntur. Ipse Janfenius extremis Tabulis de Opere suo hæc protulit: *Si Romana Sedes aliquid mutare voluerit, sum obediens filius;* atque cap. 29. libri Proœmialis scripserat: *Mibi constitutum erat, eandem quam ab infantia secutus sum, sensuum meorum ad extremum spiritum usque, ducem sequi Romanam Ecclesiam, & beatissimi Petri in Romana Sede Successorem. Super illam Petram edificatam Ecclesiam scio. Quicumque cum illo non colligit, spargit, apud quem solum incorrupta Patrum*

servatur hereditas. Quidquid ab ista Petri cathedra, in cujus communione a teneris vixi, & porro vivere & mori fixum est, ab isto Christi Domini nostri Vicario, ab isto Ecclesia Christiana univérse Capite, Moderatore, Pontifice præscriptum fuerit, hoc teneo: quicquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo. Sequantur ergo Jansenistæ Romanam Ecclesiam non solum dogmatum, sed etiam sensuum suorum judicium proferentem: atque ne dispergant, dum volunt colligere, quicquid ipsa improbat, improbant, & anathemate damnant quicquid damnat.

Antonius Arnaldus fatetur quædam esse *Facta*, quæ spectant ad *Traditionem*, nullo pacto conjuncta cum illo pronunciato Theologorum, qui voluit Ecclesiam non esse in factis dijudicandis immunem ab erroris periculo. Idem scribit Vallonius, & Defensor Silentii obsequiosus, aliique sectæ homines, apud Ill. Archiepiscopum Cameracensem P. 1. & 3. Verum est, quod negant id de Facto Janseniano valere. At e suismet positionibus refutantur. Docent enim facta quædam absque erroris periculo dijudicari, quoniam *dici plane & omnino non potest hujusmodi facta non esse revelata*, cum habeant cum perpetua Traditione vinculum connexionis. Sed, ut paullo ante dicebam, est in Ecclesia derivata a Patribus traditio circa libertatem & gratiam, a qua Traditione num defleat sensus Jansenii optime debet percipere Magistra veritatis Ecclesia. Igitur in dijudicando Facto Janseniano erit ab omni periculo Apostolica Sedes immunis.

C A P U T VI.

Ad ea, quæ obijciunt Jansenistæ, responsio.

STAUUNT nunc aciem, ut evertant superius dogma, Sectarum. Ac primo texunt catalogum Scriptorum, qui affirmarunt judicium Pontificis in dirimendis quæstionibus facti esse obnoxium periculo erroris. Quod tradunt Cardinalis Turrecremata lib. 2. de Ecclesia cap. 46. Bellarminus lib. 4. de Summo Pontifice cap. 12. Petavius lib. 1. de Penitentia publica cap. 1. & alii Scriptores innumeri. Verum respondendum est, opinionem istorum veram tantummodo esse in quæstionibus facti personalis; neque in omnibus, sed in iis duntaxat, in quibus crimen aut error alicui personæ tribuitur ex sola hominum relatione, quemadmodum in damnando latrone e sola depositione testium posset errare Iudex. At plura sunt facta, etiam personalia, quæ cum certis indicis dignoscantur, non solum infallibilitatem fidei habere possunt, sed etiam naturalem evidentiam, ut dum attente perlegens librum aliquem, in eo video propositionem expresse conscriptam, quemadmodum

dum habet iudex evidentiam de homicidio latronis, si viderit perspicue illum infligere vulnera, & hominem interficere. Ita neque in hac questione facti, *An quinque propositiones sint in Jansenio*, dici potest Ecclesiam errasse, cum librum viderit, legerit, assidueque examina-
eribraverit. Quamquam huic definitioni, *Propositiones istae in sensu, quem habent, damnatae, excerptae sunt e libro Jansenii*, non assenti-
mur assensu naturali, sed fidei, ob hæreticum sensum singulis hæren-
tem; quem talem esse definit Ecclesia non ex verbis expressis, aut æqui-
valentibus, sed ex dogmate in talium verborum significatione con-
tento: idest, quia ex libro illo derivatæ creduntur, non tantum quoad
verba, sed etiam, & præcipue quoad sensum verbis singularum pro-
positionum expressum. Ad summum ergo posset errare Ecclesia in fa-
cto tantum historico: quale foret, hunc librum E. G. revera fuisse a
Cornelio Jansenio conscriptum; id vero prudentissime supponit ex no-
mine quod præfert Auctoris, ex hominum consensu, ex Jansenista-
rum ipsorum confessione.

Reponunt Jansenistæ. At Innocentius X. & Alexander VII. quin-
que propositiones damnarunt ex sola relatione quorundam Episcopo-
rum Galliarum. Est ergo hæc questio facti, in qua potuit Ecclesia in er-
rore versari. = Respondemus splendidissime Jansenianos mentiri; nam
post consultationem Episcoporum Galliarum, adhibitam Romæ diligen-
tiam, qua major desiderari non poterat, librosque Jansenii maturo
examine fuisse lustratos, manifestum est ipsorum Romanorum Pontifi-
cum testimonio, & rerum gestarum narratione in priori capite hujus
disquisitionis præmissa.

Inquiunt, longiorem esse librorum Jansenii textum, nec videri
verisimile Pontifices hujus Scriptoris mentem penitus fuisse scrutatos.
Verum hæc sunt triplici responsione jam contracta & illisa. I. quia non
plura scripsit Jansenius magno Protoparente Augustino, cujus de gra-
tia doctrinam Romana tenet Ecclesia. II. quia sensus Jansenii sua sponte
ex iis, quæ docet de superiori delectatione injiciente vinculum liberta-
ti, evidentissime erumpit. III. quia per biennium selecti Theologi uni-
versum Jansenii Opus accurate versarunt: neque ad omnia illius Au-
ctoris placita directe spectat animadversio Censuræ, sed ad quinque
positiones obvias, certisque capitibus coarctatas.

Contendunt insuper Jansenii gregales illius sensum non aliunde
disquirendum, nisi ex rigidissimis regulis ac præceptionibus artis cri-
ticæ. Respondemus autem bellam hanc esse lusionem. Ars enim Cri-
tica tradit quædam regulas ad dijudicandam germanitatem, ætatem-
que Scriptorum, quæ disciplinarum sunt instrumenta; & nihil valet
ad pronuntiandum de Scriptorum illorum veritate, doctrina, & or-
thodoxia. Sic regulis Critices, nempe ponderatione stilii, notarum
chronologicarum, contextuum, formæ disputationis, Synchrono-

rum Auctorum, inquiri num Pœmander sit genuinum opus *Mercurii*, an prodierit primis Christianis sæculis, an Dionysio Areopagitæ libri de Divinis Nominibus sint accensendi, num Augustinus aut Gennadius scripserit Opus de Ecclesiasticis Dogmatibus, an Inscriptio hujus Numismatis, aut lapidis his aut illis Consulibus quadret, & consimilia plurima. Id vero quid, ut iudicium feras an in Opere *Mercurii* sit Catholica de Trinitate Doctrina, sive in libris Dionysii tradatur Verbi Divinitas, sive in eo, qui inscribitur de Theologicis Dogmatibus extant vestigia Pelagianismi, sive in hoc ære vel marmore sint aureæ latinitatis vocabula? Hoc te non Critica docet, sed vel dogmatum scientia, vel ars disputandi, vel grammatica, vel alia demum facultas, ad quam inquisitio illa pertineat. Ergo ex præceptionibus Criticis, v. g. ex collatione *Martini Gallici*, disquires num Jansenius scripserit librum, *Augustinus*: ex Epistolis agnosces an Bajonæ editus, an limatus Ypri. Doctrinam ab eruditione Theologorum, & Orthodoxiam a iudicio Apostolicæ Sedis perquiras, necessum est.

Persistunt obiectare Janseniani distinctionem duplicis Facti, quorum unum dicatur Personale, aliud Dogmaticum commentationem esse recentiorum Scholasticorum, atque antiquioribus Theologis incomperatam. Respondemus ex adverso, primum hanc distinctionem non esse adeo novam, ut iactitant, cum in terminis tradatur etiam a Clero Gallicano in libro, cui titulus *Relations des Deliberations du Clerge de France*, ante plures annos conscripto. Dicimus præterea, quod etsi hæc distinctio sub iis verbis non invenitur in Antiquorum lucubrationibus, frequentissima est tamen, si rei significatio attendatur, eo quod non tantum dogmata, sed etiam hæreticorum libri, librorumque doctrina quovis Ecclesiæ sæculo proscripta fuerint. Addimus, omnes hæreses quasdam intulisse quæstiones, quibus diligentius Catholica Fides defenditur; ac talem esse quæstionem de Factis dogmaticis.

Affirmant Jansenistæ, Factum, de quo controversitur esse factum quoddam decemseptimi sæculi, nullatenus dirimendum per vetusta Ecclesiasticorum dogmatum traditione. = In promptu autem responsio est, novum quidem esse factum istud, si spectetur scriptio libri, & propositionum enunciatio, quo sensu nova fuit quælibet hæresis cum primum cæpit vulgari. Non est autem novum comparate ad doctrinam Fidei, cum repugnet dogmatibus perpetuo in Ecclesia explicite, aut saltem implicite creditis.

Producunt exemplum Vigiliæ Papæ, qui olim tria *Capitula* decretorio iudicio probavit, quæ postea damnavit quinta Synodus: ideoque aut iudicium Vigiliæ, aut iudicium quintæ Synodi circa Factum Dogmaticum falsum erit. = At istud argumentum contra Jansenistas retorquetur. Enim vero, ut diximus, iudicium a V. Synodo, & a Romano Pontifice de tribus *Capitulis* prolatum est omnino irrefragabile

bile & firmissimum, & tamen versatur circa Factum Dogmaticum. Igitur neque Synodus Oecumenica approbata a Pontifice, neque ipse Pontifex errori unquam subicitur in dirimendis Factis Dogmaticis. Jam vero quod asserunt Vigilium Papam tria *Capitula* approbasse, falsum est penitus. Concilium Chalcedonense in suas Sedes restituerat Theodoretum atque Ibam, posteaquam implum Nestorium damnauerant; neque in ea Synodo dogmaticæ tria *Capitula* discussa sunt. Cum ergo de trium *Capitulorum* damnatione ageretur, Vigilius Papa veritus ne contra definitionem Chalcedonensis Concilii e suis Sedibus Theodoretus exturbaretur, haud ignorans inimicorum ejus machinamenta, prudentissime obstitit: & cum anno 548. scripsit *Judicatum*, & tria *Capitula* damnavit, adjecit clausulam, *Salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonensis*. Ob eandem causam die 14. Maji anno 553. damnatis a V. Synodo Tribus *Capitulis*, timens aliquid fuisse innovatum in Causa Theodreti, & Ibæ, quos Synodus Chalcedonensis pristina decoraverat dignitate, edidit adversus Quintam Synodum *Constitutum*. Ceterum ubi Vigilio compertum est, nullum a Sinodo V. anathema pronuntiatum contra Personas Theodreti & Ibæ, sed tantum adversus istorum scripta; solus enim Theodorus Mopsuestenus duodecimo Synodi anathematismo cum suis scriptis damnatur: Vigilii Synodum, simulque trium *Capitulorum* condemnationem firmavit. Animadvertas hoc loco, magna fraude Apologistas Jansenii scribere eandem causam fuisse Theodori, & duorum aliorum Episcoporum, ut inferant Theodoretum & Ibam a Synodo Chalcedonensi absolutos, & a V. Synodo fuisse damnatos. Est enim una, eademque Causa in quantum spectat ad doctrinam trium *Capitulorum*, non quantum atinet ad trium Episcoporum personas.

Rursus opponunt Jansenistæ factum Honorii, quod potest hac, vel consimili argumentationis forma proponi. Habemus judicium Ecclesiæ in questione Facti Dogmatici Janseniano simillimi fallax & erroneum in Causa Honorii, quem Sexta Synodus tanquam Monothelitam damnavit, non ex aliquorum relatione, sed ex Epistolis ejusdem Honorii ad Sergium. Etenim quemadmodum olim instituta fuit questio, an hæresis asserentium unam in Christo voluntatem contineretur in Epistolis Honorii; ita nunc controversitum an sensus hæreticus quinque propositionum contineatur in libro Jansenii. At in priori questione falsum judicium protulit Synodus Oecumenica. Potuit ergo similiter falli in hac de facto Janseniano questione Romanus Pontifex.

Respondeo questionem de anathemate dicto adversus Honorium perplexam esse, nullatenus tamen suffragari Jansenii Apologisticis. Onuphrius Panvinus, Baronius, Severinus Binius, & alii permulti arbitrantur Acta Sextæ Synodi fuisse falsata, nec levi ducti ratione, sed argumentationibus plurimis in libris de Incarnatione proponendis.

Dila-

Dilabatur, juxta horum sententiam, prædicta argumentatio: neque enim verum est Sextam Synodum dixisse anathema Honorio, quod narrare nequaquam prætermisissent Theophanes & Gregorius Monachus Græcus, qui ex autographis voluminibus gesta in hac Synodo literis consignantes Honorii damnationis non meminerunt. Censent alii damnatum a Sexta Synodo Honorium, non quod hæresim Monothelitarum in Epistolis ad Sergium docuerit, sed quod hæresi illi quodammodo indulserit, non satis prudens in fovenda familiaritate cum Sergio, neque in oppugnanda hæresi nimis sollicitus. Atque in hac pariter sententia argumentatio illa exarescit. Potest enim probari ingenua fides Honorii, tametsi non probetur Oeconomia. Nonnulli cum Turrecremata lib. 2. de Eccl. cap. 93. putant Concilium revera errasse in questione facti: sed neque hæc responsio juvat Jansenistas; quoniam eo loco Turrecremata scribit, ideo Patres fuisse deceptos, quoniam de Honorio judicarunt, non ex ejus Epistolis (in quarum una de duplici in Christo voluntate altum habetur silentium, in altera Honorius Sergium tantummodo hortatur, ut devitet vocabuli novitatem; & consequenter neque una, neque altera Epistola poterat sensum Honorii demonstrare:) sed pronunciarunt judicium *ex falsa informatione*, & *ex falsis rumoribus*. Unde ad summum sequitur potuisse Ecclesiam errare in definienda Facti Jansenii questione, si rigidiori Censura judicium pronunciasset ex sola quorundam Episcoporum relatione; quo in casu Factum diceretur historicum, non Dogmaticum. Petitidier scribit questionem Honorii ad hanc minime pertinere, quoniam Honorii Epistolæ non continent judicium Pontificis definientis ex Cathedra, & docentis universalem Ecclesiam; sed commentis tantum Constantino-politanos præfules. Judicium vero de propositionibus Jansenianis, definitivum esse, publicum, universale, & Apostolicis Censuris communitum, nullus ignorat. Noster demum Desirat in *Honorio Vindicato* probat judicium Sextæ Synodi ferire Epistolâs Honorii male in Græcam linguam translatis, non latinum exemplar; sed de Honorio alibi.

Adhuc Jansenistæ argumentantur. Hæc enunciatio: *Quinque propositiones hæresim continentes damnatæ sunt in sensu Jansenii*, æquivalet his duabus, *Quinque propositiones hæresim continent*, &, *Quinque propositiones sunt in libro Jansenii*: quarum prima est purum dogma, altera purum factum. Igitur judicium de hac postrema ambiguum & incertum est, etiam prout primæ conjungitur; quicquid enim de se est dubium, ubicumque ponitur, dubium incertumque est = Resp. nego consequentiam; primo quia etiam de puro facto, quod non pendet a sola hominum consultatione & relatione, quale est in hoc libro, quem omnes videre ac legere possunt, contineri hereticam aliquam propositionem, est mea sententia Pontificis judicium irrefragabile,

gabile & invictum, præsertim si Fidelibus proponatur credendum; & juramento confirmandum. Deinde licet hæc propositio, *Quinque illi articuli extant in libro Jansenii*, solitarie & divisim accepta non esset objectum certæ & invariabilis definitionis; est tamen, si cum priori, idest, cum dogmate conjungitur. Nam si dixerò, E.G. *Christus non est Deus & homo juxta sensum Nestorii*, hæc satè enunciaticæquivalet duabus, *Christus non est Deus & homo*, &, *Christum esse Deum & hominem docuit Nestorius*. At quoniam prima Propositio est dogma fidei secundum impiam doctrinam Nestorii, non debet utraq; accipi solitarie, sed conjunctim; atque hoc pacto accepta redolet dogma firmissime Apostolica auctoritate damnatum. Atque ex dictis reliqua omnia Jansenianorum objecta in nihilum recidunt.

CONCLUSIO:

Postrema hac dissertatione universa Janseniana Hæreseos machinæ evertitur. Prolatas a Jansenio quinque Propositiones, prædamnatas ab Augustino, digna Censura proscriptas, ac suprema auctoritate anathematizatas, quantum patiebatur ingenium, otiumque nostrum, demonstrare curavimus. Neque est, cur moremur studentium juvenum progressionem refellendo etiam defensores *obsequiosi silentii*; eos scilicet, qui *Formulario* subscribunt simulatione & hypocrisi, inter eos animo a Jansenii sensu non alieni. Hi quippe errorem obtundunt sola fallaci opinione, quod Ecclesia in quæstione Facti Janseniani dirimenda potuerit errare. Id verum non esse hætenus commonstravimus. Sed, etiamsi hac in re Apostolica Sedes obnoxia esset errori, quod ab omnium mente avertat Spiritus veritatis, non est quomodo homines isti excusare se valeant. In *Formulario* exhibentur quinque propositiones, ut excerptæ ex libro, cui titulus *Augustinus*, & damnatæ in sensu ab Auctore intento, absque ulla ambiguitate verborum; ita ut mendacissime profiteatur obedientiam Ecclesiæ quisquis hoc idem jurejurando confirmare detrectat. Sed & seipsos obstringunt gravissimo perjurii crimine: quoniam Alexander VII. veram, ac totalem obedientiam se velle declaravit; nec aliquam in tam gravi negotio exceptionem seu restrictionem unquam admittiturum: uti testatur in *Bulla Vineæ Domini* data anno 1705. Clemens XI. Si autem hunc in exponenda Prædecessoris sui mente, vel in damnanda hac nova jurandi methodo, similiter errasse autumabunt; videant se Pastori universalis Ecclesiæ hoc etiam denegare, quod definire valeat quale sit licitum, & quale illicitum Juramentum. Si autem hoc non audeant asserere; abstineant prorsus a Juramento, quod Pontifex perniciosum, & impium esse declarat. Nec Pontifex tantum, sed & Theologi prorsus omnes; necnon & Secta Janseniana quamplurimi, qui ceteris perjurii crimen obijciunt.

Nescio

376 De Theologicis Disciplinis Liber XVII.

Nescio tamen, an istorum pervicacia illorum superet impietatem. Meminerint scriptum in lege Domini, Exodi xx. 7. *Nec enim habebis infan-tem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra: quod & Gentes tanquam Deorum Oraculum apud Herodotum serva-
verunt:*

Αὐτὸ ἵπαι τὰς ἐν ἀνθρώποις, ἐν ἑστὶ χυμῶ,
Οὐδὲ πιδῶ. ἀρετῆς δὲ μετρίχεται οἷον τὰς
Ζυμμήσας ὁλίγῃ γυνὴ, καὶ ὅλα πάντα.

Idest,

*At Jurejurando quodam est sine nomine proles;
Trunca manus, & trunca pedes; tamen impete magno
Advenit, atque omnem vastat stirpemque, domumque.*

Legant & Zachariæ Prophetiam cap. v. vers. 3. & 4. Ego namque ut li-
brum ad extrema perducam, & novissima conferam primis, hæc,
aliaque scripta omnia Romanæ Ecclesiæ Pastori & Capiti omnino subji-
ciens Pelagianam, Semipelagianam, Lutheranam, Calvinianam,
& Jansenianam hæresim, ceterasque omnes damno atque anathemati-
zo, non *obsequioso* Jansenistarum silentio, sed manifesta confessione,
sincero corde, ac simplicissimo, apertissimo, purissimoque jurejurando.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS OCTAVUS

*Complectens Scholastica Commentaria in
quædam Epigrammata divi Prosperi
circa divinorum Auxiliorum ad sin-
gula bona Opera necessitatem.*

HÆRESIBUS adversus Christi Gratiâ, & humani arbitrii libertatem, quantum instituti nostri ratio postulabat, hætenus refutatis, progredimur ad illas quæstiones resolvendas, in quibus exerceri solent disputantium Scholasticorum ingenia, & quæ præsertim spectant ad ejusdem Gratiæ necessitatem. Occurrunt quippe in his quæstionibus difficilia quædam, & scitu summo-
pere necessaria, circa officia moralium virtu-

tum, infidelium opera, observationem præceptorum & tentationum victoriam: quæ ita a nobis sunt propugnanda, ut continuo insectemur recensitos errores, neque ab Augustiniana doctrina ullatenus divellamur. Fuerunt enim Scriptores permulti, qui de his differentes traderunt liberum arbitrium posse absque Christi gratia facere quod non potest, aut ex adverso nequaquam posse quod potest: atque hoc in li-

To. III.

B b b

bro,

bro, quantum illi recesserint a veritate, cūrabimus demonstrare. Disputatio præterea instituenda est de magno dono finalis perseverantiæ; necnon de sufficienti Gratia omnibus quidem a Deo Optimo, Maximo misericorditer exhibita, ac præparata; sed quam nonnulli pervicaces implique temere pessundant & respuunt. Atque his explicandis præmittimus Epigrammata Prosperi, qui tam metricā, quā solutā oratione doctrinam S. P. Augustini egregie illustravit.

CAPUT I.

*Inquiritur an ad habendam notitiam legis necessaria sit
Christi Gratia.*

EPIGRAMMA.

Scrutari legem possunt utcumque quieti,
Si mundi a strepitu libera corda vacent.
Ut mens ergo piis studiis intenta juvetur,
Prælia divinis carnea vincat Amor.
Nam Templum Domini per sacra silentia crescit,
Et tacite struitur non ruitura Domus.

PROPOSITIO I. Potest utcumque rationalis creatura veritatem aliquam naturalem, non solum speculativam, sed etiam practicam absque supernaturali gratia scrutari, dummodo liberā mente ab obstrictis sensuum fallaciis sese ad intimam rationis claritatem convertat.

Veritates naturales sunt, quæ humanis disciplinis traduntur, & nativam intellectus facultatem non superexcedunt, ut quæ assequimur per Philosophas, aut Mathematicas rudimenta. Quarum veritatum aliæ sunt speculativæ, aliæ practicæ. Illæ in veritatis contemplatione, istæ autem in praxi, sive operatione versantur. Atque si hæc operatio spectat ad officia virtutum; illius cognitio appellatur *moraliter practica*. Utrum virtus moralis fiksens in ipso operis officio vera sit virtus nullo vitio permixta, nolumus hoc priori capite definire. Tantummodo asserimus posse unumquemque hominem veritatem naturalem etiam practicam, cujuscumodi est pronuntiandum illud naturalis legis, *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*, assequi per lumen rationis cuique inditum. Id vero duplici apposita conditione, 1. ut mens retrahat se a strepitu sensibilibus illecebrarum ad ideas ingenitas, & ad indefectibile lumen. 2. ut suæ infirmitatis conscia non audeat sperare, se posse ad omnia perfecte cognoscenda absque speciali dono pertingere. Hæc continentur priori distico Epigrammatis.

Quod aliquam veritatem naturalem absque gratia Salvatoris percipere valeamus; probatur I. Nulla est enim in serie veritatum naturalium

lium sublimior, quam unum esse Deum Conditorum rerum universarum, deinde spiritum hominis nulla materiei dissolutione interire. Id vero rerum visibilium contemplatione, atque intima conscientia, idearumque libramento animal ratione præditum attingere, argumentationibus plurimis demonstravimus. II. Certissimum est, & confirmatum auctoritate Augustini lib. 1. ad Simplic. Q. 2. *non solum bonum ingenium, sed & honestas, & utiles disciplinas comparari ante gratiam salutarem.* III. Christus mortuus est ut justificaremur, quemadmodum S. P. demonstrat in celebri Epist. ad Sixtum, non autem ut Philosophi, & Mathematici efficeremur. Igitur ad Philosophicas, & Mathematicas disciplinas capeffendas necessarium non est supernaturale. Gratia adiutorium. IV. Dæmones nulla supernaturali gratia exornati sunt, & nihilominus quanta pollent naturalium scientiarum notitia! Ex miraculis Christi superna virtute patris illius quoque divinitatem agnoverunt clamantes apud Math. cap. vii. 29. *Quid nobis, & tibi, Jesu fili Dei?* & Lucæ iv. 41. *Tu es filius Dei.* V. Peccato Adami cæsi homo ignorantia & difficultatis vulnus contraxit, unde nascitur tardioris & hebetioris ingenii, non tamen rationis lumen penitus extinctum est. Potest ergo nativa facultate eniti, ut exercitatione & labore rerum naturalium cognitionem adipiscatur.

Deinde quod possit percipere etiam veritatem moralem practicam, id est, proponentem officia virtutum, missa interim quaestione illa, an opus in solo officio consistens bonum sit undequaque; probatur auctoritate, ratione, & experimento. Enimvero S. P. Augustinus in 1. de Trinit. cap. 13. scribit: *Quicquid prudenter, fortiter, temperanter, & juste agimus, non ad sapientiam, sed ad eam pertinet scientiam sive disciplinam, qua in evitandis malis, bonisque appetendis actio nostra versatur, & quicquid propter exempla vel cavenda, vel imitanda, & propter quarumcunque rerum, quæ nostris accomodata sunt usibus necessaria documenta, historica cognitione collegimus.* Et Venerab. Beda in cap. 2. ad Rom. *Anima rationalis etiam cupiditate cæcata, tamen cum cogitat & ratiocinatur, quicquid in ea ratiocinatione verum est, non ei tribuendum est, sed lumini veritatis, a quo vel tenuiter pro sui capacitate illustratur, ut verum aliquod in ratiocinando sentiat. Manna Formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripsit, Quod tibi non vis, alteri ne feceris.* Accedit Theologica ratio; quoniam istud nuper commemoratum, aliaque univotalia legis naturæ principia nequeunt iuvincibiliter ignorari, ut alio in loco demonstrabitur. Præterea quanta naturali legi conformia, atque ad humanam regendam Rempublicam perutilia tradiderunt Cato, Cicero, Seneca, Aristoteles, Plato, Licurgus?

At dixi ad Lumen rationis, inditamque veritatis imaginem, non ad sensuum fluctuantes illecebras esse attendendum: quod non eget de-

monstratione. Vidimus quippe Atheos sensuum fallacis abreptos negare divini Numinis existentiam, Epicureos animorum immortalitatem; & Politicos omnia ad temporale commodum referentes etiam proximorum interectionem exitiumque curare. Recte ergo monet Prosper, quod ad naturalem legem scrutandam debent a rerum mundanarum strepitu libera corda vacare.

Præterea dixi, naturalem hominis lapsi facultatem non posse singulas naturales veritates *collective* acceptas attingere. Sequitur ex dictis. Si etenim homo per peccatum contraxit vulnus ignorantiae, Iustamque experitur inter intellectum, & sensum, nequit disciplinis etiam naturalibus tam enixe navare operam, ut potuisset originali pacae fruens, nutibusque rationis regens sensuum officium ac ministerium. Hinc Augustinus in 1. Retract. cap. 9. scribit: *Ad miseriam iuste damnationis pertinet ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio natiuitatis suae*: quod repetit de Nat. & grat. cap. 22. lib. XXI. de Civ. Dei cap. 22. atque in aliis locis compluribus. Confirmant sententiam nostram verba Eccles. cap. viii. v. ult. *Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum quae sunt sub sole*: & quanto plus laboraveris ad quarendum, tanto minus inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire. In quem locum præclare Olympiodorus in Catena GG. PP. Nullus itaque sapiens, sive secularis, sive in vera Sapientia initiatus perfectio potest Universi cognitionem assequi.

PROPOSITIO II. Ut mens piis studiis intenta juvetur ad æternam vitam capeffendam, requiritur Gratia, sive inspiratio sanctæ dilectionis vincens carnales cupiditates, ut docet Prosper in altera parte Epigrammatis.

Conveniunt in hac thesi Catholici omnes, eamque comprobant sequentia momenta. Primo quia quælibet scientia cum amore veritatis conjuncta, animumque excitans ad salutariter operandum, repromissa est per merita Mediatoris, atque de illa viri pii Deo gratias rependunt cum Apostolo scribente ad Corinth. I. cap. 1. v. 4. *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu*: quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia. Deinde auctore eodem Apostolo 2. ad Corinth. cap. iii. 5. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*: quæ verba Concilia & Patres acceperunt de sancta cogitatione eorum nostrum ad recte operandum alliciente. Rursus oratio fidelium est divinæ gratiæ apertissimum testimonium, ut diximus de H. P. cap. viii. Fidelis autem Deum orat cum regio Vate Psalmo cxviii. v. 34. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam*. Præterea vidimus de H. P. cap. 2. damnatam esse assertionem Pelagii, quod *Dei gratia ad singulos actus non desit*. Atque id accipiendum esse de Gratia actuali constat ex disputatis

sputatis in eadem dissert. prop. 2. cap. v. i. spectare autem ad omnia opera salutaria, demonstratum est cap. xi. & de H. Semip. cap. iv. Similiter Milevitanum Conc. can. 4. *Donum Dei est scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus*. Et Arauxic. 2. can. 9. *Divini est munus cum recte cogitamus*. Augustinus denique lib. vi. contra Iul. cap. 26. *Ignorantia minuitur veritate magis, magisque lucente, concupiscentia minuitur caritate magis, magisque fervente: nihil boni horum duorum est a nobis, non enim spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt*. An vero hæc omnia probent etiam gratiæ necessitatem ad cognoscendum, persciendumque bonum opus morale, videbimus proximo capite rite.

Argumenta quæ facere videntur adversus primam propositionem confirmant secundam, & e contra quæ secundam comprobant videntur priorem labefactare, sed omnia ad concordiam revocantur, si dixeris nullam Christi gratiam requiri ad cognitionem veri speculativam, bene tamen ad practicam, & suscitantem operum salutarium sive parvam, sive robustam cupiditatem.

Itaque adversus priorem thesim opponunt. I. Si aliquis nativæ intellectus facultate posset veritatem aliquam percipere, homines scientiæ præditi posset adversus rudes & imperitos gloriari, contra monitum Apostoli in 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te discernit?* &c. II. Falsum esset pariter quod idem Apostolus scribit, *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis*. III. Supervacaneum pariter esset cum Psalmista notitiam veri orationibus postulare. IV. Falsa insuper esset prælaudata Augustini sententia, vulnus ignorantie non nisi medicinali gratia sanari. V. Item nec recte diceretur hominem ob Adæ prævaricationem nasci cæcum, quomodo affirmat Magnus Gregorius Hom. xi. in Evangelia; nam ut corporali lumine captus nihil potest videre, ita affectus cæcitate mentis nihil potest percipere. VI. Si ad aliquam veritatem comparandam non est necessaria gratia Salvatoris, neque necessaria erit ad cognoscendas omnes eundem naturæ ordinem non excedentes.

Resp. ad 1. loqui Apostolum de Fide, & aliis gratiæ donis, in quibus nemo discernitur per dona naturalia bonis malisque communia, ideoque recte hoc loco contra humanam superbiam demonstrari gratiæ necessitatem, ut vidimus de H. P. cap. ix. De scientiis autem speculativis ideo gloriari non possumus, quoniam sine gratia instant, nec discernunt inter bonum, & malum; ac præterea non comparantur nisi naturalibus potentiis, & causis præordinatis a Deo, & naturali illustratione, atque lumine ipso divino singulis affulgente. Solvitur eadem ratione quod sequitur. Etenim sanctam cogitationem nos ad veras virtutes allicientem ac trahentem habere non possumus absque auxilio supernaturali; speculativam vero sine naturali mentis collustratione.

tione. Apostolus autem cap. 3. Epist. 2. ad Corinth. loquitur de sancta cogitatione quæ fideles attrahit, ipsumque reddidit idoneum novi testamenti ministrum : & consequenter demonstrat necessitatem auxilii supernaturalis ad fidei initium, ut dixi de H. Semip. cap. 4. Sane orando non postulamus a Deo cognitionem sterilem & infantem, sed quæ ad mandata divina facienda deserviat, & sit lucerna pedibus, & lumen semitis. Ab Augustino & Gregorio dicitur homo cæcus, in quantum sola cognitione naturali nequit ad veritatem Christianæ fidei pertingere ; & humanis scientiis incumbens nequit sine gratia in viam salutis dirigere gressus suos : sed cum Jerichuntino Lucæ XVIII. 35. *sedet secus viam mendicans*. Postremi argumenti consecutio non minus inepta est, quam si dixeris, Potest infirmus deambulare, Ergo & cursum currere ; aut lippiens oculis cernit propinquiora, igitur & corpora quæque longinqua. Nam quod nequeat homo rerum omnium sibi scientiam comparare, facit illius finitudo, virium imbecillitas, fastidium laboris, crassities corporis, rerumque amplitudo. Quare laudabilis est quisquis spartam, quæ sibi contigit, ornat, juxta vetus adagium,

Χαίρεις ἰλαχῆ; ταύταις κίεμι.

C A P U T II.

Queritur quid asserendum sit de operibus eorum, qui gratia Fidei sunt destituti.

E P I G R A M M A.

Quamvis multa homini post vulnere prima supersint,
Quæ vitam hanc faciant laudis habere decus :
 Si tamen ingenio claro, & probitatis amori
Fons desit fidei subdita corda rigans ;
 Cunctarum frugum marcescit inutile germen,
Nec fruitur vero lumine falsus honor.
 Ignoratus enim Deus, & non credita virtus,
Quæ vera ad summum provehit arte bonum.
 Non sunt eniti regna ad cælestia mentem,
Obstruam vanis, occiduisque gravem.
 Perque omnes calles errat sapientia mundi,
Et tenebris addit, quæ sine luce gerit.

PROP. I. Multa sunt etiam ab Infidelibus, & impiis, quæ si operum honestatem inspicias & officia virtutum, habent decus laudis, neque ratione operis appellari debent peccata.

Hæc

Hæc positio pertinet ad dogma Fidei. Et prob. 1. can. 7. Sess. vii. Conc. Trid. *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiant, quæcunque ratione facta sint, vera esse peccata, &c.* Item Constantiens. Sess. 15. ubi damnatur assertum Wiclefi, *Omnia peccatoris opera sunt peccata.* Similiter damnatus est xxv. art. Baji, *Omnia infidelium opera sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.* Est tamen discrimen aliquod inter errores damnatos a Synodo Constant. ac Tridentina, & inter errorem Baji. Wiclefus enim & Calvinus affirmarunt peccatum esse quicquid fit absque gratia habituali, & etiam quodlibet opus justorum ob concupiscentiæ labem omnia vitiantem; & Bajus asseruit quidem art. 35. *omne quod agit peccator esse peccatum*, sed justos recte operari non denegavit.

Secundo probatur sententiis Patrum. S. Basilius Hom. in 1. Prov. scribit: *Sunt & apud nos virtutes secundum naturam, ad quas familiaritas ipsa animæ, non ex doctrina hominum, sed ex ipsa natura inest.* Greg. Nazianz. orat. 31. *Alii naturæ indole ad virtutem tendunt.* S. Pater Augustinus de Spir. & lit. cap. 27. *Etiam impiorum, neque Deum verum veraciter pieque colentium quedam facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ secundum justitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus: quamquam si discutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ justitiæ debitam laudem, defensionemve mereantur.* Et proximo cap. *Sine aliquibus bonis operibus difficile vita cujuslibet pessimi invenitur.* Cujus rei S. Pater optimam ibidem profert rationem, *Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta remanserint, unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vita sua facere aliqua legis, vel sapere.* Divus etiam Prosper contra Collatorem cap. 22. *Quis ambigat, hanc sapientiam humano generi ad temporalis vitæ utilitatem ex natura a Deo conditam superesse reliquis? Si enim nec ad ista terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium, non vitiata esset, sed extincta natura.* Et Auctor Hypognosticon non longe a principio lib. 3. *Esse fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum quæ ad Deum pertinent, sine Deo aut inchoare, aut peragere: sed tantum in operibus vitæ præsentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico quæ de bonis naturæ oriuntur, id est vel le quidquid boni ad præsentem pertinet vitam.*

Tertio probatur depromptis ex Augustino rationibus: quarum prima est. Gentilis, aut quilibet impius nullam veram & Christianam virtutem exercens, sed moralem duntaxat, honesto tamen fine, non improbo ac perverso, post hanc vitam non punietur propter morales virtutes, sed potius minori afficietur supplicio pœnas pendens tantum infidelitatis, vitiorumque suorum. *Minus enim Fabricius, quam Crasilina*

tilina punietur, non quia iste bonus, sed quia ille magis malus, non veras virtutes habendo, sed a veris virtutibus non plurimum devian-
do, inquit S. Pater lib. IV. contra Jul. cap. 3. At opus, quod exercen-
tes minus deviamus a veris Christianisque virtutibus, multamque vi-
tamus acrobatiorem, nequit esse peccatum. Peccata ergo non sunt ope-
ra moralium virtutum, quæ interdum ab impiis, & a Gentilibus exer-
centur. Insuper quæ habent retributionem sempiternam, sunt vir-
tutes, quatenus virtus ad hanc retributionem refertur, idest virtutes
veræ, undequaque bonæ, & christianæ. Quæ ergo habent in præsentia
vita mercedem, virtutes erunt, prout virtus ad præsentem vitam
spectat, nimirum virtutes humanæ, seipsis a naturali ordine non de-
flectentes, ac bonæ moraliter. Sed Gentilium virtutes quandoque
temporalem mercedem obtinuerunt, & si ad veram pietatem, verum-
que Dei cultum fuissent relatæ, fuisset iis æternum quoque præmium
retributum. Igitur virtutes erant humanæ, bonæ moraliter, ac seipsis
a naturalis ordinis institutione non deflectentes. Probatur minor ex
his, quæ S. Pater narrat lib. V. de Civ. Dei cap. 12. de Virtutibus Ro-
manorum, quibus voluit Deus regnum impertiri, *quod tempore esset*
posterius, sed imperii latitudine, & magnitudine illustrius: itaque
talibus hominibus potissimum concessit ad domanda gravia mala multa-
rum gentium, qui causa honoris laudis & gloria consulerent patriam,
in qua ipsam gloriam requirebant, salutemque ejus saluti suæ præpo-
nerere non dubitarent, pro uno isto vitio, idest amore laudis, pecunia
eupiditatem, & multa alia vitia comprimentes. Gesta itaque a Roma-
nis pro incolunitate patriæ, secundum se bona erant, utpote publi-
cum bonum illis sibi præferentibus, ideoque meruerunt grandio-
rem, amplioremque rempublicam: quanquam & opera ista bona su-
perbo fine vitiarunt, omnia gerentes ob laudis cupiditatem, ut ibi-
dem explicat S. Pater, Verum hoc non operis vitium fuit, sed ipsorum
ambitio: cujus etiam ambitionis pravitatem poterant lumine naturali
deprehendere, id enim nec fugit Horatium, qui ad reprimendam do-
minandi libidinem, ut Augustinus animadvertit proximo cap. 13., scrip-
sit in Carmine Lyrico lib. 2. ad Salut.

*Latius regnes avidum domando
Spiritus, quam si Lybiam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pænus
Serviat uni.*

Præclara pariter sunt, quæ de iisdem Romanis scribit S. Pater Epist. V.
ad Marcellinum prope finem: *Rempublicam primi Romani constitue-*
rant, auxerantque virtutibus; etsi non habentes veram pietatem ergo
Deum verum, quæ illos etiam in æternam civitatem posset salubri reli-
gione perducere, custodientes tamen quamdam sui generis probitatem,
quæ posset terrena civitati constituenda, augenda, conservandaque
suffi-

ſufficere. Deus enim ſic oſtendit in opulentiffimo, & præclaro imperio Romanorum, quantum valerent civiles etiam ſine vera religione virtutes, ut intelligeretur hæc addita fieri homines alterius civitatis, cuius rex veritas, cuius lex caritas, cuius modus æternitas. Huc ſpectant exempla e ſacris literis petita. Obſtetrices enim Ægypti Exodi 1. v. 20. laudantur, & mercedem conſecutæ ſunt, quoniam Hebræorum mafculos non præfocarunt. Et Nabuchodonofor cap. 29. Ezech. accepit boni operis mercedem, poſſeſſionem terræ Ægypti. In quem locum affirmat Hieronymus, etiam Ethnicos, ſiquid boni fecerint, non abſque mercede Dei iudicio reperiri. Quod & repetit in cap. viceſimum ſecundum Matthæi.

Postrema ratio eſt, quoniam S. Pater in 1v. contra Julianum cap. 3. admittit virtutis definitionem traditam ab Ethnieis Philoſophis, *Virtus eſt animi habitus naturæ modo, atque rationi conſentaneus*: quamquam S. Pater ibidem commonet, quod ii ignari ſupernaturalium bonorum, & originariæ infectionis, *verum dixerunt, ſed quid ſit conſentaneum liberanda ac beatificanda naturæ mortalium n. ſcierunt*. Igitur honorare parentes, erogare ſtipem pauperi, & alia quæ propter honeſtatem operum etiam a Gentibus gratia deſtitutis perficiuntur, tamenſi ad liberandam & beatificandam naturam mortalium non valcant, naturæ modo, & rectæ rationi ſunt conſentanea; & virtutes, non quidem Chriſtianæ, & ad veram pietatem pertinentes, ſed moraliter bonæ, non vitia, aut peccata, ſunt appellanda.

PROPOS. II. Virtutes infidelium, ut plurimum, ſunt germen inutile & marceſcens, quemadmodum ſcribit Proſper, nimirum, cum ſit in illorum eorde radix cupiditatis, ſolent bona opera aut ad inanem gloriam, aut ad voluptatem referri. In eo autem caſu nullus negat huiusmodi virtutes vitio aut philautiæ, aut inhoneſtatis labefactari.

Demonſtratur primo ex ſacris literis. Matth. v. 1. 23. habetur: *Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit. Quæ verba explicans S. Pater lib. 4. contra Jul. cap. 3. num. 33. ait: Hunc oculum agnoſce intentionem, qua facit quiſque quod facit*. Intentio autem infidelium, & impiorum, ut plurimum, vitioſa eſt, ergo etiam omnia opera erunt ut plurimum germina inutilia & infecta. Probatior minor, nam infidelium intentio, ut mox demonſtrabo, vel ad cultum inanum Deorum, vel ad ſuperbiæ typhum protendit, omneſque improbi ſolent intentionem dirigere ad commutabile illud bonum, cuius cupiditate detinentur. Præterea Evangeliſta proximo cap. vii. v. 18. *Non poteſt (inquit) arbor mala bonos fructus facere*. Eſt autem homo infidelis, aut impius arbor mala, non quatenus homo eſt, ſed quatenus in ſe malam voluntatem habet, a qua peccata veluti a radice naſcuntur. Idque appoſite explicat S. P. eodem loco num. 30. dicens: *Non itaque in quantum homo eſt, quod eſt opus Dei, ſed in quantum mala.*

To. III.

Ccc

volun-

voluntatis est, quisque arbor mala est, & bonos fructus facere non potest. Vigente ergo voluntate mala, cui obtemperare solent increduli & habitualiter improbi, necesse est, ut marcescant germina virtutum inde erumpentia. Rursus impii fornicantur a Domino, ut legimus Ps. 72. v. 23. & Jerem. V. 7. scilicet errant in *adinventionibus* suis, atque oblectantur illicitis. In animo itaque fornicante ac turpia oblectamenta appetente, pudicitia & virtus quælibet in sola mente habitans, etiam si corpore exerceatur, permanere non potest.

Deinde probatur thesis experimento simulque auctoritate Augustini. Nam Romanos, qui amore laudis vehementissime tangebantur, pro isto uno vitio pecunia cupiditatem, & multa alia vitia comprimentes, nunquam vera virtute claruisse demonstrat S. P. citato cap. 12. lib. v. de Civ. Dei, propterea quod non sit vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est. Quod si aliqui gloriæ contemptores fuerunt, ut exemplis commonstrat S. P. cap. 19. ejusdem libri, ob dominationis cupiditatem bestias superarunt, *sive crudelitate vita, sive fluxu luxuria.* Eapropter Julianum deprædicationem Romanorum virtutes, ut everteret gratiæ necessitatem S. Doctor lib. 4. cap. 3. num. 26. his verbis alloquitur: *An forte & istis, qui exhibuerunt terrena Patria Babyloniam dilectionem, & virtute civili, non vera, sed verisimili, demonibus, vel humana gloriæ servierunt, Fabriciis, videlicet, & Regulis, & Fabiis, & Scipionibus & Camillis, ceterisque talibus, sicut infantibus, qui sine baptismo moriuntur, provisuri estis aliquem locum, inter damnationem, regnumque cælorum?*

Ultimo probatur ratione, quam affert ibidem Augustinus num. 19. Ad cognoscendum utrum virtus aliqua vera sit, non solum intueri debemus quod agitur, sed etiam causam quærendam est, cur agatur. Non enim officiis, sed finibus virtutes discernuntur a vitiis. Alioqui veras virtutes dicendum erit esse in avaris, cum lucrorum vias prudenter excogitant, cum pro acquirenda pecunia sæva, atque aspera multa fortiter tolerant, cum varias cupiditates quibus sumptuose vivitur temperanter sobrieque castigant, cum abstinere ab alieno, & de suo sæpe amissa continent, quod videtur ad justitiam pertinere, ne jurgiis & jactantiis plura consumant. Hæ quidem virtutes tali fine turpes atque deformes, & ideo nullo modo germanæ & veræ censendæ sunt. Confirmari ergo ratione quicquid a Gentilibus agitur voluntate infideli, atque elata, appellari germana virtus non debet.

PROPOSITIO III. Alio quoque ex capite, quæ sine Christi gratia, ab infidelibus peraguntur nequeunt inter virtutes connumerari, scilicet, quia nihil conferunt ad veram & Christianam pietatem: sive, ut inquit Prosper in altera parte Epigrammatis, hujusmodi virtutibus mens ad cælestem beatitudinem non enititur.

Hæc

Hæc propositio demonstratur omnibus argumentis , quibus de H. Pelag. cap. ultimo probatum est , morales virtutes nullatenus *positive* disponere ad gratiam . Probat autem S. Pater contra Pelagianos hanc veritatem argumentis innumeris . Memorato lib. 1. v. contra Jul. cap. 3. oppugnans data opera hæreticum negantem Dei donum esse virtutum , eamque tribuentem naturali hominum voluntati ; num. 15. evincit Dei gratiam necessariam esse non solum ad capeſſendam perfectionem , sed etiam ut talis gratiæ opitulationem mereamur ; alias si homo posset sine gratia *ad aliquid laudabile generosi cordis stimulis incitari* , posset gloriari in libero arbitrio , *ac sic priorem dare , ut retribuatur illi , eoque modo gratia jam non sit gratia , quia non est gratuita* . Appellat prox. num. 16. *acerbissimos gratiæ inimicos* , qui dicunt *alienos a fide abundare virtutibus , in quibus sine adjutorio gratiæ solum est naturale bonum , licet superstitionibus mancipatum* . Pergit num. 17. demonstrare non esse in infidelibus veram justitiam , nec veram sapientiam , tum quia inde superbia recedunt quo appropinquant intelligentia ; tum etiam quia si per naturam voluntatemque vera haberetur justitia , Christus gratis mortuus esset , nec non per naturam compararetur Dei regnum , cum ipsum justitia sit , & retribuatur justitiæ . Demonstrat num. 18. eos qui in agone decertant , & ab omnibus sunt continentes , contendere ut corruptibilem coronam accipiant , ideoque cum ab hujus cupiditate non se continent , veram continentiam nequaquam habent . Numero 18. definit virtutem per ordinem ad salutem , veramque felicitatem , ideoque quicquid sine gratia peragitur , non nisi virtutem Stoicam & a recto sine deviantem appellat . Urget in sequentibus Apostolicam sententiam , *Omne quod non est ex fide , peccatum est* , accipiens *fidei* nomen , non ut quidam exponunt pro solo naturalis conscientiæ dictamine ; id enim ad refellendum Julianum fuisset prorsus ineptum , sed pro superna inspiratione illius gratiæ , quam hæreticus evacuare nitebatur . Tandem post longam disputationem , *Scito* (inquit num. 33.) *nos illud bonum hominum dicere , illam voluntatem bonam , illud opus bonum , sine Dei gratia , quæ datur per Unum Mediatorem Dei & hominum , nemini posse conferri , per quod solum homo potest ad æternum Dei donum , regnumque perducere* . Indubitatum est igitur , virtutes infidelium veras non esse , in quantum virtus ad capeſſendam beatitudinem viam sternit .

PROPOSITIO IV. Cum erret sapientia mundi per omnes calles , ut postrema parte Epigrammatis docet Prosper ; quicquid boni infideles patraverunt , dicendi sunt non sine superna illustratione ut plurimum patrasse : tamen eis necessaria fuit , aut est , ad non peccandum *fides habitualis* , nec gratia remissionis peccatorum .

Prima propositionis pars est Augustini ; altera & Augustini , & omnium Catholicorum . Prima ergo pars demonstratur iis argumentis ,

Ccc 2

quibus

quibus proximo capite comprobabitur necessitas divinæ gratiæ ad opus morale bonum undequaque. Deinde probatur testimonio Augustini, qui eodem cap. 3. contra Julianum num. 32. ait: *Ex quo colligitur etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius, qui bene utitur malis.* Epist. etiam 130. nunc 144. laudata Polemonis continentia, per quam liberatus fuit a dominatu luxuriæ, inquit, *Tamen ne idipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed divino.* Neque hoc loco, ut quidam putant, donum continentię tribuitur ab Augustino divino operi naturali; nam licet ibidem commemoret formam, vires, salutem, & alia bona corporis, quæ non sunt nisi a Deo Creatore, & perfectore naturæ: ea nihilominus memorat, ut argumentum faciat a fortiori; nam ait: *Quanto magis animi bona donare nullus alius potest?* Et mox sensum suum aperiens addit: *Polemo ergo si ex luxurioso continens factus ita sciret cujus esset hoc donum, ut eum abjectis superstitionibus Gentium pie coleret, non solum continens, sed etiam veraciter sapiens, & salubriter religiosus existeret, quod ei non tantum ad presentis vitæ honestatem, verum & ad futura immortalitatem valeret.* Ubi ex verbis Sap. viii. *Nemo esse potest continens, nisi Deus det,* probat Augustinus continentiam Polemonis fuisse ex Gratia, quod facit etiam eodem textu, eodemque argumento lib. iv. contra Julianum cap. 3. num. 18. ubi certissime de Gratia supernaturali instituit disputationem. Neque naturale donum est, quod addita Fidei sapientia ad immortalem vitam perducit. Quamobrem haud recte exponitur de Gratia ordinis naturalis quod scribit S. Doctor de castitate Polemonis.

Altera propositionis pars demonstratur 1. ex Scripturis commendantibus Lucæ xviii. Publicani humilitatem, & Act. x. eleemosynas Cornelii Centurionis; ubique autem peccatores ad conversionem & penitentiam hortantibus. II. ex definitionibus Conciliorum, Romanorumque Pontificum allatis priori probatione primæ Propositionis. III. Ex Augustino, qui de Præd. SS. cap. 7. ait memoratum Cornelium bene fuisse operatum, *antequam in Christum crederet:* De Sp. & lit. cap. 28. affirmat sine aliquibus bonis operibus *difficillime vitam casu libet pessimi hominis inveniri:* in Epist. ad Sixtum docet *Fidem impetrare remissionem peccatorum.* Tractatu 44. in Joannem scribit, peccatores *confessione mereri justificationem, quomodo cæcus illuminationem.* IV. Tandem demonstratur ratione: nam quisquis nititur redire ad gratiam, Deum orat, & constitetur peccata; recte operatur, quærit salutem animæ, & Deo obtemperat: & tamen contingit sæpenumero ut nondum adeptus sit peccatorum suorum remissionem. Fiunt ergo sine gratia habituali, sive nondum remisso peccato, bona opera plurima, quibus ad justificationem obtinendam disponimur.

AD OBJECTA IN CONTRARIUM RESPONSIO.

Disposita præcedenti ordine disputatione de Operibus Infidelium, nihil penitus negotii facessunt argumenta hæreticorum. Qui primo loco obijciunt: Apostolus ad Rom. xiv. versu ultimo ait, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*. Infideles fide destituti sunt. Ergo quicquid infideles operantur, peccatum est. = Resp. dist., & explico Apostolicam sententiam, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, scilicet, opera quæ eliciuntur ab homine veri Dei cognitione privato, infideli voluntate ad cupiditatem & jactantiam referuntur, & philantiæ vitio ut plurimum corrumpuntur, concedo majorem: & hujus propositionis veritas thesi 2. demonstrata est. *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, ita ut nullus Gentilium antequam Christo se devoteat, & *habituali* fide exornetur, possit recta voluntate operari, sive per gratiam actualem, sive, ut aliis Theologis placet, per lumen honestatis ingenitum, nego: & veritas hujus propositionis liquet ex thesi quarta. Distinguo etiam minorem. Infideles destituti sunt fide *habituali*, & cum gratia sanctificante conjuncta, quam solam veram gratiam esse Bajus & Quenellus existimarunt, concedo. Destituti sunt, dum recte & cum divina acceptatione operantur, omni gratia fidei *actualis*, & ingenito rationis lumine, in quo idea honestatis veritatisque resulget, nego minorem. Etenim in infidelibus imaginem Dei non esse omnino detritam. vidimus in 1. Proposit. Adesse etiam illis quandoque cognitionem aliquam veri Dei gratia quoque inspiratam, ostendimus De H. Semipelagiana cap. iv. præclaro testimonio Augustini scribentis de Cornelio cap. 7. de Prædest. SS. *Nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat*. Resp. 2. eo sensu omne quod non est ex fide peccatum esse, quatenus sine fide impossibile est placere Deo, neque operibus sine gratia factis, qualia fuerunt antiquorum Romanorum, potest inesse vera ratio virtutis, per quam ad æternum Dei regnum perducì possimus. Quod in tertia propositione fuit explicatum.

Obijciunt 2. Matth. v. 11. v. 18. habetur, *Non potest arbor mala fructus bonos facere*: Quilibet infidelis est arbor mala: Ergo non potest fructus bonos facere. = Resp. Dist. minorem: Quilibet infidelis est arbor mala, in quantum habet in se malam voluntatem, quæ est radix malorum operum, & qua de bono opere in se non in Domino gloriatur, concedo. Est arbor mala, dum malam voluntatem honesta cognitione, & Dei gratia repellit, nego. Vide quæ diximus 2. propositione. Solvitur eadem ratione quod opponunt ex cap. vi. v. 23. *Si oculus tuus fuerit nequam, &c.* Exponitur enim nomine oculi animorum intentio.

Arguunt 3. in Epist. ad Titum cap. 1. v. 15. legitur, *Omnia munda mundis, immunda autem nihil est mundum*. = Resp. eodem pacto, non

non esse immundam voluntatem, quæ honesta cogitatione dirigitur; nec, opitulante gratia, agit ob illecebras prementis cupiditatis. Retorquentur etiam istiusmodi argumentationes. Enimvero justus, qui est *arbor bona*, & ob gratiam sanctificantem cordis habet munditiam, fideique *oculum* lucidum ac supernis flammulis irradiatum, non omnia agit inculpate & ex motivo sanctæ dilectionis, cum frequenter in peccata venialia prolabatur, atque ad instar fructiferæ arboris, bona adhuc persistente radice, aut sterilis sit, aut fructus proferat immaturos. Ita infidelis & impius, cui inest radix culpæ, ac prævæ cupiditatis, interdum inspiratione divina virtuose operatur; quemadmodum arbor sterilis ac sylvestris flores ac frondes emittit, atque si ramusculus aliquis inseratur, nonnullos etiam salubres fructus producit.

Obijciunt 4. Quicquid sine caritate fit, juxta Augustinum perversum & inordinatum est: Quicquid agunt infideles & impii, fit absque caritate: Ergo perversum, & inordinatum est. Ma. prob. nam S. Pater de Grat. & lib. arb. cap. 18. ait: *Præcepta caritatis tanta & talia sunt, ut quicquid se putaverit homo facere, si fiat sine caritate, nullo modo fiat bene.* Et lib. de Grat. Ch. cap. 26. *Ubi non est dilectio, nullum bonum imputatur, nec recte opus bonum vocatur.*

Resp. dist. ma. Quicquid fit absque caritate *habituali*, id est sine illa gratia, cujus primus effectus est remissio peccatorum, qualem gratiam tantummodo Bajus & Quenellus propugnaverunt, non recte opus bonum vocatur, nego majorem. Quicquid fit absque caritate *actuali*, & gratia quæ justificationem præcedit, non est opus rectum ac bonum undequeque, & ad ultimum finem, æternamque vitam perducens, concedo. Item concedo non esse bonum honestum, si corrumpatur vitio philantiæ, atque ad creaturam ultimo referatur. An vero ut honestum sit omnique vitio careat, necessaria sit gratia supernaturalis, quæstio est scholastica nullo modo pertinens ad dogma nunc propugnatum: & de hac quæstione mox dicam. Porro Augustinus præter gratiam *habitualement* agnoscit *actualement*, eamque in Epistola ad Sixtum distinguit a remissione peccatorum, & in locis plurimis appellat inchoatam justitiam. Eandem fatetur præcessisse in Centurione, reperiri in Catechumenis, & non semel in infidelibus: atque disputans adversus Pelagianos ubicunque gratiam commendat, loquitur de omni serie auxiliorum, quibus ad vitam æternam proxime, aut remote disponimur. Quare sententia Augustini evertit opinionem Novatorum illorum, a quibus nulla gratia admittitur præter *habitualement*, neque opus aliquod in peccatore, nisi perversum atque damnable.

C A P U T III.

*Disputatur an ad peragendum opus moraliter bonum, quod
nec in se, neque in intentione operantis vitiosum sit,
requiratur divina gratia adiutorium.*

EPIGRAMMA.

U *T quædam tenues macule in splendore piorum,
Major virtutum quas vacuat numerus,
Aeterna donis nequeunt obfistere vita,
Nec merita obsecrat grandia culpa levis;
Sic aliquid plerumque boni pars impia gestat,
Magni mole mali quod facile obruitur.
Nec prodest quiddam recte supuisse malignis,
Si verum est summum non coluere Deum.
Una Fides igitur, spes una est, atque amor unus,
Quo fiat iustus, sitque beatus homo;
Nam bona, quæ pravis natura ex dote supersunt;
Augent peccati pondera, non minuant.*

P R A E N O T A T I O.

In quæstione, quam nunc propono, celeberrima est omnium,
fere Nostratium sententia, posse quidem hominem absque speciali gra-
tia bonum agere. *ex objecto*, sivo spectato virtutis officio, ut prima
parte Cap. præcedentis demonstratum est; at si inspicatur finis, ne-
gant huiusmodi opus bonum esse, cum in summum bonum minime re-
feratur. Hanc enim conditionem operi, quod nulla ex parte vitiatum
sit, necessariam esse propugnant. Ita ex nostris defendunt Gaspar Ca-
salii de Quadripartita Iustitia lib. 1. cap. 32. Gregorius Ariminensis
in 2. dist. 26. Cardinalis Norisius in Vindictis cap. 3. §. 4. & cap. 4. §. 5.
Petrus Manso in Opere de Virt. Infidel. & in Vindictis Norisianis, Leo-
nardus Vanroy de Act. Humanis cap. 1. Q. 2. Antonius Guerrero Theo-
logiæ moralis Tract. v. §. 2. aliique communiter. His subscribunt Fran-
ciscus Macedo in libro, cui titulus, *Mens vera Augustini* pag. 211. &
sequentibus, & in Cortina. Thesi 61. & 63. Atque de relatione Operum
omnium in Deum idem tenent Cardinalis Bona de Vita Christiana 1. P.
§. 29. Natalis Alexander Tom. 2. Th. Moral. lib. 3. Reg. 57. Ubique
Tract. 3. q. 4. Exam. 3. Lacroix lib. v. de Peccatis. dub. 1. q. 34., atque
Doctores alii bene multi.

Præscindendo ab hac quæstione de necessitate referendi omnia ope-
ra.

ra nostra in Deum saltem *virtualiter*, necessitatem gratiæ ad omne opus bonum morale & honestum nullo infectum vitio superbit defendunt Gabriel Vasquez 1.2. disp. 190. Ripalda disp. 20. sect. 6. num. 25. & noster Basilius Poncius Relect. de necessit. Grat. cap. 5. 7. & 15. Itaque hæc sententia imperite a nonnullis tanquam accedens ad errores Quenelli, & Baji refellitur, non solum ob viros eximos nuper commemoratos; verum & ob maximam hos inter, ac Novatores, sententiarum discrepantiam. Primo enim Nostratum singuli absque ullo vitio esse fatentur in unoquoque, quantumvis improbo homine appetitum beatitudinis, quem *natura in malis suis non potuit amittere*; deinde negant motus indeliberatos ad damnationem imputari, contra impiam Novatorum istorum doctrinam. Admittunt insuper actualem gratiam sine remissione peccatorum cum Catholicis omnibus, quin illam denegent Theologorum Dogmatum inveriores. Ac præterea concedunt a paganis, ac scelestissimis aliquid boni interdum fieri per gratiæ adiutorium, adversus Bajum, ejusque gregarios. Non ergo uno tantum, sed titulis pluribus nostri Ordinis Theologi a Sectariis discriminantur.

Ad Vasquesium quod attinet; docet is ad opera bona moralia speciale gratiæ auxilium requiri; sed gratiam hanc naturalem esse contendit, indebitam tamen, & ex meritis Christi proventientem. Qua in re Vasquesium reprehendunt cum Francisco Suarez docti viri complures. Si enim, inquirunt, gratia naturalis dici possit, & sancta cogitatio congrua excitans voluntatem ad opera honesta ad ordinem naturæ pertineat, & tamen ex meritis Christi conferatur; defendi poterit hæresis Pelagiana gratiam in ipsa natura constituens. Addunt non sufficere ad gratiam, quod indebitum donum sit, & possit a Deo sine ulla injuria denegari; cum etiam majus ingenium, melior complexio, atque optima educatio non omnibus concedantur, & nihilominus *Gratia Salvatoris* appellari non valeant. Verum, etsi in explicanda Gratiae congruæ natura ego plurimum a Vasquesio diffideo, quoniam ille congruam vocationem putat, quæ in tali temporis, vel loci circumstantia Deo largitore subministratur; in hac tamen parte arbitror immerito fuisse reprehensum. Dum enim honestam cogitationem inspirari ob Christi merita tam diserte pronunciat; profecto quantum ad gratiæ substantiam pertinet, supernaturalem fatetur, & a Pelagio discordat. Naturalem itaque appellat, in quantum cogitatio congrua præveniens opera moraliter bona, V. G. honorem Parentibus exhibendum, aut eleemosynam dandam pauperi, non proponit objectum supernaturale, sed intra naturæ ordinem, amandum, aut fugiendum honesto fine, qui ab homine concupiscentia jactato nequit haberi absque gratia. Hoc sensu celebriores Scholasticos propugnasse veram Christi Gratiam ordinis naturalis demonstrat eximius Theologus Basilius Poncius citato cap. V. Dissolvit etiam præmissum Suarezii argumentum; primo quia

inge.

ingenium & complexio non sunt per Suarezium effectus prædeterminationis divinæ, quemadmodum est bonus usus ingenii, & complexionis, & bonum opus virtutis factum ex honesta cogitatione: quod Suarez docet lib. 1. de Grat. cap. 15. num. 4. & 6. Cum itaque prædeterminatio sit præparatio gratiæ; ipsi gratiæ deputandus est bonus usus ingenii, non ingenium ipsum, membrorumque complexio. Deinde hæc duo, ingenium, & complexio originem habent ex causis secundis naturaliter operantibus: at non ita honesta illa cogitatio. Quamquam enim naturale sit, quod mihi objectum occurrat, V.G. pauper petens elemosynam, animumque meum ad pietatem commoveat; tamen cum is vehementius trahatur amore sui, quam exterioris objecti, & magis corpore quam spiritu, nisi gratia frenetur; nequit ea motio esse efficax & congrua, nisi superet contrariam animi affectionem, ac dominantem cupiditatem; quod divini muneris est, non vis nativa objecti. At de sententia Vasquesii tantum.

Est enim altera in Scholis communior, honestam cogitationem, moralem excitantem quoque voluntatem ad opus faciendum non alium exigere Dei operantis concursum, præter illum, qui naturali communique lege providentiæ presto est unicuique. Ita censent Soto, Bellarminus, Suarezius, & alii plurimi laudati a Francisco Macedo pag. 210: & hanc esse communem sententiam Thomistarum liquet ex Gonetio Q. 1. de necessitate Gratiae art. 3. §. v. Tenent enim hi Theologi & vigere adhuc potestatem naturalis arbitrii ad peragenda opera moralium virtutum, & hæc seipsis in Deum ultimum finem referri per relationem sibi intrinsecam, atque, ut verba ipsa Gonetii usurpentur, *in ipsa entitate actus imbibitam*. Quare ut sint bona necesse non est, ut referantur voluntate operantis, & gratia dirigente. Perpauci tamen hujus sententiæ Assertores largiuntur arbitrio potestatem omnia opera moralia etiam ardua adimplendi; ad hæc enim multi gratiam necessariam esse propugnant: quæ videtur esse sententia D. Thomæ in 2. 2. q. 109. art. 2. & defenditur ab Eruditissimo Viro Isaaco Haberto lib. 1. cap. x. num. 4.

In tanta opinionum discrepantia, quoniam pugnare cum omnibus fere Theologis temeritatis nota est, deferere autem signa Majorum rebellionis, atque dedecoris, utrinque partis argumentationes producere, meam opinionem, ut spero, lectoribus non injucundam infimo loco subiciens. Quod priusquam facio; oportet, ut ad physiologiam sublimiorem Aristotelica, quam prædicti omnes Auctores secuti sunt, animum revocemus, & nonnulla de vitiorum origine præmittamus. Demonstravi in prima librorum meorum parte legem incommutabilis veritatis, qua unusquisque judicat de objectis menti obversantibus, non esse speciem aliquam creatam haustam a sensibus, sed Deum ipsum, ut docet S. Pater de Vera Religione cap. xxx. scribens, *Hæc lex, cum sit omnino incommutabilis, mens vero humana, cui talem legem*

gem videre concessum est, mutabilitatem pati possit erroris, satis apparet supra mentem nostram esse legem, quæ veritas dicitur. Nec jam illud ambigendum est, incommutabilem naturam, quæ supra rationalem animam sit, Deum esse. Vitiosum ergo est omne opus, quod ab illa incommutabili lege veritatis proponentis quid honestum sit, quid inhonestum, defleat; unde S. Pater eodem libro cap. 20. ita vitium definit: Est autem vitium animæ rationalis voluntas ea faciendi, quæ vetat summa & intima veritas. Sane si rationalis anima hanc veritatem in se, & absque ullo velaminè conspiceret, quomodo contingit in patria, nunquam fieret vitiosa, quoniam nulla apparenti mutabilium bonorum deciperetur imagine. Malum non eris (inquit ibidem S. Doctor) cum oculi fuerint recreati, & lucem suam congruenter aspexerint.

Est itaque juxta Augustini principia vitium, quando rationalis anima diligens bonum, quod infra illam ordinatum est, defluit a bono æterno ad bonum temporale, a bono intelligibili ad bonum sensibile, a bono summo ad bonum infimum; & dum ordinem suum peragit mutabilitas temporum, putat esse primam speciem, quæ omnium infima est natura, quam per lubricos sensus caro male docta nunciaverat: & etiam dum arbitrans se tenere divinæ providentiæ disciplinam usque ad invisibilium rerum imagines pervenit, sed nesciens oculorum concupiscentiam se trahere, falsa cogitatione distenditur. Id vero in statu corruptæ naturæ quam facile eveniat, explicat proximo capite 21. Augustinus hæc scribens: Temporalium enim specierum multiformitas ab unitate Dei hominem lapsam per carnales sensus diverberavit, & mutabili varietate multiplicavit ejus affectum. Ita facta est abundantia laboriosa, & si dici potest copiosa egestas, dum aliud & aliud sequitur, & nihil cum eo permanet; paucisque interjectis, Nunc vero corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, quia rapitur in ordine successionis extrema corporum pulchritudo. Habes explicatam a magno Augustino originem vitiolorum. Erit ergo ex opposito virtus, cum humanum opus intimæ ac summæ veritati erit consentaneum, non rationi quæ inferius trahatur a multiformi temporalium specierum imagine. Nam in Augustiniana Schola, non est vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est, inquit S. Pater de Civit. Dei lib. v. cap. 12. Et revera, si virtus in eo non apparet, qui ab alio deprimitur ac superatur; neque in animo virtus erit, dum ab æquali vel inferiori flectitur ac deicitur. Hæc sententiam meam proponendam, cum aliis primum honorem dederò, facile expedient.

PROPOSITIO. Plerumque, ut loquitur Prosper; impii aliquid boni gerunt, quod facile majori vitio obruitur, & dehonestatur. Sine cultu veri Dei hoc non prodesse ad salutem, & sine gratia ad beatitudinem non conferre, sententia Prosperi est superius comprobata. An vero
bonum

bonum illud opus sine gratia patratum vitio careat, disputant in utramque partem Scholastici.

Et priores quidem hujus thesis partes cap. præcedenti sunt demonstratæ. Nunc præcipua Theologorum momenta discutiam. Itaque Augustinenses nostri necessitatem gratiæ ad omne opus morale etiam ordinis naturalis, quod sit bonum undequaque, hisce argumentis propugnant. Primo Joannis 15. habetur: *Sine me nihil potestis facere.* Concilium Arauxicanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum.* Quicquid igitur boni facit homo, est a Deo.

Respondent Adversarii sensum Scripturarum, & Conciliorum esse, quod nemo potest aliquid facere spectans ad veram pietatem & justitiam, nisi per gratiæ adiutorium. Id enim insinuat S. P. Augustinus de Grat. Ch. cap. 26. scribens: *Gratiam Dei sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet.* PP. Conc. Carthagin. in Epist. ad Zosimum pariter affirmant, *sine gratia nihil fieri veræ sanctæque pietatis.* Concilium etiam Arauxicanum II. can. 7. explicat verba Joan. 15. *Sine me, &c., quod per naturæ vigorem nihil fieri potest, quod ad salutem pertineat vitæ æternæ.* Idem docet S. Prosper ad Capitula Gallorum cap. VIII. Eodem sensu inquirunt definiri ab Augustino & a Synodo Arauxicana, quod nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum, quoniam liberum arbitrium ob originariam noxam attenuatum magnam habet ad peccandum pronitatem, & nihil boni ad justitiam veram spectantis elicere potest sine Dei munere. Tandem nec bona opera moralia sine Deo peraguntur, cum requiratur ad ea concursus supremæ Causæ, in ordine tamen naturalis providentiæ.

His non acquiescunt primæ sententiæ Auctores. Enim vero inter veram justitiam, & vitium, nullum per Augustinum datur medium, quomodo medium non est aliquid inter æternum, & incommutabile bonum, in quod ultimo tendit virtus, & inter bonum commutabile ac temporale, in quod vitiosum opus refertur: Quam esse sententiam Augustini constat ex lib. 17. contra Jul. cap. 3. & v. de Civit. Dei cap. 12. Si ergo concedas non posse hominem sine gratia facere aliquid pertinens ad veram pietatem, atque justitiam; etiam fatearis oportet, non posse peragere aliquid bonum, quod tale sit undequaque, neque ab intima virtutis lege desectat. Deinde Augustinus, & Concilium Milevitanum & Arauxicanum, docent hominem non habere de suo nisi mendacium & peccatum. At opus moraliter bonum nequit esse peccatum, aut mendacium; igitur a solo homine tale opus prodire absque gratia non potest. Insuper laudatus canon 22. Arauxicanus desumptus est ex Augustino Tract. v. in Joannem. Ubi S. Pater ait: *Qui loquitur mendacium, de suo loquitur. Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quid autem homo habet veritatis, atque justitiæ, ab illo fonte est,*

quem debemus scire in hac Eremita, ut ex quasi guttulis quibusdam irrorati, & in hac peregrinatione interim consolati, ne deficiamus in via, venire ad ejus requiem, satietatemque possimus. Si ergo qui loquitur mendacium de suo loquitur; qui loquitur veritatem de Deo loquitur. Accipit ergo Augustinus mendacium prout opponitur veritati, & peccatum prout adversatur iustitiæ. At quod veritati ac iustitiæ opponitur, morale bonum a nullo hominum appellabitur. Nemo igitur habet de suo bonum aliquod etiam morale, idest, a veritatis regula non deficiens. Postremo quod responsum est de concursu naturali, facile retunditur; quoniam Concilia & PP. urgent ea verba, *Sine me nihil potestis facere* adversus Pelagianos negantes supernaturalis gratiæ adiutorium; eosque etiam perstringit Synodus Arauxicana. Ac præterea concursus ordinis naturalis non deest homini mentienti & peccanti; nec tamen recte dicitur hominem sine Deo peccare, & mentiri non posse; sed cum eodem Evangelista dicendum est, *Qui loquitur mendacium, de suo loquitur*: & cum Augustino, *Liberum arbitrium ad malum seipso sufficit*. Idcirco his verbis, *Sine me nihil potestis facere*, demonstratur concursus supernaturalis ordinis.

Secundo loco probant primi Auctores sententiam suam testimoniis Augustini propemodum innumeris. Perpaucæ eligamus: cetera invenies apud Gregorium de Arimino dist. 26. 2. lib. sent. quæst. 1. & 2. Primo in Epist. ad Hilarium Syracusanum 89. nunc 53. hæc habet S. Pater: *Valet itaque liberum arbitrium ad bona opera, si divinitus adjuvetur: desertum vero divino adiutorio, quantalibet scientia legis excellat, nullo modo habebit iustitiæ soliditatem, sed inflationem impiæ superbiæ, & exitiosum tumorem.* Similiter Serm. 12. de Verbis Apost. *Prorsus si adiutorium Dei defuerit, nihil boni agere poteris. Agis quidem illo non adjuvante libera voluntate; sed male adhuc idonea est voluntas tua, que vocatur libera, & male agendo fit damnabilis ancilla.* Cum dico tibi, *sine adiutorio Dei nihil agis, nihil boni dico.*

Occurrunt eadem responsione Adversarii, dicendo S. Patrem asserere liberum arbitrium sine gratia nihil posse in ordine ad justificationem & vitam æternam. At hæc interpretatio videtur Nostratibus violenta. Nam primo tam diserte Augustinus ad omne opus bonum gratiam requirit, ut nihil boni sine gratia dari absolute pronuntiet. Deinde quodcumque opus sine gratia patratum non solum per Augustinum, nullo modo habet soliditatem iustitiæ, sed etiam habet inflationem superbiæ, exitiosamque tumorem. Quis autem opus inflatum ac tumidum dixerit undequaque bonum, nulla ex parte vitiatum? Tandem si possumus absque gratia bonum ordinis naturalis inculpate peragere; possumus pariter & servare legem naturæ, & Deum diligere, atque ita consequi vitam æternam; cum in Evangelio scriptum sit Mat. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Id vero si dicatur, necessum erit

erit statuire vitam æternam diverſam a regno cœlorum , ut idem Auguſtinus demonſtrat contra Julianum , ut vidimus lib.xiiii. cap.i.

Tertio probant Noſtrates poſitionem ſuam Theologica ratione . Non eſt enim opus undequeque bonum , quod in Deum tanquam in ultimum finem non reſertur . Referri autem hoc pacto nequit ſine gratiæ adjutorio , quoniam ad huiusmodi relationem requiritur ut diligatur Deus amore benevolo & efficaci ſuper omnia . Tunc enim obiectum ſuper omnia amatur , cum ad illud ætus ſinguli referuntur . Deum vero non poſſe tali amore naturaliter diligere & Auguſtiniani omnes defendunt , & plures etiam ex Adverſariis . Opus ergo morale ſine gratiæ factum non erit bonum undequeque . Majorem vero facile demonſtrant . I. Nam Auguſtinus lib. 19. de Civit. Dei cap.25. inquit : *Licet a quibſdam tunc veræ & honeſtæ putentur eſſe virtutes , cum ad ſeipſas reſeruntur , nec propter aliud expetuntur , etiam tunc inflatæ , & ſuperbe ſunt , & ideo non virtutes , ſed vitia iudicanda ſunt .* II. Juliano obijcienti virtutes Romanorum , ut Chriſti gratiam evacuet , negat S. Pater has veras fuiſſe virtutes , argumentis a nobis ſupra productis prop. 2. & 3. ex quo nimirum fuerint a fide & caritate diſjunctæ , & vitio philantiæ corruptæ . III. Ut ibidem demonſtratum eſt , virtutes a vitiis non officio diſcernuntur , ſed ſine . Finis vero creaturæ rationalis nullus alius conſtitui poteſt præter Deum , quoniam ſolus Deus ipſa creatura rationali melior eſt .

His reſpondent ad opus bonum morale ſatis eſſe , ſi referatur in ultimum finem *negative* , ideſt , non tendat ad finem inhoneſtum ; cum ipſa moralis virtus intrinſeca ſui bonitate in Deum ultimum finem reſeratur . Quæ doctrina poteſt admitti , inquit Norſius , *quia S. Doct̃or inde virtutes Gentilium vitiari docuit , quod iidem de illis vel apud ſe , vel apud alios gloriam quærent .* Verum admitti quidem poteſt : at non eſſe doctrinam Auguſtini Theologi noſtri non ſine magna probabilitate demonſtrant . Principio enim virtus , ſi referatur ad ſeipſam , & non propter aliud expetatur , dicitur ab Auguſtino inflata , & ſuperba . Quo ergo jure appellabitur bona undequeque ? Inſuper S. Pater lib. v. de Civit. Dei cap. 20. non ſolum redarguit Epicureos , qui finem conſtituunt in voluptate , cui virtutes tanquam ancillas ſubijciunt ; verum etiam philoſophos illos , qui *ad ingerendum pudorem iis , qui virtutem quidem probant , ſed eas voluptatis corporalis ſine metiuntur , illam propter ſeipſam putant appetendam .* Præterea virtus ſeipſa , quatenus opus eſt creaturæ , non eſt humana mente nobilior ; ideoque nec vera virtus , juxta virtutis ideam a nobis ſuperius traditam . Ulterius non ſatis eſt ad opus bonum morale ſi referatur in finem ultimum per reſtitutionem ſibi intrinſecam . 1. quoniam hæc bonitas phyſica & naturalis eſt , non moralis ; morale enim dicitur opus , in quantum fit deliberatione ac libertate . 2. quia etiam opus bonum ex officio , perverſum autem ex

ex fine, quale foret sublevatio pauperum ob gloriam inanem, habet illam bonitatem operis & officii, nec tamen appellari potest bonum opus morale; quoniam *bonum*, ut est in proloquio, *ex integra causa*, & in opere illo invenitur perversitas intentionis. 3. quia virtus qualibet, etiamsi externo opere & per corporis ministerium exerceatur, habitat tamen in animo; ideoque ex animo, non ex opere suam potissimum contrahit bonitatem. Inquiunt in hoc differre actus naturales ab actibus moralium virtutum, quod illi boni nequaquam sunt, nisi in finem ultimum referantur, ut sunt comedere, ambulare, ædificare domum, plantare vineas; actus vero morales, ut elemosyna, honor parentum, castitas, & alia huiusmodi dicuntur boni seipsis. Verum facile est respondere actus istos morales bonos utique esse comparate ad objectum officiumque virtutis, non autem ratione finis, ad quem sunt referendi: sive ut loquitur Magister Gavardi Q.2. de Grat. art.4. bonos secundum rationem inferiorem, non secundum rationem superiorem, ita, ut nisi referantur in Deum, secundum substantiam sint recti, sed attenda finis circumstantia sint male facti. Atque his prior sententia magna probabilitate defenditur.

Non desunt tamen oppositæ argumentorum præfidia; eaque ordine eodem ad tria capita revocabo. Sunt eadem plane quæ Prop. 1. cap. præcedentis prolata sunt ad probandum omnia infidelium opera non esse peccata. Itaque 1. afferunt Scripturarum sanctarum, & definitionum Ecclesiæ venerabilem auctoritatem. Etenim Apost. ad Rom.2. ait, *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*. Damnata est etiam 22. propositio Baji, *Cum Pelagius sentiant, qui textum Apost. ad Rom.2. Gentes, quæ legem non habent, &c., intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus*. Similiter damnata est prop. 27. *Liberum arbitrium sine adiutorio Dei nonnisi ad peccandum valet*: & 25. *Omnia Infidelium opera sunt peccata*.

Respondent Assertores primæ sententiæ, testimonium Apostoli fuisse olim objectum a Juliano, ut inde evinceret virtutes Romanorum fuisse moraliter bonas. At Augustinus lib.1v. cap.3. nec non de Spir. & lit. cap. 27. respondet Juliano Apostolum loqui de Gentibus ad fidem conversis; ita ut *naturaliter* accipiendum sit per oppositionem ad legem Mosaicam, non per oppositionem ad Gratiā. Quam responsionem nos quidem reprobare non possumus. At de ea rursus cap. proximo. Ad Bajum quod attinet, dictum supra ab eo nullam admissam fuisse gratiam nisi *habitualement*, & nullum in peccatore, vel infideli opus, quod peccati macula intrinsece non vitietur: quam impiam, hæreticamque doctrinam Catholici omnes repudiant. Perstunt tamen alii in sententia, propterea quod S. Pater citato cap.7. de Sp. & lit. Et Prosper contra Collatorem cap.22. aliique PP. commemorati cap. præcedenti admittunt hanc quoque interpretationem, quod Gentes natu-
raliter

raliter plura faciunt secundum justitiæ regulam laudabilia, quia detrita in eis omnino non est Dei imago, neque rationis lumen extinctum. Articulus autem Bajî 27. simplex est, ideoque neque damnatus est propter censuræ acerbitatem, ut forte vicissimus secundus: nec relative ad alios errores Bajî, sed propter falsitatem, obviumque sensum verborum; & consequenter possumus nativa arbitrii facultate plura efficere, quæ nulla peccati labe inquinentur. Hæc illi.

Secundo loco probant posse hominem lapsum elicere aliquod opus bonum morale auctoritate Patrum. Origenes lib. 2. in Epist. ad Rom. cap. 2. Chrysostomus Hom. 67. ad Populum Antiochenum, Hieronymus in Epist. ad Demetriadem, & Gregorius hom. 25. in Evang. docent Gentiles, philosophos, omnesque homines posse ex viribus naturæ esse castos, liberales, & cognatorum amatores. S. Pater Augustinus, præter ea, quæ habet cap. 27. & 28. de Spir. & lit. serm. 385. alias 38. inter Hom. 50. primo explicat amorem perfectum ad æternam salutem, adducentem, deinde perversum ac detestabilem divina humanaque lege damnatum, cuiusmodi est immundus amor adulterorum, postremo enumerat honestos amores licitos, & naturæ consentaneos, qui a conjuge ad filios, a filiis ad propinquos, a propinquis ad extraneos, ab extraneis ad inimicos perveniunt. Itaque datur per Augustinum honestus amor, qui nec flagitiosus est, nec perfectus. Denique S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. docet posse hominem *etiam in statu naturæ corruptæ aliquod bonum particulare agere*.

Hæc omnia facile diluunt prioris sententiæ Propugnatores, repouantes fieri plura sine gratia, quæ bona sunt quantum *ad substantiam*, non quantum *ad modum*, scilicet in ordine ad finem ultimum. Atque hanc mentem esse Augustini liquet ex dictis. In ipso quoque Serm. 385. quem pro communiori sententia erudite versat Cajetanus Benitez Dif. fert. 3. dub. 2. n. 21. Augustinus distinguit in honestis amoribus amicitiam consuetudinis, & rationis. Et illa quidem, quæ coalescit inter homines per consuetudinem cohabitandi, & colloquendi, moralis dicenda non est, cum habeant illam & pecora: ut exemplo duorum equorum simul manducantium comprobatur S. Pater. Amicitia autem rationis est cum diligimus hominem propter fidem, & mutuam benevolentiam. At quemadmodum maritum, uxorem, filios, & amicos, quos hac ratione diligimus, volumus esse incolumes; ita qui intelligit quænam sit vera salus, debet illam amare in se, & ipsam amare in amico. Enim vero si hanc veram salutem deferamus, amando creaturam fieri adulteros ibid. num. 6. probat singulari ratiocinio Augustinus. Igitur non video, quomodo in hoc sermone vulgaris sententia tradatur.

S. Thomas loco citato expresse docet non posse hominem lapsum *agere totum bonum sibi connaturale, itant in nullo deficiat*; quod perinde est, ac si diceret posse etiam servare præcepta & bene moraliter operari

rari quoad substantiam, non quoad modum: ut loquitur de Verit. q. 24. art. 14. ad 1. & 2. Ex hoc loco opponit Fortunatus Venerius Q. 3. de Grat. art. 4. n. 60. Angelicum Doctorem asserere posse hominem lapsu per liberum arbitrium complere opus bonum quod est humanæ naturæ proportionatum, eo quod proferat exemplum eleemosynæ spectantis ad opus bonum morale. At eodem in loco distinguit S. Thomas substantiam operis a modo agendi, negatque actum eleemosynæ esse homini connaturalem, in quantum inducitur ex caritate, quæ mentem hominis Deo unit. Qui ergo hanc unionem ad bonum opus, quod tale sit undequaque, & secundum substantiam, & secundum modum, existimant necessariam; affirmabunt se beato Thomæ penitus consentire. Accedit quod S. Doctor eodem articulo affirmat, se de gratia habituali, non de actuali instituire disputationem hoc insigni testimonio haud ignave ponderando: *Omnes exteriores motus a divina providentia moderantur, secundum quod ipsa judicat aliquem esse excitandum ad bonum bis, vel illis actionibus: unde si gratiam Dei velimus dicere non aliquid habituale donum, sed misericordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominum salutem, sic nec ullum bonum homo poterit facere sine gratia Dei. Sed communiter loquentes utuntur nomine gratia pro aliquo dono habituali iustificante.* His omnibus occurrent Thomistæ dicendo D. Thomam exigere gratiam actualem ad bonum opus ordinatum ad salutem hominum. Ita est. At opus ad salutem non ordinatum ad bonum esse undequaque negant adversarii, redditque disputatio ab extremis ad capita.

Veniunt tertio jam loco momenta rationum. Prima est, quod Deus obstetricibus Aegyptiis, Cyro, Nabuchodonosori, Romanisque idololatriis ob morales virtutes mercedem reddidit temporalem, ut supra vidimus. Altera, quod specialis gratia non requiritur ex parte intellectus, cum adhuc vigeat lumen rationis; neque ex parte voluntatis, quia liberum arbitrium extinctum non est, nec valet tantum ad malum, ut commentus est Bajus. Tertia, quia Augustinus in Epistola ad Evodium nobis ad exemplum proponit Gentilium parsimoniam atque sobrietatem: ad easque virtutes omnes homines exhortamur; quod profecto non fieret si bona non essent. Quarta: Nec gratia ad opera moralium virtutum necessaria est ob luctum inter rationem ac sensum; tum quia sensus non semper rationi adversatur, ut dum nobis exhibet parentes, filios, pauperes honorandos, sublevandos, educandos: tum etiam, quia opus honestum aliquando est sensui simul & rationi conforme, ut amicum redamare, & debitum reddere uxori. Postrema: Ad opus morale bonum non requiritur ut referatur in Deum, & sat est si non referatur in finem pravum. At quicquid agitur motivo honestatis, non refertur in finem pravum. Ergo est bonum morale.

Respondent ad primum, bona opera quibus Deus mercedem reddit

pendit aut non fuisse facta absque gratia , quod præsertim de Obstetricibus Aegyptiis , de Cyro , & Nabuchodonosore aliquando inter Judæos versatis dici potest : vel iccirco mercedem illam fuisse temporalem , quod essent bona ex objecto & officio . Etenim si bona opera fuissent undequaque , Deus justus iisdem reddidisset mercedem etiam æternam ; quoniam illud bonum est in Augustiniana Theologia , quo homo ad æternum Dei donum dirigitur . Secundum dissolvunt dicendo utrumque ad gratiam pertinere , & honestam cogitationem , & pium voluntatis affectum , ut vidimus cap.1. prop.2. ideoque viget adhuc lumen rationis ut speculative veritatem apprehendat , non ut piis studiis inhæreat ; & validum est sine gratia liberum arbitrium quantum ad officia virtutum , non quantum ad finem , in quem sunt dirigendæ , ne habeant inflationem superbie , & exitiosum tumorem . Tertium eadem facilitate expeditur ; nam parsimonia & sobrietas Gentilium nobis in exemplum proponitur , considerato duntaxat virtutum officio , non fine : alioqui fas esset operari ob fastum inanem humanæ gloriæ , quomodo gentiles operabantur ; quod in eadem Epistola 99. ad Evodium S. P. jure meritoque refellit . Hortamur vero ad morales virtutes bene ac sapienter , cum non sint intrinsece & secundum substantiam malæ , licet non sint defectu intentionis omnino bonæ : eamque intentionis deficientiam nemo prudens hortatorio sermone suadet . Ad quantum eadem est adhibenda responsio ; nam sensus quandoque consentaneus est rationi inferiori , & comparate ad objectum operum honestorum , at non rationi superiori , & relate ad finem hujusmodi operum sensibilia , immo & creata omnia excedentem . Quippe multa cogitantem deprimit terrena inhabitatio , ut habetur Sap.1X. v.15. , idest , aggravat ne sursum mens ascendat terrenis cupiditatibus implicata . Illud , quod postremo loco positum est , probat opus non ordinatum ad prævum finem non esse intrinsece , positive , & quantum ad substantiam attinet vitiatum , & a radice malæ cupiditatis erumpens , ut falso opinatus est Bajus . Ceterum non probat esse bonum undequaque , etiam extrinsece , & considerata omissione finis debiti . Atque ex his constat quibus argumentis utraque sententia communita est .

Verfatur inter utramque opinio nostra . Adhæremus priori , quatenus nullam virtutem veram propriamque agnoscat , quæ sitat in re creata , quoniam virtus tendit in bonum melius ; ut docet Augustinus , & idea virtutis demonstrat : nulla autem creatura melior est , quam sit mens rationalis . Negamus tamen hominem , qui operatur ob intimam , naturalem , & ingentitam ideam honestatis , non agere bonum moraliter , sed opus vitio labefactatum : quoniam vitium non est , nisi a voluntate faciendi quod vetat summa illa & incommutabilis lex veritatis . Dicimus hanc veritatis ideam , & legem incommutabilem non esse in homine lapsò penitus detritam , ideoque interdum exhibere ho-

minum menti opus peragendum licitum atque honestum, neque ad hoc necessariam esse gratiam Fidei, sive quod Deus se manifestet tanquam auctorem supernaturalium donorum. Concedimus virtutes esse superbas & inflatas, si referantur ad seipsas, scilicet, si appetantur, ut conferatur animo decor continentiae ac probitatis, quoniam tunc humanæ gloriæ deserviunt, & multum habent inanitatis: sed nego referri ad seipsas, si fiant propter ingentiam rationem honestatis; quoniam hæc ratio, cum sit una, summa, & immutabilis, ipse Deus est, intime nobis præsens, non quidem ut speciale objectum, sed ut universalis regula veritatis. Dico opera huiusmodi regulæ consentanea, etsi in Deum non referantur explicite, quod necessarium est ut ad æternam vitam perducant, referri implicite; non quod intrinseca bonitas honestorum operum seipsa referatur in summum bonum, id enim necessarium & naturale est, non liberum, & morale; sed quia intentionis animi opera illa fiunt ob intimam legem honestatis, quæ implicite est ipse Deus. Atque hoc arbitror sufficere ad opus bonum morale ordinis naturalis; quia ne sit vitii labes, sufficit uniformitas legi naturaliter nobis inditæ.

Hæc tamen cum speculative vera sint, præmissisque Augustinianæ doctrinæ præceptionibus perspicua satis: *prælice* loquendo affirmo nunquam hominem lapsum agere convertendo se ad illam intimam legem absque cupiditate & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex speciali gratia. Quod probat S. Pater Augustinus lib. iv. contra Julianum cap. 3. scribens: *Nihil est in creaturis, quod attinet ad instigantem divinitus merita naturarum rationali mente præstantius. Unde fit consequens ut mens bona magis sibi placeat, magisque seipsa deleat, quam qualibet alia creatura. Quæ vero periculose, imo perniciose sibi placeat, cum per hoc tumescit typho, & morbo inflationis extollitur quandiu non videt, sicut videbit in fine summum illud & immutabile bonum, in cuius comparatione se spernat, sibi que illius caritate vilescat, &c.* Igitur ut in praxi opus aliquod honestum sit, non debet a summa, & intima lege desecti. At homo lapsus magis se delectat seipso, quam summo bono, si non ei sancta delectatio inspiretur; quoniam sine huius delectationis dono prævalet rationi concupiscentia: cuius desideriis non obedire, ut S. D. cap. 62. de Nat. & Gratia, & ubique commonet, absque gratia Salvatoris non possumus. Igitur inhærere legi honesta præcipienti ita ut amore sui animus non tumescat, Gratiæ beneficium est, per quam motus concupiscentiæ reprimatur. Eodem pacto de turpi delectatione excitata a multiformi temporalium specierum imagine est differendum. Habitans enim lex in corpore nostro mortali, & mutabilis varietas hominem lapsum per carnales sensus diverberans, nisi succurrat gratia medicinalis, rapit voluntatem ac deprimit. Est ergo virtus animi *habitus* naturæ modo, atque

atque rationi consentaneus. Ratio non est per peccatum extincta, & voluntas etiam velle & agere potest, quæ ad præsentem pertinent vitam. Verumtamen quod vis affectuum inest naturaliter rationabili animo, & pro judicio voluntatis, cujus nutui serviunt, aut ad æterna, aut ad temporalia dirigantur, est sententia Juliani, quem ira S. Pater alloquitur: *Hæc ubi didiceris, nescio*. Speculative itaque postrema sententia probabilis est, præflicte verissima est altera; quamquam nec ista videtur tanto rigore tenenda, ut vitiosum sit opus, quod non refertur explicite in Deum. Quæ si minus placeant, consilio præpositi & exornati Doctorum scita, ut illud hac mea lucubratione faciem præferente tuearis, quod rationi magis videbitur consentaneum.

C A P U T IV.

Ostendit Gratiæ actualis necessitatem ad observanda præcepta Decalogi.

E P I G R A M M A.

Non servit jussis Legis prudentia carnis,
Peccati stimulos nec superare potest.
Sed qua mens anceps patitur mala corporis ægri,
Quærere divinum cogimur auxilium.
Lex igitur facit, ut poscatur gratia Christi,
Ardua qua Legis jussa queant fieri;
Nec jam non valeant carnales vincere sensus,
Quos iusta legis Conditor ipse juvat.

PROPOS. I. Ad observanda divina præcepta, ut oportet, ob anceps judicium mentis, animique corpore gravati ægritudinem, cogimur divinum quærere auxilium.

Dixi, *ut oportet*, idest sine ullo pravo aut inanis gloriæ, aut voluptatis fine, sive, ut est in usu sermonis, *quoad modum*. Quod enim præcepta saltem faciliora, & nulla gravi tentatione pulsante, quale est honorare parentes, impleri queant sine gratia, quantum attinet ad substantiam & officium ipsorum, producta Romanorum exempla & præcedens disputatio commonstrant. Hæc autem propositio pariter ex dictis inferitur. Nam servare quodlibet mandatum, *ut oportet*, debet esse sine transgressionem legis præcipientis ut opus rectæ rationi sit consentaneum, nec virtus sit ancilla voluptatis, aut deserviat exitioso tumori. At istud sine auxilio gratiæ haberi, saltem in praxi, non potest. Igitur absque gratia legis præcepta, ut oportet, impleri non possunt.

Probat 2. auctoritate Conciliorum & PP. Milevitana Synodus

can. 4. ait: *Quisquis dixerit, eandem gratiam per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc nos tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam etiam præstari, ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit.* PP. Concilii Carthaginensis in Epist. ad Innocentium inter Augustin. 90. nunc 175. perstringunt Pelagianos, quoniam persuadebant hominibus animalibus non percipientibus quæ sunt spiritus Dei, ad operandam, perficiendamque justitiam, & Dei mandata complenda solum sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum est, *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.* Idque paucis interjectis comprobant argumento satis in Schola nostra trito & communi, petito ex orationibus, quibus Intellectum & caritatem postulamus ad legem scrutandam, & faciendam. Quod repetitur, & magis inculcatur proxima Epistola 95. nunc 177. S. P. Augustinus de Grat. Ch. cap. 26. postquam ostendit dilectionem, qua divina mandata complemus, donum esse Dei miserantis, qui prior dilexit nos, antequam illum nos dilexerimus, inquit: *Et si enim Dei mandatum videtur aliquando, non a diligentibus, sed a timentibus fieri, tamen ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum opus vocatur, quia omne quod non est ex fide peccatum est, scilicet cupiditatis vitio, aut inanis gloriæ tumore corruptum, ut supra explicavi.* Hujus autem generis si omnia vellem proferre, infinitus forem, ac verba profunderem.

Falsum est autem quod aliqui reponunt Conc. Milevitano, & Carthaginense, Innocentium Romanum Pontificem, Augustinum, & alios Pelagianæ hæresis impugnatores gratiam afferuisse necessariam, non ad simpliciter, sed ad facilius præcepta implenda Decalogi, aut saltem ad ea servanda in ordine ad vitam æternam, unde & PP. & Concilia apposite adhibuerint ea verba, *ut oportet.* Prior enim responsio quomodo ab errore Pelagii differat, ego quidem non video: quoniam & ille in altero sui erroris statu gratiam ad facilius implenda mandata increpatum a fratribus non denegavit. Exploditur etiam ea responsio sequenti Canone v. Milevitano: *Item placuit, ut quicumque dixerit gratiam dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiamsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possumus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit.* Sive ergo facilius, sive simpliciter Dei mandata nequeunt sine gratia adimpleri.

Altera autem responsio in primis refutatur ex dictis; quippe non observantur inculcate mandata, nisi cupiditas & inanis gloria procul abscedant; quod diximus munus esse gratiæ medicinalis. Deinde memorati PP. Carthaginenses citata Epistola probant non posse institutam hominis naturam per propriam voluntatem sine gratia implere Dei legem,

gem, five naturalem in corde conscriptam, five in literis datam, eo quod condelectari legi Dei secundum interiorem hominem, & vincere legem sitam in membris, & captivantem in lege peccati, munus est gratiæ; de qua ad Rom. viii. ait Apostolus: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram*. Atque hoc pariter argumentum est in Augustino frequentissimum. Igitur Spiritus nos adjuvare debet non solum ut in vitam æternam nitamur, verum etiam ne opus legis pravo fine inquinetur, & lex membrorum interiori legi prævaleat. Nec illud insuper percipere possumus, quomodo æternam vitam minime consequeretur quisquis absque ullo vitio obtemperaret divinæ legi; cum in Evangelio Matthæi cap. xix. v. 17. legatur. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; & apud Augustinum de Nat. & Grat. cap. 2. *Natura humani generis ex illius unius prævaricatoris carne procreata, si potest sibi sufficere ad implendam legem, perficiendamque justitiam, de præmio debet esse secura, hoc est de vita æterna; etiam si in aliqua gente, aut in aliquo superiore tempore fides eam latuit sanguinis Christi*. Præterea si fatentur Adversarii necessitatem gratiæ ad implenda præcepta, ut oportet, necessum est, ut fateantur hoc idem de observantia præceptorum, quæ nulla intentione vitietur. Fit enim *ut oportet*; quod fit ut præcipitur, fruendo Deo, non creaturis, & bono incommutabili, non occiduis hærendo: id vero, quemadmodum dictum est capite præcedenti, & propositione, quam nunc subijcio, dilucide planeque explanabitur, postulat divini muneris largitatem.

Proros. II. Non possumus absque Gratia carnales vincere sensus, atque super omnem creaturam diligere Deum; quod est in lege maximum, & primum mandatum.

Explicatur ac simul probatur hæc propositio. Dum quærimus an possumus sine speciali gratia servare primum legis mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum*, non instituitur disputatio de Amore Dei, ut comprehenditur sub communi ratione boni, five ut animus noster fertur naturali instinctu in beatitudinem, quæ nulla esse potest præter ipsum Deum; ipse enim solus rationali creatura melior est, eamque potest satiare, atque perficere. Talis quippe amor inditus est, necessarius, naturalis, neque est materia præcepti. Similiter non disputatur, num sine gratia amare possumus Deum, ut auctor est supernaturalium donorum, fidei, justificationis, beatitudinis credentibus ac diligentibus repromissæ, atque ut est in se Trinus in Personis; quæ omnia extra dubitationem est longe antecellere viribus mentis, ac voluntatis nostræ nativis. Non est pariter quæstio an homo Auctorem suum diligere possit absque gratia amore concupiscentiæ, non propter seipsum, sed unice propter proprium commodum, atque utilitatem: quo pacto si ametur, eo utimur, & delectamur nobis ipsis, constituentes ultimum finem in creatura. Inquiritur, utrum
Deus

Deus amari possit super omnia, i'a ut impleatur primum naturalis legis præceptum quantum ad substantiam, & quantum ad modum, scilicet ametur Deus amore benevolo ac propter seipsum, nec sit amoris medium, sed finis. Enim vero si Deus diligatur propter aliud, nullo modo diligitur super omnia; quoniam, ut inquit D. Bernardus de Diligendo Deo, *Quicquid propter aliud amare videaris, id plane amas, quo amoris finis protendit, non per quod tendit*. At non possumus Deum amare gratis, & propter se absque dono gratiæ ipsius. Igitur sine gratia implere non possumus primum legis naturalis præceptum.

Minorem probo SS. Doctorum auctoritate, & ratione. S. P. Augustinus in 1v. contra Julianum cap. 3. *Amor Dei, inquit, quo pervenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Jesum Christum cum Spiritu sancto. Per hunc amorem Creatoris bene quisque utitur etiam creaturis: sine hoc amore creatoris nullus quisquam bene utitur creaturis*. Et de Grat. & lib. arb. cap. 18: *Lex autem sine gratia libera est occidens, in gratia vero Spiritus vivificans: unde est nobis caritas Dei & proximi, nisi ex ipso Deo? Nam si non ex Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani. Si autem ex Deo, vicimus Pelagianos*. D. Bernardus in libro nuper laudato, *Difficile, imo impossibile est suis quempiam, liberæ arbitrii viribus semel accepta a Deo libertate ad Deum ex toto convertere voluntatem, & non magis ad propositum retorquere, sicut scriptum est, Omnes quæ suæ sunt querunt*. D. Anselmus de Concordia lib. 1. cap. antepenultimo docet, *voluntatem post desertam iustitiam fuisse ancillam suæ affectionis, quæ ad commodum est*. Et S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 3. ait: *Unde homo in statu naturæ integræ dilectionem suipsius referebat ad amorem Dei sicut ad finem, & similiter dilectionem omnium aliarum rerum: & ita Deum diligebat plusquam seipsum, & super omnia. Sed in statu naturæ corruptæ homo ab hoc deficit secundum appetitum voluntatis rationalis, quæ per corruptionem naturæ sequitur bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei*. Ratio autem ex dictis est manifesta. Deus enim tunc diligitur propter semetipsum, quando recte utimur creaturis, & omnia ad ipsam, non ad privata bona referuntur: ut modo dicebamus cum D. Thoma, & didicimus ab Augustino disputante contra Julianum, & lib. 1. d. Doctr. Christiana cap. 4. & 22. Atqui sine gratia recte non utimur creaturis, quemadmodum constat ex dictis. Non ergo sine gratia Deum propter semetipsum diligimus.

Eadem positio argumentationibus aliis apud Nostrates communibus corroboratur. Veniunt primo loco divinæ literæ, quæ caritatem inter præcipua dona Spiritus sancti commemorant. Ad Rom. v. 5. scribit Apostolus: *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Et prima Joannis cap. 1v. *Caritas ex Deo est: unde gratiam inspirantem dilectionem frequentissime probat*

bat S. Pater . Legito de H. P. cap. 5. & 6. Accedunt Canones Conciliorum . Milevitani can. 4. *Utrumque Dei donum est , & scire quid facere debeamus , & diligere ut faciamus .* Araux. 2. can. 25. *Propter donum Dei est diligere Deum .* Et Trident. Sess. vi. can. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione , atque ejus adjutorio hominem credere , sperare , & diligere , sicut oportet , anathema sit .* Præclara est sententia S. P. Augustini in Epist. 107. *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus .* Quam sententiam ita esse accipiendam , ut propter originale peccatum homo contraxerit vulnus concupiscentiæ , atque opus habeat gratia Liberatoris , demonstravi de H. Calviniana cap. 3. Postremo suffragatur sententiæ nostræ ipsamet ratio . Etenim rationalis creatura diligens Deum ut auctorem naturæ super omnia , habet bonam voluntatem , qua illi caste adhæret , & melior fit , quam non habens bonam voluntatem . Atqui sine caritate , quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum non potest rationalis creatura habere bonam illam voluntatem , ut disertissime demonstrat S. Pater in Duodecimo de Civit. Dei cap. 9. Igitur sine caritate , quæ in cordibus nostris per Spiritum Sanctum diffunditur , Deum auctorem naturæ diligere non possumus super omnia .

Sunt hoc loco breviter elidenda responsa Adversariorum : qui ad omnia hæcenus producta respondent his probari duntaxat non posse hominem lapsum diligere Deum auctorem supernaturalium donorum viribus propriis , posse tamen illum diligere ut Auctorem naturæ . Atque de ipso Deo Auctore supernaturali accipienda esse verba Augustini , Conciliorum , divinæque Scripturæ inde conjiciunt , quod Augustinus finem disputationis duxerit cum Pelagianis supernaturalium gratiarum oppugnatoribus ; Concilia vero loquantur de illa caritate , quæ ad justificationem viam sternit . Ac propterea inquirunt consulto addidisse verba illa , *Ut oportet* .

Haud difficile est hanc responsionem pluribus titulis falsam convellere . Principio nullum in Augustino offendes vestigium , unde suadere possis , institui ab illo disputationem de Amore Dei , ut supernaturalium donorum Auctor est . Imo superat intelligentiam nostram , quod Pelagiani non plane rudes , sed acutissimi Dialectici gratiam negaverint necessariam ut animus in Auctorem supernaturalem trahatur : sed uti rationalem creaturam naturaliter rectam nullaque originaria labe inquinatam , & legem vel singulorum insculptam cordibus , vel prædicatione manifestatam putabant ; ita coherenter loquendo ad servandam legem naturalem sufficere autumabant possibilitatem naturæ , ad amplectendam servandamque legem Evangelicam donum supernæ illustrationis , quod non deesset ipsam naturalem legem servantibus . Atque hæc esse dogmata Pelagiana nemo unus in historia hujus hæresis paululum versatus inficiabitur . Quapropter dicendum est , sanctum Docto-

Doctorem dum gratiam propugnat ad diligendum Deum, atque ad implenda mandata, loqui de lege etiam naturali singulis hominibus amorem Creatoris precipiente. Atque id eo maxime; quod nullibi inveniendis prædicari ab Augustino necessitatem divinæ gratiæ medicinalis, nisi ob vulnus pugnacis concupiscentiæ, & corruptionem naturæ per Christum sanandæ; non quod objectum dilectionis naturæ universæ transcendat constitutionem. Consentit autem Augustino etiam beatus Thomas. Deinde amor Dei, ut est naturæ Auctor, etsi non est supernaturalis quantum *ad substantiam*; est sententiâ Nostrorum supernaturalis *quoad modum*; propterea quod voluntas infirma magis ad bona sensibilia, quam ad summum protendat. Postremo S. Pater in lib. iv. contra Julianum cap. 3. disertè loquitur de Amore Creatoris. In libro etiam de Civit. Dei xii. disputat de Bona voluntate, *quæ non ad ipsam rationalem creaturam, quæ minus est, sed ad illum qui summe est, convertitur*. At hæc duo, Creatorem esse, & summe esse, Deo, ut est Auctor naturæ, conveniunt. Igitur si a gratia est amor Creatoris, & bona voluntas quæ non convertitur ad creaturas; a gratia est quilibet amor Dei super omnia. In Epistola autem ad Vitalem causam e vestigio afferens, cur perdidimus liberum arbitrium ad diligendum Deum, ait, *Et lex Dei atque doctrina, quamvis sancta & iusta & bona, tamen occidit, si non vivificet Spiritus, per quem fit, non ut audiendo, sed ut obediendo, neque ut lectione, sed ut dilectione teneatur*. Igitur sine subministratione Spiritus sancti nullum legis præceptum ita dilectione tenetur; ut subrepente tumore superbiæ, aut exitiosa cupiditate lex non occidat.

Idem dicendum omnino de allatis textibus Scripturarum, & Conciliorum definitionibus. Primo quia absolute & nulla adhibita distinctione affirmant caritatem esse donum Dei. Deinde Joannes in Epistola prima cap. 4. demonstrat esse ex Deo caritatem, quæ diligimus nos invicem: hanc vero quantum ad objectum naturalem esse, nemo est qui non videat. Est autem Amor proximi ex Deo, quando non ad aliquam creaturam, sed ad Creatorem ipsum refertur, ut infra in solutione oppositionum demonstrabo. Præterea si diligatur Deus, *ut oportet*, omnium consensione, est donum Gratiae, idque Concilia definiunt. Sed amor Dei ut Auctoris naturæ super omnia est amor, quo diligitur Deus, *ut oportet*; Ergo huiusmodi amor donum est gratiæ. Minor in Augustiniana Theologia nequit in dubium revocari. Enim vero amor, ut vidimus, rectus est, atque, *ut oportet*, quotiescunque bene utitur creaturis, quotiescunque voluntas convertitur ad illud quod summe est, quotiescunque bono aliquo creato non fruitur. Porro si diligamus Deum tanquam Creatorem universorum super omnia, utimur, non fruimur creaturis, neque ad istas quæ minus sunt, sed ad illud quod summe est voluntate convertimur. Igitur erit hæc dilectio, *ut oportet*.

Ad

Ad hæc : dilectione ista amatur Deus gratis & propter se . Quisquis autem negat dilectionem , qua Deus amatur gratis , non esse , *ut oportet* , aperte Augustino contradicit ; ut liquet ex lib. x. de Doctrina Chr. cap. 22. de Civit. Dei lib. xi. cap. 25. & Ench. cap. 121. nam si Deus amatur gratis , & per seipsum delectet ; amore inhæremus bono incommutabili ; neque caritatem nostram privatum fluxumque aliquod bonum relaxat . Insuper canon 3. Sess. vi. Tridentini addidit particulam *ut oportet* , ex Canone 6. & 25. secundi Arauxicani , atque istud ex super laudato cap. 121. Enchiridii , ut constat ex collatione verborum . Augustinus verò eo loco Enchiridii affirmat quæcunque Deus mandat , fieri *ut oportet* , cum referuntur ad diligendam Deum , & proximum propter Deum . Dummodo ergo diligatur Deus propter Deum ; amabitur *ut oportet* . Deum diligatur , *ut oportet* , quotiescumque diligitur ut ipse præcipit : Si diligatur gratis , propter se , & super omnia , diligitur , ut ipse præcipit : Ergo diligitur , *ut oportet* . Perperam itaque detorquent nonnulli has particulas ad solam dilectionem Dei donorum supernaturalium largitoris .

Quod addunt sacrosancta Concilia loqui de caritate prout ad justificationem æternamque vitam perducit , verissimum est : sed magis sententiam nostram confirmat . Amor quippe quo bene utimur creaturis , amor quo summo bono inhæremus , amor quo Deum diligimus *ut oportet* , amor gratuitus , castus , benevolus justificationis principium est , & ad vitam perducit ; ut diximus præcedenti propositione . Talem vero esse amorem Dei Auctoris naturæ , hætenus probatum est . Insuper necesse non est ad reconciliationem obtinendam detestari peccatum , tanquam offensam Dei auctoris gratiarum supernaturalium , sed ex præscripto Conciliorum ac Patrum , imo ex Contritionis formulis probatis usu univerforum fidelium , perfecta est contritio si detestemur peccatum tanquam offensam Dei summe boni atque amabilis super omnia . Possimus autem ita peccatum detestari per amorem Dei ut Auctoris naturæ ; quia sub hac potissimum ratione Deus est summum bonum , infinitum ac perfectissimum . Insuper in Schola Augustini sicut peccat quisquis avertitur a summo bono , & convertitur ad creaturas ; ita ad justificationem disponitur quisquis se avertit a creaturis , & convertitur ad summum bonum . At per amorem Dei auctoris naturæ , dummodo sit gratuitus & super omnia , a creaturis ad summum bonum convertimur . Igitur per hujusmodi amorem disponimur ad justificationem . Atque his Adversariorum nostrorum responsa apertissime revincuntur .

Video ex Recentioribus aliquos mediam sententiam tenere , affirmantes posse hominem lapsum sine speciali auxilio diligere Deum Auctorem naturæ amore imperfecto & inchoato , non autem perfecto & super omnia . Quæ opinio , si amorem imperfectum dixeris illum , pec-

quem Deus rebus creatis postponitur, neque amor Dei dicendus est; ut præmonui præclarissima sententia Bernardi, neque rectus est, sed ordinem naturæ pervertens, utpote rebus temporalibus fruens, & fluxis bonis inhærens, quemadmodum de avaris Deum propter nummum colentibus cap. 25. lib. xii. de C. D. docet Augustinus. Si vero amorem imperfectum dicas illum, qui positive nullam creaturam Deo præfert, sed ab his abstrahit; juxta præcedentem disputationem nostram de Operibus bonis moraliter, dicendum est hujusmodi amorem saltem in praxi non dari, cum magis animum nostrum trahat appetitus rerum sensibilium, aut humanæ gloriæ, quam bonum incommutabile, ut supra ex Augustino & Thoma probatum est.

Honoratus Tournely, qui de Grat. Ch. lib. 2. q. 4. art. 3. mediam hanc sententiam amplectitur, suis argumentationibus refutatur. In prima enim conclusione pag. 421. Ven. edit. recte scribit vitiosum ac perversum esse amorem, per quem positive aliquid Deo præfertur. Sequenti Conclus. probat hominem lapsum sine gratia non posse diligere Deum super omnia amore affectivo, auctoritate D. Thomæ superius producta ex 1. 2. q. 109. art. 3. Atqui expresse ibidem docet S. Thomas hominem propter corruptionem naturæ, nisi gratia sanetur, magis sequi bonum privatum, quam Deum. Igitur sine speciali Gratia auxilio homo lapsus bonum privatum Deo præfert; & consequenter diligit Deum amore, si non *quoad substantiam*, saltem *quoad modum* vitioso ac perverso. Probat ibidem Tournely assertionem suam ex canone 25. Synodi Arauxicanæ definientis neminem per liberum arbitrium peccato primi hominis attenuatum posse diligere Deum, sicut oportet: & veritate cogente fatetur adversus Suaresium hunc Canonem esse accipiendum de Amore Dei etiam ut Auctoris naturæ, quoniam Synodus Arauxicana repetit impotentiam hominis lapsi ad diligendum Deum super omnia, etiam ex infirmitate per arbitrium contracta. At Canon præfatus non distinguit inter amorem Dei inchoatum & perfectum, sed absolute pronunciat, *Propterea donum Dei est diligere Deum, & nemo habet quicquam boni, nisi illud illi datum fuerit desuper*. Igitur quilibet amor Dei super omnia, etiam inchoatus & imperfectus, ex Deo est. Et quidem Semipelagiani ab eadem Synodo condemnati, uti pium aliquem affectum, ita fidei initium volebant ex nobis esse; ideoque declaravit hæc Synodus citato canone neminem posse, nisi gratia præveniret, *aut diligere Deum, sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum*. Atqui ex dono gratiæ est fides non solum perfecta, verum etiam inchoata, ut cum Augustino cap. 9. de Prædestinatione. Sanctorum declarat eadem Synodus canone 5. & 6. Igitur ex dono gratiæ est caritas, & amor Dei non solum perfectus, sed etiam inchoatus. Videatur S. Pater etiam de Gratia & lib. arb. cap. 19. ubi deploreat tenebras, & ineptias Pelagianorum, qui cum scientiam legis

ex Deo esse faterentur , volebant caritatem , quæ facit ut scientia inflare non possit , esse ex nobis ipsis . Atque ne plura persequar ; illius operis , cujus incrementum est a Gratia , a gratia debet esse principium , ut Deo totum tribuatur , & nemo credat se priorem dedisse inchoatam dilectionem , ut ei retribuatur perfecta . Quæ tamen omnia disputationis causa , & absque ulla in oppositam opinionem censura , dicta sint .

Quæret fortasse aliquis , an in statu puræ naturæ Deum super omnia posset homo diligere . Si statum illum arbitraris possibilem , respondebis affirmative , eo quod tam Synodus Arauxicana , quam Augustinus & Doctor Angelicus videntur repetere dilectionem Dei ex gratiæ adjutorio propterea quod liberum arbitrium granditate primi peccati attenuatum sit , & voluntas ob naturæ corruptionem magis in bona commutabilia protendat . Si vero in oppositam sententiam declines , respondebis iccirco a te statum puræ naturæ denegari , quoniam in eo statu teneretur homo ad amandum Deum super omnia , atque si hoc faceret , bonam voluntatem haberet , & ad vitam perveniret æternam . Quod dubio procul divinæ gratiæ postulat adjutorium . In hac autem hominum conditione dicendum est ob vitium naturæ pravamque inclinationem arbitrii necessariam esse gratiam medicinalem sanantem vulnus concupiscentiæ ; cum in statu naturæ integræ sufficeret auxilium Dei moventis . Atque hæc , doctrinæ S. Thomæ videntur consentanea . Non est igitur necesse cum hac præsentis quæstione illam etiam de possibilitate puræ naturæ implicare : & huic cum Thomistis fere omnibus subscribunt Bellarminus , Vasquez , Suarez , & alii , qui alteram quæstionem oppugnant . De illa differui in Supplemento lib. xii : eamque in præsentia , ut me pede & modulo meo dimetiar , cenſeo prætereundam .

CONTRARIA ARGUMENTA EXPEDIUNTUR .

Obijcies primo . Deuteronomii cap. xxx. v. ii. legitur : *Mandatum hoc , quod ego præcipio tibi , non supra te est , nec procul positum : & v. 14. Juxta te est sermo valde , in ore tuo , & in corde tuo , ut facias illud .* Esaiæ 44. versu ult. de Cyro legitur : *Omniem voluntatem meam complebis* , Marc. x. 19. quidam audiens commemorari a Christo præcepta legis ait : *Magister hæc omnia servavi a juventute mea .* Ego v. 21. *Jesus intus dilexit eum* . Paulus etiam ad Philipp. iii. v. 6. testatur se ante conversionem suam , justitiam , quæ in lege est , servasse sine querela . Possunt ergo etiam ab homine lapsa præcepta legis sine speciali gratia adimpleri .

Resp. falsam esse consequentiam . Nam in Deuteronomio dicitur mandatum prope & in corde , quoniam in cordibus nostris diffunditur caritas , atque ibi est fides , quæ per dilectionem operatur , inquit Au-

gustinus q. in Deuteronomium quarta & quinquagesima. Atque hunc esse verborum Deuteronomii sensum constat ex Epist. ad Rom. cap. 10. v. 8. 9. & 10. *Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc est verbum fidei quod predicamus. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Est etiam mandatum legis prope nos, in quantum præscribit opera rationali naturæ consentanea, & quæ possunt impleri, si vitium, quod contra naturam est, sanetur per gratiam. Dicitur Cyrus omnem Dei voluntatem complexisse, quoniam per eum Populo Judæorum a captivitate revertendi, & ædificandi templum facultas data est. Fuisse enim Cyrum idololatram antequam Astyagem oppugnaret, liquet ex proximo capite, versu 4. & 5. Aut si MAVIS Cyro specialem gratiam fuisse collatam, est id quoque probabile ex insequenti versu 13. *Ego suscitavi eum ad justitiam, & omnes vias ejus dirigam.* In eo autem, cujus meminit Evangelista Marcus, dilexit Dominus pium percipiendi vitam æternam studium, & fidem in Christum versu 17. expressam; potuitque cum esset Judæus genere, in ipso præcedere fides aliqua Mediatoris implicita, & gratia qua præcepta legis impleverit: licet ob immoderatum divitiarum amorem, quem ex versu 22. & 23. deprehendimus, videatur mihi legem a juventute servasse quantum *ad substantiam* operum, sed sine perverso rem pecuniariam Deo præferens. Ac propterea infeminatum divinitus desiderium æternæ vitæ statim vetustate cupiditatis in illo emarcuit: Apostolus ad Philippenses scribens se conversatum sine querela secundum justitiam, quæ in lege est, aut significat duntaxat se observasse instituta Majorum, & officia a lege Moysis præscripta: aut legem accipit pro illis præceptis, secundum quæ exercebantur judicia, affirmans se nunquam fuisse delatum ad judices supplicio aut verberibus afficiendum. Quem postremum sensum maxime mihi probant ea verba, *ἡμῶν ἡμεῖς, conversatus sine querela*; est enim *ἡμεῖς* idem, ac sine *expostulatione* judicii. Nam quod *ad modum* ait nec, legem fuisse transgressum serviendo *ἡμῶν, & ἡμῶν* auxilians, desiderijs & voluptatibus varijs, scribit ad Titum cap. 111. vers. 3.

Secundo objicis verba Apostoli ad Rom. 11. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.* = Resp. 1. juxta sententiam Augustini Apostolum loqui de Gentibus ad fidem conversis: quod sane scopo & verbis Apostoli undequaque cohæret. Redarguuntur enim eo loco Judæi, qui ex data sibi lege Gentes ad Christum venientes aspernabantur, & in circumcisione carnis gloriantes legem frangebant. Atque adversus istos Paulus clamat versu 13. non justos esse apud Deum auditores legis, sed factores tantum justificari, causam subinde afferens, quoniam etiam Gentes, quæ legem non habent,

bent, præcepta possunt implere, & licet carne circumcisi non sint, habere possunt circumcisionem cordis in spiritu, & Judæos esse in abscondito. Tales fuerunt, inquit Chrysostomus, & Hieronymus in hunc locum, qui verum Deum in lege naturæ coluerunt, ut Melchisedech, Job, Ninivitarum, Cornelius, & alii gratia Salvatoris præventi. Cum ergo Apostolus tam aperte sermonem instituat de observantia legis, per quam justificamur apud Deum, & in qua preputium justitias custodiens, legemque consummans judicabit eos, qui per literam & circumcisionem sunt prævaricatores legis; eo quod hi carne, illi autem corde circumcisi sint; manifestum est per illud *naturaliter* legem Mosaicam excludere, non gratiam, sine qua nequit haberi justificatio, & circumcisio cordis in spiritu. Rectissime itaque Augustinus Juliano hunc eundem Apostoli textum objicienti respondet lib. iv. cap. 3. n. 25. *Ideo dicuntur naturaliter quæ legis sunt facere, quia ex gentibus venerunt ad Evangelium, non ex circumcisione, cui lex data est; & propterea naturaliter, quia ut crederent ipsa in eis est per Dei gratiam, correpta natura.* Et de Sp. & lit. cap. 27. num. 47. *Nec te moveat, quod naturaliter eos dixit quæ legis sunt facere. Hoc enim agit Spiritus gratiæ, ut imaginem Dei in qua naturaliter facti sumus instauraret in nobis. Vitium quippe contra naturam est, quod utique sanat gratia.*

Resp. 2. Dato quod Apostolus de infidelibus orationem instituat; hi *naturaliter* ea quæ sunt legis exequantur, in quantum per originale peccatum non ita est in mente hominum detrita Dei imago, ut nulla in ea veluti lineamenta remanserint, unde merito dici possit in ipsa impietate vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere. Ita S. P. Augustinus prox. capite 28. num. 48. Ex his autem non sequitur hujusmodi infideles præcepta legis complere quantum *ad modum*; sed quantum *ad substantiam*, & officia virtutum, quæ sunt in seipsis inspecta rectæ rationis conformia: nec posse omnia, sed aliqua tantum faciliora, ut honorare parentes, nec aliis facere quod nemo perpeti vellet. At hæc quantum *ad modum* pertinet, non impleri sine gratia, commonstrat eo loci Augustinus, dicens quod si discutiatur quo fine virtutes Gentilium factæ sint, *vix inveniuntur quæ justitiæ debitam laudem defensionemve mereantur.* Nec te moveat particula illa *vix*, ut dicas aliqua saltim a Gentilibus opera rectissimo fine & inculpate juxta naturalis legis præscripta patrari. Quamquam enim nolo ego inter Scholasticos arbiter sedere, & opinionem meam præcedenti capite declaravi; obvia est responsio etiam Gentilibus aliquando gratiam adesse ad frangendos inanis gloriæ, & cupiditatis stimulos; ut demonstravi cap. 2. Prop. iv. Certe Augustinus memorato cap. 28. de Sp. & litera ab iis, qui secundum justitiæ regulam opera exercent laudabilia non dehonesta perverso fine, gratiam nequaquam excludit: sed tantummodo probat stare testamenti novi discrepantiam a veteri, quod per illud lex olim scripta

in

in tabulis instaretur in corde Fidelium, sive testimonium Apostoli accipiatur de Gentibus, quæ venerunt ad Evangelium, sive de Infidelibus: propterea quod manet quidem adhuc in istis lex naturæ, per quam nonnunquam executioni mandant virtutum officia, sed tamen ut lex instaretur in corde, ita ut hæ virtutes bonæ sint undequaque, nec in praxi animus superbia, aut vitiosa cupiditate vincatur, ipsa lex debet in corde per novum testamentum, & per gratiam Christi imprimi iterum, & instaurari. Absolvit ergo Apostolici textus explicationem S. Pater num. 49. his verbis: *Quodlibet horum accipiat, constat gratiam Dei promissam esse testamento novo etiam per Prophetam: eandemque gratiam in eo desinitam, ut scribantur leges Dei in cordibus hominum.* Quapropter ex memorato cap. 28. recte infertur Gentiles quandoque agere secundum justitiæ regulam, & merito laudari, interdum quoque operari sine non malo: quod nos cap. 2. distinctis thesibus explicavimus. Veram in his Christi gratiam, & aliquam fidem non præcedere, perperam ex hoc loco quidam deducere moluntur. Imo si animadvertas sedulo, demonstratur oppositum: primo, quia bene undequaque operantes vincunt naturæ vitium, quod utique sanat gratia. Deinde quia legem habent non solum in mente, sed etiam inscriptam cordi, videlicet cum bona voluntate conjunctam. Rursus quia S. P. lib. 11. contra Julianum cap. 3. num. 32. hæc Gentilium opera Gratia deputat. Postremo quia eodem cap. num. 25. docet opera quæque infidelium sine Christi gratia, etsi officio sint bona, ac minus punienda iis, quæ naturalem legem transgrediuntur, habere tamen peccatum sibi conjunctum non ratione sui, sed ob intentionem operantium, qui aut terrenæ patriæ exhibent Babylonicam dilectionem, aut dæmonibus, vel humanæ gloriæ deserviunt. Num vero hæ duæ responsiones veræ sint & legitimæ, videbit qui Augustini testimonia non divulsa & mutilata, sed ut jacent laudatis capitibus numericisque explanata, attente perleget. Hac secunda responsione solvuntur aliorum Patrum sententiæ primo aspectu contrariæ. Quotquot enim textum Apostoli de infidelibus exposuere, aut laudarunt in iis virtutum officia duntaxat, aut gratiam penitus non excluderunt, aut de vitio naturæ instaurandæ & sanandæ eo loci non pertraxerunt. Nam & infideles exhibere honorem parentibus, reddere suum unicuique, non pejorare, aliqua hujusmodi facere nulla vituperatione, sed laude in se digna, & merito Patres scripserunt, & nullus negat Catholicorum.

Si dixeris damnatam esse Propositionem 22. Baji: *Cum Pelagius sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus;*

Respondetur primo cum Vasquez 1. 2. disp. 190. q. 109. cap. 18. num. 178. damnatam esse ob acerbiteratem Censuræ: *Quis dicat, ait do-*

doctissimus Jesuita, *damnari sententiam hujus Doctoris in eo quod ait, illud testimonium de Gentibus fidelibus intelligendum esse, cum sit sententia S. Augustini, & omnium Patrum?* Et infra, *Sensum hujus damnationis, prout a me explicatus est, contuli cum Illustrissimo Domini Cardinali Toletio, cum Sacri Palatii Concionator, & Theologus esset, anno 1586., eumque probavit, & germanum esse dixit, propriaque manu subscripsit, cujus subscriptionis exemplum apud me adhuc est.* Quis autem poterat damnationis sensum melius percipere, quam Toleus missus a Gregorio XIII. Lovanium in Causa Baji, & ab ipso Pontifice circa Bullam a Lovanienfibus recipiendam plenissime instructus? Revera cum S. P. Augustinus doceat, quod etiam si Apostolicum testimonium accipiatur de infidelibus, stat adhuc discrimen inter legem, & gratiam, neque hæc interpretatio adjuvat Pelagianos conantes ex hoc loco probare in infidelibus veras esse virtutes; constat propositionem Baji insimulantis eandem interpretationem Pelagianismi esse falsissimam, atque acerbissimam. Quod tamen addit Vasquez omnes Patres explicare locum Apostoli de Gentibus fidelibus, arbitror esse falsum: & propterea articulus Baji est etiam Patribus injuriosus. At Patrum sensum non repugnare Augustino verum est, ut supra dicebamus. Resp. 2. in sensu ab Auctore intento articulum Baji non solum falsum esse, sed etiam hæreticum. Significat enim infideles sine gratia *habituali*, quam tantum Bajus admisit, & sine qua omnia opera infidelium asseruit esse peccata, non posse observare legem naturalem; cum possint optime, *quoad substantiam* absque ulla gratia speciali, *quoad modum* vero cum inspiratione Spiritus sancti moventis, & nondum inhabitantis.

Ob. 3. Si nemo sine gratia posset diligere Deum tanquam auctorem naturæ, immerito damnata esset tricesima quarta propositio Baji: *Dissinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor natura; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum sacris literis, ac plurimis veterum testimoniiis excogitata.* Idem asserendum est de propositione 36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola philosophia cum elatione presumptionis humane cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.*

Respondetur hujusmodi propositiones rectissime fuisse proscriptas. Primo quia datur amor naturalis quo animus fertur in beatitudinem, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere: atque hic amor non est a gratia, quemadmodum nec liber ea libertate, quæ sufficiat ad meritum, ut Bajus, Quenellus, & Jansenius commenti sunt, refutati de H. Calviniana cap. 2., sed est amor inditus a natura, indeliberatus, & necessarius. 2. Datur amor naturalis etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut est Auctor naturæ, neque amor iste *secundum substantiam* malus est, sed
ba-

bonus & recte rationi consentaneus, licet aliquando non habeat rectitudinem finis, si Deus non diligatur propter se, gratis, & amore benevolo. 3. Etiam datur amor Dei Auctoris naturæ & bonus undequaque sine gratia Spiritus sancti inhabitantis, quam duntaxat admisit Bajus, ut constat ex articulo 62., in quo rejicit tanquam commentitiam & odiosissimam distinctionem duplicis justitiæ, *alterius quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius quæ fit per inspirationem Spiritus sancti nondum cor inhabitantis & in eo caritatem diffundentis*. Ex qua prava doctrina sequeretur quæcunque fiunt ab homine nondum justificato vere esse peccata: quod & Bajus asseruit art. 35., ut cap. 2. dictum est. Promeruit ergo etiam articulus 34. & 36. hanc perniciosam hæreticamque doctrinam comprehendens, censoriam Ecclesiæ animadversionem.

Illud quoque respondere possumus prædictos articulos Baji fuisse damnatos, non ob id, quod spectat ad duplicem amorem, sed quod attinet ad nimis austeri, severique judicii libertatem. Ita Gabr. Vafquez 1. 2. disp. 195. cap. 4. num. 28. Suarez etiam Prologom. 6. de Grat. cap. 2. num. 14. fatetur plures Bajanos articulos fuisse damnatos non propter doctrinam, sed propter acerbiteriam & audaciam. Quod declarasse ipsum summum Pontificem Pium V. colligitur ex iis, quæ supra diximus de Cardinali Toletto, & contestatur Vincentius Contensonius Tom. 1. lib. vii. disp. 1. cap. 1. §. 1. In serie harum propositionum esse præsertim tricesimam quartam, ex eo constat, quod Eminentissimus Belarminus lib. 6. de Grat. & lib. arb. cap. 7. tam intrepide sententiam nostram defendit, ut scribat: *Existimamus non posse Deum, nisi ope ejus, diligere neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ & gloriæ, neque perfectæ, neque imperfectæ, ullo modo; atque hanc non dubitamus sententiam S. Augustini, imo & Scripturarum, & Conciliorum, quicquid aliqui minus considerate in hac parte scripserint. Quis autem dixerit tantum virum damnatam in Bajo opinionem aut ignorasse, aut propugnasse?*

Obijcies 4. quædam argumenta a ratione, quorum solutio ex dictis facillima est, ideoque ea breviter proponuntur. Est autem primum: Præcepta Decalogi sunt proportionata naturalibus viribus creaturæ rationalis; possunt ergo naturaliter adimpleri. Alterum est: Potest mens humana citra specialem gratiam Deum cognoscere, & incommutabilis justitiæ legem percipere: igitur potest voluntas Deum amare, & secundum justitiæ regulam operari. Sequitur tertium: Connaturale est homini diligere summum bonum, si illud mente percipiat. At per ideam naturaliter inditam percipimus summum bonum esse Deum. Ergo Deum diligere connaturale nobis est. Accedit quartum: Possumus naturaliter diligere creaturas; quare non Deum rebus omnibus creatis amabiliorem? Quintum est hujusmodi: Potest homo sine gratia Deum

Deum glorificare; Apostolus enim ad Rom. 1. v. 21. reprehendit Gentiles Philosophos, *quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt*. Cultus autem Dei nihil aliud est, quam caritas per Augustinum Epist. 167. alias 29. Igitur si potest Deus sine gratia glorificari, potest etiam amari. Postremum esto: Potest dari amor inchoatus & imperfectus, qui nec ordinetur ad supernalem beatitudinem, nec positive Deum præferat bono alicui creato. Ad hunc amorem non requiritur gratiæ auxilium; Igitur, &c.

Respondetur ad primum, præcepta Decalogi esse naturæ rationali proportionata quantum spectat ad objecta, & ad officia præceptorum, non autem quantum attinet ad modum, & finem; idque ob ipsius naturæ corruptionem, cui appetitus laudis, aut noxiæ cupiditas subrepat: hoc tamen pacto etiam esse proportionata, si vitium naturæ sanetur, & Dei imago, in qua naturaliter conditi sumus instauretur per gratiam; ut de Spir. & lit. cap. 21. docuit nos Augustinus: Qui etiam de natura & Grat. cap. 48. exemplum affert lucis, quam sani oculi vident, non ægri; & cap. 49. possibilitatis ambulandi, quæ est in sanis pedibus, non in confractis; quibus exemplis demonstrat adversus Pelagium neminem posse absque adiutorio Salvatoris ita legem servare, ut vitet peccatum, quoniam corpus aggravat animam, terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, & vitiata natura, de qua loquimur, medicum implorat, & clamat, *Sana animam meam*.

Ad secundum facilius est responsio, si dicamus nullam cognitionem sive naturalis, sive practicæ veritatis, si ab inspiratione gratiæ disjuncta est, posse animum nostrum ad pia studia inflammare. Vel enim scientia cum interiori suavitate & caritate conjungitur, vel tantummodo veritatem ostendit non impertiendo caritatem. Si sit cognitio prioris generis, est Gratia Christi, qua agitur non solum ut faciendi noverimus, verum etiam ut cognita faciamus, auctore Augustino de Gratia Ch. cap. xii. Si vero sit cognitio sine inspiratione dilectionis, inflat, non ædificat; neque ad servandam legem sufficiens est, quemadmodum commonstrat S. Pater capite præcedenti, Pauli Apostoli auctoritate & exemplo. Neque id scientiæ vitium est, sed animi, qui pressus corpore ab idea universali verituti ad imagines temporalium specierum, easque particulari & practico judicio præfert bono summo, atque incommutabili, ut possit dicere cum Apostolo, *Quod odi malum, hoc ago*: aut cum altero, *Video meliora proboque, deteriora sequor*. Sed vide quæ cap. 3. differui de vitiorum origine, nec non Doctorem præclarissimum de Nat. & Gratia cap. 50. Potest tamen responderi, non esse de mente humana, & de voluntate eodem modo ratiocinandum. Nam, ut docet S. Thomas 1.2. q. 109. art. 2. ad 3. *Magis est natura humana corrupta per peccatum quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri*. Cujus rei facile est causam assignare:

To. III.

G g g

signare:

figurare : eo quod a voluntate peccatum proxime procedit ; & in voluntate commoratur . Non enim peccat homo malum cognoscendo, sed bonum male appetendo : neque ipsa ignorantia sine libera voluntate potest esse culpabilis . Quare recta cognitio suapte natura non infert voluntatem rectam ; & fides ipsa omni cognitione naturali præstantior sine caritate nihil prodest .

De tertio argumento plura non dicam . Etenim percipimus Deum esse summum bonum notitia universalis & speculatrice, non singulari & practica, ut explicatum est modo : & licet sit nobis connaturalis dilectio, non est tamen saltem naturæ corruptæ connaturalis ordo debitus dilectionis, qui est uti rebus creatis, & incommutabili bono inhærere ; cum appetitus voluntatis rationalis sequatur in hoc statu bonum privatum, nisi sanetur per gratiam . Quod si dicas voluntatem rationalem naturali inclinatione ferri in summum bonum ; respondeo & hanc inclinationem a contraria & vehementiori retardari : & hanc esse perfectionem rationalis naturæ, ut sit ordinata ad finem per gratiam obtinendum ; & demum non repugnare inclinationem naturalem in objectum cui adhærere non potest, nisi divinitus adjuvetur, ut anima separata appetit corporis unionem, infirmus valetudinem, & quilibet homo perpetuam felicitatem .

Ad quartum hanc responsionem habeto . Vel sermo est de amore rerum creaturarum propter seipsas, vel propter Deum . Si res creatæ amentur propter seipsas, fruimur creaturis, & amor castus non est, sed exoritur a voluntate infirma, depravata, ac proniori ad privata bona, quam ad summum & immutabile . Proinde qui ita amat non proficit, sed deficit, & exhibendo Babylonicam dilectionem aut inflatur superbia, aut cupiditate deprimitur . Quod si creaturæ amentur propter Deum, dilectio ex Deo est, neque sine gratia potest haberi ; ut affirmat Joannes Evangelista, & demonstrat Augustinus de Grat. & lib. arb. cap. 18.

In quinto falsa est interpretatio eorum, qui verba Apostoli de aliqui dilectione, quæ non sit dilectio Dei super omnia, solent accipere : non enim glorificant Deum, sicut Deum, qui illum singulis creaturis non præferunt . Errant etiam qui Dei cultum in illa aliqui dilectione nituntur commensurare ex Epistola 29. Augustini . Nam S. Doctor scribens eo loco : *Quid est pietas, nisi Dei cultus ? Et unde ille colitur nisi caritate ?* loquitur de servis Christi piis ac fidelibus habentibus pietatem appellatam a Græcis *ioûsion*, vel expressius *deuôsion* ; & de caritate, quæ est de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, & quæ est legis totius plenitudo . Quamobrem non video, cur Tournely, qui in ea est sententia, neminem sine speciali auxilio gratiæ posse diligere Deum super omnia, probet ex verbis Apostoli & Augustini esse ex nobis amorem aliquem inchoatum ; cum tam aperte cultum, & dilectionem

nem super omnia uterque commendat. Est ergo verissima interpretatio, & Apostolico testimonio conformis, Gentiles philosophos Dei notitiam habentes, illum non glorificasse sicut Deum, quoniam evanuerunt incogitationibus suis, & obsecratum est insipiens cor eorum, idest magis affecti sensibilibus bonis transmutarunt veritatem Dei in mendacium, & creaturæ potius servierunt quam Creatori. Dignissimi reprehensione, quia vel habebant gratiam sufficientem ad resistendum sensuum illecebris, vel hac gratia justo iudicio privati libere traditi sunt in desideria cordis eorum. Sed legito cap. 1. Epistolæ ad Rom., & viceſimum secundum Augustini de Nat. & Grat. contra Pelagium.

Ad postremum, quoniam nolo esse longus in singulis explicandis, respondeo breviter, amorem illum inchoatum, si bono mutabili nequaquam hæreat, esse ex Christi gratia: *Nec initium ejus ex nobis, & perfectio ejus ex Deo: sed si caritas est, tota nobis ex Deo est;* inquit lib. 2. ad Bonifacium cap. 9. AUGUSTINUS.

C A P U T V.

*Requiri gratiam Salvatoris ad vitandam peccatum,
& tentationes vincendas.*

E P I G R A M M A.

N *Vlla anima est, qua non mortali carne gravetur,
Nec qua corporea conditione gemat.
Sed confirmare invalidam, & frenare rebellem
Legitimum & proprium est mentis opus domina.
Qua vis natura ut moderamine temperet aquo,
Et subdat sceptris noxia quæque suis;
Auxilium a Domino & vires petat, ut valeat se
Vincere, nec sensus incuset illa suos.
Nam nullos famula poterit comescere motus,
Ni fuerit Christi semper amore potens.*

PROP. Non possumus aut peccatum vitare, aut tentationem aliquam sine gratia vincere undequeque, idest, æquo moderamine, ita ut motus sensuum comescantur, & frenetur appetitus rebellis.

Sequitur hæc propositio ex dictis; nam aliquomodo nos absque gratia recte operari, & tentationem saltim levem superare, inspecta substantia operum & officio virtutum, tam verum est, quam posse impleri sine gratia aliqua præcepta, & multa opera ab infidelibus fieri, quæ secundum se nequeunt vituperari. At undequeque sine speciali gratia nullum peccatum, & nulla tentatio quamvis minima vincitur; quoniam,

niam, ut sæpenumero dictum est, si non adjuvat gratia medicinalis oritur ex bono opere & tentationis victoria tumor superbiæ, & vitio pellitur vitium. Quod asserit hoc Epigrammate Prosper, & Augustinus lib. xx. 1. de Civ. Dei cap. 16. & in 17. contra Julianum cap. 3.

Breviter tamen confirmatur propositio. I. Divinis literis: Sap. enim viii. legimus: *Nemo potest esse continens, nisi Deus det.* Apostolus ad Romanos viii. 37. ait: *In his omnibus superamus, propter eum, qui dilexit nos.* Est in Græco, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς, propositio cum genitivo, significans, cum viribus a Deo datis gratuito amore, cum ex regulis Grammatices, tum ex versu 1. & 2. capitis quinti, ubi dicitur, nos habere pacem ad Deum, & accessum per fidem ad gratiam, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, *Per Dominum nostrum Jesum Christum.* Matth. etiam v. 13. jubemur orare, *Es ne nos inducas in tentationem.* II. Probatur ex definitionibus Ecclesiæ; nam Innocentius in Rescripto ad Concilium Carthag. *Nisi magnis precibus (inquit) gratia in nos implorata descendat, nequaquam terrena labis, & mundani corporis vincere conemur errores, cum pares nos ad resistendum non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium.* Et ad Patres Milevitano: *Ecce homines, qui non posuerunt Deum adiutorem sibi. Negantes auxilium Dei iniquiunt hominem sibi posse sufficere, nec gratia nunc egere divina: qua privatus necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat.* Synodus 2. Araux. canone 9. *Divini muneris est, cum & recte cogitamus, & pedes nostros a falsitate, & injustitia continemus.* Et canone 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum.* III. Probatur ex Augustino; qui in Epist. 106. nunc 186. cap. 9. ait, ex adjutorio Dei nostram provenire victoriam; & cap. 10. *Sine gratia dicimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere.* In Psalm. 18. *Deo desistente ab adjutorio laborare potes, vincere non potes;* & Serm. 1x. de div. cap. 9. *Sine dubio vinceris, si illum adiutorem non habueris.* IV. Probatur ratione: Aut vitatur peccatum Dei amore, aut fine honesto, aut perverso & vitioso. Si hoc dixeris, clavum clavo, peccatum peccato pellis. Honestus finis sine gratia, saltem in praxi, non datur. Item nec Dei amor, ut in superioribus demonstravi. Ergo sine gratia abstinere prorsus a peccato, & tentationes superare non possumus. Tunc itaque (ait S. Pater de Civit. Dei libro xx. 1. cap. 16.) *vitia vitia deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur, quem nisi Deus ipse non donat, nec aliter, nisi per Mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum.*

Ad hæc vero sunt qui respondent, valere hæc omnia de victoria tentationum ad veram justitiam pietatemque spectante. Quibus propositio prima capitis præcedentis, & in tertio quoque capite plenissime est satisfactum. Liqueat etiam ex dictis hætenus, requiri gratiam non solum ut vincamus, sed ne ipsi vincamur, ne quis succumbat diaboli

bolicis laqueis irretitus , ne in falsitatem atque injustitiam labamur , ne apertissima vitia pellantur aliis occultis , quæ putantur esse virtutes , in quibus regnat superbia , & quædam sibi placendi altitudo ruinosa , ut Augustinus ait eodem cap. 16. de Civ. D. libro XXI. Nullam itaque , quantumvis minimam tentationem possumus superare , si gratia destituamur , nisi forte more Romanorum , in quibus *Vicit amor patriæ , laudumque immensa cupido* . Id autem quod nonnulli scripsere gratiam præstare ut facilius tentationes & peccata vincantur , pariter refutatum est supra : atque ulterius rejicitur Epistolis nuper laudatis Innocentii , & Augustini , locisque aliis innumeris non semel in aspectum productis .

Contra hanc propositionem urgent Adversarii plures propositiones Baji , & Quenellii , præsertim ex Bajanis 27. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio , non nisi ad peccandum valet* : & 29. *Fures ii sunt & latrones , qui dicunt tentationi ulli sine gratiæ adjutorio resistere hominem posse , sic , ut in eam non inducatur , aut ab ea superetur* . Et ex Quenellianis 38. *Peccator non est liber nisi ad malum , sine gratiæ Liberatoris* : & 39. *Voluntas , quam gratia non prævenit , est capax omnis mali , & incapax ad omne bonum* .

Verum facilem ista habent intelligentiam ex Responsione ad ob. 3. præcedentis dissertationis . Liberum enim arbitrium sine gratia potest suam beatitudinem appetere naturali instinctu , quem non potuit amittere depravata natura : cui proinde post lapsum non solum tenebræ & malitia manent , sed etiam imago Dei non omnino detrita , idea honestatis , & lumen rationis , & in bonum universale congenita & antiquæ propensio . Potest actus plures indeliberatos peragere , quos culpabiles Bajus & Quenellus impie dixerunt . Potest exercere officia virtutum , & præcepta aliqua implere *quoad substantiam* , operatione secundum se laudabili & honesta , etsi extrinsece , & ex fine operantis non bona undequaque . Potest & rectissimo fine vitare peccatum cum sola gratia actuali sine habitu fidei & remissione peccatorum , qualem Gratiam a justificatione sejunctam Bajus & Quenellus apertissime oppugnarunt . Omni ergo jure istorum assertiones anathemate confixæ sunt ; & quamquam aliquæ sensum catholicum habere queant , & videantur speciem veritatis præferre ; sunt in sensu ab auctoribus intento respectu falsæ , scandalosæ , & hæreticæ . Quæ cum ita sint , miramur justissimam harum propositionum damnationem , nonnullos abuti ad criminationem Augustinianæ doctrinæ : quasi nullam tentationem etiam minimam sine gratia superari non posse , non propugnent etiam Bellarminus , Franciscus Toletus , & Vasquez , quem vide P. 2. disp. 190. cap. 107. aut quasi in condemnatione Baji & Quenellii proscripserit Ecclesia , quæ olim definivit adversus hæreticos Pelagianos .

Secundo obijciunt testimonia Augustini scribentis in primo De peccat.

cat. meritis cap. 22. *Unde enim sit, ut homo ab ineunte pueritia, modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes ceteras provectior, aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei pradicari gratia christiana non possit?* Idem Augustinus lib. 1. de Civ. Dei cap. 23. Marci Reguli virtutem commendat, & lib. v. cap. 12. virtutes inclytas Romanorum.

Respondetur hæc nullius esse momenti. Sanctus enim Augustinus in primo De peccatorum meritis probat eo argumento gratiam fidei Christianæ non rependi virtutibus moralibus & humanis, nec pro antegesta vita rationales animas pestibus corporeis affligi. Addidit præterea consulto, *Ex magna parte*; ne opineris, victoriam libidinum, ceterasque virtutes bonas esse in illo homine undequaque. In primo de Civitate Dei Regulum præfert Catoni, quoniam is victus Cæsari dedignatus est subijci; Regulus autem maluit Romanos ferre serviendo, quam eis se auferre moriendo: utrumque autem ait peccatum peccato declinasse. Aliorum Romanorum virtutes bonas extitisse quantum ad officium, non quantum ad finem attinet, & propterea fuisse illis redditam mercedem temporalem, satis arbitror repetitum. Oppositiones aliæ, si quæ sunt, facillimam habent ex dictis solutionem.

Quæri loco isto solet, num justus gratia sanctificante exornatus opus habeat etiam actuali, ut peccata declinet. De ea pertractavi de H. Pelagiana cap. v. 1. Prop. 2. Cum Synodus Arauxicana can. x. definiat etiam justis ac sanctis divinum adjutorium semper esse implorandum; videtur affirmativa sententia firmissima, atque tutissima.

C A P U T VI.

Omnia peccata venialia devitare est divinæ gratiæ singularissimum privilegium.

EPIGRAMMA.

Magna quidem in multis est excellentia Sanctis,
 Quorum animos superi gratia roris alit.
 Sed dum mens quædam patitur mala corporis ægri,
 Et pugnam internis exteriora movent,
 Nunquam ita perfetto capitur victoria bello,
 Vera ut securus pace fruatur homo.
 Inter discordes motus contagia serpunt,
 Ipsaque virtutum gaudia vulnus habent;

*Ut faciat notum longa experientia cunctis,
Non esse hoc plenam tempore iustitiam:
Ni Dominus miserando lavet delicta suorum,
Et dans virtutum munera det veniam.*

PROPOSITIO . Toto vitæ tempore nequit iustus pugnam , quam internis movent exteriora , perfecta victoria superare , ita ut discordibus motibus rationis ac sensuum non excitetur levis quædam noxia delectatio deliberata , & servetur in excellentia sanctitatis plena iustitia . Quare nemo vitare potest peccata quæque venialia in tota vita , nisi ex speciali Dei privilegio .

Hanc propositionem communiter a Theologis probatam confirmant omnium plane genera argumentorum . Traditur primo in sacris literis . Paralip. xi. cap. 6. v. 36. *Non est homo qui non peccet* Ecclesi. 7. v. 21. *Non est homo iustus in terra , qui faciat bonum , & non peccet* . Jacobi 3. v. 2. *In multis offendimus omnes* . Joan. Epist. i. cap. i. v. 8. *Si dixerimus , quoniam peccatum non habemus , ipsi nos seducimus* . Quæ omnia ad omnes homines etiam sublimioris sanctitatis pertinere , liquet ex universali verborum pronuntiatione , ex Can. 6. Synodi Milevitane , ex Augustino de Nat. & grat. cap. 36. & 2. de Peccatorum meritis cap. 7. & 13. Demonstratur 2. ex Oratione Dominica , qua etiam eximie probitatis viri quotidie orant dicentes , *Dimitte nobis debita nostra* : quod argumentum repetitur ab Augustino loco nuper laudato , & de Nat. & grat. cap. 35. & de Dono Persev. cap. v. Quæ oratio non solum est humilis , sed etiam vera , ut Tridentinum inquit Sess. 6. cap. xi. & si quis sic accipiendam putaverit , ut dicat propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum , non quia vere ita est , noverit hanc interpretationem esse Pelagianam memorato Canone v. 1. Milevitano proscriptam . Tertio communitur testimoniis Sanctorum Doctorum . Inter quos S. P. Augustinus de Peccat. meritis lib. 2. cap. 7. ait : *Credo Scripturæ dicenti , Non intres in iudicio cum servo tuo , quoniam non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens . Et ideo misericordia Dei opus est , quæ superexaltat iudicio , quæ illi non erit qui non facit misericordiam . Et Prophetæ cum diceret , Dixi pronuntiabo adversus me delictum meum Domino , & tu dimisisti impietatem cordis mei , continuo subiunxit , Pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno . Non ergo omnis peccator , sed omnis Sanctus : vox enim Sanctorum est , Si dixerimus quia peccatum non habemus nosipsos seducimus , & veritas in nobis non est , &c. Et de Nat. & grat. cap. 36. Hac ergo Virgine (Beatissima Dei Genitricæ) excepta , si omnes illos sanctos & sanctas cum hic viverent congregare possemus , & interrogare utrum essent sine peccato , quid fuisse responsuros putamus , utrum hoc quod iste dicit , an quod Joannes Apostolus ? Rogo vos quantalibet fuerint in hoc corpore excellenti sanctitatis , si hoc interrogari potuissent una , voce clamaissent , Si dixerimus ,*

mus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est; an illud humiliter responderent fortasse quam verius? Sed huic jam placeat, & recte placet laudem humilitatis in parte non ponere falsitatis. Itaque hoc si verum dicerent, haberent peccatum quod humiliter faterentur, quia veritas in eis esset. Si autem hoc mentirentur, nihilominus haberent peccatum, quia veritas in eis non esset. Placuit hæc integra exscribere, quoniam præcedentia magnopere illustrent. De dono Persev. cap. 2. inter dogmata quæ adversus Pelagianos Catholica defendit Ecclesia connumerat, In quacumque justitia sine qualibuscunque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere. Eadem est doctrina Hieronymi lib. 2. contra Pelagianos, D. Thomæ 1. 2. q. 109. art. 8. & aliorum.

Demonstratur tandem propositio ratione ex præmissis Epigrammate Prosperi, & cit. articulo Thomæ deprompta. Continuo enim, quando mens corruptibili corpore gravatur, sensus rationi bellum cient, atque discordes motus suscitant variæ temporalium bonorum imagines. Ita concupiscentiæ perpetuis jactatur fluctibus, quorum dum unum comprimit & frangit, alter insurgit & quatit animum, nunc voluptatis, nunc inanis gloriæ repentino appetitu distractum. Ut ergo devitet omnia penitus peccata, debet pervigil ratio singulis momentis circumspicere, fluctus frangere, motus reprimere, & pulsantibus illecebris libera voluntate nullatenus propter se delectari. Hoc specialissimum beneficium esse facile intelliget quisquis humanam infirmitatem, captivantem concupiscentiam, pugnas internas atque externas, cogitationem, & affectuum humanorum vicissitudinem animadvertit. Profecto si magna est gratia inspiratio sanctæ dilectionis tam robustæ ut frangat humani cordis duritiam: major erit gratia, quæ perseverans diu ab injustitia nos continet; maxima vero, quæ per totam vitam a minimis culpis indefinenter præservet.

Antequam leves quasdam oppositiones dispellam; præmoneo, posse hominem justum vitare ad aliquod tempus omnia venialia peccata, quoniam non semper appetitus sensitivus in actus aliquos deordinatos prorumpit, præsertim ubi flagrantissima caritas animum inflammât & purgat: neque occurrunt momentis omnibus peccandi occasiones, perverfarumque cogitationum diverticula. Sunt qui hoc tempus adeo coarctant, ut credant septies saltem in die justum cadere: quod videtur probari versu 16. cap. xxiv. Proverbiorum. At hoc loco, *septies, pro, crebro & sæpe*, positum est, ut Gen. 1v. 24. Pl. x. 7. & Pl. 118. v. 164. Deinde, licet præclari Theologi, etiam Tournely de Grat. Ch. pag. Ven. edit. 446. verba Proverbiorum accipiant pro peccatis, quasi sit idem peccare, & universaliter cadere: ait tamen Augustinus xi. de Civ. Dei cap. 31. *Pro universo sæpe ponitur, sicut est, Septies cadet justus, & resurget, id est, quotiescunque ceciderit,*

non peribit . Quod non de iniquitatibus , sed de tribulationibus ad humilitatem perducentibus intelligi voluit . Et si aliquis huc locum de peccatis interpretatur , fallitur apertissime ; nusquam enim verbum נָפַל *Naphal* , *cadere* istic in Hebræo positum , est *peccare* ; sed ubicunque opponitur verbo עָמַל *Chum* , *surgere* , accipiendum est de tribulationibus , & calamitatibus hujus vitæ . Quod non soli comprobant Auctores laudati a Calmet , sed complures alii , & Hebræicæ Concordantiæ Esaïæ xxiv. 20. Jerem. xxv. 27. Amos vii. 14. Mich. vii. 8. Est ergo Augustini interpretatio verissima & certa . Deinde perperam addunt aliqui ea verba , *in die* : quæ non habentur in Vulgata , nec in Hebræo , nec in LXX. atque si haberentur , possent significare tempus indefinite , ut Joan. ix. 4. Gen. xl. 4. Exod. xlii. 10. &c. Igitur quando stet justus absque minima labe , & quoties cadat , obscurum est , nec est ratio eadem in omnibus .

Illud etiam animadverto non comprehendi in hæc generâli assertionem purissimam Dei Matrem ; de qua sapientissime monuit Augustinus de Nat. & Grat. cap. 36. nullam prorsus habendam esse quæstionem . Et Tridentinum Concilium Sess. vi. edidit Canonem ordine 23. *Si quis dixerit hominem semel justificatum . . . posse in tota vita peccata omnia , etiam venialia , vitare , nisi ex speciali Dei privilegio , quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia ; anathema sit .* Ob quam sacrosanctæ Synodi definitionem abstinemus etiam a sententia Magistræ , & veterum quorundam Scholasticorum in i. i. sent. dist. 3. Sacram Virginem immunem extitisse ab omni peccato tantum , cum Spiritus sanctus supervenit in eam , & Virtus Altissimi obumbravit illi , scilicet , cum æternum Dei Verbum concepit . Hanc opinionem Gregorius Ariminensis in 2. dist. xxxi. q. 2. art. 3. communem appellat inter Doctores : sed supponit Virginem conceptam in originali peccato , cujus fomes per obumbrationem Spiritus , & Virtutis Altissimi fuerit extinctus . Id vero aut falsum est , aut in disputationem nullatenus revocandum . Idcirco verba Damasceni laudata ibi a Magistro , & consimilia quædam aliorum Patrum , si non possint commoda interpretatione emolliri , erunt debita reverentia prætermittenda . Si quærat aliquis , an Deipara recitaverit Orationem Dominicam productam supra in Propositionis confirmationem ; respondeo potuisse illam recitare , etiam cum petitione , *Dimitte nobis debita nostra* , nomine totius Ecclesiæ , & pro se etiam , quatenus dimissa dicuntur debita , quæ divina liberalitate non contrahuntur . At ceteris Sanctis petitionem istam necessariam esse pro seipsum , & pro contractis debitis , demonstratum est supra , & definitum etiam Canone 82. Concilii Africani sub Cælestino .

De Sancto Joanne Baptista non ita loquendum est , cum Augustinus solam Virginem excipiat , & Tridentina pariter Synodus de hac sola pronunciet . Legitur quidem Matth. xi. *Non surrexit inter natos*

T. III.

H h h

mulie-

mulierum major Joanne Baptista, & in Hymno Ecclesiæ dicitur illum petiisse sub teneris annis deserti, *Ne levi posset maculare vitam Crimine lingue*. Sed primis verbis ostenditur tantum prærogativa Joannis super ceteros antiquæ legis Prophetas, postremis singulare illius studium in custodia lingue, & cultu solitudinis celebratur. Et observatum a multis non male, *ἐγείρεται*, *surgere*, quod usurpatur citato loco Matthæi, significare sermonis proprietate adventum Prophetarum, ut colligitur ex Lucæ vii. 16. *ἤρπεν τὸν πνεῦμα ἐγείρεται*, & Joan. vii. 52. *ὅτι ἤρπεν ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐκ ἐγείρεται*. Verum si mavis Joannem ab omni culpa levissima fuisse immunem, imo si id concesseris cum Panegyristis hujus ævi eximio cuilibet Divo, ne amplificatio Rhetorica candori Theologiæ quid tenebrarum offundat, dicam tantam sine vulnere victoriam singulari gratiæ miraculotribuendam.

Jam vero contraria argumenta solvenda sunt. Opponebant Pelagiani plura Scripturarum testimonia, quibus ostenditur permultos in hac vita fuisse perfectos. Hujusmodi sunt: de Job legitur cap. 1. *Non est illi homo similis super terram, sine querela, justus, verus Dei cultor, abstinens se ab omni opere malo*. De Zacharia, & Elisabetha Lucæ 1. *Erant autem justi ambo, incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela*. Joannes cap. 3. ait: *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen ejus in ipso manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est*. Apostolus ad Philipp. 3. *Quicumque perfecti sumus, hoc sentiamus*. Sunt alia hujus generis plurima.

Generalis responsio est, duplicem dari perfectionem: unam secundum vitæ istius modum, cui hoc quoque imputatur, si se quisque noverit imperfectum; & licet sine aliquo conscientiæ vulnere esse non possimus, remediis spiritualibus vulnera nostra curamus. Altera perfectio est patriæ, ubi maximum luerum est secularibus laqueis non teneri, nullis peccatis ac vitiis carnis obnoxium fieri, neque ulla emendandis purgandisque peccatis adhibenda est medicina. Delineat nobis Augustinus hanc duplicem perfectionem in lib. iv. ad Bonifacium cap. 10. In ipsa enim perfectionis linea sunt gradus distinguendi, quorum summus est non posse jam esse imperfectum. Sed & in hac vita unus altero perfectior est: nam, ut S. Doctor scribit in 2. de Peccatorum meritis cap. xv., *Potest fieri, ut jam sit aliquis sapientiæ perfectus auditor, cujus nondum sit perfectus doctor: potest perfectus esse justitiæ cognitor, nondum perfectus effector*. Plures itaque in hac vita priorem habuere perfectionem, in qua justus accusator est sui, & quotidie orat, *Dimittite nobis debita nostra*. Singula tamen, quæ opponuntur, versat singulariter S. Doctor citato libro de Peccatorum meritis a cap. 6. ad vicissimum octavum. Demonstrat Jobum laudari comparatione aliorum, qui erant in terra: Zachariam Sacerdotii officio perfurgentem etiam pro suis delictis hostias obtulisse, servasse cum uxore legem sine querela,

rela, ita ut de illorum vita nemo quereretur, neque recte fuisse operatum cum simulatione, & hypocrisis. Demonstrat hominem natum ex Deo non peccare, & peccare non posse, quoniam peccatum oritur ex vetusta nativitate, per quam quandiu vivimus in corpore corruptibili, ipso Joanne Auctore, si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos seducimus: nemo autem peccat, in quantum gratia spiritali regeneratur, & est in Christo nova creatura, novumque figmentum, non adhuc tamen, ut in novitatem perfectam transierint totius vetustatis reliquiae. Animadvertit fieri non posse, ut pugnent invicem Apostolica testimonia. Observat Apostolum Paulum scribentem, *Quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus*, demonstrare se in alia se perfectum esse, in alia non esse; sicut in doctrina legis dici potest quisquam perfectus, etiamsi eum aliquid adhuc lateat. Sed non pigeat capita citata perlegere.

Rursus obijciunt: si non possumus ordinariis gratiae auxiliis omnia venialia peccata devitare, cur nobis praecipitur a Deo, qui non jubet impossibilia, *divina mandata custodiri nimis*, nulla scilicet transgressione etiam parva? Cur oramus quotidie, ut Dominus dirigat *sensus, sermones, & actus nostros, ut ad nullam declinemus peccatum*?

Respondetur utique posse in hac vita hominem esse sine peccato per Dei gratiam, & liberum ejus arbitrium: sed non potest potentia proxima & conjuncta cum actu, nisi gratia illa sit specialis: quemadmodum potest quisque per auxilia sufficientia observare mandata, non tamen observabit actu, nisi auxilium si efficax. Sufficit autem etiam potentia ab actu sejuncta, ut Deus impossibilia non dicatur jubere, sitque transgressio libera, voluntaria, & culpabilis. Haec est responsio Augustini lib. 2. de Peccat. mer. c. 6. & 16. Quare autem ut vitentur actu peccata omnia etiam minima, singularis gratia sit necessaria, ratio est, quia simul praeceptis omnibus negativis, & positivis nonnullis tenemur obstricti, simul internis, externisque pugnis impetitur, simul ratio ac sensus suas pingunt imagines, simulque plura vitanda sunt, cupiditas, ambitio, suggestio, negligentia, & motus quilibet inordinatus. Adjuti ergo divina gratia possumus quodlibet in individuo peccatum depellere, tentatorem fugare, surgentem motum comprimere; at id non consequemur plena victoria, & sine vulnere, ita ut nulla minima culpa in diuturno certamine maculemur. Neque nos desides magnum hoc periculum debet reddere; sed ad orationem impellit magis, ut Domino auxiliante omne declinemus peccatum, etiam minimum, si fieri potest, sin autem, ea saltem quae advertentia patrantur, & mortalibus viam sternunt: haec autem maxime. Juxta hanc explicationem, admitto distinctionem vulgatam, *collective* omnia peccata venialia non possunt vitari, possunt bene *distributive*. Quae tamen distinctio, ut traditur a nonnullis affirmantibus singula peccata distributive, & unum post

aliud occurrere, non simul, non dari præceptum omnia *collective* vitandi, neque iustum habere ad hoc liberum arbitrium, videtur falsa. Nam controversia inter Cælestium & Augustinum erat, num in corpore mortis hujus, ubi caro concupiscit adversus spiritum, possit homo vivere absque ullo peccato, & *collective* vitare omnia, ita ut nullum omnino committat contra manifestum præceptum omnia simul vitandi. Legitote librum Augustini de Perf. Justitiæ capite VII. I., & sequentibus.

C A P U T VII.

Num donum Perseverantiæ Gratia sit specialis.

EPIGRAMMA.

Sæpe quidem Dominus sic cuncta adversa repellit,
 Ut nullo attingi vulnere possit homo.
 Sed mirabilior tunc est manus Omnipotentis,
 Illata afflictum cum mala non superant.
 Laudetur Custos virtutem dans toleranti,
 Intima corrumpat ne furor exterior.
 Nam non certanti nulla est speranda corona:
 Palmam, qua capitur gloria, finis habet.

P R A E N O T A T I O.

Disputaturus Augustinus de magno dono Perseverantiæ præmonet cap. I. institui dissertationem de perseverantia illa, qua usque ad finem vitæ perseveratur in Christo, ut nullum sit ulterius cadendi periculum, & de qua legimus in x. cap. Mat. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Ad perseverantiam enim, qua iustus continens est aliquandiu, sed esse desistit, & quam si perseverantiam placet appellare, nolumus de verbo contendere, jam ostendimus præter gratiam *habitualement* a iustis *actuale* auxilium esse implorandum, atque istud efficax esse natura sua. De priori ergo, ac propria *Perseverantia* dicturi duplex munus gratiæ in illa distinguimus, exteriorem scilicet dispositionem providentiæ, & internam sanctæ dilectionis inspirationem. Et illa quidem specialis erga electos providentia in hoc maxime vigilat, ut instantæ animæ transitu, extremoque damnationis periculo valida tentationum removeantur obstacula, ne iustificatus succumbat, & varii vitæ casus ita dirigantur, ut mors corpus animumque dividat, dum gratia iustificationis hunc ornat, ita ut in osculo pacis rever-

revertatur ad Dominum, qui dedit illum. Quamquam enim mors corporalis est secundum se post deperditam originalem iustitiam, causis quibusdam naturalibus, idest, corporis temperamento, insalubritate aeris, morborumque vi accelerata & inducitur; tamen ut conjuncta est cum æterna prædestinatorum salute, idest, in quantum advenit dum iusto sanctitas adest, & antequam de bono convertatur in malum, necens extrema corruptibilis vitæ atque perpetuæ felicitatis, addit ad naturalium causarum seriem beneficium supernaturalis & vigilantissimæ providentiæ. Quicquid namque divina præscientia & voluntate disponitur causa conferendæ beatitudinis, habet sub naturali rerum, mundanarum devolutione oculatissimum Glorificatoris consilium, ac beneplacitum. Interna autem sanctæ delectationis inspiratio, gratiæ *habituali* superaddita, & adeo valida atque robusta, ut concupiscentiæ motus, omniumque tentationum, quarum in morte impetus solet esse vehementior, propulset oppugnationem, iis maxime necessaria est, qui nec immatura, nec repentina morte abripiuntur, sed cum hoste luctari debent, & caritate flagrantissima pugnantes vincere cupiditatem. Tales sunt qui ægritudine anxia atque acerba agunt animam, & dum terrena inhabitatio dissolvitur, mundi commoda, necessarios, & omnia temporalia bona, quorum cupiditate non tangi nequeunt, sentiunt a se deperdi: atque majori illustratione & inspiratione superna opus habent, si communibus hisce malis ob antea vitæ teterissimam imaginem, vel insidias Satanæ accedant deteriora; majorem etiam postulant, dum truce Martyrium subeunt, vel mortem, aliam violentam hominum æstimatione turpissimam. Quapropter habet donum Perseverantiæ, quemadmodum de gratia in universum disputavi, gradus plures, ita ut magis in uno, quam in altero juxta periculi magnitudinem splendeat; quamvis sit in prædestinatis omnibus magnum & singulare beneficium.

Duo hæc, externam providentiæ directionem, & internam spiritualis gratiæ inspirationem complecti donum perseverantiæ, ex Scripturis S. P. Augustinus evidenter demonstrat. Primum quidem in lib. de Præd. SS. cap. 14. ex verbis Sapientiæ, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*. Quæ verba, cum Semipelagiani assererent prædestinationem ex præscientia, ita explicat S. Pater, *Dicitur enim secundum pericula vitæ hujus, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat, idest, qui ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheretur in-
certo*. Idem docet de Corrept. & Gr. c. VIII. & de Dono. Perf. c. 17. Alterum vero de interiori gratia, per quam Deus operatur nostras cogitationes & voluntates, demonstratur a D. P. permultis textibus Scripturarum paullo infra, ne eadem pluries repetantur, producendis: ex quibus liquet perseverantibus etiam internæ gratiæ inspirari virtutem. Cur autem.

autem aliis concedatur, ut ex hujus vite periculis dum justi sunt auferantur, alii vero justi donec a justitia cadant, in eisdem periculis, vita productiore teneantur, quis cognovit sensum Domini? ait Augustinus citato cap. 14. de Prædest. SS. Ac statim demonstrans ex divino pariter beneplacito repetendam esse adulatorum perseverantiam, addit: *Hinc intelligi datur, etiam illis justis, qui bonos, piosque mores usque ad senectutis maturitatem, & diem vite hujus ultimum servant, non in suis meritis, sed in Domino esse gloriandum: quoniam qui vite brevitate rapuit justum, ne malitia mutaret intellectum ejus, ipse in quantacunque vite longitudine custodit justum, ne malitia mutet intellectum ejus.* Illam ergo divinarum gratiarum distributionem justissimis, sed inscrutabilibus judiciis Dei relinquendam certum est in Perseverantibus eminentia quadam præcellere.

Fuit ergo Pelagianorum error posse hominem perseverare usque in finem absque gratia Redemptoris per liberum arbitrium: quem errorem de H. Pelagiana pluribus refutavimus. Suborti Semipelagiani, qui electionem secundum propositum, quasi libertatem everteret, traditam ab Augustino ægre ferebant, docuerunt a nobis esse initium fidei, ex cujus præsentia Deus sufficientem gratiam importaretur, & si huic liberum cooperaretur arbitrium, adderet dona ampliora, quibus posset perseverare si vellet. Nunquam tamen adduci potuerunt, ut ad perseverandum necessarium faterentur adjutorium, quo perseverantia ipsa donatur, neque ut probarent divisionem gratiæ in eam quæ dat posse perseverare, qualis fuit gratia primi hominis, & gratia sufficiens hujus status, & in eam, quæ donat ipsam perseverantiam, ut prædestinati in regnum nonnisi perseverantes sint. Quam esse Semipelagianorum dogmatum complexionem liquet ex Epistolis Prosperi, & Hilarii, nec non ex nostris de hoc argumento dissertationibus. Postquam ergo cetera capita Semipelagianismi contrivi, & istud nunc oppositum dono Perseverantiæ contundam. Paucis enim exceptis, qui cum Duvallo tenent Perseverantiæ adjutorium in iis tantum, qui post justificationem diu in terris vivunt specialem gratiam esse, non autem in iis, qui justificatione accepta protrahunt vitam ad breve tempus, fert communis Theologorum Augustinensium maxime, & Thomistarum sententia, finalem justorum perseverantiam esse speciale donum ab ipsa gratia sanctificante, & ordinariis auxiliis eam comitantibus disjunctum; non repugnantibus Scholasticis aliis, tametsi in hac singulari gratia explicanda ab invicem distrahantur, juxta statutam a se supernorum auxiliorum æconomiam. At plus forte, quam prænotatio postulabat, traduxi temporis.

PROPOSITIO. Mirabilis manus Omnipotentis sæpe cuncta adversa repellens, beneficium specialissimum impertitur, cum hominem lapsum illata mala non superant, & finem certaminis consequitur palma, & co-

& corona non speranda aut non certantibus, aut in pugna prostratis.

Hanc positionem ex verbis beati Prosperi expromptam sacris primum literis confirmat S. P. Augustinus. Proferat cap. 2. de Dono Persever. num. 2. verba Apostoli ad Philipp. 1. v. 29. *Vobis donatum est pro Christo non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo.* Fides ad initium salutis pertinet, passio spectat ad finem. Atqui fides donum est specialis gratiæ. Ergo & finis. Addit verba Jeremiæ xxxi. 1. 40. *Timore Domini dabo in cor eorum, ut a me non recedant.* Non recedere a Domino nihil est aliud, quam ei perseveranter adhærere. Perseveranter ergo adhærere Domino, illius datum est. Laudat cap. 7. verba Psalmistæ: *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis, quem confirmasti, & non discedimus a te.* Ille homo certe non est Adam, in quo discessimus a Deo, sed Christus, cujus meritis membra corporis ejus uniuntur ac permanent. Cum ergo confirmamur in gratia, ut in Deo simus permanentes per Christum, ad nos utique pervenit opus dexteræ Domini.

Demonstrat S. Pater a capite 3. ad 6. eandem veritatem ex Ecclesiæ orationibus. A Deo enim forte perseverantia nostra non poscitur? An vero quisquam credit habere a se ipso, quod petit a Domino? Id quidem absurdum est cogitare: irriforia quippe esset petitio, si id ab eo peteretur quod ipso non donante est in hominis potestate. Peti autem a Domino perseverantiam ipsa Dominica oratio demonstrat. Cum enim dicimus: *Sanctificetur nomen tuum*, non petimus, ut Deus sanctificetur orationibus nostris, sed ut nomen ejus sanctificetur in nobis. Atque ut sanctificatur in susceptione baptismatis, in quo de gratia Dei sumitur vivificatio; ita sanctificatur perseverantiâ, per quam vivificatio illa perficitur, ut quod esse cœpimus, nunquam definat. Et cum dicimus, *Adveniat regnum tuum*; quid aliud poscimus, nisi ut veniat nobis quod confertur Sanctis perseverantibus usque in finem? Tertia petitio, *Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra*, quid aliud poscit nisi ut terra imitetur cœlum, homo angelum, viator comprehensorem, & sit quod nondum est mortalis homo, non ut perseveret quod est? In proxima orantes *Panem nostrum quotidianum*, sive hic panis intelligatur quotidiana gratiæ subministratio, sive Eucharistia, pro Perseverantia illum petimus; nam ut corporalem cibum accipimus, ne anima separetur a corporis membris, ita petimus panem *inærum*, ut hic habet Græcus, ne separemur a Christi Corpore. Quinto orationis loco dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*; quibus verbis, etsi vide-mur tantum petere remissionem præteritorum peccatorum, instrui-mur & docemur nos peccare quotidie, & indulgentiam a Deo petimus, qua permaneamus in Ecclesia non habente rugam, neque maculam. Jam vero cum dicimus, *Et ne nos inferas in tentationem*, quid aliud precamur, nisi ut accepta gratia perseverantiæ sanctitatem servemus?

Si

Si ergo alia documenta non essent, hæc Dominica oratio nobis ad causam gratiæ, quam defendimus, sola sufficeret. Hæc fusiori stilo Augustinus, qui hæc omnia corroborat auctoritate beatissimi Martyris Cypriani.

Probant eandem thesim definitiones Conciliorum. Arauxicanum secundum canone x. *Adjutorium Dei*, inquit, *etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.* Tridentinum can.xvi. sessionis vi. donum Perseverantiæ *Magnum* appellat; & canone 22. *Si quis dixerit*, inquit, *justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Legatur & cap. 13. ubi ait donum perseverantiæ haberi non posse, *nisi ab eo, qui potens est eum qui stat statuere, ut perseveranter stet, & cum qui cadit restituere, &c.*

Traditio Patrum satis est hoc in puncto explorata. Ex Augustino plura hæcenus fuerunt producta. Optamus tamen ut legantur præclarissima ipsius scripta de Dono Perseverantiæ, de Prædest.SS. cap.14. de Corrept. & Grat.cap.8.9.10.11.& 12. De nat. & grat. cap.26. Epist.59. ad Paulinum q.6. Videatur etiam Prosper lib.2. de Vocat. Gent. cap.23. in Resp.6. ad Capitula Gallorum, & 14. ad Objectiones Vincentianas. Gregorius Magnus lib. 23. Moralium cap. 28., atque ne perceseam, omnes, Divus Thomas 2. 2. q.137. art.4. & 1.2. q.109. art.10.

Rationes Theologiæ, doctrinæ Augustini in hoc nostro Opere expositæ undequaque conformes, petuntur primo ex prædestinatione secundum propositum. Etenim iis, qui prædestinati sunt conformes fieri imaginis Filii sui, paravit Deus misericorditer tale donum, per quod perseverantes usque in finem salvi fiant: quale donum iis, qui non pertinent ad illam prædestinationem secundum propositum, inscrutabili judicio Dei denegatur. Unde, (inquit S.Pater citata ad Paulinum Epistola) *nisi quia non pertinent ad illam prædestinationem secundum propositum, ac sine penitentia vocationem? Cur autem ad eam alii pertineant, alii non pertineant, occulta causa esse potest, injusta non potest.* Perseverantia ergo solis Electis divina prædestinatione præparata est: & hanc prædestinationem sine operum præscientia fieri probat hoc etiam loco Augustinus. Atque frustra hunc aliquis niteretur exponere de gratuita prædestinatione ad gratiam, & vocatione ad fidem: cum dubitationem omnem penitus tollant, quæ istic habentur: *Non sunt in ista vocatione, qui in fide, quæ per dilectionem operatur, etiam si aliquantulum ambulant, non perseverant usque in finem.* Et de Dono Perseverantiæ cap.vi.11. *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt judicia Dei.* Porro donum illud, cujus largitio pro inscrutabili divino beneplacito uni confertur, non alteri, beneficium est, non commune, sed speciale. Si igitur perseverantia justis, piisque hominibus tali

occul-

occultissimo iudicio vel confertur, vel denegatur, gratiæ munus est maximum & eximium, in hoc fidei, ceterisque gratiarum donis æquale, quod divina liberalitate conceditur; longe tamen præstantius, in quantum confertur solis Electis in Christo ante mundi constitutionem, eosque ad salutem certo perducit. Huc spectat, quod cum Christus pro omnibus mortuus sit & sanguinem fuderit, quantum attinet ad oblationem pretii, institutionem remedii, & assumptam a se causam humani generis; oravit tamen pro ovis suis, & crucem sublit, ne quis eas raperet de manu ejus, quantum ad singularem passionis proprietatem, fructuumque ejus participationem uberissimam. Quorum fructuum præcipuum esse finalem perseverantiam puto neminem contradicendum.

Altera Augustiniana ratio petitur ex divina dispositione, per quam ita ordinavit Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet quid posset liberum arbitrium, deinde quid suæ gratiæ beneficium. Quapropter primo homini in bonis posito Conditoris dedit perseverantiæ potestatem, lapsis vero perseverantiam ipsam largitur, quoniam virtus in infirmitate perficitur, ne quis in Domino gloriatur: ac per hoc nec de ipsa perseverantia voluit Deus gloriari Sanctos suos nisi in ipso; qui in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita hominis super terram, animadvertens hominem inter tot, ac varias tentationes infirmitate succumbere, & seipso perseverare non posse, si fortissimo dimiserat facere quod vellet, infirmis servavit, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellent, & hoc deferere invictissime nollent. Atque hoc postremum est donum perseverantiæ misericorditer præparatum prædestinatis in regnum Dei. Quapropter sententia nostra donum quidem gratiæ, sed non speciale, fuit prædestinatio ac perseverantia Angelorum. Atque hoc idem sentire arbitramur D. Thomam, docentem in 2. 2. quæst. & artic. sup. citato, *quod primo homini datum est non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium, quia nulla corruptio tunc erat in humana natura, qua difficultatem perseverandi præberet.* Et in 1. 2. patitur ait hominem lapsum indigere ad perseverandum *divino auxilio ipsum dirigente & protegente contra temptationum impulsus.* Ex quibus apparet D. Thomam, ubi ait memorata quæst. secundæ partis gratiam necessariam esse ad perseverandum, *quia arbitrium de se est vertibile; vertibilitatem appellare inclinationem appetitus rationalis in bonum privatum, ob quam in statu naturæ corruptæ necessaria est homini gratia medicinalis, ut dictum est* Proposit. 2. capite quarto, verbis ex ipso D. Thoma productis.

Postrema ratio est, quoniam vel inquiritur de dono perseverantiæ parvulorum, vel eorum qui post justificationem acceptam, priusquam occurrant graves tentationes & salutis pericula, mortem obeunt, vel eorum denique, qui veniunt ad acerrimum, turbulentumque

tumque discrimen. In his autem omnibus perseverantia est munus Dei optimi & beneficentissimi. In parvulis apparet singularis providentiæ dispositio paullo supra delineata verbis Sapientiæ cap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.* De quibus verbis, etsi plura diximus, placeat iterum audire Augustinum Paulino scribentem: *Ne quisquam presumptor ita de occultis judicet alienis: quid diciturus est de infantulis parvulis, quorum plerique accepto in illa ætate Christianæ gratiæ Sacramento, cum sine dubio pertinerent ad vitam æternam, si continuo ex hac vita emigrarent, sinuntur crescere, & nonnulli etiam apostata fiunt.* Unde? nisi quia non pertinent ad illam prædestinationem, &c. Et de Corrupt. & Gratia cap. 8. *Respondeant, qui nos irrident quando in rebus talibus exclamamus, Quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Neque enim Deus hoc non donat quibus voluerit, aut vera Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis iusti ait, Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne scilicet deciperet animam ejus. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non est iniquitas, nec acceptio personarum, & in cujus potestate est quoadiu quisque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta est super terram? Sicut ergo fateri coguntur donum Dei esse, ut finiat homo vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant: ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum Scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum, & cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum. Atque hæc Augustini ratiocinatio valet in iis etiam, qui post acceptam justificationem diu vitam non protrahunt, & in osculo Domini moriuntur. De quibus cap. 17. de Dono Persev. ait S. Pater: *Videte jam a veritate quam sit alienum, negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem hujus vitæ, cum vita hujus quando voluerit ipse det finem, quem si dat ante imminentem lapsum, facit hominem perseverare usque in finem.* In illis ergo, qui post acceptam justificationem cito rapiuntur, perseverantia finalis donum speciale est, quoniam speciali Dei providentia ante imminentem lapsum animam efflant. In illis vero, quos postremo loco memoravi, quoniam ulterius egent divino auxilio ipsos dirigente & protegente contra tentationum impulsus, perseverantia censenda est amplius gratiæ Dei beneficium. Multo quippe difficilius perseveratur (ait S. Pater capite ejusdem libri secundo) ubi hoc agis qui persequitur ne perseveretur, & propterea usque ad mortem sustinetur ut perseveretur. Illam proinde difficilius perseverantiam, istam facilius est habere: sed cui nihil difficile est, facile est utranque donare. Atque his argumentationes nostras absolvimus, & ornavimus..*

SOLUTIO ARGUMENTORUM CUM HAC CONCLUSIONE
PUGNANTIUM.

Sed obijces : Per gratiam *habitualement* Deus sanat animam . Aug-
tore autem Augustino de Nat. & Grat. cap. 26. *Sanat Deus, non so-*
lum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus. Quis-
quis ergo ad justitiam perductus est, habet in ea perseverandi adjuto-
rium . Insuper, ut ibidem docet S.Pater, & definit etiam Tridentina,
Synodus sess. 6. cap. x1. *Deus sua gratia semel justificatos non deserit,*
nisi prius deseratur. Et si autem nonnulli hæc verba explicant de sub-
tractione gratiæ sanctificantis, quam interpretationem nec improbare
videtur Nicolaus L'Herminier Tom. iv. pag. 230, sunt tamen etiam ac-
cipienda de gratia actuali, ut demonstravimus in velitatione adversus
primam thesim Jansenianam . At si justificatus per gratiam *habitualement*,
& ordinaria auxilia perseverare non posset, desereretur a Deo, ante-
quam Deum ipso desereret . Ergo potest perseverare .

Resp. ad 1. concedo Deum sanare præstando etiam, ut non pece-
mus . *Sed hoc*, ut ibidem addit Augustinus, *agit judicio suo, nec or-*
dinem sanandi accipit ab ægroto. Itaque quos firmissimos vult efficere,
non solum sanat ne ulterius peccent, si velint; sed præparat etiam in
eis voluntatem ut velint non peccare, & sint perseverantes usque in fi-
nem . Ad secundum concessa majori, nego minorem . Qui enim non
perseverat usque in finem, prior deserit Deum; quoniam libere & vo-
luntarie ponit obicem, ne actualis gratia conjuncta cum *habituali* im-
pertiat ei potentiam proxime expeditam, connexam cum ipsa actuali
perseverantia . Atque ita subtrahitur ei gratia efficax, quæ definit esse
talis superveniente superbo tumore, aut pugnaci cupiditate . Explica-
vi rem totam exagitando citatam thesim Jansenii . Atque Augustinus
proximo cap. de Nat. & Gratia, *Per voluntatem nostram* (inquit) *sine*
qua bene non possumus operari, cito potest subrepere animo humano, ut
quod bene operatur suum tantummodo existimet, & dicat in abundan-
tia sua, Non movebor in æternum. Et de Corrept. & Grat. cap. 13. *Hi*
ergo qui non pertinent ad istum (Prædestinatorum) *certissimum &*
felicissimum numerum, pro meritis justissime judicantur. Aut enim ja-
cent sub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum
illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non est regeneratione dimis-
sum: aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt: aut gratiam
Dei suscipiunt, sed temporales sunt; nec perseverant: deserunt & de-
seruntur . Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantia
dono, judicio Dei justo & occulto .

Ob. 2. Causa, cur permulti non perseverent, ex solo libero ar-
bitrio petenda est. = Resp. propositionem universaliter prolatam esse fal-
sam: infantibus enim, qui rapiuntur ante baptismum nondum capaces

usus rationis, non perseverantia pœna est peccati, quod originaliter traxerunt; & ex adverso in iis, qui decedunt accepto regenerationis Sacramento, finalis perseverantia est absque libertatis usu; ut demonstratum est supra. Deinde respondeo verbis Augustini de Grat. & lib. arb. cap. 16. *Certum est nos mandata servare si volumus, & facere cum facimus: sed preparatur voluntas a Domino, & ille facit ut faciamus, &c.* Nobis itaque imputatur non perseverantia, quia libere Dei præcepta transgredimur; Deo autem perseverantia, quoniam ne transgrediamur ipsi præparat voluntatem, viresque nobis præbet efficacissimas.

Ob. 3. Justus, eum sit filius Dei adoptivus, habet jus ad gloriam. Ergo & ad finalem perseverantiam; per quam Gratia cum gloriæ corona conjungitur. = Resp. dist. ant. Habet jus remotum, & si usque ad mortem in gratia perseveret, concedo: habet jus proximum, eique gloria conceditur, nisi perseveret re ipsa, nego. Nam Matthæi x.v.22. legimus: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Si dixeris non denegari media necessaria ad consecutionem salutis jus ad illam habentibus; constat ex dictis respondendum esse, quod utique non denegantur media sufficientia, sed ponentibus obicem justo Dei judicio denegatur auxilium efficax, sine quo nequit homo lapsus proxime perseverare. Si reponas, nullum Patrem, nullumque amicum negare suis debitam mediocum subministrationem; pariter respondeo, nec Deum necessariam gratiarum dispensationem denegare justis, sed tantum extraordinariam ac specialem paratam iis justis duntaxat, qui filii sunt & hæredes, & qui perseverantes in caritate in Deo permanent. Si addas justis simul cum caritate *habituali* Deum ceteras virtutes largiri; liquet respondendum esse, præter *habitum* supernaturalium virtutum, indigere hominem *gratuito auxilio Dei conservantis ipsum in bono usque ad finem vite*, atque istud in hoc statu esse adjutorium, quo dirigamur & protegamur *contra temptationum impulsus*: ut dictum supra, & de H.P. capite sexto.

Opp. ultimo. Homo justus potest ad breve tempus sine speciali gratia vitare peccatum mortale. Si ergo in eo statu moriatur, dicendus erit perseverasse usque in finem. At possunt illi causæ naturales mortem inferre ab universali Dei providentia ordinatæ ac directæ. Igitur in eo casu non erit perseverantia donum gratiæ peculiaris. = Resp. falsum esse consequentiam. Quod enim homini justo mors superveniat, antequam procellæ temptationum insurgant, eumque rapiat priusquam malitia mutet intellectum ejus, non causis naturalibus tribuendum est, sed latenti in causis hujusmodi altissimæ, & erga Electos beneficentissimæ Providentiæ. Verum hæc in Prænotatione, & in postremo pro sententia nostra argumento satis enodata fuerunt.

Habes ex dictis veram intelligentiam verborum Apostoli ad Rom.v.

v.17:

v. 17. *Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes in vitâ regnabunt per unum Jesum Christum.* Ut enim S. Pater ait de Corrept. & Grat. cap. 12. *Primo homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deferere, datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantum tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale, ut eîs perseverantiæ ipsa donetur: non solum, ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam, ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint.* Et similiter D. Thomas 1.2.q.109. art.10. ad 3. *Homo in primo statu accepit donum, per quod perseverare posset, non autem accepit ut perseveraret: nunc autem per gratiam Christi multi accipiunt & donum gratiæ quo perseverare possunt, & ulterius eis datur quod perseverent. Et sic donum Christi est majus, quam delictum Adæ.* At satis in hac quæstione nostra immorabatur oratio.

C A P U T VIII.

De variis Theologorum placitis circa sufficientia auxilia pro omnibus instituta.

E P I G R A M M A.

O M nibus in rebus geminum est opus Omnipotentis
Totum justitia est quod gerit, aut pietas:
Quæ simul in terris descendunt lucis ab arce,
Ne cuiquam parti desit utrumque bonum:
Et quoniam cuncti auxilio miserantis egemus,
Præcedit semper gratia justitiam
Damnantem elatos, salvantem justificatos,
Quos Deus & donis auxerit, & meritis:

P R A E N O T A T I O.

Amplissimam, ac perdifficilem disputationem aggredior: in qua cum nec latum unguem velim ab Augustino discedere, necessum sit autem cum Adversariis plurimis congrui, oportet, me veritatis præsidio, Doctorum suffragiis, rectæque methodi partitione præmuniam. Principio quibusdam etiam infidelibus, atque perversissimis peccatoribus interdum conferri divinas inspirationes, imo & efficacem gratiam per quam ante fidem & justificationem aliquando bene operantur, satis

in superioribus demonstravi. Instituitur itaque disputatio de omnibus ac singulis hominibus in universum. Iustis etiam sufficientem gratiam adesse, & neminem deferri a Deo, nisi ipse Deum deferat, cum omnibus Catholicis profiteamur. Exteriores gratias, videlicet exemplum Christi omnibus ad imitationem propositum, prædicationem Evangelii saltem exhibitam, nec non oblatam pro omnibus Redemptionem, instituta pro omnibus Sacramenta, paratam omnibus medicinam, promptissimum ex parte Dei auxilium conferendum, nisi in hominibus repariatur propriæ voluntatis repugnantia, aut causa alia iustissimæ indignationis, penes nos extra omnem controversiam positum est. De ullo, quantumvis maximo peccatore, donec vitam agit corpoream desperandum non esse, & quandiu est in Corpore Christi, aut illi potest adnecti, eum vel recipere actu, vel posse recipere salutare ejus influxus, & vitam quoque cum suo Capite sempiternam, & fides Christiana, & ratio ipsa demonstrat; quoniam, nemo est in hac vita, qui gratiam non habeat, aut habere divina liberalitate largiente non possit. Haberi veram gratiam sufficientem, etiam si non ispietur a Domino sancta victrix delectatio, quemadmodum adversus secundam positionem Jansenii propugnativimus, repetimus in præsentia. Illud itaque tantum in questione versatur, num reapse auxilia sufficientia singulis omnino hominibus non solum parata sint, & exhibita, verum etiam pro qualibet temporis circumstantia, & præsertim urgente præcepto collata.

Est ergo valde probabilis, & in Scholis recepta sententia omnibus indiscriminatim dari sufficientis gratiæ adiutorium. Iam propugnante celeberrimi Theologi Societatis Jesu, Molina, Vasquesius, Suarez, Valentia, Deschamps, & qui priori loco commemorandus erat, Eminentissimus Bellarminus. Is tamen lib. 2. de Grat. & lib. arb. scite animadvertit obduratis non omni momento gratiam adesse, sed quando oportunum Deo videtur gratiarum suarum munera distribuere. His consentiunt Thomistarum plures, quos inter veniunt digno honore celebrandi Magister Avila de Auxiliis cap. 8. Alvarez lib. x. disp. 112. Cardinalis Gotti de Reprob. q. 1. dub. 3. Cajetanus Benitez de Gratia Christi infideles & obsecratos adjuvante disp. 1. & 2. & Salmanticenses Tom. v. Tract. cxi. q. 14. dub. 3. Non recedunt ab his, opinione nostra, Recentiores alii, qui putant adesse omnibus gratiam orationis, qua possint petere auxilium proxime sufficiens ad implenda mandata; nam & præclarissimi illi Thomistæ non *proxime, sed remote sufficientem* gratiam omnibus indiscriminatim concedunt, qua si bene utantur, præsto sit uberius, fidem infidelibus, & conversionis potestatem fidelibus impiis subministrans. Quam sententiam de orationis gratia præsentem singulis erudite propugnant in sua Instruct. Pastoralis Antistites Lucionensis, & Rupellenfis, Doctissimus Magister Bellelli in postremo Opere de Mente Augustini vol. 1. cap. v. 11: & per hanc communem ac sufficientem gratiam

tiam orationis sine adjutorio efficaci aliquando hominem reipsa orare, docuit olim Alphonfus Le-Moyne, & nuper Honoratus Tournely de Grat. p.2. quæst.7. concl.5. Laudari solet pro hac sententia Eminentissimus Norisius: sed hujus assertum est, Gratiam orationis, quæ adest omnibus justis, non adesse infidelibus; ut docet clarissimus Auctor in Janfeniani erroris calumnia sublata cap.3: in justis vero gratiam orationis tribuere potentiam proximam ad implorandum adjutorium sufficiens ad implenda mandata, sed hominem libera suppositione judicii practici erronei interdum obicem ponere prædictæ potentia ad orandum proximæ. Falsum est igitur gratiam orationis juxta Norisium vel dari omnibus, vel semper tribuere justo potentiam proxime expeditam ad orandum. Dogma de Gratia sufficiens singulis distributa ad fidem pertinere, scriptitarunt postrema hac ætate nonnulli. Jam quid intelligunt per gratiam sufficientem Medistæ, quid Theologi reliqui, & quomodo Thomistæ repudiant auxilium sufficiens Molinistico sensu, non semel libro superiori significatum est.

Sententiam præcedenti oppositam tradi ab Augustiino, Fulgentio, ac Prospero, nec non a D. Thoma, ejusque discipulis celebrioribus, etsi nollent aliqui talia præsidia abjicere, fatetur Theophilus Raynaudus in Lugdunensi Operum S. Leonis Magni editione, & Gabriel Vasquez i.p. disput.97. cap.3. & 2.p. disp.193. cap.4. Liqueat confessio Salmanticensium, acerrime defendi a Ledesma quæst. unica de Auxiliis art.16. Godoy Tract.8. de Prædest. disp.73. §.4. Gonzalez ibidem, Dom. Banneſio i.p. q.23. art.3. Goneto de Reprob. disp.5. art.5: Et licet aliqui distinguant inter auxilium quod immediate datur ad credendum, & illud quod datur immediate ad faciendum bonum quodcunque morale, & mediate ad fidem, & affirmant non quidem primum, sed hoc postremum singulis dari, ut Didacus Alvarez lib.x1. de Auxiliis disp.112. cujus sententiam non pauci modo amplectuntur; ceteri tamen tradunt, infidelibus negative, obæcatis quibusdam, & parvulis in utero matrum emorientibus nullum sufficiens auxilium dari, nisi dari accipiatur prout idem est, ac præparari & exhiberi, quemadmodum explicat Bannes laudato articulo concl. 6. & 8. Neque hi tantum ex Thomistis negant auxilium sufficiens recipi ab omnibus: sed alii plures, qui de Gratia illo fusiori scripserunt: quos inter principem locum obtinet clarissimus Lemos lib.4. Panopliæ P. 2: Tract.3:, post illum vero Joannes Gonzalez Romani Collegii S. Thomæ Regens, & Controversarium de Auxiliis scriptor doctissimus, Controv. v. art.8: Mitto Auctorem Historiæ de Auxiliis eandem doctrinam propugnantem duobus postremis capitibus libri tertii. Hos autem omnes, non more atque instituto multorum attuli, sed singulos legere non prætermisi, animadvertens male Alvarezium, & Zumel a Goneto pro hac sententia citari, male a nonnullis pro priori partem Thomistarum nobiliorem. Quod attinet ad.

ad parvulos præfocatos in utero matrum, non reperies antiquum Thomistam, qui teneat iis sufficiens auxilium applicari, si fides habenda est, habenda est autem plurima, Thomæ de Lemos cap. xv. ejusdem Tract. num. 215., & Bannesio citato art. Conclus. 5. Imo Deum nolle salutem parvulorum illorum existimavit Gabriel Vasquez 1.p. disp. 95. & Cardinalis Sfondratus in Nodo prædest. 1.p. sect. 1. n.4., quamvis id nos minime probare possimus. Negant denique auxilium sufficiens omnibus indiscriminatum conferri, præter Augustinianæ Scholæ Doctores, Theologi Lovanienses in Censura ad Assert. 7. & in Justificat. cap. x11. & Duacenses ad eandem 7. Assert. Abulensis ad caput 4. Exodi q.2. Nicolaus L'Herminier Tom. 4. pag. 406. & seqq. Atque hos laudavisse sufficiat.

Huic sententiæ acerrimi quidam Propugnatores prioris vulgo dicti tant accedere Janfenistas, ut hoc forsitan terriculamento novitas dogmatum vetustatem oppugnet. Sed quamquam Janfenius infideles & obduratos carere interdum gratia docuerit lib.3. cap.10. de Grat. Christi; cælo tamen toto distat a Catholicorum opinione decretum Janfenianum. Ut enim stilum in hanc hæresim exereendo demonstravi, Janfenius nec gratiam sufficientem ab efficaci distinctam, nec indifferentiæ libertatem admisit; & consequenter nullam in infidelibus, nullam in obduratis gratiam statuit effectu carentem, & tamen utrosque peccare credidit in eo, quod vitare non possunt. E contra quicumque ex Catholicis negant gratiam conferri promiscue omnibus, nullum peccatum dari existimat sine indifferentia liberi arbitrii, & fatetur frequentes esse sanctas inspirationes, quibus resistitur. Quapropter non abs re satura fore crediderim, si placita Scholæ vindicavero, & rigidiora emollire, falsaque revincere adoriar; uti agam, quoniam hisce de Gratia velitationibus diem dixi satis laxam, contractis disjunctisque pronunciationibus.

PROP. I. Deus pro omnibus, ac singulis remedia salutis instituit, paravitque, exhibuit, & quantum est ex se nulli prorsus mortalium, denegat supermas illustrationes, aliarumque gratiarum beneficentissimam largitatem.

Prob. I. ex Scripturis. Sap.12. v.1. habetur. *Ob quam bonus & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus!* Cap. xv111. Ezech.23. *Nunquid voluntas mea est mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur a viis suis, & vivat?* Joannes 1. v.9. *Illuminat omnem hominem.* 1. ad Timoth.2. 4. *Qui vult omnes homines salvos fieri.* In Epist.1. Joannis 2. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Innumera sunt hujus generis loca ab unoquoque Theologorum collecta. Confirmatur ex Conciliis: ex Senonensi in decretis Fidei cap.15. *Gratia semper est in promptu, nec momentum quidem præterit, in quo non stet ad ostium, & pulset.* Ex Trident. Sess.6. cap.x1. *Deus impossibilia non jubet, sed jubet.*

jubendo movet & facere quod possis , & petere quod non possis . Commonstratur ex Patribus ; nam scribit Innoc. ad PP. CARTHAGINENSES : *Deus quotidiana præstat remedia .* Serm. 16. de Passione S. Leo : *Juste instat præcepto , qui præcurrit auxilio .* August. Tract. in Joannem 12. *Quantum in medico est , sanare venit ægrotum .* Stabilitur postremo ratione , quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri , & pro omnium salute tradidit Unigenitum Filium suum . Igitur , quantum in se est , Deus optimus , ac beneficentissimus omnes complectitur , omnium miseretur , omnibus opitulatur . .

PROPOSITIO II. Non est de fide , quod auxilium gratiæ omnibus misericorditer exhibitum ac præparatum omnes reapse recipiant .

Probatur I. testimonio , & confessione Adversariorum . Salmanticenses de sententia illorum , qui negant sufficientem gratiam recipi a singulis Tom. 5. Tract. cx1. q. xiv. dub. 3. §. 1. *Prædicta opinio*, inquit, *probabilissima est , & satis communis inter graves Theologos .* Antoninus Massoulié dissert. 4. de Gratia Adami q. 3. art. 2. *Comperitissimum est , minimè ad errorem Jansenii pertinere , si quis obduratis & excæcatis denegari a Deo gratiam contenderet , qua præcepta impleant : Cum enim in eodem Jansenii loco universalissima hæc propositio referatur , Infidelibus , excæcatis , obduratis , justisque etiam interdum deesse gratiam , qua possibilia fiant , ultimam de justis partem sanctus Pontifex duntaxat proscripsit ; alteram vero intactam reliquit .* Expende Thesim Jansenianam Cap. 3. Prop. 1. Eminentissimus Gotti citato loco docet , Catholicos Doctores loquendo de hominibus justis convenire : *At si de aliis hominibus loquamur , non ita consentire .* Benitez adversus Paulum Lugdunensem positionem hanc nostram non solum probat , sed magna præterea argumentorum copia collustrat . Vasquesii ingenuam confessionem , ac magnum simul animum videas , quæso , humanissime Lector , cap. 3. disp. 97. in 1. partem . Tournely de Grat. pag. edit. Ven. 634. *Unum (ait) hic diligenter observate de mera Scholæ quæstione hic , non de fide moveri quæstionem . Hoc enim unum hic fides statuit justis non deesse gratiam , qua possibilia ipsis sint Dei mandata . De solis justis loquitur Conc. Trid. Sess. 6. cap. 11. & Can. 18. De solis etiam justis actum est in prima ex quinque famosis Jansenii propositionibus .* Profert posthac prædictam P. Antonini Massoulié contestationem .

II. Probatur : quis enim , nisi natura malevolus & maledicus tanquam fidei adversam traduxerit sententiam clarissimorum virorum , Lemosii , Bannesii , Ledesma , Gonetii , Duacensis , ac Lovaniensis Academiae , Driedonis , Gregorii , Norisii , Abulensis , aliorumque multorum , quorum nomen nulla erroris tetigit , hac saltem in parte , suspicio ; scripta autem præclara studiosorum manibus teruntur , habentur in pretio , laudibusque frequentissimis exornantur ?

III. Unde poterunt evincere viri docti quæstionem , in qua ver-
2o. III. k k k samur 2

famur, spectare ad fidem? Non ex Scripturis, quoniam his probatur duntaxat, Deum quidem omnibus opem ferre, & gratiæ lumen undequaque diffundere; sed non pauca occurrunt loca minitantiæ perversis ablaturum Dominum sepem vineæ producenti labruscas, derelicturum Babylonem, excæcaturum subtractione luminis oculos improborum, nec solam misericordiam & pacem, sed iustitiam quoque indignationemque commemorant. Plura etiam fas est de exterioribus gratiis interpretari, nonnulla de vi & efficacia instituti remedii, multa de auxiliorum præparatione. Neque rem conficient traditione, eo quod hoc ipso responso Patrum pronunciata expediuntur; & pro negativa sententia contendunt Theologi inclyti stare Augustinum, Prosperum, Fulgentium, Gregorium Magnum, Thomam Aquinatem, D. Bernardum, aliorumque numerum maximum, auctoritatemque præcipuam. Atque id num verum sit, postmodum est inquirendum: ad hanc enim thesım comprobandam sufficit, id sentire Catholicos plurimos, neque omnes repugnare adversarios. Sed nec suadere poterunt sententiam suam voluntate divina generali salvandi omnes. Enim vero voluntas ista antecedens est; quam enim appellant sequentem, non est in Deo nisi comparate ad genera singulorum, & quatenus nemo salvus sit nisi Deo adjuvante & volente. Ex voluntate autem antecedente in singulos actualis gratia non derivat, sive voluntatem illam dixeris signi, non beneplaciti: sive illam explicaveris comparate ad universum humanum genus, at non ad huius generis individua in certis circumstantiis constituta; sive ejus effectum dixeris institutionem ordinis, non consecutionem: quam postremam sententiam nos amplectimur, præcedentes duas complures alii tutantur. At ad voluntatem antecedentem uno ex his modis acceptam sat est, si remedia sint instituta, & auxilia parata. Quod etiam sufficere ad generalem Redemptionem, cujus certissimum dogma ad sensu Patrum sacrorumque Conciliorum, non ad discrepantes opinionationes Scholasticorum exigendum est, demonstravi quarto capite in hæresim Janſenianam. Atque hæc cum ita sint, verbis Prosperi Adversarios alloquimur:

*ſam quia ſummatim, ut potui, ſententia veſtra
Decurſa eſt: dic unde probes, quod Gratia Chriſti
Nullam omnino hominem de cunctis qui generantur
Prætereat, cui non regnum viſamque beatam
Impertire velit?*

PROPOS. III. Non est necessaria ad imputationem peccati præſens & actualis divinæ gratiæ inspiratio.

Prob. I. Sufficit ad merendum vel demerendum libertas indifferentiæ quoad exercitium, nec requiritur quoad ſpecificationem, sive ſatis eſt, ſi adſit libera poteſtas agendi vel non agendi quod opere ipſo exercetur. At hæc libera poteſtas reperitur in iis etiam, qui ſufficienti gratia ſunt

sunt destituti. Igitur demereri possunt, & revera peccare. Minorem propositionem sequentibus momentis demonstro. Sit primum. Liberum habemus arbitrium ad malum sine gratia; non enim ad hoc vel ad illud privatum, noxium, ac prohibeum opus voluntas est naturaliter determinata, sed omne particulare bonum sive honestum sit, sive apparens semper amandum proponitur cum indifferentia judicii, quoniam nisi bonum sit summum ac perfectissimum, & in se inspectum sine ulla specie & ænigmate, facile in eo deprehenditur ratio aliqua mali. Atqui peccando prosequitur voluntas bonum apparens, sine naturali determinatione & cum indifferentia judicii. Igitur peccat libere. Præterea Janfenio objicienti Christum promeruisse absque libertate indifferentiæ, quia peccare non poterat, optime respondetur, *Quod voluntas Christi licet sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc vel illud bonum; & ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium.* Est enim hæc responsio D. Thomæ 3.p. q.18. art.4. ad 3. Possumus ergo objicientibus hominem derelictum a gratia non peccare, quoniam est determinatus quoad specificationem ad malum, respondere, quod illius voluntas non est determinata ad hoc malum vel illud; ideoque peccat per liberum arbitrium unum aut alterum eligendo. Rursus: Asserebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At hæreticum refellit doctissimus Bellarminus lib.v. de Grat. & lib. art. cap.14. ad tertium his verbis: *Respondeo tam angelos sanctos, quam malos demones respectu finis ultimi non habere liberum arbitrium a necessitate; tamen respectu mediorum liberum arbitrium etiam a necessitate habere, quia multa faciunt quæ possunt non facere, & e contra: & in hujusmodi demones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quamvis nec pœna, nec præmium essentiale crescere possit, cum utrique sint in termino, & omnia ipsorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriæ sempiternæ pertineant.* Videte etiam Estium in lib.2.Sent. dist.vii. §.5. & dist. ultima lib.4. D. Thomam 1. 2. q.89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberatis damnati ac demones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere possunt? Insuper Theologi clarissimi refellunt hoc argumento Janfenianos obtendentes privationem gratiæ, ut dogma suum libertati contrarium propugnent: Etiam si nihil boni absque gratia possimus perficere, habemus tamen in faciendis malis optionem ac libertatem: Igitur ex privatione gratiæ non inferitur peccandi necessitas. Et sane, me iudice, facilius hoc responso illorum ora obstruuntur, quam si respondeas gratiam adesse singulis; quoniam hoc postremum in controversia est, & Janfeniana consecutio pleno Catholicorum ore damnata & explosa. Neque enim, nisi omnia me fallunt, minus ego exagitavi Janfenistas eorumque tela contrivi concordissimis Scholasticorum decretis, quam alii præstiterint propriis ac sin-

gularibus, licet istorum disputationes longe superent meas eruditionis copia atque ornatu. Saltem ne ambitiose hæc videar effundere, prolegit me filius & eloquentia Petavit ita Janfenistas vellicantis lib. 1v. de Opif. sex dierum cap. 1x. num. 3. *Mibi quidem profecto insulsum, & absurdum videtur, iis hominibus, qui alieni sunt a Christi gratia, liberum inesse voluntatis arbitrium ob id negare, quod vel boni nihil suscipere possunt, vel ejus saltem boni, quod natura superat captum: ex eoque colligere determinatam, & uni alicui sic alligatam, voluntatem, ut indifferentiam non habeat. Quid enim? non saltem eo ipso habet anticipem, indifferentemque motionem, quod vel in malis unum: quidem optare potest e pluribus: vel cum istis naturalia bona, & honesta comparare? quod ad electionis, arbitriique suspensionem, hoc est libertatem sufficit. Igitur alieni etiam a gratia, cum habeant liberum malorum ipsorum delectum, & plures species, in quibus possunt vim & facultatem suam experiri, peccant plenissima libertate.*

Confirmatur præterea thesis Patrum auctoritate, & primum Augustini. Ipse enim objicientibus Pelagianis excusatos se homines, qui nolunt recte vivere dicendo Gratiam, unde bene viveremus non accepimus, nunquid respondet, non esse inexcusabiles, quia adest unicuique sufficiens auxilium? Nullibi responsionem istam invenies. Respondet in Epist. ad Sixtum, verbis Apostoli, *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* Respondet de Corept. & Grat. cap. 6. *Si nondum regenerati sunt, primam esse causam, cur objurgati quod sint inobedientes Deo sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humane creature, & non est iniquitas apud Deum. . . . Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suam in malum libero amisit arbitrio.* Respondet lib. 1. Operis Imperf. n. 98. Deum ad peccata non cogere, eo quod homo & peccare & non peccare potest; sed alterum horum non facit, nisi adjutus a Deo. Respondet q. 50. in Deuteron. *Si adjutorium Dei desit, non ideo excusabile est hominis vitium: quoniam judicia Dei quamvis occulta, tamen justa sunt.* Quæ omnia sine interitu libertatis humanæ accipienda esse, ostendimus capite tertio de H. Calviniana. Nequeunt autem verba Augustini intelligi de Gratia *habituali*, sed debent accipi de illa gratia, quæ ad conversionem, & observantiam divinatorum præceptorum est necessaria, id est, de *actuali*; alioquin inepta esset ad objecta Pelagianorum, & Massiliensium querelas S. Patris responsio; ut animadvertit Van-roy de Oeconomia Grat. cap. 4. q. 4. & Lemos memorato Tractatu Panopliæ cap. xii. Similiter Prosper in Carm. de Ingratis cap. 32. ait:

*Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui sunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexis, degentes mortis in umbra*

Pec-

Peccati non esse reos, quia recta gerendi.

Non data sit virtus.

Consentiunt Fulgentius de Veritate Prædest. cap. 20. libri 2. & S. Thomas pluribus in locis productis & vindicatis. a Lemosio cap. 14. præ-narratæ lucubrationis.

Munitur insuper assertio nostra argumentatione sequenti. *Ut homo possit converti, non requiritur ut habeat gratiam sufficientem eo ipso tempore, quo posse dicitur, sed satis est, si habere illam & obtinere possit. Quomodo dicitur homo posse manducare panem, etiam cum panem non habet, neque etiam quicquam unde sibi panem compararet: ut etiam dicitur videre potest, qui non habet lucem, sed in tenebrosam carcerem injectus est, quamvis sine luce visurus sit nunquam.* Hæc est doctrina Lovaniensium in Justificat. cap. xii. Revera semper est in natura posse recipere gratiam, ideoque semper est in hac vita libertas in utramque partem flexibilis, in malum seipsa, & in bonum adminiculis suffulta divinis. Atque hæc est potentia, ut dici consuevit, *remota*. Hinc Thomas Aquinas docet illud non esse impossibile, quod possumus cum auxilio divino, quoniam, ut Philosophus ait in 3. Ethicæ, *Quæ per Amicos possumus, aliquantulum per nos possumus*. Ita Angelicus Doctor 1. 2. q. 109. art. 4. & 2. 2. q. 156. art. 2. Neque dicas illusorie hoc dici, si auxilium quoque divinum nobis desit. Deest quippe nobis volentibus, & libere ponentibus impedimentum, cum simus etiam sine gratia liberi ad malum, quod optione nostra eligentes Domino vocanti & extendenti manus suas dorsa vertimus.

Postremo, vel de infidelibus loquimur, vel de credentibus. Si de illis, aut *negative* infideles sunt, & non audierunt Evangelium, nec potuerunt audire, aut non sunt tales. Si sunt *negative* infideles, impossibile illis est credere in Christum, laborantque fidei Catholicæ ignorantia invincibili. Iis infidelitatem non imputari in peccatum, certissimum est; cum ignorantia invincibilis tollat libertatem, & excuset a culpa. Hujusmodi ergo infideles tenentur ad solam legem naturalem servandam, & ad bene moraliter operandum. Ad hoc vero opus ne habent gratia, aut non habent? Si opus non habent; ecur requiritur gratia, ut imputetur peccatum? Si gratia indigent: non ponant impedimentum aliquod libero judicio practico repugnantes inscriptæ naturaliter legi; atque gratia non deerit. Si infideles sunt *positive*: vocati sunt, & renuerunt: id perditionis ipsorum causa est. Denique si credunt; certe non possunt dicere, *Non accepimus*. Ut ergo sive fidelis, sive infidelis inexcusabilis sit, non requiritur actualis gratiæ participatio; sed sufficit si vel collata fuerit aliquando, vel causa cur non detur, ex ipso sit repetenda, habeatque in opere ad culpam imputabile libertatem indifferentiæ.

PROPOS. IV. Cui libet fidei, nisi libere ponat obicem, adest gratia

tia orationis, qua impetrare potest auxilium immediate sufficiens ad implenda mandata: hac tamen gratia destitutus est infidelis.

Probatur. Fidelis enim credit sibi mandata a Domino esse præscripta: novit scriptum in Evangelio, *Petite & dabitur vobis*: & nisi superbe de se præsumat, propriam infirmitatem agnoscit, & retrahentem a bono concupiscentiam experitur. Atqui si credit, nec superbe præsumit, habet gratiam sufficientem ad orandum. Ut enim Augustinus scribit de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. *Ipsa est fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat*, Et Epistola ad Aflicum, *Utilitas legis est, ut homines ac sua infirmitate convincat, & gratiæ medicinam, quæ in Christo est, implorare compellat*. Igitur, nisi fidelis præsumptionis obicem ponat, gratiam habet orandi, eaque nisi in poenam liberæ elationis non caret. Hinc S. Pater de Nat. & Gratia cap. 44. ait: *Deus impossibilia non jubet: sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis*. Quæ verba Tridentinis decretis sunt consecrata. Et eodem lib. de Natura & Gratia cap. 15. *Qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata*.

Ex quibus colligitur 1. non habere infideles gratiam ad orandum, eo quod non credant sibi a Deo mandata proponi, imo neque Deum esse legislatorem cognoscant: unde Paulus ad Rom. x. ait: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* Colligitur 2. fideles non semper habere potentiam proximam ad orandum; quoniam non semper propriam imbecillitatem animadvertunt, & ista implicati superbia, ad gratiam non convertuntur juvantem: inquit Augustinus contra duas Epist. Pelagianorum lib. 3. cap. 7. Vide quæ scripsimus contra primam Propositionem Jansenianam.

PROPOS. V. Nullus absque gratia per se efficaci habet potentiam orandi conjunctam cum actu.

Probatur 1. ex nuper dictis: Quisquis enim implicatur superbia, nec vincit legem sitam in membris suis, & repugnantem legi mentis suæ, ponit obicem orationi faciendæ, nec est in potentia proxima ad orandum, ut erudite demonstrat Norisius in Calumnia sublatâ cap. 3. §. 2. Atqui sine adjutorio quo, sive gratia per se efficaci non possumus præsumptionem vitare, & carnem reprimere concupiscentem adversus spiritum, scribente Augustino de Corrupt. & Grat. cap. xi. quod *in tali certamine laborantes dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt*; & cap. proximo: *In infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat*. Igitur sine gratia per se efficaci sedante rixam carnis & spiritus, & comprimente superbiæ tumorem, hebescit vis orationis & languet.

Deinde aut nihil probant argumentationes Augustinensium ac Thomistarum pro necessitate gratiæ efficaciæ productæ de H.P.C. ix. aut pro-

probant gratiam per se efficacem necessariam pariter esse ad orandum. Enim vero Scripturis eo loco productis æquiparantur istæ: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram : nam quid oremus , sicut oportet , nescimus : sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, ad Rom. viii. 26. & , *Misit Deus Spiritum filii sui in corda vestra clamantem , Abba , Pater*, ad Galatas iv. 6. Nam ut Augustinus inquit in Epistola ad Sixtum , *Interpellat , quia interpellare nos facit ; nobisque interpellandi , & gemendi inspirat affectum*. Et infra : *Non hic ait , In quo clamamus ; sed ipsam Spiritum sanctum clamantem dicere maluit , quo efficitur , ut clamemus*. Ecclesia pariter orat : *Fac ea , quæ tibi sunt placita postulare : Aperi Domine os meum ad benedicendum nomen sanctum tuum : Cuncta nostra oratio & operatio a te semper incipiat , & per te capta finiatur*, &c. Quibus non solum petimus potestatem orandi , sed etiam affectum , actum , initium , exercitium , & complementum . Patres quoque eodem prorsus modo de oratione loquuntur , ac de operibus reliquis . Et Augustinus quidem laudata ad Sixtum Epistola etiam de oratione ait : *Adjuvandum igitur Spiritus sancti sic expressum est , ut ipse facere diceretur , quod ut faceremus facit*. Probat enim eo loco ipsam orationem inter gratiæ munera reperiri , explanatque verba Pauli superius ex Epistola ad Romanos producta . De Corrupt. & Grat. cap. 1. demonstrat , nemiūem confugere ad gratiam , nisi cum a Domino gressus hominis diriguntur . Atque libro 11. de peccat. meritis cap. 19. docet necessariam esse ad orandum certam scientiam , & vittricem delectationem , causam afferens , quod præcedit in voluntate hominis appetitus quidam propriæ potestatis , ut fiat inobediens per superbiam : quod vitium nisi adjuvante gratia superetur , nemo ad iustitiam convertitur . Fulgentius in lib. 2. de Verit. Prædest. cap. 4. *Admonemur* (inquit) *ut a quo nobis datur præceptum , ab ipso petamus auxilium : quod tamen non possumus petere , nisi Deus in nobis operetur & velle*. Habet consimilia Prosper capite contra Collatorem tertio ac vicesimo .

Si præterea orare possimus absque gratia efficaci potentia ab omni impedimento expedita , non absurdum erit asserere quod unum distinguit ab altero oratio sua : quod præparatio uberiorum auxiliorum non est ex prædestinatione inscrutabili , sed ex præscientia orationis : quod efficax gratia reprobis non denegatur occulto iudicio ; sed quia non orant . Quæ si affirmantur , corrui systema Augustinianæ doctrinæ , & frustra adversus Molinistas pugnemus . Cum itaque systema illud concuti nequeat : gratia per se efficax necessaria est ad orandum : quamquam voluntas , quæ est adhuc parva comparate ad observantiam præceptorum , potest esse valida & robusta respectu orationis : obex enim , ne quis oret , est superbia arbitrii , per quam non convertimur ad gratiam iuvantem ; quo obice ablato alia restant superanda obstacula , per quæ
ab

ab observantia legis retrahimur. Idcirco agebat S. Pater, *Qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, &c.*

PROP. VI. Est probabilior sententia auxilia, quæ omnibus divina, munificentia paravit, quibusdam aliquando deesse ob impedimenta, quæ obicit humanum demeritum.

Probatur. Quamquam misericordissimus Deus ex massa perditionis tum puerulos in sinu immundissimarum feminarum procreatos, cum infideles inter barbaros enutritos, ac homines iniquissimos ac scelestissimos, ut ostendat divitiis misericordiæ suæ, non solum perducit ad baptismum, allicit ad fidem, moveatque ad resipiscentiam, verum, etiam quos vasa honoris elegit, faciat perseverantes, & coronet in misericordia & miserationibus; sunt tamen ex his nonnulli, quibus ad ostensionem justitiæ nec ampliora beneficia largitur, nec renuentes illos vocat, nec trahit pervicaces, sed occulto, at iusto iudicio deferit auxilia etiam communia subtrahendo. Hi autem sufficientem gratiam, non habent. Ergo, &c. Majorem probo generalibus primum argumentis. Nam gratia sufficiens donum est, nec ulla foret in Deo iniquitas si Deus illam singulis denegaret; alioquin non foret gratia, sed debitum. *Dando enim* (inquit Aug. Vinus de Dono Perf. cap. 12.) *quibusdam quod non meretur, profecto gratuitam, & per hoc veram suam gratiam esse voluit. Non omnibus dando, quid omnes mererentur ostendit.* Et D. Thomas 1. 2. q. 106. art. 3. ad 1. *Dicendum quod humanum genus propter peccatum primi parentis meruit privari auxilio gratiæ, & ideo quibuscunque non datur, hoc est ex justitia, quibuscunque autem datur, hoc est ex gratia.* Et licet Augustinus de perseverantia loquatur, Thomas vero de nova lege; tenet Doctorum sanctorum argumentatio de gratia quoque sufficiente: propterea quod etiam ista donum gratulatum est, & post peccatum primi hominis indebitum beneficium. Sunt quidem aliqui huic argumento reponentes, debitam duntaxat esse gratiam sufficientem supposito legis præcepto, ut imputetur ad culpam transgressio illius. At satis de hac re dictum supra in tertia positione. Occurrit autem mihi satis opportune præclara ratio Norisii cap. 3. Vind. §. vi. videlicet, quod peccatum Adæ non exemit homines ab observantia legis naturæ perinde obligantis peccante Adamo, vel non peccante, & tamen ipse omne jus ad gratiam admisit. Præterea S. Pater de Corrupt. & Grat. cap. xi. ait: *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur.* Deest ergo nunc nonnullis adjutorium *sine quo*. De tali enim adjutorio loqui Augustinum, non autem de efficaci, nec de sola gratiæ *habituali*, puto esse manifestissimum. Nam primo homini efficax gratia collata nequaquam fuit, sed accepit bonam voluntatem & gratiam sanctificantem, simul cum adjutorio, *sine quo* permanere in accepta justitia non posset: quod proinde adjutorium est gratia actualis, cum sit super-

superaddita *habituali*, & sufficiens tantummodo, cum sit contradistincta ab adiutorio *quo*, donante etiam perseverantiam. Et procula-bio de Gratia actuali necessaria infidelibus ut credere possint, & impiis ut convertantur, disputat S. Doctor adversus Adrumetinos. Gratia ergo sufficiens non datur juxta Augustinum unicuique. Sed progrediendum jam est ad particularia thesım articulatim probando.

DE PARVULIS.

Puerulis vita functis in utero matrum denegari adiutorium sufficiens inde evincitur, quod cum nondum sint capaces perceptionis & voluntatis, nulla gratia in iis locum habet, nisi exterior, idest, ministratio baptismatis. Atqui hujusmodi pueris baptisma non ministratur. Ergo nulla his gratia actualis confertur.

Tam plano argumento responderi solet Deum velle iis infantibus applicari Sacramentum regenerationis, non quidem voluntate, consequente, sed antecedente, qua profecto vult illorum salutem. Cur autem non applicetur reipsa, non voluntas Dei est, sed vel culpa parentum, vel series causarum secundarum immaturam mortem inferentium. At nihil movet me communis ista responsio. Primo quia ad voluntatem antecedentem spectat Sacramenti institutio, & preparatio remedii; ad voluntatem sequentem sacramenti ministratio, & remedii applicatio: ideoque concedendum est tantummodo pro iis parvulis medicinam peccati paratam & institutam; quod extra omnem controversiam positum est. Deinde causa, cur iis puerulis, non conferatur sacramentalis ablutio, non est semper culpa parentum. Aliquando (inquit Augustinus Epist. 107. ad Vitalem) cupientibus, festinantibusque parentibus, ministris quoque volentibus ac paratis, Deo nolente (baptisma) non datur, cum repente antequam detur expiret, pro quo ut acciperet currebatur. Unde manifestum est eos, qui hinc resiliunt tam perspicua veritati, non intelligere omnino qua locutione sit dictum, quod omnes homines vult Deus salvos fieri, cum tam multi salvi non fiant, non quia ipsi, sed quia Deus non vult, quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis. Et de Dono Persev. cap. 12. Plerumque festinantibus parentibus, & paratis ministris ut baptismus parvulo datur, Deo tamen nolente non datur, quod cum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur. Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filii potuit ne irent in perditionem, & filiis fidelium non potuit baptismate subveniri? Accipe & hæc verba ex libro contra Julianum vi. cap. 14. Deus aliquando adoptat in filium, quem format in utero immundissima femina; & aliquando non vult esse suum filium, quem format in utero filia sua. Igitur his parvulis denegatur gratia baptismatis ob originale peccatum, non ob præscientiam futurorum.

operum perperam jactatam a Pelagianis, non ob illorum voluntatem quam non habent contrariam, non ob culpam parentum volentium ac festinantium, quemadmodum cum Augustino commonstrat rerum experientia.

Quod vero dicunt, non teneri Deum generalem Proviforem ad perturbandum ordinem cauffarum fecundarum, unde inferitur mors peracerba; id quidem veriffimum est. Sed meminisse oportet, mortem peccato primi hominis in orbem terrarum fuiffe inductam. Prævaricatio ergo primi hominis, quemadmodum immature mortis, ita non applicationis baptifmatis, cauffa est. *Neque enim fato cogitur Deus illis infantibus subvenire, illis autem non subvenire, cum fit utrifque cauffa communis: aut res humanas in parvulis non divina providentia, fed fortuitis agi cafibus opinabimur, cum rationales vel damanda, vel liberanda fint animæ; quandoquidem nec paffer eadit in terram fine voluntate patris noſtri, qui in cælis eſt.* Ita Auguſtinus citato cap. xii. de Dono Perfeverantiæ. Atque his lucem afferunt quæ diximus Capite præcedenti: ubi oſtendimus juſto judicio Dei privari infantes iſtos Sacramento regenerationis propter peccatum, quod generatione traxerunt.

DE INFIDELIBUS.

Quibuſdam infidelibus non conferri actu gratiam ſufficientem ut credant, haud obſcure demonſtratur ex Scripturis. Gratia enim fidei prædicationi comes eſſe ſolet, ſcribente Apoſtolo ad Rom. x. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicatione?* Interdum tamen inſpirari fidem divinitus abſque exteriori prædicatione, fatemur: ſed beneficium hoc eſt extra communem ordinem, neque eſt temere ſupponendum in ſingulis. Ergo quibus denegatur externa prædicatione, etiam gratia neceſſaria ad credendum communiter ſubtrahitur. At prædicationem non extendi ad univerſos ſingulatim, oſtendit cap. xv. 1. Act. Apoſt. ubi verſ. 6. & 7. legimus Apoſtolos aliquando prohibitos a Spiritu ſancto, ne loquerentur verbum Dei in Aſia, & cum tentarent ire in Bithyniam, non permiſſiſſe Spiritum Jeſu. Igitur antequam in ea provincia Evangelium prædicaretur, perierunt permulti abſque ulla fidei ſupernæ colluſtratione. Succeſſivis quoque temporibus poſt Apoſtolos innumeras reperiri Gentes, quibus nondum prædicatum eſt Evangelium, colligitur ex Auguſtino de Nat. & Grat. cap. 1x. Epistoła lxxx. ad Heſychium, & ex Proſpero Carm. de Ingr. cit. 2. prop. & lib. Sent. ſent. 4. & Reſp. 4. ad capit. Gallorum. Patet facient & illuſtrabunt vim hujus argumenti quæ ſcribunt in Epistoła Synodica PP. in Sardinia Exules, & Auguſtinus de Dono Perſev. cap. 19.

Probatur inſuper ipſorum Sanctorum testimoniis. Horum primus, iſeſt,

ideſt, Auguſtinus eodem libro de Dono Perſ. cap. 9. ait: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iſte ita vocetur ut vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem ſequatur, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei.* Apertiffime diſtincto orationis membro docet hic Sanctus Doctor negari aliquibus non ſolum vocationem effica- cem & congruam, ſed etiam inefficacem, atque ſufficientem. Quid enim ſibi vult diſjunctiva illa locutio, *Aut non vocetur, aut non ita vocetur?* Deinde: Gratia ſufficiens ad credendum nequit aliud eſſe, quam ſancta de amplectenda fide cogitatio & affectio, quam Auguſti- nus contra Semipelagianos diſputans appellat fidem inchoatam. Et hanc pariter non omnibus dari S. Doctor affirmat cap. ix. de Prædeſt. SS. *Fides, inquit, & inchoata & perfectæ donum Dei eſt: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult maniſeſtiſſimis ſaceris literis repugnare.* Sunt ergo aliqui ſine gratia ſuf- ficiente ad credendum. S. Proſper laudata ſent. 4. habet: *Qui dicit quod non omnes vocentur ad Gratiā, ſi de iis loquitur quibus Chriſtus annuntiatus non eſt, reprobendi non debet, quia ſcimus quidem in om- nes fines terræ Evangelium deſtinatum, ſed non putamus jam omnibus terræ finibus prædicatum; nec poſſumus dicere quod ibi ſit gratia vocatio, ubi Matris Eccleſiæ adhuc nulla eſt regeneratio.* Accedit testi- monium S. Thomæ ſcribentis 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. *Dicendum, quod ſi in poteſtate hominis dicatur aliquid excluſo auxilio gratiæ, ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia reparante, ſicut ad diligendum Deum & proximum: & ſimiliter ad credendum articulos fidei: ſed tamen hoc poteſt cum auxilio Gratia; quod quidem auxilium quibus- cunque divinitus datur, miſericorditer datur, quibus autem non datur ex juſtitia non datur in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis, ut Auguſtinus dicit in lib. de Correptione & gratia.* Ergo per Divum Thomam non datur omnibus ſufficiens adjutorium, ut credant.

Accedunt rationes Theologicæ. Prima: quia fides eſt juſtifica- tionis initium, ut definit Tridentinum Seſſ. 6. cap. 3. *Quibus ergo deſt Fides, deſt gratia.* Nec valet, ſi respondeas, præter fidem explici- tam in Chriſtum, quæ eſt radix juſtificationis, & diſpoſitio proximior, dari fidem aliquam inchoatam, qualem habuit Cornelius: nam & hæc fides quibusdam non datur, inquit Auguſtinus. Præterea: Inſideli- tas pure negativa peccatum non eſt, ut fatentur omnes contra articu- lum Bajî ſexageſimum quintum. Si autem omnes inſideles haberent gratiam, ut crederent, poſſent ſuperare ignorantiam, nec forent in- fideles negative: aut e contra, ſi ſuperare ignorantiam poſſent, inſi- delitas negativa peccatum eſſet. De quo argumento legendus omnino eſt ſapientiſſimus Thomas Lemos præfato loco cap. xi. Tandem: Cum inſideles ſint filii iræ, filii vindictæ, eccur Deus his omnibus gratiarum ſuarum munera nequit denegare? An quia Deum cognoscere poſſunt, &

legem naturæ quantum ad officia virtutum implere? Nulla naturalis actio habet supernaturalium Donorum meritum condignum, aut congruum. Quia viget in illis lex, urgetque præceptum? At jam Charibdim istam prætervesta est disputatio. Num hoc postulat lex æquitatis? De gratia, non de pensione differitur.

His occurrunt vulgari responsione, destitutos esse infideles sufficienti gratia ad immediate credendum, non vero remota, & quæ immediate sufficiat ad diligendum Deum, & bonum aliquod faciendum, per quod possint sese ad fidem obtinendam disponere: ideoque posse infideles omnes, quibus nunquam annuntiatus est Christus, habere fidem quantum ad actum remotum, & mediatum, licet non possint quantum ad immediatum & proximum. Si auxilium remote sufficiens hi constituerent in collustrationibus nonnullis cito evolutibus, & leviter excitantibus voluntatem, interdum unicuique a Deo inspiratis, sive in ipsa præsentia Dei, qui multimodis per creaturam sibi servientem vocat aversum, docet credentem, adjuvat conantem: quale adjutorium admittit Norisus in Vindiciis, cap. 3. §. 6. singulis hanc gratiam dari concederem. Certissime enim persuasum mihi est, divinam misericordiam nemini defuturam, si nemo negligeret credere quod ignorat.

Verum quia contendunt adesse singulis infidelibus gratiam proximè sufficientem ad actum mediatum, sive disponentem ad fidem, & adesse singulis momentis, præsertim dum urget legis præceptum, non videtur vulgaris illa responsio admittenda. Primo quia de gratia remota ad credendum, sive de primo fidei initio disputat Augustinus adversus Semipelagianos, ubi ait donum Dei esse, & quibusdam dari, quibusdam non dari. Deinde quia de Corrept. & grat. a cap. 6. ad 11. solvens objectionem, quod nullus esset corrigendus, nunquam eo confugit, ut responderet, præsto esse unicuique gratiam sufficientem ad servandam legem naturæ, quam gratiam si non pessundarent infideles, adesset & donum Christianæ fidei: sed mittens responsum istud, ait in infidelibus causam cur sint objurgandi, esse quia fecit Deus hominem rectum, & gratiam negat ob pravitatem primi peccati. Addit adjutorium *sine quo* omnibus in hoc statu non dari; & alia plura, quæ produximus supra. Sunt ergo per Augustinum aliqui destituti omni gratia proximè sufficienti ad qualecunque opus bonum sive fide patratum, sive ad fidem disponentem. Ulterius S. Thomas, uti observarunt Lemosius, & Gonzales, productis verbis ex 2. 2. q. 2. art. 5. affirmat in pœnam præcedentis peccati saltem originalis aliquibus denegari gratiam, & ad credendum, & ad diligendum Deum & proximum, id est ad actum fidei tam immediatum, quam mediatum; & loquitur apertissime de Gratia, non efficaci, sed sufficiente, per quam dicitur aut fides, aut amor esse *in hominis potestate*. Illustriora sunt, quæ habet in 3. contra Gentes cap. 159. & 160. quæ legenda sunt cum animad-

ver-

versionibus P. Lemos Cap. 14. n. 202. Prolixa enim sunt, ac piget referre omnia adamussim. Perspicua etiam sunt verba superius allata, ex 1. 2. q. 106. art. 3. Denique si in potestate hominis est aut dilectio Dei, aut temperantia, aut alia virtus, per quam disponatur ad fidem; nulla erit mysteriorum fidei ignorantia invincibilis; quoniam si poneret medium illud remotum, daretur proximum; ideoque non datur, ex illatione sententiæ oppositæ, illius culpâ liberâ, & voluntariâ.

DE OBDURATIS,

Aliquibus in scelera damnabili obstinatione ruentibus subtrahi aliquando sufficientis gratiæ auxilium, videtur conforme Scripturis, Patribus, & rationi. Nam Dominus per Esaïam cap. v. v. 5. & 6. ait : *Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus & erit in direptionem, diruam maceriam ejus & erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur; & ascendent vepres & spinæ; & nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem.* Hæc non tantum de populo Israël, quantum de anima multiplicante peccata exponunt Ecclesiæ Patres. Est ergo aliqua anima prævaricatrix a Deo derelicta & deserta in conculcationem & direptionem. Repetit Dominus per Jeremiam 1. 9. *Curavimus Babylonem & non est sanata, deselinquamus eam.* Quæ verba interpretatur Hieronymus. Comment. in hunc locum de subtractione auxiliorum sufficientium, proferens exemplum medici, qui videns infirmitatem resistentem remediis adhibitis ægroto nulla alia medicamenta ministrat. Item de Judæis Joannis 12. v. 40. repetuntur verba Isaïæ: *Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde.* In quem locum ait S. Pater Tract. 53. *Sic enim excæcat, sic obdurat Deus deferendo, & non adjuvando, quod occulto judicio facere potest, iniquo non potest.* Apostolus etiam ad Rom. 1. 24. ait traditos impios a Deo *in desideria cordis eorum*, deferendo eos, & subtrahendo lucem sapientiæ, ut diximus de H. Calviniana cap. v. Hæc ex Scripturis.

S. P. Augustinus his verbis describit obcæcati miserissimi conditionem de Nat. & Grat. cap. 22. *Nec cogitat prævaricatorem legis quam dignæ lux deferat veritatis. Quæ desertus utique fit cæcus, & plus necesse est offendant, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat; ut ideo tantum audiat vocem legis, quod admonetur implorare gratiam Salvatoris.* Paucis interpositis: *Utrique ista obscuratio vindicta & pœna jam fuit: & tamen per hanc pœnam, idest per cordis cæcitatem, quæ fit deferente luce sapientiæ, in plura & gravia peccata collapsi sunt.* Et de Perf. Justitiæ cap. 19. obcæcatum appellat *desertum omnium lumine veritatis.* Porro qui tantum audit vocem legis, & interiori inspira-

spiratione dilectionis penitus destitutus est, nullam habet gratiam sufficientem, quæ proprie ac vere sit talis. Deinde animadvertens S. Pater obviam quorundam objectionem, non peccatos excæcatos, si gratia sint destituti, occurrit, ut diximus supra Prop. 3. dicens iustissime corripitur, quoniam in malam vitam sunt propria voluntate relapsi, & acceptam gratiam amiserunt suo libero in malum arbitrio. Atque de perf. Iustitiæ cap. 6. *Peccatum (inquit) est, cum vel non est caritas, quæ esse debet: vel minor est, quam debet; sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit: quia si potest, præsens voluntas hoc facit. Si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit. Et tamen vitari potest, non quando voluntas superba laudatur, sed quando humilis adjuvatur.* Similia habet Prosper ad sextum Objectum Gallorum: *Priusquam a dominatione diaboli per Gratiam Dei ipsius liberetur, in illo profundo jacet, in quod se sua libertate demersit, amans interim languores suos, & pro sanitate habens quod agrotare se nescit, donec prima hæc medela conferatur agrotis, ut incipiat nosse quod langueat, & possit opem medici desiderare qua surgat.* Vides adeo impium aliquando demergi, ut infirmitatem suam nec videat, nec velit sanari, destitutum proinde omni sancta dilectione & cognitione, & peccare tamen, quia libere se meruit in pelagus iniquitatum? Et S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 160. disputans de auxilio, non efficaci, non congruo, non proxime sufficienti, sed de illo, *sine quo nullus habere potest ea, quæ sunt necessaria ad tendendum in ultimum finem, hæc de obstinatis habet: Quamquam autem illi, qui in peccato sunt, vitare non possint per propriam potestatem, quin impedimentum gratiæ præsent vel ponant, nisi auxilio gratiæ præveniantur; nihilominus tamen hoc eis imputatur, quia hic defectus ex culpa præcedenti in eis relinquitur.* Licet ergo possit quilibet prævaricator converti potentia remota, quatenus potest recipere beneficia gratiarum omnibus præparata: licet possit plura legis præcepta implere quantum ad substantiam operis & officia virtutum, & minora impedimenta obijcere gratiæ vocanti: licet peccet mala sua voluntate, & libero arbitrio ad malum istud, aut illud nunquam naturaliter determinato; attamen potest in pœnam peccati deferri a Deo, ut nullo excitetur stimulo conversionis, undeque noxiarum cupiditum repagulis præpeditus. Atque hæc ex Patribus.

Ad ratiocinationes quod attinet; si gratiam constituas in misericordia Dei substantialiter ubique præsentis, & adjuvantis non repugnantes; habent hanc profecto obsecrati. Si illam constituas in qualitate transeunte nobis incomperta, insanus ero, si quod ignoro, aut propugnare ausim, aut refellere. At si concedis gratiam actualem esse mentis illustrationem, aut inspirationem caritatis, aut utrumque; numquam persuadere mihi poteris, scelestissimum quempiam omni momento, etiam cum instat præceptum, cogitatione, aut delectatione sancta

sancta quomodolibet excitari. Fallor enim, aut impudentissima mulier captans meretricios quæstus, amplexusque impudicos, avarus restrictus & furax, qui aliorum fortunas quotidie vorat, tabescens invidia, veteri similitate, & ulciscendi cupidine, aliique hujus generis homines traditi in desideria cordis eorum, & evanescentes in cogitationibus suis non habent continuo piam aliquam cogitationem, & voluntatem. Nam, ut Bellarminus scribit lib.2. de Grat. & lib. arb. cap.6. *Cum vocatio, pulsus, tractus, excitatio illa Dei sit actio nostra, quamvis non libera, nempe bona cogitatio, bonumque desiderium repente ac divinitus immissum, quomodo fieri potest, ut non sentiatur in nobis, si sit non solum in nobis, sed etiam a nobis?* Constat igitur experientia gratiam obduratis non semper adesse, eo saltem momento quo peccant, & vocationem Dei non percipiunt. Legito D. Bernardum serm.51. in Cantica.

PROP. VII. Quisquis non adjuvatur a Deo per gratiæ subministrationem, queri debet de prava sua voluntate, non de ipso Deo beneficentissimo gratiarum suarum largitore.

Probatur I. Quia Deus quantum est ex se gratiam largitur omnibus, ut vidimus Thesi prima. II. S. P. Augustinus de Peccat. meritis lib.2. cap.17. ait: *Nolunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat. Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratia Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates; qua ut non adjuventur in ipsis iidem causa est, non in Deo.* III. S. Thomas, ut nuper diximus, in tertio contra Gentes, ait homines per propriam voluntatem gratiæ ponere impedimentum: & 1. 2. q.112. art.3. ad 2. *Defectus gratiæ prima causa est ex nobis, sed collationis gratiæ prima causa est ex Deo, secundum illud Osee 13. Perditio tua Israel, tantummodo ex me auxilium tuum.* IV. Cum inclinatio rationalis appetitus ob corruptionem sequatur bonum privatum, licet indifferenter & libere, dum ad illud convertitur, retrahit mentem ab incommutabili veritate, & animum flectit ad voluptates noxias, ut quæstionibus præcedentibus demonstravi: atque ita obæcatur deferente luce sapientiæ ob pravam inclinationem, cui libere obtemperat.

Nec te moveat quod hanc pravam inclinationem refrenare, & gratiæ impedimenta non ponere nemo possit sine gratia. Hæc est objectio Pelagianorum, quam Augustinus solvit lib.1. ad Bonifacium cap.2. scribens: *Liberum arbitrium usque adeo in peccatore non periit, ut per illud peccent maxime omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet. Unde & Apostolus, Cum essetis, inquit, servi peccati, liberi fuistis justitiæ. Ecce ostenduntur etiam peccato minime potuisse nisi alia libertate servire. Liberi ergo a justitia non sunt, nisi arbitrio voluntatis; liberi autem a peccato non sunt*

fiunt nisi gratia Salvatoris. Igitur sine gratia habetur liberum arbitrium sufficiens ad peccandum, & ad ponendum impedimentum ipsi gratiæ, licet sine gratia non sit liberum arbitrium sufficiens ad vitandum hoc impedimentum, & ad faciendam justitiam. Et ratio est, quia homo alienus a gratia habet circa actus singulos peccati liberam, & indifferentem optionem, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 8. ad 1., & demonstratum est Thesi 3. Hac methodo his pertractatis, constat omne opus Omnipotentis esse aut justitiam, aut pietatem, & utrumque bonum in terras descendere, deferri & damnari elatos, & humiles augeri donis, quemadmodum agebat Prosper in Epigrammate. Constat præterea Majores nostros non immanem ac ferream, sed æquissimam, & ad coercendos impios aptissimam tradidisse doctrinam: quamquam pia est etiam, probabilis, & Catholica sententia contraria plurimorum Doctorum suffragio probata.

OBJECTIONES REFERUNTUR ET REFUTANTUR.

Momenta illorum Doctorum ex dictis eliduntur facillime: at ne quid prætermittamus ad Tironum rudimentum & commodum, ea nunc subjicimus diluenda. Aliqua depromunt ex Scripturis, nonnulla ex definitionibus Ecclesiæ, quædam ex Patribus, alia ex Theologicis argumentis. Hauriunt ex priori fonte sequentia. Legimus Deum optimum maximum omnes hortari, *ut ad illum convertantur*, uti Ezech. 33. v. 11. *clamitare in capite turbaram, & in foribus portarum urbis proferre verba sua*, ut Prov. 1. v. 20. *stare ad ostium, & pulsare*, ut Apocalypseo tertio, v. 20. Rursus *Deum velle omnes homines salvos fieri*, ad Timoth. 1. cap. 2. v. 4. *nolle aliquos perire*. 2. Petri 3. v. 9. *pro omnibus filium suum tradidisse* 2. ad Corinth. 5. v. 14. Rursus *illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum*, apud Joann. 1. v. 9. *neminem se abscondere a calore ejus* in Psalmo 18. v. 7. Præterea conqueritur per Esaïam 5. v. 4. *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ?* Et Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos?* At si non daret singulis vires sufficientes, quo jure assereret se velle conversionem peccatorum? quid clamitaret, & pulsaret ad ostium? quomodo illuminaret omnem hominem, & calorem suum undequaque diffunderet? quomodo vineæ omnem culturam adhibuisset? Cunctis ergo & singulis gratiarum sufficientium dona largitur.

Generalis responsio est principio Deum quantum in se est gratiam singulis paravisse, illam exhibere univerfis, conferre etiam volentibus & petentibus; & reluctantiam, tenebras, cæcitatem pendere ab humanæ voluntatis arbitrio. Deinde vocare omnes per lumen rationis, quo duce omnes percipiunt Dei existentiam, & naturalem legem honestatis ac veritatis, ita, ut sint inexcusabiles, si Deum non glorificent,

cent, turpesque voluptates sectentur: nam si præcedit lumen rationis, libera optio malorum, & electionis potestas; habetur plenissima libertas ad malum, licet ad bonum necessaria sit gratia. Insuper etiam speciale adiutorium elargiri omnibus, secundum distributionem quam vocant *accommodam*. Hæc responsio ex ipsis Scripturis inferitur. Vidimus enim supra quibusdam non prædicari Evangelium Spiritu sancto prohibente, derelinqui Babylonem, auferri sepem vineæ & dirui maceriam, ambulare complures in tenebris, & umbra mortis, excæcari oculos impiorum, ne videant. Est etiam familiare divinis eloquiis, ut *omnes* nonnunquam dicant, nec tamen singulos velint intelligi; ut probat in lib. de Incarnat. & Gratia Fulgentius ex consimilibus Scripturæ locis, *In novissimis diebus effundam Spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri: Omnes gentes, quasunque fecisti, venient, & adorabunt coram te, Domine: Concluserunt Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur, &c.* Quis enim dixit singulos homines prophetasse, singulos venisse ad fidem, singulos consecutos fuisse misericordiam? Vult ergo Deus omnium conversionem, clamat, pulsatur, illuminat, vineæ culturam adhibet, si consideras universitatem humani generis, institutione, ac præparatione gratiarum; si autem homines singulos in individuo, largitate & distributione inæquali, adeo ut illum adjuvet, illam non adjuvet; illum tantum, illam autem non tantum; illum isto, istum illo modo secundum æquitatis secretæ rationem, & excellentiam suæ potestatis, ut Augustinus docet lib. 2. de Peccat. mer. cap. 5.

Est præterea quid ad omnia singillatim possimus respondere. Nam Ezechielis xxxi. domui Israel scelera obijciuntur, nec dominus Judæos per se, sed per Prophetam alloquitur: *Tu ergo, fili hominis, dic ad Domum Israel: idcoque & de solis credentibus, & de solis gratiis exterioribus textus ille concludit. Nam per gratiam internam loquitur Deus illapsu, & subministratione Spiritus sui, nec objurgat & invitat tantummodo, sed etiam inspirat suavitatem ac dilectionem. In Proverbiorum 1. ad Judæos pariter dirigitur oratio, & in mundi Opificio; in promulgatione Legis, & in Prophetarum oraculis sapientia Dei commendatur. In tertio Apocalypsis non dicitur Deus pulsare ad ostium, singulorum, nec semper: & satis superque verbis Bellarmini nuper productis exploditur hæc obiectio. Attamen si omnium, excepto nemine, velis corda interiori gratia pulsari, necesse non est, ut id fiat singulis momentis vel horis, nec etiam urgente præcepto, sed certis temporibus ad Creatoris beneplacitum. Adde ibi orationem institui de prædilectis, & ovibus, quarum Christus est Pastor, ut constat versu præcedenti, & expressione verborum. De voluntate salvandi omnes, & generali humani generis redemptione, satis dixi in primo volumine. cap. 1. libri v. ad 2. & 5. Propositionem Jansenii, ac prop. 2. hujus Capituli.*

Tertium.MinimumIn

In Evangelio Joannis dicitur Verbum *lux vera, quæ illuminat omni- nem hominem*, primo per lumen rationis & legem omni creaturæ rationali impressam immutabilis veritatis, juxta illud Psalmi 119. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*, ut explicat S. Thomas in hunc locum. 2. *non quia nullus est hominum, qui non illuminetur, sed quia nisi ab ipso nullus illuminatur*, ait S. Pater cap. 103. Enchiridii. 3. quia non ad unum populum venit, ut Moyses, & Prophetæ, sed ad prædicandum Evangelium omni creaturæ. Atque ita hoc uno verbo demonstratur Dei Filius Conditor, Legislator, & Redemptor univer- sorum, ad differentiam Joannis, de quo cum esset illuminatus a Deo, & venisset vox, & testimonium Reparatoris, dicitur versu proximo, *Non erat illæ lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine*. Ceterum confirmat locus iste sententiam nostram. *Si enim ipse est lumen, si ab ipso recesseris, nec in lumine eris: & quid de te sequetur? Quod dixit de impiis: Fiat via illorum tenebræ, & lubricum*: ait Augustinus Conc. v. in Psalm. 103. Idem Evangelista cap. 3. v. 19. *Lux*, inquit, *ve- nit in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem*. Prætermittenda non est insignis comparatio D. Thomæ 1. 2. q. 79. art. 3. petita a Sole, *qui licet quantum est de se omnia corpora illuminet, si quod tamen impedimentum inveniat in aliquo corpore, relinquit illud tenebrosum, sicut patet de domo, cujus fenestræ sunt clausæ: sed tamen illius obscuratio nullo modo caussa est sol, sed caussa ejus est solum il- le, qui claudit fenestram*. Ita Deus lumen gratiæ interius non immit- tit illis, in quibus obstaculum invenit, &c. Notat tamen ibidem S. Do- ctor Deum hoc agere proprio judicio, ideoque esse caussam exæcatio- nis, non prout est illa motus animi humani inhærentis malo, sed prout est subtractio gratiæ, unde sequitur quod mens divinitus non illumi- netur, & cor non emolliatur ad recte vivendum. Eſaias & Evangelista Matthæus loquuntur de Judæorum Synagoga: & præterea sententiæ nostræ vim addunt consequentibus verbis. Nam ille ait, *Auferam se- pem ejus, & eris in direptionem*: iste autem, *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta*.

Ex definitionibus Ecclesiæ hæc promunt. In cap. *Firmiter* defini- tum est hominem lapsum *per veram posse semper pœnitentiam reparari*. Statutum a Tridentina Synodo Sess. 6. cap. xi., quod *Deus sua gratia se- mel justificatos non deserit*. Senonensis in decreto 15. de lib. arbitrio hæc est perspicua sententia: *Nec tamen tanta gratiæ necessitas libero præ- judicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum qui- dem prætereat, in quo Deus non stet ad ostium, & pulset*. Confimilia protulit Colonienſis in Enchiridio de Sacramento Pœnitentiæ; *Nal- lus est peccator tam scelestus, cui Deus, quoad in hac vita superstes fuerit, hanc gratiam penitus subtrahat*.

Facile est hæc discutere. In Cap. *Firmiter* rectissime dicitur posse homi-

hominem lapsum per pœnitentiam reparari, quoniam potest Deus illum gratia prævenire. Apposite Augustinus de Nat. & Grat. cap. 23. *Nemo dicit sic hominem factum, ut de iustitia quidem possit in peccatum ire, & de peccato ad iustitiam redire non possit: sed ut in peccatum iret, sufficit ei liberum arbitrium; ut autem redeat ad iustitiam opus habet medico, quia sanus non est, opus habet vivificatore, quia mortuus est.* Et tamen hunc medicum aliquando deserere impium, tradit paullo infra Augustinus. Addo laudati Canonis sensum esse quod possint per pœnitentiam deleri peccata post baptismum patrata, nec relapsorum crimina sint irremissibilia. Ait enim: *Et si post suspensionem baptismatis quisquam prolapsus fuerit; peccatum per veram potest semper pœnitentiam reparari.* Tridentinum de Iustificatis aperte loquitur: nostramque sententiam confirmat. Nam si non deserit Deus, nisi deferatur; ergo si deseratur, deserit. Ita S. Pater citato lib. cap. 22. 23. 26. 29. & aliis locis supra citatis prop. 6. Vide & Adversariorum nostrorum Confessionem thesi 2. Senonense, & Colonienſe Concilium Provincialia sunt. Præterea illud ait adesse semper gratiam, quatenus est in promptu, scilicet singulis præparata; & omni momento Deum stare ad ostium, & pulsare, non tamen singulos homines interius sentire pulſantem aliò sensuum strepitu, & specierum varietate distractos. At si non habent interiorem sensum, nempe piam cogitationem, & bonum desiderium, gratia exterior est, non interna. Colonienſis Synodus consulto addidit particulam *penitus*, ut intelligas cuilibet scelestissimo peccatori, quandiu est in via, non subtrahi gratiam omnino, quoniam interdum recipit illustrationes, aut saltem jus habet ad Sacramenta, quibus peccata delentur. Adverte, nec adversarios nostros asserere, Deum semper, omni momento, & incessanter sanctas cogitationes, & pia desideria excitare in singulorum animo. Rursus sententiâ nostrâ, etiamsi quocunque momento adesset mentis cogitatio; si nullam inspiraret delectationem cordi immerſo pravis cupiditatibus, non esset hæc gratia vere sufficiens. Nam Gratia Christi est inspiratio sanctæ dilectionis, ut probatum est de H. Pelagiana. Denique oportet distinguere inter gratiam increatam, quæ est divina misericordia præveniens actus nostros indeliberatos, & inter gratiam creatam, quæ est ab actibus indeliberatis indistincta; quemadmodum aliud est lumen rationis, & lex immutabilis veritatis affulgens menti, aliud ipsa mentis perceptio. Misericordia, & veritas singulis adest, ideoque gratia increata, scilicet ipse Deus. Verum is libere, non aliqua necessitate collustrat mentem, & excitat delectationem. Igitur sicut semper, & omni momento est in mente nostra æterna lex veritatis illam irradians & collustrans, nec tamen semper est rectum iudicium mentis nostræ, eo quod sese convertat non ad illam æternam legem, sed ad fluxas sensuum imagines; ita semper adest misericordia Dei, & gratia

increata, nec tamen semper est sancta cogitatio & pia animi affectio in animo mortalium hominum, quia non ad misericordiam juvantem se convertit humiliter, sed ad amorem sui, & ad sensum illecebras. Idcirco non semper adest gratia, quæ sita est in sancta inspiratione, & notu vitali: de qua præsens servet disceptatio.

Accedit ad Canones Conciliorum propositio damnata ab Alex. VIII. anno 1690. *Pagani, Judei, Hæretici, alique hujus generis, nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente.* Sed merito proscripta est; primo quoniam profertur *indefinite*; atque sunt inter Paganos & Judæos quamplurimi, quibus gratia confertur; ut diximus de Polemone, & de Cornelio. Præterea Infidelium complures aut degunt inter Christianos, aut audierunt ab ijs Evangelium, cujus prædicatio non solum est beneficium Christi notitiam, suppeditans, ne sit inexcusabilis infidelitas ipsorum, sed etiam solet conjungi cum internis gratiæ illustrationibus, quæ tamen a nimium addictis cultui idolorum, sive consuetudini abrogatorum legalium cito evolant, atque extinguuntur. Est etiam probabilius omnes homines gratiæ motionem aliquam per vitæ decursum experiri, sed tenuem admodum, & veluti semen sparsum secus viam, vel inter spinas conculcatum & suffocatum. Singulis denique patet semper aditus ad misericordiam, ad Ecclesiam, ad Sacramenta, ad medicinam, & ad Aquam & Sanguinem fluentem e latere Redemptoris.

Depromunt ex libris Patrum quæ sequuntur. S. Augustinus de lib. arb. cap. 18., & de Natura & Grat. cap. 67. adversus eos, qui de ignorantia, & difficultatis poena ex Adam transfusa queruntur, scribit: *Recte enim fortasse quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum victor existeret: cum vero ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras, &c.*

Joannes Gonzales, & Thomas de Vemos respondent Augustinum asserere, quod nullus juste asserere poteit in sui excusationem ignorantiam, quia Deus aut per legem scriptam, aut per naturalem, aut per Evangelii prædicationem homines omnes instruit & vocat: & recte, nam qui negat unum esse Deum, superare potest ignorantiam intimæ conscientia sui ipsius, rerumque aspectabilium contemplatione: & qui ignorat mysteria fidei, potest ea audire ab Evangelizantibus; & si non potest, non ei imputatur ad culpam. Animadvertunt scilicet Augustinum dixisse, *Per creaturam sibi Domino servientem*; ne inde inferas semper vocare seipso, & per internam subministrationem Spiritus sancti. Proximo cap. 68. ipse Augustinus hanc responsionem insinuat, docens,

cens, quomodo infideles ad fidem excitentur Christianis exhortationibus, Christiani autem concutiantur terroribus, & præmiorum laudibus erigantur. Hæc gratia fat est, ut sint inexcusabiles, & possint remota potentia quærere quod ignorant. Insuper animadverto, aliud esse Deum vocare, aliud esse præsentem ut vocet. Illud actualem gratiæ subministrationem, istud vero præparationem significat, & increatam gratiam interdum ab animorum nostrorum morione sejunctam, ut jam explicavi. Et Augustinus quidem, non ait, Deum vocare omnes, sed esse *præsentem ut vocet*. Si velis etiam cunctis immitti quasdam bonas cogitationes certis temporibus, sed quæ leviter excitent, ut intellectus alio statim evelet, & evanescat in cogitationibus suis; est sententia Norisii, cui non repugno.

Addunt Adversarii S. P. Augustinum serm. 2. in Psalm. 58. hæc habere: *Si nolis curari vulnus tuum, admonet, ut cures; & aversum revocat, & refugientem quodam modo ad se venire compellit & attrahit. In omnibus implet quod dictum est, Misericordia ejus prævenit me.* In Psalm. 102. *Vocat undique ad correctionem, vocat undique ad penitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correctionis, vocat per misericordiam consolationis.*

Verum quid hæc? Constat in Psalmum 58. S. Patrem de iis loqui, quorum Dominus susceptor factus est, ut in omnibus eorum operibus singularem exerceat providentiam. Atque si hoc testimonium aliquid evinceret; adesset singulis non solum gratia sufficiens, sed & congrua, victrix, efficax, & quodammodo *compellens & attrahens*. Addit præterea ibidem S. Doctor, omnipotentem medicum non renuuntiare ad aliquem, sed *Opus est, inquit, ut curari velis, opus est, ut manus ejus non refugias.* Quod si refugias, oâit repellentem manus suas, ait Enarrat. in Ps. 102. unde altera obiectio depromitur. Hæc propterea eadem responsione revincitur. Quamquam commemorantur ibidem omnia genera vocationum, externæ, interioris, communis, specialis, quas omnes singulis impendi neminem puto dicturum. Profert nonnulla alia Augustini loca Tournely P. 2. de Grat. q. 8. art. 3, quæ apertissime sunt accipienda de lege naturæ & lumine rationis omnibus indito, eodem Auctore non reluctante: unde merito prætermittuntur.

Habetur in expositione quarundam Prop. ex Epistola ad Romanos prop. 62. de Pharaone celebris locus: *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat: sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur.* Hunc locum avide quidam arripiunt, obicientes non imputandum esse peccatum, si gratia non adsit, quemadmodum nec imputatum est Pharaoni.

Ast

Ast si totum argumentum concedatur, nonne sequitur Pharaoni, & obduratis huic similibus gratiam sufficientem fuisse sublatam? Si ulterius reponamus editum opus istud ab Augustino adhuc Presbytero, cum nondum divinæ gratiæ percepisset arcana; nonne id liquet ex cap. 23. primi libri Retractionum? Sed confirmat hæc Augustini sententia, quod alibi tradidit de Obduratis, scilicet hos peccare, quia licet deserti a gratia necesse sit, ut offendant, & cadendo vexentur; nihilominus illis imputatur peccatum, quoniam prævaricatores legis digne lux deseruit veritatis. Sensus quippe est Pharaonem non ideo peccasse, quia obdurato corde obtemperare non poterat, si enim cæcitas omnino esset involuntaria, nullum foret peccatum: sed ideo peccasse, qui dignam se præbuit, cui cor obduraretur. Hunc sensum demonstrant quæ sequuntur immediate: *Sicut enim in his, quos elegit Deus, non opera, sed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur: sic in his, quos damnat, infidelitas & impietas inchoat pœna meritum, ut per ipsam pœnam etiam male operentur.* Igitur per ipsam quoque obdurationem peccant improbi, in quantum ipsa obduratio est pœna præcedentis peccati, ut pluribus explicat Sanctus Doctor eodem loco, & citato capite tertio ac vicefimo Retractionum.

Mutuantur ex Prospero quæ sequuntur. I. Libro 2. de Vocat. Gent. cap. 5. ait: *Adhibita semper est Universis hominibus quadam superna mensura doctrina, quæ etsi paucioris, occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus iudicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.* II. Eodem libro cap. 14. hæc habet: *Neque ob hoc excusabiles sunt nationes, quæ alienatæ a conversione Israel spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo sub ignorantie tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ, quæ nunc universum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit.* III. Cap. 29. ait: *Universitati hominum ita multiplex, atque ineffabilis bonitas Dei consuluit semper & consulit, ut neque ulli pereuntium excusatio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, neque cuiquam sit liberum de sua iustitia gloriari.* IV. De parvulis sine baptismo morientibus hæc est præclara & manifesta sententia Prosperi cap. 23: *Non irreligiose arbitror credi, nec inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus, quæ utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur.* V. Addunt Stephanus Descamps, & Hon. Tournely illustre testimonium Pauli Orosii in libro de Arbitrii libertate: *Mea semper hæc est fidelis atque indubitata sententia, Deum adiutorium suum non solum in Corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratiæ suæ dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimitatem suam, æternamque clementiam subministrare, non ut tu afferis cum discipulo tuo Cælestio, cui jam apud Africanam Syno-*
dum

dum occulta illa impiorum dogmatum natura confusa est, in solo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam contributam; sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomas, & cunctis, & singulis ministrare. Et infra, Evidentissime declaratum est nemini hominum deesse Dei adjutorium, præsertim cum & seductor instet, & insit infirmitas.

Possum cum Eruditis viris respondere libros de Vocatione Gentium non esse Prosperi: quod probari potest his testimoniis directe pugnantibus cum aliis, quæ habentur in responsionibus ad Objecta Massiliensium, & in Carmine de Ingratis; ubi generalem voluntatem salvandi omnes, & communem humani generis Redemptionem explicat per institutionem & efficaciam remedii, non per actuale gratiæ largitionem, ut ostendimus de H. Janseniana cap. 4. & hoc in quo versamur th. 2. 3. & 6. Vide & Norisium lib. 2. H. P. cap. XIV. Brevi itaque responderi potest, hunc Auctorem, & etiam Orosium, medium quid sapere inter Semipelagianos, & Augustinum.

Horum tamen admitta auctoritate, nil conficit pro Scholasticis omnia adversus nos pugnaciter concipientibus. Auctor enim priorum librorum conatur ostendere etiam Gentiles, hominesque universos a fide alienos habuisse gratiam quamdam communem, & veritatis notitiam in dispositione elementorum mundi, per quam possent optime percipere unius supremi Numinis existentiam, ita ut essent in cultu Deorum inexcusabiles; etiam si minime recepissent internas & invisibiles illustrationes, quæ sunt dona gratiarum specialia. Sat esset titulum capituli 5. libri 1. perlegere: *Omnes in elementis accepisse præcepta legalia, ut sint inexcusabiles in idololatria.* Sed quoniam titulis carent Mss. vetustiora, verba Auctoris exscribamus. *Quamvis ergo hæc, inquit, & multa similia veritatis Scriptura pronuntiet, secundum ipsam tamen credimus & piissime confitemur, quod nunquam universitati hominum divina providentia cura defuerit. Quæ licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis suæ dona subtraxit, ut & propheticas voces, & præcepta legalia convincerentur in elementorum obsequiis ac testimoniis accepisse: unde & inexcusabiles facti sunt, quia Deos sibi dona fecerunt, & quæ creata erant ad utendum, venerati sunt ad colendum.* Internam autem inspirationem gratiæ communem non esse, scribit diserte cap. 3. *In cognoscibiles illuminationum dilationes, inter quas utique multi in infidelitate deficiunt, non solum in populis remotioribus impiorum, sed etiam in civitatibus fidelium per plurimas domos & familias novimus fieri, &c.* De notitia igitur legis, non de gratia speciali loquitur iste Auctor. Confer modo verba nobis objecta, & videbis non solum perperam adversus nos usurpari, sed etiam Adversarios nostros revincere. Gratia enim, de qua disputamus, non solum sufficit ad testimonium, sed etiam

etiam ad remedium, neque est sola notitia veritatis distributa in elementis, & reddens inexcusabilem idololatrarum perfidiam, sed interior illuminatio, & inspiratio caritatis, sine qua plurimi sub ignorantia tenebris perierunt. Atqui auctor librorum de Vocat. Gent. ait impensam omnibus gratiam sufficientem ad testimonium, & notitiam in elementorum obsequiis, per quam nulli pereuntium suppetat excusatio; & quibusdam tantum gratiam sufficientem ad remedium, & specialem ac supernaturalem inspirationem. Ergo affirmat Gratiam, de qua disputatur, pluribus denegari.

De parvulis cap. 21. præcedenti definite pronuntiat, *super eos illam manere sententiam, quam humanum genus prævaricatione primi parentis excepit. De immaturitate vero mortis non esse rationem conquirendi, cum semel in naturam nostram per peccatum ingressi mortalitas obnoxium sibi omnis vite nostræ fecerit diem.* Hæc est ergo causa cur plurimi rapiantur sine baptismo, & non semper neglectus parentum. Dum ergo seq. cap. 23. ait, etiam parvulos paucorum dierum ad illam pertinere gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus, loquitur de notitia veritatis, quam horum parvulorum parentes potuerunt accipere ab obsequiis & testimoniis elementorum, & negligentes non studuerunt sibi ac posteris consulere veram amplectendo religionem. Nam cap. 25. sequenti docet gratiam, quam universis generationibus Deus indifferenter impendit, esse testimonium elementorum, per quod ad quærendum verum Deum possunt homines adjuvari. Gabriel Vasquez disp. 96. cap. 2. interpretatur postremum locum de parvulis, qui aliquandiu vivunt, & quibus parentum cura negligit subvenire, eo quod appellentur *paucorum dierum homines.* Est autem interpretatio, ut arbitror, falsa, & duobus hisce vocabulis male affecta.

Orosius autem contra Pelagianos afferentes posse unumquemque per naturam & librum arbitrium salutem quærere & ingemiscere, licet adjutorio Dei tandem tribuerent consecutionem salutis, & obicientibus exemplum Zachæi, qui desiderabat Deum videre, & ideo salus domui ejus facta est, ait: *Nunquid si unus credidit, statim universa domus sine peccato fuit, cui tunc utique Majore domus credente initium salutis fuit?* En aperte scribit Orosius, familiam Zachæi, antequam ipse crederet, non habuisse initium illud salutis, idest posse quærere & ingemiscere, quale initium statuebat Pelagius in natura, & in libero arbitrio. Habemus ergo Orosium nobiscum consentientem. Ex illa vero responsione Orosii emergit statim obiectio altera Pelagianorum: *Quomodo ergo peccant, qui destituti sunt gratia, & non habent ex se posse quærere & ingemiscere?* Huic obiectioni occurrit Orosius dicens Gratiam quæ necessaria est ad libertatem peccandi non esse illam specialem, quam Cælestius & Pelagius putant in solo bono natu-

naturæ singulis contributam; sed notitiam veritatis & lumen ipsum rationis adjutum testimonio, & distributione elementorum, atque id per atomos & per momenta singulis ministrari, & necessarium esse ne imputetur peccatum; licet ad recte agendum requiratur præterea gratia specialis a natura & a libero arbitrio diversa. Sequitur enim post verba, quæ producta sunt, hæc immediata periodus: *Dicit enim Scriptura, Qui facit solem suum oriri super bonos & malos. At tu forte respondes: Ordinem suum composita bene natura custodit, ac per hoc Deus elementariis simul cursibus constitutis facit inde, quæ facit. Quid ergo de illa sententiæ parte, quæ sequitur, opinaris? Dat pluviam super justos, & injustos. Utique qui dat, cum vult dat, & ubi vult dat, vel dispensando dispositam constitutionem, vel effundendo propriam largitatem.*

Quæ ex D. Thoma obijciuntur, hæc sunt præcipua. I. Q. 14. de verit. art. 11. ait: *Si aliquis nutritus in sylvis, vel inter bruta animalia ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime est credendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.* II. In cap. 12. ad Hebræos ait: *Gratia nulli deest, sed omnibus quantum in se est se communicat, sicut nec sol deest oculis cæcis.* III. 1. p. q. 49. art. 2. Deus, inquit, *non deficit ab agendo quod est necessarium ad salutem.* IV. In 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. hæc habet: *Lex nova, quantum est ex se auxilium dat ad non peccandum.*

Respondent ad 1. Thomas de Lemos, & Thomistæ alii, utique id eventurum, sed puer ille non posset sequi ductum rationis sine gratia, quæ per D. Thomam quibusdam datur, quibusdam non datur. Ut enim demonstratum est quæstionibus præcedentibus ex eodem Doct. Angelico 1. 2. q. 109. art. 3. *Appetitus voluntatis rationalis sequitur propter corruptionem naturæ bonum privatam, nisi sanetur per gratiam Dei.* Quod in puero illo contingeret ex carnis concupiscentia progenito. Aliqui interpretantur beatum Thomam de puero baptizato: quem certe gratiâ sanctificante exornatum Deus non defereret, nisi ille se a Deo averteret libero voluntatis arbitrio. Ego ulterius fateor illi puero supernam aliquam illustrationem non defuturam, quam tamen pœnalis cæcitas dispelleret, & voluntas ad malum proclivis pessundaret. Testimonia reliqua demonstrant tantummodo Deum quantum in se est auxilia omnibus præparasse, eaque subministrare nullum ponentibus impedimentum: quamquam istud non ponere, aut removere munus sit gratiæ, quæ aliquibus denegatur, ut docet Angelicus in 111. contra gentes cap. 160. & ipsa læt. 3. in cap. 12. ad Hebræos.

Denique momentum gravissimum putant, quod prop. 3. expunximus, de libertate necessaria ad peccatum. Omnino quippe tenendum
To. III. N n n est,

est, nullum esse peccatorem in hac vita qui & libere non peccet, & pœnitere, & mandata servare non possit. Scribit id post D. Thomam 3. p. q. 86. art. 1. universa Schola Thomistarum, ut demonstrat Tournely de Grat. p. 637. & seq. At sine gratia homo in peccatum necessitate prolabitur, nec pœnitere potest, nec recte agere. Singulis ergo momentis gratia sufficiens adest cuilibet etiam obcœcatissimo peccatori. Hoc argumentum complures Thomistarum a sententia majorum alienavit. Percipere etenim non valent quomodo præcepta Dei sint possibilia, si denegetur auxilium, quo opitulante possunt impleri. Si respondeas cum D. Thoma, non esse impossibilia, quoniam possumus gratiam a divina liberalitate accipere, nec reputatur impossibile quod possumus per amicos; id verum esse fatentur, si amici præbeant auxilium: at si amici, ut hodierni solent, miseros nos derelinquant, quomodo possumus spem locare in præsidio amicorum? Accedit quod libertas tantum ad malum etiam in dæmonibus viget; impium est autem & horrendum damnatos viatoribus comparare. Quis etiam credat æquissimum rectissimumque Judicem plectere reum, cui non est amplius ad bene agendum libertas? Hæc & consimilia plura Theologi non vulgares.

Huic præcipuæ argumentationi obvia est ex 3. thesi responsio. Non esse peccatum, ubi non est libertas, & omnia præcepta esse impiissimis etiam & obcœcatis possibilia potentia saltem remota, est prorfus indubitatum. Majorem itaque concedimus, animadvertentes tantum percelebres Thomistas affirmare quidem Deum nemini denegare auxilium, & etiam singulis dare, in quantum dare idem est ac præparare & exhibere, non autem prout opponitur verbo accipere; ut testatur Gonzales, & proculdubio docet Bannes, quem primum opponunt. Dissentiri aliquos fatemur: sed eruditus Lemosius ait id se vehementer mirari, & Doctores istos S. Thomæ doctrinam deferere, & contrariæ assentiri. Legatur caput 20. de Gratia sufficiente n. 301. tract. 3. 2. p. tom. 4. Panopliæ. Ad minorem dico nullam esse in peccando necessitatem, sed libertatem indifferentiæ quantum ad exercitium, idest in optione malorum. Imo S. Thomas docet absolute, quod, *potest contingere quod aliquis sit impotens ad faciendum quod oportet: quod si sit propter ejus culpam præcedentem, puta cum aliquis de sero se inebriavit, & non potest surgere ad matutinas, omissio imputatur ad culpam propter causam præcedentem, ex qua omissio sequens redditur voluntaria*. Ita 1. 2. q. 71. art. 5. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. & q. 150. art. 2. & 4. necnon in 111. contra Gentiles cap. 160. Quæ tamen ita accipienda sunt, ut imputetur peccatum, quando est *in exercitio* libera mediorum electio, aut quando dum ponitur causa, prævidetur, aut potuerit, ac debuerit prævideri effectus consequens. Respectu autem bonorum operum, sentio carentem auxilio sufficienti non habere potentiam proximam, peccare tamen illorum omissione, quoniam
ejus

eius *impotentia* est libere volita; nam ideo non potest, quia per pravam erga malum voluntatem ponit potentia *proxima* impedimentum. Ergo cum hæc voluntas ad malum seipsa libera sit libertate indifferentiæ, quæ sufficit ad peccatum, impotentia per hanc voluntatem induta non excusat a culpa.

Ceterum potentia *remota* semper in hac vita supereſt cuiſibet peccatori, quoniam adjuvari poteſt a Deo, & *quæ per Amicos poſſumus, aliquid per nos poſſumus*, ait S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 4. ad 2. At dicis, quid ſi amicus nolit opem ferre? Reſpondeo Deum non defuturum, niſi tu ponas impedimentum. Quamquam inter Deum, & amicos hoc intercedit diſcrimen, quod poſſunt a nobis ſine amicorum auxilio aliqua fieri, ut ad illos ire, & ab illis velle adjuvari; cum tamen in bonis operibus nihil ſit noſtrum, quin a Dei gratia miſericorditer præveniatur; ut in illum Thomæ locum obſervat illuſtris Thomiſta Franciſcus Sylviuſ. Atque ita verum eſt, quod ſæpe diximus cum Auguſtino, malum nullam habere cauſam niſi ab hominum voluntate; bonum vero a voluntate divina, a qua denegatur quidem gratia juſto iudicio reſuſtantibus & nolentibus, ſed miſericorditer impenditur cuiſcunque datur, ſive minus ſit iniquus, ſive iniquiſſimus, ut unuſquiſque cantet Domino miſericordiam, & iudicium, & nemo, niſi in ipſo Domino gloriatur.

Magnum etiam inter damnatos & viatores a gratia alienos diſcrimen intereſt. Quandiu enim vivunt iniqui, converti poſſunt a Domino gratiæ beneficentiſſimo largitore. Orat etiam pro ipſis Eccleſia Sponſa Agni, cuiſque patet ſemper acceſſus ad Sacramenta, & ad largiſſima piſſimi Redemptoris vulnera. Quamobrem de nullo mortali homine deſperandum eſt; imo ſpes debet eſſe vividior, quandoquidem indigni quidem ſunt plurimi, ſed mediatores habent digniſſimum apud Patrem, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Hoc bono expertes ſunt dæmones, & ſpiritus damnatorum, tametiſi peccent libere, conſeſſione antiquorum omnium Theologorum. Quare autem non demereantur, non eſt ex deficientia libertatis, ſed quia ſunt in termino, & omnia mala opera exercent cum eadem malitia, eademque ab ultimo fine averſione. Eandem ergo fortem eſſe damnatorum, reproborumque viventium, & utroſque peccare in eo, quod vitare non poſſunt, magnum eſt Calviniſtarum, & Janſeniorum deliramentum. Reperiuntur inter viventes nihilofecius nonnulli, quos adeo tenebræ comprehendunt, & quos ita tradidit Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, & in paſſiones ignominia, ut ad ſextam objectionem Vincentii ſcripſerit S. Proſper: *Multorum hominum malitia talis eſt, qualis eſt dæmonum: ſed hoc inter malos homines diſtat & dæmones, quod hominibus etiam valde malis ſupereſt, ſi Deus miſereatur, reconciliatio; dæmonibus autem nulla eſt in æternum ſervata converſio.* Ar-

468 De Theologicis Disciplinis Liber XVIII.

bitror autem istiusmodi responsiones doctrinæ veterum Theologorum circa libertatis naturam magis esse conformes, ad intelligendam Augustini contra Pelagianos sententiam perutiles, & ad revincendos Jansenii gregarios aptissimas. De qua re alibi dictum satis.

Sed jam ad extrema libri propitio Numine perventum est. Elaboratum cum in isto, tum in præcedentibus, ne in difficillimis circa Gratiam & libertatem quæstionibus, quod ad historiam, quod ad dogmata, quod ad Scholæ placita pertinet prætermisum esse videatur. Quod an affectus fuerim, prorsus ignoro. Id fortassis non perfeci, at conatus sum equidem. Si Augustinianæ Scholæ commodum aliquod attuli, quod optime sentio vel nullum esse, vel perexiguum; frui, Lector, æquo animo dissertatiunculis, & quas exhibui hætenus, & quas subinde producam. Nunc, quoniam initium fecit libro Doctor Aquitanus, finem statuat ejusdem Doctoris

EPIGRAMMA.

*Celestem ad Patriam tendens cognosce Vocantem,
Cujus proveberis, si bene curris, ope.
Nam si te virtute tua ad caelestia credis
Scandere, de superis pulsus ad ima cades.*

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS NONUS

*In quo differitur de Justificatione , bono-
rumque operum meritis .*

GRATIAE actualis , cui humanum arbitrium obtemperet ; præcipuus effectus est divinam in nobis imaginem instaurare , atque diligentes Deum , eique tanquam palmites viti adhærentes exornare copioso meritorum fructu , & justæ retributionis corona . Posteaquam igitur de ipsa actuali Gratia in præcedentibus disseruimus , pertractandum nobis est de Sanctitatis ornatu , sive de Gratia , quam dicimus *habitualem* ; per quam in nobis Spiritus sanctus inhabitans abstergit peccatorum maculas , digna reddit pietatis opera , tribuitque diligentibus Deum æternæ hæreditatis pignus & artham . De hac *habituali* Gratia perpauca tradiderunt antiquiores Scholastici , satis multa qui data opera postremas hæreses profligarunt . Constitutum nobis est hanc servare rationem , ut devitemus Veterum brevitatem , & prolixitatem simul Recentiorum , nec tamen necessarium aliquid prætermittamus : quod si minime fuerimus assecuti ; legi poterunt qui de hoc argumento stilo ampliori scripserunt , Vega , Bellarminus , Turrianus , Stapletonus , Hadrianus & Petrus Valemburgenses , Casalius noster , & alii . At priusquam , Lector benevole , pervolutes grandiora volumina , quid pagellæ nostræ contineant inspicere , non dedigneris .

CA.

CAPUT I.

Quid sit Gratia Sanctificans, quam Scholæ recte habitalem appellant?

IN Tridentina Generali Synodo, ut refert qui illius Historiam literis mandavit, Cardinalis Pallavicinus lib.viii. cap.2. & seqq. cum Patres animadverterent veteres Scholasticos de Justificatione, seu *habituali* gratia jejune admodum disseruisse, plurimum tamen lucis huic quæstioni affusum a Scriptoribus Catholicis, qui postremas hæreses, Lutheranam præsertim, & Calvinianam oppugnarunt; ex horum libris docuerunt veritatem mirifice collustrari. Affirmarunt insuper in hac disputatione, posteaquam assiduis precibus divinum lumen fuerit impetratum, talem methodum esse tenendam, ut primo inquiretur quid sit Justificatio; deinde quid Dens efficiat, quidve ex parte hominum ut justificentur, sit necessarium: postmodum quo pacto intelligenda sit Apostolica sententia quod homines justificentur per fidem: insuper quæ merito inest operibus, quæ justificationem aut præcedunt, aut subsequuntur; ac tandem quænam sint justificationis proprietates & effectus. Hanc vero methodum, cum recta sit, atque a Patribus Tridentinis probata, in hoc libro Operis nostri Theologici xix., atque hujus Voluminis ultimo, tenere jure, meritoque curabimus.

Primum itaque dicturi quid sit Justificatio, præmittimus vocabulum istud apud Latinos Scriptores minime occurrere, & ideo nugari hæreticos quosdam a Grammaticis justificationis naturam quærentes: quamvis si Tullius quoque, Terentius, Livius, aut aureæ Scriptor alius ætatis dictionem hanc usurpasset, ratio nobis habenda foret significationis Theologicæ, non vero Grammaticalis. Ceterum quantum ad Sacras literas attinet, in his justificatio accipitur I. pro justitiæ declaratione, quo sensu ait Eliaas v.23. *Qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi auferitis ab eo*. II. pro divina lege, qua proponuntur justitiæ præcepta, ut Ps. cxviii. 5. *Utinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas*. III. pro interna animi rectitudine, qua sanctitate perfundimur, ut ad Rom. iv. 5. *Credenti eum, qui justificat impium*. IV. pro ipsius justitiæ incremento, ut Apocalypf. ult. *Qui justus est, justificetur adhuc*. De justificatione præsertim in tertio accepta sensu Catholici dissentiunt a Novatoribus, qui nullam propriam veramque justitiam admittunt, sed *forensam* tantum, idest sitam in sola sempiterni Judicis declaratione, sive in remissione peccati per solam imputationem justitiæ Christi; non vero per gratiam & caritatem animæ inherentem, atque diffusam in cordibus nostris per Spiritum sanctum inhabitantem. Dixi, Novatores nullam aliam admittere veram pro-

propriamque justitiam ; nam virtutum *habitus* etiam animæ inhærentes minime negant ; sed his virtutibus vim justificandi non tribuunt : quare Petrus Martyr de Locis comm. Class.III. cap.3. inquit : *Exponitur deinde quod duplicem justitiam habere dicamur : unam a Deo nobis imputatam , qua revera justificamur , & eam ex operibus minime obtinemus , verum fide apprehendimus : altera vero justitia est , quæ nobis inhæret , constatque fide , spe , caritate , omnibusque bonis operibus .* Catholici itaque adversus Hæreticos propugnant dari justitiam inhærentem , quæ sit justificationis nostræ *formalis causa* : de qua Tridentina Synodus Sess.vi. c.7. ait : *Unica formalis causa est justitia Dei , non qua ipse justus est , sed qua nos justos facit , qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ , & non modo reputamur , sed vere justî nominamur & sumus .*

Investigandum est modo quid sit hæc inhærens justitia . Quidam Theologi , inter quos Dominicus Soto lib.2. de Nat. & Grat. cap.17. & Bartholomæus Medina 1. 2. q.100. art.2. , tradunt definitum hoc unum a Tridentina Synodo , quod justificatio non in sola remissione , aut non imputatione peccatorum constituenda sit , sed in interna renovatione ; quæ num fiat per qualitatem inhærentem , num per actualem motionem minime constet . Et quamquam Vega in citatum Trid. locum , asserit spectare ad fidem , quod justificatio fiat per *habitualementem* , non per solam actualem gratiam , negant viri docti cum Estio in dist.xxvi. lib.2. esse id a Synodo definitum , cum potius a nomine *habitus* consulto Patres Tridentini abstinuerint , ne opinionibus Scholæ aliquod asserrent præjudicium . Verum etsi opinio , in quam protendit Medina , non sit a Concilio proscripta ; falsum omnino est fieri justificationem duntaxat per motionem actualem ; quoniam hæc perperam fingitur in parvulis nondum ad percipiendam sanctam excitationem idoneis , qui tamen dum abluuntur baptismo , sancti & justî efficiuntur ; ac præterea justitia dicitur animæ stola , & quasi spirituale indumentum , nec non exprimitur certis characteribus , quibus ab actuali ac transeunte gratia fecernitur ; ideoque firmissime tenemus fieri justificationem per gratiam non solum interius inspiratam , sed permanentem , sive , ut appellant , *habitualementem* .

Jam vero cum certum nobis sit eam gratiam , per quam *formaliter* justificamur , permanentem esse , atque inhærentem , in quo autem sita sit natura illius Theologi nequaquam convenient ; poterit quisque ex his , quæ de actuali Gratia disputavimus , inferre quid de *habituali* tenendum sit . Actualem ergo quidam Deum , divinamque potentiam atque misericordiam nobis intime præsentem dixerunt , alii qualitatem physicam , sive ætuoſam , ut inquirunt , *entitatem* , complures divinam motionem , permulti illustrationem mentis , & caritatis inspirationem . Inter istas autem sententias nos medium iter arripientes diximus

ximus actualem gratiam, si consideretur ex parte Dei, esse Deum ipsum inspirantem nobis bonam voluntatem; si ex parte nostri, esse pium animi motum. Hoc sane pacto Gratiam *habitualement* plures Theologi esse putant Deum ac Spiritum sanctum nobis inhabitantem, multi *qualitatem* inhærentem realiter distinctam ab anima, nonnulli *habitum* adhuc incomptum, & ab anima nequaquam distinctum, plurimi denique ipsum *habitum* caritatis. Itaque medium in hac etiam quæstione tenentes, dicimus Gratiam *habitualement* consideratam ex parte Dei esse Spiritum sanctum in nobis inhabitantem, & Deum ipsum in nobis communicatione Spiritus sui permanentem; & si consideretur ex parte nostri, esse caritatem per Spiritum sanctum in cordibus nostris diffusam; non caritatem illam, quæ est a Spiritu Sancto solum movente: & quæ est sanctæ dilectionis inspiratio, sed caritatem, quæ est a Spiritu Sancto inhabitante, & quæ est animæ *habitus*; & quasi impressa divinitatis imago, renovatio spiritus, & pulchritudo iustitiæ; & per quam Deo cari, & Dei amici vere nominamur & sumus. Atque hac ratione dicimus cum Tridentino sessione vi. cap. 7. quod *Miseratori Deus, qui gratuito abluat & sanctificat, signans & ungens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ*, est causa justificationis efficiens; ipsa autem caritas, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum inhabitantem est gratia *habitualis*, per quam *formaliter* justificamur; nam citato loco Tridentini Patres, posteaquam declararent causam justificationis *formalem* esse iustitiam, & renovamur spiritu mentis nostræ, affirmant id fieri, *dum per Spiritum sanctum caritas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret*. Inhærentem ergo iustitiam nos quidem caritatem appellamus, quam etiam *habitum* recte dicimus, in quantum est permanens in anima decor, spiritalis vita, & iustitiæ indumentum, consulto abstinentes ab ea quæstione, mere philosophica an *habitus* sit res quædam naturæ superaddita; an, quod probabilius censemus, ipsa natura tali *habitudine* affecta, & quasi materies signata impressione sigilli, signaculo sancti Spiritus condecorata. Fuit enim mens Concilii, ut inquit Pallavicinus lib. viii. Hist. cap. 14. *Statueret speciatim habitum infusum iustitiæ, & non generatim meram interiorem iustitiam, nihil definiendo, ea ne sit actus, an habitus, uti placuit Gabrieli Vasquez.*

Præsumam adversus hæreticos stilum moveamus, hæc paululum collustrare non pigeat. Dicimus Deum, qui justificationis nostræ causa efficiens est, ablueri & sanctificare animam, dum illam signat, & ungit Spiritu promissionis: ideoque crasso detinentur errore, qui putant iustus non communicari personam Spiritus Sancti. Oppositum sane demonstrant sacræ literæ; nam Paulus ad Rom. v. 5. ait: *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*; ubi aperte donum caritatis, sive charisma, a Spiritu sancto tanquam

quam effectum a causa distinguit . Idem Apostolus frequentissime prædicat Spiritum sanctum in nobis habitare , in eadem ad Rom. Epistola cap. 8. §. 11. in prima ad Corinth. cap. 6. in 2. ad Timotheum cap. 1. & aliis in locis . Atque hinc est , quod iustus dicitur Templum Spiritus sancti , & idem Spiritus sanctus unctio , pignus , & arrhabo , ut lib. v. 11. cap. 14. declaravimus . Idem docent Patres , Cyrillus lib. xxxiv. The-
sauri , Epiphanius hæresi 74. , Basilius in v. contra Eunomium , Athanasius in Epistola ad Serapionem , S. Pater Augustinus lib. xv. de Trinit. cap. 26. alique apud Petavium lib. de Trinit. cap. 4. & 5.

Facile est ex hac nostra assertionem percipere , cur iusti dicantur *signati Spiritu promissionis sancto* , cur habeant in corde spiritum clamantem *Abba* , Pater , cur effecti sint Templum Dei , cur in eis Deus permaneat , cur habeant pignus hæreditatis , cur in regnum dilectionis translati sint . Liqueat etiam , quo sensu per gratiam sanctificantem efficiamur consortes divinæ naturæ ; quod fortassis nimium ingeniose Theologi quidam exponunt , dum gratiam constituunt in superinducta *entitate* , quæ radix sit singularium attributorum , & fons supernaturalium operationum : quemadmodum divina natura metaphysice accepta principium est proprietatum divinarum . At Petrum , dum Epist. II. cap. 1. ait nos fugientes concupiscentiæ corruptionem , fieri *divinæ consortes naturæ* , minime arbitror animum convertisse ad metaphysicas perceptiones . Quare , absque tanta ingenii tortura , dico *habitualement* gratiam esse divinæ naturæ participationem , quatenus communicatione facta Spiritus sancti Deus iustum diligit , apud illum mansionem facit , illum Spiritu promissionis signat & ungit , illi tribuit charisma iustitiæ , quo anima quasi in divinam conditionem assumpta fruatur Dei consortio , & sempiternam beatitudinem promeretur .

Non est tamen charisma istud iustitiæ sola Spiritus sancti persona ; sed , ut præmonui , caritas per Spiritum sanctum diffusa . Me non latet Theologos quamplurimos gratiam *habitualement* a caritate distinguere his argumentis adductos . I. Quia Apostolus in 2. ad Corinth. x. 11. ait : *Gratia Domini nostri Jesu Christi , & caritas Dei , &c.* & Trident. sess. 6. can. 11. *Exclusa gratia , & caritate* . Quæ autem sumuntur conjunctim distinguuntur realiter , ut Pater a Filio , & a Spiritu sancto . II. Quoniam ex Augustino de Grat. Christi cap. 26. Gratia prævenit caritatem . III. Quia gratia & caritas in subiectis realiter distinctis existunt , illa nimirum in anima , hæc autem in voluntate . IV. Quia principium operandi a principio essendi distinguitur . Quatuor hæc argumenta sunt inter Thomistas communia , illaque urget etiam Gavardi Quæst. 111. de Grat. *Habituali* Articulo 2.

Ceterum longe probabilior est eorum sententia , qui eundem *habitum* esse contendunt caritatis & gratiæ , ut censent præter Scotistas Estitus in laudatam dist. xvi. Juenia P. vi. Instit. dist. 11. q. 1. atque

To. III.

000

ex

ex nostratibus Nicolaus Girken Traët. v. Tom. 2. q. 7, Leonardus Vanyroy q. 2. de Caritate, Fulgentius Bellelli lib. 1. M. Aug. cap. 5. & seqq. aliique complures. In hujus asserti præsidium afferuntur 1. Scripturæ, quæ easdem caritati, & gratiæ tribuunt proprietates: nam caritas hominem reddit adoptivum Dei filium, ut liquet ex 1. Joannis cap. 111. 1. *Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus*. Caritas reddit hominem Dei amicum, juxta illud Joan. XIV. 21. *Siquis diligit me, diligitur a Patre meo*. Caritas est, per quam Deus in nobis permanet, ut scriptum est 1. Joan. IV. 16. *Qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo*: atque, ut dictum supra, per caritatem accipimus æternæ hæreditatis pignus, & arrham; ideoque caritas omnia ea præstat, quæ gratiæ sanctificanti solent tribui. II. Cum Tridentina Synodus de *formali* causâ justificationis loqueretur, aperte inhærentem justitiam declaravit esse caritatem, quæ in cordibus nostris per Spiritum sanctum diffunditur, ut constat ex verbis supra productis; in quibus nullam aliam, præter Caritatem, *formalem* causam justificationis assignat; cum tamen, ut animadvertit Estius, causas omnes singillatim exponat, & præcipue de *formali* pertractet adversus hæreticos, qui negant inhærentem justitiam. III. Apertissima est Augustini sententia sub finem libri de Nat. & Gratia: *Caritas ergo inchoata, inchoata justitia est: caritas provelta, provelta justitia est: caritas magna, magna justitia est: caritas perfecta, perfecta justitia est*. IV. Valde infirma est ratio, ob quam ponunt alii inter gratiam, caritatemque discrimen, nimirum, quod gratia naturæ gerat vicem, debeatque ceteris donis virtutibusque subalterni: quod falsum est, cum absque gratia permaneant fidei, & spei habitus, licet informes; ablata autem caritate, etiam *habitualis* gratia discedat, sitque ipsa caritas quæ virtutibus ceteris tribuit decorem omnem, ac meritum; ut erudite explicat in Conc. de S. Maria Magdalena S. Thomas de Villanova.

Ad argumenta autem opposita facilis est responsio. Nam Tridentina Synodus sess. vi. cap. 7. *formalem* causam justificationis, ideoque gratiam *habitualement* videtur locasse in ipsa caritate, quæ *diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret*. Perperam vero ex ipsa Synodo, aut ex Apostolo opponitur particula *Et*, quasi realis distinctionis invidium sit argumentum; quum vel nullam discriminationem importet, vel solam distinctionem connotatorum. Eadem quippe gratia, quæ dicitur justitia quatenus exornat animam, appellatur caritas, in quantum illam reddit Deo caram. Exemplo autem, quod assert Gavardi ex invocatione Trinitatis, in qua particula *Et* demonstrat realem distinctionem Personarum, fas sit respondere recitando verba ex Ep. 2. ad Corinth. cap. 1. 3. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis*.

solationis ; imo eadem , quæ nobis opponuntur ex cap. xii. 13. *Gratia* , & *caritas Dei* , quibus additur , & *communicatio sancti Spiritus* . Enimvero neminem puto ex particula *Et* probaturum esse , quod Deus non sit Pater Domini nostri Jesu Christi , quod Pater misericordiarum non sit Deus totius consolationis , quod gratia & caritas non sit communicatio Spiritus sancti . Ubi vero Augustinus ait , quod gratia prævenit caritatem , docet neminem posse diligere Deum sine inspiratione dilectionis , & caritatem , qua Deus dilexit nos , esse principium efficiens caritatis qua nos diligimus Deum , ut diximus lib. xiv. cap. 6. explicantes actualis gratiæ naturam . Voluntatem denique realiter esse distinctam ab anima , & principium operandi distingui realiter a principio essendi , præsertim si loquamur de principio essendi *accidentaliter* , eadem facilitate a nobis negatur , qua asseritur a nonnullis . Nullo itaque labore propugnamus Gratiam *habitualement* esse indistinctam a caritate ; quum oppositum minime evincant contraria argumenta superius producta , & quædam alia ejusdem generis deprompta ex Viennensi Concilio , & ex Clem. *de summa Trinitate* , quæ demonstrant tantum justificationem fieri per gratiam in hærentem ; quod nullus Catholico- rum negat .

Ut a quæstione scholastica ad investigandam sanctificantis gratiæ naturam revertatur oratio ; dixi caritatem non esse Spiritus sancti personam , sed ipsius donum ac munus , ut adversus Magistrum sententiarum dist. xvi. lib. i. omnes fere propugnant . Nam caritas , ut Apostolus scribit , per Spiritum sanctum in cordibus nostris diffunditur ; ideoque ab illo tanquam effectus a causa distinguitur . Caritas etiam minuitur , & recipit incrementum , quod de immutabili spiritu nefas est affirmare . At quoniam Magister hæc prævidens respondit , caritatem esse a Spiritu sancto , in quantum Spiritus dat seipsum , & augeri vel minui , non quatenus in se est , sed prout nobis communicatur , quo pacto Deus in nobis dicitur magnificari atque exaltari ; videtur nobis ita caritatem a Spiritu sancto distinguere , ut non sit creata quædam *forma* habens *entitatem* realiter distinctam ab anima , sed ejusdem animæ habitudo , mutabilis quidem , & capax incrementi , sed ab ipso Spiritu sancto inhabitante producta : quod supra explicavi exemplo impressionis sigilli . Atque ita conciliare facile possumus discrepantes veterum Theologorum sententias .

Hoc ne gratis a me dictum prodeuntes e Schola Peripatetica con- querantur ; profiteor primum velle me in gravissimis fidei quæstionibus non Aristotelicis documentis , sed Scripturarum sanctarum ac Patrum doctrinis accommodare auditum , nihil de placitis Philosophorum definiendo . At Scripturæ justificantem gratiam signaculo cuidam æquiparant , atque illud a Spiritu sancto effici docent , scribente Paulo ad Ephesios i. 13. *Signati estis Spiritu promissionis sancto* : quæ verba de Justificatione

ficatione accipi a Tridentino constat ex dictis. Similiter Patres ad hunc plane modum loquuntur; Athanasius in Epist. ad Serapionem: *Spiritus sigillum est, quo signati divinæ naturæ participes efficiuntur*. Cyrillus in vii. cum Hermia Dialogo: *Hoc igitur quod divinam nobis imaginem insculpit, & instar sigilli præstantiorem mundo pulchritudinem ingenerat, nonne Spiritus est?* Hieronymus in caput iv. Ep. ad Ephes. *Signati sumus Spiritu Dei sancto, ut & spiritus noster, & anima imprimantur signaculo Dei, & illam recipiamus imaginem & similitudinem, ad quam in exordio conditi sumus. Hoc signaculum sancti Spiritus, juxta eloquium Salvatoris, Deo imprimente signatur. Accedit, quod habitus, qui sint entitas quædam realiter a subiecto, cui inhærent, diversa, non probant omnes Philosophi: neque debent ad physiologię contentiones Ecclesiastica dogmata expendi. Merito itaque diximus, *habitualement* gratiam esse habitudinem animæ, ipsi a Spiritu sancto inhabitante, tanquam sigillo quodam impressam: eamque non alia definitione arbitramur describendam, quàm ex divina Scriptura, ac sanctis Patribus depromptâ: *Habitualis gratia est Caritas per Spiritum sanctum inhabitantem diffusa in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inherens, per quam signati Spiritu promissionis sancto efficiuntur divinæ naturæ consortes*. Hanc vero definitionem ex dictis manifestam planissimamque esse arbitramur.*

C A P U T II.

Deum nequaquam justificare impios illis remittendo tantum peccata, aut imputando justitiam Christi, sed illos interius renovando per inherentem caritatem & gratiam.

QUASI in prospectu posita nostra circa *habitualement* gratiam sententia, aperte consequitur, recte a Tridentina Synodo dictum anathema sess. vi. can. ii. hæreticis, quorum alii in sola imputatione justitiæ Christi, alii in sola peccatorum remissione, aut externo Dei favore gratiam, qua justificamur, constituerunt, exclusâ gratiâ & caritate, quæ per Spiritum sanctum in cordibus nostris diffunditur, nobisque inhereant. Ac prima hæretica opinio quod justitia statuenda sit in sola remissione peccatorum est inter Lutheranos fere communis; quod statui debeat in imputatione justitiæ Christi, est error Calvinistarum, Martinus Becanus lib. i. de Justific. ait Calvinum pugnantia docere, & quasi jugulare seipsum, eo quod in libro de vera rat. reform. Eccl. meminerit inherentis justitiæ, atque aliis in locis inherentis etiam caritatis: sed ostendi supra verbis Petri Martyris duplicem

plicem ab hæreticis tradi justitiam, neque denegari *habitus* inhærentes virtutum: discrepare autem illorum sententiam a nostra, quod illi negent virtutum habitus ad veram justitiam spectare, & nolint hanc per formam inhærentem constitui; atque nihil aliud esse contendant, quam extrinsecam & *quasi forensam* condonationem. Spectare hanc condonationem & externum favorem Dei ad causam justificationis *formalem* etiam nonnulli Catholici cum Alberto Pighio propugnarunt, at non exclusa caritate, & gratia inhærente; de qua tantum cum hæreticis disputamus. Pighius videtur efficientem causam confundere cum *formali*; quam *unicam* esse declarat Tridentinum Concilium eadem sess. vi. cap. 7.

PROPOSITIO: Justificantur impii per Gratiam, & caritatem, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffunditur, atque illis inhæret.

Thesim istam iisdem plane verbis Synodus Tridentina definit: *Si quis dixerit hominem justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusâ gratia, & caritate quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundantur, atque illis inhæreant, aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.* Eandem vero thesim hæc scripturarum loca commonstrant. In veteri testamento Sanctus David justificationis gratiam exoptulans, *Asperges me* (inquit Ps. l. 11. 12.) *byssopo & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor ... Omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me, Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.* Atque Ezechiel spiritum sanctificationis promittens cap. 36. versu 25, ait: *Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab universis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, &c.* In novo pariter testamento Apostolus justificatos adloquens scribit ad Rom. v. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Ipse Dominus ita Apostolos paulo ante mortem consolatus est Joan. xiv. 23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Illis itaque qui justificantur mundities, & spiritualis candor infunditur, & in eis veluti byssopo purgatricem vim habente purificabatur infectus lepra, peccati macula virtute supernaturali abstergitur. In illis cor immutatur, sordes abscedunt, innovatur spiritus, & nova interior habitudo producit. Apud illos diffusa caritate Deus inhabitat, scilicet peculiari munere præfens adest, nec sola inspiratione actualis gratiæ pertransit, sed ornatu justitiæ animam induens in ea consistit ac permanet. Neque majori vocabulorum expressione designari poterat Spiritus sanctus inhabitans, justitia inhærens, & *formaliter* justificans Gratia.

De-

Deinde expendamus, quæso, effectus gratiæ superius recensitos, atque ex iisdem Scripturis depromptos. Redduntur *iusti Dei filii*, per adoptionem quidem, at non legalem & declaratoriam, sed sublimioris generis, quæ novam in nobis generationem, nativitatem, vitam, salutem, ac spiritum efficit. Ait de justificandis Joan. iii. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne caro est, quod natum est ex spiritu spiritus est.* Inquit Apostolus ad Titum iii. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde, per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitæ æternæ.* Addit ad Rom. viii. 15. *Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.* Ut ergo naturaliter nobis inhæret natura hominis, per quam nascimur carne, per quam generamur filii Adæ, per quam filiorum voces emittimus: ita per gratiam justificationis inhæret nobis supernaturaliter naturæ divinæ participatio, qua renascimur spiritu, qua regeneramur in filios Dei, qua voce Spiritus vivificantis clamamus, *Abba, Pater.*

Idem evincunt charismata, quæ Spiritus sanctus dicitur imperti-ri. Per ipsum iusti, tanquam sigillo, *signati sunt spiritu promissionis sancto*, ad Ephes. i. 13. *acceperunt pignus Spiritus*, 2. ad Corinth. i. 22. *fiunt templum Spiritus sancti*, 1. ad Corinth. vi. 19. Hæc quidem inhærentem sanctitatem significant. *Signari* enim non est in sola imputatione, aut favore externo haberi acceptum, sed signaculo quodam, & quasi charactere ab improbis separari. *Arrba* quoque, vel *pignus*, non sola promissio est, aut sola legis præscriptio; sed quædam portio ejusdem rei, quæ promittitur, auctore Augustino serm. de verbis Apostoli xii. 1. Inhabitatio denique & permanentia Spiritus sancti, non est sola divina substantia, aut immensitas; alias non in iustificatis tantummodo, verum etiam in impiis ac damnatis Deus tanquam *in templo* maneret: sed est etiam energia, effectus, charisma, quo anima afficitur, inungitur, exornatur. Ex scripturis itaque constat impium per gratiam inhærentem justificari.

Demonstratur Catholica veritas etiam auctoritate Sanctorum. Veniunt primo loco antiqui Patres, qui ea verba Genesis, *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*, non de sola rationalis animæ creatione, sed de iustitia ac sanctitate præsertim interpretantur, ut Cyrillus Dialogo v. de Trinit. Nazianzenus Orat. 36. Severianus de Opificio mundi, & alii. Hi sanctitatem nihil aliud esse definiunt, quam effigiem quamdam & similitudinem Dei communicatione Spiritus sancti, quasi impressione formatam, ita ut Adam per creationem revera factus fuerit in animam viventem; per inspirationem caritatis evaserit spiritualis, & gratia Spiritus sancti vivificatus, *La* quam opinionem olim inclinasse.

• Augu-

Augustinum, liquet ex ejus libro 2. de Genesi contra Manichæos cap.8. Et quamquam dicendum est Adamum ab initio gratiam sanctificantem accepisse, ut demonstrevi libro xii. cap. 7., attamen qui in hac gratia Dei similitudinem cum laudatis Patribus statuunt, supponunt illam intrinsecam, atque inhærentem. Deinde S. P. Augustinus cujus verba exscripsisse videtur Synodus Tridentina, de Spiritu & litera cap.9. n.15. ait: *Sicut fides Christi dicta est, non qua credit Christus; sic justitia Dei, non qua Deus justus est, sed qua induit hominem dum justificat impium.* Vide Trident. Sess.vi. cap.7. & can.10. Formalis ergo justificationis causa, non est justitia, qua Deus justus est, sed qua nos justos facit: ideoque non est justitia Christi nobis imputata, sed intrinsecus inhærens; sive caritas sit, sive habitus alius a caritate sejunctus: quod postremum ad fidem nequaquam spectat. Denique Chrysostomus Hom.1. in Epist. ad Ephesios comparatione ista gratiam sanctificantem declarat: *Si quis acceptum quemdam scabiosum, & peste ac morbo, senioque, paupertate ac fame confectum & perditum, statim formosum fecerit juvenem omnes homines pulchritudine vincentem deinde eum constituerit in ipso flore ætatis, & postea eum purpura induerit, & diadema imposuerit, & omni ornatu ornaverit: ita nostram inunxit, & ornavit animam, pulchramque fecit, desiderabilem, & amabilem.* Quis non videt his verbis justificationem ita describi, ut sit interior animæ renovatio, superadditum ornamentum, atque inhærens pulchritudo? Vide hujus voluminis pag.24. quo pacto idem Chrysostomus describit gratiam per lavacrum regenerationis collatam.

Accedunt argumentationes a ratione petite, & Augustini verbis corroboratæ. Negari non potest, quod sicut per Adam nascimur filii iræ, ita per Christum justificemur; cum hoc discrimine, quod per Adam contrahimus propagatione naturæ solum originale peccatum, & per Christum delentur etiam illa, quæ propriæ voluntate patravimus. Legatur in quinto ad Romanos Capite Paulus Apostolus. At Adam, in quo omnes moriuntur, præter quod eis, qui divina transgrediuntur præcepta, imitationis exemplum est, occulta etiam concupiscentiæ lue tabificavit omnes per feminalem originem de stirpe sua venientes. Igitur & Christus, præter quod se ad justitiam imitantibus præbuit exemplum, dat etiam iis, quos justificat, occultissimam Spiritus sui gratiam, quam latenter infundit: quare ait S. Pater lib.1. de Peccat. meritis cap.10. *Legimus justificari in Christo, qui credunt in eum propter occultam communicationem, & inspirationem gratiæ spiritualis, qua quisquis hæret Domino unus spiritus est.* Similia docet S. Pater proximo capite xv. Præterea quemadmodum impius exhibet se immundi spiritus hospitium, quando reatu necitur concupiscentiæ; ita justus fit Dei templum, dum in corde ejus caritas per Spiritum sanctum diffunditur. Itaque, ut ratiocinatur S. Pater in celebri Epistola ad Sixtum,

visi

*nisi mutam domum habitet Spiritus sanctus, nonne cum aliis septem redit spiritus immundus, & erunt novissima hominis illius pejora, quam erant prima? Ut autem habitet Spiritus sanctus, nonne ubi vult spirat, & caritas Dei, sine qua nemo bene vivit, diffunditur in cordibus nostris, non a nobis, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis? Insuper Domino tam salus, quam justitia tribuitur; sed non dicitur homo salvatus, nisi Deus illi impertiendo æternam vitam ipsum vera propriaque salute donaverit: non ergo dicendus erit justificatus, nisi Deus vere iniquitatem delendo, ei veram justitiam, qua interius exornatus sit, impertiatur: unde inquit Augustinus de Spiritu, & lit. cap. 11. *Ideo justitia Dei dicitur, quod impertiendo eam justos facit, sicut Domini est salus, qua salvos facit.* Denique nisi justificatio fiat per justitiam inhærentem, fiet profecto aut per favorem extrinsecum, aut per justitiam qua Deus justus est, aut per solam remissionem peccatorum, aut per imputationem justitiæ Christi. At justificatio, si sit Spiritu sancto inhabitante, & caritate in cordibus nostris diffusa, intrinsecus hæret, ideoque non consistit in solo favore extrinsecum; ut S. Pater demonstrat citato libro de Spiritu & litera cap. 17. Justitia autem, quæ Deus justus est, quonam pacto nos justificare potest, nisi *efficienter*, scilicet impertiendo interioris hominis pulchritudinem, qua Deo cohærentes ipsius habitaculum efficiamur? Ita quidem docet S. P. Epistola 85. ad Consentium, nunc 120. Illis vero, quos Deus justificat, non solum remittit peccata, verum etiam inspirando virtutem, & diffundendo caritatem, sanat animi languores, non solum ut deleat quod peccaverunt, sed ut præstet etiam ne peccent, auctore ipsomet Augustino de Nat. & Grat. cap. 26. Ac tandem per Christum utique nobis justitia donatur; sed justitia, qua induti non nudi inveniamur, qua nobis confertur pignus spiritus, qua efficimur per renovationem filii Dei, & induentes novum hominem recipimus quod perdidit primus homo; ut docet S. Doctor de Spiritu & lit. cap. 18. de Trinit. lib. x. c. 7. & de Civit. Dei lib. xx. 11. cap. 28. Hæc argumenta tanti sunt ponderis, ut etiam aliqui Protestantium partibus addicti justificationem constare dixerint remissione peccatorum, & regeneratione, sanctificatione, ac donatione Spiritus sancti, ut Joannes Acpinus, Andreas Fricius, Bucerus, & Ratisbonensis hæreticorum Conventus; de quibus Cassander in Consultatione de Controversiis inter Catholicos & Protestantæ ad IV. Art. Confess. Augustanæ, Grotius in Annotatis ad Cassandrum, & Bossuet in Hist. Variat. lib. III. num. 35. lib. XIV. num. 43. & lib. XV. n. 142.*

OBJECTIONES SOLVUNTUR.

Hæretici opponunt primo verba Apostoli ad Rom. IV. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*: & versu 5. *Ei vero, qui*

qui non operatur, credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam. Versu etiam 7. afferuntur verba Davidis, *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* His, inquit, constat justificari impium per imputationem justitiæ Christi, & per non imputationem peccati.

Resp. sensum verborum Apostoli esse, quod ideo Abraham reputatus est justus, quoniam in tentatione fidelis inventus est; & justificatione non ex operibus legis, sed ex fide & gratia suum habet initium. Redarguit enim illos, qui autumabant non ex fide in Deum, sed ex observatione legis, & absque fide haberi justificationem. Explicant Apostoli verba textus Scripturæ, quibus propriam sententiam expressit. Etenim Gen. xv. 6. facta Abraham a Deo promissione nascituri Isaac, & numerosæ posteritatis, legimus: *Credidit Abram Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* Macchab. 1. cap. 2. vers. 52. *Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis, & reputatum est illi ad justitiam?* Præterea Apostolus utitur eadem sententia ad Galatas 11. 6. ut demonstret ex fide in Christum, non ex operibus legis datum esse Spiritum sanctum, retundens illorum opinionem, qui jactabant homines per carnis circumcissionem justificari. Itaque justitiæ originem, fontem divinarum gratiarum, aliarumque virtutum fidem altricem esse, Paulus demonstrat; sed in hærentem justitiam nobis conferri non denegat, & ibidem inquit: *Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus legis Spiritum acceperitis, an ex auditu fidei?* Nec opera ad justificationem pertinere negat Apostolus, sed docet fidem cooperari operibus, & ex operibus consummari, ita ut qui operatur, & qui occasione & viribus destitutus operari non potest, ex fide justificetur. Habemus fidelissimum Pauli interpretem alium Apostolum, Jacobum nempe cap. 11. 21. Idem tradit Clemens Romanus in Epist. ad Corinth. , S. P. Augustinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 14. , & etiam in libro de Abraham Philo Judæus. Verum de Operibus postea. In versu 5. ait Apostolus, quod *credenti reputatur fides ejus ad justitiam*; non fides Christi, sed *fides ejus*, qui credit in Christum, & *πιστις αὐτοῦ*, ostendens fidem plurimum prodesse, atque propter illam opera magni æstimari. In Psalmo denique 31. non *imputari peccatum*, idem est, ac non inveniri in impio, cui justificationem Deus impertitur, maculam culpæ. Hanc significationem habet verbum hebraicum אָשָׁם. Si velis *non imputari*, idem esse, ac non exigi ab homine justificato pœnam peccati, neque id diffiteor. Allata modo Apostolicorum verborum explicatione, respondeo Scholasticæ methodo. Laudatis verbis docet Paulus fidem esse justificationis initium, per eam opera hominum reputari & æstimari, atque Abraham fuisse Deo acceptum, quia in tentatione fidelis inventus est; concedo. Docet aut impium justificari per solam fidem, aut per solam justitiam Dei, aut per solam non imputationem peccati; nego.

To. III.

P p p

Opp. 2.

Opp. 2. Idem Apostolus ad Rom. v. 19. inquit: *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obeditionem iusti constituuntur multi*. Est igitur iustificatio obediencia Christi nobis imputata.

Resp. retorquendo argumentum. Qui constituuntur peccatores per obedientiam Adæ, propagatione naturæ contrahunt peccatum, quod non est imputatio prædictæ inobedientiæ, sed reatus & macula, per quam nascuntur filii iræ, filii gehennæ, filii vindictæ; ut diximus pag. 43. Igitur qui constituuntur iusti per obeditionem Christi recipiunt regeneratione spiritali occultissimam gratiam, quæ non est imputatio huius obeditionis, sed inhærens iustitia, & caritas a Spiritu sancto inhabitante diffusa, per quam efficitur filii Dei, filii promissionis, filii adoptivi; ut demonstratum est paullo supra. Deinde respondeo distinguendo ant. Per inobedientiam Adæ constituimur peccatores, & per obeditionem Christi constituimur iusti, tanquam per causam *efficientem ac meritoriam*, concedo: tanquam per causam *formalem*, nego antecedens.

Opp. 3. Iustificari impium per solam imputationem iustitiæ Christi, doctrina est Apostolica Sanctorum Patrum auctoritatibus confirmata. Enimvero Paulus in 1. ad Corinth. de Christo ait cap. 1. 30. *Qui factus est nobis sapientia a Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio*. Et 1. ad Eph. 6. *Gratificavit nos in dilecto Filio suo*. Hæc verba exponens Bernardus in Epist. ad Innoc. ait, *Christum factum nobis esse iustitiam a Deo Patre*.

Resp. Christum factum nobis esse sapientiam, iustitiam, sanctificationem, redemptionem, atque in ipso nos Deo Patri esse gratificatos, quatenus est causa *efficiens*, per quam sapiamus, per quam a peccatis purgemur, per quam donemur gratia Spiritus sancti; ea scilicet figura metonymiæ, qua Deus in Psalmis dicitur fortitudo nostra, virtus, spes, salus, protectio; qua Joannis x 11. 50. mandatum ejus dicitur vita æterna; qua ad Rom. vi 11. 6. prudentia carnis mors dicitur, prudentia autem spiritus vita, & pax; qua Mich. 1. 5. Samaria dicitur prævaricatio Jacobi, &c. Et quidem in 1. ad Corinth. hortatur Apostolus, ne gloriemur in nobis, quoniam *Christus factus nobis est sapientia a Deo, iustitia, sanctificatio, & redemptio*: quorum verborum liquet hunc sensum esse, non propriis viribus, sed beneficio mortis Christi, in quo sumus nova creatura, novumque figmentum, & in quo signati sumus Spiritu promissionis sancto, accepisse nos doctrinam fidei, iustitiam, aliaque gratiarum munera. Præterea ex quo Christus factus sit nobis sapientia, a Deo, sequitur ne fidelibus minime inhærere scientiam Christi, fideique virtutem? Minime. Itaque ex quo Christus dicatur nostra iustitia, nostraque iustificatio, non consequitur nobis iustificationis gratiam nequaquam infundi. Pari jure Bern. in eadem Epistola

stola afferit Christum factum nobis iustitiam a Deo Patre , quoniam illius meritis nobis iustitia donatur , neque hæc nobis *innata est , sed indulta* ; ibique etiam ipse affert exemplum culpæ , quæ in nos per Adam traducitur . Explicatur eodem pacto locus ex Epistola ad Ephesios depromptus , cujus supra attulimus insignem Chrysostomi expositionem . Addimus hic & gratiæ fieri mentionem ; nam habetur , *In laudem gloriæ gratiæ suæ , in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo* : extat in antiquis Mss. & *exipitur in* , *qua gratia nos affecit* . Demum propositio *in* , sæpe ponitur ab Apostolo pro *Per* , hoc eodem capite versu 4. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem* . v. 10. *instaurare omnia in Christo* ; vers. 11. *in quo & nos sorte vocati sumus* , versu 13. *in quo credentes signati estis* , &c. Fatetur id Glasius Lutheranus , probatque quindecim aliis exemplis De Præposit. Canone vi. num. 5. Itaque brevi argumentum diluentes negamus antecedens ; quoniam appellatur Christus iustitia , & sanctificatio nostra *efficienter* , non autem *formaliter* .

Opp. 4. In eadem ad Ephes. Epist. iv. 24. ait Apostolus : *Induite novum hominem , qui secundum Deum creatus est in iustitia , & sanctitate veritatis* . At indumentum extrinsecum est . Igitur & iustitia .

Resp. Argumentum in hæreticos retorquendo ; primo , quia indumentum revera adjacet corpori ; itaque iustitia revera adhæret animæ . Deinde , quia ita hortamur ut induamus novum hominem , quemadmodum ut deponamus hominem veterem , hoc eodem loco versu 22. & ad Coloss. cap. iii. 9. Atqui veterem hominem induimus contrahendo peccatum , & obsequendo desideriis carnis , iræ , indignationi , malitiæ , ceterisque malæ concupiscentiæ affectionibus . Ergo induimus novum hominem , gratiam recipientes , atque virtutes , quarum Christus exemplum nobis est , exercentes . Præterea , quia Apostolus ad Ephes. iv. docet nos induere novum hominem , dum renovamur spiritu mentis nostræ , & ad Coloss. , dum reformamur secundum divinam imaginem . Renovatio autem spiritus , divinæque imaginis reformatio important interiorem animæ pulchritudinem . Insuper distinguo minorem : Indumentum extrinsecum est ; indumentum corporis , transeat ; indumentum animi , nego . Usitata enim Scripturarum phrasi virtutum , habitus indumentis æquiparantur . Occurrit exemplum Sap. v. 18. *Etsiæ xli. 10. , 2. ad Corinth. x. 4. , 1. ad Thessalon. v. 8. & citato cap. iiii. ad Coloss. versu 12. Vide Augustinum lib. 1. de moribus Eccles. cap. xix. num. 36. , & Serm. clxvi. alias 25. de diversis num. 4.*

Opp. ultimo . In 2. ad Corinth. v. 21. inquit Apostolus : *Eum qui non noverat peccatum , pro nobis peccatum fecit , ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso* . At Christus peccatum fecit solum imputatione ; Nos ergo sola imputatione iustitia efficitur . Confirmatur hoc argumentum ex Augustino scribente cap. xli. Enchir. num. 13. *Ipse ergo peccatum , ut nos iustitia : nec nostra , sed Dei , nec in nobis , sed in ipso*

so : sicut ipse peccatum non suum, sed nostrum, nec in se, sed in nobis constitutum, similitudine carnis peccati, in qua crucifixus est, demonstravit.

Resp. peccatum non dici hoc loco ab Apostolo ipsam peccati maculam, sed sacrificium, quod in ara crucis Christus obtulit, ut nos Patri reconciliaret, & moriens in carne, in qua erat similitudo peccati, nobis spiritalem vitam elargiretur. Id liquet ex verbis Apostoli, & ex citato cap. xlii. Ench. Non enim ait Paulus, *Is, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, tanquam pro nobis Christus ipse peccaverit; sed, *Eum, qui non noverat peccatum*, idest, Christum, *pro nobis peccatum fecit*. Quid est autem, *Fecit Deus Christum pro nobis peccatum*, nisi, Fecit pro nobis sacrificium pro peccatis? Hinc S. P. *Propter similitudinem carnis peccati* (inquit) *in qua venerat, dictus est & ipse peccatum, sacrificandus ad diluenda peccata. In vetere quippe lege peccata vocabantur sacrificia pro peccatis: quod vere ipse factus est, ejus umbra erant illa.* Sensus ergo apertissimus verborum Apostoli, & Augustini est, quod sicuti causa efficiens, ac meritoria passionis Christi, qua mortuus est in similitudine carnis peccati, non est peccatum quod ei inerat, quia nunquam vixerat secundum vetustatem peccati, sed peccatum in nobis constitutum ac nostrum; ita causa efficiens ac meritoria, per quam mundati lavacro baptismatis renascimur, non est justitia nostra, sed Dei, nec in nobis, sed in ipso; eo quod mortui peccato morte Christi reviviscentem gratiam adepti sumus. Ceterum ut Christus ob peccatum, quod nobis inerat, vere mortuus est, & vere factus est sacrificium pro peccatis: ita ob justitiam, quæ est in illo, vere nos peccato morimur, vere acquirimus spiritalem vitam, ac spiritus novitatem: ideoque argumentum istud, quod prima fronte videtur difficile, confirmat Catholicorum sententiam. Quare in forma, ut inquit, distinguo majorem: Efficimur justi justitia Dei in Christo, *efficienter*, ac meritorie, concedo: *formaliter*, nego. Atque hac distinctione cetera omnia, si tamen alia sunt, dispelluntur.

C A P U T III.

An Deus hominem impium justificans vere illi remittat peccata?

CONSEQUITUR hoc fidei Catholicæ dogma ex præcedenti: si enim impio, dum gratia divina justificatur, revera infunditur Caritas ipsum Deo gratum reddens, atque illi cor novum, & spiritum novum impertiens, eique sanctitas inhaeret intrinsecus; profecto non tegitur peccati nequitia hoc tantum sensu, quod *imputatione* justitiæ Christi non

non censeatur ad pœnam: ac, veluti Jacob hædina pelle contextus, peccator iniquus permanens, & indutus veste Agni, qui tollit peccata mundi, divinam benedictionem, æternamque hæreditatem accipiat; sed reapse justus redditur, sanctus, atque interiori pulchritudine, animique decore exornatus. Versemur nihilofecius in hac quæstione paulisper, ne videamur necessarium aliquid prætermisisse.

PROPOSITIO. In justificatione impij a Deo vere remittuntur peccata.

Demonstratur primo Scripturis supra productis. Sanctus enim David Ps. sic Deum precatur: *Dele iniquitates meas: Cor mundum crea in me, Deus*: & per Ezechielem Dominus sanctificationis spiritum promittens cap. 36. *Mundabimini* (inquit) *ab omnibus inquinamentis vestris*. Hæc, aliaque loca, si in proprio, obvioque sensu accipiantur, (accipi autem debent, quum nulla sequatur repugnantia,) veram animi munditiem, innovationem, reſtitutionem, pulchritudinemque significant.

Præterea nisi affirmemus vere justificatis remitti peccati maculam; consequuntur gravissima absurda eisdem sacris literis adversantia. Sequitur primo Ecclesiam Sanctorum, ad quam pertinent justī perseverantes in gratia, habere rugam & maculam, atque in cælesti Jerusalem habitare aliquos coinquinatos; neque mundos corde duntaxat, sed immundos etiam sordosque frui purissimæ, divinæque lucis splendore. Deinde sequitur Deum non judicaturum esse homines secundum veritatem, neque secundum opera singulis retributurum esse mercedem: quum illos, quorum, Auctoris hæreticis, anima inquinata est & immunda, & quorum opera perversa sunt & abominatione, odioque dignissima, sit Judex universorum laudibus & coronis cumulaturus. Tertio sequitur, ut animadvertit Martinus Becanus libro 1. Man. cap. 16. q. 3, justum comparandum esse, in Protestantium sententia, sepulcris dealbatis, in quibus fœtida cadavera latent: ac propterea justitiam, quam magnopere jactitant Calviniani, illam esse, quam in Phariseis Christus Dominus execrabatur.

Addam ratiocinationem testimonio Augustini confirmatam. Originale peccatum per lavacrum baptismatis, quantum ad reatum, & maculam penitus tollitur. Pariter ergo deletur peccatum actuale inrenatis per gratiam Sacramento pœnitentiæ collatam. Antecedens negatur ab Hæreticis; sed probatur Scripturis, in quibus baptizari dicuntur homines *in remissionem peccatorum*, Act. 11. 38. baptizati vocantur *abluti, sanctificati, vocati*, 1. ad Corinth. vi. 11, ipsumque baptismum Paulus appellat *lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti*, ad Titum 111. 5. Et confirmatur auctoritate Patrum, præsertim S. P. Augustini scribentis lib. 1. ad Bonif. cap. 12. *Dicunt etiam baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre cri-*

crimina, sed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur. Quis hoc adversus Pelagianos, nisi infidelis affirmet? Dicimus enim baptisma dare omnem indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, &c. Vide & Ench. ad Laurent. cap. LXIV. Jure itaque, meritoque Tridentina Synodus sess. v. can. 5. sic definit: Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, que in baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit. Argumenta autem petita a concupiscentia, quæ remanet in renatis, soluta sunt lib. XI. cap. 5. neque enim concupiscentia ad lætiam permanens peccatum est, ut ibidem declaravimus.

AD OBJECTA RESPONSIO.

Verum obijciunt hæretici. I. In Psalm. xxxi. legimus: *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Teguntur itaque scelera, non delentur.*

Resp. Ita tegi peccata, ut deleantur, quemadmodum cooperiuntur cicatrices cataplasmate; nam tecta simul dicuntur peccata, & iniquitates remisse, sive, ut legit Syrus, necnon Hieronymus, *dimissa est iniquitas*. Et quidem tali pacto remissa est iniquitas, ut peccati labes nequaquam permaneat; quum habeat Hebraicus Codex, אָשַׁר נִשְׁכַּח פְּשָׁעוֹ: Græcus etiam, ἡ ἀπίστος αἰ ἀνίμια. Est autem, אָשַׁר, sive, *apin*, auferre; & נִשְׁכַּח פְּשָׁעוֹ, *Quorum scelus ablatum est*. S. P. Augustinus Enarat. 2. in hunc Psalm. num. 9. docet ideo peccata tegi, quoniam Deus non amplius illa intuetur, ut puniat. *Cooperta sunt* (inquit) *peccata, abolita sunt, tecta sunt*. Si texit peccata, Deus noluit advertere; si noluit advertere, noluit animadvertere; si noluit animadvertere, noluit punire; si noluit punire, noluit agnoscere, maluit ignoscere. Non sic intelligatis quod dixit peccata cooperta sunt, quasi ibi sint & vivant. Tecta ergo peccata quare dixit? Ut non viderentur. Quid enim erat Dei videre peccata, nisi punire peccata? Ut noveris, quia hoc est Dei videre peccata quod punire peccata, quid ei dicatur? Averte faciem tuam a peccatis meis. Distinguo itaque consequens; teguntur scelera, ut sanentur, nec puniantur, quemadmodum vulnera continguntur emplastro, concedo: ut latent & vivant, ut corpus cooperitur veste; nego consequentiam.

Opp. 2. Impius post justificationem coram Deo remanet turpis & inquinatus; Non ergo illius macula deleta est. Ant. probatur verbis Isaie LXIV. 6. *Facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruata universa justitia nostra.* Et Psalm. 142. 2. *Es non intres in iudicio cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.*

Resp.

Resp. nego antecedens . Ad Esaia locum respondeo , abjici post promulgationem Evangelii , tanquam immundas , purificationes legales , quas appellat *justificationes* etiam Paulus ad Hebræos ix. 1. atque post Christi adventum Judæos in lege sua merito haberi tanquam reos ; & contaminatos : atque id ab Esaia prænuntiatum est . Hanc interpretationem confirmat A-lapide ex Versione Arabica, ex Comment. Hieronymi , atque ex confessione Musculi Lutherani . Addimus expositionem Forerii Tom. 111. Sac. Critic. P. 2. pag. 723. Theologi Tridentini apud Pallav. lib. v111. his Esaia verbis docuerunt demonstrari , non quod cuncta Judæorum opera forent contaminata & criminosa , sed quod multorum , quamvis viderentur honesta , quamplurimis noxarum maculis aspergebantur : atque hanc pariter expositionem probamus . Demum ipse Calvinus in hunc locum inquit : *Hic se nonnulli torquent , quod Propheta de sceleris inquinamenti loquens sine exceptione Judæos omnes exprimat ; in quibus tamen nonnulli restabant puri Dei cultores : sed frustra quia non loquitur de singulis , sed de universo corpore , quod cum infra omnes abjectum , atque extrema clade affectum esset , pannu sordido comparatur .* Vide I. B. Du-Hamel Tom. 3. pag. 767. Psalmista vero hoc unum demonstrat , justos in aliqua venialia peccata prolabi , ut etiam ipsi debeant divinam implorare clementiam , non autem de sua justitia præsumere : quamobrem ait etiam Job iv. 17. *Numquid homo Dei comparatione justificabitur , aut factore suo purior erit vir ?* Recte Augustinus in citatum Psalmum : *Noli ergo mecum intrare in judicium . Quantumlibet rectus mihi videar , producis tu de thesauro tuo regulam , coaptas me ad eam , & pravus inveniar .* Ceterum idem David , nisi justis innocentiam & rectitudinem existimasset inhærere , minime Psalmo xv 11. 21. dixisset : *Es retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam ;* & versu 24. *Et ero immaculatus cum eo .*

Opp. 3. Hieronymus lib. 111. in Hierem. vers. 13. allatis verbis Davidis , *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens* , ait hæc verba referenda , non ad comparationem Dei , ut veteres , & novi hæretici volunt , & patroni hæreticorum , sed ad scientiam ejus ; causam proferens , quoniam , *Homo videt in facie , & Deus , in corde ; & quod vitiiis , atque peccatis omnis impletur humana conditio .* Etiam Gregorius libro xxxv. Moralium in fine omnia in homine pura mala esse declarat . Solet opponi etiam Ambrosius explicans libro 2. de Jacob justificationem exemplo ejusdem Jacob sese vestimentis Esaü , ac pelle hædina occultantis . Ex his inferunt Heterodoxi hominem semper esse contaminatum & impium , atque justitiâ Christi contegi tantum extrinsece .

Resp. cum Vellossillo Adv. in v. Tom. Hieronymi q. 4. Sanctum Doctorem respexisse ad humanam conditionem Dei gratia destitutam , nec non ad venialia crimina , in quæ cadit etiam justus in corpore corruptibili ingemiscens . Novos ergo , ac veteres hæreticos appellat Hieronymus

ronymus Origenistas, & Pelagianos; quorum dogma erat posse hominem vivere absque peccato; ut diximus libro xiv. cap. 2. Gregorius loquitur de bonis operibus, quæ nos approbamus & commendamus; in quibus appetitus laudis, typhusque superbiæ inficit honestatem. Ita respondet ad articulum 35. Lutheri Roffensis. In comparatione Jacob cum homine justificato deprompta ex Ambrosio (nisi tamen supposita sit,) sicut in aliis quibuslibet, necessum non est ut res rebus anuissim respondeant. Dicimus præterea justiciam Christi, qua cooperimur, meritoriam justificationis causam esse, non *formalem*. Ac demum in hoc sitam esse comparationem illam putamus, quod sicut Jacob aliena veste indutus incessit, ita Christus factus in similitudinem carnis peccati vere languores nostros tulit, & attritus est propter scelera nostra. Quamobrem in libro contra Mendacium cap. 10. scribit Augustinus: *Per badinas pelles peccata, per eum vero, qui eis se operuit, ille significatus est, qui non sua, sed aliena peccata portavit.*

Prætermisi hæreticorum argumenta petita ex comparatione debiti quod sola Chirographi abolitione remittitur. Enimvero in peccato præter reatum poenæ reperitur quoque reatus culpæ, sive macula, id est, inhærens animæ turpitudine, aversio a Deo, rectique ordinis carentia. Differam de hac peccati macula lib. xx. cap. 8. Quamquam ergo debitum poenæ quodammodo deleri intelligatur per Dei condonationem; tolli nequit animæ deformitas & nequitia nisi per infusam satisfactionis gratiam. Fieri quippe non potest, ut per solam denominationem extrinsecam justitiæ auferatur privatio, sicuti tenebræ dispelli non possunt nisi per lucem; aut saltem hac providentiæ lege ita impius justificatur, ut ejus macula per inhærentem gratiam abstergetur, ac deleatur.

A P P E N D I X.

Subnectunt hoc loco Scholastici quæstiones duas, unam an de potentia saltem absoluta possit Deus absque gratia inhærente peccata dimittere, alteram num *habitualis* gratia & peccatum consistere simul valeant, tenentibus in utraque quæstione affirmativam partem discipulis Scoti, negativam cum Thomistæ schola nostratibus. His omnino subscribendum censeo. Quomodo enim mors tolli potest, nisi per vitam? Quomodo animæ vulnus, nisi per sanitatis instaurationem? Quomodo hominis carnalis vetustas, nisi per innovationem spiritus? Quomodo cor lapideum, nisi per carneum? Præterea quum reatus culpæ sit privatio justitiæ, privationes autem per solam *formam* abscedant; tam repugnat hominem impium absque gratia justificari, quam cæcum absque facultate visus illuminationem recipere, curvamque lineam sine rectitudine fieri directam. Defendi quidem posset Scotistarum opinio, si in peccato esset sola ratio debiti, sive reatus poenæ; sed

sed cum exsistat in illo etiam macula turpitudinis, non video qua valida argumentatione possint iidem Scotistae oppositam sententiam evertere.

Idem de altera quaestione dicendum est. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate, lucisque cum tenebris? Quomodo erit idem homo simul ac semel ad Deum conversus, & aversus ab illo; natus ex Deo, atque peccato mortuus; templum Spiritus sancti, ac Diaboli membrum, Dei filius, & filius Belial? Amicus, & hostis ejusdem Dei? Deinde cum gratia sanctificans sit a caritate indivulsa, si peccatum & sanctitas simul existant; cur non poterit *habitualis* caritas stare cum reatu damnationis æternæ, ut commentus est prop. xxxi. & xxxii. Michael Bajus? Planior ergo, probabilior, ac vera est sententia Nostratum. Nam quod movet Mastrium, aliosque Scotistas, in Gratia rationem qualitatis physicæ *formaliter* differre ab eo, quod est esse animæ sanctitatem atque munditiem; aut deletionem peccati esse gratiæ effectum *secundarium*, quod potest divinitus impediri; aut posse iustitiam & culpam eo pacto simul manere, quo fuit in Christo cum beatitudine tristitia; id me nihil penitus movet. Principio *formalem* illam distinctionem non probo; neque, si detur, gratia erit gratia spectatâ ratione *qualitatis*, sed ratione propria, quam dicunt *specificam*; quemadmodum albedo non est albedo, quoniam *qualitas* est, sed quoniam inter qualitates propriam habet naturam, & subiectum afficit peculiari ratione; quam si auferas, perperam autumabis albedinem permanere. Atque ita nego in gratia distingui esse *qualitatem*, & esse munditiem animæ; & præterea, ut figmentum istud admittam, nego gratiam esse gratiam in quantum est *qualitas*, cum gratia sit, quatenus sanctificat animam, & illam Deo gratam reddit. Peccatum vero deletur quidem per gratiam, sed tanquam privatio per formam; nec fieri potest, ut forma ac privatio simul existant; sit in exemplo, vita & mors, lux & tenebræ, curvitas & reſtitutio: unde affirmamus in Schola, quod potest Deus aliquam producens formam impedire effectum illius *positivum*, at non *privativum*. Beatitudo denique, ac tristitia fuerunt in Christo comparate ad diversas affectiones animæ, diversumque objectum. Beatus enim erat secundum superiorem rationem, quatenus mens divinitati adhærebat, & tristis quatenus corporali sensu suscipiebat illatam sibi passionem; ut exponam lib. xxvi. At quomodo eadem animæ voluntas potest esse a Deo aversa, & ad Deum conversa? Itaque non videntur ratiocinationes Scotistarum nimis validæ: & quamvis illorum opinio sit Catholica; nostra tamen majorem vim habet ad refellendos hæreticos oppugnantes inhaerentem iustitiam, ac simul statuentes justificationem & culpam.

C A P U T IV.

Quomodo adulti ad justificationem disponantur.

TRIDENTINA Synodus sess. vi. cap. 5. & 6. adversus hæreticos, qui autumant fieri justificationem per solam fidem absque ulla prævia dispositione, motuque liberi arbitrii, declarat quid ex parte nostri necessarium sit, ut justificationis gratiam consequamur. Ac primo definit ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, damnans Pelagianos ac Semipelagianos errores, quod salutis initium sit ex nobis, atque ex humane voluntatis conatu. Neque enim putandum est, Catholicos, qui negant homines sola fide justificari, ad Pelagiana dogmata declinantes opinari, quod operibus sine præveniente gratia patris in sit ratio aliqua meriti. Nam si hoc sensu Protestantes contenderent, non ex operibus homines justificari, sed per fidem, quatenus fides est prima gratia, & opera legis absque fide sterilia sunt, facile posset inter nos illosque ratio concordie inveniri. Nullus quippe Scholasticorum unquam reclamavit adversus Paulum, qui redarguens Judæos sese inflantes, propterea quod onus legis tulerant, & cæremonias servaverant, scribit ad Romanos cap. iv. Abraham non ex operibus fuisse justificatum, statuens initium salutis fidem Christi. Nec reclamavit, dum similiter Ambrosius, Hilarius, alique protulerunt gratiam non esse ex operibus, ne quis gloriatur. Nihil enim verius, quam humanam naturam nulla fide passionis Christi & resurrectionis imbutam, nihil naturaliter posse, quod pertineat ad sanctitatem veramque justitiam, ut docet S. Pater Augustinus de Nat. & Grat. cap. 2. de Prædest. SS. cap. 15. aliisque in locis compluribus. Egimus de hoc satis in libro de Hæresi Pelag. cap. 12. Merito ergo Tridentinum Concilium hæreticis calumniandi Catholicos tanquam Pelagianos occasionem omnem eripiens repetit justificationis exordium a gratia præveniente: atque ea cautione præmissa tradit quomodo adultus ad gratiam sanctificantem, disponi debeat adversus Lutheri & Calvinii affectas negantes necessariam esse ex parte peccatoris aliquam præparationem.

Monstrum hoc hæreticorum assertum videri potest: nam Lutherus in Visitatione Saxonica, *Multi (inquit) dum audiunt, ut solummodo credatur omnia ipsis remitti peccata, fingunt sibi fidem, & putant se mundos esse, per quod fiunt temerarii & securi.* Brentius in Lucam ait *fidem justificare, qua sit per caritatem efficax, & absolvatur per penitentiam;* & Hieronymus Lanchius in Miscellaneis: *Nemo adultus potest salvari sine caritate in Deum, & proximum.* In Colloquio etiam Altenburgensi an. 1568. inter alia traditum est, *Bona opera necessaria esse*

esse ad salutem; quod & Philippus Melanchthon assentitur in Diatriba de Justif., Witembergensis, & Protestantes alii in Misena Urbe congregati an. 1548. ita ut conquerantur a Canisio, & Bellarmino pleraque paradoxa ex libris ipsorum congeri quæ ibidem non extent. Sed redarguuntur jure, meritoque: nam Flacciani, idest, Jenseses, sic a Flaccio Illyrico dicti, omnia opera perniciofa esse contendunt. Melanchthon, ut animadvertit ad art. 1v. Confes. Augustanæ noster Joannes Hoffmeisterus, in Locis scribit propter solam Christi misericordiam, non propter dignitatem operum remitti peccata. Zanchium proterere studet in examine Calvinianæ *mutandis* Hinkelmannus. Verum hanc inter partes hæreticas velitationem censemus esse logomachiam; siquidem qui necessitatem operum ad salutem concedunt, minime loquuntur de necessitate *efficientie*, quasi ad salutem per se gignendam, & justificationem promerendam aliquid valeant, sed de necessitate, quam Witembergenses vocant *presentie*, absque concursu ad actum justificationis, quam haberi putant per solam in Christum fiduciam. Quamobrem Synodus Tridentina opportune non solum actus justificationem præcedentes commemoravit, sed etiam docuit, quod impiï divina gratia excitati *ad suam ipsorum justificationem eidem gratiæ libere assentiendo & operando disponantur*. Verbo dicam: Opera hæretici nequaquam negant; bona esse, habere meritum, & ad justificationem disponere, id negant.

Consulto etiam Tridentini Patres de solis adultis loquuntur. Pueri enim ad gratiam baptismatis per actus liberi arbitrii disponi non possunt: & frustra quidam hæreticorum in illis præcedere putant firmam in Christum fiduciam; præveniente usu rationis ætatem. Unde somnium istud, atque portentum? Opponentibus autem ad tollendam necessitatem dispositionis puerorum exemplum respondet S. P. Augustinus libro 1. de peccat. merit. cap. 19. *Si propterea pœnitentes dicendi non sunt, quia sensum pœnitendi nondum habent; nec fideles dicendi sunt, quia similiter sensum credendi nondum habent. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur; cur non prius etiam pœnitentes habentur, cum per eorumdem verba gestantium diabolo, & huic saculo renunciare monstrantur? Totum hoc in spe fit vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit Ecclesiæ. Ceterum quis ignorat, quod baptizatus parvulus si ad rationales annos veniens non crediderit, nec se ab illicitis concupiscentiis abstinuerit, nihil ei proderit quod parvus accepit? Exemplum itaque parvulorum si non demonstrat quod in adultis ad justificationem necessaria non sit fides; neque demonstrat quod in eisdem necessaria non sint reliquæ dispositiones.*

Est itaque harum dispositionum prima, Fides. Hanc minime Catholicæ excludunt, fatentes homines justificari *ex fide, & sine fide neminem*

minem posse placere Deo, ut ad Rom.v. & ad Heb.xi. docet Apostolus: nec ignorantes etiam Apostolis fuisse præscriptum, ut priusquam gentes baptismo tingerent, illas Evangelicis imbuerent veritatibus. Ab ipsa fide initium esse salutis, illamque donum Dei esse, ne quis gloriatur, postremo Capite de H. Sempelagiana ostendi collectis ex Augustino argumentis. Putant Hæretici fidem, qua justificamur, esse fiduciam, & certitudinem, qua absque ulla hæsitacione propriæ infirmitatis & indispositionis certe credamus remitti nobis peccata. At recte Concilium cap.6. fidem, a qua sumitur justificationis exordium, illam esse declarat, qua credimus *vera esse, quæ divinitus revelata sunt, atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu*. Eam autem Hæreticorum fiduciam expungit seq. cap.9. & Canone 13. Enim vero licet ad justificationem etiam spes, humilisque sine jactantia fiducia necessaria sit, quum & nobis dicatur quod olim Paralytico Mat. ix. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*; tamen fiducia ista in fide fundata est, quia ideo in aliquo fiduciam collocamus, quoniam credimus illum fidelem esse, ac veracem. Fiducia itaque nequit esse fundamentum salutis, neque prima ad justificationem dispositio.

Ad fidem ergo, qua in Deum credimus, timor & spes consequantur necesse est: timor, quo peccatorum nostrorum consideratione utiliter concutiamur; spes vero, per quam ad considerandam Dei misericordiam animum convertentes speremus nobis Deum propter Christum propitium fore. Ac de timore legimus Prov. xiv. *Timor Domini fons vitæ*: de spe ad Rom. vii. *Spe salvi facti sumus*. Ubi ergo per fidem intelligit homo se legem transgressum & damnationis sempiternæ reum esse, Deum autem misericordem ac justum, haud ignorans non posse impium, nisi resipiscat, vitare gehennæ supplicium, concutitur divinæ justitiæ timore; sed propriam infirmitatem, atque demeritum perpendens, ad Deum confugiens, quem scit nolle mortem peccatoris, & neminem in se sperantem desecere, cum regio Prophetæ, *Domine (inquit) ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum*. Ita fides timorem, timor spem, spes orationem gemitumque præcedit.

Enumerat deinde sacrosancta Synodus dilectionem, qua Deum, *tanquam justitiæ fontem* diligere incipiamus, nec non odium, & detestationem peccatorum, denique propositum suscipiendi Sacramentum, inchoandi novam vitam, & divina mandata servandi. De his, *ut disputabimus de Sacramento poenitentiae*, erit singillatim pertractandum. Sat est modo animadvertere, quod sicuti a Deo per pravam cupiditatem averſi fuimus, ita ad ipsum debemus per sanctam dilectionem converti; nam scriptum est Ezech. xvi. 30. *Convertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris; & non erit vobis in ruinam*

nani

nam iniquitas : quibus exhortationibus plena sunt divinarum Scripturarum eloquia . Quoniam vero propositum novæ vitæ operibus comprobatur , nequequam putandum est excludi a Tridentinis Patribus , præsertim in peccatoribus vetusta consuetudine gravatis , opera quædam præparatoria , quæ debeant aliquando justificationem præcedere . Etenim hortatur Dominus improbos per Joëlem 11. *Convertimini ad me in toto corde vestro , in jejunio , & fletu , & planctu* ; & per Evangelicas Institutiones Lucæ 111. ut faciant *fructus dignos pœnitentiæ* : & Petrus Israelitis compunctis corde Act.2. versu 38. inquit : *Pœnitentiam agite , & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum* . Hinc haud vulgares Theologi docent quibusdam peccatoribus absolutionem non esse impendendam , nisi etiam externis operibus studuerint se præparare ; quod probant auctoritate Cypriani in libro de Lapsis , ex antiqua Ecclesiæ disciplina , juxta quam peccatores laboriosis operibus ante reconciliationem addicebantur , aliisque argumentationibus plurimis . Verum de his alibi . Nunc , quod institutum erat , exposuimus Catholicorum sententiam circa dispositiones ad justificationem necessarias , commonstrantes simul requiri ad illam , actus liberi arbitrii .

C A P U T V.

Quo sensu affirmet Apostolus hominem gratis & per fidem justificari .

OMNEM modo hæreticorum molem subvertemus , Paulinæ , cui nimum fidunt , sententiæ sensum ac scopum inquirentes . Tertio , & quarto capite Epistolæ ad Rom. scribit Apostolus , haberi justitiam per fidem Jesu Christi , justificari impium gratis per redemptionem , quæ est in Christo Jesu , & justificari per fidem sine operibus legis , Abraham non ex operibus justificatum , sed per fidem . His Apostolicis ducti momentis Sectarii nihil in impio , si fidem excipias , ad justificationem obtinendam requirunt . Ipsam quoque fidem pro suo arbitratu explanant & circumscribunt . Quum enim fide una Christi credamus Incarnationem & quidquid nobis aut Scriptura , aut Traditio proponit , nec non virtutem signa & prodigia patrandi , propositumque bonis præmium , atque remunerationem , sicuti eadem spe remissionem peccatorum , æternamque vitam expectamus , atque eadem virtute caritatis diligimus Deum , & proximum : dispecunt in triplicem illi fidem ; *Historicam* , qua traditis mysteriis assentimur , *Miraculorum* , qua res mirandæ efficiuntur , fidemque *Promissionum* , qua firmissime tenemus imputari nobis justitiam Christi . Ac fidem , per quam

justifi-

justificamur, non fidem *historicam*, non fidem *miraculorum*, sed esse solam fidem *promissionum* divinarum, temere pugnaciterque contendunt. Dabo itaque operam, ut primum Pauli mentem percipiamus, commonstrans ab ipso nequaquam in justificationis negotio actus liberi arbitrii, aut supra enumeratas dispositiones expungi; evertam deinde Hæreticorum de sola fide *promissionis* commentum.

PROPOSITIO I. Paulus Apostolus non eo sensu docet homines justificari per fidem sine operibus legis, ut sola in Christum fiducia gratiam justificationis obtineant, neque ad hanc disponantur etiam spe, dilectione, ceterisque virtutibus.

Demonstratur I. Hoc unum intendit Apostolus, ne Judæi ad fidem Christi conversi gloriantur quod fuerint semen Abraham, quod divinas acceperint promissiones, quod ob circumcisionem & reliqua legis opera, non per gratiam divinumque propositum, non per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, vocati fuerint ad Evangelium, dirigens in hunc scopum Epistolæ ad Romanos duo præcitata capita; in quibus docet quod lex, exclusa fidei gratia, minime ad justiciam conducit, quod tam Gentium, quam Judæorum opera, per circumcisionem atque præputium expressa, ex fide, & per fidem, scilicet præveniente gratia, cujus primus effectus fides est, accepta sunt illi, qui est Deus non Judæorum tantum, sed & Gentium; quod Abraham non habet gloriam, nisi apud Deum, propterea quod non per carnis circumcisionem, sed per fidem Mediatoris factus est Pater multarum gentium. Hæc sola Epistolæ Paulinæ lectio comperta sunt. At qui talia, & ad hunc finem pronuntiat, a Justificatione excludit duntaxat opera, quæ fidem præcedunt, ac fiunt absque gratia præveniente; sive opera legis, aut Mosaicæ sint, aut naturalis, absque ulla Reparatoris fide patrata; non autem excludit opera fide directa, & facta divinæ gratiæ adjutorio. Paulus ergo, dum inquit hominem justificari per fidem, non ex operibus legis, minime excludit opera gratiæ, timorem, spem, caritatem, poenitentiam, & novæ vitæ propositum.

Præterea. Si Paulus quæcunque bona opera excludit, de nuda ac sola fide sermonem instituet, non de fide operante per dilectionem. Id vero quis sibi poterit persuadere? Principio idem Apostolus ad Galatas v. 6. ait: *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides, quæ per caritatem operatur.* Et in priori ad Corinth. xii. 1. 2. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum.* Quo pacto putat solam fidem justificare, qui tam aperte docet fidem absque caritate nihil prodesse? Deinde ad Hebræos xl. 17. inquit: *Fide obtulit Abraham Isaac, cum reparetur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones.* Fidem itaque in Abraham commendat non sterilem, & otiosam, sed cum obedientia & opere conjunctam. Recte Augustinus De Fide, & Ope-

Operibus cap. 14. *Paulus non quamlibet fidem, qua in Deum creditur, sed eam salubrem, planeque Evangelicam definivit, cujus opera ex dilectione procedunt: Et Fides, inquit, quæ per dilectionem operatur. Unde illam fidem, quæ sufficere ad salutem quibusdam videtur, ita, nihil prodesse asseverat, ut dicat, Si babeam omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum, &c. Et de Grat. & lib. arbitrio cap. 7. Homines autem non intelligentes quod ait ipse Apostolus, Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis, putaverunt eum dicere sufficere homini fidem, etiamsi male vivat, & bona opera non habeat. Quod absit, ut sentiret Vas electionis, qui cum dixisset quodam loco, In Christo enim Jesu neque circumciso aliquid valet, neque præputium, mox addidit, sed fides, quæ per dilectionem operatur. Ipsa est fides, quæ fideles Dei separat ab immundis demonibus; nam & ipsi, sicut dicit Apostolus Jacobus, credunt & contremiscunt, sed non bene operantur.*

Insuper cum Paulus Apostolus scribens ad Romanos affirmasset justificari hominem per fidem sine operibus, nonnulli id ita acceperunt quasi credentes in Christum, etiamsi facinorose viverent, salvi esse possent per fidem: atque ad illorum retundendum errorem Epistola Judæ, prima Joannis, & secunda Petri scriptæ dicuntur. Id quidem censet Augustinus citato cap. XIV. de Fide & Op., & lib. LXXXIII. Q. q. 76., consentiunt veterum multi, & potest ex eo demonstrari, quod Petrus ibidem cap. 3. versu 16. ait in Epistolis Pauli esse quædam *difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant*, ipsum tamen Paulum scripsisse, ut omnes satagerent inveniri immaculati & inviolati, secundum datam sibi sapientiam. Ac Jacobus cap. 2. versu 21. utitur eodem exemplo Abrahami, quo indocti illi, atque instabiles abutebantur. De Paulina ergo sententia juxta Jacobi, Joannis, ac Petri doctrinam æquum est judicare. At Petrus cap. 111. hortatur nos, ut simus *in sanctis conversationibus & pietatibus expectantes, & properantes in adventum dei Domini*. Joannes de caritate & observantia mandatorum specialiter tractat; Jacobus vero sic de Abraham loquitur: *Abraham Pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides consummata est?* Certe absque impietate suspicari non possunt Paulum & Jacobum pugnancia conscribere, cum uterque fuerit divino Numine affatus, atque unus alterius mentem expresserit. Deinceps, ut ratiocinatur Augustinus eadem q. 76., *Qui putant istam Jacobi Apostoli sententiam contrariam esse illi Pauli Apostoli sententia, possunt arbitri etiam ipsum Paulum sibi esse contrarium, quia dicit alio loco, Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. Et alio loco, sed fides, quæ per dilectionem operatur. Es iterum, si enim secundum carnem vixeritis, moriemini,*

remini, &c. Consequens ergo est, ut Paulus redarguerit Judæos & Gentibus in Christum credentibus præferentes, quasi meritis bonorum operum, quæ in lege sunt, ad gratiam Evangelicam pervenissent. At legite citatis in locis Augustinum, nec non in Psalm. 31. & 67. propæ finem, ac de Civ. Dei lib. xvi. cap. 23.

Rursus demonstratur Catholica veritas testimoniis Patrum, ad justificationem etiam spem, timorem, caritatemque necessariam esse affirmantium. Clemens Alex. lib. 2. Stromatum docet, *fidem præcedere, timorem edificare, dilectionem perficere*. Basilii in Ps. 33. ait: *Timor salutaris ad pœnitentiam ducit*. Ambros. initio librorum de Pœnit. inquit: *Nemo potest bene agere pœnitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam*. Hieronymus in cap. 3. Epist. ad Rom. *Non peccatorem dixit (Paulus) justificari per fidem, sed impium, idest non credentem*. Docent consimilia Patres alii apud Bellarminum lib. 1. De Justificat. cap. xiii. Neque audiendi sunt hæretici reponentes opera quidem comitari fidem, sed hanc solum salutem apprehendere; non enim alia vis justificandi inest fidei, nisi quam illi caritas impertitur; quum Apostolus fidem commendat, quæ per dilectionem operatur, neque fides ipsa sit forma, virtutum, sed caritas fidei ac virtutibus reliquis conferat perfectionem. Caritas quippe legis plenitudo est: qui non diligit, manet in morte: & si quis tantam habeat fidem, ut montes transferat, non tamen diligit, nihil ei prodest; quod ex dictis, atque ex iis, quæ de virtutibus alibi disputamus, arbitror manifestum.

Ut revertar ad Paulinam Epistolam, ita postremo loco ratiocinabor. Judæis observationem legis, & circumcisionem justantibus; cur Apostolus opponit exemplum Abraham, repetitque verba Genesios xv. 6. *Credidit Abram Deo: & reputatum est illi ad justitiam*? Hac de Abrahamo prolata sunt annis xv. priusquam circumcideretur. *Priusquam enim est circumcisis, sic de eo promulgatum est, credidit Abraham Deo*, &c. inquit cum Tryphone disputans Iustius. At jam eo tempore Abraham Deo mandante exierant de terra sua, divinasque acceperat promissiones, atque, ut scribit Hom. viii. in Epist. ad Hebr. Joan. Chrysost. *meritis, & recte factis eminebat*. Declarat itaque Apostolus Christianæ fidei vim ac robur, ut non ex circumcisione Judæi ad hanc eligi promeruerint, quandoquidem ex fide Abraham justificatus sit nondum circumcisis, sed ut fides ipsa circumcisioni, ceterisque bonis operibus intelligatur præcessisse. Forte dices: si longe ante circumcisionem ea verba prolata sunt; cur Jacobus scribit referenda esse ad Isaac immolationem? Id recte scribit. Divinæ promissiones factæ sunt Abraham Gen. xii. 3. quando de domo Patris suæ egressus est: & confirmatæ Gen. xxii. 18. quando Isaac immolaturus montem conscenderat, in præmium utrobique singularis obedientiæ. Demonstraturus itaque Jacobus fidem Abrahami non fuisse inertem ac solum, illam in singu-

singulari Abraham obedientia proponit, non repugnans Genesi, quoniam etiam post filii immolationem Abraham divinas promeruit benedictiones; neque Apostolo, quoniam & ille idem affirmat in Epistola ad Hebræos. Atque hæc magis, magisque commonstrant loqui Apostolum de fide operante, & obedientie adjuncta: ut dictum hæcenus.

PROPOS. II. Fides, quæ est justificationis exordium, non est sola, fides divinarum promissionum.

Apertissimis Scripturæ locis ostenditur. Ac primo: Fides illa Deo pergrata est, divinamque uberiores gratiam promeretur, qua credimus divina mysteria, Trinitatem præsertim, ac Verbi Incarnationem. Fides autem ista non est fides sola promissionum, ut liquet. Igitur fides promissionum ea non est, unde sumitur justificationis exordium. Prob. ma. nam Matth. xv. 16. Petrus ob illam fidei confessionem, *Tu es Christus filius Dei vivi*, audire meruit, *Beatus es, Simon Bar-Jona, &c.* Marci ultimo 15. ait Dominus discipulis: *Prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Joan. vi. 69. Petrus ita Dominum allocutus est: *Verba viæ æternæ habes. Et nos credimus, & cognovimus, quia tu es Christus filius Dei.* Joannis xx. 31. *Hæc scripta sunt ut credatis, quia Jesus est Christus filius Dei; & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Act. viii. Philippus Spadoni baptismum petenti, posteaquam illi Jesum evangelizaverat exponens Isaiæ prophetiam, ait: *Si credis ex toto corde, licet.* Apostolus ad Rom. x. 9. *Si confitearis in ore tuo Dominum Jesum & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris.* Fides, qua Petrus confessus est Christi divinitatem, quam evangelizando Apostoli disseminarunt, ob quam Christi verba & opera literis mandata sunt, per quam credimus eundem Christum a mortuis resurrexisse, de qua vaticinati sunt Prophetæ, est fides divinorum mysteriorum. Itaque hæc fides ad consequendam salutem disponit. Ad hæc, ut præcedenti capite diximus, qualem fiduciam in Christi Redemptione habere possumus, nisi fides præcedat, qua credamus illum esse filium Dei, & pro hominum salute incarnatum & passum? Hæc ergo fides omnium, gratiarum fundamentum est, nec aliud ponere possumus, ut inquit Apostolus in 1. ad Corinth. cap. 3. & Augustinus de Fide, & Op. cap. xv.

OBJECTIONES CONTRARIÆ REFUTANTUR.

Multa quidem adversus primam propositionem objiciunt hæretici, sed possunt omnia ad tria capita reduci. Primum est, quod Apostolus ad Rom. iii. 28. docet *justificari hominem per fidem sine operibus legis*; de quo loco plura in prima propositione; & quod præsertim objectant; scopus Apostoli est demonstrare justificationem gratis haberi, quoniam si quis ex operibus justificatur, *habet gloriam, sed non apud Deum.*

To. III.

R r r

Hinc

Hinc est, quod etiam Tridentinum Concilium Sess. vi. cap. 8. definit : *nihil eorum , quæ justificationem præcedunt , sive fidem , sive opera , ipsam justificationis gratiam promereri .* Et Augustin. : de Fide , & Operib. cap. xiv. num. 21. inquit : *Sciat quisque per fidem se posse justificari , etiam si legis opera non præcesserint . Sequuntur enim justificatum , non præcedunt justificandum .* Alterum caput est , quod plura Scripturæ loca fidei justificationem , atque salutem tribuunt , ut ad Rom. 1. 17. *Justus ex fide vivit .* x. 10. *Corde creditur ad justitiam .* Matth. 1x. 22. *Fides tua te salvam fecit .* Et si dixeris hæc accipienda esse de fide , quæ operatur per dilectionem , extat Lucæ viii. 50. apertus textus solam fidem commemorans , nempe : *Crede tantum , & salva eris .* Quare Augustinus lib. 1. ad Bonif. cap. 21. de Sanctis veteris testamenti ait : *Quantalibet fuisse virtutis antiquos prædices justos , non eos salvos fecit , nisi fides Mediatoris .* Tertium caput est , quod Patres a sola fide salutem agnoscunt . Legatur Chrysostomus Orat. de Fide & lege , Tertullianus de Baptismo , Augustinus ipse quæst. 76. ex lxxxiii. Ex his talis objectio confurgit . Si justificationem præcederet aliqua liberi arbitrii dispositio , non esset gratia , sed merces ; neque recte Scripturæ ac Patres fidei tantum ipsam justificationem tribuerent . Id omni procul dubio falsum est . Nulla ergo liberi arbitrii dispositio justificationem præcedit .

Resp. juxta Apostolum justificari quidem hominem per fidem , sed per illam fidem , quæ per dilectionem operatur ; atque eo tantum sensu excludi opera , quatenus in se inspecta nullatenus ad justitiam perducant , omnemque vim ac robur a præveniente gratia recipiunt . Explicatum id paullo supra ejusdem Apostoli , & S. P. Augustini expressissimis verbis . Affirmamus propterea hominem justificari gratis per fidem , etiamsi justificationem præcedat timor , spes , dilectio , & contritio , *Quia ipsa fides , unde incipiunt bona , quæcunque sunt , merita , gratitum donum Dei est :* inquit Epistola ad Sixtum 150. nunc 194. num. 9. Gratia prædicator Augustinus . Et *quia opera sunt ex fide , non ex operibus fides , ac per hoc ab illo sunt nobis opera justitia , a quo est fides , de qua dictum est , Justus ex fide vivit ,* inquit idem Augustinus de Grat. & libro cap. vii. num. 18. Atque recte monet Apostolus , *ne quis gloriatur ;* quoniam cum ipsa fides sit donum Dei , non possunt homines dicere : *Ideo accepimus gratiam , quia credimus , tanquam sibi fidem tribuentes , gratiam Deo ,* inquit eo loco Sanctus Pater : quemadmodum inaniter quidam Judæorum jactabant se ad fidem Christi ob circumcissionem fuisse vocatos .

Eadem profecto mens est Tridentinorum Patrum ; nam sacrosancta Synodus paullo ante ea verba , *Nihil eorum , quæ justificationem præcedunt , sive fides , si e opera , ipsam justificationis gratiam promerentur ,* dispositiones , quas justificatio consequitur , enumerat . Dein-

de

de per omnia Augustino cohærens inquit : *Cum Apostolus dicit justificari hominem per fidem , & gratis , ea verba in eo sensu intelligenda sunt , quem perpetuus Ecclesiæ Catholica sensus tenuit , & expressit , ut scilicet per fidem ideo justificari dicamur , quia fides est humana salutis initium .* Illam quoque rationem addit , quam affert Apostolus , *Quoniam si justificatio gratia est , jam non ex operibus , ut idem Apostolus inquit , alioquin gratia jam non est gratia .* Cum itaque dictum illud Apostolicum non sit accipiendum de operibus a gratia Christi profectis , quibus inesse rationem meriti Synodus ipsa definit , sed tantum de iis , quæ sunt absque prævenientis gratiæ adjutorio , a quo justificationis exordium sumendum est ; sequitur apertissime Concilium , ubi ait neque fidem , neque opera justificationis gratiam promereri , aut loquæ de fide prorsus informi & mortua , quæ ad justitiam nihil magis , quam donum linguarum , aut prophetiæ , aut scientiæ , si nihil addit Christianæ dilectionis , potest conferre ; aut saltem de merito *de condigno* , quo carent opera ante justificationis gratiam patrata . Legite Estium in iii. & iv. caput Paulinæ ad Romanos Epistolæ .

Habent sensum eundem verba Augustini scribentis de Fide & Op. cap. xiv. num. 21. quod opera non præcedunt , sed sequuntur justificationem : opera nempe , quibus æterna vita tanquam merces rependitur . Enimvero ibidem inquit Apostolum tribuentem justificationem fidei , definire , *non quamlibet fidem , qua in Deum creditur , sed eam salubrem planeque Evangelicam , cujus opera ex dilectione procedunt .* Deinde supra cap. viii. num. 8. ostenderat in baptizandis requiri penitentiam ex verbis Act. i. 38. *Agite penitentiam , & baptizetur unusquisque vestrum , &c.* Requirit etiam cap. ix. & seq. servandi mandata propositum . Ait præterea citato num. 21. se de hac quæstione prolixius in libro de Spiritu & litera disputasse . Quid autem hoc in loco Augustinus ? Cap. ix. num. 15. ait : *Justificati gratis per gratiam . Non itaque justificati per legem , non justificati per propriam voluntatem ; sed justificati gratis per gratiam ipsius , non quod sine voluntate nostra fiat ; sed voluntas nostra ostendatur infirma per legem , &c.* Apertissime itaque docet Augustinus hominem gratis justificari , & opera justificationem non præcedere , quoniam prior est gratia , quam meritum ; ac bona voluntas , & quidquid justificationem præcedit præsupponunt gratiam prævenientem .

Solvuntur ex dictis , quæ secundo loco obijciuntur . Dum enim Scripturæ ac Patres fidei justificandi vim tribuunt , accipiendi sunt de fide , quæ per dilectionem operatur , & in quantum fides est primum gratiæ donum , per quod cetera impetrantur . Superiori capite consimiles Scripturæ textus protulimus , etiam timorem Domini , spem , caritatem , & conversionem cordis præcipientes . Fidem ergo justificare fatemur , solam atque informem negamus ad justificationem sufficere ;

cere. Oppositum sane non evincunt ea verba apud Lucam vii. 48. *Crede tantum, & salva eris.* De salute filiae principis synagogæ, cjuſque a mortuis excitatione, non de ſanctificationis gratia, iſta prolata ſunt: ac poſſunt etiam operari iniquitatis, ut colligitur ex Matth. vii. 22. virtutes multas in Chriſti nomine operari; ideoque alia fides ad patrandam miracula, alia ad ſanctificandas animas eſt neceſſaria. Sanctus autem Auguſtinus dum i. libro ad Bonif. cap. xxi. ait antiquos juſtos nonniſi fide Mediatoris ſalutem conſecutos, redarguit Pelagianos autumantes, quod veteres Patriarchæ ſalvi facti fuerint abſque Chriſti gratia: quare per *vi, niſi fides*, excludit opera ſolius naturæ viribus facta, non auxilio gratiæ, ac per fidem in futurum Reparatorem perfectæ: quod commonſtrant hæc verba paullo poſt appoſita: *Per gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti credimus nos ſalvos fieri, quemadmodum & illi: hoc vos non vultis inimici gratia Chriſti, ut eadem gratia Jeſu Chriſti ſalvi facti credantur antiqui: ſed diſtribuitis tempora ſecundum Pelagium, in cujus libris hoc legitur; & ante legem dicitis ſalvos factos eſſe per naturam, deinde per legem, poſtremo per Chriſtum, quaſi hominibus duorum ſuperiorum temporum, ante legem ſcilicet, & in lege, ſanguis Chriſti non fuerit neceſſarius, &c.*

Eadem plane ſignificatione affirmarunt Patres hominem ſola fide juſtificari excluſis operibus factis abſque gratia; aut ſi mors, vel impedimentum aliquod ſuperveniat, ſola fide ab operum conſummatione, ſed non a bona voluntate, ac mandata ſervandi propoſito ſejuncta: ideſt, fide illa, quam Hieronymus in Dialogo Orthodoxi & Luciferiani appellat *devotam in Deum animam*, & per quam dicimur in ſacris literis credere, non mente tantum, ſed etiam corde; ut Act. vii. 37. & ad Rom. x. 10. *In Evangelio enim voluntas quaeritur, quæ etiamſi effectum non habuerit, premium non amittit:* inquit idem Hieronymus in caput xi. Matthæi. Hanc eſſe Auguſtini mentem in libro lxxxix. quaest. Q. 76. præter ea, quæ ſupra ex eodem loco produximus, hæc verba confirmant: *Quod ſi cum crediderit, mox de hac vita deceſſerit, juſtificatio fidei manet cum illo: nec præcedentibus ejus operibus, quia non merito ad illam, ſed gratia pervenit; nec conſequentibus, quia in hac vita eſſe non ſinitur.* Idem docet Chryſoſtomus pertractans eo loci de Latrone, qui tempus recte operandi non habuit; propriam tamen iniquitatem confeſſus eſt, & regnum Chriſti ſperavit & petiit, ut narrat Evangelica Hiſtoria, & in eloquentiſſima de ipſo Latrone Homilia idem Chryſoſtomus. Inquit de hoc Latrone Cyrillus Hieroſolym. Catech. xi. 11. *Vellet juſte agere latro, ſed venit mors.* Tertullianus denique loquitur de fide per caritatem formata, quam *integram* vocat. Tribus ergo hæreticarum obſeſtionum capitibus hæc tria Orthodoxæ doctrinæ opponuntur; quibus præmiſſæ argumentationis explicatur major propoſitio, minor autem apertiſſime refutatur.

Argu-

Argumenta, quæ urgentur ab hæreticis adversus secundam propositionem, possunt pariter ad tria capita revocari, ad exemplum Paralytici ex Evangelio depromptum, ad Apostolicam Divi Pauli doctrinam, atque ad fidei definitionem & firmitudinem . I. De Paralytico legimus Matth. 1x. 2. dictum illi a Domino : *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua* . Fides itaque, per quam delentur peccata, nihil est aliud, quam firma in Christum fiducia . II. Apostolus in prælaudata ad Romanos Epistola de fide, qua justificatus est Abraham, cap. iv. 16. ait : *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio* : his verbis commendat Paulus fidem duntaxat promissionis divinæ . Addit versu 18. *Qui contra spem in spem credidit* ; atque hic pariter spes firmissima designatur . Sequitur versu 20. 21. 22. *In repromissione Dei non hesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia quæcunque promissit potens est facere . Ideo & reputatum est illi ad justitiam* . En majori verborum expressione declaratur, quod Abraham justificatus sit ob fidem plenissimam, & certam sine animi fluctuatione fidei . III. Fidem ita nobis describit idem Apostolus in Epistola ad Hebræos cap. xi. 1. *Est autem fides sperandarum substantia rerum* ; ubi Græcum vocabulum *ὑπόστασις*, substantia, com monstrat fiduciæ constantiam, ac firmitatem : de qua etiam Jacobus cap. 1. 6. inquit : *Postulet autem in fide nihil basitans* ; ubi ostendit fidentis firmitudinem a Deo omnium gratiarum dona impetrare . Exemplum itaque Evangelium, doctrina Apostolica, ipsaque Fidei natura ac potestas demonstrant, quod justificationis exordium a sola fide divinarum promissionum sit repetendum .

Resp. ad 1. nos pariter, ut diximus cap. præcedenti, spem & fidenciam exigere ad justificationem obtinendam ; cum Tridentina Synodus iisdem verbis Matth. 1x. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*, doceat sels. vi. cap. 6. disponi ad justificationem impios, dum peccatores se esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore . *De hac dispositione scriptum est* (inquit ibidem sacrosancta Synodus) *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit . Et, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua* . Negamus tamen probari exemplo Paralytici, quod initium justificationis sit fides promissionum, & quod hæc debeat in nobis excludere omnem formidinem . Cur enim tanta in Paralytico, & in iis, quæ eum ad Christum adduxerant, spes & fiducia, ut una cum grabato submitterent illum e testæ ; nisi quia Redemptoris fama longe, lateque diffusa, & accedente fidei illustratione, credebant revera ipsum esse Christum, & omnipotentia esse præditum ? Hæc ergo spes, hæc fiducia non fuit collati beneficii prior causa, quia jam fidem Christi ex auditu

ditu conceperant. Quod si potuit paralyticus omnem exuere dubitationem, quoniam sine verborum ambiguitate Dominus illi impendebat remissionem peccatorum; non est idem affirmandum de nobis, quibus non tribuit absolutionem ipse Christus videns, ut in paralytico, fidem nostram, spem, animique dolorem: sed absolutionem nobis impendunt Sacerdotes, quos latet interior cordis nostri contritio; ideoque non expellunt a nobis omnem prorsus formidinem. Ergo paralytici exemplum perperam opponitur ab hæreticis.

Idem asserendum est de verbis Apostoli, quorum sensus liquet ex præcedentibus responsionibus. Ait enim Paulus firmam esse promissionem *ex fide*: quia ad Christi hæreditatem non solum vocantur Judæi, quorum Abraham est Pater secundum carnem; sed etiam Gentes, qui per fidem reputantur in semine; ideoque promissio facta Abraham etiam super nos confirmatur, quia non per circumcisionem, sed per fidem dictus est *Pater multarum gentium*. Quid hæc, quæso, ad inanem fiduciam hæreticorum, quum Apostolus in genere tantum affirmet factam promissionem *omni semini*, non autem singulos in individuo posse firmiter credere, se nactos esse gratiam Abraham semini repromissam? Quod addidit, *Contra spem in spem credidit*, significat tantum Abraham præter *spem naturæ* credidisse se consecuturum a Domino sobolem, tametsi erat corpus ejus emortuum, cum fere centum esset annorum, & emortua pariter esset vulva Saræ, ut ipse Apostolus ibidem ait. Atque his confirmat, quæ supra dixerat, non nisi per gratiam, & per fidem constitui Abrahami posteros, adversus Judæos carnalem propagationem, & carnis circumcisionem jactantibus. Ea autem, quæ sequuntur versu 20. & sequentibus, retorquentur in Adversarios. Primo, quia per Apostolum, Abraham *non hæsitavit dissidentia*, sed credidit nasciturum sibi filium, cum fere centum esset annorum, quoniam plenissime sciebat posse Deum facere quæcunque promisit; non fuit ergo fidentia Abrahami initium justificationis ipsius, sed potius effectus fidei, qua in Dei veracitatem, & omnipotentiam credebatur. Deinde huic fidentiae acceperat obedientia, qua jam ambulaverat coram Domino, & exierat de cognatione sua; quomodo ergo hæc sola fiducia Abrahamum justificavit? Præterea si Abraham non hæsitavit dissidentia, quia tam aperte Deus ei revelavit futurum, ut Sara nagenaria pareret filium; quo pacto seclusa revelatione divina potest haberi firmissima sine ullo timore fiducia? Demum si Apostolus de fide; qua Abraham credidit Deo prænuntianti partum Saræ, Gen. xvii. cum esset annorum 99. ait: *Ideo reputatum est illi ad justitiam*; ergo idem Apostolus non loquitur de prima Abrahami justificatione, & hæc recipit augmentum, quod hæretici negant; quia de ipso Abraham dictum est, *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, Genes. xv. 6. cum ageret annum ætatis
sux

fuæ 84. Sed de iustitiæ certitudine atque incremento plura cap. ultimo.

Postremum argumentum nihil probat, & in hæreticos retorquetur. Si consulamus Græcos Patres, fides dicitur *πίστις ἐλπίδιον*, *sperandum rerum substantia*, metonymice, in quantum præstat ut menti firmiter hæreant quæ non videntur, & nondum subsistit, ut est resurrectio mortuorum, & immortalitas corporum. Ita Chrysostomus, Theophylactus, & Theodoretus in caput xi. Epist. ad Heb. nec repugnat Augustinus Tract. LXXIX. in Joannem. Alii ita hunc locum interpretantur, ut fides sit spei nostræ basis & fundamentum. Jacobus docet, ut orans Deum non sit hæsitans, nihil disceptans de fide, & quemadmodum habet Græcus, *διαικονίμως*, dijudicans, atque in dubium revocans Dei potentiam, & promissionem. Profecto nequit ex his inferri aut solam fiduciam justificare, aut orantes Deum non posse de propria conscientia titubare ac timere.

C A P U T VI.

Exponitur Hæreticorum, atque Catholicorum de bonis operibus, illorumque meritis dogma.

HÆRETICORUM circa bona opera hæc est sententia : Omnia hominum opera, si in sua dignitate censeantur, nihil esse aliud, quam sordes & inquinamenta . Ita scribit libro 111. Instit. Calvinus . Et Lutherus pariter art. 33. asserit, iustum in omni opere bono peccare . Moven- tur illi ex quo nemo possit in hac vita perfecte legem implere, ut di- vina Scriptura, & Patres omnes testantur . *In multis labimur omnes,* inquit cap. 111. Iacobus ; & Salom. viii. primi Regum, *Non est homo, qui non peccet* . Iustitias nostras panno menstruæ æquiparari a Pro- pheta, diximus supra cap. 3. Etiam iustis orandum esse, *Dimitte nobis de- bita nostra*, demonstrat ut cap. 6. præcedentis libri . Ex Græcis Pa- tribus, non esse aliquem inter homines qui non delinquat, docet in xi. caput ac Rom. , in xiiii. Epist. 1. ad Corinth. Chrysostomus . Ex La- tinis Cyprianus in Exposit. orat. Dominic. August. de Peccat. merit. lib. 2. cap. 7. Greg. lib. ix. moral. cap. 26. Florum autem, aliorumque testimonio tam aperta sunt, ut nequeant in dubium revocari .

Catholici et contra plura dari opera, quæ nullatenus peccata sunt longe meliori fensu propugnant, ac talia esse censent illa omnia, quæ a nobis sunt secundum legis præscripta, neque a malæ cupiditatis radice proficiuntur. Id probant literarum sanctorum, ac Patrum auctoritate suffulti. *Respexit Deus ad Abel, & ad munera ejus*, ut legitur cap. iv. Gen. idest, *grata hæc habuit, ac laudavit*; quemadmodum exponit Hom. 18. Chrysostomus. Dicitur Nœ cap. 6. *invenisse*

gyatiam coram Domino : ac deinceps alii Patriarchæ dignis laudibus celebrantur . Job appellatur cap. 1. *homo simplex & rectus, timens Deum, ac recedens a malo* . Ait . de seipso David Ps. 118. *Ab omni via mala prohibui pedes meos* . Magdalena Christi pedes inungens dicitur Match. 26. *bonum opus operata* . Paulus ad Titum 111. dicit fidelium opera *bona & utilia hominibus* . Jacobus cap. 2. repetit justificationem ab ipsis operibus . Patres quidem omnes ad bene operandum nos vehementer hortantur ; Justinus disputans cum Tryphone , Irenæus lib. 1v. H. 71. Chrysostomus Hom. 30. in Joan. Augustinus toto libro de Fide & Operibus . Fieri istiusmodi hortationes ut magis sceleribus inquinemur , superat rationem ac fidem nostram .

Momenta sane hæreticorum difficile non est refutare ; si advertas aliud esse , hominem quamvis justum aut negligentia , aut alia causa , dum etiam sanctis operibus incumbit , plura venialia peccata committere ; aliud sancta opera vel a mala radice procedere , vel esse legis , præceptorumque transgressiones , vel esse inspecta dignitate sua damnable . Hoc postremum jure negamus ; quoniam quisquis recte operatur , ducitur spiritu Dei , servat mandata , redditque se dignum remuneratione & corona . At primum non diffitemur ; nam a radice alia , a qua minime exoriuntur opera bona , idest ab infirmitate atque ab inhærente concupiscentia , facile oritur defectus aliquis , pro quo nobis divina misericordia est continuo imploranda . Hac ratione in multis omnes labimur , & oramus quotidie , *Dimitte nobis debita nostra* : sed vide præcedentis libri caput 2, ac 6. Porro quod inquit Heterodoxi , quolibet peccato , quantumvis minimo , penitus justitiam labefactari , diluatur libro xx1. cap. 8. ubi demonstrabimus dari peccata naturâ suâ venialia . Locus Isaïæ 1x1v. expositus est paullo supra cap. 3. Ibidem præterea propheta commendat justorum opera , dum ait versu proximo : *Occurristi letanti , & facienti justitiam : in viis tuis recordabuntur tui* . Prior itaque hæreticorum assertio , quod omnia opera hominum inquinata sint , merito a Tridentina Synodo fuit proscripta sess. vi. can. 25, meritoque a nobis refellitur .

Altera hæreticorum propositio est , bona opera non esse ad salutem necessaria : quod Novatores solent diversa ratione explicare . Nam quidam autumant justum non adstringi ad præceptorum observationem ; quod scriptum sit ab Apostolo 2. ad Corinth. v. *Ubi spiritus Domini , ibi libertas* : & 1. ad Timot. 1. *Justo non est lex posita* . Verum hæc , & consimilia ita sunt accipienda , ut justî non coacte , sed lubenter impleant mandata , ut exponam cap. 2. libri proximi . Hanc ergo hæreticorum assertionem nunc ommitto . Flacci , Jenensium , & Hinkelmanni opinatio , quod bona opera ad salutem nullo pacto sint necessaria , ut vidimus cap. 1v, rejicitur a ceteris Protestantibus . Hinc necessitatem bonorum operum confessi sunt in Confess. Saxonica , de qua

qua

qua legendus Du-Hamel Tom. 3. pag. 796. Videtur mihi Gerardus Voffius in Theſibus habitis in Academia Leidenſi omnem ſuorum fraudem detegere. Is inquit bona opera eſſe homini Chriſtiano triplici nomine neceſſaria, primo ut Chriſtum glorificet; deinde ne ob bonorum operum neglectum amittat bonam conſcientiam, tandem ut proximum caritatis officiis ſtudeat lucrifacere. Negant igitur neceſſitatem bonorum operum, quaſi his apprehendatur vita æterna, quam nulla ratione bonis operibus hominem juſtum promereri opinantur.

Ergo doctrinam illorum, qui bona opera proſus rejiciunt, ſenſu unanimi Catholici omnes repellunt. Ducuntur inviſtiſſimis argumentis. Primum eſt, quod nobis ut bene operemur præcipitur, 16. 58. Matth. 5. Marc. 8. Joan. 15. ad Coloſs. 3. atque in omni ſere Scripturarum ſanctarum pagina. Sufficit animadvertere, quod non ſit amicus Chriſti, qui ejus mandata non ſervat, dicente eodem humani generis Reparatore apud Joan. 14. *Si diligitis me, mandata mea ſervate. Quare ſapienter unumquemque comonetur beatus Jacobus cap. 1. Eſtote factores verbi, & non auditores tantum, ſallentes voſmetipſos*. Alterum argumentum eſt, quod fides ſola ad ſalutem non ſufficit, dicente eodem Apoſtolo in fine ſequentis capitis, *Fides ſine operibus mortua eſt*. Plura huc ſpectantia fuerunt in articulo ſuperiori produſta. Tertium argumentum eſt, quod vita æterna nonniſi bonis operibus rependitur; ſummus enim Juxta Matth. 25. dicturus eſt electis: *Poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi. Eſurivi enim, & dedisti mihi manducare, &c.* De iniquis vero S. Petrus in altera Epiſtola cap. 2. *Melius erat illis non cognoscere viam juſtitie, quam poſt agniſitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato*. De quo, aliisque Scripturarum locis, legendus eſt Auguſtinus capite de Fide & Operibus quarto ac vicesimo. Poſtremum argumentum peti poteſt ex Patrum traditione. Nam Chryſoſtomus orat. v. adv. Anomæos ait: *Dogmatum ſalubritati addamus illam, quæ in vita & operibus eſt, puritatem, ne dimidiata tantum habeamus ea, quæ ad ſalutem perducunt*. In Epiſtolam ad Romanos cap. v. 11. *Fieri non poteſt, ut ſalvetur, qui poſt fidem torpeſcit*. Et libro iv. de Sacerd. *Nihil lucri ex ſana fide, ſi vita ſit corrupta*. Ambroſ. in cap. iv. Epiſt. ad Hebræos; *Non ſufficit fides, ſed debet addi vita fidei condigna*. Auguſtinus cap. v. 11. de Grat. & lib. arb. eos reprehendit, qui putant aſſerere Apoſtolum ſcribentem ad Romanos: *Sufficere homini fidem, etiamſi male vivat, quod abſit, ut ſentiret Vas electionis*. Magnus Gregorius in Epiſt. ad Francorum Reges Theodoricum, & Theobertum: *Si vita deſt, fides meritum non habet, beato Jacobo atteſtante, qui dicit, Fides ſine operibus mortua eſt*. Atque huc ſpectant omnia, quæ dicta ſunt capite præcedenti. Quum hæc ſatis aperta ſint, & conſentientem habeamus magnam Adverſariorum partem, minime negantium bonorum ope-

rum necessitatem; totum, ni fallor, diffidium in hoc situm est, quod hæretici denegent homines per bona opera posse aliquid promereri, & ad æternam vitam illa tantum requirant, vel quatenus sunt signa fidei, vel ob triplicem rationem superius a Vossio explicatam; Catholici autem firmiter teneant ipsam æternam vitam bonis operibus ut causæ meritoria a Deo promitti, atque rependi. Quamobrem puto hæc perpauca tali methodo atque ordine de necessitate operum a me exposita sufficere ad dirimendam omnem in hac materia controversiam, si accurate attendantur quæ de operum merito nunc proponam.

D E M E R I T O . .

Ut a ratione nominis exordiar; Calvinus in 111. Instit. cap. 15. nomen meriti ait fastuosissimum esse, a Scripturis extraneum, & ab aliquo *Sophista rabula* inductum. Nimum profecto in Scholasticos homo iste exandescit, rabula ipse, rarusque latrator. Ajebat Hugo Grotius in Animadversiones Riveti Artic. 6. de hoc vocabulo meriti, *Voces ab omni antiquitate usurpatae commode interpretari, non autem morose rejicere, pia est modestia*. Jam unde Meriti nomen derivatum sit, Calvino demonstratur. Illud accepimus ex sacris literis: ex Ecclesi. xv. 1. *Omnis misericordia faciet locum unicuique, secundum meritum operum suorum*: ex innumeris aliis locis, quæ commemorant justorum mercedem, capite proximo proferendis. Unde enim præmium, quod datur pro labore, *merces* dicitur, nisi a *merendo*? Eadem voce usi sunt fere omnes Ecclesiæ Patres. Cyprianus de Præceptis Ecclesiæ inquit: *Præceptis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem*. Ambros. 1. de Officiis cap. 15. *Meritum præmia remanent post mortem*. Augustinus Epist. ad Sixtum: *Vita æterna meritis præcedentibus redditur*. Meriti ergo nomen nobis Dei verbum ac Patrum sententiæ tradiderunt.

At quoniam Calvinus parum sibi constans postea inquit vetustos Ecclesiæ Scriptores hujus voculæ abusu materiam erroris posteris tribuisse; vindicato *Meriti* nomine, de ipsa jam re differamus. Nos meritum hac definitione describimus: *Meritum est bonorum operum, quæ sunt ex gratia, quædam dignitas aut præstantia, ob quam illis sive ex decentia, sive ex justitia rependitur aliquod præmium pertinens ad vitam æternam*. Diximus ad vitam æternam, nam bona temporalia, eum bonis æque ac malis communia sint, nequeunt esse bonorum operum retributio, nisi sub ea tantum ratione, quod ad salutem æternam possunt auxiliante gratia ordinari, veluti dum quis utitur divitiis elemosynam largiendo, corporis animique valetudine, orando, atque exercendo pietatis, aliarumque virtutum officia. Diximus etiam, *quæ*

qua sunt ex gratia; quoniam, ut constat ex disputationibus adversus Pelagianam ac Semipelagianam hæresim, nullum sine gratia opus aut fidem, aut justificationem, aut æternam vitam promeretur. Diximus præterea, sive, *ex decentia, sive ex justitia*; quippe non omne meritum talem habet dignitatem, ut illi merces ac præmium servatâ æquitate, debeat, sed complura sunt imperfecta & exigua, quibus præcedentibus dona largitoris ob profusam ejus liberalitatem solent rependi; ut dum bonæ voluntatis conatibus retribuitur gratia operationis, huic vero justificatio.

Duplex propterea *meriti* genus distinguimus; quorum unum appellatur *meritum de condigno*; alterum *meritum de congruo*. Meritum *de condigno* est illud, cui ex justitia retribuitur æterna vita; atque locum habet in solis justificatis, & *habitualement* gratiam supponit. De hoc merito ait Apostolus ad Tim. iv. *Reposita est mihi corona justitiæ*. At meritum *de congruo* illud est, cui ex sola decentia remuneratio confertur; & tale meritum habetur etiam in peccatoribus, dum gratia præveniente excitati, fide, spe, & dilectione ad justificationem disponuntur. De hoc merito loquuntur Concilia & Patres, dum definiunt contra Pelagianos: *Gratiam non dari secundum merita nostra*; ut demonstravimus supra libro xiv. de H. Pelag. cap. 12. Non sunt hæc nomina, *Meritum de congruo*, & *Meritum de condigno*, alicujus recentioris Scholastici commentatio; cum iisdem utatur etiam Guilelmus Arvernus apud Isaacium Habertum in Theologia Græcorum Patrum pag. 445. Floruit autem Guilelmus circa annum 1240. duobus integris sæculis, antequam Lutherus & Calvinus ad Religionis, & Christiani nominis dedecus nascerentur. Ac meritum *de condigno*, quod proprium meritum est, etiam ex sacris literis nomen accepit, ubi dicitur operarius *dignus mercede sua*, Matth. x. & qui non sunt inquinati, appellantur *digni* ut cum Agno ambulent in *Albis*, Apoc. iii. Meritum vero *de congruo* necessarium fuit, ut a priori distingueretur, & Pelagiana præsertim dogmata discernenter a Catholicis, hoc ipso vocabulo, aut alio consimili designare. Id nos, dum pronuntiamus vocem *meriti*, volumus insinuaré auditoribus.

Hæretici merendi vocabulum prorsus damnare non audent, eoquæ utuntur in Confessionibus suis, ut liquet ex Harmonia Confess. sect. 9. Respuunt tamen illud, tanquam ambiguum, & superbiæ nomine periculosum. Atque ad rem quod attinet, statuunt falso, & impie sentire, quotquot bonis operibus censent æternam vitam retribui justitiæ debito. Hoc est præcipuum inter nos, illosque dissidium, in quo an nostra, an illorum melior sit causa, nequit definiri, nisi attendantur necessaria ad meritum conditiones.

OPERIS MERITORII CONDITIOES

JUXTA DOCTRINAM HAERETICAM.

Quatuor sunt conditiones, quas requirunt hæretici, ut bona opera possint mereri vitam æternam; illasque præ ceteris enumerant, atque exponunt Forbescius de Justificat. lib. v. cap. 3, & Vossius disput. iv. Leidenſi. Prima conditio est, inquirunt, quod opera sint undequaque perfecta, tam graduum, quam partium ratione. Videtur hæc conditio consentanea rationi, eo quod justitia postulet inter datum atque acceptum æqualitatem. Præterea si opera bona non merentur *ex condigno* justificationem, quia sunt imperfecta, neque habent eandem dignitatem; multo minus promereri poterunt vitam æternam, quum hæc sit ipsa justificatione longe perfectior. Victoriam canit Vossius ob quamdam Joannis Feri sententiam in Act. cap. xv. *Apostoli concludunt, quod fides justificat, non opera, neque lex. Cur fides? Quia innitur gratiæ, & misericordia Dei, promissis Dei, meritis Christi. Cur non justificat lex? Quia nemo eam servavit. Cur non opera? Quia imperfecta sunt. Hæc quidem summa totius Concilii Apostolici.*

Hanc priorem conditionem perperam statuere nituntur. Quamquam enim opera in se spectata, atque, ut Scholastici loquuntur, *materialiter*, imperfecta sint, & justus sæpenumero in venialia crimina prolabatur; ut per bona opera vitam consequatur æternam, sat est, quod justus operans habeat per gratiam *habitualement* tantam dignitatem ac perfectionem, ut per istam opera possint cum promissa mercede æquiparari, ac sint æternæ vitæ quasi radix & semen. Nam etiam Christi passio, si tantum attendas patibulum Crucis, sanguinisque effusionem, finita est, nec omnium Martyrum excedit cruciatus; at inspecta tamen dignitate personæ, omnem exaltationem promeruit, & magis efficax fuit, quam passionum Martyrum universorum. Ergo non opera justorum quantum ad solam officiorum exhibitionem spectanda erunt, sed quantum ad excellentiam virtutis illis dignitatem tribuentis. Minimum quidem est semen quercus, at producit proceram arborem; & aqua suapte natura per meatus terræ dilabitur, sed in canali compressa adscendit ad altitudinem scaturiginis. Reperitur in justo Spiritus sancti charisma, atque *semen Dei manet in eo*, 1. Joan. 3. in eo pariter est *fons aquæ salientis in vitam æternam*, Joan. 4. Igitur ad hæreticorum argumentum petitum ex definitione justitiæ, etſi responderi posset cum D. Thoma in 2. dist. 27. art. 3. non reperiri inter Deum & creaturam justitiam *commutativam*, quæ exigit inter datum, & acceptum æqualitatem; sed solam justitiam *distributivam*, quæ postulat solam condignitatem proportionis servandæ in distributione præmiorum, ita, ut majori merito major compensatio, minori minor retribuatur; respondeo dari inter bona opera, & vitam æternam, æqua-

æqualitatem, non *entitatis*, sed virtutis. Id non valet de operibus, quæ præcedunt justificationem; quoniam in iis deest principalis conditio ad meritum *de condigno*, idest, status gratiæ sanctificantis. Joannis Feri doctrinam ab Hispanis Cenforibus in Complutensi editione pluribus in locis castigatam non tenemur amplecti. Locus tamen, quem Vossius tantâ confidentiâ objectat, accipiendus est de operibus sine gratia patratís, quæ *gratiæ & meritis Christi* non innituntur, quemadmodum commonstrat verborum ac sententiarum antithesis.

I I.

Altera ad meritum conditio juxta hæreticos est, quod opus meritorium sit prorsus indebitum, quia sub meritum non cadunt ea, ad quæ obstringimur. Conditionem istam requiri putant, quoniam Christus Lucæ xvii. 10. inquit: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus.* Deinde Theophylactus in hunc locum ait: *Servus si non operabitur, dignus est multis plagis: cum autem operatus fuerit, contentus sit quod plagas effugerit.* Præterea Bernardus in libro de quadruplici debito docet sic opera nostra deberi Deo, ut possit illa citra præmii spem exigere a nobis. Addunt exemplum, quoniam subditus non meretur, si præstet principi obedientiam; nec filius, si parentibus debitum exhibeat obsequium.

Verum & hæc conditio male constituta est. Si enim admittatur; nec opera Christi fuerunt meritoria, proptereaquod debebat ipse quoque præcepta Patris implere. Oportet ergo in bonis operibus distinguere ipsorum debitum a merito bonæ voluntatis: cum enim Deus hominem condiderit liberi arbitrii, ac dominum suorum actuum, neque ad bene operandum quemquam impellat necessitate; habetur ratio meriti non a conditione servili, sed a dominio liberæ voluntatis. Ac ideo in his, quæ necessitate fiunt, nihil esse meriti non solum fatemur, verum etiam contra Jansenianos tanquam dogma fidei argumentis pluribus demonstravimus. Itaque allatum fervorum, filiorumque exemplum in hæreticos retorquetur. Negamus enim illos nihil promereri dum jussa dominorum, atque parentum libera voluntate exequuntur. Merentur plane; & magis filius, quam servus; quia licet plus debeat patri, majori amore & alacritate mandatis ejus obtemperat. Causa itaque meriti non est opus quod debetur; sed operis quod debetur libera & non coacta executio. At ad textum Lucæ respondendum est modo. Ipsum duplici ratione, adversus Heterodoxos urgere possumus. Ait Evangelista: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis;* igitur omnia præcepta servari possunt. Addit: *Quod debuimus facere, fecimus;* igitur qui servat præcepta non peccat, sed facit quod debet. Debemus autem dicere etiam post præceptorum observationem, *Servi inutiles fuimus;* primum quia ex opere nostro nihil Deo accessit utilita-

tis.

tis & lucri : deinde quia nullum bonum opus propriis viribus sine gratia auxiliante potuissimus efficere ; insuper quia cavendum nobis est , ne confurgat ex bonorum operum æstimatione tumor superbiæ : ulterius quia poterat nobis Deus mandata proponere , nulla repromissa mercede : quo sensu loquuntur Theophylactus ac Bernardus . Vulgatis his responcionibus addo, Christum apud Lucam exemplo servi , qui tantum imperata domini facit , hortari Apostolos cupientes fidei virtutisque augmentum ad sollicitudinem ac vigilantiam , ne ad instar servorum nutum ac præceptum attenderent ; cum sit inutile operari invito animo , voluntatis autem bonæ indicium sit studiosa sollicitudo . Sic & Petrus hortatur Pastores Ecclesiæ Ep. 1. cap. v. 2. *Pascite , qui in vobis est , gregem Dei , providentes non coacte , sed spontanee secundum Deum : neque turpis lucri gratia , sed voluntarie* . Consimilem habet sententiam Chrysostomus in 1. ad Corinth. ix. 16. ac Plautus Stichus :

*Qui manet ut moneatur semper servos homo officium suum ,
Non voluntate id facere meminit , servos is habitus haud probus est .*

Denique hortatur Dominus etiam ad perseverantiam ; nam servus inutilis hic , & Matth. xxv. 30. idem est ac cessator , vertente Syro apud Grotium כְּטִילָא . Qui ergo mandata servaverit , non coacte , sed voluntarie , ac perseveraverit usque in finem , non erit servus inutilis , sed audiet a Domino : *Euge serve bone , & fidelis , &c.* Matthæi xxv. 21.

I I I.

Tertiam Bonorum operum merita , juxta hæreticos , conditionem habere debent , ut illa plane vel imprimis sint nostra , non ejus , a quo expectamus mercedem . Bona autem opera , licet sint a nobis tanquam a vpluntario instrumento , sunt principaliter Dei : quod ostendit testimonium illud Apostoli 1. ad Corinth. xv. 10. *Amplius quam omnes illi laboravi , non ego , sed gratia Dei mecum* . Hinc vita æterna dicitur Gratia ab eodem Apostolo ad Rom. 6. atque ab Augustino in Epist. ad Sixtum , de Grat. & lib. arbitrio cap. 8. in Enchirid. cap. 107. in Psalm. 70. Enarrat. 2. & aliis in locis . Gloriantur propterea Novatores , quod sibi consentiant Paulus Apostolus , & magnus Hipponensis Antistes .

In hac quoque conditione assignanda labuntur errore maximo . Opus patratum a gratia nostrum esse negant immerito . Est quidem rationalis creatura instrumentum Dei , sed animatum , liberum , se movens , propria præditum potestate , & potens dissentire gratiæ illum moventi atque excitanti . Opus ergo meritum debet etiam nostrum reputari . Demonstratur id apertissime Evangelicis verbis , apud Joannem xv. 5. ubi Salvator ait : *Ego sum vitis , vos palmites : qui manet in me , & ego in eo , hic fert fructum multum ; quia sine me nihil*

hil potestis facere . Arescentem palmitem , atque a vite recisum non germinare uvas , atque irritum non manentem in Christo æternam vitam non promereri , certissimum quidem est , dicente Domino , *Sine me nihil potestis facere* : sed uvas non produci a palmite , licet nequeat ferre fructum a semetipso , nisi manserit in vite ; a iusto nimirum non ferri fructum bonorum operum , repugnat dominicæ sententiæ , *Hic fert fructum multum* . Hac eadem vitis & palmitis similitudine usi sunt Tridentini Concilii Patres apud Pallavic. lib.viii. cap. 4. addito experimento , quo si uvæ nigræ palmes inferatur viti uvæ candidæ , uvam inde progeneratam nigram esse conspiciamus : ideoque trahit uva certam qualitatem etiam a palmite . Attulerunt ibidem Jurisconsulti legem , quæ incipit , *Servi electione* , tit. de Legat. & Fideicommiss. & alteram , cujus initium est , *In re communi* , tit. de Servit. Urb. præd. pronuntiantes , *Id quod non est tantummodo meum , sed mihi cum alio commune , meum absolute dici potest* . Allata ibidem fuerunt & verba Cælestini Papæ in Epist. ad Episcopos Galliæ , Augustini in Psalm. 145. Basilii in Summa Moralium cap.4. diserte asserentium bona opera a nobis fieri , licet non sine gratiæ supernaturalis inspiratione . Ne repetamus omnia , arbitramur satis esse , si cum magno Augustino de Grat. & lib. arbitrio cap.16. dixerimus : *Certum est nos mandata servare , si volumus : certum est nos velle cum volumus : certum est nos facere cum facimus* . Itaque præparari voluntatem nostram a Domino , ipsumque per gratiam prævenientem facere ut faciamus , bonorum quoque operum causam principem Deum esse , absque ulla repugnantia concedimus : eadem autem opera nostra non esse , utilia non esse , meritoria non esse , jure meritoque negamus .

Ne glorientur hæretici tam audacter Pauli Apostoli , & Hippo-
nensis Episcopi patrocinio ; observandum est vitam æternam recte dici mercedem simul & gratiam . *Gratia* est , si ad divinam prædestinationem referatur , qua Deus statuit electis conferre gratiam , sine qua recte agere & perseverare non possent ; *merces* , si referatur ad iustitiam , qua recte agentes & perseverantes coronat . *Gratia* , si attendatur quod opera bona præcedit ; *merces* , si quod illa consequitur , inspicatur . Apostolus ad Rom. vi. postquam demonstravit quomodo fuimus servi peccati , cujus stipendium est mors , inquit : *Gratia autem Dei visa æterna* ; sed ad Timoth. iv. postquam ait se cursum suum consummasse , addidit , *Reposita est mihi corona iustitiæ* . Itaque Gloria , si spectetur quod fuimus ante electionem secundum propositum , *gratia* est ; si attendatur consummatio bonorum operum , *corona iustitiæ* . Nam in electione ac præparatione gratiæ nihil quod nostrum sit possumus invenire ; at servata lege , inveniemus aliquid nostrum , nimirum obedientiam . Atque hæc est Doctrina Augustini in locis , quæ obsecant hæretici , probantis contra Pelagianos gratiæ prævenientis necessitatem .

tem. *Ipsa vita aeterna* (inquit citata Epistola ad Sixtum) *meritis præcedentibus redditur*; tamen quia eadem merita, quibus redditur, non a nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur; nec ideo, quia meritis non datur, sed quia data sunt & ipsa merita, quibus datur. Plura ibidem S. Doctor, quæ repetit de Gratia & libero arbitrio capite ix. & de Corrupt. & Gratia cap. xiii. demonstrans vitam æternam esse mercedem, quia redditur bonis operibus; licet sit gratia, in quantum Deus bona opera in bonis operatur. Neque asserere possumus solam gratiam operari, non liberum arbitrium, propterea quod scribat Apostolus, *Non ego, sed gratia Dei mecum*. Quomodo enim hanc hæreticam interpretationem patiuntur proxima verba, *Amplius, quam omnes illi, laboravi*? Quomodo ait Paulus, *Gratia Dei mecum*, nisi & ipse sit operatus? Hoc unum ergo demonstrat, nihil se fecisse absque divinæ gratiæ auxilio; quo sensu Matth. x. 20. legitur: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*; non quod Apostoli minime loquerentur, sed quia loquebantur, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Act. 11. 4.

I V.

Quartam operis meritorii conditionem parum a prima dissimilem hæretici hanc esse ajunt, ut opus non tantum sit dignum atque perfectum, sed etiam habeat cum mercede proportionem æqualitatis: quod probare nituntur ex idea justitiæ, atque ex Apostolica sententia ad Rom. vii. 18. *Non sunt condignæ passionēs hujus sæculi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Verum hæc ex supradictis refelluntur; sive dixeris mercedem bonorum operum non spectare ad justitiæ commutativam, sed ad distributivam; sive distinctionem feceris inter id quod spectat ad officium operis, & quod attinet ad principium, & dignitatem ortam ex gratia habituali, quæ est propter inhabitantem Spiritum sanctum participatio divinitatis, constituitque hominem justum filium Dei & hæredem, ei tribuens æternæ vitæ arrham, & pignus. Atque hoc postremum assertum nos probamus, non denegantes inter Deum & hominem etiam justitiæ commutativam, dummodo non sit sermo de illa justitia, quæ mutue utilitati, qualis inter homines intercedit, conjuncta est, & de qua accipiendum esse Divum Thomam contendunt haud vulgares Theologi. Eadem responsione sententiam Apostolicam explicamus. Non sunt utique passionēs hujus sæculi spectatæ in seipsis condignæ, ut æquiparentur futuræ gloriæ; illæ quippe leves sunt & finem habent, & merces est bonorum omnium aggregatio nunquam fini, aut vicissitudini subjecta. Digna tamen est hujus sempiternæ mercedis retributio, si attendamus illum, qui patitur, esse filium Dei, & hæredem, eique repromissam esse conglorificationem cum Christo, dummodo cum Christo compatiatur. Quare ait Apostolus

stolus eodem loco: *Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Vide sis 2. Epistolam ad Corinth. 1v. 17. Verbo dicam: non est æquiparatio inter opus atque mercedem, spectata operis substantia; concedo, inspecta sanctificantis gratiæ, unde meritum proficiscitur, dignitate; id nego.

Addunt nonnulli hæreticorum conditionem quintam, ut ille cuius gratia opus præstatur, recipiat emolumentum aliquod vel honorem. Si afferant nullum operibus nostris Deo accedere commodum, atque intrinsicum emolumentum, verum dicunt; nam Job. cap. xxxv. 7. inquit: *Porro si juxte egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* At conditione hæc posita quomodo invenient meritum in operibus Christi? aut quomodo invenient debitum in operibus malis, dicente Jobo ibidem: *Si peccaveris, quid ei nocebis? & si multiplicata fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?* Quod si affirmant bonis operibus homines non præstare Deo honorem, gloriam & laudem, mentiuntur plane; atque refutantur verbis Christi Matth. v. 16. *Luceat lux vestra coram hominibus; ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est;* & Joan. xv. 8. *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis;* necnon Apostoli 1. ad Corinth. vi. 20. *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.*

CONDITIONES OPERIS MERITORII

JUXTA DOCTRINAM CATHOLICAM.

Expunctis conditionibus, quas ad meritum requirunt Hæretici, de his agendum modo est, quas constanter admittunt Catholici, & septem connumerantur. Sunt autem, ut Opus meritorium sit bonum, sit liberum, sit supernaturale, sit elicitum in statu viæ, sit ex caritate profectum, sit cum divina promissione conjunctum, sit hominis justis, atque gratia habituali exornati; etsi, ut dicam infra, non omnes hæ conditiones requirantur ad meritum *de congruo*. Ajant Calviniani nos in assignandis hisce conditionibus certare more Andabatarum, neque inter nos convenire, quoniam Robertus Holkot negat requiri libertatem, Michael Bajus necessarium non putat statum gratiæ, nec promissionem divinam; hanc propugnare Scotum, Marfilium, & Vegam, negare Cajetanum, & plerisque Thomæ Aquinatis Sectatores: denique non opus esse, ut a caritate proficiscatur, quæ fuit opinio Guilelmi Antifiodorensis, & quorundam Recentiorum. Sed frustra obgannunt Sectarii. Etenim, quod ad rem attinet, fatentur omnes Orthodoxi meritum bonorum operum: conditiones etiam præcipuas ex recensitis admittunt singuli, quod sit liberum, quod supernaturale,

To. III.

T t t

quod

quod ex gratia sanctificante: atque his conditionibus positis aliæ, me iudice, sequuntur suapte natura; quoniam opus bonum liberum in ultimum finem est referendum, ideoque fieri debet ex caritate. De statu viæ nulla oriri potest dubitatio, quum in termino sit bravium & corona, non cursus & labor. Roberti Holkot nulla a nobis habetur ratio, & nulla pariter Baji. Divinam promissionem in sacris literis haberi, neque Scotus, nec Thomistæ negant, certantque de formali meritorum ratione, ut dicam infra. Sed missis iis, quæ parum necessaria videntur, de ipsis conditionibus agendum est singillatim.

Prima igitur conditio est, ut opus meritorium sit *bonum*. Neminem fore puto, qui conditionem istam explodat. Ait enim Dominus ad Cain Gen. iv. 7. *Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit?* Et Apostolus ad Rom. 11. 9. *Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum:* & infra cap. vi. 23. *Stipendia enim peccati mors.* A citandis aliis textibus superfedeo; quid enim frequentius legimus, quam impios thesaurizare sibi iram, habere odio animam suam, arcendos esse a regno Dei, atque sempiternis gehennæ suppliciis damnandos? Ratio etiam hoc demonstrat, quoniam accepta sunt Deo duntaxat opera sua, quæ illum laudant, & æternæ legi conveniunt: at mala opera Deus nec prædefinit, nec præcipit, nec approbat, eaque tantum permittit ad ostensionem iustitiæ, profectionisque bonorum. Qui ergo rejicit priorem hanc meriti conditionem, is neque Christianam fidem habet, neque rectam conscientiam, neque communem rationem. Sciscitanti autem quodnam sit opus bonum, lib. xx1. satisfacere curabimus. Nunc sat est, si reponamus illud bonum opus censerî, quod ab æquitatis regula non desceat, quo fruimur Deo & utimur creaturis, cujus non solum officium commendatur, sed etiam finis recte dirigitur. Qui enim iusticiam faciunt ut videantur ab hominibus, *mercedem non habent apud Patrem, qui in cælis est*; & qui gloriam suam querunt, & laudem captant, *receperunt mercedem suam.* Matth. vi. 1. 5.

I I.

Præterea necesse est, ut opus meritorium sit *liberum*, non sola libertate voluntatis immunis a coactione, sed etiam voluntate arbitrii non obstricti necessitate: ea nempe libertate, qua homo suorum actuum habet potestatem atque dominium, & de qua pluribus in locis, sed præsertim libro xv 1. cap. 2. ac 3. instituimus disputationem. Hanc libertatem requiri ad meritum constat ex verbis Eccles. xxx1. 10. *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino:* constat ex Augustino, qui de Grat. & lib. arb. cap. 2. postquam demonstravit exigî in divinis monitis ad aliquid faciendum, vel non faciendum opus voluntatis, concludit; *Quando enim volens facit, tunc dicendum est opus bonum, tunc speranda*

randa est boni operis merces ab eo, de quo dictum est. Qui reddet unicuique secundum opera sua: constat ex damnatione tertiæ propositionis Jansenii, & articulorum Michaelis Baji, & ex canone 4. Sess. vi. Concilii Tridentini, quæ non semel sunt repetita: constat ex ratione, quoniam nequit ad meritum imputari quicquid non est sub potestate hominis operantis: constat denique ex Gentilium Philosophorum consensu, inter quos aiebat Euryphamus Pythagoricus hominem promereri vituperationes ac laudes, honores & ignominias, in quantum *pro jure suo potest aut virtuti studere, aut vitium sectari*. Certissimum est itaque, quod recte hæc secunda meriti conditio sit constituta, cum quisque mereatur aut demereatur, quoniam libertas, ut inquit in primo contra Symmachum libro Prudentius,

*Concessa est homini, formam cui flectere vita,
Atque voluntatis licitum est; seu tramite dextro
Scandere, seu laevo malis decurrere campo.*

At hæc omnia juxta doctrinam libro xv. propugnatam dicta sunt.

III.

Tertia operis meritorii conditio est, ut sit *supernaturale*, id est factum prævenientis gratiæ auxilio. Probant hujus conditionis necessitatem præmissæ adversus Pelagianos & Semipelagianos disputationes, atque libri proxime præcedentis priora capitula. Recte Arauxicana, 2. Synodus canone 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligere posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti, hæretico fallitur spiritu*. Et Tridentina Sess. vi. canone 2. *Si quis dixerit ad hoc solum, divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed egre tamen, & difficulter possit; anathema sit*. Plura sunt argumenta Augustini; sed modo sufficiat repetere illud, quod urget contra Julianum lib. iv. cap. 3., gratis esse mortuum Christum, si possumus absque ipsius gratia ad regnum pervenire. Neque prætereundum est quod tradit D. Thomas 1. 2. q. 104. art. 3., opus meritorium, in quantum ex libero arbitrio procedit, maximam habere cum vitæ æternæ inæqualitatem; ideoque requiratur, ut valorem suum accipiat a virtute Spiritus sancti moventis. Postremum argumentum est, quod homo gratia destitutus, ut inquit Prosper adversus Collat. cap. xxi. 1., *Bonis suis male utitur*;

*Et licet eximias studeat pollere per artes,
Ingeniumque bonum generosis moribus ornet;
Cæca tamen finem ad mortis per devia currit,
Nec vitæ æternæ veros acquirere fructus
De falsa virtute potest*:

inquit de humana voluntate idem Prosper in Carm. de Ingratis.

IV.

Quarta conditio est *status viæ*. De hac Ecclesiastes cap. x1.3. ait: *Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit ibi erit.* Et Christus Dominus apud Joannem ix. 4. *Venit nox quando nemo potest operari.* In hunc locum apposite Joannis Commentator illustris Augustinus Tract. xliv. *Aliud est tempus operationis, aliud receptionis: reddet enim Dominus unicuique secundum opera sua. Cum vivis fac, si facturus es: erit enim tunc nox valida, quæ involvat impios. Sed & modo omnis infidelis quando moritur, illa nocte suscipitur, & non est ut illic aliquid operetur.* Lege & Augustinianam Ad Hesychium Epistolam, & ex Græcis Olympiodorum super Ecclesiasten. Hujus conditionis causam esse præordinationem divinam, est communis sententia Theologorum. Ac illius præordinationis possumus hanc asserere rationem, quod cum Deus temporalem hominum vitam militiæ & laboribus destinaret, statuit in altera vita coronam atque mercedem. Quamobrem dissoluta hujus habitationis domo, quibus nihil restat diluendum, ad perpetuam & non manufactam transeundum est; ac vicissim qui induuntur purpura & bysso, epulantur splendide, atque voluptuosa fruuntur vita, impingunt in illius calamitatem, de quo Lucæ xvi. 22. *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno.* Defectu hujus conditionis neque Sancti majorem gloriam, neque damnati gravius supplicium promerentur. Sancti quidem pro nobis intercedunt; sed illorum oratio obtinet nobis beneficia potius per modum impetrationis, quam meriti: quamquam sunt aliqui negantes hanc Sanctorum impetrationem recte non dici meritum, ob illorum dignitatem intimamque cum Deo unionem. Verum hæc dignitas ac præstantia ex meritis, quæ consummarint in via, non ex iis, quæ in patria superaddiderint, ortum habet. Etiam Christus sempiternum habens Sacerdotium, semel seipsum offerendo, vi hujus sacrificii, operisque jam peracti salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, *semper vivens* (inquit Apostolus ad Hebræos vi. 25.) *ad interpellandum pro nobis.* Omnium ergo meritum cumulus virtute comparatur, ut inquit Juvenecus Presbyter,

Dum rapida tecum graditur per compita vite.

V.

Præterea nos ad meritum *de condigno* necessarium putamus, quod proficiatur *ex caritate*. Et caritatem quidem *habitualement*, cum sit vel a gratia sanctificante indistincta, vel saltem ab illa indivulsa, puto a Theologis univèrsis requiri. Illa etiam caritas, quæ est inspiratio bonæ voluntatis præveniens omne opus salutare, cum sit ipsamet actualis gratia, debet opera meritoria, nullo Theologo dissentiente, præcedere. Ego necessariam puto illam quoque caritatem, quæ virtus specialis est, nimirum dilectionem, saltem *virtualiter* existentem.

Cer-

Certe Apostolus necessitatem caritatis insinuat locis productis cap. v. prop. I. Eandem commendat, eique æternam vitam repromissam affirmat Christus apud Joannem xiv. 21. dicens : *Qui diligit me diligetur a Patre meo ; & ego diligam eum , & manifestabo ei meipsum* . Et Jacobus cap. 1. 12. de viro , qui in tentatione probatur , ait : *Accipiet coronam vitæ , quam repromisit Deus diligentibus se* . Hanc esse mentem Divi Patris Augustini demonstrabo libro xx1. cap. 4. Illud tantum nunc dico esse apertissimam ejus sententiam , *Amorem , quo pervenitur ad Deum non esse nisi a Deo , & sine hoc amore Creatoris nullum bene uti creaturis* lib. 1v. contra Jul. cap. 3. *Per legem adduci hominem ad fidem , per fidem impetrare spiritum largiorem , per spiritum diffundi caritatem , per caritatem impleri legem* ; Epist. 144. ad Anastasium : *Bonum non esse fructum , qui de caritatis radice non surgit* ; de Spirit. & lit. cap. 14. Vide quæ supra diximus de H. Pelag. cap. 7. S. Thomæ sententia liquet ex 1. 2. q. 114. art. 4. ubi ait : *Meritum vitæ æternæ primo pertinet ad caritatem : ad alias autem virtutes secundario , secundum quod earum actus a caritate imperantur* . Ratione demum hæc veritas comprobatur . Primo quoniam gloria magis dilectioni , quam operibus rependitur ; alioqui non foret Beata Virgo sublimior Apostolis , qui pro nomine Christi contumelias ac mortem perpessi Evangelium ubique predicaverunt . Deinde quia caritas , cum sit plenitudo legis , non solum præcepta omnia comprehendit , atque ad illa servanda voluntatem inflamat ; verum etiam finem dirigit , unde in morali- bus pullulat decus , pretiumque virtutis . Postremo quia merces omnium amplissima & præstantissima actibus virtutis omnium maximæ debet rependi . Atque ex his colligitur actus ceterarum virtutum , quidquid sentiant e Schola aliqui , non promereri *de condigno* vitam æternam , nisi a caritate sint *eliciti* , vel *imperati* .

VI.

Sextam conditionem statuimus divinam promissionem . Illam necessariam putant Scotus , Bellarminus , Suarez , alii ; cum aliquo tamen discrimine , quod vellet Scotus hanc esse meriti rationem *formalem* , alii autem solummodo *conditionem* . Illam minime necessariam putat cum paucis aliis Vasquesius . Thomistæ complures distinguunt inter ordinationem Dei , & extrinsecam promissionem , illam quidem , non istam prærequirantes ad meritum . Quoniam non vacat momenta expendere singulorum ; dico divinam promissionem ad meritum *de condigno* recte exigi . Videtur primo id conforme Tridentino decreto sess. vi. cap. 16. *Bene operantibus usque in finem & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna , & tanquam gratia filiis Dei misericorditer promissa , & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda* . Videtur etiam huc spectare articulus Baji ab Apostolica Sede proscriptus : *Sicut opus malum est sua*
natu-

natura mortis æternæ meritorium : sic bonum opus ex sua natura est vitæ æternæ meritorium. In multis locis deberi æternam mercedem ex divina promissione, scribit Magnus Augustinus. Enarrat. in Psalm. 109. ait: *Fidelis Dominus, qui se nobis debitorem fecit, non aliquid a nobis accipiendo, sed omnia promittendo*. Et serm. 16. de verbis Apostoli, nunc 158. *Debitor factus est Deus non a nobis aliquid accipiendo, sed aliquid quod ei placuit promittendo*. Idem scribit Fulgentius in prologo lib. ad Monimum: *Seipsum sua largitate dignatus est facere debitorem*. Idem Cyprianus in Epistola de Opere & cleemosyna; idem scribens ad Viſtriciū Paulinus. Atque istorum auctoritati accedit ratio. 1. Quia sumus naturā Dei servi, a quibus potest ille omnia opera servato æquitatis jure sine remuneratione aliqua exigere. 2. Quia nullo alio pacto potest Deus constitui hominum debitor, nisi quatenus rationi & veritati maxime convenit, ut sit fidelis, ac stet promissis. 3. Quia bona opera dignitatem quidem, & proportionem habent cum æterna mercede ob gratiam sanctificantem; sed nulli operanti, tamen si portaverit pondus disci & æstus, debetur ex justitia merces, nisi fuerit conductus, nisi pactum cum Domino intercesserit, nisi conventionem facta persolvendi denarium diurnum. Legite Evangelicam parabolam Matth. cap. xx. 4. Quia ideo peccator absque ullo pacto per opera iniquitatis fit debitor justitiæ, quoniam ad contrahendum debitum sufficit, si creatura Domini sui legibus teneatur; sed per opera bona, nisi adsit liberalis promissio, nequit Deus fieri debitor creaturarum, quoniam universorum Dominus nullius obligationis capax est, nisi ex liberali conventionem, ac promisso.

Lubenter his positis omnium Scholasticorum, quamvis invicem pugnare videantur, subscribo sententiis. Ac probo doctrinam Scoti, in quantum promissio *formaliter* necessaria est, ut merces ex justitia sit persolvenda. Verum quoque docent Thomistæ, quatenus hæc promissio extrinseca est, nec tribuit operibus illam pretii, ac valoris dignitatem, quam habent ab inhærente justitia. Assentior Bellarmino ac Suarezio, quatenus conventio aut promissio inducunt inter Dominum ac famulum obligationem. Neque dicas promissum istam etiam ab hæreticis agnosci; hi enim eo modo asserunt reddi æternam vitam ex promissione divina, *quo levanti festucam deberetur regnum, si illi promitteretur*. Hac similitudine utitur Vossius disp. 1v. Thesi x. num 6. abusus verbis quorundam veterum Scholasticorum, negantium bonorum operum & vitæ æternæ condignitatem, sed spectata ut dictum supra, ipsorum operum *substantia*, non operantis in Dei filium adoptione, atque inhabitatione Spiritus sancti. At nos ita divinam promissionem statuimus, ut etiam fateamur bonorum operum dignitatem, atque de præmio vitæ æternæ asseramus cum Bernardo extremo libro de Grat. & libero arbitrio, *Promissum quidem ex misericordia, sed jam ex justitia persolvendum*.

VII.

Tandem ad meritum de condigno requiritur *habitualis gratia*. Ita Tridentina Synodus sess. 6. cap. 16, idque probat ex quo nullum meritum haberi possit, nisi Christus *tantum caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipsos justificatos virtutem insuat*. Proferri potest hujus veritatis multiplex ratio: ac prima quoniam hæreditas non ad servos pertinet, sed ad filios; & constituimur filii Dei adoptivi per gratiam. Sequitur alia ratio, propterea quod iniquitas dividat inter Deum, & hominem, atque impiorum munera reprobet Altissimus. Accedit tertia, eo quod gratanter nihil recipitur, nisi exhibitum sit ab amico. Additur ratio quarta; nam nulla est inter gloriam, & opera nostra æqualitatis proportio, nisi ob inhærentem justitiam. Postrema ratio sit, quod nec nummi valorem habent, nisi impressa Principis imagine, aut insculpto aliquo charactere, ac præsertim si fuerint ex viliori materia conflati. Quæ omnia cum ex hæcenus dictis perspicua sint; consequitur septem has conditiones ad meritum de condigno fuisse a nobis rectissime constitutas.

Ad meritum autem de congruo sufficit, si opus bonum sit, liberum, atque ex gratia actuali, & aliquo Dei amore procedens. Gratia autem *habitualis* non est ad hoc meritum necessaria, quia non ex operis dignitate, sed ex sola decentia divina beneficia hoc meritum consequuntur. Quare impii, dum fide, spe & caritate ad justificationem disponuntur, hanc promerentur tantum de congruo. Neque meritis istiusmodi redditur divina gratia semper, atque infallibiliter, sed pro Dei beneplacito, atque si ex parte recipientis nullum ponatur impedimentum. Stat autem meritum de congruo etiam cum gratia sanctificante, dum justus aut aliis gratiam promeretur, aut sibi donum finalis perseverantiæ, quæ non ex justitia conferuntur, sed ex liberalitate divina. Promissionem denique meritum de congruo neque requirit necessario, neque excludit: ad tale enim meritum sufficit si opus habeat aliquam rectitudinem, cujus intuitu Deus beneficium aliquod impertiat.

C A P U T VII.

De merito bonorum operum, quæ justificationem præcedunt, & subsequuntur.

EXPOSITA Hæreticorum, & Catholicorum doctrina circa meritum bonorum operum, atque explicatis conditionibus singulis, erroribusque Protestantium refutatis, haud operosum est omnem controversiam dirimere. Quum vero operibus absque gratia patris, etiam si

etiam si honesta censeantur, & bona sint ex *objecto* atque officio, nulum inesse meritum doceat Catholica Fides, & præmissa Pelagianorum dogmatum confutatio; coarctatur quæstio ad opera, quæ sunt præveniente Spiritus sancti adjutorio; & quorum aliqua præcedunt justificationem, ut salutaris timor, oratio, actus Theologaliū virtutum, contritio, & peccatorum confessio; aliqua subsequuntur, ut justorum pœnitentia, eleemosyna, divinorumque omnium præceptorum observatio.

PROPOSITIO I. Opera, quæ præcedunt justificationem, habent meritum *de congruo*, non *de condigno*.

Hujus thesæos, cui omnes, etsi aliqui excipiunt Sotum, subscribunt, veritas primo demonstratur; quoniam opera, quæ justificationem præcedunt, ex definitione Tridentini sess. vi. cap. 6. atque ex Scripturis allatis superiori cap. iv, ad ipsam justificationem disponunt, & Deus convertitur ad impium se, dum gratia excitatur, convertentem ad Deum. Atqui istiusmodi dispositionibus inest ratio meriti *de congruo*; quia, ut ostendimus lib. xiv. auctoritate & ratione, non est reputanda nullius meriti petentis fides, quærentis pietas, & pulsantis instantia, præcipue si quærendo, petendo, & pulsando invenire, accipere, & intrare dicatur. Agitur opera, quæ sunt ante justificationem, cum auxilio prævenientis gratiæ, promerentur justificationem ipsam *de congruo*. Atque hoc argumentum corroboratur sequenti. Si præveniens gratia conatus bonæ voluntatis exigeret aut expectaret, ut Pelagiani primum, deinde Semipelagiani affirmarunt, gratia daretur secundum merita nostra; nam iccirco hoc Pelagianum assertum damnatum est, quia tollitur gratia, si a libero præveniat arbitrio. Itaque si Deus ut hominem justificet, exigit atque expectat motus liberi arbitrii per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam se disponentis; nequeunt istiusmodi motus omnino expoliari ratione meriti. Accedit expressa S. P. Augustini auctoritas. Ait enim Epistola non semel laudata ad Sixtum: *Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; neque enim nullum est meritum fidei, qua ille dicebat: Deus propitius esto mihi peccatori, & descendit justificatus merito fidelis humilitatis, quoniam qui se humiliat exaltatur.* Et de Prædest. Sanctorum cap. 2. *Quis autem dicat eum, qui jam cepit credere, ab illo in quem credidit nihil mereri?*

Quod vero eadem opera, quæ justificationem præcedunt, habere nequeant meritum *de condigno*, constat ex capite præcedenti. Deest quippe illis princeps conditio, scilicet status gratiæ, & filii adoptivi dignitas, ac divinæ naturæ participatio. Quare citata Epistola ait S. Pater: *Possunt quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, quæ nullis præcedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti possunt peccatores? Hanc tantum assertionis nostræ partem confirmant*

mant argumenta , quæ pro sententia Soto attributa possunt afferri . Ubi-
cunque enim Patres , Theologi , ac præsertim laudatus Augustinus , &
D. Thomas docent hominem implum nihil mereri , ita accipiendi sunt ,
ut nihil mereri dicatur tali merito , quod innitatur justitiæ ; habeat quo-
cum remuneratione æquiparandam dignitatem . Etenim hoc meritum ,
quod verum propriumque meritum est , comitatur duntaxat bona opera
hominis justificati . Aut certe ita accipiendi sunt , ut gratia non dicatur
conferri operibus naturalibus , *nec ullis præcedentibus meritis , quoniam*
inde incipiunt bona quacunque sunt merita ; inquit eodem loco Augusti-
nus . Vide quæ scripsimus supra cap. v. ad Hæreticorum objectiones .

PROPOSITIO II. Hominis justificati bona opera vere promerentur
vitam æternam , non tantum *de congruo* , sed etiam *de condigno* .

Quod bona opera justi æternam vitam promerentur probatur I.
ex divinis Scripturis . Sap. v. 16. legitur : *Justi autem in perpetuum*
vivent , & apud Dominum est merces eorum . Matth. v. 12. *Gaudete &*
exultate , quoniam merces vestra copiosa est in cælis ; & xxv. 34. *Venite*
benedicti Patris mei , possidete paratum vobis regnum a constitutione
mundi . Esurivi enim , &c. Lucæ vi. 23. *Ecce enim merces vestra*
multa est in cælo . Ad Rom. 11. 64. *Reddet unicuique secundum opera*
ejus . II. ad Timoth. 1. 12. *Potens est depositum meum servare in illum*
diem justus Judex . Apocalyp. ultimo 12. *Ecce venio cito , & merces*
mea mecum est , reddere unicuique secundum opera sua . Apparet ex
his æternam vitam esse bonorum operum mercedem . Merces autem
meritis rependitur ; ideoque bona opera a merito non sunt disjuncta .

Eadem est perpetua & constans Sanctorum Patrum Traditio . Etenim
ut aliquorum sententias proferam , Martyr Ignatius in Ep. ad Roma-
nos , *Sinite* (inquit) *ut bestiarum esca sim , per quam possim Deum pro-*
mereri . Basilii in Psalm. 33. *Omnis actio justi digna est , quam Deus*
respiciat . Et de Sp. S. cap. 24. *Homo ex operibus justitiæ salvatur* .
Greg. Nazian. Orat. 31. & 40. nos ad bona opera hortatur , *ut non so-*
lum habeamus gratia donum , sed etiam præmiu n consequamur . Chry-
sostomus Hom. 2. in Epist. 2. ad Timoth. *Vitæ ratione , & bonorum*
operum Deum habemus debitorem . Cyrillus in Thef. 26. docet præ-
mium gloriæ certantium laboribus respondere . Idem docent Latini Pa-
tres . Cypriani , Ambrosii , & Augustini testimonia produximus ca-
pite præcedenti . Prosper ad 6. ob. Gallorum inquit : *Justificatus bo-*
no , idest , ex impio pius factus nullo præcedente bono merito accipit
donum , quo medio acquirit & meritum . Bern. denique serm. 81. in
Cant. *Omne quod feceris bonum , malumve , quod quidem non facere*
liberum sit , merito ad meritum deputatur . Cum ergo tam Scriptura ,
quam Patres bonorum operum merita contestentur ; jure optimo Tri-
dentina Synodus in Spiritu sancto congregata propositionem nostram
sess. vi. can. 32. dicto hæretici anathemate definiivit .

To.III.

V u u

Quam

Quamquam autem laudata Synodus expresse meritum *de condigno* non commemoret, in gratiam, uti arbitramur, quorumdam antiquiorum Scholasticorum, qui affirmarunt nullum dari in creatura condignum meritum, propterea quod nequeat Deus ejusdem creaturæ confitui debitor; nihilo tamen minus nos etiam meritum ipsum *de condigno* majori probabilitate defendimus. Cum vero bona iustorum opera mereri vitam æternam sit dogma Catholicum, atque præmissis argumentis valide propugnatum; addam aliqua, quæ demonstrant in bonis operibus hominis iustificati non meritum qualecunque, sed habens cum repromissa mercede condignitatem. Ac primum sit, quod citato Canone Tridentini statutum est iustorum opera *verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam*, &c. quæ sane verba *verum meritum* commonstrant, non solum congruitatem, atque decentiam. Deinde Hæretici meritum *de congruo* nequaquam negant. Etenim Bucerus in disput. Ratisponæ an. 1546. inquit: *Si sancti Patres aut alii intelligant per mereri facere ex fide gratiæ bona opera, quibus Deus mercedem promittit, hoc sensu usurpare illud verbum minime damuabimus*. Vossius etiam, ut supra diximus, testatur aliquod meritum agnosci etiam a Confessione Wittembergenfi, & Augustana, & Ecclesias Reformatas tantum negare, quod bona opera vere propriæque, non ex promissione solum, sed etiam iustitiæ debito propter æqualitatem operis & mercedis censenda sint vitæ æternæ meritoria. Atque id, ni fallor, sequitur directe ex hæretico de justificatione dogmate superius impugnato: nam ideo negant Sectarîi æqualitatem operis & mercedis, quoniam non admittunt iustitiam inhærentem, quæ tribuat bonis operibus dignitatem. Nisi ergo meritum *de condigno* necessum sit propugnare, cur hac in parte cum Novatoribus tam acerbæ contentio? Præterea Theologi Tridentini, Auctore Palavicino lib. viii. cap. iv, *Operibus post acceptam iustitiam peractis, adeoque divina gratia informatis, redditisque ob merita Christi potentioribus, cujus vivum membrum effectus est is, qui ea peragit, omnes concedebant rationem meriti condigni, ad conservandam, augendamque eandem gratiam, æternamque felicitatem consequendam*. Idem docuerunt Theologi posteriores: quorum profecto doctrina, cum scripserint post exortam hæresim Lutheranam & Calvinianam, placitis Durandi, aliorumque paucorum est præferenda. Insuper nec veterum quorundam placitum re ipsa discrepat a communi recentiorum Theologorum sententia. Si qui enim iustorum opera mereri *de condigno* negarunt, & vitam æternam gratiam tantum, non iustam retributionem esse dixerunt, loquuti sunt verbis a Scriptura non penitus alienis, & præcisæ ordinatione ac promissione divina. His quippe argumentationibus ducebantur; quod non repugnet Deum conservare iustos in hac mortali vita, & nunquam illos ad celestem hæreditatem adsumere; quod possit illos absoluta potentia reducere in nihilum; quod plenissima

fima libertate creaturas producat, & pro suo beneplacito prædestinatorum numero accenseat; quod supremus Dominus nihil debeat servulis, nihilque ab his capere possit emolumentis; quod denique æterna vitæ dicatur ab Apostolo *gratia*, neque sine beneficio Creatoris possit obtineri. Urget hæc argumenta peracutus Theologus Ariminensis In 1. sent. dist. xv 11. q. 1. art. 2. At hæc non valere ordinatione divina, ac promissione supposita, liquet ex dictis; neque id negat Gregorius nosster ibidem in solutione primæ argumentationis Aureoli. Ex quibus infertur Scholasticos verbotenus, non re invicem dissentire, eorumque discrepantiam frustra nobis ab heterodoxis opponi; recte demum Tridentinos Theologos monuisse, ut principio hujus libri dictum est, in his quæstionibus veritatem majori in luce a Scriptoribus collocatam, qui serpentes hæreses subsecuti ex instituto illas exagitarunt.

His permoveor ut non solum bonis justorum operibus verum meritum cum universis Catholicis tribuam, sed etiam meritum condignum; etsi ad evitandam inanem gloriam nonnulli cum Thoma Valdensi & Paulo Burgenfi putent ab hujusmodi vocabulo esse abstinendum. Confirmant assertum nostrum quæ hæcenus dicta sunt. Sacræ enim literæ æternam vitam appellant coronam justitiæ, depositum, bravium, mercedem, & denarium diurnum: quibus sane verbis significatur retributio; qua, servata æquitate, non debet operarius defraudari. Appellatur præterea justus filius Dei, regni hæres, palmes adhærens viti, & obsignatus spiritu promissionis, qui est arrha & pignus hæreditatis. Atque his justorum dignitas, & jus ad gloriam, qua nequeant, si permaneant in gratia, expoliari, satis aperte declaratur. Patres etiam tradunt Deum se justis debitorem fecisse, licet non accipiendo aliquid, sed quod ipsi placuit promittendo: unde sequitur Dominum, qui est largitor gratiarum, esse debitorem coronæ; ut Enarrat. in Psalm. lxxx 11. ait Augustinus. Denique in bonis operibus hominis justificati reperiuntur omnes conditiones, quas requirit ad meritum *de condigno* paullo supra fuit demonstratum. His itaque nunc in Epitomen redactis, sed jam stilo fusiore explanatis, positum theorema valide propugnatur.

AD OBJECTA HÆRETICORUM RESPONSIO.

Sequitur ut respondeamus hæreticis brevi, nec prolixo sermone, cum fuerint præcedenti capite soluta omnia fere illorum sophismata. Opponent nobis priori loco sacras literas, in quibus vita æterna appellatur *Gratia & misericordia*, ut Psalm. c 11. *Coronat te in misericordia, & miserationibus.* Is. lv. 1. *Venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum, & lac.* Ad Rom. vi. 23. *Stipendium enim peccati, mors: Gratia autem Dei vita æterna.* Et ad Ephes. 11.

V u 2

8. Gra

8. *Gratia enim salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ut ne quis gloriatur.*

Hæc soluta sunt in refutatione 11. Conditionis ab Hæreticis pro opere meritorio statuta: ubi ostendimus quomodo æterna vita sit misericordia simul, & merces; misericordia ob gratiam prævenientem: merces propter liberam hominis obedientiam. Ita Augustinus in lib. de Grat. & lib. arb. cap. 9. exponit verba Psalmistæ. *Nunquid non corona (inquit) bonis operibus redditur? Sed quia ipsa bona opera ille in bonis operatur, de quo dictum est, Deus est enim qui operatur in vobis & velle, & operari pro bona voluntate, ideo dixit Psalmus: Coronat te in miseratione & misericordia; quia ejus miseratione bona opera operamur, quibus corona reddetur.* Esaiæ textus literaliter de terra promissionis, mystice de fide in Christum, & vocatione ad Ecclesiam est accipiendus: & utrumque beneficium est. Si velis illum de gloria exponere; nota verborum proprietatem. *Emite*, inquit Propheta; pretium itaque est exhibendum. *Addit sue argento*, quoniam regnum cælorum comparatur, non bonis fortunæ, sed libertatis. *Ait sine commutatione*, quoniam Deus nihil a nobis accipit emolumentum. Quod habetur ad Romanos 6. *Gratia autem Dei vita æterna*, eandem postulat interpretationem. Ut enim S. Pater scribit eodem loco, & in Epist. ad Sixtum, *Cum posset (Apostolus) dicere, & recte dicere, Stipendium autem iustitiæ vita æterna; maluit dicere, Gratia autem Dei vita æterna.* Cur autem? *Quia ejus miseratione bonis operamur, quibus corona reddetur*, inquit Augustinus priori loco: *Deinde ne iustitia de humano se extolleret bono merito*; addit S. Pater Epistola nuper laudata. Verbis depromptis ex cap. 2. ad Ephesios eadem est adhibenda responsio. Nisi enim gratia foret ad actus singulos necessaria; *possent homines dicere: Ideo accepimus gratiam, quia credimus, tanquam sibi fidem tribuentes, gratiam Deo: propter hoc Apostolus cum dixisset, Per fidem, & hoc, inquit, non ex vobis, sed Dei donum est. Rursus ne dicerent se suis operibus donum tale meruisse; continuo subiecit, Non ex operibus, ne forte quis extollatur: non quia negavit, aut evacuavit opera bona, cum dicat Deum unicuique reddere secundum opera ejus; sed quia opera sunt ex fide, non ex operibus fides.* Ita S. Pater eodem libro de Grat. & lib. arbitrio cap. 7. Itaque in nobis gloriari non possumus, quia licet vitam æternam promereamur; omne meritum a divina gratia procedit, neque coronam redderet justus Iudex, nisi gratiam largitus esset misericors Pater.

Deinde Heterodoxi obijciunt quædam testimonia Sanctorum scripturæ divina miseratione nobis æternam gloriam conferri; beatitudinem nihil aliud esse, quam munificentissimam Dei gratiam; Deum non merita nostra coronare, sed dona sua: ipsum Deum nulli facturum injuriam, etiam si iustus nollet cælestem gloriam largiri. Ita scribit

bit Hilarius in Psalm. LI. Basilius in Psalm. XIV. August. Conc. 2. in Psalm. LXX. & Bern. Serm. 1. de Annunt.

Quoniam hæc conformia sunt productis supra Scripturis, eandem quoque postulant responsionem . Confertur ergo nobis beatitudo miseratione divina , quia Deus elegit nos ante mundi constitutionem in Christo , ut essemus sancti & immaculati ; quia misericordia ejus prævenit nos ; quia nemo venit ad fidem , nemo ad gratiam , nemo ad coronam , nisi Pater traxerit illum . Dicitur beatitudo munificentissima Dei gratia , propterea quod prædestinatio Sanctorum , non hominibus volentis neque currentis , sed miserationis est Dei ; neque sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis , tanquam ex nobis , sed misericordia Dei prævenit nos in benedictionibus dulcedinis , excitat dormientes , adjuvat operantes , & reddit coronam justitiæ perseverantibus . Coronat Deus dona sua , non merita nostra , quia ipse operatur in nobis velle & perficere ; & ejus adjutorio operamur bona , quibus merces sempiterna rependitur . Nulli utique faceret Deus injuriam , si gloriam , cujus absolutus Dominus est , nec justis concederet ; si vel opera tantum spectemus , vel solam Domini auctoritatem : at si operibus accedat divina præordinatio , & liberalis promissio , fidelis est , nec aliquem fraudat mercede ; justus est , & reddet unicuique secundum opera ejus .

Obijciunt denique hæretici : Pontificiorum dogma secum pugnat , ac sese evertit ; est Christo injuriosum & impium , sacrilegum demum , & superbiæ atque arrogantæ plenissimum . Repugnans est , & seipsum evertit , quia si bona opera habent meritum ex gratia , & ex divina promissione , quomodo coronam promerentur suamet dignitate ? Est præterea injuriosum Christo , quoniam imminuit vim & efficaciam passionis ipsius : & cum solius Redemptoris nostri obedientiæ , mortisque merito tum gratia , tum gloria sit tribuenda ; Pontificiorum scitum hanc saltem concedit summæ operum efficaciam . Item impium est , atque sacrilegum ; evacuat enim divinam misericordiam , & Dominum universorum facit debitorem creaturarum . Viam tandem aperit ad humani spiritus saltum ; cum fas sit , hoc statuto dogmate , in operibus nostris , meritisque confidere .

Verum & hæc parum urgent , atque ex dictis facile refelluntur . Non repugnat Catholicum dogma , eo quod divina promissio , (quam tamen ut diximus , non omnes Communionis nostræ Theologi ad meritum *de condigno* requirunt ,) non est necessaria ut bonis operibus conferat dignitatem , sed ut Deus æternam vitam justis tanquam coronam justitiæ rependat ; eo pacto , quo paterfamilias non tenetur ad solvendum operariis denarium diurnum , nisi facta cum illis conventionne . Cum gratia autem stat meritum , quia etiam liberum arbitrium operatur , licet operari recte non valeat sine ipsa gratia : quemadmodum

dum palmes viti infitus producit fructum; etiamsi fructum ferre, nisi manserit in vite, non possit. Constat hoc exemplo nullam a nobis irrogari injuriam passioni & meritis Christi; qui semetipsum *viti*, & justum *palmi* comparavit. A vite enim provenit, si palmites fructum ferant: a gratia Christi, si justificatorum opera vitam sempiternam promereantur. Ob hanc eandem rationem non evacuatur a nobis gratia; quia licet asseramus vitam æternam conferri meritis, dicimus tamen hæc merita absque gratia non comparari. Sed neque nos Deum facimus debitorem, qui ex nobis aliquid capiet utilitatis & commodi: illum dicimus se facere debitorem nostrum, non aliquid a nobis accipiendo, sed promittendo, ita ut possint justi consummato cursu proferre verba Augustini serm. xvi. de Verbis Apostoli, nunc clviii. c. 2. *Redde quod promissisti, quia fecimus quod jussisti*. At hæc omnia ex præcedenti capite sunt manifesta: iterum, si hæc videantur summam dicta, illud perlegas.

Restat ut aliquid dicamus de iis, qui in bonis operibus habent spem ac fiduciam. Principio nefas est spem locare in operibus, quasi a sola liberi arbitrii facultate procedant, cum ad malum quisque se ipso sufficiat, ad bonum vero nihil sit, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Deinde non debemus peracta opera, quamvis bona videantur, ita aestimare, ut nullo concutiamur timore; cum nesciat homo utrum amore, vel odio sit dignus, atque etiam justis quotidie divina misericordia sit imploranda. Præterea cum Deus operetur in nobis velle & perficere, ac facillimum sit justitiam deperdere, maxime si relinquatur sibi ipsi humana infirmitas, sic vero deferatur qui nihil præsumit; æquum est, ut cum timore, & tremore operemur salutem nostram. Ad hæc, quia divina auxiliante gratia factum est; si quid boni peregrinus; debemus exercere humilitatem, vitantes superbiam illius qui dicebat, *Non sum sicuti ceteri hominum*; & imitantes Apostolum dicentem, *Non ego, sed gratia Dei mecum*. His servatis, dicimus in bonis operibus locandam esse spem divinæ retributionis, uti collocarunt Nehemias, David, Paulus, alique viri sanctissimi. Ad excitandum fervorem, torporemque expellendum debet quisque firmissime credere, quod non ibunt in vitam æternam, nisi qui bona egerunt; atque si ipse bene agere studuit, & bonam conscientiam gerit, repetat cum Davide Psalm. xvii. *Retribuatur mihi Dominus secundum justitiam meam*. Ne appetitus laudis subrepat, indigere se divina misericordia, & meritis passionis Christi fido animadvertat. Demum ne præsumat, meminerit non cuilibet justo, sed ei, qui perseveraverit usque in finem paratam esse æternæ salutis retributionem. Videntur mihi Tridentini Patres hæc omnia comprehendisse Canone xxvi. Sess. 6. *Si quis dixerit, iustos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternam retributionem a Deo per ejus misericor-*

fericordiam , & Jesu Christi meritum , si bene agendo , & divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint ; anathema sit .

C A P U T VIII.

*Explicatur quid possimus de congruo , & quid de condigno .
apud Deum promereri .*

IN serie auxiliorum omnium , atque gratiarum , quæ nobis ad consequendam beatitudinem conferuntur , connumeratur primo divina prædestinatio , deinde gratia fidem præveniens ; atque hæc duo cum sint absque præscientia meritorum , fide Catholica certum est bonis operibus non rependi . Loquor autem de prædestinatione ad Gratiā , quoniam de electione ad gloriā non est una Scholasticorum opinio ; nostraque priori volumine fuit sufficienter exposita . Consequuntur vocationem ad fidem liber voluntatis assensus , timor , spes , caritas , & peccatorum detestatio , quibus cap. 1 v. ostendimus homines ad justificationem disponi , & in præcedenti demonstratum est , quomodo hæc justificationem ipsam promereantur *de congruo* , idest , moveant divinam misericordiam ad remittendum peccatum , & ad impertientiam caritatem . quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum inhabitantem : idque Deus semper præstat , dummodo humana voluntas se recte disponat , neque divinarum gratiarum virtuti aut malitia , aut perversicia opponat obicem .

Spektare possumus in ipsa justificationis gratia primùm ipsius in animam ingressum , deinde justitiæ augmentum , postea diuturnam in sanctitate persistentiam , insuper reparationem post lapsum , & denique finalem perseverantiam . Ac primam sanctificationis gratiæ colationem nemo meretur *de condigno* ; quoniam hoc meritum , ut liquet ex dictis , non reperitur in peccatore . Augmentum vero justitiæ potest homo justificatus etiam *de condigno* promereri , ut declarat Tridentina Synodus Sess. 6. can. 32. , dummodo ire satagat de virtute in virtutem , & ascensiones in corde suo disponat ; nam qui Deo accepti sunt , si magis diligant , magis in virtute meritoque proficiunt ; atque *liberati a peccato , servi autem facti Deo* , habent *fructum in sanctificationem , finem vero vitam æternam* ; inquit Epistola ad Rom. vi. 22. Paulus Apostolus . Ut justus in gratia sanctificante persistat , nedum diuturno tempore , sed exiguuo etiam ac minimo , potest solum mereri *de congruo* , instans orationibus . & juxta monitum Apostolicum videns ne cadat : at id mereri *de condigno* non potest . Enim vero ut justitiam servet . & tentationibus non succumbat , indiget auxilio gratiæ efficacis ; istud vero cur uni detur , non alteri , inscrutabilia sunt judicia

cia Dei : & quamvis Deus justum non deferat, nisi prius ab eo deferatur; nemo se continet ab injustitia sine adjutorio, quod cui datur misericorditer datur, cui non datur justo judicio non datur. Reparationem post lapsum nemo potest *de condigno* mereri, dicente Domino per Ezechielem cap. xvi. 11, 24. *Si averterit se justus a justitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur.* Ergo qui sanctitatis jacturam fecerit, si misericorditer trahatur ad poenitentiam, gratiam iterum consequetur, non merito *condigno* præcedentis justitiæ, quæ deperit; sed merito *de congruo* præsentis contritionis & gemitus. Istius quippe desiderium, & oratio *non inniuitur justitiæ, sed tantum misericordiæ*, ut asseruit t. 2. q. 104. art. 6. Doctor Angelicus; & rationem tradidit Epistola vi. 1. Cyprianus, *quoniam recedente disciplina Dominica recessit & gratia.*

Quod dixi de persistentiâ in gratia ad aliquod tempus, multo magis affirmandum est de perseverantia finali. Hanc itaque non potest justus *condigne* mereri, cum sit specialissimum donum divino beneplacito præparatum electis, ut demonstravi præcedentis libri capite vi. 1. Potest enim Deus recto judicio homini justo efficacem gratiam subtrahere, atque convertentem se ad desideria cordis sui absque injustitiâ, deferere: & quemadmodum rapit parvulum, ne malitia mutet intellectum ejus, ita aliquando permittit justificatum delinquere in senectutis maturitate, & absque justitiâ, a qua mala voluntate recessit, in æternum perire. Habet enim figulus potestatem alia vasa in honorem, & alia in contumeliam efformandi: & Deus elegit vasa misericordiæ, in quæ effundit divitias gratiæ, & sustinet vasa iræ ad ostensionem justitiæ. Hinc de electis, reprobisque naturæ concedentibus scripsit Honorius Fortunatus,

Quale placet figulo, vas fictile tale paratur;

Quando placet figulo, vasa soluta ruunt.

Si nunc petas quare justus possit mereri *de condigno* vitam æternam, & non finalem perseverantiam; respondeo quod utique vita æterna debetur bonis operibus, dummodo accedat ipsa perseverantia, cui repromissa est salus, & corona justitiæ. Attamen placuit Deo promittere vitam æternam tanquam bravium bonis justorum operibus, ut omnes sic currerent ut comprehenderent; non placuit promittere perseverantiam ipsam, ut nemo præsumeret, sed unusquisque propriam salutem operaretur cum timore & tremore. Denique non est consequens, ut si merces sit finis, merces etiam debeat esse medium ad ipsum finem perducens; sed pro sua liberalitate Dominus talenta dispensat, & pro libito vocat operarios; at pro justitiâ servum fidelem de reportato lucro remunerat, & pro conventionem solvit statutum denarium. Non est ergo de perseverantia, & de gloria eodem pacto ratiocinandum; quoniam hæc finis est

est, illa medium . At citato capite septimo plura huc spectantia .

Verum *de congruo* hoc magnum perseverantiæ donum iusti mereri possunt ; reprehendit quippe Augustinus in libro , quem de hoc argumento conscripsit , cap.6. eos , qui volunt *ita hanc perseverantiam predicari , ut non vel suppliciter emereri , vel amitti contumaciter possit* . Neque aliud petimus , dum verbis Davidicis Deum deprecamur , *Ned es in commotionem pedes meos* ; aut in quotidiana oratione , *Et ne nos inducas in tentationem* . Hæc oratio demonstrat perseverantiam esse gratiæ divinæ beneficium , neque ulli mortalium deberi ex iustitia ; impetrari tamen orando , ideoque cadere sub merito , quod appellamus *de congruo* . Quod si dixeris peti a nobis etiam vitam æternam , dum oramus , *Adveniat regnum tuum* , & nihilominus illam nos promereri *de condigno* ; respondemus cum Augustino citato loco Sanctos hac petitione nihil aliud orare , *nisi ut in ea sanctitate , quæ illis data est , perseverent* : neque enim aliter venit regnum Dei , quod non aliis , sed *illis , qui perseverant usque in finem , certum est esse venturum* . Præterea , sic orantes nescimus an odio , vel amore simus digni , ideoque regnum petimus titulo potius beneficii , quam depositi atque coronæ ; ut si forte inquinati sumus occulta aliqua culpa , illam Deus misericorditer abstergat , & ita inveniamur idonei ipsi regno , in quod non intrat aliquid inquinatum vel immundum .

Qui perseveraverit usque in finem , juxta Evangelicam sententiam Matth. x. 22. , *hic salvus erit* . Itaque iustus , si in gratia decesserit , vere promeretur vitam æternam , & ipsius vitæ æternæ consecutionem , atque etiam gloriæ augmentum . Sunt e Schola aliqui , qui negant primum gloriæ gradum cadere sub merito *de condigno* , eo quod titulo hæreditatis debeat homini exornato gratia sanctificante , cuius primus pariter gradus *condignum* meritum antecedit : at non repugnat gloriæ esse simul hæreditatem atque mercedem ; quia dum effici-mur filii Dei per gratiam *habitualement* , constituimur quidem cohæredes Christi , sed hoc titulo , ut cum Christo crucem tollamus , & abnegemus nosmetipsos . Recte dirimit Scholasticorum illorum oppositionem divinus Apostolus ad Romanos vi 11. 17. *Si autem filii , & hæredes : hæredes quidem Dei , cohæredes autem Christi , si tamen compatimur , ut & conglorificemur* . Quamobrem non solum gloriæ augmentum , sed etiam consecutio cadit sub merito , ut aperte declarat Synodus Tridentina canone 32. non semel laudato .

Regnantes in gloria electi , & etiam peregrinantes a Domino possunt *de congruo* promereri aliis primam gratiam ; ut illam promeruit Stephanus Apostolo Paulo : quia caritatis virtute subnixus orans pro lapidantibus victi Saulum crudeliter sævientem ; & ita *quem habuit in terra persecutorem , in cælis meruit habere consortem* ; inquit Serm. de S. Stephano Fulgentius . De bonis temporalibus , quæ ne cupidius ap-

To. III.

X x x

petantur

petantur tam iustis, quam impiis Deus voluit esse communia, dixi supra cadere sub meritum, quatenus præordinantur ad vitam æternam; sub qua ratione pertinent quoque ad effectus prædestinationis divinæ: atque ideo nefas est illa aut nobis, aut aliis expetere, ubi a summo Bono animum nostrum avertant, aut nos a proximi caritate divellant. *Hæc enim merces summa est, ut ipso Deo perfruamur, & omnes qui eo fruimur, nobis etiam invicem in ipso perfruamur.* His verbis Augustini lib. 1. De Doctrina Christiana cap. 32. nostra de merito bonorum, operum dissertatio concluditur.

CAPUT ULTIMUM.

Probatur quod possint iusti excidere a gratia, quod non habeant de illa certitudinem fidei, & quod non sint omnes in iustitia ac merito prorsus æquales.

DOCUERUNT Tridentini Theologi postremo loco inquirendum esse, de proprietatibus Iustificationis, quas tres enumerant Heterodoxi, indemutabilem persistentiam, firmissimam certitudinem, & æque magnam in singulis dignitatem; omnesque profluunt ex reprobo dogmate quod sola fiducia iustificet, eaque sit immobilis atque inextinguibilis, nec debeat statui inhærens iustitia capax augmenti. Igitur post antiquos errores Joviniani, & Pelagii, quorum damnatum dogma fuit amitti non posse gratiam per Baptismum susceptam, docuit Calvinus lib. 111. Institut. cap. 2. in electis omnibus, quantumvis exigua sit fides, certam haberi arrham salutis, & tenui illi fidei æqualem tribui iustitiam; propterea quod, ut explicat Vindelinius lib. 4. Theolog. cap. 24. iustitia Christi per fidem apprehensa æqualiter impetetur. Nonnulli, præsertim Lutherani, excipiunt peccatum Apostasiæ; in quod si quis animo prorsus libero, nec perterritus metu impendentis mali, neque spe alleclus melioris fortunæ labatur, dicatur peccare in Spiritum sanctum, neque habere remissionem in hoc sæculo, neque in futuro, permixta cum aliarum hæresum colluvione etiam Novatiana.

Sed quoniam inquit hæretici complures, immerito a Catholicis accusari, quod asserant semel iustificatos nunquam peccare; dicam in quo conveniant, & in quo discrepent, brevi injustas querimonias repulsando. Quidam gravissima scelera iustos patrare fatentur, sed tamen negant illos amittere Spiritum sanctum, atque excidere a gratia, eo ferme pacto, quo peccant amentes, atque destituti exercitio libertatis. Sentit id citato loco Calvinus, Theodorus Beza in Colloquio quod

quod habuit cum Jacobo Andrea Lutherano, Dordrestana Synodus contra Arminianos coacta anno 1619. canone 4. 5. & 6. Zanchius in Miscel. Chamierius Tom. 3. lib. vi. cap. 12. Rivetus in Apologetico, & alii. At nonnulli cum Pareo & Forbesio non negant aliquando justificatum ita deperdere sanctitatem, ut in reatu mortis æternæ permaneat, donec resipiscat, omnes tamen justos putant ad poenitentiam adduci post scelera; quoniam licet actu iniquitatem operentur, retinent habitudine fidem & caritatem, quæ semen est vitæ æternæ. Atque hæc sentientes peccatum, spectato etiam debito damnationis, stare autumant cum gratia sanctificante. Ne ergo querantur Remonstrantes oppugnari a nobis quod ipsi non asserunt; affirmamus dari inter justos plures, qui, cum prædestinati non sint, non solum in gravissima crimina voluntarie prolabantur, verum etiam pessima morte decedunt, & de ipsis prædestinatis permultos sæpe cadere a sanctitate, quamvis his divina misericordia conferatur gratia conversionis, & finalis perseverantia: dicam verbo, non est semel arrepta justitia talis generis, ut non possit extinguui; nec adeo certa, ut non debeat justificatus, quandiu agit mortalem vitam, ullatenus pertimescere.

PROPOSITIO I. Justus vitam, agens mortalem potest excidere a sanctitate.

Id primo evincitur e Scripturis. Si enim semel justificatus perire nequit, cur Ezechielis xxxiii. 18. scriptum est: *Cum recesserit justus a justitia sua, feceritque iniquitates, morietur in eis?* Cur Apostolus ad Ephes. v. 5. hortatur filios lucis, & sanctos ad vitandum omne crimen, *Hoc intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi, & Dei?* Cur iis, qui Spiritus sancti templum sunt, in prima ad Corinth. iii. 17., *Si quis (inquit) Templum Dei violaverit, disperdet illum Deus?* Cur denique omnes ita alloquitur eadem Epistola x. 12. *Qui se existimat stare, videat ne cadat?* Si justus non possit amittere Spiritum sanctum, cur talia monita urgeantur, non video. Deinde non exhortationibus tantum, sed parabolis atque sententiis in Evangelio Catholica Doctrina statuitur. Etenim Matth. xiii. 7. & Lucæ viii. 14. proponens Dominus parabolam seminantis, docet multos esse qui credunt, sed ad instar seminis cadentis inter spinas, a sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vite euntes suffocantur, & non referunt fructum. Addit divina Scriptura in veritatis confirmationem exemplum multiplex. Primum est protoparentis Adæ, quem Deus cum bona voluntate & in gratia creaverat, & tamen inobedientia seipsam ac posteros perdidit. Alterum est Satanae, aliorumque damnatorum Angelorum; quos licet conditos participes æternæ lucis, superbia tumidos tradidit Deus inferni rudentibus in perpetuum exercitandos. Alterum est Davidis, qui cum diu innocentiam servasset, prola-

psus in adulterium atque homicidium se coram Deo ejusque Propheta Nathan confessus est implum & peccatorem. Petro etiam dixerat Jesus, quod mundus esset, & nihilominus negavit se nosse Magistrum anathematizando & jurando. De Simone Samarita legimus in Actibus Apostolicis, quod credidit, baptizatus est, & adhæsit Philippo, sed postea scelere, quod ab ipso Simoniacum dicitur, ruit in perditionem. Divinæ itaque literæ monitis, sententiis, exemplisque Remonstrantium dogma redarguunt, damnant, eliminant.

Afferam nunc ex Patribus testimonia locupletissima. Chrysostomus in caput vi 111. ad Romanos inquit: *Si dum hic es, depuleris a te Spiritus gratiam, & non ea servata abeas ex hac vita, periisti quamquam resurrexeris: & in caput v. Epist. ad Ephesios: Laus est, inquit, servare inimicos, sed eos qui postquam facti sunt amici, amici manent; itaut si ad inimicitias priores redeant, irrita ac vana fiant illa omnia.* Tertullianus de Pœnitentia scribit: *Nonne multi postea excidunt? non a multis donum illud aufertur?* Et Scorpiaco: *Prospexerat Deus etiam post lavacrum, post editiorem fidem perituros plerosque rursus post salutem.* Cyprianus de Exhortatione Martyril scribit: *Ereptos de faucibus Diaboli, & de laqueis sæculi liberatos non debere denno ad sæculum reverti, ne perdant quod evaserint.* Hieronymus libro 11. contra Jovinianum: *Si peccaverimus, & per peccati januam ingressus fuerit Diabolus, protinus Christus recedit.* Sed quoniam ab Hæreticis creditur in illorum opinione fuisse Augustinus, opus est, ut illos refellamus Sanctissimi Protoparentis auctoritate. Ergo S. Pater de Corrept. & Grat. cap. vi 111. demonstrat, *quod filiis suis Deus quibusdam, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, non dat perseverantiam.* Et cap. xiii. ejusdem libri ait: *Propter hujus ergo utilitatem secreti, ne forte quis extollatur, sed etiam eos qui bene currunt timeant, dum occultum est quo perveniunt; credendum est quosdam de filiis perditionis, non accepto dono perseverandi usque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur incipere vivere, & aliquandiu fideliter & juste vivere, & postea cadere.* Item de dono Persev. cap. ix. *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt judicia Dei.... Nonne utrique a Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant, & ab eo qui dixit, Omnem statum ego feci, unius ejusdemque naturæ animas acceperant? Nonne postremo utrique vocati fuerant & vocantem secuti, utrique ex impiis justificati, & per lavacrum regenerationis utrique renovati?* Idem docet S. Pater in Epist. ad Sixtum. Idem in postremis adversus Julianum scriptis, libro 1. num. 128. Idem Augustini fidelissimus discipulus S. Prosper ad object. Gallorum 111. & vi 1. Cum vero ex laudata Epistola ad Sixtum inferrent quidam Monachi Adrumetini, non esse corripiendos quibus non confertur donum per-

perseverantiæ, respondet S. Pater Augustinus citato libro de Corrept. & Grat. cap. 6. corripiendos utique esse, quia, *si nondum regenerati sunt, prima causa cur objurgati quod sint inobedientes Deo sibi debeant displicere, est quia fecit Deus hominem rectum ab initio humana creatura, & non est iniquitas apud Deum . . . Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabatur, certe iste non potest dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisit arbitrio.*

Verba hæcenus ex Augustino producta non solum S. Patris mentem demonstrant, verum etiam invictissimum suppeditant argumentum. Nam si semel justificatus non posset in se Spiritus sancti gratiam extinguere, quilibet justus actu perseveraret, nec esset perseverantiæ specialissimum donum, nec teneretur justus ad illam precibus assiduis petendam, nec deesset causa cur salutem suam operaretur cum timore & tremore, & revereretur Omnipotentem, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Atqui, ut docet divina Scriptura, docet Augustinus, docet experimentum, justorum quamplurimi non habent donum perseverantiæ, illud petere debent, & quamvis bene currant, timere dum occultum est quo perveniant. Ergo possunt semel justificati gratiam, & caritatem amittere.

DILUUNTUR QUÆ OBJECTANT REMONSTRANTES.

Nituntur hæretici errorem suum comprobare his Scripturarum sanctarum locis. David Ps. xxxv. 24. de homine justo ait: *Cum ceciderit, non collidetur.* Et Ps. cxv. 11. *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.* Hieremiæ xxx. 1. 40. de gratia novi testamenti prænuntiatur: *Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me.* Igitur semel justificatus etiam si in gravia scelera cadat, non frangitur neque colliditur: igitur qui semel tenuerunt viam justitiæ, nunquam ab illa operando iniquitatem desinunt: igitur qui semel ob merita Christi sanctitate exornantur, posthac a Domino non recedunt.

Ad primum ex Psal. 36. depromptum, etiam si complures Theologi docent sermonem haberi de Justis, qui sedulo vitantes peccandi pericula, levia quidem peccata committunt, sed gratiæ præsidio muniti præservantur a turpioribus; nostra tamen responsio, eaque verissima est, loqui Psalter de tribulationibus hujus vitæ, quibus, si Dominus supponat manum suam, animus justorum non frangitur. Ac responsionem istam confirmant, quæ ad locum huic similem dixi præcedenti libro cap. 6. Ita interpretatur Augustinus, ferm. 2. in eundem Psalmum num. 17. scribens: *Contingat illi, ut aliquam tribulationem patiatur, aliquam exbonorationem, aliquam contumeliam, aliquam*

quam afflictivam, aliqua damna, & cetera, quæ abundant in vita ista; proponat sibi Dominum suum quanta genera tentationum passus est, & non conturbabitur cum ceciderit, &c. Ad secundum petium ex Psalmo 118, ut omittam communem responsionem, quod ibi præteritum tempus ponitur pro præsentī; ita ut sensus sit, Qui operantur iniquitatem, non ambulant in vitis ejus, quemadmodum Psalmo 1. versu 1. usurpatur pro præsentī idem præteritum *הלך ambulavit, abijt;* affero interpretationem S. P. Augustini ferm. 2. in eundem Psalmum 118. num. 2: *Si ambulant, non operantur iniquitatem; si non operantur iniquitatem, non habent peccatum, quia peccatum iniquitas est.* Qui ergo peccat, iniquitatem habet, non æquitatis, atque justitiæ ornamentum. Hieremie verba postremo loco producta Hugo Grotius in discussione Rivetiani Apologetici ita exponit, ut quia Hebræi fœdus initum in Aegypto multimodis violarunt, Deus ut ad pios mores redirent, renovavit idem fœdus, addens benefacta maxima, munitissimam urbem, & Doctores egregios, & contestans nullam apud se priorum criminum residere memoriam; sed quoniam hæc Riveti argumentum, me judice, non dissolvunt, eo quod in illo novo fœdere etiam gratia Evangelii prænuntiata est; respondeo propheticum textum, non de gratia *habituali*, sed de actuali, quæ facit ut faciamus, & aliquando deest justis, esse accipiendum, ut demonstrat Augustinus libro 14. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 61. num. 14, & præfertim de magno dono perseverantiæ omnibus electis misericorditer præparato, at non, ut demonstravimus, justificatis omnibus: quod idem eximius Doctor tradit de dono persév. cap. 111. num. 19. & cap. 19. num. 21.

Opponunt rursus hæretici. Legitur Matthæi 7. 18. *Non potest arbor bona malos fructus facere.* Item Epistola 1. Joannis 1. 6. *Omnis, qui in eo manet, non peccat; & versu 9. Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & peccare non potest.* Præterea in eadem Epistola cap. 2. v. 19. de reprobis habetur: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Atqui justī sunt arbor bona, sunt nati ex Deo, sunt ex numero illorum, quos Deus summa caritate complectitur. Igitur peccare non possunt, neque ex illo numero excidere.

Resp. Justos esse arborem bonam, quatenus habent caritatem, & bonam voluntatem, quæ est radix bonorum omnium; unde nequit produci fructus malus, quoniam hic non a caritate & voluntate bona, sed a cupiditate & voluntate mala procedit: atque hæc cupiditas in homine justificato potest rursus excitari, ideoque si illi obsecundet, fiet arbor mala. Responsio est S. Patris de Grat. Christi cap. 11. num. 19. Eadem ratione qui natus est ex Deo, & in se habet semen ejus, non potest peccare, quia peccatum non a gratia quæ est bonum semen, sed

sed a malitia voluntatis derivat : ideoque recte scribit idem Augustinus Tract. iv. in Epist. 1. Joannis cap. 3. num. 8. *In quantum in ipso manet, in tantum non peccat. Quid vero si bonum semen a sollicitudinibus, divitiis, & voluptatibus suffocetur?* Addo utriusque sententiæ sensum esse, quod bona opera, & præsertim caritatis, distinguunt inter filios Dei, & filios Diaboli, quoniam qui male agit, & odit fratrem suum, non potest esse non improbus. Atque iccirco addit Matthæus, *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*; & Joannes, *In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii Diaboli*. Sunt ergo istiusmodi loca exponenda *in sensu composito*, videlicet, quod componi nequeat cum gratia sanctificante scelorum contaminatio. Tertium sic solvitur a S. Doctore de dono perseverantiæ cap. v. 111. *Quid est, quæso, non erant ex nobis? Nonne vocati fuerunt, ex impiis justificati, & per lavacrum Regenerationis renovati? Sed si hoc audiret ille, qui sciebat proculdubio quod dicebat; respondere posset, & dicere, vera sunt hæc, secundum hæc omnia ex nobis erant; veruntamen secundum aliam discretionem (idest divinam ad regnum prædestinationem) non erant ex nobis*. Corruit his interpretationibus admotis male architectata hæreticorum argumentatio.

Insuper ex perfectione caritatis hæc obijciunt. In ultimo Cantico- rum versu 7. legimus: *Aqua multa non potuerunt extinguere caritatem*; Joannis 1v. 13. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum*; & Apostolus in 1. ad Corinth. x. 11. 8. *Caritas nunquam excidit*. Si ergo iusti caritate præstant, quomodo hæc extingui potest, quomodo exsiccare, quomodo excidere?

Resp. quod *aqua multa non possunt extinguere caritatem*; quia si loquamur de iustis, gratia sanctificans superat omnium cupiditatum impulsus, dummodo tamen adsit etiam gratia actualis, neque huic voluntas libera obstat; ut dixi hujus voluminis pag. 159. Si autem loquamur de Ecclesia, cujus cum Christo unionem delineat ibidem Canticum Canticorum, nequeunt aquæ multæ extinguere caritatem, quia neque ingruentibus hæresibus, neque sævicntibus persecutionibus, neque vigentibus malis aliquorum moribus deserit Salvator Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo. Scribentem ad Corinthios Apostolum demonstrare præcellentiam Caritatis supra fidem & spem, & reliqua Dei dona, ex quo caritas diligenter in hac vita custodita permaneat in Patria, demonstrant quæ sequuntur: *Sive prophetia evanuebuntur, sive lingua cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, evanuebitur quod ex parte est, &c.* At posse in hac vita caritatem amitti docet idem Apostolus 1. ad Thessal. v. 19. aliisque in locis supra citatis. Quod legitur Joannis 1v. accipiendum est conditionate, nimirum si fontem aquæ vivæ salientis in vitam æternam justificatus non deserat; nisi enim fontem illum plures peccato desererent, non dixisset Dominus per

per Jeremiam xv. 13. *Dereliquerunt fontem aquarum viventium*. Observandum est insuper Christum Dominum comparatione aquarum, quam mulier Samaritana hauriebat e puteo, & illius, quam Idem exhibuit semel ebibendam, uti ad prædicandum Evangelium, & fidem Reparatoris. Possumus ergo nomine hujus aquæ intelligere Baptismum, & novi Testamenti doctrinam, quorum unum non iteratur, altera perpetua est, & salit in vitam æternam: atque non abhorret hæc interpretatio a mente Cypriani, & Chrysostomi. Demum Augustinus Tractatu in Joannem xv. refert præcitatum locum ad Sanctorum beatitudinem, de qua in Psalmis legimus, *Apud te est fons vitæ: & Satiabimur, cum apparuerit gloria tua*; necnon, *Inebriabuntur ab ubertate domus tue*. Sunt autem omnes hæc responsiones satis manifestæ, verissimæ, atque optimæ.

Perpauca sunt, quæ ex Patribus possunt ab hæreticis objectari. Gregorius hom. v. in Ezech. xi. in Matth. & xiii. in Joannem videtur affirmare quod caritas nunquam ociosa est, sed stabilis, operatrix & perseverans. Recte respondet in 111. Sent. dist. 31. & 22. q. 24. S. Thomas, hæc attributa convenire caritati, quatenus a Deo procedit, non prout a suscipiente recipitur. Addo Gregorium priori loco agere duntaxat de caritate Electorum, quam eo sensu appellat permanentem, quia in patria non excidit, & in quantum ubi est caritas, est etiam gratia Spiritus sancti, quæ tamen non semper cum habitibus & officiis ceterarum virtutum conjuncta est. In aliis locis sermonem instituit de caritate actuali, quæ si efficax sit, superat terrena desideria, & operari non renuit. Vellostillus in Advert. ad 1x. Quæst. in B. Gregorium profert quædam testimonia S. P. Augustini, quæ putat difficilia, nec ea ullatenus explicat. Primum depromptum est ex Tract. 111. in Epist. 1. Joannis, ubi ait S. Pater: *Unctionis Sacramentum virtus ipsa invisibilis: unctio invisibilis Spiritus sanctus: unctio invisibilis caritas illa est, quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit, quamvis ardente sole ardescere non potest. Omne quod radicum est, nutritur calore Solis, non arefcit*. Alterum petitur ex proximo Tractatu v. 111. *Radicata caritas est; securus esto, nihil mali procedere potest*.

Verum hæc neque difficilia sunt, neque sententiam Augustini aliis in locis expressam arguere valent antilogiæ. Tractatu in Epist. Joannis tertio exponit ea verba: *Hæc scribo vobis de his, qui vos seducunt, ut sciatis quia unctionem habetis, & unctio quam accepimus ab eo permaneat in nobis*. Ea S. Pater ita interpretatur, ut non debeamus timere qui nos tentant seducere aut promittendo temporalia bona, aut carceres, catenas, ignes, aliaque tormenta minitendo. Nemo (inquit Augustinus) vos seducat ad mortem, promissionem vitæ æternæ desiderate. Quid potest mundus promittere? Quicquid promittat, fortassis in crastino morituro promittit. Et qua fronte ad illum, qui manet

*met in aeternum, exiturus est? Sed quid minatur mihi potens homo, ut aliquid mali faciam? quid minatur? carceres, catenas, ignes, tormenta, bestias, nunquid ignem aeternum? Cum ergo tam Joannes, quam Augustinus hortentur justos, ut permaneant in caritate; consequens est posse illos unctionem Spiritus sancti amittere. Quo ergo sensu ait S. Pater, *quamvis ardente sole non arescere*? Profecto non ait ipsam caritatem non arescere, sed non arescere id quod in caritate radicatum est; scilicet deperdi quæ operamur ducti fallaci spe temporalium bonorum, aut servili hominum timore, permanere autem fructum caritatis & dilectionis etiam post mortem. Atque hinc est, quod immutata Augustini sententia in cap. *Unctio* dist. 2. de Pœnit. ubi legitur, *Caritas est, quæ in quocunque fuerit arescere non potest*, apposita est in Correct. Romana hæc adnotatio: *Non negat (Augustinus) caritatem posse arescere, sed quod in caritate radicatum est*. Idem est sensus alterius loci ex Tract. viii. Ibidem quippe Divus Pater distinguit inter opera, quæ bona videntur, sed sunt superbia aut inani cupiditate, & illa, quæ ex radice dilectionis procedunt; affirmatque nunquam opera prioris generis esse bona, nunquam opera caritatis esse mala: at caritatem esse in hac vita indemutabilem, non asserit Augustinus: *Radicata est cupiditas*, inquit, *species potest esse bonorum factorum, vere opera bona esse non possunt: radicata est caritas, securus esto, nihil mali procedere potest*. Denique caritatem non arescere, & nunquam excidere in Patria, verissimum est, ut diximus paullo supra.*

PROPOSITIO II. Nullus mortalium absque speciali revelatione habet certitudinem fidei de propria caritate & iustitia.

Dixi certitudinem fidei cum Tridentina Synodo sess. 6. cap. 9. & can. 15. distinguenda est enim duplex certitudo, *fidei* nimirum, & *spei*: qua distinctione facta corruunt omnia hæreticorum sophismata. Itaque certitudo *fidei* est illa; qua ob divinæ revelationis auctoritatem orthodoxis veritatibus præbemus assensum; quumque veritates ipsæ non pendeant ab ulla mutabili conditione, credi debent absque fluctuatione ulla hæsitantis animi. Talis est certitudo, quam habemus de Trinitatis & Incarnationis mysteriis, ceterisque Symboli articulis. At certitudo *spei* illa est, qua bonam conscientiam habentes, neque nobis gravium scelerum conscii, bonis etiam operibus insudantes in spem erigimur re-promissæ nobis certantibus & vincentibus retributionis. Hæc autem spes non solum innitur divinæ promissioni, sed etiam humano studio, & diligentiae cum gratia Christi adhibendæ, quoniam Deus non absolute coronam promisit, sed certantibus & currentibus: ideoque comparate ad Deum Christiana spes erigitur & roboratur, sed attempta hominis infirmitate, non caret sollicitudine atque timore. Quod de spe justorum in ordine ad gloriam dictum est modo, idem tenendum est de spe perseverandi usque in finem; nam qualis ante justificationem

tionem spes requiratur in peccatore, diximus præcedenti cap. iv. Plura de hac duplici certitudine Thomas Stapletonus Tom. 2. libro ix. cap. 11.

Itaque propositionem demonstro 1. ex Scripturis. Proverbiorum x1. 2. legitur: *Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem cor-da Dominus*; & præcedenti cap. v. 9. *Quis potest dicere, Mundum est eor meum, parvus sum a peccato?* Ecclesiastes cap. ix. 1. ait: *Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei; & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta*. Apostolus in 1. ad Corinth. iv. 4. 5. *Nibil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum; qui autem iudicat me Dominus est, Itaque nolite ante tempus iudicare, &c.* Occurrit hoc loco in Græcis verbum *ῥαυδῶς*, esse a vitiis purgatum & liberum; ita enim accipitur Esajæ l111. 11. Dan. x11. 3. Act. x111. 38. ad Rom. vi. 7. & aliis in locis. Apostolicorum ergo verborum sensus est: Etsi nullius criminis mihi conscius sum, non propterea sum immunis ab omni culpa, fortassis enim habeo peccatum, quod me habere nescio. Atque hunc sensum optime affectus est, exposuitque Chrysostomus, iisdem fere verbis; necnon S. Pater Augustinus in Psalmum xl1. 8. ubi etiam cor hominis comparat impenetrabili abyffo. *Si profunditas est abyffus (ait S. Pater) putamus quod cor hominis abyffus est. Quid est profunditas hac abyffo? Abyffum invocant Sancti prædicatores verbi Dei. Nunquid & ipsi abyffus? Ut noveris, quia abyffus & ipsi, Apostolus ait: Minimum est, ut a vobis iudicer, aut ab humano iudice. Quanta autem abyffus sit, audite amplius: Neque enim ego meipsum iudico. Tantam ne profunditatem creditis esse in homine, quæ lateat ipsum hominem, in quo est? Vide & Epistolam S. Bernardi n. 42. ad Archiepiscopum Senonensem.*

Addimus manifestæ rationis præsidia. Ac primum ex Tridentina Synodo locis citatis depromptum sit. Ad justificationem non solum requiritur divina misericordia, meritum Christi, & efficacia Sacramentorum; verum etiam conatus liberi arbitrii, & congruens voluntatis humanæ dispositio. Igitur quemadmodum nefas est dubitare de iis, quæ se tenent ex misericordia Dei, & Christi meritis atque institutione, sed hæc omnia sunt spei, fiduciæque nostræ fundamentum; ita si respiciamus propriam infirmitatem atque indispositionem, possumus formidare ac timere, neque certi omnino sumus nos gratiam Dei esse consequutos; quoniam si in nosmetipsos animum convertamus, occurrit iusta causa timoris atque formidinis. Sit alterum momentum: Inanis illa hæreticorum fiducia quemadmodum infert certitudinem iustitiæ, ita infert certitudinem perseverantiæ, & prædestinationis divinæ. Et revera Heterodoxi opinantur hominem iustificatum amplius peccare, non posse, & certum esse de suamet prædestinatione, ut liquet ex ca-
none

none xv. & xxiii. sess. vi. Trid. Atqui fiducia hæreticorum non recte infert certitudinem perseverantiæ, ut demonstravimus propof. præcedenti; neque certitudinem prædestinationis, ut docet S. P. Augustinus de dono perf. cap. 24. de Civit. Dei lib. xi. cap. 12. de Corrept. & Grat. cap. xiiii. & ut apertissimâ consecutione deducitur ex prædictis. Igitur illa hæreticorum fiducia non recte infert certitudinem justificationis.

Ex his sequitur non posse haberi talem certitudinem, quæ omnem excludat hæsitationem, absque revelatione speciali; qualem habuit felix latro, mulier peccatrix, & plurium opinione Moyfes, Elias, Stephanus, & ipse Paulus: de quo non evincit oppositum Epistola superius citata ad Corinthios; tum quia hæc scripta videtur circa annum Vulgaris æræ 57. & Epistolæ ad Timotheum, in quibus occurrunt aliqua hujus certitudinis vestigia, datæ sunt vertente anno 66. tum etiam, quia potuit Apostolus ex Dei revelatione discere, quod non potuerat ex propria conscientia. In ceteris eximie sanctitatis viris potest esse certitudo moralis, & spei, quam paullo supra descripsimus; & quæ oritur ex frequentia bonorum operum, & conscientie tranquillitate, quemadmodum a fructibus dignoscitur arbor bona. At sicut inter fructus bonæ arboris potest aliquis infici aut attractione maligni succi; aut contactu animantis venefici; ita contingit, ut aliquando opus, quod optimum arbitramur, sit aut labe latentis concupiscentiæ, aut finis perversitate vitiatum. Qui tamen habet bonam conscientiam, ac studet recte operari, habet etiam spem bonam, ut scribit Enarrat. in Psalm. xxxi. Augustinus. Hanc solam certitudinem spei commendat aliqui Patres; quorum auctoritate perperam hæretici nobis litem intendant.

Præcipua tamen ipsorum arma sunt sequentia literarum sanctarum loca. I. Joannis v. 13. legitur: *Qui credit, habet vitam æternam.* Et Apostolus ad Rom. vi. inquit: *Justificati ergo ex fide pacem habemus ad Deum.* In eadem Epist. cap. vii. 16. ait: *Ipsæ autem spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Et versu 38. *Certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque Angeli... neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, &c.* Ex his inferunt semel justificatum firmissima in Christum fiducia apprehendere vitam æternam, idque se certissime noscere ex Spiritus sancti præsentia.

His respondentes dicimus scopum Joannis esse hortari Parthos, ceterosque fideles ad fidem Incarnationis & divinitatis Christi: hæc enim sola fides dilectioni conjuncta filios Dei ad vitam æternam perducit. Igitur qui credit habet vitam æternam, non re, sed spe, & dummodo mandata custodiat, jure adoptionis. Extat consimilis phrasis, quam Rhetores appellant metonymiam, in ipsius Joannis Evangelio v. 24. v. 1. 47. xv. 1. 3; atque hoc ipso loco præced. versu 11. & 12. Apostoli verba in Epistola ad Romanos imperite ad stabiliendam justificationis certi-

tudinem detorquent Sectarii; per *similes* quippe, idest, *pacem*, Paulus significat reconciliationem & gratiam, non infallibilem hujus gratiæ notitiam. Quæ petuntur ex cap. vii. 16. ejusdem Epistolæ ita a Catholicis exponuntur: Ex Apostolicis verbis unum colligitur, Spiritum sanctum perhibere justis testimonium, quod sint filii Dei, non enim Spiritus sanctus inhabitans datur, nisi Dei amicis & justis. At non ait Apostolus, quod ipsis justis testimonium ipsum Spiritus sancti sit infallibiliter notum; cum nequeant justis certis indicibus discernere num testimonium conscientiæ sit Spiritus sancti, an spiritus præsumptionis & cœnodoxiæ. In corde itaque justorum inhabitat Spiritus sanctus; hujus testimonium verax est; sed quemadmodum illa inhabitatio cognoscitur solis conjecturis, cujusmodi sunt absolutio Sacerdotalis, & bona conscientia; ita per solam probabilem conjecturam possumus agnoscere, num quod redditur Spiritui nostro sit testimonium Spiritus sancti. Si autem Spiritus sanctus expresse testificetur aut remissionem peccatorum per specialem revelationem, aut veritatem fidei per evidentiam miraculorum; fatemur huic testimonio certissimam fidem esse adhibendam. In postremo loco certitudo significat tantummodo firmum animi propositum, ut in eadem Epistola xv. 14; unde Hieronymus in Epist. ad Algasia legat, *Confido enim*; & Græcus pariter habet, *πιστεύω γάρ*, &c.

PROPOSITIO III. Gratia sanctificans non est æqualis in omnibus omnino justis, & in singulis capax est augmenti.

Ab hac postrema thesi me paucis expediā, cum priori Volumine demonstraverim in cœlesti Jerusalem diversas reperiri mansiones, quæ meritum inæqualitati respondeant. Sequitur etiam hæc thesis ex præcedentibus; cum enim sanctitas sit *forma* quædam animæ inherens, haud dubium, quin per opera pietatis majori accedente dispositione recipiat gratia incrementum, & efficiatur perfectior. Huc spectat quod legimus Prov. xv. 18. *Iustorum semita quasi lux splens, procedit & crescit usque ad perfectam diem*: quod scribit Apostolus ad Philipp. i. 9. *Hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia*: & in omni sensu: quod scriptum est in postremo Apocalypseos, v. 11. *Qui iustus est justificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc. Quum insuper legem credendi statuatur lex supplicandi; dari justitiæ ceterarumque virtutum incrementum commonstrat S. Mater Ecclesiæ, ita Deum exorans Dom. xlii. post Pentecosten: Omnipotens sempiterna Deus, da nobis fidei, spei, & caritatis augmentum*. Idem docet S. Pater in libro de Sancta Virginitate, & Tract. 67. in Joannem, Fulgentius libro iii. ad Trasimundum, & Patres alii, quos necesse non est, ut iterum proferamus. Vide quæ scripsimus de Inæqualitate beatitudinis: ubi etiam plura diximus de Parabola Operariorum, quam post Iovinianum nobis objectant Sectarii: sed quam importuno, irri-

toque

toque conatu , ostendimus eo loci . His ergo controversiis finem constituat Canon xxiv. Sess. vi. Tridentini Concilii : *Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari , atque etiam augeri coram Deo per bona opera , sed opera ipsa fructus solummodo , & signa esse justificationis adeptæ , non autem ipsius augendæ causam ; anathema sit , &c.*

Una cum dissertationibus de Gratia Christi Volumen tertium absolvimus ; quod in lucem prodit , quamquam nobis universæ Theologiæ exornandæ occupatis neque ad utendum lima , neque ad spongiam adhibendam otium suppetit . Hinc est , quod duplici nomine imploramus Lectoris humanitatem ; nimirum , quia divina inscieniter tractamus , & quia inculte admodum , & impolite . Ut enim prelo committeretur Theologicum Opus elaboratum , atque perfectum , alio nobis ingenio opus erat , alio etiam temporis adjumento . Nunc , quoniam Exercitationes nostræ ad hunc modum se habent , ob oculos legentium statuimus verba Ovidii , De Ponto lib. i i i . Elegia 9.

Scribentem juvat ipse favor , minuitque laborem ,

Cumque suo crescens pectore fervet opus .

Corrigere at res est tanto magis ardua , quanto

Magnus Aristarcho major Homerus erat .

Explicit liber undevicesimus.

TERTII VOLUMINIS

PROPOSITIONES.

- i. O Originalis peccati transfusio evincitur ex veteri Testamento. 5
- ii. Eadem Catholica veritas confirmatur novi Testamenti locupletissima auctoritate. 9
- iii. Inique scribit Phereponus, Augustinum confidentius explicasse Caput v. Epistolæ Divi Pauli ad Romanos. 10
- iv. Ex scriptis veterum Patrum depromi possunt pro Originali peccato apertissima testimonia. 17
- v. Demonstratur ejusdem peccati transfusio ex Ecclesiasticis definitionibus. 20
- vi. Ex miseriis etiam, quas modo patimur, comprobatur peccatum Originale. 28
- vii. Contrahitur idem peccatum etiam a filiis Baptizatorum. 36
- viii. Originale peccatum non est mala quadam, ac perversa substantia, ut affirmavit Illyricus: 40
- ix. Neque est ipsum Adæ personale delictum. 42
- x. Sed est concupiscentia, cui inest reatus culpæ, seu privatio originalis iustitiæ; adeo, ut concupiscentia sit originaria culpæ quasi materies, reatus vero sit illud, quod Theologi appellant formale peccati. 43
- xi. Contrahitur originalis noxa propagatione naturæ, eo quod concupiscentia & libidine seminetur corpus, cui lege providentiæ anima a Deo inseritur, unde hæc carnis consortio vitiatur. 53
- xii. Non ergo transfunditur in Adæ posteros ob arbitrium illud patrum, pro quo decertatur in Scholis. 57
- xiii. Scelus Judæorum, quibus auctoribus Christus affixus est Cruci, nequit appellari peccatum naturæ pervadens in posteros. 66
- xiv. Pueri sine baptismo decedentes minime potiuntur supernaturalis beatitudinis. 73
- xv. Fictitia est quoque beatitudo illa naturalis, quam benigniores quidam iisdem infantibus pollicentur.
- xvi. Hi enim parvuli morientes absque regenerationis lavacro dolore aliquo afficiuntur. 76
- xvii. Imo & plectuntur pænæ sensus, licet in comparatione adultorum, mitissima. 77
- xviii. Hæc est doctrina Augustini resellens hæresim Pelagianam; cujus auctorem recte Norisius noster tradidit fuisse Origenem. 101
- xix. Rufinus, qui Pelagiano errore imbuat Cælestium, est Rufinus Aquilejensis, non Palæstinus, vel Syrus. 103

- xx. *Alter Pelagianorum Prodromus fuit Theodorus Mopsuestenus.* 107
- xxi. *Pelagius, qui nomen sectæ & hæresi dedit, fuit patria Brittannus, & Monachus insulitus.* 108
- xxii. *Quæ scripsit Novissus de Celestio, & Juliano Pelagianis, bujusque uxore filia Asmilii, baud merebantur recentiorum Criticorum castigationem.* 114
- xxiii. *Nulla est hæresis, quæ tantis anathematismis & vellicationibus fuerit exagitata, quemadmodum Pelagiana.* 119
- xxiv. *Hujus hæresis status tres distinguuntur: in quorum primo admisit Pelagius etiam legem, atque doctrinam.* 124
- xxv. *In secundo autem erroris statu admisit etiam gratiam, quæ sanctam dilectionem inspirat, at non ut simpliciter necessariam.* 126
- xxvi. *Tandem in tertio statu admisit Pelagius ut necessariam gratiam internæ illuminationis; at numquam gratiam, quæ adjuvat voluntatem per inspirationem caritatis.* 127
- xxvii. *Quartus status Pelagianæ hæreseos, in quo agnoverit veram gratiam consistentem, cum indifferentia liberi arbitrii, commentum est Jansenianum.* 132
- xxviii. *Habitualement quidem gratiam Pelagius agnovit, at non sensu recto & Catholico.* 133
- xxix. *Præter habitualement ipsam gratiam, necessarium est ad actus supernaturales promovens aliquod actuale adiutorium.* 136
- xxx. *Adiutorium istud nihil aliud est, quam mentis illustratio, & inspiratio caritatis; sed magis in hac inspiratione, quam in illa illustratione consistit.* 140
- xxxi. *Recte ergo Gratia ab Augustino definitur, Est inspiratio dilectionis, ut cognita sancto omne faciamus.* 144
- xxxii. *Dividitur hæc Gratia in sufficientem, & efficacem; & hæc est inspiratio caritatis superans contrariam cupiditatem.* 149
- xxxiii. *Habet hæc gratia gradus suos, ex quibus absque ullo præjudicio absoluta Dei voluntatis dignoscitur una cum vera arbitrii nostri libertate mirabilis ejusdem gratiæ æconomia.* 153
- xxxiv. *Atque hæc sententia recte explicata nihil habet affinitatis cum hæresi Janseniana, in qua vitrix delectatio libertatem evertit.* 155
- xxxv. *In hoc infirmitatis statu admittendam esse Gratiam ab intrinseco efficacem, demonstratur ex sacris literis.* 166
- xxxvi. *Idem evincitur ex Orationibus Ecclesiæ.* 173
- xxxvii. *Traditur eadem sententia a Gratia strenuissimo vindice D. Parente Augustino.* 175
- xxxviii. *Conspiciunt in eadem alii etiam Ecclesiæ Patres.* 185
- xxxix. *Magis, magisque hæc sententia firmatur ex aliarum confutatione.* 186
- xl. *Doctrina de Gratia per se efficaci nihil præjudicii, sed malum potius*

	<i>tius auctoritatis accessit tam occasione dissidiorum Belgii, quam ex institutis Congregationibus De Auxiliis.</i>	189
XLII.	<i>Frustra quidam nituntur demonstrare, quod hæc doctrina liberi arbitrii potestatem, & indifferentiam interimat.</i>	195
XLIII.	<i>Est autem Gratia tale donum, quod solis operibus naturalibus nec de condigno, nec de congruo possumus promereri.</i>	205
XLIII.	<i>Ad prævenientem gratiam nemo potest sese viribus naturæ positive disponere: & dispositionis negativæ nullam Deus rationem habet in suorum dispensatione donorum.</i>	207
XLIV.	<i>Non extat lex aliqua, aut promissio, per quam Deus facienti quod in se est per naturales vires arbitrii gratiam supernaturalem, elargiatur.</i>	209
XLV.	<i>Itaque ex gratia est etiam bona voluntas, quæ fidem præcedit, quidquid opinati fuerint Semipelagiani,</i>	216
XLVI.	<i>Quorum errori nequaquam præludit S. Joannes Chrysostomus.</i>	220
XLVII.	<i>At Cassianus ejusdem Chrysostomi discipulus nequit a Semipelagianismi nota purgari.</i>	226
XLVIII.	<i>Etiam Faustus Rejenfis fuit revera imbutus Semipelagianorum errore.</i>	231
XLIX.	<i>Vincentius Lirinensis fuit & ipse Semipelagianus.</i>	232
L.	<i>Quid vero de Hilario Arelateni dicendum est? De sancto hoc viro judicium Cardinalis Norisi grave est, libratum, & verum.</i>	238
LI.	<i>Ad Semipelagianos declinavit etiam Gennadius.</i>	241
LII.	<i>Contra hos, aliosque Christi Gratia ad initium fidei asseritur necessaria.</i>	245
LIII.	<i>Non admiserunt Semipelagiani necessariam ad fidei initia aliam gratiam, quam mentis illustrationem.</i>	251
LIV.	<i>Debemus simul cum gratia defendere liberum arbitrium, & refellere qualibet perversa dogmata hæreticorum.</i>	261
LV.	<i>Itaque idem liberum arbitrium etiam in homine lapsa persistit.</i>	266
LVI.	<i>Tradit hoc dogma Catholicum Augustinus & contra Manichæos, & contra Pelagianos decertans.</i>	269
LVII.	<i>Ad libertatis essentiam pertinet posse agere, & non agere; non autem posse peccare: quod potius defectus est libertatis.</i>	275
LVIII.	<i>Requiritur libertas indifferentiæ ad meritum, vel demeritum, etiam in statu naturæ lapsæ.</i>	279
LIX.	<i>Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva, ut opinantur hæretici.</i>	281
LX.	<i>Futile est quidquid adversus liberi arbitrii æliovam indifferentiam Lutherani, Calvinistæ, & Janseniani obijciunt.</i>	283
LXI.	<i>Blasphemum est appellare Deum causam efficacem peccatorum.</i>	299
	LXII. M-	

- LXII. *Male de Gratia & libero arbitrio senserunt Bajus, Jansenius, & Quesnellus.* 312
- LXIII. *Assertiones complures Baji anno 1560. revera proscripta fuerunt a sacra Facultate Parisiensi.* 319
- LXIV. *Subreptitia non sunt Romanorum Pontificum adversus eundem Bajum Constitutiones.* 320
- LXV. *In Bulla Pii V. ejusque confirmationibus, articuli Baji vere ac proprie in sensu ab assertoribus intento reprobati fuerunt.* 321
- LXVI. *Damnationi ipsorum articulorum nefas est refragari.* 323
- LXVII. *Afirmavit Jansenius aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præsentem, quas habent, vires esse impossibilia, & deesse illis gratiam, qua possibilia fiant.* 327
- LXVIII. *Verum Augustinus oppositum tradidit:* 328
- LXIX. *Es recte propositio illa Jansenii declarata est, Temeraria, impia, blasphema, anathemate damnata, & hæretica.* Ibid.
- LXX. *Jansenius etiam asseruit, interiori gratia in statu naturæ lapsæ nunquam resisti;* 335
- LXXI. *At Augustinus contrarium docuit:* 336
- LXXII. *Meritoque secunda hac Jansenii positio tanquam hæretica proscribitur.* 337
- LXXIII. *Procul Jansenius & enunciationem illam hæreticam: Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione;* 343
- LXXIV. *In qua assertionem Jansenio opponitur Augustinus:* 344
- LXXV. *Debitque hæc tertia Jansenii propositio eadem censoria animadversione damnari.* Ibid.
- LXXVI. *Etiam in hoc absurdum Jansenius prolapsus est, ut scripserit Semipelagianos admisisse prævenientis gratiæ necessitatem etiam ad fidelis initium, & in hoc fuisse hæreticos, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas obistere, vel obtemperare;* 345
- LXXVII. *Quod est plane falsum, & a doctrina S. P. Augustini alienum:* Ibid.
- LXXVIII. *Ideoque hæc quarta propositio Jansenii recte damnata est tanquam falsa & hæretica.* 346
- LXXIX. *Janseniana est etiam hæc enuntiatio: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, & sanguinem fudisse.* Ibid.
- LXXX. *Verum Augustinus Christum pro omnibus & singulis pretiosum sanguinem effudisse, innumeris in locis asseruit, & demonstravit.* 347
- LXXXI. *Falsa est autem hæc assertio Jansenii, temeraria, scandalosa, aliis-*
To. II. *L z z* *que*

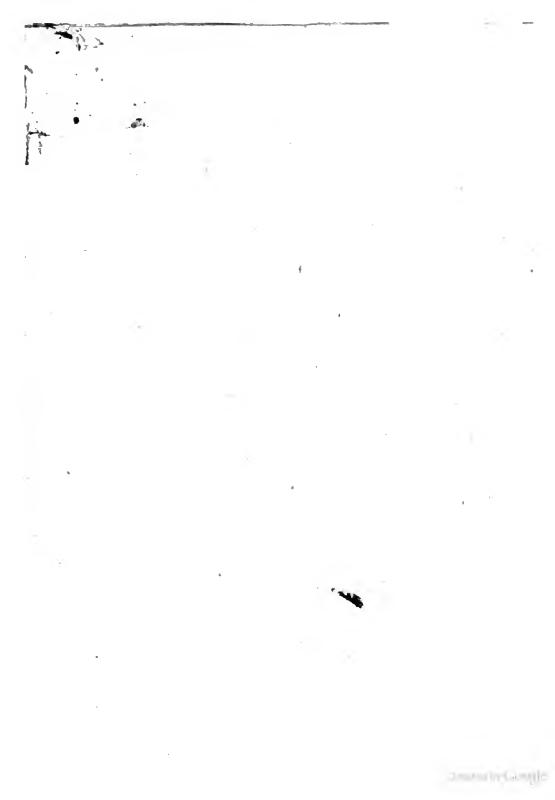
- que notis, quibus afficitur ab Ecclesia, jure meritoque confixa. 349
- LXXXII. *Quæ vero a Jansenistis adversus universorum redemptionem, obijciuntur, non ex incertis quorundam placitis, sed ex communi Conciliorum, & Patrum doctrina diluuntur, & refutantur.* 353
- LXXXIII. *In hoc etiam Janseniani decipiuntur, quod pugnaciter contendunt judicium Romani Pontificis in factis Dogmaticis esse obnoxium errori.* 362
- LXXXIV. *Denique se obstringunt gravissimo perjurii crimine, qui obsequioso, ut iniquiunt, silentio, atque simulatione celebri Formulario subscribunt.* 375
- LXXXV. *Potest utcumque rationalis creatura veritatem aliquam naturalem sine gratia scrutari.* 378
- LXXXVI. *Requiritur tamen ipsa gratia, ut mentis piis studiis intenta juvetur ad aeternam vitam capessendam.* 380
- LXXXVII. *Multa sunt etiam ab infidelibus & impiis, quæ si inspiciantur officia virtutum, habent decus laudis, neque appellari debent peccata.* 382
- LXXXVIII. *Sunt tamen virtutes infidelium, ut plurimum, germen inutile, & marcescens; quoniam vitio aut phylautia, aut inbonestatis labefaciuntur.* 385
- LXXXIX. *Alio quoque ex capite quæ sine Christi gratia ab infidelibus peraguntur, nequeunt inter virtutes connumerari; scilicet quia ad veram & Christianam pietatem nihil conferunt.* 386
- XC. *Quicquid igitur boni patraverunt infideles, non fuit a superna gratia disjunctum.* 387
- XCI. *At necessaria non est ad non peccandum fides habitualis, nec gratia remissionis peccatorum.* Ibid.
- XCII. *Utrum bonum opus morale sine gratia patratum careat vitio, disputant in utramque partem Scholastici:* 395
- XCIII. *Petenti quid nos in hac gravi questione opinemur, respondemus subscribere utroque pollice Augustino, ejus sententiam exponimus.* 401
- XCIV. *Ad observanda divina precepta, ut oportet, cogimur divinum implorare auxilium;* 403
- XCV. *Nec possumus absque gratia Deum super omnia diligere.* 405
- XCVI. *Sine eadem gratia non possumus aut peccatum vitare, aut undequaque vincere tentationes.* 419
- XCVII. *Ut vero vitentur peccata qualibet venialia, necessarium est gratia singularissimum beneficium.* 423
- XCVIII. *Finalis quoque perseverantia est donum gratia magnum, & speciale.* 430
- XC.X. *Deus pro omnibus ac singulis remedia salutis instituit, paravitque, exhibuit, & quantum est ex se, nulli prorsus mortalium dene-*

- denegat Gratia sua beneficentissimam largitatem . 440
- c. Non est de fide , quod singuli reapse recipiant auxilium gratia omnibus misericorditer exhibitum ac prae paratum . 441
- ci. Neque necessaria est ad imputationem peccati praesens & actualis inspiratio divinae gratiae . 442
- cii. Cuilibet fideli , nisi libere ponat obicem , adest gratia orationis , qua impetrare potest auxilium immediate sufficiens ad implenda mandata . 445
- ciii. As nemo absque gratia per se efficaci habet potentiam orandi conjunctam cum actu . 446
- civ. Est probabilior sententia , auxilia , quae omnibus divina munificencia paravit , quibusdam aliquando deesse ob impedimenta , quae obijcit humanum demeritum . 448
- cv. Denegatur enim sufficiens auxilium puerulis vitā sanctis ante Baptismum . 449
- cvi. Nonnullis etiam infidelibus deest eorum culpa sufficiens gratia ad credendam . 450
- cvi. Sunt & aliqui in scelera damnabili obstinatione ruentes , quibus gratia sufficiens aliquando subtrahitur . 453
- cxviii. Ceterum quisquis non adjuvatur a Deo per subministrationem gratiae actualis , queri debet de prava sua voluntate , non de ipso Deo beneficentissimo gratiarum suarum largitore . 455
- cxix. Quod omnibus ac singulis hominibus nunquam denegetur sufficiens gratia , nec Augustinus asseruit , nec Prosper , nec Orosius , nec Doctor Thomas . 460
- cx. Etiam si in Justis ipsa Persona Spiritus sancti inhabitet , 472
- cx. Habitualis tamen Gratia non est eadem Spiritus sancti persona ; 473
- cxii. Sed habitus caritatis , quae in cordibus nostris per ipsam Spiritum sanctum diffunditur . Ibid.
- cxiii. Justificantur itaque impii per inhaerentem gratiam , & non per solam imputationem justitiae Christi , neque per solam peccatorum extrinsecam condonationem . 477
- cxiv. Atque in iis , qui justificantur , vere peccata delentur ; non ita teguntur , ut adhuc inquinata sit anima . 485
- cxv. Sanctificans gratia , & mortale peccatum nequeunt simul consistere . 488
- cxvi. Neque peccati macula omnino deleri potest absque gratia inhaerente . Ibid.
- cxvii. Disponuntur ad justificationem adulti fide , timore , spe , dilectione , ceterisque actibus , quos Tridentina Synodus singillatim enumerat . 490
- cxviii. Docens itaque Apostolus homines gratis , & per fidem justificari , non excludit opera , quae fiunt praeveniente actualis gratiae adju-

adjutorio.

- CXX. Nec, ut impie sentiunt hæretici, repetit justificationem a sola fide divinarum promissionum, sive firma in Christum fiducia. 497
- CXX. Opera bona nequaquam censenda sunt sordes, & animarum inquinamenta; 503
- CXXI. Et necessaria omnino sunt, ut adulti æternam salutem adipiscantur. 504
- CXXII. Fastosum non est, ut inquit hæretici, nomen meriti, sed recte illo utuntur Catholici, recte illud describunt & dividunt. 506
- CXXIII. Decipiuntur vero Sæclarii, dum putant primam meritorii operis conditionem esse, ut in se perfectum sit, tam graduum, quam partium ratione. 508
- CXXIV. Errant quoque statuentes conditionem alteram, quod opus meritorium sit illi, cui impenditur, prorsus indebitum. 509
- CXXV. Male etiam requirunt conditionem tertiam, ut opus plane ac in primis sit nostrum, & nulla ratione sit ejus, a quo expectamus mercedem. 510
- CXXVI. Frustra & quartam conditionem statuant, ut opus in se spectatum habeat cum mercede proportionem æqualitatis. 512
- CXXVII. His itaque conditionibus rejectis, requiritur primo ad meritum ut opus sit bonum, ac liberum; 514
- CXXVIII. Deinde, ut fiat prævenientis gratiæ auxilio. 515
- CXXIX. Insuper, ut patratum sit in statu viæ, & proficiatur ex caritate, 516
- CCCC. Ulterius, ut intersit diviua promissio: 517
- CCCCI. Ad meritum denique de condigno requiritur habitualis gratia, per quam filii Dei constituimur. 519
- CCCCII. Statutis autem his conditionibus, affirmandum est opera, quæ justificationem præcedunt, habere quidem meritum de congruo, at non de condigno; 520
- CCCCIII. At quæ justificationem consequuntur, non de congruo tantum, sed etiam de condigno mereri vitam æternam. 521
- CCCCIV. Promeretur etiam justus de condigno sanctificantis gratiæ augmentum, sed non ejusdem gratiæ persistentiam, & finalem perseverantiam. 527
- CCCCV. Quandiu justus mortalem hanc vitam agit, potest excidere a sanctitate; 531
- CCCCVI. Et absque speciali revelatione nequit habere de sua justitia certitudinem fidei. 537
- CCCCVII. Status denique gratiæ sanctificantis potest magis perfici, atque augeri. 540

11

NI
.

72

4.

Handwritten scribbles and marks in the top left corner.

